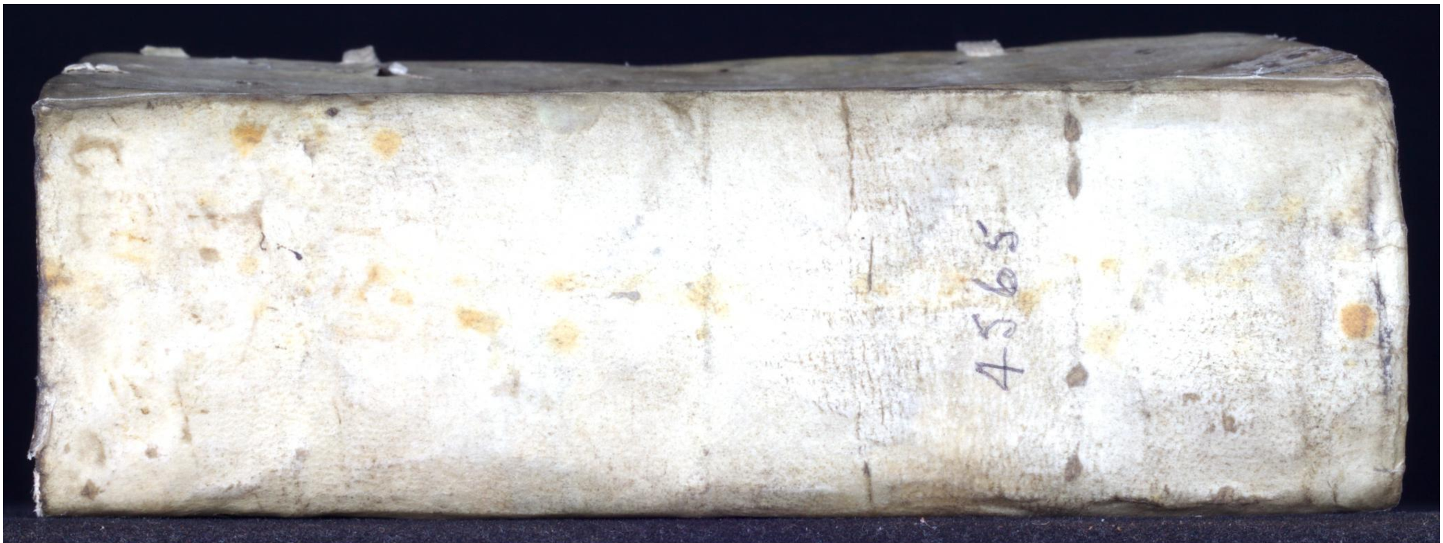

4565

cl. X VI 10.
BIBLIOTHECA
REGIÆ
CANONIÆ
STRAHOV
PRAGÆ
BOHEMIÆ

Liber valde rarus in instructissimis Bibliothec[is]
non inveniendus. imo ne nomen quidem in lexico
Eruditorum invenitur. Bauer. Bibliotheca
Salthen. et Thomass.

NATVRÆ SANCTVARIVM:

QVOD EST,

PHYSICA HERMETICA.

IN STVDIOSORVM SINCERIORIS Philosophiæ gratiam, ad promouendam rerum naturalium veritatem, methodo perspicua & admirandorum Secretorum in NATVRÆ abysso latentium Philosophica explicatione decenter in vndecim libris tractata

AB

HENRICO NOLLIO Phil. & Medicinæ vtriusq; Doctore, eiusdemq; in incluto Arnoldino, quod est Steinfurti, Professore publico.

En dabo in Hermetis doctrinam introitum! attende:
Sapiens Amplectitur Tacite Veritatem Reiectis
Nugis Vanitatum Scholasticarum.

SVB FINEM DVÆ APPENDICES, QVARVM I. Pansophiæ fundamentum, & II. Philosophiam Hermeticam de lapide Philosophorum quatuor tractatibus antehac editis, iam vero recognitis & auctis comprehensam explicat, annexæ sunt. Præterea etiam Remora studij Medici, ex qua de Medicina mea Hermetica breui in lucem emittenda cordatus Lector facile iudicare potest, adiecta est, & errores Medicorum multorum inibi dilucide deteguntur.

FRANCOFVRTI
Typis Nicolai Hoffmanni, sumptibus
IONÆ ROSÆ.
M. DC XIX.

Emblema Physicum.

Wenn du das Ende im Anfang / das Letzte im Ersten finden kanst / so wirstu auß meinem Naturę Sanctuario **den Schatz der edlen Gesundheit leichtlich erkennen.**

H. N.

In Sacrosancto Silentio

DOCTIS

THEOSOPHIS,

VERIS MEDICIS ET PHILOSOPHIS

S. P. P.

HENRICVS NOLLIVS.

VObis inſcribo, Præſtantiſſimi Theoſophi, Medici & veri Philoſophi, hos meos libellos Phyſicos, & vt de iis iudicetis, iudiciumque veſtrum mihi deinceps communicetis, & vt diuinitus me eſſe adductum ad veræ ſapientię fontem intelligatis. Vulgaribus ſapiẽtibus dubio procul multæ contradictiones meis phyſicis tractatibus ineſſe videbuntur. Sed vobis, qui margaritas porcis non eſſe obiiciendas bene noſtis, manife-

ſtus erit veritatis in omnibus conſenſus·
Arbitror eum multum profeciſſe in ſa-
pientiæ ſtudio, qui Chriſtum æterni Pa-
tris λόγον mortalitatis veſtimenta induiſſe
intellexerit, vt iis ſublatis & remotis ho-
mines in immortalitatis regnum tranſ-
plantaret: Qui ſine violentia metallorũ
imperfectiſſimo ita mederi nouerit, vt in
eius nigra terra naturæ magnalia repe-
riat: Qui ex viliſſi ma coram oculis arbo-
re contra omnium vegetabilium morbos
remedium vere Philoſophicum deſum-
pſerit & elicuerit. Si ſane idem mecum
ſtatuitis, vnanimi voto in Sapientiæ ſinu
quieſcamus, & concordi conatu refor-
mandis artibus incumbamus. Nullus du-
bito, quin theſauri intimis hominum Sa-
pientum receſſibus incluſi & abſconditi,
atque vera tam Theoſophiæ, quam Phi-
loſophiæ & Medicinæ Compendia ſan-
ctæ veritatis amatoribus breui pateſcant,
& reuelentur. Dies iudicii præ foribus
eſt, & Angelorum tubæ audiuntur. Re-
ſurgamus à mortuis, vt perpetuum viua-
mus & floreamus. Exterioribus poſtpo-
ſitis, interiora ſcrutemur, & nihil erit hoc
in vni-

in vniuerſo, cuius natura menti noſtræ non ſit retecta. Valete, Sanctiſſimi Sophi,& veſtro Conſortio me frui permittite. Dabam Steinfurti è Muſeo 10. Ianuar. Anno 1619.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

DVO iam tibi offero hoc in volumine, beneuole Lector Prodromum Physicum & Physicam Hermeticam: illum, vt ex eo rationem mei instituti viamq; genuinam perueniendi ad rerum naturalium cognitionem prægustes: hanc vt ex ea & naturæ amplitudinem & arcana, quibus vulgaria Physicorum systemata destituuntur, percipias. Qua in re, si rem veræ sapientiæ studiosis gratam me fecisse animaduertero faxo, vt si modo diutius vixero, Deusq; meis studiis fauere perrexerit, Hermeticæ Medicinæ & Alchymiæ Philosophicæ fundamenta tam ex lumine gratiæ, quam ex lumine Naturæ petita habeas, & errores quorundam hodiernorum Medicorum & Chymicorum facile dignoscas. Non omnes genuini sunt Medici, qui titulum Medici vel sibi ex insolentia quadam arrogant, vel ab aliis nomen medicum sibi iure attributum censent. Non omnes sunt veri Chymici, qui oleum vel aquam aliquam præparare norunt: sed qui ex arte & Naturæ lumine id, quod operantur, operantur. De hisce suis in locis abunde tractabitur. Interim beneuole lector, hoc meo studio Physico candide fruere, Deumque exora, vt ingenia, quæ illustrandis veris artibus & scientiis nata videantur, excitare pergat. Vale, & me tibi bene cupientem ama.

H. N.

PRO-

PRODROMUS PHYSICUS,

IN QVO VERA VIA PERVENIENDI AD RERUM naturalium cognitionem perſpicue proponitur & exponitur

ab

HENRICO NOLLIO.

Admonitio ad Lectorem.

IN hoc Phyſico prodromo, beneuole lector, vias ad rerum naturalium cognitionem tibi explico: ex quibus de viis falſis facile dijudicare poteris, ſi modo attenderis, & plene mea dictata intellexeris. Vnum tamen hic præmonendus es, quod ſtudioſæ iuuentuti Cacoëthes diſputandi hactenus in plurimis ſcholis frequentatum, ſit maximo obſtaculo, ne naturæ cognitionem adipiſcātur. Longe enim aberrant, qui ex frequenti diſputationum praxi ad naturæ aliorumq; myſteriorum cognitionem euehi ſe poſſe autumant. Φιλαυτία *plerumq; dominatur, nec tam quomodo natura, quā quomodo aliorum ſenſa intelligantur, in talib. altercationibus videtur. Dum refutationi alterius opinionis animus indulget, propriam rerum veſtigationem negligit. Varia diſtinctiuncularū inuolucra ab hominibus ocioſis excogitata audimus*

 quidem

quidē: sed portū naturæ non attingimus. Disputādo animus noster sæpius in inextricabiles labyrinthos intruditur: Si autē modeste inquireret et in naturā, eiusq; simplicem cursum sine Scholasticorum nugis & argutiis obseruaret, plus in eruditione proficeret. Publice disserunt multi, non vt velint doceri, sed docere & sibi probro ducunt, id quod ex falsis principiis didicerūt, dediscere, ne indocti videantur. Plurimi etiā publice disputant, nō vt veritatē inquirant, sed vt suam conceptā & falsam opinionem mordicus defendant, sibiq; apud alios eruditionis nomen mercantur. Scientia rerū inutiliū ita suauiter inescare & inflare solet. Modeste differe cum sapiente de sapientia, & id priuatim, *tū via sapiētiæ naturalis tibi patefiet. Sapientia non est impurū aliquod prostibulum vt indifferenter omnes cū ea cōmercium habere queant. Qui magis videri quā esse volunt sapientes, publicis disputationib. sub ea formula, quæ hodie in vsu est, delectantur. Qui ex plurium opinionū refutatione scientiam quærunt, sunt iis similes, qui etiamsi rectā viam præ oculis habeant, ambages prius ire sibi proponunt, vt cognitis ambagib. viā rectam ob oculos positam esse viam rectam præcognoscant. Miseranda cæcitas. Viam rectam si incedo, maturius ad vrbem venio, & citius ad alia loca deinceps properare possum.*

CAP.

PRODROMI PHYSICI CAPVT I.

De causis scriptionis Physicæ Hermeticæ.

SCRIPTVRI librum id moris habent, vt & rationem instituti sui præsignificent, & animos Lectorum ad attentionem in præfatione excitent. Vtrumque vt itidem ego præstem, ante Physicæ Hermeticæ pleniorem tractationem 1. causas, quæ me ad scribendum iam impellant, & 2. vias veras & certas perueniendi ad veram rerum naturalium cognitionem explicabo. Vt igitur à primo exordiar capite, hoc Systema Physicum adornare volui 1. Quia doctissimi & veritatis studiosissimi viri me ad hoc institutum animarunt & permouerunt. Eorum honestæ petitioni si obsequi & satisfacere nollem, merito ille essem, qui proximo me natum esse re ipsa negarem. Etsi vero facile in me insufficientiam & imperfectam rerum cognitionem deprehendam, tamen cum Deus mihi hoc talentum dederit, quo naturæ vulgatam doctrinam partim illustrare, partim emendare nouerim, laborem hunc aggredior, & Physicen perficere annitor, vsque dum alij, qui ex hisce meis discursibus occasionem vlterius aliquid meditandi & noua inueniendi captauerint, perfectiorem limam superaddant, & plenius Naturæ theatrum in Reipublic. humanæ vtilitatem producant. 2. Quia à quibusdam Philosophis propter improborum hominum peruersum iudicium Natura & quæ ab ea pendent obscuris ter-

minis inuoluta circumferuntur, vt nisi Naturæ veritas perspicuis & simplicib. verbis ante omnia exponatur, serium Naturę studium de die in diem contemnatur, & immerito reiiciatur. 3. Quia plurimi Physicam Hermeticam vel ex ignorantia, vel ex præiudicio & affectibus vili pendunt & aspernantur. 4. Quia vulgaria Physices systemata sunt nugarum & inanium tricarum plenissima, atque adeo inutilibus contentionibus, quæ magis in refutatione aliorum cogitatorum, quam in rectę ad Naturæ sanctuarium viæ demõstratione animam, & vitam suam habent, referta sunt, vt plures hodie inueneris opinionum humanarum hostes, quam Physicæ sapientiæ extra hominum diuersa iudicia in Natura theatro seu vniuerso hoc mũdo fundatæ simplices & indubitatos assertores. Dubitare malunt quam statuere. Etsi vero eiusmodi dubitatores asseuerent, se ideo alios refutare, vt in sua opinione stabiliantur, tamen nihil est certius, quam quod eorum cogitationes ad diuersa abripiantur, dum non Naturæ viam, sed opinionum aliorum hominum ordinem sequuntur. Eligenda est ad sapientiam via recta & vera, non obliqua, non falsa & ficta. Omnes qui aliarum opinionum refutationibus cum tædiosa verborum prolixitate intenti sunt, compendiosum ad Naturæ secreta aditum sibi intercludunt, & alios etiam veritatis amantissimos à vera via abducunt: Veritas enim dum simpliciter ponitur, asseritur & confirmatur, omnes falsitates, quæ veritatis fontem perturbare vel occludere solent, exinde facili negotio patescunt & refelluntur. Vna

veritatę

veritate perſpecta, omnes falſitates per ſe corruunt. Falſitate vero vna cognita, non ſtatim veritas innoteſcit. Falſitas enim ſola non eſt, ſed habet ſorores infinitas: Veritas autem vna & ſimplex eſt: hanc qui habet, omne illud recte falſum iudicat, quod à veritatis fonte aliquo modo alienum & remotum eſt. Veritas, inquam, vna eſt, falſitas multiplex. Tutius ergo eſt in quiete veritatem poſſidere, quam incertis paſſibus & tremulo motu per viarum multitudinem falſitatumq; plurium meditationem ad veritatem velle accedere. Vbi rectitudo obtinere poteſt, ambages iuſto titulo vitantur. 5. Quia in compendio meo Phyſico aliquoties publice in inclyto hoc Arnoldino, quod Steinfurti eſt, diſputato pleniorem & accuratiorem Phyſices Hermeticæ expoſitionem promiſi. Cum ergo iam nactus ſim occaſionem meditandi, promiſſis meis ſtabo. Sed ſciendum eſt, me Hermeticam, non Peripateticam, non Ramæam Phyſicen, propoſiturum: quæ ideo Hermetica dicatur, quod ſecretiorem Naturæ cognitionem ab Hermete primum in mundi theatrum introductam in occultioris veritatis ſeminariis hinc inde diſperſis non ſine attenti lectoris fructu ingenue doceat. Deus faxit, vt ex meis hiſce diſcurſibus diuina excitentur ingenia, & eorum talenta, quæ ſine motu & ſtimulo alias ſepulta manerent, in lucem prodeant, omniaque quæ agimus, in honorem Dei & proximi vtilitatem cedant per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.

Amen.

CAPVT II.

Quomodo studiosus Physices debeat esse dispositus.

CAVSIS, quæ me ad scribẽdum iam mouerint, supra recensitis, recte ad alterum caput Prodromi progredior, atque vias, quibus ad veram Naturæ naturaliumque rerum cognitionem perducamur, præmonstro. Sed cum non quilibet homo idoneus sit ad capessendam rectam viam Naturæ, ante viæ veræ & sinceræ declarationem docebo, quomodo homo, qui ad Naturæ secreta & miracula adspirat, atque veras veritatis naturalis vias ire desiderat, dispositus esse debeat. Id quod in nouem propositionibus me explicaturum confido.

Qui rerum naturalium cognitionem affectat

I. Organum cuiuslibet sensus bene dispositum, integrum, vigens & illæsum habeto.

Mediante enim sensu intellectus vtplurimum redditur particeps specierum, quarum subsidio res naturales percipiuntur. Vnde fit vt ij, quibus organa sensuum læsa sunt, vel nullo modo, vel imperfecte & deprauate obiecta percipiant, atque sinistrum de iis iudicium habeant. Febricitantium gustui dulcia videntur esse amara, quia lingua vitiata est. In senio error sensuum contingit ex instrumentorum vitio: Senex enim si haberet oculum iuuenis, videret vt iuuenis, Arist. lib. 1. de anima, cap. 4. text. 61. Scalig. exercit. 76. sect.

76. sect. 4. Auditu læso, nemo alterius viua institutione in rebus naturalibus frui potest.

2. Ad ea quæ sensu percipiuntur, animo attendito.

Animus enim nisi percipiendo sensibili occupatus fuerit, nihil sentitur, nihil apertis oculis videtur, nihil auditur.

3. Ingeniosus esto.

Homo enim obtusi ingenii vix capit vulgaria & maxime manifesta: Quomodo ergo secretiora Naturæ mysteria apprehendet? In ceram facili labore, in durum vero lapidem difficulter vel aliquando vix vnquam vulgarium instrumentorum beneficio imprimitur effigies.

4. Ex intimis cordis penetralibus sapientiam naturæ appetito.

Seria cupiditas & sitis sapientiæ necessaria est ei, qui ad eam adspirat. Si sapientiam naturæ aliquis ex animo non desiderauerit, ab inquisitione prius cessabit, quam aliquid inuenerit & scitu dignum explorauerit.

5. Piam vitam ducito.

Pietas est ad omnia vtilis, dicente Apostolo. In impurum corpus sapientia pura non intrat. Impia vita à veritatis studio multũ hominem auocat: Quia homo impius in externis mundanarum voluptatum corticibus hæret, atque in iis beatitudinem quærens intellectu suo sapientiæ veræ portam præterit, eamque aperire nequit.

6. Omnia ad honorem Dei & proximi vtilitatem dirigito.

Ad

Ad honorem Dei, quia ille est omnium sapien-
tissimus, omnisque sapientiæ si quæ in nobis est,
fons & origo. Æquum ergo est, vt testificandæ
gratitudinis ergo ad honorem Dei omnia studia
& opera nostra dirigamus. Ad proximi vtilitatem:
quia nemo sibi sed alteri natus est, & tam elemen-
ta quam elementata cõmunia habemus, omnes-
que in vno spiritu, qui ab vno Deo in hunc mun-
dum perpetuo & indesinenter profluit, atque per
omnia corpora diffusus est, sumus, mouemur,
& conseruamur.

7. Liber esto.

Ac proinde nullius hominis mancipium, ne
cogitationes suas ad alterius arbitrium cogere &
determinare teneatur, atque vires animi sui præ-
iudicio quodam informet: Non ergo in Aristo-
telis nec Scoti, nec alterius hominis, qualis qua-
lis, quantus quantus fuerit, verba iurato, nec ei, à
quo beneficium accipit, in veritatis oppressio-
nem adblanditor. Non ad mentem Thomæ, non
ad mentem Aristotelis controuersiæ de natura
definiendæ & decidendæ sunt, sed ex vnico Na-
turæ lumine, principiisque, quæ ex eo desumpta
sunt, omnis naturæ veritas æstimanda & dubii ca-
sus iudicandi sunt.

8. Sobrie & temperanter viuito.

i.e. potationibus & voracitati non indulgeto;
quia cerebrum inde crudis & indigestis vapori-
bus obruitur, atque longo tempore opus habet
ad discutiendum & digerendum eos, vt ita ani-
mus cerebrum, quo tanquam instrumento medi-

rationis vtitur, ad ſuum vſum, cum in alienis propulſandis tum occupatum ſit, difficulter pertrahere poſſit. Spiritus quo profundius corporeis impuritatibus immergitur, eo difficilius ſuas exerit, & obit operationes. Corpus quo impurius eſt, eo minus aptum eſt actiones inſiti Spiritus promouere.

9. Curis & negotijs mundi ne esto implicitus.

Pluribus intentus non eſt ad ſingula ſenſus. Mundanæ curæ, quia cum ſapientia nihil commercij habent, ſapientiæ curſum facile impediunt. Nemo poteſt duobus Dominis ſimul inſeruire, inſipientiæ & ſapientiæ. Qui terrena volunt homines, cœleſtia nolunt.

CAPVT II.

De Deo, via naturalis veritatis prima.

PERCEPISTI lector, qua ratione ſtudioſus Phyſices diſpoſitus eſſe debeat ad recipiendam rerum naturalium cognitionem. Viæ quæ ad eam deducunt, ſunt ſeptem: 1. Deus. 2. Homo. 3. Obſeruatio propria. 4. Collatio macrocoſmi cum microcoſmo. 5. Anatomia vulgaris. 6. Aſtronomia. 7 Chymia. De hiſce ordine agam.

1. De Deo exordiar. 1. Quia ens omnium primum eſt. 2. Quia omnis ſapientia ex eo tanquam ex primo fonte dimanat: Dominus dat ſapientiam, & ex ore ejus prudentia & ſcientia, Prouerb.

Prouerb. 2. 6. Sperabam quod ætas prolixior loqueretur, & annorum multitudo doceret sapientiam: Sed vt video spiritus est in hominibus, & inspiratio omnipotentis dat intelligentiam, Iob. 32. 7. 8. 3. Quia ad eum tanquam primum & legitimum possessorem omnis sapientia spectat.

2. Deus vero secreta naturæ nobis ostendit & patefacit. 1. Diligentia meditationis & obseruationis nostra. 2. Secreta inspiratione.

3. Vtroque medio, quo Deus in reuelatione rerum naturalium, ad nos vtitur, facile potimur, si ad legem ab ipso præscriptam viuimus, atque sobrie Deum sine intermissione in simplicitate cordis & firma fide inuocamus, vt nobis mentem & animum ad percipiendum ea, quæ hoc in naturæ theatro offeruntur, aperiat.

Hæc quæ dixi, Lectori forsan videntur pauca: Sed reuera intimius pensitanti multa sunt. Aperte & sine fraude modus per Deũ ad naturalis sapientiæ penetralia perueniendi à me proponitur. Duplex vero is est: Vnus quo nos Deus mediante nostro labore (qui in diligentia meditationis & obseruationis nostra consistit) instituit, & ad sapientiam solidam perducit. Alter modus est, quo Deus nobis inspirat cognitionem rerum naturalium. Ad vtrumque modum obtinendum requiritur 1. Vita legi Dei in verbo ipsius præscriptæ conformis. 2. Sobrietas. 3. Preces continuæ & sine intermissione. & 4. Fides firma, qua,

qua, ſpe in Deo collocata, indubitato credimus, Deum nos exauditurum, atque mentem in cognitione rerum naturalium certo illuminaturum. Vita legi diuinæ conformis Deum mouet, vt benedictionem conatibus noſtris adſpiret, vel ſapientiam naturalem ſecreta ratione inſpiret. Princeps qui à ſubditis ſe ſuaſque leges ſperni videt, faciem beneuolentiæ ab iis auertit, & fontem bonitatis ad eos in riuulis dimanare non patitur: Quando vero ſe amari & leges ſuas obſeruari à ſubditis animaduertit, omnis generis beneficia in eos confert, & ſupplicantibus præbet aures faciles. Multo magis Princeps omnium principum cuſtodientibus & ſeruantibus præcepta & leges in S. literis ab ipſo per Prophetas & Apoſtolos traditas omnis generis bona offert & communicat. Initium ſapientiæ eſt timor Domini, Sirac. 1. 16. Pſalm. 111. 10. Prouerb. 1. 7. 9. 10. In maleuolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore peccatis ſubdito, Sap. 1. 4. Qui remouet aurem ſuam, ne audiat legem (Dei) etiam oratio eius erit abominabilis, Prouerb. 28. 9. Si vos, ait Chriſtus Ioh. 8. 31. manſeritis in ſermone meo, vere diſcipuli mei eſtis, & cognoſcetis veritatem. Sobrietas requiritur in eo, qui à Deo ſapientiam Naturæ impetrare & reportare deſiderat. Luxurioſa res eſt vinum, & tumultuoſa ebrietas: Quicunque his delectatur, non erit ſapiens, ait Salomon, Prouerb. 20. 1. Influentiæ cœleſtes & theſauri ſiderei, qui ſunt cuſtodes omnis naturalis ſapientiæ, libentiſſime in humiles vereque pios influunt, &

ſe in animas ſobrias ſapientię ſitientes demittunt. Cæterum ille qui ex Deo aliquid diſcere cupit,, non tantum pie & ſobrie viuito, ſed etiam Deum ſine intermiſſione inuocato vt ſapientiam largiatur. Quærentes Dominum intelligunt omnia, Prouerb.28.5. Optaui, & prudentia mihi data eſt: Inuocaui & Spiritus ſapientiæ obuenit mihi, Sap. 7.7. In fide vero orato, qui precibus à Deo manifeſtationem ſecretorum obtinere cupit, vt aperte D. Iacobus docet vbi ait: Si quis veſtrum indiget ſapientia poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluēter, & dabitur ei: Poſtulet autem *in fide, nihil hæſitans*. Qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento mouetur & circumfertur. Non ergo exiſtimet homo ille, quod accipiat aliquid à Domino. Iacob.1.5. Qui fiduciam ſuam habent in Domino, veritatem intelligent, Sap.3.9

CAPVT IV.

De homine ſecūda naturalis veritatis via.

1 Via prima, quæ Deus eſt manifeſtans nobis myſteria Naturæ, quando in vera fide à nobis ſobrie exoratur, ſufficienter paucis explicata, ad ſecundam viam, quæ homo eſt, procedimus.

2. Homo vero hic tum via à me dicitur, quando ſtudioſum Naturæ in naturalib. reb. informat, atq; ex lumine Naturæ principia Phyſica aperit.

3. Vnde qui via hac ſecunda ad perceptionē rerum naturalium prouehi ex animo ſibi optat, i. e. qui hominis inſtitutione naturalium rerum cognitionem aſſequi deſiderat:

I.

Videto, vt ſcientem rerum naturalium obſequio & beneficiis ſibi deuinciat.

Ille à quo inſtrui cupit, probe ſciens eſto rerum naturalium, cum ignorans de rebus, quas neſcit, neminem erudire queat. Obſequium vero & beneficia demulcent animos præceptorum, vt paratiores & promptiores in explicandis Naturæ theſauris diſcentibus ſe offerant, atque planiorem viam iis præmonſtrent. Amantur amantes.

II.

Fidelitatem & taciturnitatem, ſi quid ei præ cæteris communicatur, præceptori voueto.

Apud garrulum & perfidum nihil arcani deponendum eſt: Antiqui Philoſophi adeo hanc propoſitionem obſeruarunt, vt illud, quod è naturæ ſinu Præceptorum ope & inſtructione hauſerunt, non propriis ſed analogicis & parabolicis terminis expreſſerint, ſibique ſolis & poſteris ſuis reſeruauerint. Margaritæ porcis non ſunt obtrudendæ, ne luto fœtido immergantur, & de ſplendore virtutibuſque ſuis aliquid amittant. Fidis & taciturnis conceduntur arcana Naturæ, quia hi ſoli ſciunt, quomodo tam pretioſis theſauris vti frui debant. Nemo ergo ſibi perſuadeat, quod veri Philoſophi mercede aliqua permoueri poſſint, vt publice ſine ænigmate ſincerioris & occultioris ſapientiæ arcana doceant. Non tamen de nihilo eſt, quod aliquando ad ingeniorum ſubtilium excitationem pro re nata ſemina veræ ſapientiæ proferant & explicent. Sapientiæ filij animad-

uertunt: Stulti & ſtupidi nihil exinde proficiunt. Non autem ideo ſapientes inuidi ſunt, quia arcana obſcure tractant, & ita tantum proponunt, vt digni intelligant, parentes enim non ideo inuident bono liberorum, quia ipſis ante rationis vſum debitum cultellos acutos porrigere nolunt: ſibi plus damni ex cultellorum vſu liberi parerent, quam commodi, ſi parentes permitterent. Sapientes autem ſoli ſciunt vti ſapientia, & eius myſteriis.

III.

Dicta diligenter obſeruato & attente meditator.

Meditatio enim attenta animo ſuggerit inuentionem multarum nouarum rerum, ſuppeditat occaſionem in res ipſas profundius & exquiſitius inquirendi, & memoriam hominis adeo firmat, vt poſtea ex ea, veluti ex promptuario quocunq; loco & tempore ſapientiæ riuulos de ſe fundere, & apud dignos perſpicuo ſtylo deponere poſſit.

IV.

Eorum, quæ non intelliguntur, interpretationem à Naturæ doctore modeſte requirito.

Itaque naturæ ſtudioſus in dubiis, quæ proponuntur, Naturæ interpretem conſulito, vt certus ſit de ſenſu, quem interpres intendit. Quæ dicuntur, primo intuitu non ſemper intelliguntur. Dicenti quæ manifeſta & ſatis perſpicua ſunt, audienti obſcura ſæpiuſcule ſunt. Vt ergo mentem docentis diſcipulus naturæ bene intelligat, eum compellato, atque ſenſum dictorum petito.

V.

Dicta & lectione & meditatione frequenti repetito.

Præsertim dicta fundamentalia, quæ sapientiæ quasi viæ & ianuæ videntur. Sunt axiomata seu propositiones vniuersales, quæ quia ex plurimis particularibus desumuntur, subministrant rationem de particularibus iudicandi. Repetenda sunt dicta: Nam lectio lecta placet, decies repetita placebit.

CAPVT V.

De obseruatione propria, tertia naturalis veritatis via.

1 *VIa tertia, qua ad cognitionem rerum naturalium deducimur, est obseruatio propria.*

2. *Qui ergo obseruatione propria ad rerum naturalium cognitionem prouehi cupit, intuetor 1. Elementorum tam superiorum, quam inferiorum* (a) *ordinem & dispositionem inter se. 2. Superiorum in inferiora* (b) *influentias. 3.* (c) *Elementatorum generationem, conseruationem & destructionem. 4. Conuenientiam omnium rerum in vno eodemque mundi* (d) *spiritu. 5. Effectus atque accidentia ad eandem certarum rerum dispositionem sæpissime & necessario sequentia obseruato.*

(*a*) Ordinem superiorum & inferiorum à nobis obseruari Deus voluit, quia ipse in opere crea-

tionis superi⁹ ab inferiori re ipsa separauit, & cui-
que creaturæ suam genuinam sedem destinauit.
Quæ Deus ordine legitimo disposuit, ea secundũ
eundem ordinem intuemur & consideramus, ne
ea, quæ Deus separauit, confuse cognoscamus. (*b*)
Influẽtias superiorum in hæc inferiora qui intue-
tur, & profunde meditatur, facile inferiora à supe-
riorib. perfici animaduertit. Deus quidem sepa-
rauit superiora ab inferioribus, ita vt in singulis
cõmunionem Naturæ relinqueret, atq; ita iis ma-
gneticã Naturæ copulam insinuaret, qua in huius
vniuersi perfectionẽ conspirarent, rerumq; essen-
tia è certis seminibus promanans promoueretur:
Voluit tamen Deus, vt id ꝙ est perfectius & præ-
stãtius, in superiori & ampliori situaretur loco, &
quia eius vires sunt eminẽtiores, & quia fortiores.
Ab illo vero ꝙ perfectius est, necesse est vt perfi-
ciatur illud quod minus perfectũ est, & ab eo, ꝙ
purum, mũdum & omnib. corruptionis tincturis
vitiosis exemptum est, id quod minus purum est,
purgetur, exaltetur, & in summã eminentiam eue-
hatur. Vnde oculis nostris cernimus à cælo eiusq;
sidereis influentiis perfici & depurari, quicquid in
hoc impuro terræ Chao est. Solem adspice: Hic
per radios suos in aquam agit, quam attenuat atq;
attenuãdo in aerem vertit. Nec hoc in opere sub-
stitit, sed pergit, vertitq; vapores aereos in ignem,
dũ eos cõtinuo fouet, coquit, & inde in subtilissi-
mam conuertit naturã, ita vt si deinceps sulphur
natiuũ (calorẽ intellige) in aqua sulphure seu ca-
lore solis incendatur, ex istius materiæ coagmẽta-
tione ignes varij generis prodeant. (*c*) Elemen-
tatorum

tatorũ generationem, conſeruationem & deſtructionem ideo ſtudioſe obſeruato, & vt naturã Elementatorũ bene explores, & Elementorũ dum ad generationẽ, conſeruationẽ & deſtructionem rerum naturaliũ concurrunt, tranſmutationẽ, exaltationẽ & clarificationem intelligas. Beatus mihi ille eſt, qui hanc mente aſſequitur: Ei n. via ad naturæ miracula patefacta eſt. (*d*) Spiritus mundi eſt ſubtiliſſima & virtuoſiſſima (ita mihi loqui liceat) eſſentia, quæ omnib. hoc vniuerſo cõtentis ita ineſt, & vt per illam operentur quicquid operantur, & vt in ea tanquã in communi natura entia mũdi etiam inter ſe diuerſiſſima & à ſe mutuo remotiſſima conſpirent. Hic ſpiritus quamuis pro diuerſitate entium diuerſus videatur, tamen vbiq; reuera vnus eſt, qui ratione multiplicis virtutis & poteſtatis varia & inter ſe contraria præſtare potis eſt. Hic ſpiritus non diuulſus eſt à ſe, ſed continuus vbiq;, ita vt rerũ diuerſitatem, quę per radiorũ iſtius ſpiritus effluuium ex centro hunc in mundũ introducta eſt, ad vnitatẽ perpetuam, cuius radix in centro eſt, reducere quotidie allaboret. Hic ſpiritus purus & incorruptibilis eſt, ita vt etiam in & ex impuris & corruptioni obnoxiis corporibus nihil impuritatis, nihil corruptionis ſibi contrahat, ſed potius in id vnice incumbat, vt impuritatem propulſet, & mediante illa corruptione perfectionẽ, exaltationem, clarificationẽ ſummamq; eminentiam entib. corruptibilib. impertiat. Mirabilis hic ſpiritus eſt, quẽ ſi bene noſſes, Deo indeſinenter laudes & gratias caneres, q̃ huius Spiritus notitiã tibi dederit & quaſi ingenerauerit. Hic eſt Spirit⁹

—qui cœlum & terras campoſque liquentes
Lucentemque globum Lunæ, Titaneaq́; aſtra
Intus alit.

Hic ſpiritus eſt anima vniuerſi, ob quam omnia in omnibus inueniri, in infimis ſuprema, in ſupremis infima; in cœlo terrena, ſed cœleſti modo, in terra cœleſtia, ſed terreno modo Proclus dixerat. Hæc eſt Natura nihil faciens fruſtra: De qua in ipſo Phyſico Syſtemate plura dicemus.

CAPVT VI.

De collatione Macrocoſmi cum Microcoſmo.

1 *Tertiam viam, qua rerum naturalium cognitionem adipiſcimur, inſequitur quarta: Quæ eſt collatio Macrocoſmi cum Microcoſmo.*

Ex collatione enim huiuſmodi dignitas & præſtantia hominis, omniumque rerum, quæ hoc in maiore mundo exiſtunt, ad hominem ordo liquet. Imo collatio Macrocoſmi cū Microcoſmo perfectam hominis naturam nobis pandit: Cum, quicquid maiore mundo circūcirca diffuſum cōtinetur, totum hoc microcoſmo ceu compendio cōtrahatur. Ideo enim homo factus eſt, teſte Gregorio Nazianzeno initio libri de hominis opificio, vt Deus in ipſo exprimeret ſub breui quodā compendio, quicquid diffuſe ante fecerat. Deus ergo glorioſus non creauit aliquam creaturam ſapientiorem ac nobiliorem homine, quia omnium animalium mos & primum eſſe in ipſo reperitur, ac cum ſit omnium creaturarū faſciculus, ſe ipſum

ſe ipſum ipſe in omnis carnis faciē, in omnis creaturæ ingenium inſtar Prothei alicuius effingit, fabricat & transformat. Nam, vt reconditioris literaturæ ſcientiſſimus Picus Mirandulan. aſſerit, naſcenti homini omnis generis ſemina & omnigenę vitæ germina indidit Pater cœleſtis: Quæ quiſq; excoluerit, illa adoleſcent, & fructus ſuos ferent in illo: ſi vegetabilia, planta fiet: ſi ſenſualia, obbruteſcet: ſi rationalia, cœleſte euadet animal: ſi intellectualia, angelus erit & Dei filius: Et ſi nulla creaturarum ſorte contentus in vnitatis ſuæ cētrum ſe receperit, vnus cum Deo Spiritus factus in ſolitaria Patris caligine, qui eſt ſuper omnia conſtitutus, omnibus anteſtabit.

2. Duplici vero ratione hic procedimus. 1. Ex macrocoſmo microcoſmum cognoſcimus. 2. Virtutes rerum macrocoſmicarum ad hominem reſpicientes vel ex homine, vel ex operationibus earum, quas in ſe inuicem exercent, deprehendimus.

3. Vt ex macrocoſmo hominis natura & operationes, quæ intra corpus eius contingunt, exquiſite cognoſcantur, macrocoſmus prius bene cognoſcendus eſt.

Id enim per quod aliquid cognoſci debet, prius notum eſſe debet, quam id quod cognoſcendum eſt. Microcoſmus è macrocoſmo cognoſcitur, vel quia vna eademque vtriuſque eſſentia eſt, cum hoc ſaltem diſcrimine, quod ea, quæ in homine ſunt, ſint veluti implicata: quæ vero in ma-

crocoſmo, explicita. Implicitum autem ex explicito cognoſci æquum eſt. Vnam eſſe eandemque eſſentiam macrocoſmi & microcoſmi vel hinc liquet, quod vterque mundus ex vna prima materia, quæ eſt aqua igne & ſpiritu viuifico actuata, conſtet. Deus vnam maſſam ſibi æquali forma intrinſecus & extrinſecus conſtantem & conformē creauit: ſed cum ea propter organorum carētiam vires ſuas exercere non potuerit, Deus ſeparauit ſubtile à ſpiſſo, ſubtiliq; imperium in ſpiſſum tanquam ſuperiori in inferius conceſſit, vt inde mutationes variæ orirentur. Verum ne confuſe omnia mutationem ſubirent, Deus per multiplicem miſtionem ſuos gradus habentem impreſſione ſpecificarum tincturarum per verbum ſuū certas condidit ſpecies, partim vt ſui ſimiles per ſecula producerent ſpecies, partim vt mutationes rerum promouerent, vſque dum omnia, quæ per ſeparationem primam à ſe inuicem ſeiuncta fuere, iterum in puriorem, præſtantiorem & perfectiorem ſubſtantiam coaluerint, & homo æternitati diuinitus conſecratus cum ea in vnitate eſſentiæ in omnia indeſinentia ſecula conſiſtens Deo ſoli viuat, eiuſque immenſam maieſtatem ſumma cum lætitia & perpetuo cantu intueatur. Ad rem: Cum noſtrā ipſorum intimam & occultam naturam propter tenebras mentis noſtræ non poſſimus videre & intelligere, Deus poſuit nos è tenebris vteri eductos in paradiſum terreſtrem, nempe in mundum, vt ea, quæ in mundo ſunt, beneficio luminis ſolaris videamus, oculis perluſtremus, atq; inde noſmet ipſos cognoſcamus.

mus. Cæterum notandum eſt, quod, dum per macrocoſmum, microcoſmum expiſcamur, fieri etiam facile poſſit, vt ex microcoſmo macrocoſmum quodammodo intelligamus: Nam dum vnam partem microcoſmi perſcrutati fuimus, contingere poteſt, vt ex eius partis cognitione alia in microcoſmo ad intellectum noſtrum deueniant: Quæ ſi cum macrocoſmo contulerimus, aliquid in eo manifeſtare poſſunt: Vt ergo vel hac ratione collatio macrocoſmi cum microcoſmo ſit veluti generalis via ad rerum naturalium apprehenſionem. Imo plurimæ humani corporis partes, quia vel per ſe vel mediante artificio anatomes incurrunt in ſenſum, ſuamque figuram ſenſibus ingerunt, nos in cognitionem virtutum & operationum corporum macrocoſmicorum deducunt: vt paulo poſt hoc in capite abunde videre eſt. Summatim dictorũ ſenſum paucis verbis repeto: In corpore hominis ſunt quædam implicita & ſenſibus haud obuia: hæc ex iis quæ in macrocoſmo apparent explicita, & ſenſibus noſtris patent, per collationem facile cognoſcuntur. Sunt & in corpore humano multa ſufficienter expreſſa & in ſenſum incurrentia: ex hiſce ea quæ in rebus macrocoſmicis intus latent abſcondita, per figurarum & qualitatum externarum ſimilitudinem & analogiam facile nobis pateſcere poſſunt. Id quod ex ſignaturarum doctrina aperte liquebit.

Axioma.

Ad macrocoſmi cognitionem non tantum facit ſen-

sit sensuum obseruatio, obseruatorum assidua meditatio, & harmonia rerum natura existentium, sed etiam (a) *microcosmus Philosophica arte præparatus, in quo elementa cum multis quæ Elementis continentur, viua imagine Doctrinæ filiis, iisq́ qui à Philosophis admittuntur, repræsentantur.*

(*a*) Dicitur Sendiuogio speculum in regno Sulphuris existens. Lubet huc ipsa Sendiuogii verba ex ipsius tractatu de Sulphure transscribere: Sic autem p. 65. ait: In regno eius (Sulphuris) est speculum, in quo totus mundus videtur. Quicunque in hoc speculum inspicit, tres partes sapientiæ totius mundi in illo videre & addiscere potest: atque ita sapientissimus in hisce tribus regnis euadet: quales Aristoteles & Auicenna fuerunt, & alii multi, qui sicut & cæteri antecessores, in hoc speculo viderunt, quomodo & mundus creatus est: Ex illo didicerunt cœlestium virtutum influentias in inferiora, & quomodo Natura per pondus ignis res componat: tum etiam motum Solis & Lunæ, præsertim vero motum illum vniuersalem, quo mater eius gubernatur. Ex illo gradus caliditatis, frigiditatis, humiditatis & siccitatis, virtutesque herbarum ac omnium rerum cognouerunt; vnde optimi Medici facti sunt.

4. *Qui ergo exquisite ex macrocosmo microcosmum cognoscere ex animo cupit, considerato, 1. Macrocosmi chaos. 2. Eius ordinem, quo alia sunt superiora, alia inferiora. 3. Quatuor elementa, vt cœlum seu ignem, aera, aquam & terram.*

4 Ele-

4. Elementata secũdaria tam superiora, vt stellas & meteora, quam inferiora, vt mineralia, plantas & animalia. 5. Generationes, conseruationes & destructiones Elementatorum.

Hæc omnia si quis bene obseruauerit & intellexerit, postea collatione adhibita facilius ad hominis cognitionem perueniet.

5. *Vt collationem instituam. I. Microcosmi chaos est semen hominis in vasis spermaticis natum.*

Quod est nihil aliud quam aqua spiritus viuifici virtute adeo imprægnata, vt hinc magneticã vim obtineat attrahendi in vtero fœminæ nutrimentum, quo in fœtum excrescat & conformetur. *II. In homine inferior pars est venter inferior cum pedibus: Superior vero caput cum thorace: vel si mauis, illud inferius esse in homine arbitrator; ex quo aliquid ad altiorem locum eleuari potest: quemadmodũ superius est, vnde aliquid deorsum demittitur.* Caput ergo iure omnium membrorum supremum est: Ex eo enim catarrhi in inferiores partes defluunt, & spiritus animales per neruos in omnem corporis circumferentiam & profunditatem deferuntur. Thorax medius est, ac proinde superior & inferior: medius ratione ventris inferioris & capitis, quia inter hæc situatus est. Superior ratione ventris inferioris tantum: inferior ratione capitis. Vnde quando ex eo aliquid in ventrem inferiorem demittitur, vel ab eo aliquid ex ventre inferiori recipitur, rationem habet superioris: secus si ex capite thorax aliquid vel accipit, vel sursum mediante calore eleuat.

re eleuat: tum n. habet rationem inferioris partis. Non aliter ac aer eſt ſuperior & inferior: ſuperior ratione terræ & aquæ: inferior reſpectu cœli: medius, quia inter cœlum & terram interiacet. III. *Elementa hominis ſunt, 1. Calor natiuus, qui cœlo, 2. Spiritus qui aeri, 3. humor qui aquæ, 4. vaſa continentia, quæ terræ reſpondent.* Quemadmodum cœlum per aſtra ſua agit in aera, aquam & terram, vt ea exaltet & perficiat: ita calor natiuus per aſtra ſua, quæ ſunt in ſingulis membris propria, agit in ſpiritum, humorem, & continentia membra, vt eá perficiat, operationibuſque eximiis idonea reddat. *IV. Stellæ & aſtra microcoſmi ſunt Archæi ſingulis partibus infixi.* Archæus eſt ipſe calor natiuus, tinctus ſpecifica membri, cui inſidet, virtute. Stellæ erraticæ ſeu Planetæ in homine ſunt Archæi principalibus viſceribus incorporati, euidentemque ſuum motum in vniuerſum corpus oſtendẽtes: vt eſt Archæus cordis, qui Soli, cerebri, qui Lunæ, pulmonis, qui Mercurio, hepatis, qui Ioui, renum, qui Veneri, Splenis, qui Saturno; fellis, qui Marti reſpondent. Qui Planetarum motum, vires & alias qualitates probe norit, exquiſitius de operationibus & virtutibus dictorum principalium viſcerum iudicabit. Stellæ fixæ ſunt Archæi cæteris membris minus principalibus inhærentes. Inquirat ergo veritatis naturalis ſtudioſus in ſtellas tam erraticas quam fixas, caloris natiui in ſingulis partibus determinate exiſtentis naturam & operationem plenius intelliget. *Meteora* in homine ſunt omnes flatus, ac proinde 1. omnes ignes ac calores, qui præter natiuum calorem ſub-

ſiſtunt

ſiſtunt in corpore humano, & ſunt vapores ſulphurei, fuliginoſi & ſicci. 2. Omnes vapores humidi ſiue coagulati ſint, ſiue in forma vaporum exiſtant: ſiue ſal aliquod habeant in ſeſe, ſiue plane inſipidi ſint. *Mineralia* hominis ſunt calculi, ſalia vbiq; partibus adhærentia, & pinguedines. *Plantarum* naturam homini ineſſe ex vi vegetatrice luculenter apparet. Singulæ partes animantur & nutriuntur, creſcunt & viuunt non aliter ac plantæ. Cogita ergo illud quod plantas nutrit & animat: facile tibi etiam patebit in homine illud, quod ſingulis partibus nutrimentum & vitã ſubminiſtrat. *Animalium* brutorum naturam homini ineſſe nemo ſanæ mentis negabit. Senſus habet tam homo quam bruta. In animoſis, audacib. fortibus & magnanimis natura leonum & aquilarum; in amicis fidis, natura Delphinorum; in amicis fraudulenter miſericordiam mentientibus natura Crocodilorum; in amicis corticareis ad fortunæ motum ſe mouentibus natura auium æſtiualium, quæ æſtate fortunante nobis adſunt, inclementia vero frigoris pulſæ recedunt, ſe prodit, & in lucem ſiſtit. Similiter ex cornice, quæ frequenter ſola ſecum ſicca ſpatiatur arena, ambulantes Peripatetici; ex felibus & canibus cauda adblandientibus adulatores; ex coruis auari & auſteri; ex monocerote caſti & cœlibes; ex leæna crudeles & impii, ex alauda & pullis coruorũ deuoti; ex ſimia, pſittaco, Elephante, diſcipuli dociles, ex ariete & aſinis diſcipuli indociles, ex apris diſſoluti & vagabundi, ex pecude fatui, ex tigridibus feroces & ſæui, ex lepore & cuniculo fœcundæ

cundæ

cundæ mulieres & fertiles, ex coruis & ſturnis fures, ex turture & palumbis gementes, ex porcis immundi & ſpurci; ex muſcis (quæ licet ſępius abactæ continuo nihilominus redeunt) impudentes & importuni; ex canibus inuida maledicentia mordaces, ex regulo inobedientes & rebelles, ex cuculo ingrati, ex tauro indomiti & faſtuoſi, ex gallis Indicis præ nimia ira efferueſcentibus iracundi, ex vrſis latrones, ex vitibus deputatis lacrumantes, ex noctuis & veſpertilionibus, quæ ſunt aues nocturnæ, lucifugi, ex tauris magnates conſortis impatientes ac de dominatu concertantes, ex palumbis coniuges ſincere ſe mutuo amantes, ex agris manſueti, ex leporibus meticuloſi, ex vpupa (quæ nigris maculis coloratur, & ob id melancholicæ complexionis deſertas quærit nemorum & inuias plagas, ſpurciſſima auis, in ſepulchris commorans, & oleto nidum circumliniens) melancholici & ſordidi, ex catis mundi, ex piſcibus muti, (ideo Pythagoræi, teſte Athenæo, à piſcibus abſtinebant ἐχεμυθίας ἕνεκα) ex carduele & philomela (quæ vocis modulatione mirifice delectant, & quibus inter aues nullæ ſuauiori cãtu dulcius aures demulcent) muſici, ex anſeribus & anatibus gregatim vociferãtibus mulieres obſtreperæ & loquaces, ex muribus nocui, ex cicadis otioſi, ex vitulo obſtinati & laſciui, ex ſimiis ad omnia imitanda habilibus, paraſiti & ſcurræ, ex hippopotamo, qui parricida ingratitudinem meritorum & iniuſtitiam nunciat, parricidæ, ex hircis petulantes & ſalaces, ex hirundine & cygno philoſtorgi, ex ciconia pii erga parentes, ex ſerpẽ-
tibus

tibus prudentes & circumſpecti, ex lucio & accipitre prædones, ex mulis recalcitrantes, ex meo aue riſum & cachinnum humanum vltra modum imitante ridentes, ex formicis & apibus, quæ norunt ſibi prouidere pro hyemis neceſſitate, & tutas parare latebras, ſapientes & prouidi, ex ſpicis granis onuſtis, ſemper ſe demittentibus & inclinantibus ſcientia pleni & humiles, ex ſpicis vacuis ſponte ſe erigentibus ſcientia inopes & tamen videri volentes, ex columbis ſimplices, ex paſtinaca marina, quæ ex occulto in tranſeuntes radiũ figit, ſolertes, ex herinaceo & gliribus, qui totam hyemẽ ſic obdormiunt, ſic ſomno expirant, vt vix igne reuocari queant, ſomnolenti, ex aſinis ſtolidi, pigri, patientes, ex canib. ſupplicabundi, ex capris, equis, pauonibus ſuperbi, ex noctuis, quæ aues ſunt Saturnales & ſolitariæ, triſtes & melancholici, ex gallis gallinaceis qui victi ſilent, canũt vero ſi vicerint, & ſuperbo ingreſſu ſpectatiſſimũ illud naturæ inſigne, criſtam videlicet erigunt, triumphantes de hoſtibus, ex chamæleonte, qui præ nimio metu colore mutato multiformis efficitur, verſuti, ex vulpibus, polypo & ſepia (quæ ſuo aſtu non vacant: vbi enim piſcantem ſenſere ſeu præſentiam voraciorum piſcium, effuſo atramento, quod pro ſanguine ipſis eſt, aqua abſconduntur) verſipelles, doloſi & fraudulẽti, hypocritæ, ex capreolo veloces & agiles, ex lupis pilos & oſſa deuorãtibus voraces, inſatiabiles & rapaces cognoſcuntur, atq; cum iis in natura conuenire iudicãtur. Ex his reliqua quilibet conſequenter iudicare poterit. *V. Cæterum generationes, conſeruationes & cor-*

ruptiones rerum macrocosmicarum probe notandæ sunt, vt ex iis non tantum natiuitatem hominis, sed etiam vitæ continuitatem atque animæ humanæ à corpore separationẽ perfecte intelligamus. Quẽadmodum Solis calore & astrorum influxu, nec nõ propria ac interna terræ caliditate excitati vapores materiam diuersissimis ac stupẽdis meteoris ac corporibus imperfecte mixtis tum in aerea regione, tum in ipsis terræ penetralibus sufficiũt: præsertim ex vaporibus mercurialibus frigidis & humidis nubes, pluuiæ, grandines, niues, gelu & venti generantur: vt ex sulphureis & calidis siccis coruscationes, tonitrua, presteres, fulmina, & id genus alia ardentia meteora effingũtur: Sic in minore mundo. h. e. humano corpore similes & iidem vapores ac exhalationes materiam multis & diuersis meteoris efformandis suppeditant. Vnde tot ac tam varia morborum genera, eaque stupẽda, modo mercurialia frigida ac humida: modo sulphurea calida ac sicca, non forma quidem & accidente, sed substantia, h.e. virtute essentiali talia, tum in inferiore ventre, tum superiore (h.e. in capite & cerebro) partibus vtrique terræ penetralibus & aeris regioni respondentibus prorumpere palam est. Quemadmodum omne quod in Elementis macrocosmi consistit, ex iis & in iis innati balsami virtute conseruatur: ita & microcosmus seu homo ex Elementis suis internis natiui sui caloris efficacia vitam suam prolongat, & in multos continuat annos. Sicut etiam omne quod à corpore aliquo alienum & heterogeneum est, ei corruptionem infert, si se in corporis à quo alienũ est, na-

eſt, naturam intrudit: Ita quoque hominis corpori minatur & affert interitum omne quod ab eius natura alienum eſt, eique aſſimilari nequit.

6. Hucuſq; modum, quo, mediante collatione ex macrocoſmo microcoſmus cognoſcendus eſt, expoſui: iam progredior ad modum, quo virtutes rerum macrocoſmicarũ vel ex operationibus, quas in ſe inuicem excercent, vel ex homine deprehenduntur.

7. Hoc autem cum beneficio ſignaturarũ contingat, in ſubiectis propoſitionibus & regulis modum ex ſignaturis virtutes corporum macrocoſmicorum ad hominem reſpicientes explicabo.

Res enim naturales ſignis indicantibus diuinitus iis impreſſis atque annexis cum hominibus colloquuntur, vires facultateſque declarant, ſeq; quales ſint, magnifice exponunt. Hac ſcientia ductus Adam, primus omnium noſtrorum parens impoſuit cunctis animantibus terræ & vniuerſis volatilibus cœli nomina ſua eſſentialia & propria, Gen. 2. 19. Ancillante hac Salomon diſputare potuit ſuper lignis à Cedro, quæ eſt in Libano vſque ad hyſſopum, quæ egreditur de pariete, & diſſerere de iumentis & volucribus & reptilibus & piſcibus. Hoc Alphabetũ in naturæ libro phyſico-medicum qui diſcere reſpuit, veræ medicinæ imperitus & indoctus manebit.

II.

Quodcunq; corpus alii corpori in macrocoſmo

vim diu existendi impertit, illud & microcosmi diutinæ conseruationi inseruit.

1. Quia omne quod in mundo est, propter hominem existit. 2. Quia homo totius mundi compendium est. Quicunque ergo animaduertit, aliquid per nobilem quandã natura diu conseruari, curato vt istam naturã longæ eius conseruationis proximam causam proliciat, sibi vniat, & se ea tãquam vero balsamo à putrefactione & morte defendat. Sulphur intuere: Eo vinũ quod cum sanguine nostro maximam analogiam habet, à defectu præseruatur: imo oleo eius ligna, funesq; quorum vsus in aquis est frequentissimus, à putrefactione præmuniuntur. Recte ergo Paracelsus lib. 3. c. 7. de vita longa concludit, in sulphure esse liquores balsami, qui neq; viuum, neq; mortuum quicquam putrescere sinunt, sed corpus ita cõseruant, vt nulla neq; influẽtia, neq; naturalis vel impressa corruptio in corpore deprehendi possit. Quare Quercetanus pharm. rest. c. 19. sub finem à vero nihil alienum ait, vbi sulphur rite præparatũ verum pulmonum balsamum, verum bechicum, verum looch, sanum & expertum omnibus pulmonum affectibus aptum & salutare appellat. Sal commune à putredine corpora condita vindicat, ac sic diu ea cõseruat: Quare hominis cõseruationem merito promouere iudicatur. Vnde recte omnium condimentorum condimentum appellatur, omneq; quod stomacho insuaue & insuetum est, suaue & nutritioni aptum reddit, atq; humidum superfluum putredinis materiam absumit, & hac ratione vitam producit.

II. Quod-

II.

Quodcunq; se per insitum balsamum ab omni elementari corruptione in macrocosmo tuetur, idẽ & microcosmum ab omnibus morbis præseruabit, & per eundem balsamum liberabit.

Aureus hic Canon est, qui ad fontem medicinæ nos perducit, neq; ab vllo homine merito & recte negabitur. Sed tamen notandũ est, è corporibus naturalib. vnum esse à corruptione elementari altero remotius: atq; quo aliquid à corruptine est remotius, eo vniuersaliũs & præstãtius medium, quo microcosmus à morbis & præseruetur & liberetur, inde elici. Duo corpora in præsentia iam ingenue aperimus. Vnum est in cœlo, & est Sol: alterum est in terra, & est aurum. In Sole est balsamus omnium præstantissimus, qui nũquam se corrumpi patitur. Quem si è Solo eruere sciueris, atq; humano balsamo applicare didiceris, tibi omnium nobilissimam medicinam, quam antiquiores Philosophi semper magnifecerũt, acquires. Prodibunt hic nonnulli, qui id, quod iã protuli, falsitatis sint accusaturi, cum Sol corporaliter hisce in terris haberi, ac proinde balsamus eius ex eo extrahi nõ possit: sed eiusmodi homunciones philosophantur, non prout debent, sed prout ex præiudicio possunt. Errant dum arbitrantur, non posse balsamũ Solis haberi: Quippe singulis diebus videmus balsami solaris magnam portionem ad nos demitti, atq; in lumine omnib. hisce inferioribus communicari. Calorem Solis intelligo: Hic enim est balsamus eius, atq; beneficio radio-

rum inferioribus corporibus impertitur. Quodsi magnete creato calorem solis comprehēdere, atque ex eo tanquā è tenebris indefesso studio prolicere, & in lucem sistere poteris, thesaurum millies auro & argento pretiosiorem tibi comparabis, illamque medicinam comparabis, cuius robori omnes morbi cedere coguntur. Vnde rectè doctissimus Crollius hanc in sententiam in præfatione admonitoria suæ basylicæ Chymicæ præfixa ait pag. 101. Volentibus in iuuenibus spiritum istum vitalem (qui est humidum & calidum radicale, mumia innata, & principalem sedem in medio hominis corde habet, tanquam sustentaculū omnis vitæ nostræ) conseruare, in senib. vero languentē restaurare, & eos veluti ad iuuentutem reducere, quoad vires, sicq; vitā hominis ad summā sanitatem adducere, opus erit quærere non Elementalē, sed calorem illum cœlestem Solis & Lunæ habitantem in incorruptibiliori substātia sub Lunæ globo reperibili, hūc calori vel spiritui nostro similē reddere, quod fit, cum in medicinā & cibū suauissimū præparatus fuerit, ita vt per os assumptus statim per humanū corpus penetret, omne crudū digerat, omnem excessum cuiuscunq; qualitatis amputet, humidum naturale faciat abundare, & calorem vel ignem naturalem debilem confortari, inflammari & augmentari procuret.

Cæterum post hanc medicinam nobilissima ex auro eruitur: Hoc n. nudis Elementorum qualitatibus quantis quantis corrumpi & destrui nō potest. Quodsi per conueniens menstruum & non per aquam fortem in vulgus notam soluitur, & in

quin-

quintam essentiam deducitur, grauissimos morbos superat & eradicat, ita vt quibusdam nomen vniuersalis medicinæ recte habere videatur. Hæc quæ iam posui, vix credet ille nouus sincerioris Philosophiæ reprehensor & impugnator: siquidē metalla è numero remediorū ea de causa reiicit, quod sint nostris corporibus maxime dissimilia: cum nostra corpora variis multiplicibusque mistionibus intercedentibus procreata sint, vt nihil in rerum vniuersitate magis compositum sit: metalla vero paucissimis intercedentib. nata mistionibus, fereque ex Elementis leui conflata sint cō-fusionis temperie: Verum enimuero sciat autor ille, me non studio ipsius famæ & nomini obtrectare velle, neque ipsius diligentiam & libertatem Philosophicam, si quam habet, improbare; sed potius illum laudare, quod in permultis rebus recte in Paracelsistas inuehatur, eorumque imperitiam carpat. Ego etsi magni Paracelsum facio, eos tamen qui eius asseclæ in re medica haberi cupiunt, non semper dilaudo: Hodie enim longe ab antiqua & sinceriore Philosophia recesserunt: id quod dubio procul breui toti orbi constabit, atque per veros Philosophos demonstrabitur. Semper statui, remedia Chymica non debere administrari, si alia è Galenico thesauro promi possent: Quodsi vero ex Galenicæ medicinæ scrutinio remedia morbis extirpandis sufficiētia produci nequirent, tum necessario confugiendum esse ad vere & legitime secundum naturæ viam præparata medicamenta, præsertim ad ea, quæ menstruis humanæ naturæ maxime consentaneis ex cor-

poribus compoſitis educta, atq; inde naturæ hominis ſimilia & affinia ſint reddita. Cum ergo veræ ſapientię & chymiæ addictis liquido cõſtet, dicta ratione metalla præparari in præſtantiſſimas medicinas, atq; ita digeri poſſe, vt ſummam affinitatem & cognationem cum corpore humano habeant, ingenue aſſirmo pluris eſſe æſtimandas aſſertiones verorum Philoſophorum, quam vnius alteriusue, qui nunquã vel minimi metalli Philoſophicam præparationẽ manu propria tẽtauerit, nec viderit, ratiunculas. Nõ hic neceſſe eſt, vt diſſimilitudo quædam ex diſſimili miſtione inferatur, atque quia variæ & multiplices miſtiones ad hominis procreationem, ad metallorum vero generationem pauciſſimæ intercedũt, affinitas hominis & metallorum pernegetur. Nã 1. diſſimilis miſtio cõuenientiam naturarũ non tollit: quippe ea quæ inter ſe conueniũt in plurimis, alio modo diſſimilia eſſe poſſunt. Vegetabilium elementa aliter, & animaliũ principia aliter miſcentur: Et tamen vegetabilia plurima magnam cum corporib. animalium conuenientiam & affinitatem habẽt, id quod ipſe, quem iam refuto, nũquam negabit. 2. Aqua vulgaris, quæ ſæpe ſimpliciſſima eſt, vel ſaltem leuiſſime ſibi mixtã habet alterius rei virtutem, nutriendi vim habet, atque magnam ſimilitudinem cum hominis corpore gerit. Præterea & illud inſigniter falſum eſt, quod dicitur ex Elementis leui confuſionis tẽperie fere conflata eſſe metalla: cum aurum & argentum metalla nobiliora temperiem in ſe habeant longe excellentiſſimam, ita vt Elementarib. qualitatibus firmiter re-

ſiſtant,

ſiſtant, & ſe ab iis corrumpi vel omnino non patiantur, vel ſumma cum virtute alienæ iſti alterationi & deſtructioni ſe opponant. Metalla etiam imperfecta haud conſtant ex elementorum leui concurſu & confuſione: cum ignis (ſulphur) cum aqua (argento viuo) per intimam penetrationem in vnum corpus in iis coaluerit. Nec particula (*fere*) hic Antiparacelſiſtam excuſabit: Nulla enim confuſionis temperies in metallis vnquam eſt, ac proinde nullus modus eam determinat. Oppono hic omni ſincerioris Philoſophiæ oſori & contemtori illud Apellis: *Ne ſutor vltra crepidam.*

III.

Quicquid è corpore aliquo macrocoſmi extrudit naturam alienam, idem quoque è microcoſmo naturam protrudit alienam.

1. Aurum purum quando cum argento viuo amalgamatur, Philoſophiceque digeritur, argentum viuum eo deducitur, vt deponat ſuas fuligines & impuritates. Sic aurum etiam ex humani corporis ſpiritibus propellit omnes impuritates & feces à natura eorum alienas: ac proinde vniuerſalis ex eo petitur medicina. 2. Cum materia antimonij ſit ſpoliatiua & mundificatiua, hinc fit vt corporis impuritatem non ſecus abſumat, quam aurum & argentum ab ipſo depurari videmus: inprimis autem præter opinionem tollit id ipſum lepram: imo Antimonium omnes, teſte Paracelſo, tollit morbos, & vires amiſſas reſtaurat & renouat. 3. Stoechas citrina tineas ex ci-

ſtulis &pilis pellit: ſimili modo intrinſecus ſi aſſumitur decocta in vino pellit vermes è corpore. Matthiolus. 4. Quemadmodum alce poſterioris pedis dextra vngula ſe Epilepſia exuit, dum eam auribus immittit, & ea ſe perfricat: ita etiam homines eandem vngulam auriculæ ſiniſtræ ingruente paroxiſmo immittunt, ſeque hoc pacto à paroxiſmo liberant. 5. Ceruus telo venenato percuſſus illud dictamni paſtu eiicit & excutit. Vnde recte Philoſophi eandem herbam ad extrahendas ſagittas & clauum pedis plantæ infixum eſſe vtilem iudicarunt. 6. Serpens oculos male affectos fœniculo, vulnera ſerpentina & conſolida curari debere docuit. 7. Chelidonia hirundines pullorum ſuorum oculos medentur: Hinc eadem herba viſui hominis ſalutaris recte ſtatuitur.

IV.

Quæcunque planta habet ſignaturam partium hominis, illa confortationi earundem inſeruit, ac proinde morbos, quibus eæ partes conflictantur, fortiter pellit.

Caute Canon hic intelligendus eſt, nimirum 1. de omnibus & ſingulis plantis, quæ in ſe habent temperiem puram noſtræque naturæ conuenientem, & manifeſto veneno deſtituuntur. Napellus ergo cœruleus etſi cranium referat humanum, tamen cum craſis abſit pura, atque ipſe vitam capiti comeſtus demoliatur, ad capitis morbos tollendos nihil confert, quando crudus vel ſaltem vulgarem in modum præparatus homini propinatur. 2. De plantis debito conſtellationis tempore

pore collectis: Etiamsi enim herba signaturam gerat in se alicuius partis humanæ, tamen nihil ei parti confert, nisi iusto tempore vsibus humanis conuenienti colligatur. Quo tempore vero herbæ singulæ legi debeant, illud alibi à me, si aliquandiu superstes fuero, explicabitur.

1. Satyrionis radix formam testiculorum exquisite repræsentat: Vnde Philosophi intellexerunt in eo esse specificum arcanum ad conceptionem, prolisque generationem iuuandam, quod sterilissimis quantumlibet mulieribus fœcunditatis donum impertiat.

2. Quæ cordis figuram referunt: vnde malum citrinum, fructus anacardij, radices anthoræ, nardus, melissophyllon, cardiaca, myrobolanum, mala cydonia.

3. Quæ pulmones repræsentant, pulmonibus prosunt: vt pulmonaria tam saxis quam arboribus instar fungi aut musci, seu potius integumenti alicuius adhærens, cynoglossum.

4. Iuglandes habent integram signaturam capitis. Cortex exterior seu herbaceum inuolucrum pericranij: Qua de causa sal corticum ad vulnera pericranij singulare est. Cortex interior durior seu ligneum putamen, cranij; pellicula circumdans nucleum, meningis & membranarum cerebri. Nucleus ipsius cerebri figuram habet: ideo etiam ad cerebrum conducit, & venena hebetat: nam nucleus tritus si cum quinta essentia vini humectatus vertici capitis imponatur, confortat cerebrum potenter.

5. Fol-

5. Folliculus floris pœoniæ conclusus adhuc habet signaturam & analogiam quandam capitis cum suturis, item venulis cerebrum circumdantibus: Flores mox excludendi aperiunt extremam pelliculam cranium repræsentantem, & hac via, sicut & semen postea exsiliendo fulminis instar Epilepsiam seu sideratum morbum expellunt.

6. Papauer cum corona repræsentat caput & cerebrum: ideo decoctum eius in multis capitis affectibus vtiliter exhibetur.

7. Agaricum capitis signaturam obtinet, & caput purgat.

8. Lanugo malorum cydoniorum refert aliquo modo capillos: ideo decoctum eius in restituendis capillis à lue venerea defluxis efficacissimum est.

9. Muscus oblongus arboribus adhærescens pilorũ instar signaturam pilorũ habet: eius decoctum similiter commendatur in casu capillorum.

10 Herba quædam iu palustribus crescit, pilos oblongos forma oblonga penitus referens, aquis innatat, & flosculo albo conspicitur: cuius decoctum etiam conducit (vt & priorum ab extra adhibitorum) in pilorum profluuio.

11. Adiantum, Trychomanes & polytrichon Apuleij sunt etiam capillares plantæ, quæ rigidiusculis cincinnis, exilibus fibrillis capillorum faciem exprimunt, & crines densos crispos & pulcriores reddunt.

12. Thapsia folio fœniculaceo seu capillaceo. Auicenna dicit illam parem non habere in operiendo capillis capite in alopecia.

13.

13. Folia Asari habent signaturam aurium: ideo ex floribus eius conserua paratur, quæ comesta auditum & memoriam plurimum confortat.

14. Notandum hic cochleas auriculis prolongis signatas coqui in aqua & sale, & despumari: post exsiccationem macerantur in oleo succini: & deinde destillatio instituitur: promanans inde oleum mirificum est ad recuperandum auditum.

15. Grana nigra herbæ Paris, seu aconiti salutiferi habent pupillæ signaturam: oleum inde Chymice prolectum vel expressum ad oculorum affectus efficacissimum est medicamentum, nonnullis anima oculorum vocatum.

16. Flos euphrasiæ habet anatomiam omnium vitiorum oculi: ideo oculis mire conducit.

17. Anthemis, calcha, Hieracium (qua herba accipiter oculis hebetudinem discutit) Argemone, Anemone, Scabiosa, flos astri Attici: hæc omnia propter signaturam oculis conferunt.

18. Potentillæ flos pupillam in oculo repræsentat: aqua eius destillata est singularis.

19 Mentastri aquatici folium nasi formam refert, (herba illa est, quæ folia angusta hirsuta habet, flore è puniceo albicante:) extractum eius specificum in am ssione odoratus.

20. Sedum minus muris adhærens habet gingiuarum signaturam: ideo succus eius expressus in scorbuto seu stomacace plurimum commendatur.

21. In hyoscyamo receptaculum seu siliquæ

semi-

ſeminis habent dentis maxillaris figuram: ideò oleũ eius ſeu liquor per ſe expreſſus vel decoctũ radicis cum herba perſicaria in aceto, elotione calidá, dentium dolores efficaciſſime ſiſtit.

22. Acini mali punici dentes repræſentant: ad gingiuarum vitia & dentium firmitatem valet decoctum.

23. Dentaria Herba, quia eius radix velut ex meris dentibus compacta videtur, miroque naturæ artificio compactili ſquammarum ſerie conſpicitur, dentibus mire prodeſt.

24. Pyrola, vuularia, ceruicaria, quia guttur repræſentant, gutturi conducunt.

25. Fungus betulinus & quercinus habent peculiarem iecinoris ſanguinis officinæ ſignaturam: Quo nomine puluis vtriuſque ad miraculum vſque ſanguinem è naribus ac vulneribus erumpentem inſperſione ſiſtit.

26. Iecoraria parietibus fontium adhærens per ſignaturam oſtendit, ſe contra hepatis affectus & ſcirrhos peculiariter valere.

27. Herbaceum viride inuolucrum iuglandis ſi ſuccus eius exprimitur viridis, aſſimilatur ſucco fellis colore & ſapore, & conducit ad fellis expurgationem.

28. Fumus terræ planta iecoralis eſt: eius ſignatura eſt, quod radice ſua ſcirrhoſa iecinoris figuram quodammodo effingit.

29. Lupinus ſua effigie lienem demonſtrat: ideo decoctum eius lienoſis prodeſt. Lienis etiam figuram habent Scolopendrium verum, lingua ceruina & vulgaris phyllitis.

30. Sta-

30. Staphylodendros, colutea, ſolanum ſunt veſicæ ſimiles plantæ. Halicacabum veſiculas veſerens humanis ſimiles, intus acinum incluſum gerit, cuius celeberrimus vſus eſt ad calculos lotiumque ciendum.

31. Fabæ habent integram pudendorum anatomiam: ideo à Pythagora damnatæ: Farina illarum ad inflationem pudendorum commode à proprietate ſimilitudinis adhiberi ſolet.

32. Ariſtolochia rotunda fœminei vteri forformam imitatur, & optime puerperis opitulatur.

33. Interior cortex betulæ viridis habet ſignaturam matricis cum venulis ſanguineis: ideo decoctum eius purgat matricem.

34. Sabina venas matricis mentitur: ideo diſſoluit tartarum in venis muliebribus.

35. Cyclaminus ſuo circinnato radicis bulbo muliebrē vterū affabre demōſtrat effigiatū. Theophraſtus eius bulbum ad amatoria valere dixit.

36. Leontopetalon, cuius radix fœimnæ pubem lanuginoſo molliq; flocco pubeſcentem ſuo intuitu & ſimilitudine affabre oſtendit. Tradit Dioſcorides appenſam ad amatoria valere.

37 Plantago habet integram neruorum & venarum ſignaturam: ſpecificum eſt remedium ad vitia venarum & neruorum.

38. Hypericonis folia perforata poros cutis repræſentant. Tollunt obſtructionem pororum, & ſudorem pellunt. 39. Pingues plantæ ad impinguandum faciunt; vt oleoſæ arbores omnes, & oleoſum fructū proferentes: nux iuglans, auellana, amygdalus, nuclei pini. 40. Sarſa parilla quia macilenta eſt, corpus pingue emaciat.

41 Plantæ lactuosæ seu fructus lactis generationem promouent, vt ficus, lactucæ genera, hordeum, amygdala.

Obseruatio.

In plantis lactuosis discrimen est adhibendum: nam ex his aliæ sunt serosæ: itaque serosos humores expurgant, vt tithymali genera diuersa, quæ purgant aquam intercutem, vt scribit Mesues. Lathyris quia abundat lactè aqueo, aquas potenter cit. Eiusdem generis sunt Esulæ species.

42. Radices & herbæ, quæ decoctum rubrum seu sanguineum reddunt, eædem sanguinem haud parum mundificant: vt radix chinæ, filicis, acetosæ, agrimonia.

V.

Quæ morborum signaturam habent, illa ad eosdem morbos tollendos faciunt.

Morborum signatura est figura, quam caussæ vel symptomata morborum habent.

1. Lilij conuallij flos habet guttæ signaturam, quia flos quasi gutta pendet: ideo in apoplexia magnus est eius vsus.

2. Calculi signaturam habet Crystallus, silex, lapis citrinus, Iudaicus, Lyncis (Lyncis vrina coit in lapidẽ: ideo eius vrina ad vesicæ stillicidia peroptima est) calculus microcosmi, qui Paracelso ludus appellatur, saxifragiæ radices, milium solis, fructus alkekengi, nuclei cerasorum, persicorum.

3. Cancri signaturam habet lunaria: cum qua Carrichter affirmat se omnes mammillarum can-

cros curasse. Sic & semen Calthæ, quæ habet brachia cãcro similia, medetur cancro, quemadmodum & ipse cancer, animal de genere crustaceorum. Ros solis seu torella propter signaturam in cancri curatione valde commendatur.

4. Conuoluulus in segetibus prouenieus intestina repræsentat: ideo decoctum eius est in Colica singulare.

5. Resiniferæ omnes, quæ caudicis scissuras sustinent, ad cicatrices & vulnera certissimo experimento sunt vtilissimæ.

6. Acori aquatici lutei radix in Maio effossa & collecta singulare amuletum est contra dysenteriam appensum ad ventriculi regionem: habet enim colorem & signaturam excrementorum. Ita baccæ sambuci conferunt.

7. Medulla rubra, quæ in lapicidinarum iuncturis reperitur & eruitur (vulgus iecur lapidum appellat) signaturam dysenteriæ habet, ac proinde in dysentericis fluxibus magno iuuamine adhibetur.

8. Agaricum & reliquæ arborum excrescentiæ, quæ super ramos & frondes contra naturæ ordinem excrescunt, humanorum artuum excrescentibus partibus medentur.

9. Iunci aquatici fistulas exprimunt: ideo sal artificiose extractum intra & extra corpus cum iuuamine offertur.

10. Santalum rubrum signatura sui coloris ostendit, quod ad hæmorrhagiam reprimẽdam faciat: ideo decoctum eius in vino rubro styptico mire compescit hæmorrhagiam.

11. Hæmatites, Sarda, Corallium ex ſignatura ſanguinem ſiſtunt, manibus ſi includantur.

12. Chelidonia, crocus, centaurea, lapis in felle bouis repertus flauus ex ſignatura Icteritiæ medentur.

13. Betulæ cortex albis interlitus maculis, vt videatur Sturnum imitari, lentigines & faciei maculas abſtergit.

14. Flores ſambuci etiam maculati ſunt: ideo fotus ex decocto florum in aqua commendatur.

15. Flores vulgaris origani exiccati, & cum plantaginis ſemine ex rubro aſpero vino hauſti dyſenteriæ medentur. Matthiol. ℞. flores origani exiccatos in puluerem redige, & hunc puluerem miſce cum vitello oui: forma inde maſſam, & pinſe in calido latere: ede, & dyſenteriam curabit. Idem Matthiol.

16. Baccæ myrtilli rubri exiccatæ & pulueriſatæ dyſenteriæ medentur. Matthiol.

17. Fraga habent ſignaturam lepræ: ideo illorum deſtillata aqua palliat rubicundam leproſorum faciem, ſi bibatur & liniantur maculæ. Quo nomine etiam Raimundus Lullius fragorum in Spiritu vini maceratorum vſum in pallianda lepra commendat in lib. de eſſent. Item viperæ: ideo illarum caro præparata leproſis cum commodo offertur.

18. Artemiſia rubra menſtruorum rubeorum effigies eſt: ideo efficaciſſimis virtutibus prædita herba in ſiſtendis & corrigendis menſibus ſuperfluis.

19. Flores prunellæ ſua forma guttur repræ-
ſentantes

ſentantes in hoc morbo vt plurimum commendantur.

20. Carduus benedictus & carduus Mariæ ſuis aculeis curam pleureſis indicant.

21. Archangelica ſeu vrtica alba habet ſignaturam panaritij: contuſa & impoſita cōfeſtim necat.

22. Vites & reſiniferæ, quæ corticem abiiciunt, ad cutem deglubendam & ſquammatum vitia conducunt. Sic ad ſquammas capitis remouendas herba filicis vel filiculæ multum confert.

VI.

Plantæ quæ vel repræſentant ipſa animalia, vel animalium partes, valent ad propellendos morbos, qui ab iiſdem animalib. ſuboriri poſſunt.

Serpentina maior, quæ ſerpentem repræſentat; rhamnus in quo acutæ ſpinæ habent ſimilitudinem dentium ſerpentis, morſum ſerpentis perſanant. Sic orchitis illa ſpecies, quam à floris ſimilitudine Neoterici eleganter μυώδην vocitarunt, apum ictibus confert. Pſyllij ſemen, quod pulicem ementitur, fugat pulices.

VII.

Animalium partes, quarum balſamus eſt valde fortis ad functionem debitam expediendam, vigorem inferunt ſimilibus hominum partibus, vt efficacius præſtent id, ad quod deſtinatæ ſunt.

1. Priapus tauri & cerui penis ἀτονίαν aufert & venerem ſuſcitat: horum enim animalium natura luxurioſa. 2. Mammarum muliebrium fiſſuris medetur inunctio glutinis ex vberibus vaccinis præparati. 3. Cor hominis in cardiaca & ſyncope

corroborat essentia præparata de cordis cerui ossibus. 4. Matricis gallinæ puluis in collum matricis iniectus eiusdem fluorem exiccat, & sterilitatem inde causatam tollit. 5. Pulmo vulpis pulmoni prodest.

VIII.

Omnis bestia quæ venenum tantum in aliqua parte sui corporis habet, in se continet balsamum, quo tuto contra venena vti licet.

Ista enim bestia in se habet naturam, qua à veneni sui maligna qualitate se tuetur. Hac natura tanquam certissima antidoto si potiri poteris, cōtra idem venenum te defendes. Vnde cor viperarum vel ad solem exiccatum & puluerisatum veneno aduersatur, illudq; ex corpore nostro extrudit. Apum aculeos fixos mel sanat. Homini à scorpionibus isto remedio est oleum eorundem: item cinis percusso loco impositus vel etiam ex vino potus. Vbi tamen notabis, ex ea bestia, quæ simul renouandi & restaurandi facultate pollet, potissimum balsamum contra quælibet venena esse eliciendum & propinandum: virus enim quando expellitur, vires nostræ veneno debilitatæ restituendæ quoq; & corroborandæ sunt, vt & contra venena perfecte muniamur, & diutius persistamus. Qua de causa ex viperis balsamum solent Philosophi producere, quo tanquam vniuersali antidoto aduersus quælibet venena vtamur: viperæ enim cum quotannis bis antiquas suas exuuias ætherei balsami assumptione deponant, virtute renouante & restaurante & corroborante

prædi-

prædıtæ eſſe rectè à Philoſophis iudicantur. Quicquid enim ſe renouat balſamo aliquo, illud & aliam naturam eodem balſamo renouare quis dubitet?

IX.

Quodcunq; animal citra noxam ex venenatis corporibus alimentum quærit, in ſe habet balſamicam naturam, quæ contra venena potens eſt.

Hinc veri Philoſophi extractum Ciconiæ peſte correptis propinant, quia Ciconia venenatis vermibus veſcitur, eoſque ſine noxa concoquit. Vſu ſimiliter venit, vt, qui alcool viperarum parare ſolent, ad corroborandum & augendum antidotum, adiiciant ſtomachum ciconiæ, atq; deinceps aliis illud alexipharmacum exhibeant.

X.

Subſtantiæ macrocoſmicæ, quarum vnius alterius impuritates ita Philoſophico artificio pellit, vt coagulatione vnius & ſolutione alterius in mediam indiſſolubilem naturam abeant, Philoſophice vnitæ microcoſmum ab omnibus morbis liberare poſſunt.

In eiuſmodi enim ſubſtantiis multæ elegantes ſignaturæ concurrunt, quæ vniuerſorum morborum curationem euidenter exprimunt & oſtendunt. 1. Vna ſubſtantia alterius impuritates extrudit. 2. Vtraq; in indiſſolubilem naturam mediam, quæ eſt ſummæ & perpetuæ durationis, ac proinde facultatis, qua microcoſmum à corruptione præſeruare poſſit, indubitata ſignatura abit. Quia in Philoſophica operatione, & intima ea-

rum substantiarum vnione vna est soluens & altera coagulans, ac proinde nobis indicio est media illa natura, quod habeat facultatem soluendi omnia corpora aliena, quæ in homine coagulata existunt, vt sunt calculi & salia; atque coagulandi Spiritus alienos impetu suo summum dolorem excitantes, vel inflammatione præternaturali tumultuantes, vt ita ad quietem perueniant, & hominis functiones ad mediocritatem redeant. Si me intelligis, insulse sapientiæ Hermeticæ osor, non dices nostram Philosophiam esse phantasticam, sed eam vera experientia niti, atque rationibus firmis non esse destitutam certo cognosces. Duæ sunt substantiæ, quas sapientes ad lapidem suum conficiendum requirunt: Vna est Spiritus, & est volatilis: altera est fixa & est corpus. Quando Spiritus cum corpore miscetur & digeritur, corpus Spiritum impurum & venenatum omnibus impuritatibus exuit, suam purissimam essentiam ei intime vnit, atque illum postquam mediante corpore omnes feces & fuligines venenatas abiecit, intra sinum suum complectitur, vitamq; ab eo reportat, vt ita mutuo inter sese amore ad ea præstanda, quæ verus Philosophus secundum naturæ viam intendit, conspirent. Sed corpus vitam à Spiritu blanditiis non impetrat: verum lubens patitur, vt prius à Spiritu enecetur, in terram conuertatur, atque secunda vice generetur. Sic qui erant prius infesti inimici, constantes & sinceri amici facti sunt. Vera scribo, non mentior.

Vsus

Vsus collationis hactenus explicatæ.

Collationẽ macrocoſmi cum microcoſmo percepiſtis. Vſus eius in hoc conſiſtit, vt exempla à me allata diligenter intueamini, atque videatis, qua ratione in ipſis ſignaturas à me nominatas obſeruetis: Sic enim fiet, vt in aliis rebus macrocoſmicis vobis aliunde oblatis vel ſeſe fortuito in ſenſus demittentibus, per ſignaturas virtutes earum facile deprehendatis. Experimentis opus eſt, vt ſignaturæ fides habeatur, quæ Phyſico & Medico non cauſa ſed occaſio eſſe debet ad dignoſcendas plantarum & aliarum rerum virtutes. Signaturam autem intellige non quamuis, ſed quæ fluit ex internis eius rei, quæ in ſe habet ſignaturam, naturalibus principiis. Signaturæ artificio humano effictæ & rebus naturalibus ſuperadditæ, virtutes rerum naturales non demonſtrant.

CAPVT VII.

De Anatomia.

1 QVatuor vias ad cognitionem rerum naturalium deducentes hucuſque dedimus & explicauimus: Quinta via ſequitur, & eſt Anatomia.

2. Anatomia eſt ars inſtrumentis corporeis ſine igne aperiendi corpora, vt partes eorum diuerſæ appareant & dignoſcantur.

Anatomiæ vox ambigua eſt: vel enim actionem anatomaticam ſignificat, vel habitum anato-

micum, vel Systema anatomicum. Si actionem, vel maxime generaliter pro qualibet apertione & reseratione corporum, vt non tantum includat anatomen seu sectionem animalium, sed etiam collationem macrocosmi cum microcosmo (quæ alias anatomia Hermetica & vitalis appellatur) atque omnem aliam resolutionem, siue fiat igne, siue aliorum instrumentorum adminiculo. Specialiter 1. pro solutione corporum ex diuersis constantium partibus, quæ igne perficitur: & dicitur alias Chymica solutio, de qua in nono capite huius præfationis seu prodromi Physici disseremus. 2. Pro apertione corporum sine igne. 3. maxime proprie pro sectione animalium: quæ potissimum à vulgo spectatur, & apertioni corporum, quæ sine igne peragitur, includitur; vt paulo post docebitur. Si habitum actiuum anatomia exprimit, etiam pro ratione actionis anatomicæ diuersimode accipitur. Ego hic pro eo habitu anatomico vsurpo, qui actione in secunda speciali significatione explicata determinatur.

Axiomata.

I.

In omni anatomia prudenter procedendum est.

Impetuoso casu & indecenti festinatione corpus nullum aperiendum est, ne ea, quæ minuta sunt, & propter tenuitatem, subtilitatem & exilitatem facile obseruationem sensualem subterfugiunt, prætereantur, & non cognoscantur.

II.

Omnium partium situs, ordo, figura & alia notabilia

notabilia accidentia diligenter inspicienda & obseruanda sunt.

Decet enim omnem anatomicum sapienter agere, id est, ita procedere, vt intellectus noster in cognitione rerum, quæ non tantum in essentiæ, sed etiam omnium aliorum adhærentium, inhærentium, & circumstantium accidentium apprehensione consistit, proficiat & excolatur: siquidem nō destructionis ergo aliquid destruēdum est; temerarius hic conatus & actus est: sed ideo omne corpus aperiendum, vt certa vtilitas exinde ad hominem redundare possit.

3. Anatomia fit vel contusione, vel attritione, vel sectione.

Hic verba, quibus anatomiam explico, actionem significant. Actione probe intellecta habitus facile innotescit, vtpote qui ex crebra actionum repetitione originem trahit & ingeneratur.

4. Contusio est crassi & obtusi corporis è longinquo subita cum alio corpore collisio.

Sic malleo iuglandem contundimus, vt nucleū exinde in nostrum reportemus vsum. Violentia in contusione adhibetur, sed ea debet ita temperari, vt partium, quarum vsum & cognitionem appetimus, integritas vltra modum & decorum ne destruatur.

5. Attritio est duorum corporum, quorum vnum altero vel durius est vel vtrumque friabile est, immediata & mobilis compressio, vt illud

quod minus durum est & friabile, in puluerem abeat, atque partes, quæ non sunt vnius formæ & naturæ, liquido separatæ appareant.

Potest enim fieri, vt diuersæ partes in vno eodemque corpore existant, quæ inæqualem duritiem habeant, ac proinde ex diuersa ista dispositione diuersas formas in attritione ostendant: vt dilucide videre est in mola, vbi lapidum mobili compressione frumentum atteritur, atque furfures à polline separati videntur.

6. *Sectio est corporis alicuius per acuta instrumenta in partes dissolutio.*

7. *Huc maxime pertinet anatomia animalium, præsertim cadaueris humani.*

8. *Cadauer enim hominis eo fine secatur, vt partes eius tam similares, quā dissimilares in sensus incurrant, & ex earum ordine & dispositione de functionibus earum iudicetur.*

Quis quæso cordis figuram pyramidalem, pulmonis raritatem, cerebri mollitiem spermaticam, iecoris & fellis constitutionem, membranarum & ligamentorum tenacitatem, aliaque viscera & membra vel saltem nominare potuisset, nisi vel ex sectione animalium, vel cadaueris humani innotuissent.

9. *Quomodo vero secanda sint cadauera, illud ex scriptoribus Anatomicis & αὐτοψίᾳ discendum est.*

Commendo vobis Institutiones Bauhini anatomicas,

tomicas, & eiusdem Theatrum anatomicum. Is abunde præmonstrat modum secandi cadauera. Si vobis auctor ille nimis obscurus videtur, Andream Laurentium consulite: ille faciliori stylo, meo iudicio, anatomica tractauit, atque doctissime multorum noua obseruatione adauxit.

10. *Præterea anatomia corporis humani, quod ægri hominis per morbum ex hac vita discedentis corpus fuit, hunc habet vsum: Nos ad morbi, quo laborauit homo, cuius cadauer est, cognitionem deducit.*

Quando enim cadauer ægroti hominis secatur, possumus ex ista sectione & partem affectam, & causam morbificam certissime expiscari, si causa morbifica fuerit vel humor aliquis vitiosus, vel solidum aliquod corpus. Sed ais, tibi huiusmodi cognitionem nihil prodesse, cum cadaueri nihil auxilii inde afferre queas. Resp. me facile tibi largiri, eiusmodi cognitionem nihil prodesse cadaueri: prodesse vero posse aliis viuentibus ægris, si symptomata, quibus æger ante obitum discruciatus fuerat, bene obseruata fuerint. Si ea sciueris atque deinceps cum symptomatibus alicuius ægri contuleris, de eius morbo, morbi sede & causa morbifica eo certius feres iudicium, atque in applicatione remediorum tutius procedes, si fueris medicus.

CAPVT VIII.

De Aſtronomia.

1. *ANatomiam inſequitur Aſtronomia, tanquam via ſexta veritatis naturalis.*

2. *Aſtronomia eſt ars perueniendi ad cognitionem cœleſtium.*

Vnde docet aſtrorum numerum, diſtinctionē diſtantiam, motum, aſpectus & influentias, id eſt, proponit rationem, qua ad dictorum omnium cognitionem prouehi queamus.

3. *Cum vero nulla ars ſine medijs aliquid præſtare queat, Aſtronomia quoque ſua habet media, quibus inueſtigationem cœleſtium promouet.*

4. *Eaq́ſunt vel aliæ artes miniſtrantes, vt eſt* (a) *Arithmetica & Geometria, vel* (b) *hypotheſes fictæ, vel* (c) *globus proxime noſtris ſenſibus aſtra, motum eorum, aſpectus & mutationem, quā in cœlo fieri contingit, directore aſtronomiæ doctore obyciens.*

(*a*) Hinc Plato diuinus ille Philoſophus binas ingenii humani alas, Geometriam & Arithmeticam non inconcinne vocauit, quibus ad cœlum ſcientiaſque argutiſſimas ſubuolari poſſit. Vnde ſcholæ ſuæ veſtibulo hoc ſymbolum inſcripſiſſe dicitur; ὀυδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω, id eſt, Nullus, qui Geometriæ ignarus eſt, intrato: Abſque his enim ſcientiis, quarum ſemina & principia mentibus humanis à primo ortu quaſi inſculpta voluit

luit, nullum ad Physicæ aut Astronomiæ studia aptum existimauit, in quibus omnia numeris & mensuris à natura & arte definita animaduertit. De motibus cœlestibus, quod certis temporũ & locorum spaciis intermediis determinẽtur & absoluantur, nullum est dubium, ideoque non absque Geometria & Arithmetica indagari aut explicari posse, veluti ipsa quotidiana experientia ad oculum demonstrat. Vide Michaelis Maieri c. 1. lib. de circulo quadrato Physico.

(*b*) Hypotheses fictæ sunt, quæ nihil ponunt in cœlo, & tamen cœlo inesse ad diuersitatem motuum astralium intelligendam dicuntur. Eiusmodi sunt orbes cœli distincti, & circuli, qui in doctrina sphærica explicantur.

(*c*) Quia conscendere cœlum & in propinquo stellas intueri non possumus, idcirco arte succurrendum est huic defectui, vt nempe stellæ earumque distinctio & situs nobis repræsententur peculiari quodam artificio & instrumento idoneo, quod à me appellatur globus. Globus autem duplex est, pictus aut viuus. Pictus globus est, in quo cœli tota mensura ac distinctio per circulos itemque præcipuarum stellarum numerus, situs & distributio ita egregie est depicta & adornata, vt magna cũ voluptate astronomiæ studiosi ex hoc solo instrumẽto totam doctrinã sphæricam hactenus traditam, eiusq; vsum possint contemplari. Globus viuus est in quo tanquam in totius mundi reali & regenerata effigie artificio vere Philosophico Sol, Luna, & reliqua astra spiritu vniuersi ad eundem modum, quo in cœlo, in orbem agitantur,

gitantur,

gitantur, mutationes cœleſtes manifeſto notan-
tur, inferiorumq; elementorum operationes ve-
ra repræſentatione ita conſpiciũtur, vt illum glo-
bum minutum mundum recte appellare poſſis.
Huiuſmodi globum hęreditario iure à fundatore
fraternitatis, patre Reuerendo fratres R. C. reli-
ctum in hunc vſque diem ſe poſſidere; atque tan-
quam immenſum theſaurum cuſtodire aiunt. In
Anglia perpetuum mobile viſitur, quod ſimiliter
vniuerſum mundum repræſentat, & aſtrorũ mo-
tus, coniunctiones & oppoſitiones planetarum
mirandum in modum, atque inferiorum diſpoſi-
tiones exacte oſtendit. Perpetui eius mobilis au-
tor eſt Cornelius Drebel, Philoſophus non con-
temnendus.

5. *Præterea eſt & aliud medium, quod ex har-
monia ſuperiorum & inferiorum pendet, atq; via
eſt, qua ab inferiorum cognitione ad ſuperiorum
notitiam aſcendimus.*

Sed cum hæc via non adeo facilis ſit explicatu,
neq; cuiuis liceat pedes ſuos ei infigere, egoq; i-
pſe tantum guſtum aliquem, non plenam cogni-
tionem eius habeam, labore expoſitionis eius viæ
iam ſuperſedeo, differens vſq; dum Deus ſupelle-
ctilem meam literariam benedictione ſua adau-
xerit, atq; perfectã accuratamq; harmonici modi
ſcientiam benigne mihi dederit. Interea vos, qui
meũ hunc Prodromum Phyſicum legitis, & ex eo
erudiri auide deſideratis, cogitabitis, quomodo
harmoniam in tribus iſtis regnis, minerali, vege-
tabili & animali dignoſcere, ex ea de omniũ cor-
porum

porũ genuina generatione & propagatione, conseruatione & destructione iudicare, atque perfectissimorum corporum mineralium regenerationem ad vsum hominis intelligere possitis. Vnde facile fiet, vt tandem altissimam illam harmoniæ viam plene percipiatis, atque ex inferioribus superiora exquisite vestigetis. Id quod est superius, est sicut id quod est inferius, & quod est inferius, est sicut id quod est superius. Cœlestia sunt in terrestribus, sed terrestri modo: terrestria sunt in cœlestibus, sed cœlesti modo. Plura de harmonia audietis in vltimo mei Hermetici Physici systematis libro.

6. *Vulgaris Astronomia ex vulgaribus libris est petenda.*

Commendo tyroni Physices Astronomicum Systema Keckermanni: & progredior ad Alchymiam, viam naturalis veritatis septimam.

CAPVT IX.

De Alchymia.

1. *INter veritatis naturalis vias superest septima, quæ dicitur Alchymia.*

2. *Non vero hic intelligo Alchymiã istam Sophistarum, qui vndecunq; quodlibet corradunt, in illud quouis modo sine iudicio operantur, & naturas rerum sine ratione peruestigare pro more habent.*

3. *Ac proinde nihil loquor de arte impostorum, qui lignorum, carbonum, candelarum, fimi, aliarumque rerum inconuenientium igne eum lapidem, qui ex imperfectis metallis purum putum aurum faciat, quærunt, diuitijs mundi corradendis incumbunt & medicinæ scopum consequi non intendunt.*

Hi inquam, quia cum suo & aliorum, quorum animos occupauerunt, damno suam artem iure ad inferos relegandam tractant, sunt digni, qui vrbibus & omni hominum conuersatione expellantur. De hisce horumque Pseudochymia Augurellus magnus ille Poeta & verus Philosophus in doctissima sua Chrysopoeia ita canit:

Nec miseram magis affirmes veraciter vllam
Artem aliam, quam quæ externis Alchymia verbis
Dicitur, obscuriusq; tegens ambagibus errat
Auia per; miserosq; trahit per iniqua sequentes,
Ac tandem eiectos in cœca barathra relinquit,
Vt videas quemcunq; bonum sua prædia ciuem
Vendentem, patriasq; domos, nubesq; repostas
Fornaces inter versari, ac follibus aurum
Captare, in tenuemq; (nefas) conuertere fumum
Rem, dubias dum quærit opes insanus, auitam.
Difficilem interea coniux mœstißima vitam
Protrahit: illaccrumant nati, fit sordidus ipse
E lauto, ludusq; patens & fabula vulgi.

4. *Sed intelligo Alchymiam, qua* (a) *secundum Naturæ viam igne* (b) *purum ab impuro separamus, & corpus in sua hypostatica principia parti-*

partimur. 1. vt (c) quid ista principia sint, bene discamus. 2. vires rerum (d) exploremus. 3. (e) in quibus principiis vires corporum primo lateant, videamus. 4. (f) naturalem Alchymiam microcosmi inde intelligamus. & 5. (g) habeamus purum, quod ad sanitatem restituendam ægro propinemus.

(*a*) Ita ait Paracelsus paragr. tract. 3. de Alchymia, p. 219. So wisset hierin / daß dieser Grundt (Alchymiam intelligit) auß der Natur gehē muß / vnd nicht auß den spintisirenden Köpffen. (*b*) Idem vult Philippus à Gabella, cap. 6. considerationis sincerioris Philosophiæ, vbi inquit: Agnosco artem Spagiricam pro ingeniosissima & sagacissima omnium artium: instinctu enim quasi diuino docet separare purum ab impuro, docet res dissoluere, & rursum componere, & quidem hoc secundū cursum naturæ: Nam discernit clarum à cōturbato, subtile à spisso, leue à graui, ignem ab aere, aerem ab aqua, & aquam deniq; à terra: quēadmodum ipse Creator id nobis in prima creatione sufficienter monstrauit: cuius imitatores etsi non simus in vniuerso, tamē sumus in mundo hoc paruo & diminuto. (*c*) Chymico artificio principia hypostatica à Philosophis primum inuenta fuerunt: Eadem ergo via ea magis magisq; ab intellectu percipiuntur. Artes quas vsus peperit, vsus idē illustrat. (*d*) Vires enim rerum per Alchymiam innotescunt, id quod Paracelsus iam dicto tractatu perspicue his docet verbis: So nun so viel liegt in der Alchymey / dieselbe hie in der Artzney so wol zu

erkennen / ist die Vrsach der grossen verborgenen Tugend / so in den Dingen ligt der Natur / die niemand offenbahr seynd / es mache sie dann die Alchimey offenbahr / vnd brings herfür: Sonst ist es gleich / als einer der im Winter einen Baum siehet / vnd kennet jhn aber nicht / vnnd weiß nicht was in jhm ist / so lang biß der Sommer kompt / vnnd eröffnet nacheinander / jetzt die Sprößlein / jetzt das Geblüht / jetzt die Frucht / vnd was denn in jhm ist. Also ligt nun die Tugendt in den Dingen verborgē den Menschen / vnnd allein / es sey denn das der Mensch durch den Alchymisten dieselbige innen werde / wie durch den Sommer / sonst ist es jhm vnmüglich. Id est: Si ergo tantum interest, Alchymiam hic in medicina probe cognosci, eius causa à latente magna virtute est, quæ in rebus Naturæ sita est, quæ nulli patent, nisi per Alchymiam pandantur & prodantur. Alias idem est, ac si quis hyeme arborem videat, illam vero non cognoscat, aut ignoret quid in ipsa sit, tamdiu donec æstas vnum post alterum protrudat, iam ramulos, iam flores, iam fructus, & quicquid eius præterea est. Sic in his quoque rebus virtus iacet hominibus abscondita: Et nisi per solum Alchymistam homo ista cognoscat & experiatur, veluti per æstatem, fieri non potest, vt alio modo ista exploret. Hæc Paracelsus.

Quemadmodum ergo nescire potes, quid intus in pomo contineatur, nisi pomum aperueris & dissecueris: ita quoque nisi per Alchymiam, siue naturalem, siue artificialem corpora dissoluas, virtutes eorum medicinales non exquires.

exemplo fit res manifestior: Sal armoniacum naturæ acidum in quocunque corpore reperiatur & eliciatur, esse virtutis dissoluentis & simul coagulantis sola Alchymia docuit: Dissoluit corpora, coagulat spiritus, imo quod omnem prorsus superat admirationem, in media etiam flamma. Sic spiritus vitrioli, aut sulphuris, aut nitri acidus bene præparatus atque ab omni terretreitate separatus vel in vola manus dissoluit corallia atque perlas. Eadem plane dissoluentia parantur ex succis limonum, granatorum, berberis, ribes, debite & conuenienter depuratis à fecibus suis terrestribus, quæ facultatem dissoluentem non parum impedire solent. Non minus idem præstat acetum optimum destillatum: In hisce enim duobus sunt aciditates armoniacæ seu vitriolatæ; ac proinde vim habent dissoluendi. Contra spiritus vitrioli acidus Mercurium vulgi (quem nulla frigiditas exterior, nullum gelu elementare, quantum quantum tandem fuerit, coagulare aut fixum reddere potest) coagulat, quando cum solo vitriolo mediocriter calcinato sublimatur. Spiritum vitrioli acidum esse illud quod Mercurium coagulauerat, patet ex sublimati resolutione: quæ fit quando sublimatus Mercurius aquæ inijcitur (quam acidam omnino reddit) atque aqua deinceps exhalatur, tum restabit tãtum liquor acidus verusq; vitrioli spiritus. Et vt constet hanc coagulandi potestatem salis armoniaci acidi naturæ non tantum esse in Mercurium vulgi (in

quem hanc vim exercere poteſt) ſed & in ſpiritus nitro ſulphureos corporis noſtri, id hac manifeſta & veriſſima demonſtratione ex Quercetani libro de ſignaturis rerum internis deprompta docebo: Accipe vrinam pueri aut adoleſcentis vinũ bibentis bonam quantitatem, depuretur ſecundum artẽ: cui adde vitrioli Romani vngarici duplum: pone ad digeſtionem in B.M. tepido per ſex vel octo dies in vno aut diſtinctis alembicis vitreis: nam multa opus eſt materia: Hac digeſtione peracta augebis ignem balnei, vt bulliat aqua. Mox impoſito capitello, adhibitoque recipienti deſtillabis aquam. Ac ea quidem quæ primo exibit, erit inſignis aqua ophthalmica: ſecunda paulo acrior ad dolores podagricos tepide cum linteolis applicata confert. Perge ita vrgendo calorem balnei, aut etiam per cineres calidos, donec materia in alembici fundo reſtet inſtar mellis, quam poſtea infundes in vas ferreum, & adhibito igne ſpatula ferrea continuo agitabis, ne adhęreat. hocque eo vſque continuabis, donec omnis liquor vi ignis euaporauerit, & reſideat ſolum ſal vitrioli atque vrinæ in fundo ſiccum, & in maſſa quadam. Hanc puluerisatam in cornutam bene lutatam immittes, adhibito amplo recipiente optime obſignato, ne ſpiritus exhalari poſſint. Admoue ergo ignem vehementem, quali opus eſt ad parandam aquam fortem aut ſpiritum vitrioli: ſed tamen ita moderandus eſt ignis per gradus, donec ad ſummum perueniat, vt ars poſtulat. Et videbis tandem recipientem impleri ſpiritibus albidis vndique qui in

ſummo

summo aliquo calore tanquam in nubibus aeris in glacies quaqua versum pro recipientis capacitate dependentes congelabuntur: haud secus sane ac præ ingenti frigiditate hyemis & aeris nubes atque vapores in niuem glacialem seu squamulas coagulatas arboribus adhærescentes conspicimus: Ita spiritus hi salis (ignis non frigoris violentia) concrescunt in glaciales illas particulas, & quasi in media etiam flamma. Sic duo hi prædictorum salium vulgaribus Philosophis pro calidissimis habitorum in glaciem per virtutem coagulatiuam salis armoniaci naturæ, quem in se continent, coeunt. Hæc glacies adseruari potest in modum salis nitri, de qua si scrupulum vnum aut dimidium exhibeas in iusculo, vino, aut liquore conuenienti ingens erit remedium ad omnes obstructiones hepatis & lienis, prouocat vrinas, & est specificum remedium ad dissolutionem calculi. Eadem glacies redacta in aquam (nam conuertitur facile in humido) insigne atque præcipuum est remedium ad inflammationes atque gangrænas, quas subito extinguit. Ex hac tam pulchra atque nobili experientia omnis verus Philosophus ac medicus argumentum & occasionem eliciet vlterius philosophandi atque inuestigandi quam solet vulgus. Sicque certius disquirere poterit de causis congelationis calculorum, qui ex iisdem salibus aut tartarea materia in diuersis nostris corporis partibus procreantur. Idem sagacius inquiret in alios plures morbos, qui fiunt ex coagulatio-

ne prædictorum ſpirituum acidorum aut vitriolatorum, vel ex euaporationibus aliorum ſalium acerrimorum, à quibus inflammationes & dolores podagrici efflorèſcunt, atque tandem tophi ex virtute interna condenſantium ſpirituum. Eadem contemplatio occaſionem ſubminiſtrabit inquirendi in diuerſa meteora, quæ fiunt in microcoſmo homine inquam, ex continuis illis vaporibus atque exhalationibus, quæ ex inferiori ventre (quem merito cum terra comparaueris) in aerem & cœlum, id eſt, ſuperiorem corporis noſtri regionem, quæ eſt pectus & cerebrum, ſubleuantur. Ita patebit meteora ſolis vaporibus mercurialibus in nubes à cerebri frigiditate condenſatis, nec digeri aut diſſipari ab eo potentibus, modo pluuiæ moderatæ & ſimplicis ſpecie, modo in modum denſiſſimarum nubium aut cataractarum deſcendere: vnde catarrhi mites aut violenti, quos ſuffocatiuos nuncupant, quod materia vno quaſi quodam impetu in partes vitales procumbat. Denique ex iiſdem contemplationibus hauries veram originem ventorum, grandium, niuium, à quibus tinnitus aurium, apoplexiæ, & ſimiles morbi à vaporibus Mercurialibus condenſatis excitantur. Quorum ſane morborum cauſa non tantum, quod vulgus facit, ad frigiditatem referenda: ſed etiam reſpiciendum ad aciditatem hanc ſalis vitriolati, quæ vaporibus illis permixta eoſdem repente & quaſi de improuiſo coagulare atque conglaciare poteſt. Vnde apoplexiæ & eiuſmodi morbi producuntur: Nam vel exemplo è corpore noſtro exprom-

prompto, hoc eſt, vrinæ facile patet, qualis iſtis humoribus mercurialibus acido ſale permixtis inſit vis coagulandi. (e) Exempli gratia: Cinnamomum & aperiendi & adſtringẽdi facultatem habet. Ex reſolutione in ſulphurea & tenui eius ſubſtantia vim aperiendi: vim vero adſtringendi, poſtquam à fecibus ſulphuream naturam ſeparaſti, in ſale eius aluminoſo deprehendes. Opium habet vim purgandi & ſtupefaciendi: vis eius purgandi eſt in ipſius ſale amaro: vis ancrotica in ſulphure fœtido. (f) Exemplum adducam pulcherrimum nempe vini, cuius artificialis & Philoſophica anatomia naturalem noſtri cibi ſanguiniſque anatomiam ſplendide illuſtrat: idque faciam verbis Quercetani doctiſſimi, cum hic adeo docte & perſpicue ſanguinem ſub vino diſſecuerit, vt clarius ego non poſſim. In hunc vero modum libr. de Signaturis rerum internis pag. 121. & ſequentib. ſcribit: Quando vinum paratur, vuæ primum torculari exprimuntur, pelliculæ & acini ſeparantur abiiciunturque: mox ſordibus ac recrementis inutilibus partim hominum induſtria, partim ab ipſius vini natura reiectis vinum in cados refunditur atque dolia: in his digeſtione facta atque ebullitione ſimul etiam fœculentas illas craſſioreſque ſuperfluitates ſuapte vi ſeparat & eiicit. Quo facto vinum iam fere factum eſt, & potui aptum atque nutritioni. Prima illa vini artificioſa præparatio, (quæ vinaceorum ſeparatione & expreſſione fit) nobis repræſentat quodammodo præparationem frumenti,

in qua furfure & palea ſeparatis reliquum in farinam conteritur, vt nutritioni magis fiat idoneum. Itaque in ore noſtro prima fit ſeparatio carnis ab oſſibus & talium eiuſmodi. Expreſſio autem fit ore atque dentibus: mox maſticatione rite peracta cibus in ventriculum deuoluitur. Hæc eſt prima nutrimenti noſtri præparatio analoga cum prima illa vini ac frumenti; reſpondetque id quod ſtomacho committitur, ei vino, quod in dolia primum infunditur, & farinæ iam factæ. Deinceps ergo in ſtomacho altera fit naturæ operatio: illud enim quod concipit ſtomachus concoquit, digerit, hoc eſt, muſtum aut aliud quoduis genus potulenti ex melle, fructibus, hordeo & aqua, cui varia incoxerint, parati. Stomachus itaque dolium illud naturæ eſt, in quo non tantum ei demandata materia coquitur atque digeritur: ſed ab ea quoque ſeparantur feces tartareæ, & quicquid in eo excrementitii per ductus à natura ad id deſtinatos. Tandem multa purificatione peracta ſanguis fit depuratus, rubens, fons & origo ſpirituum vitæ noſtræ: haud ſecus ac vinum rite purificatum cæteris fere, quæ nutritioni ac reſtaurationi vitæ noſtræ deſeruiunt, præfertur. Sed pergamus. Ex hoc vino arte & vel leuiſſimi caloris interuentu per vaſa circulatoria, vt vocant, extrahitur ignis naturæ, quem comitatur humidum radicale: nempe aqua vitæ ignea prorſus & ætherea, ac vere eſſentia quinta, tota ſpiritualis, & naturæ fere incorruptibi-

ruptibilis. Simili prorſus ratione beneficio ignis naturæ & per circulationem, quæ calore cordis & hepatis fit, elicitur ac generatur in nobis ignis ille viuificus, ſtipatus atque fotus proprio ſuo humore vnctuoſo & radicali, qui eſt aqua vitæ, ac verum & viuificum illud nectar, quinta eſſentia & Spiritus æthereus fere incorruptibilis, fautor atque conſeruator vitæ noſtræ. Illud etiam in prædicti vini operatione notandum hic obiter occurrit, quodque animaduerſione quidem & admiratione dignum eſt, nempe quod duo treſue ſolum carbones accenſi ſub ampliſſimo vaſe ſeu cacabo poſiti, (quod 20. vel plures vini heminas contineat) calefaciunt ipſum vinum, vinique Spiritum ad deſtillandum promouent: cum ex illo minimo calore vel multo minor aquæ portio vix tepefieri queat. Sed admirandum magis aut notatu dignum eſt, quod dum ille vini Spiritus per canales aut fiſtulas æneas oblongas & retortas, ad hancque deſtillationem aptas tranſcendit, ingens aquæ frigidæ plenum dolium, & ab igne ſatis remotum (in quo prædictæ fiſtulæ madent) adeo calefaciat, vt vix quis manum admouere queat. Quod ſane ingenti calori, quem vini Spiritus per prædictas fiſtulas tranſiens aquæ frigidæ impertit, tribuendum eſt. Nam dum totus extillarit vini Spiritus, etiamſi ſub prædictum vas ignem multo vehementiorem adhibeas; calorem tamen illius aquæ in dolio contentæ ſenſim extingui & refrigerari percipies. Quod ſane nobis in mentem inculcare debet, quænam ſit caloris noſtri emphyti ſeu ſymphiti proxima cauſa, ſeu origo:

quippe hic calor ex continua & perenni circulatione Spiritus viuifici sanguinis nostri in nobis excitatur. Hæc aqua vitæ dum tota tandem à calore quodam interno seu externo & violento destillata, aut temporis progressu penitus absumpta est, iam procul dubio caloris illius viuifici extinctio tandem apparet, morsque frigida subsequitur. Sed vt ad rem redeamus, post extractionem veræ & genuinæ aquæ vitæ seu Spiritus vini (qui est tota illa puritas trium principiorum hypostaticorum) cuius liquor Mercurium, flammæ (quam prompte concipit) naturam Sulphuream, acumen vero & vis eximie gustum feriens Spiritum salis armoniaci repræsentant; magna restat copia phlegmatis seu liquoris mercurialis, qui adhuc quidem vini aliquid continet: At quod reliquum est, nihil est aliud quam aqua inutilis, quæ mox vapescat atque corrumpatur. Simili quoque ratione post extractionem aquæ vitæ ac vere Spiritualis ex sanguine nostro residuus manet in corpore humidus & humectans ille liquor, quem partim elementosum, partim excrementitium dicimus. Restant vltimo præter prędicta feces seu residentiæ tartareæ & nitro sulphureæ, quæ in se multas fœtidas impuritates & magnam salis copiam continent. Impuritates oculis, & tetri fœtores naribus satis superq; se produnt, dum diuersa ex his olea vehementi igne extillantur.

At ex fecibus calcinatis sal elicitur, idemque fixum cum proprio phlegmate. Sal illud volatile efficitur cum sale armoniaco volatili in pro-

prio

prio Spiritu seu aqua vitæ contento. Similiter & in sanguine præter Spiritum illum vitæ & liquorem mercurialem (quæ duo reuera separari ab ipso sanguine, & ad oculum ostendi possunt post digestiones conuenientes in calore B. M. qui sit analogus calori naturæ, vt melius & facilius constet, quomodo idem calor eademque natura in nobis easdem faciat separationes & separationes) præter illa duo, inquam, quædam consistentia mellis liquidi instar residebit in fundo: in qua mellita consistentia multas impuritates inuenies, si ad ignem cinerum calori febrili analogum materia prædicta exsiccetur: quippe nidorulentus & nitrosulphureus ille fœtor manifeste in nobis causatur meteora ignita, tam in superiori quam inferiori corporis parte, aliaque innumera symptomata parit.

Sic ignis quoque vi (haud secus ac ex vino) ita ex fecibus & tartaro sanguinis separari possunt sulphura atque olea picis in modum crassa atque tenacia: ad hæc tanto fœtore abominanda, vt ne præsens quidem præ abominando illo odore subsistere queas: ex quibus multa symptomata in corpore nostro suboriri posse quilibet facile colligere potest.

Quo peracto restabunt cineres, ex quibus elicitur Sal, quod virtute Salis armoniaci naturæ effici potest volatile, atque fieri id, quod Lullius appellat Lunariam maiorem ad imitationem operis vegetabilis.

Admirandum prorsus est hoc opus, ex quo fit vera mumia, medicina vniuersalis

veras-

verusque balsamus naturæ conseruans & restaurans. Atque hæc est vera & vitalis anatomia sanguinis quem non temere sed vera & manifesta demonstratione & quasi ad oculum, ipsaque adeo αὐτοψίᾳ innitenti ostendimus magnam habere analogiam cum vino: cum verus Philosophus æque ex vno atque alio (licet alterum maius artificium requirat) norit separare aquas vitæ penitus spirituales, quæ impetentia dicuntur: præterea liquores mercuriales tam vtiles quam noxios; quæ humectantia: denique halitus & caliginosas exhalationes, quæ effluentia appellantur. Quod si igitur in vino, quo indies ad corporis nutritionem vtimur, eoque puro & claro post separationem Spiritus eius videamus tot res heterogeneas, tamque impuras, quanto, quæso, plures solidioresq impuritates deprehendemus in tartaro vinorum doliis atque cadis adhærescente, atque ex fecibus & residentia vini eiusdem? Qui eximiam illam tartari nigredinem (quæ in calcinatione manifestatur) separationemque Spiritus eius atque olei rubri nigri & fœtidi, quæ per destillationem fit, norunt atque intelligunt, hi luculenter satis testari, fidemque facere poterunt, quantus fœtor insit in ipsius sulphure: quanta item sit acrimonia eiusdem tartari propter Sal quod ex ipso extrahitur, atque oleo quod fit ex resolutione eiusdem salis tartari. At hercule in eiusdem vini fecibus præter iam dicta, impuriora, fœtidiora, sordidioraque deprehenduntur, vt norunt plus satis illi, qui propter calcinationem earum, vt efficiant cineres, quos vocant clauellatos, extra vrbes in

cam-

campos ac loca remota concedere coguntur, propter ingentem earum infectionem atq; fœtorm, quo & ipsa loca vicina infici solent. Quid igitur mirum, vt ostensum est superius, si in sanguine quoque nostro post separationem veri Spiritus reperiantur tot res heterogeneæ, tot impuritates tartareæ fœtidæ atque sulphureæ, quia, inquam, eo etiam magis plures sordes insint atque fœtores in pluribus heterogenei chyli partibus, ex quibus primum ortum compositionis suæ sanguis ipse traxerit? tartarus ille est sanguinis, qui vasis viscerum adhærescit. Iam vero feces chyli nihil aliud sunt, quam tot tantaque diuersi generis excrementa ipsius alimenti, in diuersis corporis partibus existentis. Atque cum à natura omnino digeri, euinci expellique nitro Sulphureæ illæ & tartareæ impuritates non possint, viscera offerciunt: vnde grauissimorum morborum seminarium ac prouentus, vt vel hinc si libere fateri velimus quod res est, cum magno Hippocrate dicere cogamur: morbos & radices & semina in corporibus habere, quod ex prædicta vini & sanguinis analogia euidentissime patet: nam apparentibus nititur fundamentis, & ad sensum patentibus signis seu terminis quibusdam, neutiquam vero imaginatione quadam dubia effictis. Et quemadmodum videmus vernis temporibus, quando natura suos flores protrudit, vini feces ipsi vino permisceri, istud conturbare & sæpe corrumpere. Quemadmodum in calore eximio Solis aut æstatis æstu pars calidior sulphurea eiusdem vini, nempe Spiritus exhalari potest & solet: vnde eiusdem vini

corruptio

corruptio ſequitur. Itaque iiſdem plane temporibus feces & tartarea illa colluuies ſanguini noſtro permiſta eundem peruertit & corrumpit. Vnde morborum occaſio atque prouentus multiplex: nam & ab externo & ab interno calore diſſipato Spiritu ſanguinis atque ſeparato, neceſſe eſt illum corrumpi: cui ſane corruptioni & ab eiuſmodi quidem cauſis obortæ omnino plurimorum quoque morborum cauſa accepta ferenda eſt potius, quam nudis & ſimplicibus illis qualitatibus. (g) Quod ſi res alimentaria fecibus ſuis crudioribus ante aſſumptionem non exuitur, balſamus noſter ſæpe conflictatur & debilitatur, propterea quia feces illæ crudiores corpori adhæreſcentes varia morborum genera procreare ſolent. Exemplo tibi ſit muſtum vini, recens cereuiſia, &c. quantum noceant hæc, vel vulgo notum eſt. Quanto magis medicamenta ſuis impuritatibus prius eximantur neceſſe fuerit quam propinentur. Vnde ipſe Hippocrates vult in præparatione medicamentorum inutilia ab vtilibus ſeparari, vtilia & efficacia, quantum fieri poteſt, pura & emendata dari. Paracelſus id ipſum paragran. tractat. 3. de Alchym. pagin. 224. his explicat verbis: Nun iſt nichts anders einem Artzt zu betrachten / denn das Gifft hinweg genommen werde / das muß durch ſcheiden geſchehen / zu gleicherweiß als ein Schlang die iſt gifftig / vnd iſt gut zu eſſen: nimbſtu jhr das Gifft hinweg / ſo magſtu ſie on Schaden eſſen: alſo auch mit allen andern Dingen zu verſtehen iſt / daß ein ſolche ſcheidung da ſein muß: Vnnd dieweil dieſelbige

nicht

nicht da ist / dieweil magstu deiner Würckung kein vertröstung haben / es sey denn Sache / daß dir die Natur das Ampt vertrette auß glücklichem Himmel: deiner Kunst halben were es alles vmbsonst. Nun muß das einmal ein rechter Grund seyn / der das Gifft hinweg nimpt / als dan durch die Alchimey geschicht. Id est, iam nihil considerandum est amplius medico, quam vt venenum dematur. Id per separationem fieri oportet: vt e.g serpens venenosus est, & in cibum adoptatur. Si ipsi venenum demis, comedes nulla noxa. Idem de rebus cæteris vniuersis intelligendum est, videlicet simili separatione opus esse. Ea nondum facta de operatione tua securus esse non potes, nisi forte vices tuas natura suppleat, aut cœli maior benignitas faueat. In arte enim tua nihil præsidij superfuerit. Iam ergo tandem verum illud fundamentum sit oportet, quod venenum aufert: id quod Alchymia præstat. Hæc Paracelsus.

Cum igitur Alchimiæ opera venenum & impurum à salubri & puro in præparatione medicamentorum separare teneamur, Hermetici Philosophi iure correctiones vulgares, quæ, veneno manente & non separato, admixtione aliarum rerum fiunt, improbant. v. g. Veri Philosophi correctiones opij veteribus vsitatas, & per ingredientia adeo calefacientia factas reiiciunt: opium enim ipsum calidum est.

1. Quia sudorem prouocat: diaphoretica vero calida sunt Gal. lib. 5. de simpl. medic. facult. cap. 14.

2. Quia

2. Quia in ore detentum palatum & linguam vrit, exulcerat, & pustulas excitat. Scal. exerc. 154. & 175. sect. 1. ac proinde intense calidis non corrigendum est. Substituunt vero eiusmodi correctionem, qua Sulphur opij fœtidum & indigestum priusquam illud ad confectionem laudani admittant, separant in hunc modum. ℞ opij ℥ iij vel iiij aut quantum voles habita ratione laudani conficiendi. Hoc opium cultro quodam in exigua incidatur frustula, quæ apposite in patina aut orbe quadraue quadam collocantur, ne se inuicem attingant, vt melius in ea operari queat calor moderatus, cuius ope & virtute sensim exhalabit enarratum sulphur vaporosum fœtidum & narcoticum: fiat autem hæc operatio sub camino quodam: vbi cauendum ne fumus forte naribus exceptus damnum inferat: hicque ignis eo vsque continuabitur, donec opium omnem fere amittat odorem, & omnino siccum reddatur instar aloes, & facile in puluerem redigi possit. Hæc est vera methodus præparationis opij, quod vix tunc temporis concipiat flammam.

5. *Hanc Alchymiam qui tractat, 1. ante omnia Dei auxilium assidue implorat. 2. præceptori suo candorem & summam fidelitatem probat. 3. diligenti studio libros verorum Philosophorum, non Sophistarum legit. 4. Eos ad naturam reuocat. 5. ex ijs experimenta ad rem suam facientia sibi eligit imitanda. 6. varie-*

tatem

tatem ignium, pro qua ſolutiones rerum variant, ponderat, & magna cum diligentia ſcrutatur. 7. Inter mineralia, vegetabilia & animalia exacte diſcernit. 8. Vnum genus cum altero non confundit. 9. Corroſiuis quæ plane aliena ſunt & à natura corporis ſoluendi, & à natura hominis, non vtitur, niſi à ſoluto corpore philoſophice ea iterum ſeparare queat. 10. non eſt auarus vt auro inhiet, ſed in nominis diuini gloriam & proximi vtilitatem nullis parcit ſumptibus, vt medicinam ſolam inueniat. 11. non eſt præceps in operando, ſed patiens, pro vt corporis in quo occupatur, natura requirit. & 12. diligenter operatur, eaq; quæ Chymia oſtendit, attente & ſtudioſe obſeruat.

CONCLVSIO PRODROMI PHYSICI.

EXPLICAVI hactenus, candide Lector, qualitates, quæ in ſincerioris & ſecretioris Phyſices ſtudioſo requiruntur, vt & ſeptem vias, quarum beneficio rerum naturalium non vulgarem cognitionem aſſequi queamus. Humana natura adeo firma & fortis non eſt, vt ſemper ſine ductore veram incedere veritatis viam queat. Et qui viam veram neſcit, ei monſtranda eſt, vt certum ſcopum videat, ad quem collimet. Ego hic tantum, quantum potui, præſtiti: &, quod ſcio, vias veritatis ſecretioris in Naturæ ſcrutinio abſconditæ candide pro virili aperio. Alio tempore, ſi Deus oculos intellectus mei magis magiſq; illu-

 ſtrauerit,

ſtrauerit, planiorem modum, Deo volente, cum ſincerioris Sophiæ ſtudioſo communicabo, nihilque celabo, quod ad Dei ſummum honorem & proximi vtilitatem cedere queat. Interea, ô ſtudioſi, & veræ doctrinæ filij (moneo verbis Seuerini) ite, vendite agros, ædes, veſtes, annulos, comburite libros, emite calceos, montes accedite, valles, ſolitudines, littora maris, terræ profundos ſinus inquirite: animalium diſcrimina, plantarum differentias, mineralium ordines, omnium proprietates, naſcendi modos notate: ruſticorum aſtronomiam & terreſtrem Philoſophiam diligenter ediſcite, nec vos pudeat: tandem carbones emite, fornaces conſtruite, vigilate & coquite ſine tædio: Ita enim peruenietis ad corporum proprietatumque cognitionem. In hoc naturæ Sanctuario curabo vt veræ naturæ ſpecimen à me illuſtratum habeatis.

Deus ille vnus, qui naturam creauit, & ea quæ per eam & in ea ſubſiſtunt, intellectum meum ad gloriam ipſius deprædicandam & ad proximum meum iuuandum miſericorditer illuminet.

AMEN.

PHYSICA HERMETICA

autore

HENRICO NOLLIO.

LECTORI.

TIBI qui præ nimia ſapientia intumeſcis, non ſcripſi meos naturæ libros: Nihil enim ex iis proficies, cum ſapientia turgeas, ac proinde nihil amplius admittere poſſis. Vero tamen ſapienti, veræque ſapientiæ ſincero & ſecretiori ſtudioſo hæc, quæ ſcripſi, ſcripta volo: illi vt libere cenſeat & iudicet, occaſionemque inde habeat penſiculatius naturæ fontes conſiderandi & aperiendi: Huic, vt introitus verus in intimum naturæ Gazophylacium ipſi monſtretur. Scholaſticis inflatus nugis multas abſurditates, falſitates, contradictiones, paradoxa colliget: ille vero qui modeſte cum naturæ & gratiæ lumine mea ſcripta conferet, non omnia ad literam intelliget, ſed propter ſtolidos ſapientes & impios mundi ſeruos quædam tranſpoſita, quædam improprie dicta eſſe iudicabit, ne margaritæ porcis obiiciantur. Vtut hæc ſint, ſub vigeſimam lectionis & meditationis immenſæ repetitionem nucleus ſapientiæ naturalis ex hoc meo Sanctuario lectori ſincero ſe conſpiciendum offeret. Vulgaris Sophiæ principiis faſcinati nihil ſolidi vnquam exinde deguſtabunt. id, quod præmonendum duxi.

PHYSICÆ HERMETICÆ

LIBER PRIMVS.

DE CHAO.

CAPVT I.

De Hermeticæ Physicæ Definitione & Diuisione.

(a) I. PHYSICA (b) *Hermetica est* (c) *scientia, in qua* (d) *substantias naturales, quà naturales &* (e) *harmoniam earum explicamus.*

(*a*) Physica deducitur à nomine φύσις, quod est natura: φύσις vero à verbo φύω, quod est nascor: quia naturæ vis & efficacia in generatione rerum ordinaria maxime elucet atque patet. Physicam ergo dixeris quasi naturæ scientiam: Naturam enim & ea, in quibus est, & quæ ex ea promanant, explicat. Definitur alias scientia rerum naturalium: sed ibi vox Physices pro habitu, quo quis aptus est scire naturam, & ea quæ cum ea sunt, & ex ea ortum suum habent, accipitur. Ego vero

vocem Phyſices pro Syſtemate, quod naturam & quæ ab ea comprehenduntur, docet, ſumo. (*b*) *Hermetica* dicitur, non quod mea Phyſica ab vllius hominis arbitrio pendeat, atque tantum Hermetis placita recenſeat, ſed quod haud vulgari modo in explicatione rerum naturalium procedat, atque methodum Philoſophandi ſecretiorem, cuius rudimenta ſaltem in fragmentis Hermetis Ægyptij, nempe in tabula eius Smaragdina alibi à me recenſita obtinemus, amplificet, dataque occaſione, quoad licet, illuſtret, vt ſic ſeminaria medicinæ vniuerſalis in hoc meo Syſtemate Phyſico ſparſim inſinuata & oportune propoſita conſpiciantur. De Hermete quis fuerit, cum nemine litem mouebo. Aiunt eum fuiſſe Regem Ægypti, Sacerdotem & Philoſophum, atque inde appellatum fuiſſe *Triſmegiſtum*. Quanquam & ſunt, qui eum ideo Triſmegiſtum nominatum fuiſſe contendunt, vel quia trium regnorum mineralis, vegetabilis & animalis exquiſitam habuit ſcientiã, vel quia eruditione, virtute, dignitate & eminentia alios longe anteceſſit. Sufficiat mihi, quod eius doctrina naturæ maxime ſit conſentanea, atque digna, quæ ſummo in pretio habeatur. Philoſophi qui Hermetem admirati & imitati naturæ viam inſuetam iuerunt, Hermetici appellati ſunt. Quia vero mortalium conſuetudine neglecta ſolitudines quæſiuerunt, famæ popularis egregij hoſtes, commentariaque obſcuritatum & ænigmatum plena reliquerunt, apud vulgus & populares mortalium cœtus memoriam famamque in totum amiſerunt: vt vel hinc ipſo-

rum

rum nomina ad annales historicorum relata non fuerint: Semen nihilominus immortale & perenni multiplicatione in æuum duraturum reliquerunt: cuius producendi cum iam tempus præ foribus sit, atque Deus mundo per suos ministros ostendere velit, ingentes thesauros in Naturæ sinu absconditos, & in humani generis vtilitatem eruendos superesse, vbique ex omnibus mundi angulis sapientes prodeunt, qui beneficentiam Dei testentur, atque naturæ sinum insolito dicendi genere aperiant. Quæ cum ita sint, sapientiæ sincerioris amantissimus meum hunc conatum, quo naturalia in ordinem perspicuum redigere annitor, non improbabit, sed suo tempore & loco ea, quæ obscuriore filo & stylo propono, dignis discipulis perspicue sine ænigmate declarabit, vt sincerior philosophandi ratio ex tenebris eluctetur, atque præ vulgari Philosophia in lucem emergat. Qui vel vnam guttulam de sapientia nostra semel degustauerunt, illis ita lux affulgebit, vt nunquam ad castra Aristotelicorum somniorum & inane altercandi studium, quod in Scholis hoc tempore tanquam præcipuum ad sapientiam momentum admittitur & floret, redire cupiant. Philosophi enim vulgares, vel teste Lipsio in præfat. lib. de Constantia, in spinis argutiarum aut laqueis quæstionum male dediti, non aliud quam subtili quodam disceptationum filo texunt eas & retexunt. Hærent in verbis aut captiunculis: & ætatem totam in aditu Philosophiæ versantur, adyta eius nunquam vident. Habent eam vt oblectamentum, non vt remedium.

& instrumentum vitæ maxime serium, vertunt in ludum quendam nugarum: Hæc Lipsius. Aliorum cogitatis censendis & iudicandis qui integrum studiorum cursum impendent, & vanitatibus istiusmodi delectantur, procul à lumine absunt, & tenebris rationem impletam secum gerunt. Nostra Philosophia lucis plena est. In luce qui ambulat, gaudet in ea, &, si ex insperato tenebræ ipsi obiiciuntur, deterretur subito & fugit eas. (*c*) *Scientiæ* vox hic non notat habitum demonstratiuum, quo vel ex causis vel effectis aliquid alicui subiecto inesse probare apti sumus; nec actum sciendi significat, vt alias fieri solet, nec propriam agendi & patiendi potestatem denotat, vt aliquoties apud Paracelsum & cæteros Philosophos legitur: sed systema, in quo saltem contemplatio rerum proponitur. (*d*) Substantias naturales cum Harmonia subiectum Hermeticæ Physicæ facio, non corpora: Sunt enim & Spiritus naturales, quæ corpora non sunt, & tamen in Physica declarari debent. Harmoniam includo; quia per huius singularem explicationem Physica Hermetica à vulgarium Physicorum systematum commercio se separat: Hermeticæ enim & secretioris sapientiæ studiosorum proprium hactenus fuit, harmoniam sibi reseruare, & in arcana Naturæ summa cum delectatione & quiete intueri. Vulgus quidem sibi Harmoniæ cognitionem tribuere videtur: Verum harmonia vulgi non est harmonia, sed tantum vmbra eius, vt omni studioso qui per primam sapientiæ portam in secretissimum Naturæ sacrarium intrauit,

liqui-

liquido vel in ipſo limine conſtitit. (*e*) Quid ſit harmonia, in vltimo libro huius ſyſtematis Phyſici abunde percipietis.

2. *Phyſica Hermetica eſt vel ſimplex vel harmonica.*

Doctiſſimus ille Philoſophus Ioan. Henricus Alſtedius in illuſtri ſchola quę eſt Herbornę Naſſouiorum, Profeſſor (cuius ego honoris & amoris ergo iure mētionem facio) illam appellat Diacriticam, hanc Syncriticam. Et non inconcinne. Diacritica enim dicitur παρὰ τὸ διακρίνειν à diſcernendo, quia in ſimplici phyſica vnum corpus ab altero diſcernitur. Syncritica vero παρὰ τὸ συγκρίνειν à conferendo, quia harmoniam explicat omnis collationis fundamentum.

CAPVT II.

De aqua primæua.

1. *PHyſica ſimplex eſt, quæ Chaos, Elementa, & Elementata abſque harmoniæ explicatione tradit & exponit.*

Simplex dicitur, quia diſcrete abſque concentus, qui in iis eſt, explicata & perſpicua tractatione naturalia declarat.

2. (f) *Chaos eſt* (g) *corpus ex aqua, igne viuifico actuata* (h) *conſtans, eoq́;* (i) *fine conſiſtens, vt omnia quæ mundo comprehenduntur, ex eo per verbum Dei producerentur.*

 (f) In S.

(*f*) In S. literis legimus, quod DEVS creauerit cœlum, terram & aquam, atque post ab aqua terram seiunxerit. Vnde ita argumentari lubet. Illa quæ separantur à se inuicem, antea coniuncta fuere. Cum ergo terram ab aqua DEVS separauerit, terra & aqua vnam constituere massam, quam Chaos appello. Ex hac massa non excluditur cœlum, quippe ipse diuinus Moyses in principio Genes. 1. cœlum, terram & aquam coniunctim ponit. Addo quod DEVS vers. 5. cap. dicto lucem à tenebris separasse dicitur. At tenebræ fuerunt in abysso terræ vers. 2. Ergo & lux in abysso terræ fuit abscondita: Secus si esset, lux à tenebris, quæ in abysso fuerunt, non potuisset separari. Vnde cum lux sit de cœli natura, cœlum terræ immixtum fuisse & cum ea confusum Chaos sub initium constituisse nemo negare debet. Præterea conspiratio rerum inter se mutua & Elementorum in se transmutationes euincunt Chaos fuisse, & iam in Elementis & Elementatis delitescere. Chaos dicitur alias mysterium magnum indeterminatum & informe, & est diuinior essentia singulis Elementis diuinitus insita ad eorum, qui in iis viuunt, vitam fouendam. Ex hoc Chao spiritus rationales in Elementis habitantes suum nutrimentum hauriunt.

(*g*) Chaos corpus dicitur: 1. Quia tres dimensiones habuit: in ipso enim profunditas fuit, vt patet ex Genes. 1. vers. 2. At profunditas reliquas duas dimensiones longitudinem & latitudinem præsupponit. 2. Quia tenebræ in Chao fuerunt: at tenebræ omnes è corpore crasso, ob-

scuro

ſcuro & denſo tanquam è radice & origine ſua fluunt. 3. Quia ſpiritus naturales ex Chao facti ſunt: Sed omnis ſpiritus naturalis ex corpore oritur. 4. Quia corpora per ſeparationem diuinam è Chao educta fuerunt. Chaos vero aqueum corpus eſt: quare Græcis etiam ὕλη dicitur: Quæ vox & materiam & aquam denotat, Aquam ex priſcorum Syrorum vſu: Materiam ex Græcorum conſuetudine. Confirmat Scalig. exerc.39.

(h) Participium præſens hic habet præteritam ſignificationem, & ſumitur pro eo quod conſtitit. Similiter participium *conſiſtens* paulo poſt accipitur.

(i) Finis hic ex creatione mundi Geneſ. 1. recenſita dilucide nobis patet. Ea enim quæ ſub initium creationis confuſa erant, poſtea à Deo inter ſe ſeparata fuerunt, vt ex iis omnes mundi ſpecies diſtinctè verbo Dei fierent.

Obſeruatio.

DEVS ignis & lux eſt: in cuius eſſentiæ imperſcrutabili abyſſo latitat punctum caliginis, quod eſt potentia creandi id, quod opacum & tenebricoſum eſt. Id punctum caliginis cum in Deo ipſo non prodire, neque in ipſius eſſentia maculam & tenebras præ æternæ & maieſtaticę lucis eminentia mouere poſſit (apud ipſum enim nulla eſt viciſſitudo tenebrarum & lucis, ait D. Iacobus Epiſt. ſuæ c.1. Deus lux eſt, & in eo tenebræ nō ſunt. 1. Iohan. 1.) Deus creauit Chaos, in quo tenebræ

& lux,

&lux, & calor & frigus, ignis & aqua, perſpicuũ & opacum tanta vnione inter ſe vincirentur & vnirentur, vt nulla creatura, quæ ex Chao producta eſt, tenebrarum fonte & lucis ſplendore careret. Chaos hoc eſt omnium creaturarum, tam ſuperiorum quam inferiorum prima materia & ſubiectum; ac proinde Deus ex eo primum domicilia & habitacula creandorum fecit, vt cæteræ creaturæ inde haberent id, in quo conuenienter conſiſtere potuerint; inferioribuſque inferior, & ſuperioribus ſuperior locus concederetur. Poſt DEVS eduxit primum ſubtiliſſimas naturas, vt ſubtiliſſimum habitaculum ſua inhabitatione incolerent, craſſiſſimas, vt craſſiſſima elementorum corpora occuparent, ac tandem intermedias, vt intermedia de corporis & ſpiritus natura fere æqualiter participantia loca poſſiderent. Obſcura tibi, Naturæ ſincerior ſtudioſe, ſi hæc ſunt, en clariori ſtylo eadem euoluta habe. DEVS è chao creauit ſupremum, infimum, & intermedium: Supremum ſumma ſubtilitate, puritate, luce, conſtantia & eminentia beauit: infimum vero ſumma craſſitie, impuritate, opacitate, inconſtantia & humilitate donauit: intermedium autem intermedio ſtatu ditauit: ita tamen infimum ſe habet, vt omnium ſuperiorum creaturarum vires ſub ſe occultet, atque id, quod ſuperiores creaturæ ſunt actu & manifeſta forma, inferiores creaturæ idem ſint potentia, & occultata eſſentia. Supremum ita è Chao factum eſt, vt nihil ſit in inferiori, cuius naturam & virtutes in ſe non habeat. Id quod
ſuperio-

superiores essentiæ sunt exterius, illud idem sunt inferiores naturæ interius: Et quod inferiores substantiæ sunt exterius, illud superiores sunt interius: Sed tamen hæ duæ diuersæque creaturæ æqualiter id, quod in ipsorum viribus est, è se exerere nequeunt: Superiores enim creaturæ rationales omne id possunt, quod inferiores, sine vlla exceptione, si modo voluerint: contra inferiores tamen haud exercere possunt vires suas propter tenebrarum maiorem copiam sibi insitam, ne id, quod Angeli sua virtute diuinum præstare & efficere valent, producant, & vere imitentur, nisi inferiores creaturæ ex altissimo irradientur, cœlestibusque & diuinis virtutibus exornẽtur. Quod ad superiora adspirat, diuinaq; opera tractare cupit, superius & diuinum vt fiat necesse est.

3. *Circa Chaos tria maxime consideranda sunt, Aqua nimirum, Ignis viuificus, quo aqua illa* (k)*actuatur, & modus, quo è Chao Entia producta sunt.*

(k) Ad productionem Elementorum & Elementatorum, Deo dicente, disponitur & imprægnatur.

4. (l) *Aqua quæ in Chao primum consideratur, est* (m) *corpus liquidum informe, quod propter summam imperfectionem per se ad aliquam perfectam substantiam producendam idoneum non est, nec sufficit: sed ad perfectionem rerum*(n) *aliarum ignem quendã viuificũ requirit.*

(l) Aqua

(*l*) Aqua hæc distinctionis ergo aqua primæua dicitur: & ideo primæua. 1. Quia ante aquam elementarem extitit. 2. Quia in prima creatione Deus elementa & elementata ex ea creauit. (*m*) Chaos cum sit substantia ita corporea, vt sibi inclusum habeat ignem, illud ex corpore & spiritu constitisse liquet: Aqua enim è qua constat, habet rationem corporis, & ignis propter admirandam eius subtilitatem, & euidentem efficaciam spiritus nomine recte insignitur: Omnium ergo rerum remotissima materialia principia erunt duo: Corpus & Spiritus. Quod tamen ita intelligendum esse arbitrator Naturæ studiosus, quod corpus & spiritus inter se summe conspirent, atque vnius forma in alterius statum propter essentiarum conuenientiam permutari queat, nisi indiuidualem Naturam, omnis mutationis expertem, diuini numinis ordinatione id quod spiritus est (vt & id quod in corporis naturam constantissimam abierit) adeptum sit. *Si* autem quærere tibi libuerit, quam ob causam materiam vniuersi ex corpore & spiritu constare oportuerit, respondeo tibi, id eo fine factum esse, vt tam crassæ substantiæ quam subtiles spiritus ex Chao creari potuerint. (*n*) Dico *aliarum*; quia ad sui perfectionem non indiguit igne viuifico, id est, ad perfectionem suam, qua debuit materia igni subiecta esse, non opus habuit igne: quippe imperfectio aquæ primæuæ fuit ipsius perfectio: Si enim ita aqua illa imperfecta non fuisset, ex ea nihil produci potuisset.

5. In

5. *In aqua primæua quatuor fuerunt* (o) *radicales & (p) primæ* (q) *potestates*, (r) *frigiditas & humiditas*, (s) *crassities & impuritas. A frigiditate & humiditate aquæ primæuæ omnis est* (t) *cruditas &* (u) *indigestio: A crassitie vero & impuritate eius omnes* (x) *tenebræ.*

(o) Radicales appellantur potestates, quia in intimis aquæ penetralibus & visceribus radices egerunt. (p) Primæ nominantur, quia omnes alias potestates, virtutes & tincturas in elementis & elementatis existentes, quæ aliquid imperfectionis important, originaliter antecedunt.

(q) *Potestates* vocantur, quia per eas aqua primæua potis est ad rerum productionem suum conferre momentum, quod etsi per se est incompletum; tamen igni viuifico quando actuatur, Deo disponente perfectionem aliis rebus conciliare potest.

(*r*) Frigiditatem & humiditatem hanc intelligimus, 1. per analogiam qua frigiditatem eam cum hyemis primaria qualitate & humiditatem cum maris riuorum & fontium liquoribus conferimus. Alias quia primæ potestates aquæ primæuæ sunt, difficulter definiri possunt. 2. per oppositionem, quia ex ignis potestatibus cognoscuntur.

(*s*) Crassities est inconstans & rudis densitas. Impuritas quid sit, per se patet.

(*t*) Hinc humiditas & frigiditas relollaceę potestates, quæ vim digestiuam nesciant, sed digeri

atque

atque ſub igne occultari appetant, vt hac ratione tandem aliquando conſtantiam impetrare poſſint, nuncupantur. (*u*) Ex indigeſtione iſta aquæ Chaos dicitur indigeſta moles & maſſa cruda, quia ſub initium creationis frigiditas & humiditas in Chao dominabantur, ac proinde plus erat aquæ quam ignis, non virtute ſed mole. (*x*) De tenebris iſtis apud Moſen Geneſ. 1. verſ. 2. legitur. Tenebræ vero ſunt radii ex obſcuro & impuro aquæ primæuæ puncto effluentes in elementa in Chao latentia. Deus vt corpus condidit craſſum; ita quoque illud, quod cum craſſo corpore eiuſdem naturæ eſt, è corpore ſpiritualiter effluere atque ab eo inſeparabiliter pendere voluit, vt id, quod anguſtia craſſitiei ſuæ paruum occupat ſpatium, radiorum tenuiorum effuſione & emiſſione plura conquirat loca in vſum plurium.

Axioma.

Aqua vt fœmina per ſe frigida, & ad generationem inepta eſt, niſi excitetur calore & motu ignis ſui, tanquam agentis maſculi: à quo vt initium generationis capit, ſic perfectionem & finem nanciſcitur.

Aqua etſi per ſe perfecta eſt qua aqua, tamen quia plures aliæ formæ & eſſentiæ ex ignis inſiti variis & diuerſis tincturis atque poteſtatibus ipſi imprimi & inſigi ad vberiorem perfectionem acquirendam debuerunt, imperfecta cenſetur, & vicem fœminæ gerit, vt quæ à variis & multipli-

çibus

ibus ignis ſcientiis tanquam à multis maſculis mprægnanda erat ad rerum naturalium produtionem.

CAPVT III.

De Igne primæuo.

AQuæ primæua vmbra adumbrata, Ignis (quo illa aqua ad productionem rerum ntime impregnatur, & radicaliter ad fœcundiatem conciliandam diffuſe tamen per omnes pares informatur) iam explicandus eſt.

2. Ignis hic dicitur, 1. ignis primæuus, quia in Chao fuit; quod omnia quæ ex eo ſunt, antecedit; 2. ignis viuificus; non tantum quod aquā primeuam viuificet, ſed quod alia omnia ex Chao producta inde viuificentur, 3 ignis natura, virtutis, ſapientiæ, quem Hermes Solem & animam, alii animam mundi & ſpiritum vniuerſi appellant.

3. Ignis primæuus eſt ſpiritus per vniuerſam primæuam aquam ſubtiliter diffuſus, vt eam ad ſuſcipiendum varias variarum ſpecierum formas diſponat.

Axiomata.

I.

Ignis primæuus ſeparatim extra aquam non ſubſiſtit.

Radices enim egit in aqua, in qua tanquam in elemento & matrice propria habitat.

Consectarium.

Itaq. Elementis & Elementatis inest per aqua primæua communicationem.

Vnde aqua primæua est quasi vehiculum, quo in naturalia corpora spiritus vniuersi igneus trãsfertur & immittitur.

II.

Ignis primæuus per se sine externo subsidio suas virtutes & operationes exerere non potuit.

1. Quia aqua ipsi dominata fuit sub initium. 2. Quia impuritate terræ immixta operationes ignis in aqua præpeditæ & repressæ fuerũt. 3. Quia creatio Elementorum & Elementatorum à Deo facta est.

III.

Deo Chaos mouente per Verbum suum ignis operari cœpit.

1. Quia motione ea ignis, qui primum radices superficiarie in aqua egit, magis magisque in intimum sinum se insinuauit. Id quod operationis initium fuit. 2. Quia Spiritus Domini Genes. 1. latus dicitur super aquas. 3. Quia quando DEVS dixit: *Fiat*, omnia facta sunt. 4. Quia omnis ignis motu excitatur. Lima qua ferrum cõminuitur, incalescit. Corpus hominis laborando calorem sibi adauget. Ignis externus internum motu suo prouocare potest.

IV.

Impreßione diuersarum tincturarum ignis primæuus in diuersas egit species.

Tincturæ hic dicuntur punctuales & astrales potestates, quibus ignis omnia, etiam inter se diuersissima præstare potest. Tinctura ergo est instar puncti essentialis, è quo veluti è centro radii exeuntes multiplicantur ad operationes perficiendas. Cũ vero eiusmodi radii in se operari nequeãt, quia vbiq; sibi similes sunt, aqueum corpus datur quod ipsis secundum proprietates dissimile est, vt ex eo & igne disponente Dei Verbo, res producantur.

V.

Ignis primæuus corpus non est sed illud aliunde assumit, atq; ad suam naturam, tincturarumque varietatem varie disponit.

Ignis primæuus in corpore est, illudque ad vlteriorem perfectionem spiritualiter disponit & prędestinat: ac proinde corpus non est. Illud enim quod alicui corpori intime implantatum est, atq; spirituali modo perfectionem eidem affert, corpus esse non potest. Siquidem talis est essentia, qualis est modus, qui ab essentia ea fluit.

VI.

In corpore quod est constans & purum, spiritus vniuersi potentius habitat, quam in corpore minus constanti & puro.

Sic in Sole & auro Spiritus vniuersi potentius habitat, quam in Luna & argento. Erue eum ex iis, & habebis lapidem Philosophorum.

VII.

Ignis primæuus omnium rerum ideas in se habet, & pro virtute imaginationis suæ per diuinum Verbum impressæ secundum eas ideas seminum rationes varias in se recepit.

Ignis primæuus diuina res est, & aquæ primæuæ indita, vt eam exaltaret & ad varias rerum formas suscipiendas aptam redderet: vnde virtutem intellectualem igni primæuo Deus insinuauit, vt ex aqua illa creaturæ rationales postea creari potuerint, quibus naturæ regimen debitum committeretur. Tincturis infinitis eiusmodi ignis dotatus fuit, vt infinitæ ipsius potestates postea in diuersissimis rebus prodirent & luci prostituerentur ad amplificandam DEI Magni gloriam. Tincturæ eæ seminum appellantur rationes, quæ secundum ideas in anima illa mundi existentes formabantur ad variarum virium exertionem & editionem. Si sane ignis ille primæuus absq; aqua extitisset, per se perfecta creatura intelligens mãsisset, & Dei admirandum habitaculum fuisset. Deus vero per illum aquam tanquam indigniorem substantiam eleuare & ad perfectum exaltationis gradum prouehere volens illum aquæ inclusit, & ex aqua illa & igni primum subtilissimas naturas produxit, atque in omnium supremum locum eminentissimamque dignitatem cõstituit, fecitque eas sui habitaculum gratiosum, vt in iis gloria eius eminentissima ante omnia illucesceret, & æternum gloriosum eius nomen celebraretur. Hæ creaturæ præstantissimæ sunt mundus

dus angelicus, de quo capite 1. libri ſequentis, Spirituſque ſancti & quoad eſſentiam, & quoad vitam puriſſimi in vna Dei voluntate immobiliter acquieſcentes. Poſt has ſubſtantias excellentiſſimas mundum inferiorem cœlum ſidereum inferioraque elementa cum omnibus Elementatis, quæ in eo macrocoſmo exiſtunt, Deus condidit, & omnis generis venuſtate & præſtantia ita condecorauit, vt ille qui aquilinis oculis ad huius mundi ſupremum apicem & profundam lucis in eo contentæ abyſſum pertingere valet, non poſſit non mirari tanti opificis prudentiam, infinitamque ſapientiam, & perpetuas ei decantare laudes.

4. In igne primæuo quatuor conſideranda ſunt radicales & primæ poteſtates, (a) *caliditas &* (b) *ſiccitas,* (c) *tenuitas &* (d) *puritas. A caliditate & ſiccitate omnis maturitas, &* (e) *digeſtio: à* (f) *tenuitate vero & puritate eius omnis* (g) *lux dependet.*

(*a*) Caliditas eſt poteſtas, qua ignis primæuus aquam fouet, & productioni rerum idoneam reddit. Hæcque eſt omnis caloris in Elementis & Elementatis fons & origo. (*b*) Siccitas hæc eſt fundamentum conſtantiæ in creaturis, quemadmodum ex humiditate cruda creaturæ mutationem ſubire coguntur. (*c*) Tenuitas eſt ignis maxima ſubtilitas, qua aptus eſt denſiſſima corpora penetrare. (*d*) Puritas ignis omne illud, quod de ignis natura non eſt, excludit: vnde ignis potens eſt omnes impuritates corporum propulſare

atque separare. Cum ergo purum & impurum in vno corpore perpetuum stare non possint, ignis quia purus est, ac proinde potentior, calore suo impurum separare annititur, vt illud corpus, in quo ignis est, perpetuam acquirat constantiam & durationem. (*e*) Digestio est ignis calidi & subtilissimi intima per corpus penetratio, qua dissoluit illud, vt impurum inde separari & extrudi queat. Dissolutio fit, 1. quando purus ignis puritati corporis se coniungit, atq; postquam purum & idoneum subiectum, in quo tanquam proprio domicilio habitat, adinuenit, impuritates admixtas fortiter adoritur, vt ex eiusmodi conflictu necesse sit corpus corrumpi. 2. Quando impurum & purum in corpore diuiduntur, atq; impurum per conuenientia emunctoria & poros sine corporis destructione expellitur. (*f*) Tenuitatem intellige non simpliciter, quatenus tenuitas est, sed quatenus in se habilitatem obtinet, qua ignis in se coire & condensari potest. Tenuis enim ignis quando in se coiuit & coagulatur, in lucem efformatur, vt radios & lumen de se effundere possit. Tenuitas ignis in suo statu tenui manens radios emittere non potest sed potius causa est, vt alii radii corpus, in quo ipsa tenuitas est, penetrare queant. (*g*) Lux est ignis è circumferentia ad centrum reductus, id est, ignis ex tenuib. & puris radiis primæui ignis in vnum angustum corpus coarctatis & condensatis productus. Lux à lumine differt tanquam causa ab effecto homogeneo. Lumen ergo est ignis è centro ad circumferẽtiam illustrandam protensus, i.e. ignis ex igne conden-

lato

fato effluens in proxime adiacentia perula & tenuia corpora, vt ea illustret.

5. *Ignis primæuus nihil aliud est, quam Natura ipsa, quæ Aristoteli definitur principium* (h) *motus &* (i) *quietis in eo, cui inest per se, & non secundum accidens.*

(*h*) Principium motus dicitur, quia à natura & ab igne interno quodlibet corpus, quod ab externa causa non mouetur, mouetur. (*i*) Natura principium quietis est. 1. Quia ignis per se si in alieno & inconstanti corpore non est, quietissimus est, cum proprio habitaculo valde delectetur. 2. Quia à corporibus densis se includi patitur, neque nisi violentia ex iis elicitur, vt vel hinc videamus ignẽ delectari quiete. Quod vero in hisce inferioribus adeo tumultuari & moueri videatur, non mirum est, quia ignis constans & perfecta natura est, & non delectatur habitaculo inconstanti & imperfecto, vt vel hac de causa ad superiora adspiret, atque in iis, quia ignea & constantia sunt corpora, quietem sibi inueniat. At obiicis, superiora astra, quæ ignea merito habentur, citissimo motu ferri: Respondeo: Deus qui ignem impuris hisce Elementis inclusit, noluit tam præstantissimam creaturam per impuritates terreas ad perpetua secula detineri, ac proinde ipsi in subsidium mittit superiorum influentias, vt tandem per varias mutationes & alterationes ex omnibus feculentis vinculis ereptus redeat ad puritatem summam, atque cum superioribus perpetuam possideat constantiam. Quod sane sine motu superio-

tum fieri non potuit. Frater æquo animo ferre nō potest, vt frater in vincula coniectus pereat, sed omnia media meditatur, quibus inde eripiatur. Sic & ignis superior vbi in impuritatum sentina ignem inferiorem occultum esse persensit, à DEO impetrauit vt ei subsidio veniret, &ad se tanquam ad puritatis fontem perduceret. O magnum mysterium! Deus aperiat omni sincerioris sapientiæ sincero studioso animum, vt bene intelligat & lumen lumine videat. Amen.

6. De Natura hæc obseruabitis axiomata.

I.

Natura nihil facit frustra.

Omnia enim, quæ facit, propter hominem facit, 1. vt ex iis homo Deum cognoscat, 2. eum perpetuum ex ea cognitione collaudet, nomenq; ipsius predicet, 3. ea ad vsum sibi applicet, & 4. proximum suum per ea iuuet, atque sic dilectionem suam in Deum & proximum re ipsa ostendat.

II.

Natura nescit errare in suo officio. Sendiuog. de Sulph. p. 21.

Nam quia simplex est, simpliciter etiam operatur, nisi externa violentia & arte simplex eius motus præpediatur.

III.

Natura suos natos non destinat interitui, sed perpetuitati.

Scilicet per se: Quamuis per accidens fiat, vt ea quæ à natura fiunt, destruantur & interire videantur. Dico per accidens: quia quando corpora

quædam

quædam corrumpuntur, eo fine non corrumpuntur, vt non ſint, ſed vt in meliorem ſtatum proue-hantur.

IV.

Naturæ beneficio omnia, quæ hoc in mundo continentur, conſpirant.

Spiritus enim vniuerſi, qui corporibus huius mundi implantatus & inſitus eſt, vbique idem eſt, & in ſe non variat, licet operationes & vires eius propter tincturarum diuinitus in creatione inditarum diuerſitatem ſint diuerſæ, ac proinde Spiritus ſubiecta, in quæ agit, varie pro habilitate ipſorum diſponat: Vnde fit, vt natura non omnia, quæ poteſt efficere, in quolibet ſubiecto propter ipſius inhabilitatem efficiat. Siquidem agens non agit niſi in ſubiecto idoneo, &, dicente Scaligero exercit. 16. ſect. 3. receptiuum non recipit per modum imprimentis, ſed per modum receptiuitatis. Itaque quia vi inſiti ſeminis & ordinationis Dei corpus quodlibet, in quo eſt natura ſeu Spiritus vniuerſi, non eſt aptum in ſe vires naturæ vniuerſas ſuſcipere, atque organum fieri omnium actionum, quæ ignis primæui infinitis poteſtatibus tinctam eſſentiam comitantur, particulæ virium ipſius naturæ hic atque illic conſpiciuntur diſperſæ, ita tamen vt in quibuſdam corporibus copioſiores, in quibuſdam pauciores reperiantur. Verum non poteſt non fieri, vt cum Spiritus vniuerſi in omnibus idem ſit, etiam eaſdem in diuerſis corporibus ſæpiſſime exerat operationes, ac proinde conſpiratio rerum

in vno isto Spiritu se ostendat. Vnde signaturæ oriuntur, de quibus antea in prodromo Physico disseruimus.

V.

Natura non prius operatur, nisi quando illi materia porrigitur.

Prima materia à Creatore, secunda à Philosopho. In operatione vero Philosophica natura habet excitare ignem, qui à Creatore occulte in centrum cuiuslibet rei occlusus est. Talis ignis excitatio fit per velle Naturæ, aliquando per velle sagacis artificis naturam disponentis. Sendiu. de Sulph. p. 30.

VI.

Quo aliquid in natura nobilius est, eo etiam & facilius & simplicius.

Quoniam omnis veritas simplex est. Deus altissimus conditor rerum nihil difficile posuit in natura. Si igitur vis esse imitator naturæ, tibi suadeo, vt in simplici via naturæ maneas: tum omnia bona inuenies. Sendiuog. in præfatione tractatus de sulphure.

CAPVT IV.

De modo, quo Entia producta sunt è Chao.

1 ETsi de modo, quo Entia è Chao orta fuerint, in Physicis haud tractandum esse videatur, quia plane diuinus est, & Naturæ regulam

um longe superat, tamen mihi non inconueniens visum fuit, aliquid de modo eo proponere & explicare: & quia modus ille ex primo capite Geneseos nobis patet, & quia Hermetis filii eum in productione perpetui mobilis ex diuino indultu auxilioque optime imitari didicerunt.

2. Creato ergo Chao Deus aquam primum statuit tenebris densissimis perfusam & circumfusam, vsque dum lucis portionem primam tenebricoso isti corpori infuderit, quod tenebras ad centrũ aquosæ illi primæ materiæ compulerit, atque ea ratione effecerit, vt Spiritus ipsius in superficie aquarum se ostenderet. Hinc Deus separans lucem à tenebris, tenebris infimum & medium locum per verbum suum adsignauit, luci vero supremam sedem destinauit. Vbi quia propter summam imperfectionem primæ illius materiæ Deus Chaos nigerrimum summe vna vice perficere luceque verbi sui illustrare noluit, secundo lucem verbi sui, vt legitur Gen. 1. vers. 6. insinuauit, & subtilissimum è Chao seu aqua illa primæua extraxit, atque per interpositionem firmamenti à corporeis aquis separare voluit, idque eo fine, vt ex subtilissima illa aqua cœlum inferioresque creaturæ Spiritum suæ conseruationis haberent, & sic continuo per firmamentum ratione spirituali inferioribus creaturis communicaretur. Quoniam autem hac lucis essentia mundus non potuit esse contentus, tertiam lucem verbi sui Deus materiæ primæ inspirauit, & aquas inferiores à terra secernere voluit: Nec

hoc

hoc sufficiebat: nam lucis vis terræ penetralia intima permeare debuit, vt quarto gramen, arbores, & herbas fructiferas secundum distinctas species proferret. Insuper aliam lucem verbi sui quinto superaddidit, & firmamentum cœli, quod ad separandas aquas superiores ab inferioribus secundo creatum erat, luminibus, quæ influentias suas ad conseruationem fructuum terrestrium emitterent, dies noctesque discernerent, & essent in signa cum tempestatibus, tum diebus & annis, decorauit. Ne vero aquæ separatæ relinquerentur vacuæ, Deus præterea lucem verbi sui eis incorporauit, vt pisces inde fierent, & in eis tanquam in propriis domiciliis versarentur, prætereaque volatilia ex eis producerentur. Quod quia bonum erat, Deus etiam vltimo terram luce verbi sui beauit, & ex ea animalia produxit terrestria, & inter ea nobilissimã creaturam hominem totius macrocosmi clausulam & compendium, illumque & naturalibus & supranaturalibus virtutibus mirabiliter condecorauit.

3. Ad hunc modum Philosophi secretiores accipiunt aquam cœlestem, illamque bene purgatam includunt vitreo vasi rotundo, & primum olei sui benedicti & incombustibilis vnã guttulã immittunt, & sic faciunt successiue apparere tenebras super omnem abyssum: Deinde duas guttulas insinuant, & tum tenebras à luce separant, & tandem successiue paulatimque tres, quatuor, quinque, sex guttulas inserunt, efficiuntque vt omnia cum singulari iucunditate & admiratione

ne

næ appareant, quæ Deus in prima creatione mundi intra sex dierum spacium creauit. In huius rei confirmationem placet verba, obscuro tamen stylo scripta autoris, qui apertam arcam arcani artificiosissimi conscripsit, & absque omni dubio scientiam L. Philosophici habuit, subnectere, & veritatis amanti consideranda proponere: Verba autem eius hæc sunt: Wir sambleten ein groß Faß mit Regenwasser/ liessen dasselbe seine Zeit putreficiren / darnach haben wir per cohobationem das klare blawechtige à fecibus separirt / vnd in ein rein Hölzenes offenes Züber / Kübel oder Büttern gethan vnnd an die ☉ gesezt/als bald ein tröpfflein Olei nostri benedicti & incombustibilis hinein tropffen lassen: da kamen successiue tenebræ super omnem abyssum, gleich wie am ersten Tag der Schöpffung geschehen/demnach 2. Tröpfflein /da hat als bald das Finster vom Liecht sich verloren vnd geschieden. Entlichen haben wir mit weil vnnd der Zeit gelegenheit 3.4.5.6 Tröpfflein hinein gethan: Nach dem allem ist erschienen vnnd herfür kommen sehr lieblich vnd verwunderlich alles was in prima creatione mundi in sechs Tagen geschaffen vnd gemacht ist / mit allen vmbständen vnd vnaußsprechlichen Herrligkeiten: auch dermassen das mir solches zu erzehlen Sinn vnd Vernunfft gebricht / vnnd benommen wirdt: vnd gebühret mir auch hie von nicht weiter zu reden. Daher sagt Hermes in tab. Smar. recht:

Ita mundus creatus est.

LIBER II.
DE ELEMENTIS.
CAPVT I.
De Elementis in genere.

1 *CHao explicato ad Elementa progredimur.* Elementa enim quia per ſeparationem diuinam ex Chao proxime prodierunt, proxime etiam poſt Chaos explicanda ſunt.

2. (a) *Elementum eſt* (b) *corpus* (c) *è Chao ſeparatum,* (d) *vt ex eo &* (e) *in eo elementatum conſiſtat.*

(*a*) Elementi vox ambigua eſt. 1. In genere idem eſt, quod principium alicuius rei. Sic literæ Elementa appellantur, quia ſunt principia ſyllabarum & dictionum. Semen Elementum dicitur, quia ex eo aliquid per generationem oritur. 2. Pro ſubtiliſſima natura, qua Elementa poſtea à me explicanda intus impręgnantur, & ad conſeruationem totius mundi diſponuntur: in qua omnium rerum ſemina & virtutes ſpiritualiter latitant. In hac ſignificatione doctiſſimus Seuerinus frequentius vocem Elementi vſurpat. 3. Pro eo corpore accipitur, quod tanquam genus ſub ſe concludit ignem, aërem, aquam & terram, vt in hoc loco. (*b*) Corpus eſt, quia in ſe corpora gerit atque ſuſtinet, atque quæ ex eo originem ſuam ſumunt, corporis naturam vt plurimum induunt, atq; ſi non induunt, tamen ita ſe habent, vt induere poſſint. (*c*) E Chao quia Elementum eſt; igni

igni & Spiritu vniuersi ditatum est, ac proinde vitali validaque potestate munitum. (*d*) Quia ex eo Elementatum consistit, illud in Elementato necessario existit. (*e*) Vnde Elementum recte appellatur locus, matrix, domicilium, quod semina generationi consecrata foueat, digestis temporibus suscitet, ad maturitatem promoueat, & emeritis receptaculum concedat immutabili quiete beatum. Sendiuogius Elementa appellat quatuor status mundi ex Chao in creatione mundi à diuina sapientia separatas, quę hanc machinam mundi per suum actum contrarium in æqualitate & proportione teneant, ac virtutum cœlestium inclinatione omnes res infra & supra producant.

Annotatio.

Elementorum doctrina non exigui momenti est: Eam si bene tenueritis, secretorum mysteriorum in Naturæ abysso latentium sinum vobis apertum videbitis. Sine Elementis neq; Naturam, neq; nosmetipsos cognoscimus. Drebel. Omnis inquisitor, ait Sendiuogius in conclusione tract. de Sulph. huius artis debet in primis maturo iudicio quatuor Elementorum creationem, operationem & virtutes cum suis actibus examinare: Si enim horum originem & naturam ignorat, ad cognitionem principiorum non perueniet, nec materiam veram lapidis cognoscet, multo minus finem bonum assequetur.

3. De Elementis notabitis hæc axiomata.

I.

Elementa ita inter se conspirant, vt vnum in alterum facile transmutari queat.

1. Quia

1. Quia elementorum eadem est proxima origo & materia, cum ex Chao singula constent, atque ex eo separata fuerint. 2. Quia videmus ex terra aquam, ex aqua aerem, ex aere ignem fieri. Ex terra tum fit aqua, quando aqua calore, qui in centro terræ est, specie & forma vaporum intima terræ penetralia permeat, atque eam subtilitatem in se recipit, ita vt inter aquam & terram nulla appareat differentia. Hæc terra in aquam resoluta quando ad terræ superficiem delata est, calore Solis ad mediam aeris regionem eleuatur, ibique aliquandiu decocta impuritates alienas reiicit, & in ignem conuertitur, vt inde tonitrua, coruscationes & fulmina fiant. 3. Quia Philosophorum experientia re ipsa idem confirmat. Vnde Alexander libro secretorum: Si conuerteris Elementa vnum in aliud, inuenies quod quæris.

Et Sendiuogius sub finem Epilogi: Qui optatum desiderat finem, sciat conuersionem Elementorum; & leuia facere ponderosa; & Spiritus facere non Spiritus: tum non laborabit in re extranea. Commodissime hoc explicat Cornelius Drebel. c. 10. lib. sui de natura Elementorum: vbi in hæc verba fatur: Wir machen von Wasser Erden/ durch Krafft deß Fewers: Fahren weiter fort/ wie die Natur/ machen die grawe Erde weiß klar vnnd durch scheinend wie die Lufft/ doch in ein sichtbarliche Gestalt: Darnach auß der Gestalt deß Luffts in ein Fewrige klare saubere vnd vnbefleckte rothe Farb als ein Rubin/ welches in der perfection alles Geschöpff vbertrifft. Id est, ex

aqua

aqua facimus terram vi ignis inde pergimus ſicut natura, & terram cineream in albam mutamus, quæ eſt clara & tranſparens ſicut aer, quanquam ſpecie viſibili. Deinde ex aeris ſpecie conficimus tincturam igneam, claram, puram & immaculatam, rubentemque inſtar rubini, quæ perfectione ſua omni creaturæ excellit.

Annotatio.

Duo circa Elementorum Philoſophicã tranſmutationem notanda ſunt. 1. Materia, in qua Elementorum transmutatio fiat, & 2. modus quo Elementa tranſmutari debeant. *Materia* in qua Elementorum tranſmutatio à Philoſophis cernitur, à me in hoc libello aperte nominata & explicata eſt: quamuis expreſſe non addiderim, eſſe veram medicinæ vniuerſalis materiam. Eſt vero Chaos quoddam vniuerſale, in quo veluti in centro omnium tam ſuperiorum quam inferiorum vires concurrunt & concentrantur. *Modus* vero hic eſt: Terra in aquam, aqua in aerem, & aer in ignem per aquam mediante digeſtione abit & transmutatur.

II.

Elementorum vnum ſine altero exiſtere non poteſt.

Ignis ſi aere deſtituitur, extinguitur. Inde ſciunt Alchimiſtæ ignem per aera diſtribuere in gradus, & ſecundum menſuram aeris regiſtra ſua, vt vocant, ordinant. Aqua ſine aere ſordeſcit & putreſcit. Terra ſine aqua per ſe globum non efficit, neç quicquam ſine igne, aere & a-

qua producit. Vnde rectè Sendiuogius tractat. 12. ait: Elementum quodlibet in sua Sphæra est, sed vnum absque altero esse non potest: vnum ex alio viuit, & tamen coniuncta non conueniunt. Hoc ipsum in tract. de Sulph. clarius explicat, vbi sic ait: Sciant omnes huius artis (Hermeticæ) inquisitores, quod terra & aqua vnum globum habent, & omnia simul faciunt, quia sunt Elementa tangibilia, in quibus alia duo occulta operantur. Ignis conseruat terram ne submergatur vel dissoluatur: Aer conseruat ignem ne extinguatur: Aqua conseruat terram ne comburatur. Hæc bene notari debent, vt sciant studiosi, in quibus fundamenta Elementorum consistant, & quomodo Philosophi eorum actus contrarios obseruauerint, ignem cum terra, aerem cum aqua copulantes, licet, quando aliquid nobile voluerunt, ignem in aqua decoxerint, animaduertentes, quod sanguis vnius altero purior, sicut & lacryma purior est vrina. Consentit cum dictis Cornelius Drebel, vbi cap. 3. tractat. de Elementis sic ait: Vt reliqua tria Elementa absque igne sunt mortua: Ita & ipse sine illis est mortuus. Vnde perfecta Dei sapientia cernitur, quæ nihil frustra creauit: Nam vt ignis est vita, & in aere viuit: sic aer viuit in igne, & aqua in terra; terraque in aqua, aqua in aere, &c. Ignis purgat aerem, aer aquam, aqua terram, & per ignem vnumquodque reddit alterum suæ claritati simile.

III.

III.

In omni (a) *compositione natura plus de alijs Elementis, quam* (b) *de igne apposuit. Sendiuog. de Sulph. p. 44.*

(*a*) Inferiorum Elementatorũ actu ignem non ostendentium. (*b*) Quare natura, vt suppetias igni ferat, secundum placitum vel mouet ignis subiectum, vel addit ignem externum ad excitandum internum: Qui vbi superat, perfectæ res: vbi superatur, imperfectæ res fiunt. Aliquando ergo ignis, quando excitatur, eluctari molitur: Sed cum compositi corporis vinculis adeo constrictus teneatur, vt se compedibus eximere non possit, imperfectum opus, ad cuius tamen perfectionem collineat, relinquit: Quando vero corpoream molem adeo per suum subtilissimum innatum sal sulphure penetrantissimo impraegnatum relaxauit, & porosam effecit, vt nullus in corpore composito sit angulus, quo constrictus habeatur, tum in perfectiorem & eminentiorem dignitatem essentiam compositi transplantat.

Annotatio.

De natura lapidis Philosophici axioma datum commodissime intelligi potest: Natura enim ita eam formauit, vt ignis in profundissimo eius sinu & intimis visceribus lateat, ac proinde opus habeat, quo ab externo igne prouocetur, & ad agendum animetur. Hinc ingeniosissimus Lullius cap. 16. theor. test. pag. 87. ait: non capias de igne Elementari in generatione rerum naturæ, nisi quatenus indigebis ad proportionem

ignis naturæ, qui mouetur per totam materiam.

Non intrat quidem, ait Sendiuog. de Sulph. p. 44. ignis extrinſecus in profundum compoſitionis eſſentialiter, ſed tantum virtute, quoniam ignis intrinſecus materialis ſibi ſufficit ſi tantum nutrimentum habet: & ignis intrinſecus eſt illi nutrimentum, & quaſi lignum reſpectu ignis culinaris: Et ſecundum tale nutrimentum creſcit & multiplicatur. Cauendum tamen eſt, ne nimius ille ignis aduenіat: Quoniam ſi quis multum vltra vires comedit, ſuffocatur: Paruum ignem magna flamma deuorat. Ignis externus debet eſſe multiplicatiuus, nutriens, non deuorans; ita enim res perficiuntur. Quod ſi, inquam ego, ignis externus violentus fuerit atque maxime intenſus, citius quam par eſt, materiam deſtruet, atque ſecum internum ignem abripiet, & ſic impediet, ne ignis internus ſuum domicilium præparare & ad perfectionem perducere queat præſtantiſſimam.

IV.

Elementum quo eſt ſuperius, eo purius, ſubtilius, ac proinde actiuius eſt.

Elementa & actiua & paſſiua ſunt. Actiua ſunt, quatenus vnum in alterum ad productionem alicuius corporis noui ex iis conſtituendi agit: Paſſiua, quatenus vnum ab altero patitur eo fine, vt aliud inde conſtituatur: Nam dum vnum in alterum agit, alterum patitur: & tam patitur ignis à terra, quam terra à cœlo: terra in ignem id

agit,

agit, vt eius amplissimam & subtilissimam substantiam coarctet, & in certos concludat cancellos. Ignis vero agit in terram, vt eam in suam eminentissimam substantiam conuertat, & hoc tam diu continuatur, vsq; dum mutua actione & passione in mediam, purissimam & perfectissimam naturam omnia Elementa coaluerint. Errant ergo omnes, qui terræ meram passionem adscribunt. Verum facile largior, Elementis suos gradus esse in agendo. Quo enim Elementum superius est, eo in agendo virtuosius & efficacius est: quia purius est, cum minus impuritatum in se habeat, quibus actiones eius intercipiantur, impediantur, & retundantur. Vnde nobis liquido constat, cœli seu ignis actiones esse virtuosiores & eminentiores operationibus reliquorum Elementorum, cum illud omnium sit supremum, purissimum, & à fecibus maxime depurgatum.

V.

A superioribus inferiora Elementa exaltantur, & superiora ab inferioribus humiliantur.

Donec tandem Deo volente & iubente ex æquali omnium Elementorum concursu prodeat media perfectissima & constantissima natura. Deus non vult vt humilis substantia pereat, sed vt perpetuum maneat. Cum vero per se suis viribus ad perpetuam istam constantiam & eminentiam peruenire haud potuerit, Deus creauit sublime, vt huius subsidio & aquilinis alis ad summum perfectionis gradum euehatur: & quia sublime humili non potest subsidium afferre, nisi inter v-

ſtrumque intercedat copulatio, Deus iuſſit ſubli-me vt ſe ſubmittat, humile ſibi copulet, & hoc medio illud ſibi intime in omne æuum vniat, e-minenterque extollat. Si vis vt me bene intelli-gas, arrige aures & attende. 1. Deus creauit Cha-os, & ex eo Elementa ſeparauit, & primum qui-dem omnium Elementorum ſubtiliſſimum, pu-riſſimum, eminentiſſimum & perfectiſſimum, il-ludque in ſupremo loco propter ipſius dignitatē collocauit, & vt cætera Elementa concluderet, & vt in eo veluti in ſinu genuino fouerentur, eiuſq; Spiritu cum omnibus, quæ in Elementis conſi-ſtunt, conſeruarentur. Hoc Elementum dicitur ignis, & eſt ipſum cœlum, in quo aſtra videtis lu-centia, vt cap. ſeq. docebitur. 2. Deus ex Chao e-lementum, quod ſubtilitate proxime igni acce-dit, ſegregauit, illiq; dedit medium locum. 3. Poſt ſeparationem ſubtilium craſſa elementa aqua & terra remanſerunt, & ad imum ſubſederunt. De-us tamen hæc Elementa indiſtincta non reliquit, ſed quod inter ipſa fuit ſubtilius per humidita-tem ſuam, ſeparauit ab eo, quod per ſiccitatem corpoream fuit craſſius. Illud aqua eſt, hoc terra: Sic ignis ſupremum, terra infimum occupat lo-cum. Vt ergo terra ab igne exaltetur, & ad ſum-mam perfectionem euehatur, neceſſe eſt, vt igne omnes eius impuritates extrudantur, atque ignis ſe è ſuo loco in vterum terræ ſubmittat, ibiq; tam diu operetur, vſque dum intime puram terræ na-turam reiectis omnibus fecibus ſibi vniuerit. Sed cum ita in eiuſmodi alteratione procedendum ſit, ne temere quippiam de terra virginea pereat,

ignis

ignis ſine mediis Elementis nihil agit, ac proinde ignis per aerem agit in aquam (quæ cum terra vnum globum conſtituit) vt aquam calore ſubtiliet, & ſubtiliata aqua, quæ inſtar vaporum exiſtit, actiuitatem ſic nanciſcatur, eoque allaboret, quo terram in ſuam conuertat naturam: Natura enim ſaltus neſcit, ſed ab inferiori loco per medios ſibique paulatim ſuccedentes gradus ad ſuperiorem apicem progreditur. Aqua vero, quia terra compactiſſimum & impuriſſimum corpus eſt, vna vice & ſubito terram in ſuam naturam transmutare haud poteſt: Quare neceſſe eſt, vt calore Solis aqua aliquoties eleuata ad terram redeat, vimq; ignis ſecum afferat, atq; ſic multoties repetita irrigatione terra in ſeminibus ſuis ſoluatur, & ſoluta exaltetur. Dico in ſeminibus ſuis: Semina enim terræ inhærentia habent in ſe ignem naturæ, qui de igne cœleſti participat: hic ignis naturæ per aqueos ſubtiliſſimos vapores terram tanquam nutrimentum ſeminum genuinum in aquam ſoluit, vt omnia ſolida ſeminum viſcera permeare poſſit. Deinde continua digeſtione in cryſtallinum oleum, quod ſua perſpicuitate & tenuitate aerem repræſentat, conuertit, & tandem remotis & abiectis omnibus impuritatibus ſua ardente flamma accendit, facitque vt de die in diem exſpiret, & per aera ad ſupremum locum abeat, vbi cum igne in vnitate naturæ quieſcit, & cum eo vna res media facta eſt. O admirandam ſapientiam, quam Deus in hac terræ exaltatione contemplandam nobis offert. Beatus in hoc & in futuro mundo, qui tantum theſaurum

veræ, & solidæ sapientiæ intuetur, & conquirit.

VI.

Elementum vnum de natura alterius participat.

Cœlum itaque terrę, aquæ, aeri; terram aquæ, aeri, cœlo; aquam aeri & cœlo & terræ, aeremque cœlo terræ & aquæ immixtum esse quis negare ausit? Hinc rectè terræ aerea, aquea, cœlestis; aqua aerea, cœlestis, terrea; aer cœlestis, terreus, aqueus; cœlum terreum, aqueum, & aereum, dicitur & est.

VII.

Omne Elementum est corpus spirituale.

Id est in omni Elemento duo sunt, corpus & Spiritus, spissum & subtile. Cum vero Elementa iam quiete beata non fruantur, sed in perpetuo motu propter rerum generationem consistant, videmus non mediam naturam, sed extremas ab ipsis occupari formas, ita vt quædam extrinsecus magis ad corpoream, quædam ad spiritualem magis accedant formam. Quod si vero omnia Elementa omnibus impuritatibus exempta fuerint, tunc corpus & Spiritus tam intrinsecus quam extrinsecus in æquilibrio stabunt, & æternitatis vinculo ita sibi cohærebunt, vt secundum essentiam intus & extra vtriusque sit futura eadem forma.

VIII.

Elementum quanto magis penetrat, tanto magis agit.

Illud

Illud vero maxime penetrat, quod maxime ſubtile eſt. Cœlum itaque cum omnium Elementorum ſit ſubtiliſſimum, illud etiam reliqua omnia penetrando vt ſuperet, neceſſe eſt.

IX.

Quod in ſuperioribus Elementis viſibiliter eſt, illud in inferioribus eſt inuiſibiliter: & quod in inferioribus eſt viſibiliter, illud in ſuperioribus eſt inuiſibiliter.

Hinc harmonia inferiorum & ſuperiorum, de qua in libro vndecimo. Quæcunque in cœlo explicata conſpiciuntur, in cæteris quoq; Elementis virtute & vitali poteſtate continentur. Seuerinus c.6. ideæ medic. Phil.

X.

Quando Elementa in Elementati compoſitionem ingrediuntur, ſingula ſecum afferunt omniũ ſeminum, quæ in ipſis continentur, tincturas.

Vnde quidam Philoſophi dixerunt: omnia inueniri in omnibus, ac proinde ſententia illa de nihilo non eſt, qua ſtatuitur in corporibus maxime perfectis perpetuum exiſtentibus & ſe aduerſus iniurias Elementorum externorum tuentibus omnium tam ſuperiorum quam inferiorum vires contineri. Itaque mecum conſiderate aurũ, quod in ſe Elementa habet maxime adæquata & ſumme purificata. Illud è numero materiæ ſummæ medicinæ excludi non poteſt: quia talia Elementa in ipſo reperiuntur, & aurum ratione tincturarum, quas ſingula Elementa in ipſum aurum cõtribuerunt, omnium rerum virtutes & poteſtates

excellenter in se continet. Quæ cum ita sint, cum iis non facimus, qui & medicinam vniuersalem dari negant, & eos qui veræ medicinæ se totos cōsecrant, ludibrio habent, cum in auro, teste Philosophorum vnanimi cōsensu propter allatas rationes, facile obtineri queat. Addam hoc: Philosophi id, quod Deus in creatione macrocosmi per sex dierum interualla certo ordine creauit, imitari didicerunt, & ex subiecto secundum externum ipsius habitum vili & abiecto in terræ mineris reperibili vniuersi huius Elementa & virtutes etiam sub forma perpetuæ mobilitatis, Deo inspirante, producere, & sic admirãdum microcosmum cum motibus astrorum & reliquorum Elementorum specie & operationibus constituere norūt. Quod sane fieri non posset, nisi singulis Elementatis omnium Elementorum tincturæ & potestates simul inessent.

XII.

Omne Elementum cum iis quæ ab Elementis continentur, in essentia conuenit.

Deus enim ita Entia creauit & ordinauit, vt quodque sit in loco sibi conuenienti.

XII.

Quodlibet Elementum suo intrinseco purificatur. Sendiu. de Sulph. p. 4.

Terra ergo igne insito, qui in centro eius radicem egit, purificatur. Centrum terræ est terra summe pura mixta igne.

CAP.

CAPVT II.

De Igne seu Cælo.

1. Elementa sunt, vel superiora, vel inferiora.

2. Elementa superiora sunt Ignis & Aer.

3. (a) Ignis est Elementum omnium supremũ, (b) perfectissimum, (c) subtilissimum, (d) purissimum, (e) rotundissimum, omniaq; alia capaci circuitu in se includens.

(*a*) Dicitur alias ignis Elemẽtalis. (*b*) Vnde habet vim perficiẽdi omnia corpora inferiora. (*c*) Ac proinde simplicissimum: Quo n. corpus subtilius est. eo simplicius est: & quo simplicius est, eo nobilius & potẽtius: vt vel hinc ignẽ Elementorum potentissimũ propter spiritus vniuersi eximiã possessionẽ recte statuere vobis liceat. (*d*) Ignis quia purissimũ Elementũ est, nullas admittit impuritates, ac proinde nõ patitur, vt aer, qui sibi propter haud sũme perfectã digestionẽ impuritates quasdã (pauciores tamẽ iis, quę in inferiorib. Elemẽtis existunt) admixtas habet. ignẽ penetret, & ei intime se vniat. nisi ante omnia omnes feces abiecerit atq; ad inferiora corpora demiserit. (*e*) propter capacitatem: rotũda enim figura capacitati maxime idonea est: & corpora quæ in igne Elemẽtari sunt, rotunda maxime sunt, vt lib. 6. audietis.

4. De igne Elemẽtari obseruabitis hæc axiomata.

I.

Ignis non nisi coagmentatus de se calorem & lucem fundit.

Quando

Quando enim in ſua natura eſt, nimis ſubtilis, tenuis & rarus eſt, vt caloris & lucis natura in eo quaſi diſſipata & diſperſa iaceat. Si vero à latitudine circumferentiæ ad anguſtiam centralem per compreſſionem & coagmentationem deducitur, tunc radios calore & lumine refertos affluenter emittit, & potenter in alia corpora ſuas influẽtias immittit. Quod in Sole & reliquis ſtellis luculenter toti orbi apparet. Virtus vnita fortior eſt diſperſa.

II.

Ignis ſe corrumpi haud patitur. Lull. cap. 51. theor. teſt.

Eſt enim Elementorum omnium ſimpliciſſimum & perfectiſſimum. Quod vero aliquãdo per aeris priuationem extinguatur, nihil refert: Extinctio enim ignis non eſt eius corruptio, ſed occultatio: Siquidem ignis corporum inferiorum actu iam ardens & accenſus, vt ad ſuum fontem nimirum ad cœlum reducatur & redeat, vtitur aere tanquam medio & vehiculo: Aere vero intercepto, debitum vehiculum (ac proinde magnes qui ignem è corpore cui ineſt ſibi alliciat) abeſt, vt ſic in ſuo corpore concluſus ignis manere cogatur: vel ſi mauis, ſic rem intellige: Omnis ignis inferiorum impurorum corporum incenſus pellit ſimul impuritates fuliginoſas; has oportet ventilari per aerem & diſcuti. Si vero interiectu corporum aer igni adimitur, impuritates eiuſmodi coaceruantur, & ignem reprimendo ſuffocant, id eſt, nõ patiuntur vt corpus impurum magis magiſq; ardeat

& pur-

& purgetur, ſed efficiunt, vt ea ratione ignis diutius abſcõditus maneat. Conſiderate vero oleum Philoſophorum, quod quia puriſſimum eſt, de ſe nullas impuras fuligines emittit, ac proinde in capſula, cuius circũferentia ita compacta eſt, vt aeri exteriori aditum occludat, perpetuo ardere & lucere poteſt, ſi ſemel incenſum fuerit. In huius aſſertionis fidem notabitis ſequentem hiſtoriam. Patauii in Italia repertum eſt monumentum vetuſtiſſimum, nempe vrna fictilis, cum inſcriptione huius hexaſtichi:

Plutoni ſacrum munus ne attingite fures:
Ignotum eſt vobis hoc quod in vrna latet.
Namq; elementa graui clauſit digeſta labore
Vaſe ſub hoc modico maximus Olibius.
Adſit fœcundo cuſtos ſibi copia cornu,
Ne pretium tanti depereat laticis.

Intra hanc vrnulam erat altera vrnula cum inſcriptione horum verſuum: Abite hinc peſſimi fures; vos quid vultis cum veſtris oculis emiſſitiis? Abite hinc veſtro cum Mercurio petaſato caduceatoque. Maximus Maximo donum Plutoni hoc ſacrum facit. Rurſus intra hanc vrnulam reperta eſt lucerna adhuc ardens intra duas ampullas, alteram ex auro, alteram ex argento, puriſſimo quodam liquore plenas, cuius virtute creditur per multos annos lucernam hãc arſiſſe, vt annotarunt in ſuis inſcriptionum antiquarum collectaneis, Petrus Appianus & Bartol. Amantius. Meminit huius rei Hermolaus Barbarus etiam in corollario in Dioſcoridem, vbi de aquis in commune agit.

III.

Ignis clarificat & permutat omnia ad eum modum, quo in principio apud Deum fuerunt.

Ita Drebelius: Das Fewer verkläret vnd verändert alle Ding/wie sie im Anfang bey Gott gewesen seynd/so wol Wasser als Erde vnd Lufft. c. 2. lib. de Elementorum natura. Huiusmodi clarificationis & admirandę permutationis imaginem Deus suis filiis, profundis Philosophis & Theosophis proposuit euidẽtissimam in terra præstantissima, quã non prius ad summum claritatis fastigium per ignem vere congeneum sapientes exaltant, quam illam in puluerem mortuo cadaueri similẽ, & ex hoc in aquam, & ab hac in aerem mutauerint.

IV.

Omnes impuritates & pollutiones igne naturaliter purgantur, Sendiu. de Sulph. p. 30.

Ignis enim ipse purus est, ac proinde impura corpora dissoluit, vt ex iis impuritates separet, propellat & eiiciat. Ignis duplex est; Internus & externus. Externus interno excitando succurrit, vt in impuritates corporis, quibus corpus implicatum est, agere, easq; valide exturbare possit. Imo externus & internus tanta familiaritate & affinitate sibi iuncti sunt, vt quando in vno subiecto coeunt, vires vniant, vnusq; alterum corroboret, & sic perfectionem subiecti promoueat. Nisi Solis calore calor natiuus in homine quotidie foueretur, balsamoque alimentorum confortaretur, homo diu stare non posset: cum ita calor natiuus impuritatibus nimiis obrueretur, & vel recedere, vel se

vel se in intimam solidarum partium substantiam occultare cogeretur.

V.

Ignis ignem non comburit. Paracels. in cœlo Philosoph.

Ideo aurum igne non consumitur, quia ipsum ignis est.

VI.

Omnia solo igne & ignis regimine fiunt & perducuntur in Esse. Sendiu. de Sulph. p. 37.

Præsertim in lapidis Philosophici confectione secundum naturæ simplicem viam instituta.

VII.

Ignis Elementum (a) *quietissimum est, & excitatur motu.* Sendiu. tract. de Sulph. p. 29.

(*a*) In terra quietissima, qualis est in metallis & lapidib⁹. Excitatur vero ignis ex terra illa per motum. Ex duorum lapidum attritu elicitur ignis. Ferrum dum lima comminuitur & teritur, motu ita incalescit, ac si ad viuum ignem fuisset admotum.

VIII.

Ignis Elementũ in centrum cuiuslibet rei agit.

Et quidem hoc modo: Natura dat motum, motus excitat aerem, aer ignem: ignis vero separat, purgat, digerit, colorat & maturescere facit omne semen, maturumq; expellit per sperma in loca & matrices, loca pura vel impura, calida magis aut minus, sicca vel humida, & secundum dispositionem matricis seu loci variæ res producuntur in terra. Sendiu. de Sulph. p. 31.

IX.

Ignis (a) *aquam crudam ferre nequit, ac proinde calor ab igne procedens aquæ humorem apprehenſum pellit, & in vapores eleuat.*

(*a*) Aquæ crudæ nomine intelligo omnem a-
quam communem, Mercuriumque vulgi: Hæc e-
nim cum ſint maxime humida, & ignis cum calo-
re maxime ſiccus, ſimul cum calore & igne ſtare &
conſiſtere non poſſunt. Quare calore ignis cuiuſ-
uis extranei in vapores facile abeunt & ſurſum e-
uehuntur. Poteſt tamen & naturæ, & artis benefi-
cio cruditas aquæ & Mercurii tolli, & per fixam
conſtantemque ſubſtantiam, mediantibus dige-
ſtionibus & circulationibus conuenientibus tol-
li, atque aqua cum igne ea ratione in gratiam ita
redire, vt aqua cum calore vnita in media & ſum-
ma ignis flamma firmiter perſiſtat, nec ignis & a-
qua à ſe inuicem ſeparentur, quantus quantus
modo fuerit ignis. Binarius reiiciatur, & ternarius
per quaternarium ad Monadis ſimplicitatem re-
ducatur: tum aqua cum igne in gratiam redit.

5. *Ignis Elementaris eſt vel ſidereus, vel ſummus.*

6. *Sidereus ignis eſt cœlum ſeu firmamentum ipſum, in quo aſtra viſibilia ſuſtentantur.*

Sunt qui negant cœlum eſſe Elementum: ac proinde ignem ſub concauo Lunæ collocant; ſed errant. 1. enim de cœli ſubſtantia aliquid ineſt mixtis, vt patet ex mixtorum operationibus. 2. Cœlum conſeruationi omnium Elementato-

rum

rum inseruit, vt patet ex astrorum manifestis influentiis. 3. In se corpora visibilia gerit & complectitur. 4. Plinius, Paracelsus & ex eo Petrus Seuerinus cœlum in numerum Elementorum referunt. Obiicis, cœlum esse incorruptibile, ac proinde non esse Elementum. Resp. 1. Corruptibilitas non est de Elementi ratione: sed ad Elementi constitutionem requiritur vt Elementatum ex eo sit & in eo sustentetur. 2. Cœlum quidem, quia perfectissimum Elementorum est, in se incorruptibile esse censetur: verum portionem eius alterari & transmutari posse vel ex eo patet, quod tam visibiles quam inuisibiles eius radii alterationem subeant, cum singulis diebus noui radii suboriantur, & ad inferiora demittantur corpora. Alteratio tamē hæc non est cœli corruptio: manet enim cœli essentia in corporibus, quibus insinuatur: etsi aliam formam pro ratione vitalis sulphuris in corporibus, quorum sinui influentiæ cœlestes infunduntur, contenti suscipiat. Elemēta omnia hoc potestatis habent, vt in varias formas transmutentur, & tamen Elementa maneāt: alias postquam ex iis aliquid factum esset, & iam constaret, in eo Elementa amplius non essent.

7 *De cœlo hæc habete axiomata.*

I.

In cœlo spiritus vniuersi potenter habitat.

Spiritus enim vniuersi est ignis, & ignes conglobati lucentesque in cœlo apparent, qui mūdo inferiori, & lumen & calorē inferunt. Addo quod

aer ideo inter inferiorem Elementorum globum & cœlum interiaceat, quia virtutes & influentiæ astrorum, quæ spiritu vniuersi summe abundant, propter vigorem sine damno à terra & aqua immediate recipi nequeunt, ac proinde prius mediante aere remitti ac mitigari debent. Quod manifestissimum indicium est summi vigoris spiritus, qui in cœlo eiusq; corporibus habitat.

II.

Omnium viuentium vita à cœlo originaliter est.

Vita enim est fluxus ignis natiui in viuente corpore. Fluxus autem ignis natiui est radiorum eius actualis emissio. De corporum vita loquor, non de vita animæ rationalis: huius enim vita, quia supercœlestis substantię vita est, est fluxus ignis longe purioris & subtilioris, qui in seipsum sine diminutione reciprocat, atque in DEO, corpore tamen nostro purificato, omnem thesaurum sapientiæ apprehendit. Hanc vitam in hoc mundo viuere quidem incipimus, dum ad Legem DEI vitam nostram componimus, & ex verbo eius Naturæque habitaculo, quod mundus cum Elementis & Elementatis est, DEVM cognoscimus: in futuro vero seculo, in quo corporis molestiam deposuimus, atque impuritates eius abiecimus, ac proinde ad thronum Dei summa omnium puritate coruscantem, omnisq; maculæ impatiẽtem propius accedere poterimus, Deum de facie ad faciem intuebimur, atq; ex eo aquã profundissimæ & perpetuum admirandæ sapientiæ hauriemus.

Ein jedes lebandiges Ding ist Fewer. Paracels. lib. vex. p. 930.

III.

3. *Corpora quæ in cœlo sustentantur, à cœlo aluntur & fouentur.*

Ex cœlestibus corporibus quæ astra sunt, continuo effluunt astrales radii (qui vulgo influentiæ respectu inferiorum substantiarum in quas influunt, appellantur) atque se corporibus inferioribus adeo inserunt & incorporant, vt inde mutatio quædam & singularis energia prodeat. Huiusmodi radiis cum superiora corpora ita priuentur, necesse est vt aliunde refocillationem, restaurationem & redintegrationem per aliorum eiusdẽ naturæ radiorum subministrationem necessario requirant. Cum ergo videamus, ab inferioribus elementis alimenta elementaris, quæ in elementis sustẽtantur, suppeditari, idem fieri in cœlo necessario statuendum est. Duo autem sunt quæ alicui hic dubium mouere possunt. 1. Opinio quæ cœlestia omnibus mutationibus eximit. 2. Quomodo fieri possit, vt sine detrimento & diminutione sui cœlum astris alimenta suggerat & subministret. Resp. ad 1. Opinio ea falsa est. 1. Luna quæ est planetarum infimus, singulis mensibus crescit & decrescit: 2. Multoties stellæ nouæ in æthere oriuntur. 3. Ecclipses Solis & Lunæ non raro contingunt. Ad secund. Quia quotidianæ sunt resolutiones corporum inferiorum in sua Elementa, atque calor natiuus in viuentibus singulis momentis exspirat, id quod ex cœlo est, ad cœlum per aerem transit, atque ab eo tanquam ab Elemento suo maxime principe in intima penetralia

ſuſcipitur, ita vt, quod cœlum in alimenti ſubminiſtratione de ſua ſubſtantia de aſtris communicat, ex inferiorum reſolutione, & natiui caloris in corporibus viuentibus exiſtentis continuo defluxu, admiranda Dei ordinatione, poſtquam ſat purgatum eſt, per aerem recipiat.

IV.

Firmamentũ quo ſubtilius eſt cæteris Elementis, eo magis fructus eius aliorum trium Elementorum fructus ſuperant ſubtilitate & operatione.

Fructus cœli ſeu firmamenti, ſunt corpora ſtellarum. Sicuti ex terra creſcebant herbæ, flores & arbores, & manebant in terra: ita etiam creſcebant (tempore creationis) ex cœlo per Verbum DEI corpora ſtellarum, & manebant in firmamento. Croll. præfatio. admonit. D. Baſil. Chym. p. 22.

8. *Ignis ſummus Elementaris appellatur* (a) *Cœlum Empyreum, in quo* (b) *aſtra ſpiritualia ſine lucis corporea compactione conſiſtentia habitãt.*

(*a*) Alibi à me appellatur macrocoſmus ſuperior. (*b*) Aſtra hæc ſunt ſubtilioris & eminentioris eſſentiæ, quã aſtra viſibilia cœli ſiderei, ac proinde maioris efficaciæ & potentiæ. Suntq; meri ſpiritus, quorum ſinguli vniuerſi totius imaginem vires & virtutes in ſe gerunt, ſingularique & ineffabili beatitudine, cuius præſtantia anguſtiis humanæ mentis propter annexas ingentes tenebras hoc in corruptibili mundo comprehendi nequit, triumphantes, harmonicam vitam inter ſe in ſtupenda vnitate degentes, & ad DEI profundiſ-

ſimum

ſimum ſinum capita ſua reclinantes in eo vno momento plura quam omnes homines hactenus in immundo hoc mundo ab initio in hunc vſque diem viderunt, vident & videbunt, cognoſcunt, & admirando concentu in vnius Dei immenſam gloriam deprædicandam voces ſuas attollentes ſe DEI mandatis & regimini ſine omni macula ſubmittunt.

Axiomata.

I.

(a) *Aquæ ſupercæleſtes* (b) *cum diuiniori aere & igne conſtituunt cœlum Empyreum.*

(*a*) Aquas eſſe ſupercœleſtes S. Scriptura aperte nobis explicat Gen. 1. Fecit Deus firmamẽtum, diuiſitque aquas, quæ erãt ſub firmamento, ab his quæ erant ſuper firmamentum: Et factum eſt ita: vocauitq; Deus firmamentum cœlum. Dan. 3. 60. Benedicite aquæ omnes, quæ ſuper cœlos ſunt, Domino. Pſ. 104. 3. Extendens cœlum ſicut pellẽ: qui tegis aquis ſuperiora eius. Pſ. 148. 4. Laudate Dominum cœli cœlorum, & aquæ quę ſunt ſuper cœlos, laudent nomen Domini. Quales autẽ ſint aquæ ſupercœleſtes; cuius generis ſubſtantiæ atque naturæ, Cabala ſecretiorque Philoſophia per Spiritum ſanctum ſapientibus ſecretioribus aſſiſtentem, veramque Theoſophiam docentem nos aperte docet. Statuimus ergo aquas ſupercœleſtes eſſe ſubſtantias puriſſimas, ſubtiliſſimas, igneas, luciđiſſimas, pluſquam perfectas, incorruptibiles, perpetuo in ſe fixas, h. e. permanentes, liquidas tamen & fluidas, inflammabiles, minime combuſtiles, in vſum hunc, vt in regione ſuper-

ſuprema ſint atq; conſtituât Schamajim ſiue cœlum tertium ſupra Empyreum dictum, quod in ſuperficie citimà aqueum eſt, extima igneum, ignis flagrans, aqua ardens: Eſt habitaculum omnium Angelorum, Sanctorum, piorumque hominum ſincero ex corde Deum colentium: Eſt verus Paradiſus, in quem poſitus fuit Adam ante lapſum: Eſt ſummus macrocoſmus: cõtinet enim omnia, quæ in hoc macrocoſmo & microcoſmo, in ſe ſecundum eminentiam. Eſt eiuſmodi aqua, cuius perpetuo & continuo influxu in hæc inferiora omnia animantur & diſponuntur ad ſuſcipiendam exaltationem: Primum ſe communicat aſtris viſibilibus, per aſtra aeri, per aerem aquæ & terræ. Et ne fruſtra tam diuinus theſaurus deſcendere & ſe humiliare videatur, ſui perfectam imaginem cuidam mineræ coram mundo abiectæ, quæ magneſia ſapientum & materia Lapidis Philoſophici debita & genuina dicitur, impreſſit, illamque ſic diſpoſuit vt facili negotio Deo ſingulariter benedicente & induſtria ingenii humani inde erui poſſit, & ſic etiam ſanctis vereque piis Philoſophis in hac vita domicilũ beatorum eiuſque natura ob oculos ponatur. Quare Sendiuogius ille vere ſapiens paulo ante ænigma ſuũ Philoſophicum prę ſumma cordis exultatione in hęc verba erumpit: Credite mihi, ſi nõ eſſem eiuſmodi ſtatus ac conditionis homo, ſicut ſum, nihil mihi ſolitaria vita foret iucundius, vel cum Diogene ſub dolio deliteſcere: Video enim omnia quæ ſunt, vanitatem eſſe, fraudem & auaritiam inualuiſſe, vbi omnia venalia ſunt, & iniquitatem vir-

tutem superasse. Futuræ vitæ meliora præ oculis ,,
video, hisce gaudeo: Iam non miror, vt antea feci, ,,
cur Philosophi habita tali medicina non curarũt ,,
abbreuiare dies suos, quia omni Philosopho ita ,,
est præ oculis vita sequens sicuti in speculo appa- ,,
ret tibi tua propria facies. Quæ cum ita sint recte ,,
statuo cum Theosophis aquas supercœlestes esse
eiusdem naturæ cuius est latex ille æthereus incombustibiliter ardens ex magnesia sapientum Philosophica & regia via erutus: in quam sapientiæ mineram DEVS non tantum posuit sapienterque reseruauit cœlum, verum etiam terram & aquam, Hylen nimirum aut semina mundi huius totius in statu primordiali Catholico adhuc hodie existentia. O mysterium mysteriorum! O thesaurum profundissimæ sapientiæ inexhaustum! O DEVS quando mihi immensum illud gazophylacium aperies, eiusque dulcissimis fructibus me frui concedes? Veni ô DEVS, & conatibus meis auxiliares porrige manus.

(b) Mundus hic inferior & corporeus est imago mundi Angelici: vt ergo hic supra aquam aer, & supra aerem ignis constitutus est: ita etiam in mundo angelico seu cœlo Empyreo in ordine constantissimo sibi mutuo adhærent, & perpetuitatis lege connexa sunt aquæ supercœlestes, aer supercœlestis, (qui est spiritus vniuersi sine corpore existens) & ignis omnium purissimus & præstantissimus, qui est lux inaccessa, in qua Deus sibi habitaculum constituere voluit, ad ostendendam gloriæ suæ immensam maiestatem. Hic est Thronus Dei, ad quẽ Sancti stant & Deo per-

petuas laudes grateſq; admirando concentu canunt: ac proinde clamando clamant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus eſt Deus Zebaoth.* Quamuis autem mundus ille supercœleſtis propter datam diſtinctionem diuerſitatem quãdam in ſe admittere videatur, tamen diuerſitas iſta cum vnitate eſſentiæ ita eſt connexa, vt nec ignis, nec aer aquas ſupercœleſtes deſtruant, ſed potius cum aquis cryſtallinis admirando modo ad vnius ſupernaturalis ſyſtematis, quo tanquã genuino habitaculo omnes puri ſpiritus dignantur, conſeruationem ita propendent, vt cum ſint eiuſdem plane naturæ, ſoloque gradu ſubtilitatis inter ſe differant, vinculo vnionis perpetuo eſſentiam vnam à ſe indiuiſibilem conſtituant, ignisq; ille cœli empyrei ſit extima ſuperficies, aquæ vero ſupercœleſtes eius citimam ſuperficiem faciant, aerq; diuinus inter tam nobiles ſubſtantias medium ſine ſeparatione occupet locum, tanquam verum medium, quo ſpirituales creaturę in annos vitę perpetuos & indeſinentes propter ipſius incorruptionem animentur, & per Dei verbum aeri illi diuino ſupranaturaliter implantatum conſeruentur. Si quæris fortaſſis hic, quare terræ mentionem haud faciam in deſcriptione cœli Empyrei: R. terrã ſupercœleſtẽ in intima aquarum ſupercœleſtiũ ſubſtantia eſſe concluſam, & cum iis vnam homogeneam conſtituere eſſentiam & globum, ac proinde ſeparatam terræ ſupercœleſtis non fieri mentionem. O admirandam ſapientiam! O ſtupendam Triunitatem in omnibus rebus ſe oſtendentem!

II. Cui-

II.

Cuicunque rationali creaturæ, aquæ supercœlestes sine velamine in potum cedunt, omnium rerum tam superiorum, quam inferiorum perfectam cognitionem adipiscitur.

Esra hisce aquis potus sapientia profundissima implebatur, vt liquido constat ex cap. 14. vers. 39. & seqq. lib. 4. Vbi sic ait: Me aperiente os meum, ecce calix plenus porrigebatur mihi, plenus rei liquidæ sicut aqua, sed calore igneo: quem accipiens bibi; cumque bibissem ex eo, cor meum cruciabatur intellectu, & in pectore meo intumescebat sapientia, quam Spiritus meus voluit conseruare memoriæ. Aquæ ergo supercœlestes sunt fons aquæ viuæ de quo Apoc. 21. 1. Iohannes dісserit, & eum qui in throno sedebat, sic dicentem introducit: *Ego sitienti dabo de fonte aquæ viuæ gratis. Qui vicerit, poßidebit omnia: Et ero illi Deus, & ipse erit mihi filius.*

Quare nemo mirabitur, quod Philosophi secretiores miraculum naturæ, adepti Angelica sapientia induantur, cum Deus supercœlestes aquas in abiecta minera vbique reperibili etiam concluserit, illasque Philosophis eliciendas & externo vestitu ablato educendas concesserit, sapientesque omnibus temporibus extiterint, qui Dei inspiratione tanti thesauri subiectum cognouerint, & exinde eruerint.

CAPVT III.

De Aere.

1 *COELO proxime adiacet aer, ac proinde hic iam explicandus est.*

2. *Aer est Elementum* (a) *subtile*, (b) *diaphanum*, (c) *leue, inuisibile, inter cœlum & inferiorem Elementorũ globum* (d) *interstitium superiorum & inferiorum firmissimum vinculum, meteororum sustentaculum, ijsque quæ à cœlis ad inferiora Elementa demittuntur, liberum transitum præbens.*

(*a*) Penetrat enim crassiora corpora, terram & aquam, facileque cedit compactissimis corporibus, quæ penetrare nequit. (*b*) id est radijs lucis & tenebrarum permittit liberam penetrationem, vt inde vel illustrari vel obtenebrescere possit. (*c*) Leuitas definienda est non ab ascensu, quemadmodum nec grauitas à descensu: Sic enim radij Solares essent graues, & aquei vapores essent leues, quæ omnia falsa sunt, vt per se patet. Definienda vero leuitas est per remotionem à centro mundi: Quo enim elementum aliquod est à centro mundi, quod in medio terræ est, remotius, eo est leuius: & quo est propinquius centro, eo est grauius. Aer ergo cum à centro terræ, quod & vniuersi centrum est, longe remotius sit, leuem eum esse recte concludimus: Leuissimum vero cœlum dicimus, quia à centro mundi remotissimum est: Aquam autem & ter-

ram

ram grauia Elementa ſtatuimus, quia centro mundi proxime adiacent, atque circa illud proxime ſitum ſuum naturaliter habent. (*d*) Aer inter cœlum & inferiora Elementa interiacet, quia impuriſſima corpora cum puriſſimo immediate, cum conſtantia, cohærere nequeunt.

3. *De aere hæc axiomata accipite.*

I.

Nihil eſt in mundo, quod aere ad ſui conſeruationem carere poſſit.

Quia omnia Elementata ex aere conſtant. 2. Quia reliqua Elementa propter vniuerſi ſtructuram ex aere viuunt. 3. Quia aer animalia refocillat: Nam temperat feruorem cordis inſpirando attractus, fouet humidum radicale, præbet materiam Spiritibus vitalibus, volucribus commodum exhibet volandi ſpacium, & eſt medium per quod animalia his in terris tum vident tum audiunt: Sine aere nec viſio nec auditio quicquam eſt. In orbe nihil creſceret, ſi non eſſet vis aeris penetrantis & alterantis, attrahentiſque ſecum nutrimentum multiplicatiuum. Homo creatus de terra, inquit verus Philoſophus Michael Sendiuogius in Epilogo duodecim tractatuum de lap. Phil. ex ex aere viuit: Eſt enim in aere occultus vitæ cibus, quem nos rorem de nocte, de die aquam vocamus rarefactam, cuius Spiritus inuiſibilis congelatus melior eſt quam terra vniuerſa.

II.

Aer est purior aqua, impurior respectu cæli.

Elementa dum ex Chao separata fuerunt, gradibus puritatis & impuritatis inter se distincta fuerunt, vt quod omnia puritate antecederet, primum & supremum occuparet locum, & quod impurissimum esset, in infimo loco situaretur: reliqua Elementa vero, aer & aqua de puritate supremi & impuritate infimi participarent, quamuis non æqualiter: Aer enim quia purissimo Elemento proxime adiacet, purior aqua est: aqua quia terræ impuræ implicata est, eaque fertur, aere impurior est.

III.

Aer virtutis diuinæ plenus est. Sendiuog. de Sulph. p. 19.

In illo enim inclusus est Spiritus altissimi, qui ante creationem ferebatur super aquas: ac proinde Deus hoc Elementum Spiritu vitali omnis creaturæ ornauit.

CAPVT IV.

De Aqua.

1 *SVperiora Elementa explicauimus: ad inferiora procedimus.*

2. *Inferiora Elementa sunt Aqua & Terra.*

Axioma.

Inferiora Elementa quo melius subtiliantur, & pu-

& purificantur ascendendo, eo præstantiores producunt fructus.

Inferiorum enim exaltatio à superiorum eminentia dependet, ac proinde necessarium est, vt inferiora Elementa, quæ per se sunt satis humilia, sæpius eleuentur, & in sublimem locum ferantur, atque exinde id, quo ad apicem eminentiæ euehantur, assequantur, si in superiorum naturam transplantari desiderant. Vno ictu arbor haud cadit: sæpius ictus reiterandus est. Sæpius ergo mouenda terra per eleuationem aquæ, vt hac via ignis, qui in intimo terræ sinu intimius latet, appareat, & per manifestas operationes erumpat. Aqua quoties ad terram redit toties aliquid ad eam affert, quo purgetur & subtilietur: Aqua autem terram subtiliare non potest, nisi calore prius animetur & subtilietur: Siquidem actio aquæ virtuosa consistit in rationе vaporum. Id quod aperte videre est in æstate, vbi Sol calore suo aquam attenuat, atque attenuatam, inque vapores eleuatam per radices vegetabilium cogit, vt in iis amplius coquatur indeque ad summitates plantarum ad producendos flores & fructus beneficio caloris insiti euehatur. Considera quæso, quæ profundissimus Basilius Valentinus in sua claue de magno lapide antiquorum sapientum adducit, vbi sic ait: Wenn die Feuchtigkeit der Erden auffsteiget / vnnd der Nebel auffgezogen wirdt / gibt es sich in der höhe zusammen / vnd fället durch seine schwere nieder / dardurch dem Erdreich seine verlohrne Feuchtigkeit widergegeben wirdt / das erquicket dann die Erden / vnnd gibt jhr

nahrung vnnd fügung / daß das Laub vnnd Graß auß ihr wachsen könne. Darumb müssen etliche bereytung deiner Wasser im destilliren offt widerholet werden/daß du deinen Abzug seiner Erden vielmal widergebest/vnd aber davon treibest: gleich wie das Meer Euripus die Erden offter verlest vnd entblösset/vnd wider bedecket/biß es zu einem gewissen Ziel komme. Ideo, inquam, inferiora eleuantur, vt ex superioribus vim acquirant cælestem ac eminentem, & proinde superiora aliquid de sua substantia inferioribus impertiant: non aliter ac terræ, ad quas mare abit & mouetur, noua bona mari communicant, vt mare loca, ad quæ redit, iis ditet, & exornet. Hinc sic Basilius: Durch den täglichen ablauff deß wüttenden Meres vnnd seine widerkunfft/welches sich auß eingegossener Lieb/so es von oben herab auß dem günstigen Himmel empfangen / also artet vnnd erzeiget / werden viel mächtige Reichthumb den Landen dadurch bewiesen: denn also offt sein widerkunfft geschicht / bringt es dem Menschen zu gut das seinige mit.

3. Aqua est Elementum humidum, crassum, graue, piscium habitaculum; mineralium & plantarum nutrimentum, animalium refrigerium, generationum promotrix, atque medium, quo intus assumpto corpora in inferioribus Elementis subsistentia influentias cæli ipsi incorporatas in se recipiant.

Non est in hoc mundo homo, qui virtutes aquæ satis deprædicare queat. In aqua non tantum sunt cætera Elementa terra aer & ignis, sed etiam

etiam per aquam ea corpora, quæ hisce in inferioribus Elementis consistunt, producuntur, conseruantur, augentur, & incrementum virtutum accipiunt. Imo in aqua præstantissima sunt medicamenta, quæ vires omnium superiorum & inferiorum corporum in se eminenter possident, ita vt nemo dubitare debeat, vniuersalem quandam medicinam ex aqua confici posse. Hoc nobis deest, nimirum scire modum, quo præstantissima illa medicina ex aqua vulgari erui posit. Qui scit cogulare aquam calido, & Spiritum cum ea coniungere, inueniet rem millesies pretiosiorem auro.

4. De aqua propono hæc axiomata.

I.

Aqua omne solutum coniungit. Sendiuog. de sulph. p. 30.

Vt ignis omne coniunctum separat, & quod suæ naturæ & proprietatis est, optime purgat & augmentat. Coniungit vero aqua solutum beneficio humiditatis suæ, quæ in ea dominatur.

II.

Aqua terræ porrigit, quicquid aer causante igne in aquam stillat. Send. de sulph. p. 4.

Natura enim per media infimum & supremum connectit, & propter spissitudinem terram disponit, vt omnium seminum sit receptaculum. Omnis spissitudo, ait Plato in turba, in terra quiescit: Spissum namque ignis in aerem cadit, & spissum ignis & aeris in aquam, & densum quod ex ignis, aeris & aquæ spisso coadunatur, cadit in terram.

III

Aqua præseruat terram à combustione.

In terra enim ignis centralis latet, qui nisi aqua continuo terram permearet, erumperet atq; tumultuari inciperet.

IV.

Sine Elemento aquæ nihil putrefieri potest. Basil. clau. 8.

V.

Scaturigines & exitus aquarum promanant ex centro maris, in illudque refluunt, ac sic motum continuum obseruant.

Non ergo generantur ex astris, sed ex centro maris per poros terræ in vniuersum mundum egrediuntur, in illudque relabuntur. Si enim hoc non esset, nihil omnino in terra & supra terram produceretur, imo ruina mundi necessario sequeretur. Verum ne obiicias, quod in mari omnes aquæ salsæ sint, & aquæ scaturientes dulces; scito hoc ideo contingere, quia aqua maris per poros terræ beneficio caloris intra sinum existentis destillatur, & multa milliaria per angusta loca ac per arenas transiens amissa salsedine dulcoratur. Quia etiam in aliquibus locis pori & meatus maiores atque largiores dantur, per quos salsa aqua erumpit, salis fodinæ vel salini fontes ibi reperiuntur, vt Allentorffij in Hassia, Halæ Saxonum, Naumij in Veterauia: in quibusdam etiam locis sal in arenis relinquitur, aqua vero in alios poros sudat: vt in Polonia, Wieliziæ & Bochniæ. Vide Sendiu. de sulph. p. 15.

VI.

VI.

Aquæ quæ per poros terræ è mari effluunt, naturam terræ, quam permeant, induunt.

Si igitur aqua proxime loca calida sulphurea continuoque ardentia transit, incalescit: vnde thermæ oriuntur: Sunt enim in visceribus terræ loca, in quibus natura mineram Sulphuream destillat separatque, vbi ab igne centrali illa accenditur. Per hæc loca ardentia aqua currens secundum proprietatem & remotionem magis minusue incalescit, & sic in superficiem terræ erumpit, ac Sulphuris saporem retinet. Sicut omne iusculum à sua decoctione saporem carnium sibi incorporat & seruat: ita etiam aqua per loca mineralia, siue cuprea, siue aluminosa, siue vitriolata, siue antimonialia, &c. transiens eorum saporem acquirit. Talis igitur est destillator Conditor omnium rerum: in cuius manu hoc destillatorium est: ad cuius exemplum destillationes omnes à Philosophis inuentæ sunt: Quod ipsemet altissimus & misericors Deus absque dubio hominibus inspirauit. Hic Deus poterit, quando erit sancta eius voluntas, aut ignem centralem extinguere, aut vas frangere, & erit omnium finis. Sed cum eius bonitas creaturas in melius disponat, exaltabit aliquando SS. Maiestatem suam, & ignem illum omnium purissimum, qui aquis cœlorum in firmamentum est, altius extollet, dabitque gradum fortiorem igni centrali, vt & omnes aquæ in aera eleuentur, & calcinabitur terra. Atque ignis consumpto omni impuro sub-

tiles & circulatas in aere aquas purificatæ terræ reddet, sicque multo nobiliorem mundum efficiet. Vid. Sendiu. de sulph. p. 16. Ad hunc modum si materia Lapidis Phil. tractabitur, arcanum arcanorum facile conquiretur. Vnde & Lullius c. 51. theor. testamen. ex destructione & clarificatione mundi filium doctrinæ ad productionem lapidis deducere sibi proponit; vbi hæc in verba erumpit: Omne illud quod non erit de pura Elementorum natura, comburetur, & ex toto annihilabitur: Et tunc ipsa Elementa pura clara & munda apparebunt, & terra resplendens clarior crystallo. Et hanc purgationem faciet supremus creator, quousque magnus mundus in suam rem primam conuertetur, scilicet omnia Elementa in suam primam essentiam, quæ postea ignem cœli non timebit. Sic, fili, opus tuum quod nominatur minor mundus, assimilabis purgationi magni mundi, quousque motus eius absque aliqua corruptione permaneat, & tunc amplius non timebit ignem, sed omnia Elementa magno quiescent amore.

VII.

Omnis aqua in sese salem habet soluentem, etiamsi salis præsentia gustu non deprehendatur.

Huius autem axiomatis veritas patet ex eo, quod omnis aqua soluat: solutio vero non nisi ex sale procedat: Cum ergo videmus aquam dulcem terræ immixtam penetrare semina iniecta eaque soluere, statuimus illud fieri beneficio salis profun-

funditati aquæ intime insiti. Huc spectat illud quod Rogerius Bacho Philosophus eximius in libro de compositione lapidis Phil. ca. 1. asserit in hæc verba. Wenn nun der Same in solche gesaltzene feuchte Erden geworffen ist / so fahet erstlich an das Saltz sich zu resoluiren / vnd bricht das corpus von einander / da den nachfolgends ein perfecta putrefactio geschehen mag. Das sollet jhr aber auch wissen / daß kein Safft noch Wasser eines solchen Saltzes mangelt / ob es gleich offtmals mit dem Mund oder Zungen nicht empfunden / vnd mit den Augen scheinlich gesehen wird. (das merck wol.)

CAPVT V.

De Terra.

1 *Post aquam terra declaranda est.*

2 *Terra est Elementum* (a) *omnium infimum* (b) *impurissimum, crassum,* (c) *aridum, durum, animalium* (d) *extra aquam viuentium, & plantarum sustentaculum,* (e) *seminibus variis & fere infinitis impragnatum, nutrimentumque inferiorum corporum partim* (f) *producens, partim* (g) *sustentans.*

(*a*) Cœlum omnium supremum est: huic succedit aer: aere aqua inferior est: terra autem infra aquam est. 1. Quia difficilius quam aqua ascendit. 2. Quia aqua impurior est, 3. Quia aqua supra terram mouetur. (*b*) Impurissimum Elementum est, quia digestiones & resolutiones, quæ

fiunt in omnibus Elementis impuritates crassas in terram reiiciunt & ablegant, crassitieque terra aquam longe superat. Impuritas hæc terræ magna quidem est: sed tamen Deus ignem indidit terræ, qui impuras ipsius tincturas in certis separaret partibus, exureret, propulsaret & exterminaret, vt etiam media in ipsius impuritate puræ prodirent substantiæ. Vnde recte Drebelius: Die Erde ist nicht so simpel als Fewer/Lufft vnnd Wasser/sondern ist der vnreine Rest: denn man findet vollkömlich vier Elementische Naturen in der Erden vnnd jhrem Gewechß/damit wir vnser Werck vollbringen. Id est, terra non adeo simplex est, ac ignis, aer & aqua, sed est impura fex, quippe perfecte quatuor Elementares naturæ in terra & eius germine, quo nostrum opus perficimus, reperiuntur. (c) Vide Gen. 1. vers. 9. 10. (d) Pisces sunt animalia, & tamen in terra immediate non viuunt, ac proinde terra eorum sustentaculum non dicitur. (e) Sidera in cœlo existentia sunt corpora maxime actiua, propter igneam naturam pure in ipsis vigentem, ac proinde in se plurimarum & variarum operationum radicales tincturas diuinitus implantatas possident: quæ tincturæ cum sui amplificationem, incrementum & prædestinationis complementum summo desiderio expetant, in se cœli fœcunditate inflammantur, sibique similes tincturas concipiunt, atque cum in eodem subiecto æquali ordine manere nequeant, tincturæ tincturas sibi similes in aerem proiiciunt, non aliter ac colonia ab apibus expellitur.

Aer vero eas aquæ tanquam viciniori Elemento communicat, vt per hanc terræ imprimantur & insigantur, atque ex iis velut ex cœlestibus seminibus vires superiorum, cum è terræ centro in superficiem tincturæ astrales erumpunt, toti inferiori orbi patescant. Terra quia fixum corpus est, ab ipsa constanter ac firmiter influentiæ sidereæ retineri possunt, ac proinde in aere ac aqua non persistunt, sed vlterius ad terræ intimum centrum & sinum deuoluuntur, vnde ad superficiem tanquam ad circumferentiam copiose prodeunt. (*f*) Terra mineralia producit, vt ex iis vegetabilia nutrimentum & potestates hauriant, vegetabilia vero in alimentum animalibus cedant. (*g*) Terra sustentat in se bestias, quarum carne homo ad sui conseruationem vescitur.

3. *De terra hæc accipite axiomata.*

I.

Terra & aqua vnum globum constituunt, (a) *omniaque simul faciunt.*

Vide axioma 2. cap. 1. huius libri. (*a*) In producendis & conseruandis tam vegetabilibus quam animalibus. In terra enim est Spiritus quo omnia crassa corpora fouentur & conseruantur: Hic Spiritus cum sit naturæ salinæ, patitur se ab aqua, quæ terram penetrat, resolui & in naturam vegetabilium beneficio accedentis caloris intrudi, vt & conseruentur, & ad suæ speciei propagationem promoueantur. Animalia, quæ vel in

aqua viuunt, vel ſupra terram exiſtunt, partim in vegetabilibus, è quibus alimenta ſibi deligunt, partim ex aqua ipſa, quam per naturam inhabitant, ſalino iſto terræ balſamo fruuntur, & ſic ſe nec aqua ſine terra, nec terra ſine aqua, ſed vtraque coniunctim ad vitæ continuationem vti teſtantur.

II.

Terra aeris & aquæ mollitiem ſua ſiccitate & ſoliditate temperat, humorem quemuis extrinſecus terminat & cohibet, corporaque conſolidat, vt certam figuram recipiant & conſeruent.

III.

Terra eſt receptaculum & ſubiectum aliorum Elementorum. Sendiuog. tractat. de ſulph. p. 42.

Ac proinde in terra certant duo iſta, ignis & aqua mediante aere. Si prædominatur aqua, producit res temporales & corruptibiles. Sin autem ignis vincit, producit res perpetuas & incorruptibiles. Quare recte eidem Sendiuogio p. 4. eiuſdem tractatus terra dicitur domicilium omnis theſauri.

Conſectarium.

Igitur in terra cætera Elementa & præcipue ignis requieſcunt.

Nimirum ſecundum ſpiritualem naturam, quam

quam intus poſsident infinitis aſtris & tincturis ſpiritualibus refertam.

Quare quicquid reliqua Elementa in terram ſtillant & proiiciunt, omne recipit, ſeruandum ſeruat, manifeſtandum manifeſtat: in ea omne productum manet, ac per calorem motiuum putreſit, & per eundem ſeparato puro ab impuro multiplicatur: Quod graue eſt, in illa occultatur, & leue pellit calor in eius ſuperficiem.

Eſt ergo omnis ſeminis & commixtionis nutrix & matrix, tueturque ſemen & compoſitum ad maturitatem vſque. Sendiuog. de Sulph. p. 3.

Annotatio.

Inſuper & huius te, Candide Lector, admoneo, quod non minus ex terra quam ex aqua vniuerſale remedium confici poſsit: Terra enim eſt vniuerſale receptaculum omnium virium ſuperiorum & inferiorum, atque in ſe Spiritum vniuerſi fixit: quem ſi exinde Philoſophica ſolutione eruere per longam experientiam didiceris, tibi Catholicum antiquorum ſapientum remedium comparabis, atq; omnes huius mundi diuitias poſsidebis.

Neceſſe vero eſt, ſi tantum theſaurum inuenire deſideras, vt ante omnia Dei auxilio conuerſionem terræ in aquam, aquæ in aerem, & aeris in ignem probe ſcias.

In der Erden / ait Baſilius Valentinus in claue 4. ſtecket der Natürliche Balſam / vnnd das Saltz derer ſo da geſucht haben die Wiſſenſchafft

aller dinge: id eſt, in terra naturalis continetur balſamus, & Sal eorum, qui omnium rerum ſcientiam quæſiuerunt. In der Erden / ait idem in claue 8. iſt das Saltz der Herrligkeit. Id eſt, in terra eſt Sal gloriæ.

Huc ſpectant & hæc Cornelii Drebelii, quæ in præfatione ſui libri de Elementis de terra affert, vbi ſic ait: Ich erſuchte die Elementen / die mich lehrten die Natur der Erden: ihren Cryſtallinen Geiſt ſahe ich wie ein Nebel / ihre gefarbte Seel wie ein Blut / ihren ſtandveſten Leib wie ein Cryſtall. Den Geiſt ſahe ich fechten vnnd vberwinden Leib vnnd Seel / welche doch ſich vereinigten. Der Leib diente dem Geiſt vnnd der Seelen für ein veſte Wohnung: der Geiſt erleuchtete den Leib vnnd die Seele wie ein Cryſtallener Himmel: die Seele ziehrete den Leib vnnd Geiſt mit ihrer Himmliſcher Rubin roter Farbe.

Præterea è terra cœlitus demiſſa perpetuum mobile microcoſmumque vere omnium Elementorum & Elementatorum operationes ad oculum tibi demonſtrantem obtinebis, ſi eam Philoſophico igne in ſua aqua ſolueris, & in formam, quam terra ante Elementorum & Elementatorum eductionem in Chao habuit, reduxeris, animamque vniuerſi è Sole in ipſam affatim ſingulari artificio impreſſeris.

O mirabilium mirabiliſſimum! ô immenſam DEI ſapientiam, quæ tanta myſteria fragilibus hominibus ex abundanti benignitate conceſſiſti! Quando tandem aliquando vmbras deponemus, vt in perfecta luce te abſque

ænigmate videamus, & æternum tuam immensam præstantiam dilucide in operibus naturæ limites excedentibus intueamur, atque in Deo vno tanquam in libro summe perspicuo omnia mysteria aperte legamus?

HERMETICÆ PHYSICÆ LIBER III.

CAPVT I.

De Spiritibus.

1. *CHao & Elementis explicatis, ad Elementatorum explicationem progredimur.*

2. *Elementata sunt substantiæ, quæ ex Elementis constituuntur.*

Axioma.

Elementatum cum Elementis affinitatem quandam habet.

Alle Ding/ ait Drebel. c. 2. de Element. haben Gemeinschafft mit dem Ding/ darvon sie gemacht seynd.

3. *Elementata sunt vel spiritualia, vel corporea.*

4. (a) *Spiritualia sunt in quib. corpori* (b) *natura spiritualis cum ratione dominatur.*

(*a*) Vno verbo appellantur Spiritus; Spiritus autem vocabulum ambiguum est: 1. denotat ventum, sed is ad doctrinam meteorologicam refertur. 2. vaporem quemlibet è corpore effluentem. 3. Creaturam subtilem, quæ ratione prædita intus in suo centro corpoream gerit naturam, eamque pro arbitrio suo in circumferentiæ lucem sistendi potestatem habet. In Elementis habitat, & ibi suo officio, quod illi diuinitus iniunctum est, defungitur. Significatio hæc posterior huius loci est. (*b*) Natura spiritualis est subtilissima essentia, per quam etiam solidissima & crassissima corpora penetrare spiritus potest: Cuius virtute & efficacia corporeitas occultari, & in centrum cogi potest, ne penetrationi & nobilibus spirituum operationibus impedimento esse queat. Si lubet, spiritus ita definio: Spiritus sunt substantiæ subtilissimæ, ex subtilissima Elementorum quæ inhabitant, portione diuinitus extractæ, & Spiritus diuini afflatu rationem adeptæ.

Axiomata.

I.

Spiritus ex subtilioribus Elementorum essentiis creati sunt.

Deus ex Elementis primum separauit subtilissimum & potentissimum, vt ex eo subtilissimas & potentissimas creaturas faceret, quæ id haberent in superficie, quod homo in profunditate corporis sui. Spiritus ergo, quia tales creaturæ sunt, Deus ex elementorum essentiis subtilioribus intus intra corpora ipsorum consistentibus creauit.

II. Quo

II.

Quo subtiliores sunt spiritus, eo potentiores & actiuiores.

Præstantia enim operationis à subtilitate essentiæ pendet. Crassities omnis potentias rerum limitat, & in certos cancellos adigit.

III.

Elementum quod inhabitant spiritus, quo superius & subtilius est, eo etiam superiores, puriores & durabiliores sunt spiritus inhabitantes.

Spiritus enim ex Elementis quæ inhabitant, id Dei ordinatione intra se admittunt, quod ad naturam ipsorum firmandam & conseruandam facit. In omni Elemento duo sunt: Verbum DEI implantatum, & id in quo Verbum DEI existit, seu cui Verbum DEI adiunctum est. Ex Verbo DEI vnumquodque quod in Elementis existit, sui conseruationem haurit. Verbum DEI vero quo in puriori Elemento locum (ita mihi iam dicere liceat) sibi fecit, eo præstantiores & efficaciores fructus conseruationis ad eas creaturas deponit, quę in puriori isto Elemento habitant. Ais forsan hic, Spiritus ex Elementis, in quibus sustentantur, nihil assumere, nec ea conuertere in suam naturam, quia perpetuitati destinati sunt diuinitus, nec corruptionem in se admittunt: Sed sciendum tibi est, spiritus inter se certis gradibus differre, ac proinde non omnes vno & eodem modo perpetuitati esse consecratos. Qui in inferioribus Elementis habitãt, quia illa impuriora sunt, per se

perpe-

perpetui esse non possunt,sed mutationem quandam necessario subire coguntur, si ad perpetuitatis apicem peruenire debent; Spiritus vero qui in superioribus & summe puris Elementis habitaculum sibi diuinitus statuerunt, ii absque omni mutatione perpetuum suam sibi insitam formam sibi retinent, & ab Elemento summe puro, quod inhabitant,defenduntur Dei ordinatione contra omnes iniurias omnium impuritatum ex inferioribus Elementis, præcipue ex iis, in quibus tenebræ magna cum copia redundant,scaturientium. Elementum autem illud in quo purissimi spiritus habitant, est & extra substantiam spirituum purissimorum collocatum, & eorum naturæ ita tamen insinuatum vt quocunq; ferantur,cœlum & habitaculum suum, ex quo conseruantur, secum portent.

CAPVT II.

De Spiritibus purissimis & supremis.

1. SPiritus sunt vel superiores, vel inferiores.

Quia Elementa,quæ à spiritibus inhabitantur, sunt talia,id est,superiora vel inferiora, spiritus ex iis nomina sua merito sortiuntur.

2. Superiores spiritus sunt, qui superiora Elementa inhabitant.

3. Superiores sunt vel cœlestes,vel aerei.

4. Cœle-

4. Cœlestes sunt vel primarii, vel secundarij.

5. Primarij sunt, qui cœlum Empyreum inhabitant, & omnium aliorum spirituum creatorum sunt supremi & potentissimi.

Sunt dubio procul homines, qui nos temerariæ audaciæ sint accusaturi, quod in ea inquiramus, ad quæ sensus corporis nostri circumscripti pertingere nequeant. Sed cordatus lector sciat, ausum nostrum non esse temerarium: Quippe ex eo dilucidissime patet, quod substantia primariorum Angelorum vestiganda nobis necessario sit, tum quia ex Dei mandato cum quibusdam hominibus locuti sunt, seq; iis conspiciendos præbuerunt, vt occasionē in iis excitarent, qua de eorum statu & domicilio cogitarent: tū quia natura spirituum illorum in hoc mundo etiā reuelari & cognoscenda exhiberi hominibus debet: quippe nihil adeo occultum est, quod non suo tēpore eatur reuelatū, teste Christo: Tū quoq; quia Scriptura S. de spirituum illorū officio perspicue nos instituit & informat. Accedit quod dato infimo detur ēt supremum, & in infimo supremū adumbretur, vt ex cognitione infimi facile ad cognitionem supremi perueniri queat. Nemo ergo vitio mihi vertat, quod coner tantum aliquid in re adeo abstrusa. Agnosco meam ipsius imbecillitatem & mentis meæ arctissimas angustias, quibus corpus, cui annexa est, eam obsidet & circumscribit. Deum autem adoro meum, vt scintillulis meis lumen immensæ suæ misericordiæ in auxilium mittat, meumque animum ita illustret, vt tantum ea quę,

eum

cum vera & solida pietate stare possunt, meditatione assequar, veritatemque si non perfectè de tantis mysticis rebus, tamen aliquo modo adumbrem. Spiritus primarii Genes. 12, 2. nuncupantur Exercitus DEI.

Axiomata.

I.

Omnium spirituum primariorum eædem vires & potestates sunt.

Id est, vnusquisque Spiritus tot & tantas habet vires & potestates, quot alius: cum hoc tamen discrimine, quod in quibusdam spiritibus potestates aliæ centro, aliæ circumferentiæ propius accedant, nec simul vno & eodem momento virium istarum fluxus ad extranea fiat, sed ex Dei ordinatione & mandato potestatum istarum deductionem in actum plane pendeat. Ne tamen otiosæ creaturę spiritus isti videantur esse, singuli aliquid agunt, præsertim illud, quod ad harmoniam & concentum mirabilem stabiliendum faciat, & in vnione cum Deo eos conseruet.

II.

Omnes & singuli spiritus supremi eadem & pari facilitate vires suas sibi inclusas exerere possunt.

Igitur DEO mandante tam inferioris ordinis spiritus, quam superioris eadem admiranda præstare eodem modo valet: sed quia ad conseruationem harmoniæ non conuenit, vt superiores & potentiores vires vno & eodem tempore prodeant, spiritus inferioris ordinis vires superiores in

ſe occultatas retinet, vſque dum DEVS ex ſuo imperueſtigabili decreto ſuperioris ordinis ſpiritui impoſuerit manifeſtarum operationum occultationem.

III.

Quot vires vno & eodem tempore ita ad actū deduci queunt, vt harmonicum concentum inter ſe firment & ſtabiliant, tot ſunt ſpiritus inter ſe diſtincti in cœlo Empyreo.

Nam in cœlo Empyreo lux infinita eſt, qua ſimul vno eodemque momento omnium virium efficaciæ patere poſſeſſoribus debent. Iam vero ad harmoniam conſeruandam ex vno ſpiritu vnius generis virtus ſe exerit, nec reliquæ virtutes ſine confuſione ſimul prodire poſſunt. Vnum hominis corpus non cōſeruaretur à tot diſtinctis partibus, niſi partes harmonice inter ſe operarentur, vt vnionem ſuam inter ſe tuerentur, & arctam animæ copulationem firmarent. Quot vires in corpore humano eodem temporis momento ſe exerere poſſunt, ita vt harmonia operationum firmetur, tot neceſſario erunt partes.

IV.

Spiritus primarij in rerum cognitione omnē tempus excludunt.

Igitur quæ homo intelligit ſucceſſiue, ſpiritus ὑπερουράνιοι intelligunt vno momento ſimul. Aſtrorum in cœlo ſidereo exiſtentium motus & operationes ſunt eminentiores & celeriores motibus eorum, quæ in inferioribus Elementis extrin-

ſecus

secus corporea mole induta sunt, ita vt non sine admiratione Lunæ & Solis celerrimam circumgyrationem circa terrę huius centrum intueri cogaris, nisi plane stupidus fueris. Considerent quęso omnes homines, qui sensibus exterioribus quiescentibus, & ad centrum eorum operationibus reductis in Ecstasin incidunt, quod vno veluti intuitu infinitarum rerum cognitionem apprehendant, & tam infima quam suprema sine omni tēpore intelligant. Perpendant cordati viri velocissimum mentis humanæ discursum, qui vel vno momēto dum homo somno breuissimo corripitur, plurima fere innumera distincte homini proponit, vt plane impossibile sit, sensibus vigilantibus, adeo celerrimo discursu tam varia perscrutari. Quantum quæso superabūt discursus & motus spirituum summorum nostræ mentis corporis vinculis alligatæ imperfectos discursus?

V.

Spiritus primarij ex sua abysso corpus impurū & crassum, cum quo in perfectam vnionem abeant, producere nequeunt.

Etsi corporum inferiorum, quæ infinitis tenebris & impuritatibus scatēt, natura in centro primariorum Angelorum latere à Philosophis statuatur, tamen caute illud accipiendum est: Nam sapientes probe norunt, in impuris creaturarum inferiorum corporibus delitescere corpoream substantiam purissimam, quæ tota extra inferiorem compositionem sine vllis relictis feculentiis sese pro rationis diuinitus insculptæ & impressæ dire-

directione è centro seu condensatione sua in circumferentiam seu dilatationem maiorem vltra mundi immundi terminos deduci possit. Huiusmodi corpora spiritus primarii in intimis sinibus, singuli singula pro naturæ suæ exigentia gerunt abscondita, iisque si pro imperio supremi ea ex silentio in lucem sistere iubētur, tam varias formas corporeas imponere & induere sciunt, quam varias ipsorum ratio concipere valet.

VI.

Omnia quæ homo indultu Dei extra carnalem copulam præstare potest, primarij spiritus etiam, eminentiori tamen modo efficere possunt.

Carnalis copula est manifestissimum signum magnæ imperfectionis, qua hominis singularis perpetuitas in perpetuitatem speciei permutatur, & sic homo homini ex hac vita cedere cogitur. Et carnalis copula argumento nobis est summæ impuritatis, quæ in spiritus istos purissimos nunquā cadit, ac proinde cum hominibus carnale commercium non habent, quia longissime hac ratione à Dei facie sic recederent, & impurissimis tenebris se contra voluntatem Dei immiscerēt. Si homo, qui singulari aliquo modo Deum alloqui sibi proponit, à muliere se abstinere tenetur, multo minus Sanctissimi illi Spiritus in tantas tenebras se demittent, vt cum impuris corporibus cōmercium habeant, cum tenebræ huiusmodi cū summa luce in qua persistunt, stare nequeant. Præterea si quid cum lucis perfectione simul stare potest & ab homine interiore producitur, illud idem,

 perfe-

perfectiore tamen ratione à sanctissimis illis creaturis peragi potest.

6. *Quemadmodum in omnibus aliis inferioribus regnis distincti ordines sunt: ita etiam in hoc regno creaturarum purissimarum & potentissimarum distincti gradus & ordines inueniuntur.*

Sic vides thronos, dominia, principatus, potestates aperte per vocem εἴτε Coloss. 1. 16. inter se distingui: Archangelos esse 1. Thess. 4.16. Iud. v. 9. legis. Angelos à virtutibus separatas substantias esse liquido tibi cõstat ex v. 38. c. 8. Epist. ad Rom. Angelos alios appellari Cherubim, alios Seraphim ex V. Testamento habes. Quis ergo negare ausit inter angelos esse ordines certos cum ordinibus qui in inferioribus regnis sunt, conuenientes? Quot vero Angeli singulis ordinibus subiaceant, & quot sint ordines, hoc in mundo à nobis vix apprehendi & intelligi potest: Interim tamen non dubitamus, quin innumeri sint spiritus, qui à Dei stẽt seruitio. Antiquo dierum Dan. 7. 10. millies mille ministrant, & coram eo stat myrias myriadum. Eorum septem referunt preces Sanctorum, & egrediuntur coram gloria Sancti, vt Tob. 12. 15. videre est.

CAPVT III.

De Salamandris, seu Intelligentiis.

1. *Secundarij cœlestes spiritus sunt, qui cœlum sidereum, eiusq; astra visibilia inhabitant.*

Aristo-

Aristoteles Astris visibilibus Intelligentias adiudicauit ad promotionem & conseruationem motus ipsorum. Sed nos in largiori significatione vocem Intelligentiæ accipientes possumus appellare omnes spiritus, qui in astris existunt, Intelligentias. Hi spiritus etiam à secretioribus Philosophis Salamandræ dicuntur, quia in igne visibili sunt, & ab eo sui conseruationem habent. Paracelso nuncupantur penates cap. 4. lib. meteororum.

Axiomata.

I.

Spiritus secundarij in cœlo sidereo ideo habitãt, vt virtutes superiorum ad hæc inferiora promoueant.

Spiritus supercœlestes seu primarii cum ex animo doleant portionem suæ substantiæ teterrimis tenebris esse in hominum corporib. immersam; singulis momentis apud Deum instant, vt per verbum suum illam ex tenebrarum vinculis firmissime compactis redimere, & dignitati supremę, quã ante mundi huius creationem polluit, restituere velit. Cum vero hoc idem ex diuina ordinatione sine creaturis intermediis fieri nõ debuerit, cœlo sidereo Deus inclusit spiritus, qui hunc inferiorẽ mundum regerẽt, atq; vires supercœlestes è superioribus exsuctas in substantiis corporeitati vicinioribus occultarent, & per eas ad hæc inferiora transmitterent. Hinc fit vt non tantum homo, sed etiam alia omnis creatura vitam habeat, homoque acquirat illud quod proximum subiectum sit spiraculi & imaginis diuinæ. Sine mediis lux

ex infimis tenebris ad supremam lucem non eleuatur. Extreme contraria inter se haud vniuntur, priusquam media natura intercesserit, cuius beneficio inter se coire queant.

II.

Vnumquodq; astrum, quod distinctum in cælo sidereo apparet, plurium spirituum habitaculum diuinitus factum est.

Quemadmodum terra est domicilium multarum & innumeratum rationalium creaturarum: ita etiam astra visibilia, quorum potissima pars magnitudine terrenum globum excedit, innumeros spiritus sibi inclusos gerunt, & singulis diuinitus certa & definita opera sunt destinata. Magnalia Dei maiori cum lætitia apprehendunt quã inferiores creaturæ. Quo enim magis substantia est exuta vinculis corporeis, eo magis stupendum in modum intuetur secretissima omnium regnorum mysteria, nisi substantia spiritualis se ipsam à voluntate Dei sponte auerterit, atque in tenebris viuere maluerit.

III.

Spiritus secundarij tum opera spirituum primariorum intelligunt, quando sidereas suas actiones in se occultant, atque superiorem essentiam è cælo Empyreo assumptam suæque naturæ sidereæ inclusam diuinioribus actionibus consecrant, & sic vires supercælestes extrinsecus apparere & exeri permittant.

Interiora

Inferiora & superiora vno actu ad eũdem modum à ratione apprehendi nequeunt. Inferioribus intentus superiora vel plane nõ intelligit vel imperfecte: Non aliter ac homo qui dum naturalia scrutatur, suas cogitationes diuinioribus rebus subtrahit. Quare secundarii spiritus dum cogitata sua ad inferiorum cognitionem dirigunt, superiora & magis diuina prætereunt. Exuant sideream & induant supercœlestem naturam omnes spiritus, qui ea quæ supra naturæ suæ leges sunt, & in cœlo Empyreo stupendum in modum peraguntur, intueri & intelligere cupiunt.

2. *Quot stellæ in cœlo sidereo inter se distinctæ sunt, tot etiam sunt ordines generales spirituum sidereorum.*

Vnde alii spiritus sunt Solares, alii Lunares, alii Saturnini, alii Iouiales, alii Venerei, alii Martiales, alii Mercuriales: alii denique dantur qui fixas stellas inhabitant. His omnibus inferioris huius globi regimen diuinitus concreditum est, & influentiæ, quæ cœlitus demittuntur, ad certa subiecta ab iis sæpissime determinantur, omnesq; actiones animales cum morali & naturali probitate coniunctas regere & disponere solent. Ab huiusmodi spiritibus homo aliquando ita solet impraegnari, vt pietatem suam, quam olympus sidereus in eo operatur, è Christi spiritu supercœlesti promanasse sibi persuadeat. Hinc singularẽ sanctitatem talis homo præ se gerit, elemosynas abunde elargitur, caste viuit, ieiunat sæpius, amat omnes alios, à quibus se amari videt, vsuram odio

habet, atque alia innumera bona opera naturæ & rationi consentanea præstat. Sed quia ex Olympo sidereo & non ex eo, in quo S. Angeli cum Domino nostro Iesu Christo supra omnes cœlos corporeos habitant, ea opera pietatis externæ proueniunt, ille homo filius Dei nondum erit in Christo Iesu. Vt vero apparenter pios à veris piis secernere, & eos, qui è Christo in cœlo Empyreo triumphante per fidem pietatis suæ excercitia hauriũt, sine fuco dignoscere possis, diligenter N. Testamentum tibi perlegendum est, atque fidei vere Christianæ opera notanda sunt: vbi quidẽ vides, non improbari legem naturæ cordibus hominũ inscriptam, & à Mose in V. T. ex Dei mãdato promulgatã: sed præterea nonnulla præter naturam à Christo filiis regenerationis iniungi: qualia sunt: 1. Amare hostes, eis condonare & pro ipsis orare. 2. Se abnegare, suam vitam odisse & perdere. 3. Iniustam ignominiam patientissime ferre. 4. Honores delatos respuere. 5. Fidem in Christum miraculis in S. Scriptura fidei attributis confirmare. Hæc sunt opera, quæ supra naturæ legem fiunt, & ex fide in Christum, remota omni dispositione humana scaturiunt, & testantur hominem eiusmodi virtutibus præditum à Christo ex Olympo omnium supremo esse vere regeneratum, Angelicamq; ducere vitam. De hac vita vere Christiana me vberius differentem alibi audies.

CAP.

CAPVT IV.

De Spiritibus aëreis.

1. SPiritibus cœlestibus adumbratis, ad aereorum explicationem progredimur.

2. Spiritus aerei sunt, qui spacium à concauo Lunæ vsq; ad superficiem globi inferioris terra & aqua constantis extensum ex Dei ordinatione inhabitant.

In aere ergo existunt sub cœlo supra terram, & ex eo occultum vitæ cibum, quem alii Chaos, & mysterium magnum appellare solent, sibi attrahunt, in se digerunt, & in suam naturam conuertunt. Nulla creatura aere carere potest, & omnis ignis aere tanquam proprio nutrimento conseruatur. Sic & multo magis spiritus in aere existentes ex eo balsamum vitalem ad sui conseruationẽ exsugunt, sibiq; appropriant.

Axiomata.

I.

Spiritibus cœlestibus tam secundariis, quam primariis spiritus aerei subiecti sunt.

Et quia diuinitus cœlestes spiritus in altioribus locis constituti sunt, & quia purioris & lõge subtilioris naturæ sunt. Dominantur ergo cœlestes spiritus tanquam superiores aereis tanquam inferioribus, inferioresque à nutu superiorum ita pendent, vt mandata superiorum nolentes volentes exequi cogantur. Quod lectori probe considerãdum est: Nam hic potest habere rationem,

per quã fiat, quod etiam vere renatis à Christo potestas & dominiũ in spiritus illos aereos sit cõcessa: Hi enim qui per fidem in Christum regenerati sunt, virtute Angelica & supercœlesti induti sunt, vt etiã iis spiritus obtẽperare, & omnia, quæ ipsis imponuntur, perficere teneantur, non aliter, ac si De⁹ ipse ipsis talia iniũxisset. Vnde D. Apostoli spiritib. imperare, dęmonia eiicere & certis carcerib. includere potuerunt. Nolim tamẽ hic te arbitrari, quod illorum studium approbem, qui spiritus familiares, vt vocant, in vitra constringunt, crystallis includunt, & ad prǽsagiendum, memoriam iuuandam, atq; ad alia illorum opera abutuntur: Nã eiusmodi bannitus spirituum per illicitas coniurationes instituuntur, & ex vera fide, quam Christus in Euãgelio nos docuit, nullo modo pendẽt Patiuntur quidem spiritus aliquando se adstring ad certum corpus: sed cum huiusmodi adstrictio ipsorum naturæ valde disconueniat, spiritus exacerbantur, & tandem coniuratori & possessori plus damni quam vtilitatis afferunt. Quod tamen contingere non potest iis, qui fortiora arma ex cœlo supremo à CHRISTO Domino nostro reportarunt. Caueat ergo sibi omnis homo, quicunq; beatitudinis sitiens est, à spiritib. ita coniuratis, & cogitet pœnã tanti abusus non emansurã, nec aliquid solidæ sapiẽtię ex cõuersatione cũ spiritib. taliter adductis ad ipsum redundaturũ. Hoc vero do consilii, vt quicunq; spirituũ naturã bene intelligere, ex iis in sapientia vera proficere, & futura certo præsagire ex animo desiderat, ante omnia tria prima Cabalistarũ principia, quæ sunt:

Quæ-

Quærere, Pulſare, Orare, continuo exercitio ad vſum transferat, Deumque Patrem in nomine IESV ſine intermiſſione inuocet, ab eoque præſidium Angelorum impetret. Quod ſi in vera fide perfecerit, Spiritus ipſi ſubiicientur, & ab imperio eius quolibet tempore ſtabunt: Virtute enim diuina homo vere pius & in Chriſto regeneratus induitur, ad quam inferiores Spiritus contremiſcere ſolent. Virtus hæc diuina in S. litteris digitus Dei dicitur.

II.

Spiritus aerei meteororum directioni & promotioni præſunt.

Meteora quid ſint, explicatur libro ſeptimo huius Phyſices. Meteora autem cum ſint inſtabilia corpora, inconſtantiam etiam ſpirituum aereorum nobis ſufficienter arguunt, & quod iam hoc, iam illud inconſtanter peragant, perſpicue demonſtrant. Vnde iam ſe ventis, iam ignibus fatuis, iam pluuiis immiſcere ſolent. De ignibus fatuis res per ſe manifeſta eſt: Videntur enim eiuſmodi ignes aliquando inter ſeſe congredi, pugnam inter ſe inſtituere, & viatores ad præcipitia vel in aquam ſeducere. De ventis etiam nemo dubitabit, qui hiſtorias legerit, quod impetu ventorum arbores maxime grandes cum radice è terra euulſæ, firmiſſimæ ædes deſtructæ & dirutæ fuerint, turbineque ingenti homines in altum aliquando ſint eleuati.

III.

Spiritus aerei omnes mali non ſunt.

Sunt enim, qui ſubſtantias inferioris globi bene promotas cupiunt, & exinde Deo mandante & ordinante meteora ſalutaria demittunt, vt bene ex iis conſeruetur quicquid terrenus globus poſſidet. Malorum tamen ſpirituum in aere degentium infinitum numerum eſſe ex N. Teſtamento liquido nobis pateſcit, inter eoſque certos dari ordines liquet ex eo, quod ipſorum Monarcha Beelzebub appelletur, & principatus poteſtateſque inter eos eſſe Epheſ. 6.12. Col. 2.15. dicatur.

3. Spirituum aereorum 1. alii ſunt Orientales, alii Occidentales, alii Meridionales, alii Septentrionales. 2. alii propius cœlum, alii propius terram, alii in medio aere ſedem ſibi figunt.

Orientalibus ſub plaga orientali, occidentalibus ſub occidentali climate, Meridionalibus ſub meridionali, & Septentrionalibus ſub ſeptentrionali plaga habitaculum diuinitus deſtinatum eſt. Deus ordinis inſtitutor & obſeruator non vult vt creaturæ inter ſe confuſæ viuant, habitationeſque ſuas inter ſe confundant.

Axioma.

Singulis ſpiritibus ſingularia officia diuinitus impoſita ſunt.

Id quod vel ex eo patet, quod alij Spiritus memoriæ iuuandæ deſtinentur, alij mechanicis operatio-

perationibus promouendis inseruiant, alij præsagiis præsint, aliique alia in hæc inferiora conferant. Et harmonia cuius Deus autor est, idem nobis certo persuadet. Igitur orientalibus spiritibus alia, occidentalibus alia, meridionalibus alia, & Septentrionalibus alia, quæ efficiant, diuinitus iniuncta sunt.

CAPVT V.

De Spiritibus aqueis, seu Nymphis.

1 *HVcusque de spiritibus superioribus: Inferiores sequuntur, qui in inferioris globi Elementis degunt.*

Axioma.

Inferiores Spiritus & morti obnoxii sunt & generatione suam propagant speciem.

Quia inferiora Elementa secundum spiritualem modum in iis dominantur, ac proinde tenebræ corruptionis causæ lucem spiritualiter superant.

Hinc fit vt diuersis seculis diuersimode se conspiciendos hominibus præbuerint, iam pauciores, iam plures. Ne tamen species tota perimatur, generatione suam naturam propagare ex diuina ordinatione solent. Id quod mecum etiam magnus ille Philosophus Paracelsus statuere videtur.

2. *Inferiores Spiritus sunt vel aquei vel terrestres.*

3. Aquei Spiritus ſunt, qui mare ciuſque ductus inhabitant.

Nominantur aliis Nymphæ nomine fœmineo, quia in aqua producendis rebus aptiſſima, matriciſque nomen præ aliis ſenſibiliter ſibi vendicante vitam ſuam viuunt. Non vero ex his in opinionem hanc pertrahitor aliquis, quod pure ſint naturæ fœmineæ, ſed eos Spiritus voce fœminina ab hominib. inſignitos fuiſſe ſtatuito, quod ſæpius ſub ea forma apparuerint. Alias & ſub forma maſcula ſe aliquando hominibus oſtendunt, vt videre eſt ex eo, quod ante bienniū à quodam fide digno eiuſmodi Spiritum aqueum in ſpecie ſenis barbam canis pilis oblongam habentis in portu Dantiſcano apparuiſſe relatum fuerit, ad quam apparitionem plurium nauium ſubmerſio breui ſubſecuta fuit. Appellantur alias & Sirenes, quæ dulcedine cantus ſui nauigantes in ſoporem trahunt, & aliquando quoſdam ex iis, qui nauibus vehuntur, rapere dicuntur, prout diuinitus illud permiſſum fuerit. Vnde quidam Phyſiologus citante Anglico cap. 95. lib. 18. Sirenem ſic definit: Siren eſt monſtrum marinum, ab vmbilico & ſurſum habens formam virginis, inferius figuram piſcis. Hæc bellua in tempeſtate gaudet, in ſerena autem dolet. Hæc dulcedine cantus facit dormire nauigantes, quos cum viderit conſopitos, ad nauem accedit, & quem poterit rapere, ſecum ducit, & perferens ad locum ſiccum, primum ipſum ſecum coire cogit, quod ſi coire noluerit vel non poterit,

rit, illum perimit, & eius carnes deuorat & transglutit. Ex hisce tamen ne collige, formam illam qua superius virgines, inferius vero pisces repræsentant, esse illis perpetuam & propriam: Nam pro varietate & præstantia virium, quibus pollent, corpori suo intus intra ipsorum spiritualem naturam latitanti formam externam, quam modo voluerint, imprimere & superaddere ex suo silentio optime norunt.

Axiomata.

Aquei Spiritus minus potentes sunt quam aerei.

1. Quia ex crassiori Elemento suum assumunt nutrimentum. 2. Quia in ordine inferiores sunt aereis. 3. Quia minus spacium occupant, quod tantarum virium, quantas aerei Spiritus obtinent, deductionem ad actum in se capere non potest.

II.

Spiritus aquei fructibus aquarum partim in (a) *lucem promouendis, partim in intima abysso occultandis & custodiendis præsunt.*

(*a*) Vnumquodque Elementum fructus non apud se sed apud aliud à se diuersum deponit, vt exinde virtutes eius magis magisque indagentur: Qua de re non omnia, quæ à seminibus aquæ insitis in certas formas producuntur, occultari possunt, sed in alia Elementa deferuntur, vt ea, quæ in iis Elementis sunt, aliquid vtilitatis inde sibi capiant.

Cum

Cum vero non omnia, quæ ab aliquo Elemento eduntur, ſimul vno & eodem tempore aliis Elementis iiſque creaturis, quæ in iis verſantur, prodeſſe queant, propter harmoniæ conſeruationem Deo viſum fuit deſtinare nobiliſſimis aquarum fructibus cuſtodes, qui tãtos theſauros tam diu in intimis penetralibus aquarum tegant & tueantur, vſque dum ipſis diuinitus iniungatur, vt in harmoniæ conſeruationem & gloriæ diuinæ illuſtrationem eos promant.

CAPVT VI.

De ſpiritibus terreſtribus.

1 *SPIRITVS terreſtres ſunt Spiritus intra terram ſeu in terræ intimis viſceribus habitantes, & ex terræ Chao nutrimentum ſuæque ſubſtantiæ conſeruationem inuiſibiliter deſumentes.*

Appellantur Sylphes & Pygmæi : Germanis Schrötlein oder Bergmänlein : & quia in terra domicilium ſuum habent, eiuſque Chao conſeruantur, craſſioris ſubſtantiæ & naturæ ſunt, quam reliqui Spiritus qui cætera Elementa inhabitant.

Axiomata.

Spiritus terreſtres vt plurimum ſentiuntur, videntur & audiuntur in iis locis, vbi magni theſauri & diuitiæ latent.

Igitur vbi pretioſæ mineræ auri & argenti dantur, ibi

tur, ibi apparent, delectantur iis; easque tuentur & ægre à se dimittunt. Id quod fossores mineralium sæpius experti sunt, & variis modis à suo proposito per Spiritus istos repressi, imo lapidibus petiti & pugnis misere tractati fuerunt. Contra Spiritus etiam aliquoties magna beneficia fossoribus conferunt, & mortem certo aliquo signo prænuntiant; vt quando prima secunda & tertia vice in eo loco vbi fossor laborat, pultationes audiuntur, certissimum signum est, fossorem aut iri obrutum à minera, aut alia via de vita periclitari.

II.

Pygmæi sunt minores statura quam reliqui Spiritus.

Etsi autem minores sunt reliquis Spiritibus, tamen pro arbitrio suo in forma maiore, minore, venusta aut deformi, in splendore vel paupertate homini apparere possunt: Siquidem nulla ars ipsos deficit, quantum lumen naturæ permittit: pecunia & artibus abundant: omnes thesauros argenti & auri omniaque metalla in suo imperio & dominio habent.

III

Etsi craßioris naturæ sunt, quam reliqui Spiritus, tamen densißimos & saxeos montes intime penetrare, qualecunque corpus crassum in terra permeare optime sciunt.

Id enim quod aer est spiritibus aereis, id terra

est

est spiritibus terrestribus. Creatura rationalis libere in suo Elemento, cui inest, vagatur.

IV.

Spiritus terrestres redamant homines, qui ipsos amant, & oderunt eos, qui ipsos odio habent.

Hinc sic Paracelsus: Wer sich zu jhnen verbindet vnnd verschreibet / dem geben sie Kunst vnnd Gelts genug. Sie wissen auch vnsere Sinn vnnd gedancken/damit wir sie dañ leichtlich bewegen/daß sie zu vns kommen. Sed ego suaserim cuilibet Christiano, vt suis Elementis contentus spirituum terrestrium consortio ne delectetur. Tutissimum est à Deo precibus impetrare purissimorum spirituum præsentiam & auxilium.

PHYSICÆ HERMETICÆ

LIBER IV.

DE PRINCIPIIS HYPOSTATICIS, Sale, Sulphure & Mercurio.

CAPVT I.

De Principiis Hypostaticis in genere.

1 HVCVSQVE *spiritualia Elementata fuerunt: Corpora sequuntur.*

2. *Elementata corporea sunt corpora ex Elementis constantia.*

A potiori fit denominatio: Quia Elementata corporea forinsecus crassam naturam repræsentant, intusque magis spiritualiorem naturam possident, corpora appellantur. Corpora sunt veluti carceres, quibus internorum spirituum activitas limitatur & coercetur, ne adeo potenter erumpat.

Axiomata.

I.

Corpus quo diutius excoctum & elaboratum

fuit, eo præstantiores virtutes possidet, & temperatius est.

1. Quia ad ignis naturam propius accedit, cùm calore eius excoctum sit. 2. Quia elaboratio fuit constantissima, & summam fixitatem corpori impartita fuit, quando diutissime continuata est. 3. Quia Elementorum maior adæquatio est in corpore diutius excocto, quam in corpore leuius elaborato. Aurum ergo præstantissimas obtinet vires, quiá inter mineralia diutissime excoctum & elaboratum fuit.

IV.

Id quod in Elementatis corporeis internum & inuisibile est, præstantius & potentius est eo, quod in ysdem visibile & externum est.

Inuisibilia enim & interna semper sunt nobiliora, præstantiora, & valentiora, quam visibilia externa, quæ minus perfecta & suis internis viliora sunt: Sic domus res externa ædificatur ob inhabitatorem: sed incola nobilior est omnibus lignis, lapidibus & toto ædificio, cum sit viua & rationalis creatura. Croll. præfat. in lib. de Signat.

Quæ videntur, temporaria sunt: quæ non videntur, æterna. 2. Cor. 4. v. 18.

III.

Vnumquodque Elementatum redit in illud, ex quo fuit ortum.

Nimirum in suam primam matricem.

IV.

Vnumquodque Elementatum in suo sinu mortis & vitæ primordia gerit.

Ein jedes Ding trägt sein eygen Todt vnnd Leben bey jhm selbst am Halse/ als Gesundtheit vnnd Kranckheit. Arcæ apertæ pagin. 143. 187. Igitur & aurum. Incorruptibile vero aurum dicitur respectu aliorum mineralium: quia nullum aliud inter ea datur, quod adeo longe duret quam aurum.

V.

Quo plura sunt organa alicuius corporis Elementati, eo corruptibilius est.

Magis enim magisque Elementatum sic recedit ab vnitate, in qua rei conseruatio potissima consistit. Decuisset ergo, ait Seuerinus capit. 2. Ideæ, Philosophos non ad pauca respexisse, sed vniuersam Naturæ latitudinem contulisse, ac tum demum de rebus iudicium fecisse: deprehendissent vtique magnam Balsami varietatem, & admirando Naturæ mysterio decretum; vt quæcunque rerum genera diuinitate actionum vigerent, quia in iis actu plurima explicata esse actionum instrumenta oportuit, non potuisse similarem solidam & stabilem Balsami materiam admittere: qua fruuntur illa quæ obscure viuunt, quæ sexuum discrimina vel occulta vel nulla ostendunt, quæ varietate officiorum sensibilium & mobilium non distrahuntur: Mundus quia partibus maxime dissimilaribus & inter

ſe ſeparatiſſimis conſtituitur, parteſq; admittit tã les, quæ per ſe corruptioni obnoxiæ ſunt, neceſſario tandem à multitudine, in qua conſiſtit, ad vnitatem, quam in Chao obtinuit, redibit, meliori tamen exiſtendi modo.

3. Elementata corporea ſunt vel primaria vel ſecundaria.

4. Primaria Elementata ſunt, quæ ad eſſentialem ſecundariorum Elementatorum conſtitutionem requiruntur.

Ac proinde ſunt ſecundariis ſimpliciora.

5. Primaria Elementata ſunt vel actiua vel paſſiua.

6. Actiua Elementata ſunt primaria Elementata, quæ ſcientiis variis ſpiritibuſque potentibus immediate inſtructa varie operari poſſunt.

7. Eaque ſunt principia hypoſtatica & Semina.

8. Principia hypoſtatica ſunt (a) *ſubſtantiæ actiuæ ex* (b) *Elementis obortæ, quæ admiranda contemperatione concurrunt, eo fine vt Elementata reliqua* (c) *propinquius conſtituant, atq; omnes eorum operationes ad* (d) *triplicem fontem & radicem reuocent.*

(*a*) Vnde principalia illa appellantur hypoſtatica. (*b*) Quomodo ex Elementis principia illa oriantur, ſub proxime ſequenti theoremate docebo. (*c*) A principiis hypoſtaticis Elementata propinquius conſtitui dicuntur propter Elementa

menta, quæ ſunt eorum principia remotiora. (d) Vnde tria ſunt principia hypoſtatica: Paracelſo appellantur etiam tres primæ ſubſtantiæ.

9. Principia hypoſtatica ſunt Sal, Sulphur & Mercurius.

Duo ſub hoc theoremate conſideranda veniunt. 1. Num Sal, Sulphur, & Mercurius vulgaria principiorum hypoſtaticorum nomine intelligantur. 2. Quomodo ex Elementis oriantur.

Ad primum hiſce verbis reſpondet Petrus Seuerinus cap. 7. Ideæ medicinæ Philoſophicæ: Hermetis diſcipuli corporum artificioſa ſeparatione communia Elementa manifeſtius conſpexerunt: præterea alia quoque principia potentiora, ſeminum proprietates, conditiones & naturas magis explicantia magna vtilitate introduxerunt. Tria ſunt illa, nominibus ſpecierum, in quibus facultates vniuſcuiuſque principij manifeſtiſſime vigent, ornata: liquores Mercurij, oleoſa Sulphuris, craſſiora vero concretaque Salis. Rerum contemplationi penitus incumbebant, nominum illecebris neglectis. Hæc igitur tria, Sal, Sulphur, Mercurius corpora vniuerſa conficiunt. Caue autem ne arbitreris, eos Sal commune, Sulphur & Mercurium vulgi intelligere: Ex iis enim nullum corpus conſtituitur, cum ſint indiuidua in ſuo genere abſoluta. Vnumquodque horum tria pariter in ſe principia continet: habet enim Sal commune in ſe Sulphur vel Oleum, Mercurium vel liquorem, & adhuc ſubſtantiam quandam ſolidam vel fixam, ſalis na-

turæ propinquissimam: similiter Sulphur vulgare liquorem continet, Sulphur & Sal: Eodem modo Mercurius seu argentum viuum habet aquam, oleum, & Sal. Sed quia differentias trium substantiarum, ex quibus vniuersa corpora componebantur, proprietates, conditiones in nullis totius Naturæ speciebus magis explicatas animaduerterunt, placuit ex iisdem appellationes mutuari, idque Philosophica autoritate: Si enim aliis conceditur figurarum & colorum externa similitudine nomina rebus imponere, qua inscitia eos accusabimus, qui actionum & proprietatum ab essentia immediate fluentium consonantiam imitati eiusdem familiæ rebus easdem appellationes accommodauere?

Ad secundum vt respondeam, sciendum est principia hypostatica ad hunc modum ex Elementis orta fuisse: Ignis cœpit agere in aerem, & produxit Sulphur. Aer quoque cœpit agere in aquam, & produxit mercurium Aqua cœpit agere, in terram & produxit Sal.

Terra autem cũ non habuit, in quo ageret, nõ produxit quicquam, sed productum remansit in illa: proptera tria tantum principia oborta fuerunt, & terra facta est nutrix & matrix aliorum Confer Sendiuogium de Sulphure p. 38.

Axioma.

Principiis puris existentibus substantia est constantissima.

Impuritas enim sola est omnis corruptionis fons & primaria origo. Impuritatis voce accipio rem alienam, quæ non est de natura homo-

genea substantiæ. Vbicunque illa accedit, ibi impedit perfectam vnionem trium principiorum. Vbi vero deficit vera vnio, ibi facile dissidium & destructio interuenire potest.

Vnio vera in eo consistit, vt sic intime copulata appareant, ne vnum ab altero diuersam & distinctam in principiato obtineat formam.

CAPVT II.

De Sale.

Sal est principium firmum, fixum & substantificum rerum cunctarum.

Ideoque cum terræ puro ac puto Elemento comparatur: Quod Sal sua natura non est frigidum & siccum (vt volunt esse terram) quæ qualitates nihil aliud sunt quam mors rerum, sed potius calidum & qualitate actiua præditum, quippe quod inseruire debet generationi rerum cunctarum.

Sulphur & Mercurius quia in Sale fundantur, ex Sale suum nutrimentum hauriunt, atque tamdiu in illud agunt, vsque dum vniuersam Salis fixi naturam in volatilem transmutauerint, atque ex inferiori statu ad superiorem & gloriosum perduxerint, vt ita Salis, sine quo diu stare non potuissent, beneficio perpetuo starent, Salque ipsum in admirandis & gloriosis Sulphuris Mercuriique operationibus summa cum de-

lectatione triumphans sibi de summa adepta gloria gratularetur.

2. De Sale obseruate hæc axiomata.

I.

Sal omne est coagulationis fundamentum.

Fixum enim est, ac proinde figere potest alia. Quodcunque ergo corpus coagulatum est, beneficio Salis immediate coagulatum est. Confer Paracels. lib. de morb. tart. capit. 3. 5. 9. & 12. lib. 1. de tartaro tractat. 3. in cap. 2. Coagulationem intellige solidam non fluidam. Alias Mercurius & Sulphura inflammata coagulari solent: Et tamen illa coagulatio non accedit ratione Salis fixi, sed volatilis facti: Quamuis ex fixo Salia Sulphuris & Mercurij dimanauerint. Sal coagulat liquida & fluida: Soluit vero solida & crassa, quando in liquore conuenienti resolutum habetur & debite applicatur: Hinc etiam Sal recte principium solutionis statuitur.

Consectarium.

Sal itaque cuncta corpora reddit solida.

II.

Sal nascendi vigorem exacuit, mirabiles penetrandi, dissoluendi, detergendi, euacuandique virtutes obtinet: exerit vero eas quando in Mercurio & Sulphure soluitur & subtiliatur.

Sal quia solida substantia est, subtiles operationes per se peragere nequit: ac proinde in Mercurio & Sulphure eius potestates ad actum deducuntur. Principia hypostatica mirabili harmonia inter se conspirant, vt vnum sine altero necesse, nec operari velit.

III.

Salis & Sulphuris dominium corpus à putrefactione tuetur.

Arcent enim Sal & Sulphur vnanimi consensu inutile phlegma, cuius interuentu putrescit quicquid putrescit.

IV.

In Sale sunt differentiæ saporum.

Quamuis & Sal detur aliquod, quod nullum saporem habet. Vide axioma 7.c.4.lib.2.

CAPVT III.

De Sulphure.

1. *SVlphur est principium oleaginosum, viscidum, caloris naturalis pabulum, cætera principia tanquam intermedia natura conglutinans.*

Quia media natura est inter Sal & Mercurium, de vtriusque substantia participat, ac proinde aliquid de Sale, & aliquid de Mercurio sibi tribuit. A sale habet soliditatem, qua Mercurii in ipso contenti fluxibilitas quodammodo incrassatur. A Mercurio obtinet fluxibilitatem, qua Salis in

ipſo contenti ſoliditas quoadammodo attenuatur. Sulphur confertur igni: facilime namq; flammam concipit & ardet, quemadmodum & reliqua omnia, quæ de natura eius participant, cuiuſmodi ſunt reſinoſa & pinguia.

2. De Sulphure hæc notate axiomata.

I.

Sulphur in Sale, & non per ſe, ſubſiſtit, nec ſumme penetrat niſi per Mercurium.

Sal enim omnis ſubſiſtentię fons & origo, vt & Mercurius omnis tenuis fluxionis & ſubtilitatis, qua penetrare aptum eſt quicquid penetrare poteſt.

II.

Sulphur omne ex Sale vim coagulandi proprium non alienum Mercurium continet.

Itaque Sulphur vegetabile vegetabilem, minerale mineralem, & animale animalem Mercuriũ coagulare poteſt. Quilibet ergo Mercurius diſpoſitus eſt ad recipiẽdam coagulationem à proprio Sulphure & non ab extraneo.

III.

Quo plus Salis intimius Sulphuri incorporatum eſt, eo firmius Sulphur Mercurium coagulat.

Quanto enim magis Sal Sulphuri vnitur, tanto efficacius ſuas ſulphuri poteſtates imprimit, ac proinde cum ſalis natura ſit coagulare, Sulphur vim coagulatiuam maiorem accipiet à communicatione & firmiſſima inſitione Salis copioſioris.

IV. Ex

IV.

Ex Sulphure odores promanant.

Quo ergo corpus aliquod maiorem in se sulphuris copiam obtinet, eo copiosiores odores (siue fœtidos siue bene olentes) de se fundit: Sed intellige corpus, cuius sulphur integram salis fixi substantiam in se per omnia sua viscera æqualiter non eleuauit: Si enim integra salis fixi substantia ab intima Sulphuris abysso exhausta atque in omnes æquabiles partes æqualiter diffusa fuerit, Mercurium proprium ita coagulabit, vt corpus illud, cuius sulphur est, nullum odorem emittere queat. Id videre est in auro & argento: Quorum Sulphur sibi intime & æqualiter salia metallica incorporarunt, vt eam ob causam perfecta ea metalla nihil odoris, nisi resoluta fuerint artificio Philosophico, emittant. At ais imperfecta metalla imperfecte coagulata esse, & tamen in ipsis nullum sentiri odorem? Resp. id fieri propter impuritates, quibus pori odoribus emittendis destinati constringuntur, ne aliquid odoris imperfecta metalla effundere queant.

V.

Sulphur operatur exsiccando & consumendo superfluum.

Siue id ex ipso sit, siue ex aliis, per sulphur omnino consumi debet, si salibus non sit subiectum. Sic ad hydropem facit medicina salium, ex hepate Archei productorum ad consumendum putrefactum & corruptum. Ad ipsum autẽ præterea morbum auferendum vi sulphuris (in

iis

istis salibus existentis) opus est, cui morbi istiusmodi secundum suam originem subiecti sunt. Paracels. lib. de trib. primis essentiis, c. 3.

CAPVT IV.

De Mercurio.

1. Mercurius est liquor tenui portione Sulphuris impragnatus, rarus, aereus, ac spirituosus, caloris natiui proximum instrumentum.

Hoc principium reliqua duo actionum frequentia ad siccitatem, & senium incorruptibilibus corporibus in horas festinantia assidua irrigatione refocillat, & fluida labilique substantia mixtionem faciliorem reddit. Analogia respondet aeri & aquæ: non enim tantum aqua illa mineralis, quam & alio nomine hydrargyrum & argentum viuum appellant, Mercurius dicitur, sed omnis aqua actiua aliqua virtute dotata, Mercurius quoque propter excellentiam appellatur. Respondet aeri, quod calori admotus nihil fere esse deprehendatur quam aer seu vapor, qui statim in auras euanescat. Aquæ vero comparari potest, quod sit fluidus, nec proprio, sed alieno termino, dum in sua natura est, contineatur, quæ est humidi apud Aristotelem definitio.

2. De Mercurio habete hac axiomata.

I. Mer-

I.

Mercurii dominium certum est indicium inconstantiæ in rebus imperfecte digestis, seu corruptioni obnoxiis.

Sulphuris enim & Salis ex Sulphure minimam portionem possidet. A Sale radicaliter omnis est constantia, à Sulphure mediate: hanc enim constantiam, quam Sulphur habet, ex Salis essentia hausit.

II.

Mercurius si cum Sale per Sulphur in gratiam redierit, atq; in indissolubilem vnionem venerit, subiectum illud, quod ex eiusmodi principijs constituitur, corruptionibus (a) *elementaribus obnoxium non est.*

(*a*) Ac proinde huiusmodi corpus ab aere, aqua, igne, & terra se destrui & in alienam formam permutari non patitur. Quamuis alias à Salibus & Sulphuribus corrodentibus corrumpi possit. Aurum est de quo loquor: Vnde etiam ex eo præstantissima omnium medicina habetur. De hac alibi disseruimus & suo loco disseremus amplius.

CAPVT V.

De Semine.

1. E*Xpositis principiis hypostaticis Seminis explicationem aggredimur.*

2. (a) Se-

2. (a) *Semen est balsamus ex corporis* (b) *balsamo in se,* (c) *mediante nutrimento, exaltato separatus, conuenienti humore exceptus atq; in debitis vasis ad propagandam speciem* (d) *excoctus.*

(*a*) Seminis vocabulum est ambiguum. 1. Denotat corpoream quandam substantiam imperfectam, qua balsamus corporis alicuius propagari possit. Quæ cum sæpe sine balsami essentiali tinctura existat, semen recte non dicitur: Frumentum plurimum sæpe datur, è quo, licet in terram proiectum fuerit, aliud frumentum non nascitur. 2. Significat spiritualem & insitam balsami propagati essentiam, quæ in se maxime actiua est, atque subiecto suo tincturas virium suarum adeo imprimit, vt si cum subiecto in debitam matricem proiecta fuerit, ex ea nutrimentum sibi hauriat, organaque perficiat, per quæ balsamus postea suas functiones obire possit. Posterior hæc significatio huius loci est. (*b*) Balsamus est æthereus spiritus, incorruptibili & crystallino sale corporis mixti imprægnatus. Quamdiu hic spiritus principia hypostatica conuenienter animat, tamdiu illud corpus saluum manet: contra si secus fit. Balsamus est natura è tribus principiis hypostaticis in spiritualem, clarissimam & incorruptibilem essentiam eleuata. Est vere calor ille natiuus; qui sulphure natiuo (quod est oleaginea substantia) tanquam genuino pabulo fouetur & in corpore residet. Cum in pingui & viscido illo humido radicetur, sæpe ipsum humidum radicale balsamus vocari solet: non aliter quemadmo-

dum τὸ θερμὸν ἔμφυτον humidum & calorem natiuum aliquando simul significat. (c) Quod à corpore aſſumitur ex Elementis, atque in eo præparatur, vſque dum ex eo ſibi ſimilem ſubſtantiam balſamus elaborauerit, ſibiq; adiunxerit. (d) Excoqui dicitur balſamus non ſimpliciter, ſed quatenus conueniens humor, à quo exceptus eſt balſamus, in idoneis vaſis amplius in idoneum balſami ſeminalis domicilium digeritur.

3. Do hæc axiomata.

I.

Semen, qua ſemen, non eſt corpus ſenſibile, ſed eius receptaculum tale eſt. Vide Seuerin. c.4. ideæ medic. Philoſ.

Semen nulli vnquam viſum eſt. Paracelſ. de generat. hom. c. 3. Hinc recte ſpiritualis & ętherea dicitur ſubſtantia, quæ in receptaculo conuenienti ex corporis alicuius ſubtiliſſima eſſentia per genuinum nutrimentum in ſe exaltata & eleuata ad rei alicuius nouæ productionem ſeparato tanquam in genuino domicilio quieſcit. Hoc receptaculum niſi iuſto tempore in matricem genuinam proiiciatur, ſpiritum ſeminalem, qui vere ſemen eſt, amittit, atque ad æthera tanquam ad ſuum genuinum & primarium principium remittit. Sic videmus hordeum, triticum, ſiliginē & multa alia frumenta, ſi vltra duos vel tres annos reſeruantur, propagationi ſuæ ſpeciei non inſeruire, ſed virtutem ſeminalem plane amittere, receptaculis ſpiritus ſeminalis illæſis:

Quæ

Quæ deinceps ſemina recte dici nõ poſſunt, cum nihil ex iis generari queat. Receptaculum ſeminis Michaeli Sendiuogio, vt & aliis ad differentiam conſtituendam appellatur ſperma: quamuis perplures etiam ſint, qui ſperma & ſemen pro terminis habeant ſynonymis.

II.

Omne ſemen æthereum eſt.

Omnis vis actiua ab æthere in hæc inferiora effunditur. Semen itaque cum ſit actiuum, illam poteſtatem ab æthere vt poſſideat neceſſe eſt. Ætheris ergo ſubſtantia, quando in corpore aliquo ſeminali tincturis nouis ratione diuerſitatis ſubiecti induitur & condecoratur, ſemen ad varias & diuerſas operationes diſponit.

III.

Sine calore nullum ſemen producitur.

Calor enim de balſami ſeminiferi natura eſt.

IV.

Omne ſeminis receptaculum coagulatum eſt.

Id eſt, non ita liquidum eſt vt ſimplex aqua, ſed ea craſſius & denſius eſt. Vbi tamen notandum eſt, quod receptaculum ſeminis ſit vel molle, vt ſperma hominis & animalium: vel durum, vt triticum, ſiligo, auena, aurum, argentum. Quomodocunque vero ſe habeat, ita receptaculum ſeminis diſpoſitum eſt, vt aquę vel alii, quod eſt ei analogum, cum nutrimento in intima penetralia ingreſſum permittat.

V.

Semen à Natura, non ab arte creatur.

Cum

Cum vero ſemen nullum ſine genuino receptaculo produci queat, hoc ſimiliter à natura vt producatur neceſſe eſt. Guilielmus Pariſienſis citante Treuiſano in ſua Alchymia creare, ait, ſpermata non eſt artis: at poſtquam à natura creata ſunt, tum demum ars per ſolam virtutem naturalem exiſtentem in ſpermaticis materiis iam à natura creatis, coniungendo, veluti naturæ miniſter ſuccurrit ipſi rei quidem exiſtenti, ſed nondum perfectæ. Errant ergo, qui artificio deſtillationis, calcinationis & aliarum operationum ex vitriolo, alumine, antimonio & aliis minoribus mineralibus ſemen metallorum ſibi fabricare proponunt.

VI.

Elementum non eſt ſemen alicuius rei.

Sunt enim diuinitus elementa creata, vt ſint matrices ſeminum, ac proinde hæc in ſe recipiant, nutrimento conuenienti alant, & ad perfectionem prædeſtinationiſque ſuæ terminum producant.

VII.

Semen ex corruptis nutrimentis durabile eſſe non poteſt. Sendiu. de Sulph. p. 34.

Ex infirmorum parentum ſemine nati non durant. Ibid. Medicinarum ergo ſemina ſi ex corruptibilibus elementaris ſumuntur, conſtantem ſanitatem producere non poſſunt. Quicunque ergo incorruptibilem medicinam, quæ Lapis Philoſophorum appellatur, ex imperfectis, inconſtantibus, vegetabilibus & animalibus corpori-

bus producere attentant, in vanum laborant & nihil vtilitatis ex suo labore reportant.

VIII.

Omnium terræ nascentium semina non multiplicantur, neque crescunt, si vis generatiua illorum per calorem aliquem extraneum tollatur. Vide Clang bucc. p. 495.

Ex adusto frumento nullum germen habebis. Plantarum semina vix adolescent, si solis feruor nimium per integram fere æstatem se continuauerit.

IX.

Seminis cuiusq; virtus est vnicuique rei in suo regno se coniungere. Sendiu. tract. 7. p. 31.

Semen enim non miscet se naturaliter alicui rei extra regnum suum. Ibid. Errant ergo omnes, qui semini metallico miscent non metallica ad metallorum multiplicationem inuehendam.

X.

Oeconomiam mundanam minima quæque semina æmulantur. Seuerin. cap. 7. Ideæ medicinæ Philosoph.

Itaque non dubium est, quin in corporibus vniuersis concretis quatuor Elementorum rudimenta conspiciantur.

XI.

Nullum corpus in vniuerso est, quod non sit infinitis seminibus perfusum.

Vnde fit, vt ex vnoquoq; corpore varia & multiplicia

tiplicia opera, vel ſolius naturæ virtute, vel artis adminiculo in lucem prodire poſſint.

XII.

Omne ſemen ſibi ſpiritualiter incluſos habet innumerabiles fere proceſſus mechanicos, tincturas & poteſtates, quæ, ſtatis temporibus, poſtquam materiæ externa impedimenta remota fuerunt, manifeſtantur.

In ſingulis ſeminibus dona ſunt plurima, ait Petrus Seuerinus capite ſupra citato, ſcientiæ & mechanici proceſſus prope innumerabiles, nec ſingula iiſdem momentis materiæ faciem occupare poſſunt; ſed ſtatis temporibus formarum copioſa varietate materiam veſtiunt. Qua viciſſitudine ſtabilitatis opinionem apud nonnullos Philoſophos nacta eſt materia: cum ſit nihil minus inſtabile.

XIII.

Seminibus loca, matrices, elementa, corpora ſunt conſentanea. Confer Seuerin. cap. 8. Ideæ ſuæ.

Si nimirum fieri debet legitima generatio. Vis & poteſtas, quæ corpora ſeminibus conſentanea reddit, eſt in ſeminibus. Hæc adſciſcunt ſibi conſentanea, diſſentanea repellunt, promouent, augent, abſoluunt omnia. Nulla matrix eſt, quæ non habeat ſibi incluſas virtutes ſpecificas, ſecūdum quas ſemini alicui maxime conuenit, ab alio vero ſumme diſſidet. Semen matricem ita conuenientem inueniens id, quod ex ipſo per prædeſti-

nationem certam produci debet, facili negotio producit: Matrix vero inconueniens semen recipiens vel non patitur vt semē intra ipsam diu permaneat, ac sic tanquam hostem suum illud expellit, vel illegitimum fœtum ex eo efformat, vt hinc fœtus semini suo quoad essentiam minime respondeat.

XIV.

Omne semen, quamdiu aliorum seminum essentiis subijcitur, non prodire, nec id, ad quod diuinitus destinatum est, è se foras mittere potest.

Semen tritici si aliorum seminum naturis & copiosa terra regitur, non potest germen protrudere. In centro terræ triticum potius putrescet & in terram permutabitur, quam aliud triticum mediante stipula & arista profert.

XV.

Semen quo propius superficiem Elementi & matricis suæ est, eo citius in corpus illud excrescit, ad quod diuino verbo destinatum est.

Semina enim non in centro, sed prope circumferentiam Elementi in corpora formantur, suarumq; impressionum prædestinationes luci prostituunt.

XVI.

Id quod inter semina diuersa in vnam eandemque matricem proiecta potentius est, citius pullulat.

Vnde accidit vt quando semen lini & siseris in vnum eundemque agrum seminas, semen lini citius

tius progerminet, & sua præsentia impediat, ne si-
let cito crescat, & eo tempore, quo alias multum
se prodidisset, maioremq; formam acquisiuisset,
repressum manere cogatur.

XVII.

Omne semen ex Elementis corpus sibi sumit.

Id est, semen quantumuis spirituale aliquid sit,
tamen sua interna virtute ita dispositum est, vt vi
magnetica aliunde ex Elementis nutrimentum
hauriat, & sic vires insitas amplificet. Quæ vires
cum non possint foras se exerere nisi in corpore
explicentur, ex nutrimēto semen corpus sibi for-
mat. Nutrimētum autem quia Elementatum est,
& proinde ex Elementis constare iudicatur, me-
rito semen ex Elementis corpus sibi sumere sta-
tuitur.

De Terra damnata & Phlegmate.

1. *Hucusque primaria Elementata actiua fue-
runt: superfunt mere passiua.*

2. *Mere paßiua sunt, Terra damnata & Phle-
gma.*

Hęc duo, terra damnata & phlegma ex puncto
Caliginis in Chao existentis orta fuerunt, atque
fonti nullitatis sunt maxime propinqua. Quod si
à sua crassitie in summam subtilitatem transferri
possent in ea substantia, cui sunt crasso modo per-
mixta, tum in vnum punctum ab eadem essentia,
cui inhærent permixta, redigi & plane occultari
possent, ita vt amplius impedire lucis constantis-
simæ actiones haud valerent. O terque quaterq;
felicem, qui in arbitrio suo habet illud punctum

in circumferẽtiam Solis transponere, iterumque, si opus fuerit, ad centri caliginem reducere & coarctare, & sic lucis maximé eminentis diuas ἐνεργείας in Dei summi gloriam è sinu sapientiæ promere. Obscura quidem hæc vulgo habentur, quæ dico, sed profundissimæ sapientiæ, sincerioris que Magiæ studioso maxime perspicua: cũ ex iis multarum secretarum operationum fundamentum & rationem cognoscat.

3. Terra damnata est sicca & impurissima terra, quæ nihil actiuitatis poßidet, sed tantum ad impediendas actiones principiorum hypostaticorum & procliuis est, & quamdiu in Elementato secundario est, debitas functiones ipso facto impedit, ne in mundanam progrediantur scenam.

Appellatur caput mortuum, terra absurda, maledicta, arenosa, cinis omni sale per aquarum lixiuia exutus. Apparet omni vere Philosophicæ Alchymiæ exercitatori, qui vbi ex herbis aliisque corporib. tria hypostatica principia artificio vere Chymico extraxit, relinqui eiusmodi terram inutilem frequentissime videt & reiicit.

4. Phlegma est aqua insipida, omni Sulphure & Mercurio destituta, nullo odore vitaliue alia virtute prædita.

Itaque ad morborum sublationem à medicis per se non adhibetur, sed essentialibus rerum virtuosarum proprietatibus aliquando imprægnatur, vt inde aliquem vsum & vires acquirat, soliusque vehiculi loco in medicamentorum administratione

ſtratione adhibeatur. Notandum vero eſt phlegmatis vocabulum eſſe ambiguum. 1. Idem eſt, quod vulgo dicitur pituita: quæ cum ſit vel ſalſa, vel aliis euidentibus poteſtatibus referta, non huius loci eſt. Explicatur ea nimis curioſe à quibuſdam medicis in explicatione humorum. 2. Comparatiue ſignificat liquorem minus actiuum, exiſtentem in eo ſubiecto, in quo alius liquor virtuoſior ſimul continetur. Sic phlegma vitrioli dicitur phlegma ratione ſpiritus, qui ex eodem vitriolo elicitur. Illud phlegma aliquid aciditatis in ſe habet; ac proinde phlegma tale non eſt, quale in definitione à me deſignatum eſt. 3. Denotat aquam omni ſenſibili virtute & efficacia deſtitutam, prout definitio data explicat. Poſtrema hæc ſignificatio huius loci eſt. Media ſignificatio phlegma Mercurio annumerat. Prima denotat compoſitum quendam liquorem omnia tria principia in ſe actu habentem.

HERMETICÆ PHYSICÆ LIBER V.

DE GENERATIONE, CONSERuatione, & Destructione Elementatorum.

CAPVT I.

De Generatione.

1. HActenus habuimus Elementata primaria: Secundaria sequuntur.

2. Secundaria sunt, ad quorum constitutionem primaria Elementata requiruntur.

Axiomata.

I.

Inter Elementata secundaria datur, & purissimum & impurissimum corpus.

1. Quia inter Elementata datur purissimum & impurissimum.

2. Quia Elementatorum primariorum quædam sunt purissima, quædam impurissima.

II.

Purißimorum corporum duplex ratio est: Quædam agunt, quædam quiescunt.

Quæ agunt, agunt vt corporibus similis substantiæ alicubi pressis, & impuritatum colluuie obrutis suppetias ferant, atque è sentina malorum ea redimant: Quæ vero quiescunt, nos admonent quietis futuræ, postquam corpora agentia pensum suum absoluerint.

III.

Purissimorum corporum tam agentiũ quam quiescentium vna eademque natura est.

Differunt tantum in eo, quod operationes quiescentium corporum in abstruso lateant, quæ in agentibus manifesto se exerere solent. Si ergo Philosophus ea, quæ in quiescentibus purissimis corporibus abscondita sunt, artificio Philosophico elicere & in apricum sistere didicit, tum in his terris easdem operationes videbit manifestas in quiescentibus, quæ in agentibus per se patent. Si me recte intelligitis, considerate naturam solis & auri: Sol est agens purissimum: aurum est quiescens purissimum. Quicunque astralem naturam auri ex intimis auri penetralibus prolicere atque ad actiuitatem disponere nouit, ille dubio procul easdem operationes in auro viuificato videbit, quas in Sole cœlesti animaduertit: non tamen secundum æqualem copiam, sed virtutum identitatem.

IV.

Omnis (a) res de eo & ex eo est, in quod natura conuenienter soluitur.

(a) Id est omne Elementatum secundarium. Sic glacies ex aqua est: in aquam enim calore resoluitur. Argentum viuum est prima metallorum materia: Omnia enim metalla Philosophico artificio in argentum viuum abeunt.

V.

Ea, ad quorum generationem maior mora requiritur, longius durant, quam ea, ad quorum productionem breuius interuallum datur.

Quod cito fit, cito perit. Mineralia quia tarde generantur, tarde etiam corrumpuntur, & sic diutius persistunt.

3. *Horum primo generatio, conseruatio & destructio consideranda est, & secundo quotuplicia sint, dicendum.*

4. *Generatio est Elementati è semine naturalis productio.*

Naturalis dicitur, quia causæ generantes insito naturæ impetu & innata motione ad Elementati productionem feruntur.

Axiomata.

Omnia quæ in summam perfectionem perducuntur, non habent generationem nec multiplicationem.

Generatio enim & multiplicatio arguunt adhuc aliquid deesse rei, quæ generatur & multiplicatur.

plicatur. Lapis ergo Sophorum quando summam perfectionem nactus est, amplius nec regenerari nec multiplicari potest.

5. *Generatio est vel ordinaria, vel extraordinaria.*

6. *Ordinaria generatio est, qua simile ex simili producitur.*

Appellatur alias vniuoca: quemadmodum extraordinaria æquiuoca dicitur.

7. *Hanc 18. propositionibus includam.*

I.

Generationis cuiuscunque principia, cum eo, quod generare nituntur, non dissideant oportet, sed plurimum cum eo participent.

Id est, semen cum eo, cuius semen est, eodem contineatur genere, ac proinde si id quod ex semine est, metallicum est, semen quoque tale fuit.

II.

Omne quod generatur, è suo semine in (a) *propria matrice nascitur.*

(*a*) Omne semen per se nullius est momenti, nisi ponatur vel ab arte vel à natura in matricem debitam. Sendiuog. tract. 8. Matrix debita est quæ cuique semini in suo regno respondet: ac proinde semen minerale mineralem, vegetabile vegetabilem & animale animalem matricem poscit. Matrices hæ probe discernendæ sunt, ne in grandem errorem prolabamur.

III.

III.

Semen nullum artificio aliquo per ignem vulgarem operante extra vasa naturalia producitur.

Id quod ipsa docet natura: Quis enim vnquam putauerit, quod semen hominis extra genitalia; semen pomi extra pomum; semen tritici extra aristas elaborari possit? Si quis vellet triticum in vasa Chymica coniicere, illudque vario modo digerere & coquere, non posset inde stipulam producere, per quam aliud triticum prodeat. Frustra ergo omnes operantur ij, qui ex auro in solis artificiosis vasis semen elicere moliuntur, atque non cogitant, semini cuique matricem genuinam & propriam in suo regno respondere, non artificiosum aliquod vasculum, quod ipsa natura respuit. Si vero Deo concedente semen in suo genuino & agnato habitaculo natura creatum & matricem itidem natura elaboratam habueris, semenque in hanc bene purgatam proieceris, atque deinceps igneæ naturæ coctionem permiseris, nihil deerit, quin id, quod optas, sis consecuturus.

IV.

Vniuersalis fœtus ex vniuersali semine est.

Fœtus hic dicitur vniuersalis, qui singulis regnis tam vegetabili & animali, quam minerali regno prodesse perfectionemque suppeditare potis est. Itaque ex eo semine vniuersalis fœtus nasci debet, quod singulis corporibus sub istis tribus regnis suam impertiat vtilitatem & perfectionem.

ctionem. Errant ergo longe, qui ex fonte particulari, ex vegetabili nimirum & animali corpore vniuersalem medicinam eruere attentant. At ais, minerale regnum esse etiam particulare, & tamen alicubi à me statui ex eo vniuersalem medicinam petendam esse. ℞. Minerale regnum duplici ratione considerari. 1. Quatenus minerale est. 2. Quatenus vegetabilibus & animalibus nutrimentum subministrat. Prima ratione minerale particulare est: & eatenus ex eo medicina vniuersalis non paratur. Secunda ratione minerale regnum vniuersale est: mineralia enim non tantum sibi inuicem inseruiunt, sed in nutrimentum vegetabilibus & animalibus per aquam cedunt. Aqua enim loca mineralia penetrans ex iis essentiam mineralem exugit, eamque ad radices vegetabilium defert: à quibus propter insitam vim magneticam attrahitur, concoquitur, & varia digestione in naturam vegetabilium ita abit, vt simul vires & virtutes minerales vegetabilibus insinuet & implantet. Hinc illud Schonlini: *Minera si cesset, vires vix planta tenebit:*

Forsan vitriolo nulla carere potest.

Animalia vero, quia è vegetabilibus nutrimentum hauriunt, in iis quoque minerales essentias assumunt, sibique assimilant vt ex iis naturales ad operandum propensiones sibi importent & incorporent. I nunc ô homo, qui contradicis, & Henricum Kunrad dicentem (particularismus est Solœcismus) proscinde conuiciis, errorisque argue. I nunc & negare perge, quod ex Catholico semine Catholicum remedium sit quærendum,

dum. Philosophi minerale regnum esse & regnum particulare & Catholicum, diuerso tamen respectu, probe sciunt. Sciunt quoque quod superius sit sicut id quod est inferius. Tu in tua schedula fratribus R. C. dicata tuam prodis praxin & à veritate te esse longissime remotum, sincerioris sapientiæ studiosis liquido ex tuo stylo patescit. In Elementis lapidem Sophorum esse quærendum inficiaris. At omne, quod in hominis potestatem venire potest, extra Elementa non subsistit. Homo enim intra ipsa Elementa viuit: ex Elementis vniuersalis medicina recte producitur. Semen enim Sophorum ea Elementa in se habet, quorum in se debita conuersione & transmutatione in medicinam præstantissimam abit. Et tamen recte Philosophi aiunt, in Elementis non esse medicinam nostram quærendam. Serio enim volunt sapientes externa illa Elementa in cruditate sua non esse proximam materiam & semen lapidis Philosophici materiam propinquiorem sapientes probe norunt. Tu vero si fundamenta Sophiæ solida excutis, nescis eam: & etiamsi aliquoties tractaueris atque sub manu veram illam Sophorum materiam habueris, tamen tibi nihil profuit: quemadmodum ex tua Schedula facile diuinare possum. Interim te moneo, vt si frater sapientiæ fieri desideras, naturam penitus discas, aurum vulgi negligas, primordia tamen eius obserues, atque ex fortuitis experimentis viam ad verum an iquorum Sophorum remedium ne tibi imagineris. Insiste naturæ vestigiis simplicissimis, & tandem, Deo volente, optatum

ptatum consequeris. Sine Dei numine nihil est in homine. Maris fluxus & refluxus est omnium arcanorum mater & prima clauis.

V.

Vt vero perfectum quid nascatur semen in matrice putrescat necesse est.

Putrefactio enim, ait Basil. Valent. lib. de microcosmo est clauis omnis solutionis & separationis. Semen autem soluendum est si ex eo aliquid generari & produci debet. Amen Amen dico vobis, nisi granum tritici in terram proiiciatur & moriatur, solum manet: Si vero emoritur, centuplum affert fructum, ait Christus Iohann. 12. Nulla res potest animari & nasci, nisi per sui corruptionem, putrefactionem & mortificationem: Lullius cap. 27. theor. test. p. 51. 6. Rosarium Philosoph. p. 254. Nisi ergo, ait Parmenides, corpus diruatur, confringatur, putrescat & conuertatur in substantia substantiali, non potest illa virtus occulta exeri nec corpori misceri.

VI.

Putrescit semen, quando (a) *Sal eiusdem naturæ in* (b) *humore conuenienti resolutum seminis substantiam promouente calore tenui* (c) *penetrat, resoluit & subtiliat, vt Spiritus inclusus ex subiecta materia sibi* (d) *domicilium conueniens, in quo suæ naturæ propagationem & seminis multiplicationem operari possit, fabricet.*

(a) Itaque semen minerale ad sui putrefactionem

nem Salem & humorem mineralem, vegetabile,
lalem & humorem vegetabilem, animale Salem
& humorem (qui est sanguis matricis Sale dita-
tus) requirit. Ex his facile intelligi potest illud
Basilii Valentini acutissimi Philosophi, quod li-
bro de magno mundi mysterio & ipsius medici-
næ adducit, vbi hunc in modum ait: Metalla &
mineralia iterum per mineralia confringi opor-
tet. Vbi tamen in vnoquoque genere species di-
scernendæ sunt: Nam vnaquæque species suæ
speciei se coniungit & semen commiscet, nisi
monstrum habere velis. Itaque vt simile simile
generet, canis cum cane, leo cum leone, homo
cum homine, metallum cum metallo coit & se-
mina miscet. Quare Moses ait, vnumquodque
animal è terra secundum suum genus creatum es-
se. (b) Sine humore Elementi aquæ, ait Basil.
Valent. in claue 8. vera putrefactio fieri nequit:
Nam humor est verum organum, quo Sal sol-
uens intimos seminis recessus adeat & aperiat:
Siquidem quando calore debito humor subtilia
tur & excoquitur, Salis portio etiam in eo atte-
nuatur, atque idonea redditur & digna, quæ fa-
cile compactissimum seminis corpus permeet,
sibique similem Salis Spiritum in semine deli-
tescentem & quiescentem suscitet, atque ad ve-
getationem promoueat. (c) Liber Spiritus spiri-
tum eiusdem naturæ vinctum & constrictum fa-
cile expedire & vinculis exuere potest: Idque fit
1. ratione actiuitatis, qua liber Spiritus pol-
let. 2. ratione similitudinis: ab hac enim habet
vt cum Spiritu Salis corporis coniungatur, ac
proinde

proinde suas vires in ipsum facilius exercere queat: Simile enim simili facile associatur & intime vnitur. Iam sciendum est omnem Spiritum in humore solutum esse liberum. Vnde, calore mediante, Spiritum similem carcere corporis compactum & constrictum (tanquam eum qui liberationem sui anhelat, & ad actiuitatem seu actum efficaciter operandi adspirat) instar magnetis, penetrato corpore attrahit, se dum eum sibi adiungit, corroborat, & hac ratione ad agendum inflammat, non aliter ac si ignis ab igne accendatur, vt ita corpus necessario mutetur & putrefiat ab ipso Spiritu, cuius actio antea ligata erat: Spiritus enim ille conclusus, dum ab altero libero Spiritu actum volatilem acquirit, foras exire nititur, atque ideo suum subiectum confringit, & facit vt aliud inde corpus nascatur. Sic quando Spiritus Salis terræ in humore terræ immixto resoluitur (omne Sal in humore proprio liquescit quemadmodum contra à Sale Sulphuri intime insito humor proprius coagulatur) Spiritus ille est liber: Siquidem omne Sal in humore liquatum est actiuum. Hinc granum tritici in terram proseminatum, cuius corpore veluti arctissimo compede Spiritus Salis vegetabilis continetur ligatus, ab eo libero Spiritu penetratur & aperitur, vt Sal in aqua resolutum Spiritum vegetabilem in tritico ad actiuitatem & vegetationem excitet, & radicis substantiam, vnde reliquæ substantiæ post generandæ nutrimentum è terræ sinu communicetur, ante omnia in propria matrice producat. Notandum

hoc in loco est, Sal, quod poros corporis aperit, aliquando esse debile, aliquando forte. Debile si fuerit, Sale eiusdem naturæ cum semine corroborandum, & humor, qui Sal debile in se habet, eo imprægnandus est, vt naturæ conuenientior & efficacior fiat solutio. *Inspiciamus* generationem tritici. Pluuiæ inest Sal volatile ex resolutione in terra facta: Verum cum aliquando Sal illud propter terræ siccitatem nimiam solutioni fœcundiori non sit sufficiens, agricolæ agros fimis, in quibus Sal eiusdem naturæ cum tritico est, (fimus enim est ex stramine, stramen ex tritico, ex quo nascitur) impinguant, vt pluuia descendens & humor terræ se immiscens ex terra & fimo Sal exugat pingue, quo confortetur, & subtilius frumentum ad inferendam fœcunditatem & abundantiam frugum soluat. (*d*) Cum vis seminalis in intimis seminis recessibus lateat, atque in subtilissima Salis Sulphurei portione consistat, non potest euehi & multiplicari, nisi in humore maxime subtili & puro. Verum quia semen subtilem humorem primum ex locis, vnde ei nutrimentum subministratur, non haurit, natura ante omnia tenetur formare instrumenta, in quibus humor ex Elementis assumptus digeratur, subtilietur, & summe purgetur, vt purissimam seminis essentiam ex producto corpore proliciat, atque eam ad speciei conseruationem & multiplicationem adducat. Qua de causa natura ex herbaceo semine radicem, interueniente putrefactione primum format & deinde herbam foras protrudit, eamque multis articulis in-

lis in-

lis interstinguit, vt sub initium in radice & deinceps in herba progerminante & absoluta humor ex terra, cui semen iniectum est, haustus, magis magisque digeratur, & ex radice vim seminalem ad oram propellat supremam, quo tandem matrice materiæ seminalis formata, subsidio caloris solaris semen perfectissimum & propagandæ speciei aptissimum cum fœnore colligatur. Sciendum vero hic est, sæpe euenire, vt quamuis natura seminalium progressuum instrumenta & vehicula ex semine formauerit & perfecerit, ea tamen corpora, quæ eiusmodi organis instructa sunt, non fundant semen, idque fieri ob eam causam, quia pori corporis, per quos vis spermatica eleuari & ad superficiem extrudi debet, citius productione seminis per externum frigus vel salis insiti fixi exaltatam fortitudinem constipantur, vt semen vel haud maturescat, vel penitus reprimatur. Id quod in pomorum arantiorum arboribus, quæ quidem hic instar aliarum arborum crescunt plantatæ: Sed tamen in his frigidioribus locis non ferunt fructus, nisi externo & conuenienti calore per hyemem foueantur: id quod in Illustrisim. & potentisim. Principis Dn. Mauritij Hassiæ Landgrauij Domini mei clementissim. paradiso, qui est Cassellis, fieri solet, vbi arbores pomorum dictorum per totam hyemem calore artificioso reguntur & fouentur, vt ipsarum fructus maturescere possint. Idem quoque in Philosophorum magisterio obseruare est: magisterium enim sophorum est fructus auri puri, quod à natura in mineris suis creatum

eſt. Verum cum pori auri citius quam fructus ille ſeu tinctura Sophorum ad propagandam auri ſpeciem maturuerit, propter crudum aerem conſtinguantur & concludantur, ne aurum nutrimentum, quod eſt aqua mineralis ſeu argentum viuum, in ſe vlterius recipere, ſibique intime ad tincturam maturandam & excludendam vnire queat, Philoſophi ſuccurrentes naturæ igne ſuo externo, humido, circumeunte, clauſo, alterante, penetrante, vaporoſo & viuo poros natura occluſos aperiunt & nutrimentum, quod natura haud potuit, tincturæ maturationi ſufficiens Philoſophica methodo & naturæ via per ſecretos canales ſuggerunt, ac ſic efficiunt, vt flores tincturæ prodeant, & tandem tinctura Phyſica, quæ eſt ipſe Philoſophorum lapis, poſt legitimam digeſtionem acquiratur. Felix qui tanti myſterij particeps diuinitus redditur.

VII.

Humor qui putrefactioni inſeruit, eſto corpori putreſcenti proportionalis.

Et ſecundum quantitatem, & ſecundum receptiuitatem. Tum vero humor ſecundum quantitatem eſt corpori putreſcenti proportionalis, quando tantum humoris à corpore recipitur, quantum ſubtiliationi eius ſufficit: Secundum receptiuitatem vero ſeu modum receptionis, quando humor non ſubito, ſed paulatim à corpore ſeminali bibitur & aſſumitur: Subita enim humoris imbibitio conuenienter viuificare

nequit,

nequit, sed facit vt quædam partes corporis insufficienter propter subitum ingressum soluantur. Hinc ex tritico nascitur lolium. Quare Philosophi volunt artis filios terram nostram irrigare cum longa mora & assidua attritione.

VIII.

Calor qui putrefactionem promouet, ita lenis esto, vt humor in quo Sal resoluens est, in materia permaneat, & ab ea haud recedat.

Idque fit duabus de causis, 1. Quia in huiusmodi humore putrescens materia vitam accipit, 2. Quia calor lenis Salem ex humore in materia dispergit, vt commode corpus putrefiat. Si vero excessiuo & adurenti calore humor omnis pelleretur, materia combureretur & destrueretur, ita vt nec animari nec naturæ conuenienter putrescere posset, ac proinde ex materia secundum naturam nihil generaretur. Qui ardentem ignem ad præparationem lapidis Philosophici adhibent, aquam sapientum à corpore abigunt, & ea ratione tincturæ productionem impediunt. Ignis carbonum non est vtilis imo noxius, ait Flamellus. Talis humiditas, ait Lullius c. 66. theor. testam. in qua hospitatur naturalis calor, non separetur penitus à corpore per ignem excessiuum extraneum, quando eris in eius naturalibus calcinationibus.

IX.

Matrix esto clausa quando semen impositum est.

Necesse enim est vt circumquaque semen concludat, atque hac ratione vndique vires suas in illud diffundat. Ita tamen concludatur matrix, vt ex Elemento aquæ humori, quo nutriatur & ex igne calori, quo foueatur semen, concedatur aditus. Sic fœtus humani matrix clauditur, vt sanguini, quo nutritur & calori ex sole humano prodeunti quo foueatur, ingressus permittatur. Semen Philosophicæ medicinæ cum corpore, meo iudicio, matrici ita inseritur, insinuatur & includitur, vt in conspectum non veniat, vsque dum matricis humore & insito calore, qui debitus sapientiæ ignis est, in eminentiorem & perfectiorem statum euectum fuerit. Clausura hæc omnium simplicissima est, & sola natura ignem & semen simul in se mirabiliter concludente perficitur. Vas naturæ est, in quod sapientum semen proiicitur: ac proinde etiam natura naturam claudit & continet. Si me intelligis, primus aditus ad secreta naturæ tibi patefactus est.

X.

E matrice, in qua putrefactio inchoata est, putrescens non amouetur, vsque dum id, quod intenditur, absolutum fuerit.

Itaque si ex grano tritici multa grana colligere volumus, illud in terra vsque in tempus ordinariæ messis relinquimus, & deinceps maturas metimus aristas. Semina non oportet metere, ait Auicenna, donec tépora messis adueniunt. Omnes ergo errant qui semen Philosophorum è matrice sua ante lapidis Sophici perfectionem, prænature se-

re ſeparant & extrahunt. Semen matrici incluſum in ea permaneto & digeritor, vſque dum perfectionem acquiſiuerit eminentem. Eminens perfectio eſt, qua ſemen alia corpora perficere aptum eſt.

XI.

Matrix quo purior fuerit, eo conſtantior & perfectior fœtus in ea generabitur.

Pura enim matrix purum dabit fructum, ait Sendiuog. tract. 8. Quo vero quid purius eſt, eo durabilius & perfectius eſt in ſuo genere: vt contra, quo quid impurius, eo imperfectius & inconſtantius eſt, ac proinde impura matrix, quæ fœtum impurum profert, neceſſario fœtum fragilem producit. Quod cum in omni genere deprehendatur, homines naturæ ſuccurrere volentes matricem impuram, vbicunque eam offenderunt, expurgare attentauerunt. Vnde ipſa experientia, ſapientum conſilio exorta, docuit impuritates & peregrinas naturas, quibus conceptio & generatio fœtus in matrice impeditur, vel artis naturam natura (quando ad impuritatum ſegregationem corroboratione opus eſt) iuuantis ingenio, vel nuda euulſione & reiectione (quando iam ante à matrice excluſæ & ſeparatæ ſola mole ſunt impedimento, ne matrix concipere & debite ſemen fouere poſſit) eſſe tollendas & reuellendas: Quod agricultura nobis ad oculum demonſtrat. Ibi enim Sal agri Sale fimi ſulphureo & pignori corroboratur, lapides, qui mole ſua agrum ſterilem & incultum reddunt, eiiciuntur, &

cardui extirpantur, vt matrix frugum nomen fœcundi agri reportare possit. Idem Philosophi in suo magisterio faciunt: Ex agro enim suo in quem semen sapientiæ eminentissimum proiiciunt, alienas naturas præparando separant, feces terreas reiiciunt, atque matricem in incorruptibilitatis statum ea ratione deducunt, vt nobilissimæ tincturæ regenerationem perfectam promoueant.

XII.

Matrix ea vere idonea est, quæ facilem semini permittit ingressum.

Id est, quæ semen facile recipit, nec clausura sua est impedimento vt semen introeat. Quare tum quando matrix indisposita & repleta est peccantibus Sulphuribus phlegmatibus, illa non cōcipit, nec fit hoc quod debuit. Vbi sciendum, quando duritie matrix clauditur & sterilescit, matricem sæpe mouendo aperiri & reddi porosam, vt semini concipiendo fiat apta. Sic agros induratos arando, occando, & glebas discutiendo tenouamus & rarefacimus, vt frumenti semen facilius ab agro admittatur, & fœcundiorem suæ speciei multiplicationem fundat.

XIII.

Secundum matricum varietatem variant virtutes seminum.

Matrices sunt loca in quibus aliquid vel sustentatur vel generatur. Locis vero variatis varie locata afficiuntur, variisq; virtutibus imbuuntur, ita vt etiam Entia eiusdem speciei diuersis in locis prodeũtia inter se distinctas & diuersas possideāt

vires:

vites: Siquidem diuerſa loca diuerſis mineris & vaporibus referta ſunt, adeo vt, cum in locatorũ vſum cedant, locata diuerſimode afficiant. Videre eſt illud in vino, quod propter ſoli diuerſitatẽ multum variat. Similiter ac ſi habeatur in aliqua menſa plana, docente Sendiuogio tract. 2. vaſculum aquę, quod locetur in menſę medium, & circumcirca ponantur res varię & colores varii, item Sal, &c. quodque ſeparatim, effundatur poſtea aqua in medium, videbis illam aquam hinc inde diffluere, & dum riuulus vnus attinget colorem rubeum, rubefiet ab illo, ſi ad ſalem, ſalis ſaporem mutuabitur, & ſic de cæteris. Trãſplantationis ratio idem abunde confirmat, vbi vnum idemque ſemen, vnum idemque corpus à matrice in matricem tranſponitur. Poſterior matrix ſi præſtantior erit priori, præſtantioribus virtutibus illud, quod in eam transfertur, ornabit: Sin vero deterior atque malignioribus ſpiritibus induta fuerit, obſcurioribus & peſtilentioribus poteſtatibus illud, quod in eam tranſplantatur, imprægnabit & ditabit, vt vel hinc ſæpe triticum in lolium, benignum in venenatum, bonum in malum conuertatur.

XIV.

Matrix in vna eademque ſui parte diuerſa ſemina eiuſdem prædeſtinationis gerere vno & eodem tempore non poteſt.

Semen enim in ſemine eiuſdem prædeſtinationis eſſe nequit, & ſemina eiuſdem ſpeciei æqualia requirunt loca; ſi æqualiter id, ad quod

prædestinata sunt, ex iis produci debet. Semina eiusdem prædestinationis sunt semina diuersa, è quibus entia eiusdem essentiæ & speciei nascuntur.

XV.

E corpore quod vel alienis naturis destruitur, vel cuius vas spermaticum rescinditur, semen haberi nequit.

Sic haud aliquid commodi reportarent, qui semen ex corpore hominis per aquas fortes euerso & grauibus morbis deformato eruere conarentur. Eunuchus, quia eius membra genitalia excisa sunt, suam speciem propagare nequit. Sciant, ait ingeniosissimus Sendiuogius tract. 7. artis filii in arboribus amputatis frustra semen quæri, quod solummodo in viridibus reperitur. Attende fili artis, & Philosophos sequere.

XVI.

Corpus quod vnius generis nutrimento conseruatur, eo quod diuerso & multiplici nutrimento sustentatur, est durabilius, perfectiusq; & constantius semen emittit.

Quo enim aliquid ad vnitatem propius accedit, eo est durabilius: In vnitate enim perfecta nulla est diuisio: Vbi nulla diuisio, ibi nulla corruptio: Corruptio enim omnis per diuisionem perficitur. Vbi nulla corruptio, ibi cōseruationis perpetuitas. Itaque quod vnitati vicinius est, longius conseruatur, quam id, quod est ab ea remotius: Minor enim in illo diuisio, in hoc maior. Quo vero quid durabilius est, eo firmius & perseuerantius

tius semen è se protrudit. Vnde supra lib. 4. c. 5. diximus semen ex corruptis nutrimentis durabile esse non posse.

XVII.

Mas & fœmina, quorum natura & complexione similis substantia produci debet, sunto eiusdem originis & naturæ.

Sic homo cum homine hominem, equus cum equa equum generat: si vero accidit, vt equus cũ asina coëat, non equum nec asinum, sed mulum generant. Philosophi hoc ipsum ponderãtes substantias vnius radicis, originis & essentiæ ad nobilissimæ medicinæ præparationem eligunt, atq; ex iis tincturam perfectissimam elaborant, qua quælibet imperfecta corpora in perfectionem cuius modo sunt capacia, facile cum admiratione tingantur.

XVIII.

Id quod vis naturaliter in conuenienti matrice produci, illud idem seminabis.

Ita ait autor Rosarii. Id quod vis metere, illud seminabis. Si ergo tincturam auream expetis, vide vt eandem semines. Si intendis, ait Sendiuogus tract. de Sulphur. pag. 54. metallum facere, metallum tuum sit fundamentum: quia non generatur ex cane nisi canis, ex metallo nisi metallum. Si non ex metallis accipies humidum radicale optime separatum, nihil facies vnquam. Si cupis, ait idem Sendiuogius tract. 1. de lap. Philos. metallum (quæ est nostra intentio) vlterius quã natura fecit, in virtute promouere, naturam

turam accipere oportet metallicam, & hoc in mare & fœmina, alias nihil efficies: Si enim intendis ex herbis creare metallum, laborabis in vanum, ſicut etiam ex cane vel beſtia lignum non produces. Hinc acutiſſimus Philoſophus & Poeta Augurellus lib. 1. chryſopœiæ:

Hordea cui cordi, demum ſerit hordea, ne tu
Nunc aliunde pares auri primordia: in auro
Semina ſunt auri, quamuis abſtruſa recedant
Longius, & multo nobis quærenda labore.

Vnde Sendiuogio Lapis Philoſophorum definitur aurum in ſupremum gradum digeſtum tract. 10. Aurum, ait Geber tertiæ partis perfecti magiſterii cap. 22. de auro, eſt metallorum pretioſiſſimum, & eſt tinctura rubedinis, quia tingit, & tranſmutat omne corpus, calcinatur & ſoluitur cum vtilitate & ſine vtilitate, & eſt medicina lætificans, & in iuuentute corpus conſeruans: Frangitur facile cum Mercurio, & odore Saturni teritur.

Annotatio.

Ad generationis traditum modum Regeneratio (ſine qua nullum medicinæ arcanum, quod ſine omni qualitatum complexione conſiſtit, haberi poteſt) inſtituitur: Regeneratio autẽ duplex eſt; naturalis vel artificialis. Naturalis eſt, quæ ſola natura inſtituitur: Sic ſemina, quæ matura de ſuis plantis deſiliunt, & in terram incidunt, in ſui multiplicationem renaſcuntur. Artificialis eſt, qua matrices ſeminum de ſingulari induſtria excoluntur ad promouendam ſpeciei propagationem.

nẽm. Matrices autem ſeminum ſunt vel nimis cõcluſæ & conſtrictæ, vt vel ſemina ipſa vel nutrimentum ſeminum admittere non poſſint: vel nimis ſunt impuræ, vt inde ſterilitas vel maturitatis impedimentum ad eas redundet. Si impuritatibus matrices abundant, purgandæ ſunt, vt videmus in agricultura, cuius beneficio omnia, quæ frugum ædificationi ſunt obſtaculo, remouemus & auerruncamus. Si matrices cõcluſæ nimis ſunt, artificio eas aperire ſolent homines, & vt ſemen ipſum in iis matureſcat, & deinceps regenerari poſſit: quare agricolæ prata irrigant, vt aperiantur, nutrimento ſeminum debito aditum permittant, & felicius germina prodeãt. Philoſophi matricem tincturæ ſuæ (nimirum aurum) quia per ſalis innati exſuperantiam & aerem crudum poros habet conſtrictos, aqua ſua vere Philoſophica aperiunt, nutrimentum ei per apertos poros ſuggerunt, faciuntque vt tinctura compedibus ſuis exempta per genuinum nutrimẽtum matureſcat, inſtar fructus de arbore Solari ſeparetur, & in ſui multiplicationem regeneretur: Calore tantum ſuo, qui in corde Mercurii eſt, & mirando artificio exinde eruitur, ad nobiliſſimum eum ſtatum promouetur: non aliter ac arbores, quę præ frigore ſemen ſibi ſpiritualiter incluſum emittere neſciunt, calore conuenienti adiutæ eo deueniunt, vt mediante nutrimenti debiti ſubminiſtratione flores & fructus admirandum in modum protrudant. Lege ea quę in propoſitionis ſextæ huius capitis ſcholio ſupra addidi & confer. Deo ages gratias, ſi me intelligis: Naturæ enim fores apertas

habes:

habes: & vix erit vllus è Philosophis, qui clarius & dilucidius doctrinam generationis tibi explicauerit. Fruere hisce & Deum ora, vt mentem tibi aperiat, veræque doctrinæ filius euadas.

8. *Ordinaria fuit generatio: Extraordinaria sequitur, qua dissimile ex dissimili generatur.*

Id quod fit duobus modis: vel enim mas & fœmina diuersarum specierum coeuntes semina diuersa committunt, & producunt fœtus diuersos, alia atque alia nomina habentes: Sic equus & asina mulum, pardus & leæna leopardum generant: Vel semen matricis diuersitate in diuersam speciem abit, id est, eo deducitur matricis contraria dispositione, vt plane dissimilis substantia, quæ nec virtute, nec forma sit similis ei substantiæ, à qua semen decisum est, inde proueniat. Hinc oriuntur transmutationes rerum mirabiles. Sic fieri aliquando potest, vt morbi radix à patre in fœtũ propagata suam prædestinationem propter fortẽ matricis in quam proiicitur semen fœtus, constitutionem, aliam naturam induat, & in sanitatis essentiam conuertatur.

CAPVT II.

De Conseruatione Elementatorum.

1. *GEneratonis doctrinam sequitur conseruationis doctrina.*

2. Conseruatio Elementatorum est existentiæ eorum continuatio.

Ac proinde per Conseruationem fit, vt porro sint ea, quæ esse cœperunt.

Axiomata.

I.

Elementata ijsdem ex quibus constant, fouentur, nutriuntur & conseruantur.

Esse enim & conseruari acceptum fertur eidem autori, eidemque principio. Scalig. exerc. 31. Sic astra fouentur & conseruantur in & à cœli essentia è qua sunt: Homo elementis & vegetabilibus, ex quibus est, nutritur.

II.

Quodcunque conseruatur ab eo, quod ipsum assumptione alterius externæ substantiæ interna eget, partim in eo, quo conseruatur, inuenit aliquid excernendum, partim aliquid sibi assimilandum.

Sic homo quia animalium carne nutritur & conseruatur, animaliaque ipsa egent ad sui conseruationem alia externa substantia, inuenit in carne animalium aliquid, quod excerni debet, & naturæ suæ est inconueniens, vt & præterea illud, quod ad balsami innati vires continuandas conferat, atque sibi assimilet.

3. Conseruatio est vel propria, vel speciei.

4. Conseruatio propria est, qua Elementatum in se sine respectu ad multiplicationẽ conseruatur.

5. Conseruatio propria est vel interna, vel externa.

6. Con-

6. Conseruatio interna est, qua Elementata ab internorum principiorū constitutione debita durationem sui obtinent.

7. Hæcq; est vel perfecta, vel imperfecta.

8. Perfecta conseruatio est, qua Elementata ab internis principiis adæquate mixtis tantam in Essendo constantiam & perseuerantiam obtinent, vt nec ab aere alterari, neq; ab aqua putrefieri, neque ab igne consumi, neque à terra exedi posit.

Duplici fine interna principia adæquate miscentur. 1. Vt perpetuam existentiam cum virium occultatione Elementatis contribuat. 2. Vt cum perpetua existentia etiam continuam virium insitarum exercitationem vna largiantur. Prior finis in auro, posterior in astris elucet. Vbi tamen sciendum est ex astrorum manifestis operationibus occultatas auri potestates nobis innotescere posse, vt vel hinc sinceriores Philosophi occasionem sumserint meditandi, num aurum in astralē naturam transplantari possit. Quod quia reipsa verum esse experti sunt, atq; inferius esse sicut id quod est superius cognouerunt, minutum mundum exinde singulari Dei instinctu & vere Philosophica operatione fabricare didicerūt, in quo stellæ motum stellarum macrocosmicarum adeo æmulatæ fuerunt, vt minorem mundum ex maiori exquisite id didicisse negare nō posses, si tibi copia videndi tanti mysterii daretur. Deus ne à nobis accusari & argui posset inuidiæ, prestantissimū tale subiectum in quo omnia Elementa æquali propor-

proportione inter se conspirant & cohærent, in infimo Elemento, quod terra est, posuit, vt quocunque tempore & loco eo potiri, nostræq; inde saluti consulere possemus: Nos vero magis corticem quam nucleum amantes nihil eiusmodi curamus, sed mirabilia naturæ secreta diuinitus Elementis insita contemptui habentes ad ea frequētissime contendimus, quę viam corruptionis reddunt planam, atque in summam perniciem tandem trudunt. Miseranda hæc nostra cœcitas est: Deum & proximũ sincero ex corde ama, qui Naturæ arcana intueri, tuamque ipsius felicitatem promouere ex animo in votis habes. Auri corticem relinque auaris & superbis, nucleum exime & tibi proximoque indigenti serua. Si intelligis, quæ dixi, magnorum mysteriorum in intimis naturæ recessibus latentium & se tibi ostendentium eris contemplator & admirator, atque Deo soli tribues gloriam.

Axioma.

Quæcunq; perfecte conseruantur, eorum Elementa & principia indissolubili nexu adeo sibi cohærent, vt vel aliunde nutrimentum sibi haurire non opus habeant, vel si ex Elementis nutriri gaudent, ea sine impuritatum separatione totaliter in sui naturam conuertant.

Priori modo aurum qua aurum in terra subsistit: posteriori modo astra quæ ex cœlo restaurationem radiorum emissorum & terrenis vinculis constrictorum accipiunt, illiusq; naturam totam sine vllius impuritatis reiectione in suam essentiã

concoquunt & transmutant. Purissimo Elemēto quæ feruntur corpora , ex eo nihil impuritatis haurire possunt.

9. Imperfecta conseruatio est, qua Elementata ab internis principiis adæquate haud inter se inuicem mixtis in esse suo continuantur.

Imperfecta dicitur, quia externis nutrimentis ita Elementata cōseruat, vt interna principia nutrimentum assumptum totum in se conuertere nequeant.

10. Imperfecta conseruatio fit hoc modo.

1. Interna natura conseruandi corporis, quia de ætherea & incorruptibili essentia participat, suæ existentiæ perpetuationem appetit. 2. Cum vero corpus illud haud sit adæquate mixtum, ab alienis accedentibus naturis facile absumitur, vel vnum Elementum in alterum agit, illudque consumit. Hoc si fit, corpus destruitur, nisi aliquid in assumptæ partis locum restituatur. 3. Ad euitationem ergo huius corruptionis corpus illud per insitum balsamum agit in assumptum Elementū, illud transmutat, sibi simile reddit, ac proinde illud, quod in alimento est sibi homogeneum, suo balsamo & internæ naturæ perfectissime vnit: Quod vero heterogeneum est, separat, & tanquā à sua natura alienum extrudit, id quod ex quotidiana experientia cuiuis patere potest.

11. Conseruatio Elementatorum externa est, qua extrinsecus Elementata in se corruptibilia durationem & sui Esse continuationem accipiunt.

12. Con-

12. Conſeruatio Elementatorum externa fit duobus modis: 1. Remotione eorum quæ corruptionem inferunt, & 2 additione eorum quæ corruptionem inſita virtute arcent.

13. Remotio eorum quæ corruptionem inferunt, hic eſt ſublatio corrumpentium rerum ex Elementis (in quibus proxime Elementata exiſtũt) & ex alimentis medicamentisque ante aſſumptionem.

Sic metalla conſeruantur, quando ſalia & aquæ corroſiuæ ab ipſis remouentur. Homo conſeruatur, quando aer peſtilentibus & venenoſis vaporibus exuitur. Ab alimentis hominis venena & feces ſpiritibus malignis prægnantes ſeparantur & reiiciuntur. Medicamentis impuritates venenoſæ & prauæ ante adminiſtrationem demuntur, vt vel hinc Paracelſus recte ſcribat, metallorum vſum citra noxam in medicina non eſſe, niſi prius comminuantur, alterentur, & natura metallica depoſita in aliam Eſſentiam transmutentur. Parum etiam ex iis effectum ſperes, ſi nõ præparatio, quam Alchymia docet, applicationem præceſſerit: id eſt, ſi ante in ſua arcana, olea, balſama, quintas Eſſentias, tincturas, calces, ſales, crocos & his ſimilia non redegeris. lib. de compoſit. metall. in princ.

14. Additio eorum, quæ inſita virtute corruptionem arcent, eſt ſalis alicuius balſamici, aut rerum ſale balſamico abundantium ad corpora cor-

ruptioni obnoxia debita accommodatio & applicatio.

Carnem bouinam ſale communi à putredine præſeruamus. Ceruus ſenio confectus viperam cōquirit eamq; vorat, vt eius balſamico ſale, quo abundat, vires collapſas reſtituat, nouoq; vigore induatur.

15. Huc refertur renouatio rerum naturalium, qua ex balſami alicuius ſiue naturalis, ſiue artificioſi aſſumptione ad tantum vigorem redeunt, vt non tantum inde vires refocillentur, ſed etiam omnes impuritates corruptionem molientes expellantur.

Renouatio hæc etſi & ratione modi, quo aliquando applicatur, & ratione præparationis artificioſæ, quæ interdum accedit, alicui artificialis haberi poſſit, ac proinde Phyſicos terminos excedere videatur, tamen recte naturalis etiam dici poteſt: quia intimæ naturæ rei cui applicatur, maxime conueniens eſt, & quoad eſſentiam maxime ſimilis.

16. Renouatio rerum naturalium eſt ſæpe cum iuuentutis reductione: itaque quando Elementatum iam quodammodo labaſcens renouatur, iuuentus, id eſt, is ſtatus, quo in ſummo ſuo vigore Elementatum fuit, reducitur.

17. De renouatione rerum naturalium ſubijcio hæc axiomata.

I.

In hoc rerum ſtatu extra corpoream naturam non

non habetur balsamus renouans, sed vbiq́ aliquid de natura corporis sibi immixtum habet.

Balsamus enim sine corpore subsistere nequit. Hoc vero notare est, quod balsamus, quando impuritatibus obruitur & corporis crassitie eius actiones impediuntur, impuritatibus nudari, corpusque in tantum subtiliari debeat, vt in naturam confortandam & restaurandam agere possit. Sic è cibo, quem assumimus, Archæus noster balsamū elicit sibi consimilem, separatis & eiectis fecibus per appropriata emunctoria. Philosophi crassitiem separando subtiliant metalla, vt ex iis spiritus balsamicales proliciant, nobisque deinde in vsum nostrum propinent. Nisi corpora fiant incorporea seu volatilia, & è conuerso spiritus reddantur corporei, nihil operamini: aiunt Philosophi. Vide Arnold. lib. 1. Rosar. c. 9. In auro potabili parando, ait Paracelsus, primus gradus est, vt aurum fiat volatile, & non amplius reduci possit.

II.

Quo è puriori & perfectiori corpore renouans balsamus desumitur eo efficacius & perfectius impuritates separat, viresq́ eminentiores confert.

Vnumquodque enim agit secundum naturam suam. Vnde non mirum est, quod Lapis Philosophorum perfectissime & efficacissime morbos ex corpore pellat, cum ex perfectissimis huius mundi corporibus, scil. ex Sole & Luna producatur.

II.

Balsamus renouans quo simplicior est, eo constantius & vniuersalius operatur.

Operationes enim rei naturam & essentiam sequuntur. Balsamus vero simplex dicitur, qui ex vna natura fluit. Qui ex naturis diuersæ speciei ad corroborationem balsami alterius hauritur, simplici balsamo longe debilior est: Quo enim quid vnitati vicinius, eo constantius, perfectius & vniuersalius operatur. Simplex simpliciter, vel Scaligero teste in 140. exercitatione, verum, vnum est, quod est sibi ipsi & principium & finis; alia quo sunt ei propiora, illius etiam maiorem capiũt perfectionis partem. Sic Angeli nobis sunt longe potentiores cum ex multis Elementis non sint conflati, simplicitatiq; Dei sint propiores. Deus quia summe vnus est, summe potens est, quod probe obseruandum contra eos, qui variis eduliis, varioque potus genere delectantur. Vitam longius producerent, si vnius generis cibo & potui assuefierent.

IV.

Corpus quod renouari debet, actu calidum esse oportet.

Balsamus enim renouans cum sit ignis, & naturæ nitro Sulphureæ, sulphur actualiter requirit, quo accendatur, non aliter ac nitrum, quod quã do operari, & mirandos effectus in eiaculandis glandibus edere debet, à sulphure & igne prius accendatur necesse est Nobis exemplo esse potest metallorum transmutatio, quæ fieri fere nequit, nisi metalla imperfecta ignianiur, liquefiãt & fluant, vt hac via pori, quos Lapis Philosophorum permeet, aperiantur. Laxatiuũ in homine mortuo nihil operatur, sed in viuo calorisq; actũ habente.

V. In-

V.

Iuuentus reducitur, quando vires præſtinæ reſtituuntur, pelles antiquæ exuuntur, nouæ induuntur, & nouorum aſtrorum ſumme conuenientium regimen introducitur.

Sic auri iuuentus reducitur, quãdo aurum per Mercurium & ignem in liquorem redit. Serpens renouatur, quando pellem deponit & nouam reaſſumit. Homo ſenex renouatur, quando canos capillos amittit, nigriſque ornatur, vngues decidunt, noui repullulant, integraque cutis rugoſa in teneram mollem & floridam conuertitur: Cãcri, qui cruſtas abiiciunt, tenero & molli tegumento iterum veſtiuntur. Mulier octogenaria, quando Philoſophice renouatur, ad conceptionem habilis reddi poteſt: Siquidem in eiuſmodi renouatione balſamus eius ita corroboratur, vt menſtruus fluor redeat, ſemenque in ipſius genitalibus generetur & augeſcat.

VI.

In iuuentutis reductione prolongatio vitæ fundatur, præcipue vbi ſimilimo balſamo perfecta natura impragnato confortatio balſami inſtituitur.

Si vis vt arcus telum longiori tractu propellat, chalybs chalybi per fabrum adiungendus, & arcus fortior reddendus eſt.

18. *Renouatio eſt vel vniuerſalis, vel particularis.*

19. *Renouatio vniuerſalis eſt, quæ vniuerſali*

balſamo naturam alicuius rei ita reficit, vt per omnes partes vigor eius inſtauretur, & impuritates cum radice extirpentur.

Balſamus vniuerſalis eſt, quo non ſolum mineralia, ſed etiam vegetabilium & animalium naturæ corroborantur, eorum impuritates & imperfectiones tolluntur, atque radix ipſius mali ſimul extirpatur. Vnde vniuerſalis renouatio (ſi ad hominem applicatur) recte dicitur ablatio radicum, ſeu impuritatum morbidarum, vel ab ortu hæreditarioue parentum ſemine, vel poſtea alimentorum vſu & culpa ſiue externarum impreſſionum iniuria in humanam anatomiam inſitarum.

Axiomata.

I.

Id quod omnibus vegetabilibus virorem inducit & reducit, mineralibus vigorem diſpenſat, animalibusq; vitam & nutrimentum communicat, illud eſt vniuerſalis balſami vera materia, atque Hermeticæ medicinæ realis origo.

Vniuerſalis enim medicina ex vniuerſali ſubiecto eruenda eſt. Vt in ſpecie hoc ſubiectum iam nominem, non neceſſe eſt: aliquoties illud in hiſce libris Phyſicis aperte ſignificaui.

II.

Balſamus vniuerſalis, qui eſt verus Hermetis lapis, ſub minima doſi in generoſo vino propinatur.

Doſin vnius grani Philoſophi in adminiſtratione balſami vniuerſalis requirunt.

III. Citra

III.

Citra specialem morbi cognitionem balsamus vniuersalis administratur.

Id est, non est necessarium, vt medicus multum sit sollicitus de morbi specie cognoscenda, si habuerit balsamum seu medicinam vniuersalem: quippe omnibus morbis aduersatur, & nullus morbus est, cui non contrarietur præstantissima illa medicina. Datus Canon omnes Medicinæ studiosos ad diligentem balsami vniuersalis seu lapidis Philosophici vestigationem instigato, cum eo habito studium Medicinæ adeo reddatur facile, vt variorum librorum multiplex lectio merito habeatur superuacanea, atque indicationum perplexæ particularitates, contrarietates vel ordines nullam sedem inueniant.

20. Renouatio particularis est, quæ balsamo particulari absoluitur.

Balsamus particularis est, qui ad certam corporis partem renouandam ordinatus est, & ad certum genus defectuum tollendum adhibetur: ac proinde ex renouatione tali non est omnium morborum, sed quorundam cura. Consule dogmaticos, & huiusmodi balsamorum ingentem copiam videbis. Omnia etiam Chymica remedia, præter Philosophorum lapidem particulari balsamo participant, atque ideo definito morbi generi tollendo destinata sunt.

Etsi dentur, quæ licet vniuersalia non sint, v-

niuersalibus medicinis tamen maxime vicina sunt.

Axiomata.

I.

Quicquid in macrocosmo renouatur, illud ad microcosmi renouationem facit.

Sic cum aurum renouatione in primam materiam reducitur, aurum Philosophice elaboratum microcosmum renouabit. Galenus, vt ipse lib. Simplic. & libr. de antidot. refert, opera viperarum vino impositarum pristinæ valetudini duos leprosos restitutos fuisse testis vidit oculatus: Cum enim dictis leprosis vitam miseram & ærumnosam diu agẽtibus ex commiseratione ad mortem ipsis accelerandam vinum, in quo vipera casu immersa & mortua fuerat, bibendum offerretur, non tantum cutem vlcerosam squamosam & fœtidam cum sana & florida permutarunt, sed integram insuper, perfectamque inde sanitatem recuperarunt. Iam vero vel vulgo notum est, quod viperæ quotannis bis renouentur, & exuuias abiiciant. Vnde Philosophiæ veræ filij ex viperis naturam balsamicam eruere sciunt, ad renouandam & purgandam hominis essentiam ab omni impuritate.

II.

Si vis balsamo conuenienti hominem renouare, discito perfecta metalla in primam reducere materiam, & imperfecta coessentiali balsamo perficere.

Qui

Qui microcoſmi defectibus ex fundamento mederi deſiderat, ille in rebus macrocoſmicis prius faciat periculum, vt has ab imperfectionibus ſuis liberet. Quicunque corpora macrocoſmica purgare & debitis medicinis perficere neſcit, non dignus eſt qui medicamenta in ſalutem hominis doceat. Cum vero ſine Alchymia nemo imperfecta corpora depurare perficereque queat, Alchymiam neceſſariam eſſe ad medicinam quis non intelligit? Reuocato Saturnum & reliqua imperfecta metalla, tum tibi erit medicina, qua balſamum hominis inſtaurare & vere renouare queas.

21. *Hucuſque fuit conſeruatio propria: Conſeruatio ſpeciei eſt promotio Elementati ad ſui multiplicationem, vt, ſi forſan Elementatum indiuiduatum deſtruatur, ſpecies ſimilis in mundo ſupereſſe poſſit.*

Axiomata.

I.

Conſeruatio ſpeciei conſiſtit in diſpoſitione Elementati ad productionem ſeminis, quo ipſum Elementatum multiplicatur.

Quando enim eo deducitur Elementatum, vt ſemen de ſuo corpore fundat, ſemenque ipſum poſtea in debitam matricem proiicitur, facile ſpecies multiplicari & propagari poteſt.

II.

Semen quo copioſius à corpore prodit, eo plures ſpecies propagantur.

Abrahamo diuinitus promiſſa fuit ſeminis ſui

in

in infinitam prolem transplantatio & augmentatio: Vnde nepos eius Iacobus tantam à Deo benedictionem seminis impetrauit, vt duodecim natos è lumbis suis progenuerit, gentis Iudaicæ firma stemmata & columnas.

III.

Corpus quod ad productionem seminis disponi debet, perfectum est.

Id est: Omnia vasa quæ nutritioni & seminis generationi inseruiunt, & habet, & bene disposita gerit: alias semen nullum progenerari poterit. Cui testes excisi sunt, ille semen hominis productioni destinatum non producet. Mulier præpinguis semen suum semini virili vix adiungere potest, vt vel hinc raro concipiat.

IV.

Corpus quod ad productionem seminis promouendum est, aqua nutritur.

Est enim in aqua nutrimentum, quo omnia multiplicari & speciem suam propagare possunt. Terra quæ in aqua latet, eiusmodi nutrimentum est: Vnde Basil. Valent. claue 8. ait: Es wirdt der Natur lebendige vermehrung vnd erweckung jhres Lebens am meisten in der Erden gefunden. Id est, Naturæ viua multiplicatio & vitæ excitatio potissimum in terra reperitur. Huc etiam insignis ille locus doctissimi Drebelij, quem c. 8. lib. de natura Elementorum videre licet, maxime spectat, vbi sic ait: Der Regen befeuchtiget die durstige Erden/die darin fäulet/schmeltzt / vnd durch ziehet mit der Feuchtigkeit das Gewechs der Erden: Aber durch

durch die Wärme der Sonnen wirdt sie mit der Feuchtigkeit auffgezogē biß an die eusserste Theil deß Gewächß: Vnd weil das Wasser flüchtiger ist/deñ das nutriment der Erden / vertrucknet das Wasser in Lufft vnd verläst das nutriment/ welches durchs Leben der Dinge in die Natur deß Gewechs verändert wirdt. Werden also alle Geschöpff der Erden erhalten / vermehret auß dieser einigen Substantz. Id est, pluuia sitientem & indigam irrigationis terram humectat, quæ in ea putrescit & liquitur: suaque vligine peruadit plantas, & quæ ex terra nascuntur: Sed per Solis calorem humiditas eleuatur vsq; ad extremas plantæ partes: cumque aqua fugacior seu volatilior sit quam nutrimentum, terræ aqua exsiccata, seu in aerem conuersa deserit nutrimentum, ꝙ per vitam rerum in naturā stirpis conuertitur. Terræ ergo creaturæ omnes hæc vnica substantia conseruantur & augentur.

V.

Aqua corpori, quod ea nutritur ad seminis productionem promouendam, est conueniens.

Corpus ergo vegetabile vegetabili, animale animali, & metallicum metallica aqua nutritur. Omnem nascens vel crescens in sua specie multiplicatur, teste Arnoldo de villa noua semit. semitę p. 438. Confer axioma 1. theor. 4. lib. 8. de mineralibus. Philosophi, ait autor auroræ consurgentis mihi pag. 231. granum suum humore connaturali nutrire volunt, donec vegetetur & fructum afferat talem, qualem intrinsecus habet, & volunt viuificare illud, quod mortuum est, à forma metallina, quousq; fusionem præstet metallicam.

VI.

Sine putrefactione seminis nihil multiplicatur.

(Putrefactio seminis est eius per aquam intrantem digestio ad suscipiendam maiorem profunditatem & organorum actionibus debitis appropriatorum formationem) Alles Fleisch/ait Basilius Valent. clau. 8. es sey Menschliches oder auß Thieren/kan keine fernere Vermehrung vnnd fortpflantzung bringen/es geschehe dan anfangs durch die Fäulung: Auch der Same deß Ackers vnnd alles so dem vegetabilischen vnterworffen vnd zugethan/kan zu keiner Vermehrung komen/dan durch die Fäulung. Id est, omnis caro tum hominis tum bestiæ in specie multiplicari & propagari nequit, nisi per putrefactionem: Etiam semen agri, & omne quod vegetabili regno subiacet, non potest multiplicari nisi putrefactione mediante. Putrefactio autē debet fieri in propria matrice. Quod si granum frumenti, ait Lullius ca. 26. theor. test. non proiiciatur in terram, nullo tempore virtus eius multiplicabitur. Nostrum semen, ait idem paulò post, in terra sua pullulat, crescit & colligit fructus suos & suas messes.

Annotatio.

Inseruiunt speciei propagationi insitio, transplantatio, & proiectio seminis in matricem: vt hinc ea, quæ natura per se præstare non potest, mediante artificio & opera hominis fiant, illudq; quod solius naturæ ductu ad seminis formationem deduci haud possit, disponente Philosopho per industriam hominis multiplicetur. Sic inserimus

mus ſurculos truncis, vt hinc nouæ exſurgant arbores, quæ ſemen deinceps vlterius è ſe emittant, quam ſi ſurculi manſiſſent in radicali arbore. Philoſophi ſimiliter aurum ſumunt, illudq; alij metallo congenero inſerunt, vt in eo tanquam in radice de nouo augeatur, ſemenq; ſuum multiplex fundat. Vt negotium hoc, ait Flamellus recenſente Gallo, adimpleatur ex æquo, ſumenda ſimul arbor cum ſuo fructu, quo denuo planterur citra fructus ablationem in fertiliorem terram, quæ plus nutrimenti dabit vnico die, quam prior ager exhibuiſſet in centum annis, ob ventorum aſſiduam agitationem.

CAPVT III.

De Elementatorum deſtructione.

1 *CVM Elementata, quorum Elementa & principia hypoſtatica adæquate haud mixta ſunt, quæque ex ſemine corruptibili ortum ſuũ ducunt, perpetuum conſeruari nequeant, tandem deſtruuntur.*

2. Poſt Conſeruationis ergo doctrinam Deſtructio merito explicatur.

3. Deſtructio hic eſt, qua Elementatorum exiſtentia minuitur.

Axioma.

Omnis deſtructio fit per contraria.

Nulla res aliam corrumpit, niſi illa quæ ſuperat aliam in qualitate contraria: Lull. c. 54. theor. teſt: Vnde Ariſtoteles: Quicquid corrumpitur, à ſuo contrario corrumpitur.

4. De-

4. Deſtructio eſt vel totalis, vel partialis.

5. Deſtructio totalis eſt, qua tota alicuius corporis ſubſtantia corrũpitur: partialis, qua vel pars eius minuitur, vel functio aliqua intercipitur.

6. Deſtructio fit duobus modis: videlicet ſolutione & coagulatione.

Solutio hæc eſt vel craſſa vel ſubtilis. Craſſa fit collidendo, atterendo, contundendo, conquaſſando, frangendo, cadendo, vulnerando, pungendo, ſcindendo, findendo, abſcindendo, &c. Solutio ſubtilis fit vel corroſione, vel inflãmatione. Corroſio fit alieno corrodẽte Sale: inflammatio ab accenſo Sulphure. Omne corruptibile non poteſt examen ignis ſuſtinere. Lull. cap. 51. theor. teſtam. Eſt & præterea alia ſubtilis ſolutio, qua id ꝙ ſoluitur, naturæ conuenienter ſoluitur. Hanc ſemper inſequitur corporis ſoluti transplantatio in perfectiorem ſubſtantiam. Coagulatione deſtructio infertur. 1. Quando liquidum corpori conueniens ita coagulatur vt deſtructio neceſſario ſequatur. 2. Quando vapores & Spiritus ſubtiles, qui alias vtiles eſſent per ſuum vaporoſum ſtatum, Sale quodam aluminoſo & acido vel Sulphure narcotico incraſſantur. 3. Quando ea, quę in vaporis vel liquoris ſpecie excerni debent, intus in corpore coagulantur, & ſua adhærentia meatus nutrimenti & excrementi occludunt. 4. Quando extrinſecus corpus ſpirituoſum comprimitur, vt Spiritus in eo liberum exitum & ex aere refocillationem habere nequeat: vt fieri ſolet in ſuffocatione.

PHYSICÆ

PHYSICÆ HERMETICÆ LIBER VI.

DE STELLIS.

CAPVT I.

De luce & influentiis Stellarum.

1 HVCVSQVE Generationem, Conseruationem, & destructionem Elementatorum exposuimus: Iam dicemus, quotuplicia Elementata sint.

2. Elementata ergo sunt vel superiora, vel inferiora.

Diuisio hæc Elementatorum pendet à diuisione Elementorum: Horum enim alia sunt superiora, alia inferiora. Vide supra lib. 1. c. 2.

3. Superiora Elementata sunt corpora, quæ in superioribus Elementis principaliter sustentantur.

Siue perpetuum in iis subsistant, siue in iis generentur, vt in terram ad vsum terrestrium demittantur. Dico esse corpora, vt excludantur Spiritus, qui supra expositi libro tertio fuerunt.

4. Superiora Elementata sunt vel stellæ vel meteora.

5. (a) *Stellæ ſunt corpora* (b) *ignea in cælo* (c) *lucentia,* (d) *maxime rotunda, & ad perfectionem inferiorum promouendam* (e) *principaliter creata.*

(*a*) Sidera & aſtra appellantur, quanquam aliquando ſidus eſt plurimum ſtellarum concurſus: ſeu ſidera ſunt plures ſtellæ coniunctim conſideratæ: (*b*) Id apparet ex radiis ſtellarum præſertim Solis & Lunæ. (*c*) Vnde ſtella Iſidoro definitur lux aggregata in ſuo orbe. (*d*) Vnde etiam in orbem radiant. (*e*) Hinc cometæ è numero ſtallarum excluduntur, quia ad perfectionem inferiorum principaliter non ſpectant.

Axioma.

Singulis ſtellis innata eſt proprietas; qua mineralibus, vegetabilibus & animalibus certis propagandis per ſeminum conuenientium in terram proiectionem ſingulari modo deſtinentur.

Mineralium vegetabilium & animalium ſpecies certo numero definitæ non ſunt, ſed plurima etiam ſemina eorum ſepulta iacent in ſtellis, quæ, vbicunque inuenerint matricem ſuæ productioni conuenientem, ibi naſcuntur & in lucem ſiſtuntur, vt vel hinc extraordinariam quandam generationem rerum dari neceſſario ſtatuendum ſit. Vnde nouarum plantarum, quæ antiquorum temporibus latuerunt, ortus, mineralium incrementum varium, & vermium inſectorumque nunquam viſorum infinitus numerus. Similiter etiam accidit, vt nouis conſtellationibus noui morbi

morbi exurgant, quia ex nouorum ſeminum aſtralium affluxu in ſubiectis conuenientibus facile producuntur. Quare non mirum eſt, quod lues Venerea Galeno & Hippocrati plane incognita fuerit, cum poſterioribus ſeculis ſemina eius luis ex ſuperiorum aſtrorum affluxu deſcendentia matricem eius malignitati conuenientem in Indis, Hiſpanis, Gallis, Germanis & aliis abuſui Venereo impie conſecratis repererint. Cœlum eſt inſtar maſculi, terra inſtar fœminæ: Influentiæ cœleſtes ſi quid ſuæ naturæ in intimis terræ ſibi reſpondere deprehenderint, illi ſe coniungunt & firmiter vniunt, vt vna natura inde conſtituatur. Quæ ſi conuenienti nutrimento debitoque calore amplius fouetur, in propriam ſpeciem nouarum virium excreſcit, & prædeſtinationis ſuæ virtutes vniuerſo orbi oſtendit. Semen per ſe ſpirituale eſt. Si tamen in ſubiectum conueniens proiicitur, nutrimentoque ſimili alitur, corpus aſſumit, & organa, per quæ vires ſibi conuenientes edere debeat, acquirit, vt omne illud quod in intimis naturæ receſſibus occultatum eſt, per ea euoluatur & manifeſtetur. Virtutes rerum exterius homini apparent, vt fons earum interior magis magiſque inquiratur & perueſtigetur. In exterioribus corruptio, in interioribus perpetuitas eſt. Quorum conſeruatio ab interioribus procedit, ea æternum perſiſtunt. Quæ vero ab exterioribus conſeruationem ſui petunt, collabuntur, & ad tempus manent.

6. In ſtellis duo hic ſunt conſideranda: Lux & Influentia;

7. (a) *Lux est ignis coagmentatus seu condensatus, & (b) radiorum (c) luminisq; emissioni ad aliorum corporum capacium illustrationem destinatus.*

Augustinus lucem sic commendat super Gen. ad lit. Lux est substantia corporea, summe simplex in generatione corporum, summe multiplex in efficacia, summe mobilis & absolutæ penetrationis & minimæ resistentiæ, & summe disparia & contraria generans, concilians, summe conuertibilis, omnis naturalis motionis principium & origo, summe perfectibilis, summe iucunda, summe communicabilis: Vnde luce in corporibus nihil est subtilius, nihil conuenientius, nihil pulchrius, nihil velocius, nihil vtilius, nihil impassibilius, nihil virtuosius inuenitur. Lux, inquam ego, substantia est. 1. Quia sine Sole reliquisq; substantiis, quibus iam inest, olim in mundi creatione substitit. 2. Quia in se proprie dicta accidentia colorem & figuram sustinet. 3. Quia operationes per se edit: vt videre est in creatione. 4. Quia substantias producit, radios & lumen. 5. Quia de cœli seu ignis substantia participat, & 6. Quia omnibus rebus per insitum calorem vitam tribuit. (*b*) Radius est lucis visibile recta eiaculatum effluuium. (*c*) Lumen est orbiculare radiorum lucisque effluuium. Omne autem effluuium orbiculare tenuius est illo, à quo effluit. Itaque lumen penetrantius est quam radius. Vnde fit vt radij per vitreas fenestras refrangantur, lumen vero simpliciter penetret.

Axiomata.

Axiomata.

I.

Lux corporibus cœlestibus inclusa quiescere nescit, sed in hoc intendit & descendit, vt lux inferioribus corporibus impacta eleuetur, atque ad eximium & eminentem statum cum iis, quibus inclusa est, euehatur: ac proinde lucis natura est purificare & exaltare.

Hinc Ioh. Flut, alias de fluctibus tract. 1. lib. 1. de macrocosmi principiis c. 9. hisce verbis lucem commendat: Lucis natura est purificare, subtiliare, & ad cœli superioris apicem, si sit possibile, sublimare, cum sursum naturaliter tendat, & substantiam, quam inhabitat, pro posse suo secum ferre, h.e. digniorem facere intendat, quousque ad perfectionis fastigium eam deduxerit. Hæc ille. Vbi probe notandum, quod lux duplici modo se habeat: vno, quo est in superioribus, altero, quo est in inferioribus. Lucis in superioribus existentis natura est & ascendere & descendere, atq; ad latera velocissime ferri: perfectioni enim illa propinquior est, ac proinde secundum rationem radiorum è suo lucido centro ad circumferentiam tam sursum quam deorsum & ad latus celerrime mouentur. Huiusmodi perfectionis cum propter crassitiem & compactionem corporum inferiorum, quibus inest, lux capax esse nequeat, lux hæc ad superiora adspirat, atque adiuta per superiorem lucem corpora, quibus inhæret & per intima viscera mixta est, depurgare, exaltare, & eminēti dignitate, gloria, virruteq; beare annititur.

II.

Lux minor noctu apparet maior.

Ea enim in tenebris liberius vagatur, cum interdiu maiori luce coerceatur. Neque vero minor lux apparet noctu tantum maior, ſed etiam interdiu è loco vmbroſo & obſcuro magis affulget. Huius generis multa ſunt ſtratagemata optica in bellis & expeditionibus varie vſurpata. Sic Annibal apud Liuium lib. 2. decad. 3. Quinti Fabij Maximi vigilias prima nocte accenſis ſarmentis ad cornua boum hinc inde propter æſtum varie curſitantium alligatis terruit. Sic Rex Scotiæ, vt eſt apud Lauatherum de ſpectris, certos homines ſquamis piſcium fulgentibus indutos & putridis lignis pro baculis armatos conſtituit, qui principibus & nobilibus ſuis noctu apparerent, & ad fortiter pugnandũ contra hoſtes cohortarentur, certam promittentes victoriam. Illi arbitrantes ſe genios vidiſſe, rem fortiter geſſerunt, & poſtero die victoriam hoc ſolo ſtratagemate pellecti reportarunt.

III.

Lux, quo longius per anguſtum foramen in obiectum incidit, eo fit latior.

Id quod cuilibet per quotidianam experientiam patere poteſt.

IV.

Lux per angulatum foramen longius continuata rotundatur.

1. Quia vniuerſus mundus eiuſque principes partes, quarum nulli lux cedit, rotunda figura

præditæ

præditæ apparent. 2. Quia lux vndique in orbem & tanquam radiis suis conglobata diffunditur & radiat. Vnde lux cum globosa figura summam habet affinitatem. Quamobrem non mirandum est, quod lux ad natiuam & congenitam naturam, quam per angulatum foramen transeundo amisit, recuperandam festinet: Cum præcipue idem in guttulis effusæ dispersæque aquæ fieri videamus: Quæ & ægre figuram rotundam deserunt, & ad amissam recuperandam sensim, quoad licet, confluunt.

8. Influentia stellarum est Spiritus (d) *potens instar* (e) *radiorum è stellis in hæc inferiora influens.*

(*d*) Spiritus potens dicitur, quia plurimis virtutibus prægnans & refertus est. (*e*) Radij sunt tenuia, & subtilia effluuia stellarum in hæc inferiora. Et quia in hæc inferiora demittuntur, in longitudinem extenduntur. Quanto plus vero à fonte suo, qui in stellis est, radij isti recedunt, tanto magis ampliantur & in orbem lateralem extenduntur, vt plurimis simul sua præsentia prodesse & inseruire possint. Radij ergo influentes conici sunt, ac proinde in fonte suo veluti in vertice sunt fastigiati & inde descendentes æqualiter magis magisque peripheriam maiorem assumunt: vt vel hinc intelligamus, quomodo punctum virtuale, quod in omnibus rebus est, se dilatare, atq; in infinitos radios excrescere queat.

Axioma.

Influentiæ inclinant, non necessitant.

Nam homines, qui ratione vtuntur sobria, &

ſuam vitam ad legem Dei in S. ſcriptura propoſitam componũt, atq; ideo radiis Spiritus S. ſupranaturalibus illuſtrantur, influentias ſidereas ita moderari poſſunt, vt ſi malignum aliquid minitantur, præcaueant & ſe contra ſidereas iniurias optime tueãtur. Vnde ſapiens recte aſtris imperare dicitur. Quare hæc Paracelſi verba lucẽ noſtro axiomati ſubminiſtrantia naturæ ſtudioſus bene põderare debet: Sic n. in libro de ſign. rerũ natur. ait. Es iſt ein groſſer Vnterſcheid der wol zumerckẽ iſt / daß einen das Geſtirn zwinget / den andern nit: da iſt nun von nöten zu wiſſen / welcher das Geſtirn regieren vnd meiſtern kan / vñ welcher von dem Geſtirn regieret wird. Darauff ſo wiſſet / daß der weiſe Mann das Geſtirn regieren vnd meiſtern kan / vnd das Geſtirn nit jhn: dz Geſtirn iſt jm vnterworffen / muß jhm nachfolgen vnd er nit dem Geſtirn. Einen viehiſchen Menſchen aber regieret / meiſtert / zwinget vnnd nötiget das Geſtirn / alſo das er dem Geſtirn muß nachgehen / zugleicher Weiß wie der Dieb dem Galgen / der Mörder dem Rad / der Fiſcher den Fiſchen / der Vögler den Vöglen / vnnd der Weidmann dẽ Gewild. Was iſt anders die Vrſach / dañ daß derſelbe Menſch ſich ſelbſt nit erkent / vnd ſeine eygene kräffte / ſo in jm verborgen / nit zu gebrauchen weiß / vnd dz er die kleine Welt iſt / vnd auch dz gantze Firmament mit allen ſeinen Kräfften in jm hat / darum̃ er ein Viehiſcher vnweiſer Menſch genẽt wird / vñ in der harten Dienſtbarkeit ein Knecht ſein muß aller jrdiſchẽ zergänglichẽ Dingẽ / die Weißheit aber deß Menſchẽ iſt in keiner Dienſtbarkeit / kein Knecht hat ſein Freyheit nit von ſich gegeben / noch auß der

Hand

Hãd gelassen/darum̃ muß das Gestirn jr nachgehẽ vnd jr vnterworffen seyn/vnd sie nicht dem Gestirn.

9. *Influentia stellarum est, vel simplex, vel coniuncta.*

10. *Influentia simplex est vnius stellæ influentia, quatenus influentiis aliarum stellarum haud implicatur.*

11. *Influentia coniuncta oritur ex constellatione, quæ est plurium stellarum inter se ordinatio, vel ad vires coniungendas & exercendas in inferioribus corporibus, vel ad eas impediendas.*

CAPVT II.

De Stellis fixis.

1. *STellæ aut fixæ sunt, aut erraticæ.*

2. *Stellæ fixæ sunt, quæ supra planetas in cælo, æquali distantia à terra, simili à se inuicem, eodem motu feruntur.*

Vbi notare est: 1. Stellas dici fixas, non quod plane immotæ persistãt, sed quod tardissimo motu ferantur: quem motum sensus non ita percipit, sed tamen artifices certa ratione & obseruationibus deprehenderunt. 2. Stellas fixas scintillare: scintillatione enim hac stellæ fixæ à planetis præcipue discerni possunt. Optici eius scintillationis hanc tradiderunt causam, quod nempe stellæ fixæ propter maximam ab oculo videntis distantiam in aerem intermedium imprimant imaginem debilem: quæ debilis imago propter motum aeris debiliter repræsentatur, & debiliter ad

oculum deportatur, atque idcirco veluti tremere videtur.

Axioma.

Stellæ fixæ sua interualla & figurationes nunquam mutant.

3. Fixæ stellæ, 1. vel separatim, vel coniunctim considerantur.

4. Separatim consideratæ diuiduntur in 7. Classes.

5. Prima claßis habet omnium maximas, quæ cæteras stellas excepto Sole & Luna splendore omnes vincunt: secunda paulo minores, & sic deinceps, vt nebulosas & obscuras postrema contineat.

Communi Astronomorum suffragio, omnes stellæ firmamēti (excepta Luna) maiores terra statuūtur, atque definite magnitudo exsuperans exprimitur: Sed nondum video certissimum huius opinionis fundamentum: siquidem specialis magnitudo ob inexplicabilem pene distantiam nōdum est cognita: & quia maximæ stellæ dantur, nihil prohibet, quin & minimæ, quæ à terra magnitudine longe superentur, in firmamento reperiantur. Addo quod Stellæ eiusdem classis non omnino æquales appareant, ideoque non eodem pede, quod dicitur, metiendæ: Exempli gratia Syrii stella primæ classis, cæteris sui ordinis fulgentior & maior est: quæ si centies sexies exsuperat terram, cor Leonis vix centies. De reliquis simile esto iudicium. Præterea autorum circa hoc negotium non est certus consensus, aut si quis est, ab

auto-

authoritate potius (quæ in hac cauſa nullius eſt momenti) dependet.

6. Stellæ fixæ coniunctim conſideratæ ſunt, vel in certas imagines digeſtæ, quæ ſidera dicuntur, & certa ſtellarum ſerie conſtant, vel extra imagines hinc inde diſperſæ.

Illæ nominantur numerabiles, hæ innumerabiles.

7 Stellæ fixæ 2. ſunt, vel in Zodiaco, vel extra Zodiacum.

8. *In Zodiaco ſunt duodecim illæ conſtellationes, quæ* (a) *ſigna vocant & δωδεκατημόρια.*

(a) Dicuntur ſigna κατ' ἐξοχὴν: non quaſi aliæ ſtellę non ſint ſigna, ſed quod duodecim iſta ſidera inter omnes ſtellas fixas valde coniunctam & arctam habeant cum motu & efficacia Solis & Lunæ neceſſitudinem, vtpote cum Sol & Luna, vt & reliqui Planetæ ſub his ſideribus perpetuo verſentur.

9. Sex ex iſtis ſignis (vt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo & Virgo) (b) *Septentrionalia ſunt: Sex vero reliqua (vt Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius Piſces)* (c) *meridionalia.*

(b) Septentrionalia appellantur, quia ab Æquatore recedunt verſus Septentrionem. *(c)* Meridionalia dicuntur, quia ab Æquatore declinant verſus meridiem. Signa Zodiaci his duobus verſibus comprehenduntur:

Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
Libraq́ꝫ, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Piſces.

10. Stel-

10. *Stellæ fixæ extra Zodiacum ſunt, vel Boreales, vel Auſtrales.*

11. *Boreales Septentrionalibus nationibus inprimis conſpicuæ viginti & vno aſteriſmis comprehenduntur.*

Quales ſunt: 1. Vrſa maior. 2. Vrſa minor. 3. Draco. 4. Cepheus. 5. Bootes. 6. Corona Borealis. 7. Hercules. 8. Lyra. 9. Olor. 10. Caſſiopeia. 11. Perſeus. 12. Heniochus. 13. Ophiuchus. 14. Serpens Ophiuchi. 15. Sagitta. 16. Aquila. 17. Delphinus. 18. Hinnulus. 19. Pegaſus. 20. Andromeda. 21. Triangulus.

12. *Auſtrales ſtellæ extra Zodiacum ab Æquatore ad plagam meridionalem declinant, atq; adeo ad hemiſphærium nobis oppoſitum.*

Tales quindecim imaginibus exprimuntur, quæ ſunt: 1. Cetus ſeu balæna. 2 Orion. 3. Argo nauis, quam quidam arcam Noe vocãt. 4. Lepus. 5. Canis minor. 6. Canis maior. 7. Hydra. 8. Crater. 9. Coruus. 10. Centaurus. 11. Lupus. 12. Thuribulum. 13. Corona auſtralis. 14. Piſcis auſtrinus. 15. Eridanus ſiue Nilus, vt alii vocant.

Annotatio.

Situs horum ſiderum longe melius ex globo quam ex præceptis cognoſcitur: Quare eum hic explicare non opus eſſe arbitror. Conſulant Studioſi Phyſices ſphæricas Aſtronomorum inſtitutiones, & plenius de iis informabuntur.

CAP.

CAPVT III.

De Planetis in genere, & eorum Aspectibus.

1. Stellæ erraticæ appellantur Planetæ.

2. Planetæ sunt stellæ sub fixis consistentes, quæ sensibiliter, modo velocius, modo tardius, nunc ad hanc, nunc ad illam cœli partem in Zodiaco mouentur.

Cicero putat planetam, id est, errantem stellã dici per antiphrasin quasi minime errantem: Sed Astronomi rectius docent non per antiphrasin dici hasce stellas errantes, sed per respectum & comparationẽ ad stellas fixas. Erraticæ ergo stellæ appellantur, non quod committant errorem in motu, vtpote quæ statis & certis temporibus suũ cursum semper absoluunt, sed quia ipsorum motus magis est varius, quam stellarum fixarum, ita vt recte omnis stella posset distingui in stellam variabilem & inuariabilẽ. Vide cap. 11. lib. 1. System. Astron. Keckermanni.

Axiomata.

I.

Planetæ maximam habent in nocendo vim per tantum temporis, quantum durat retrogradatio Cardan.

II.

Quoties planeta ingreditur signum oppositum alteri

alteri suorum domiciliorum, facit pro complexione sua non mediocrem aeris mutationem. Iohann. Wernet. in suis obseruat.

3. Planetarum aspectus in genere hic potissimum considerandus est.

Aspectus enim planetarum variarum influentiarum causa & origo est.

4. Aspectus planetarum est vnius planetæ ad alterum sub signis Zodiaci situs, quo operationes suas planetæ, vel mutuo adiuuant, vel impediunt.

In Ephemeridibus planetarum aspectus dicitur συζηγία, id est, coniugatio.

5. Aspectus planetarum est, vel rectus, vel collateralis.

6. Rectus est, quo planetæ se aspiciunt secundum rectam lineam.

7. Estq; vel Coniunctio, vel Oppositio.

8. Coniunctio planetarum est, quando versantur & conueniunt in eodem Zodiaci signo. Eius nota est ☌.

Coniunctionem Græci σύνοδον vocant, & quãdo coniunctio accidit in planetis superioribus, nempe in Saturno, Ioue, Marte: vocatur coniunctio magna, quia res magnas portendit.

9. Oppositio est, quando planetæ versantur in signis oppositis. Eius nota est ☍.

Quando planetæ distant integra medietate Zodiaci, id est, signis sex, atq; adeo gradibus 180. tum dicuntur esse in oppositione. Signa opposita

ſunt Aries & Libra: Taurus & Scorpio: Gemini & Sagittarius: Cācer & Capricornus: Leo & Aquarius, Virgo & Piſces. Quod ſi ergo, E.G Sol eſt in Ariete, Luna autem in Libra, tū eſt oppoſitio Solis & Lunæ: quia Aries & Libra ſunt ſigna oppoſita.

10. *Collateralis aſpectus eſt, quando lineis collateralibus ſe mutuo reſpiciunt.*

11. *Eſtque vel ſextilis, vel quadrangularis vel triangularis.*

12. *Sextilis aſpectus eſt, cum planetæ à ſe inuicem diſtant ſexta Zodiaci parte.*

Id eſt, duobus ſignis. Eius nota ſunt ſex lineolæ ex vno centro ductæ ⚹ Exempli gratia: Sextilis aſpectus Solis & Lunæ eſt, cum Sol verſatur in ariete, & Luna in geminis.

13. *Quadrangularis ſeu quadratus aſpectus eſt, cum planetæ diſtant quarta parte Zodiaci, i.e. tribus ſignis. Eius nota eſt* □.

Exempli gratia: Si Sol eſt in ariete, Luna autem in Cancro, tum dicitur eſſe quadratus adſpectus inter Solem & Lunam.

14. *Triangularis deniq; aſpectus eſt, cum planetæ diſtant à ſe inuicem tertia Zodiaci parte, id eſt, ſignis quatuor. Eius nota eſt hæc* △.

Exempli gratia: Si Sol eſt in Ariete, Luna autē in Leone, tum dicitur eſſe triangularis adſpectus inter Solem & Lunam.

15. *Ceterum aſpectuum alius eſt benignus, alius malignus.*

16. Benignus aſpectus eſt, quo planetæ boni inter ſe ordinantur ad influentias conducibiles promouendas, vt Sextilis aſpectus.

17 Malignus aſpectus eſt, quo (a) *planetæ inter ſe ordinantur eo fine, vt influentias nociuas promoueant.*

Talis adſpectus plerumq; eſt quadratus, Coniũctio vel Oppoſitio. Maligni ergo aſpectus ſunt: ☍♂☉ □♃☉ □♂☉ ☍♃☉ □♃♂ □♂☿ □♄☉ ☍♄♂ ☍♄☉ ☌♃☌ ☌♂☿ □♄♂.

Annotatio.

(*a*) Siue planetæ ſint mali, ſiue boni. Sol, Venus, Mercurius, & Iupiter boni planetæ ſunt: Saturnus & Mars mali.

Axiomata.

I.

Influentiæ ex aſpectibus benignis obortæ influentias ex malignis aſpectibus ortas moderantur, ne adeo noceant, ſi boni aſpectus multitudine malignos ſuperant.

II.

Cum malus planeta malo iunctus fuerit, magis ſuperabundabit malum. Meſſahala Arabs in ſua Epiſt. de Coniunctionib. planetar.

Sic Coniunctio Martis & Saturni perniciem & exitium maximum introducit, inteſtinaq; bella excitat.

III.

Aſpectibus variantibus variant & virtutes rerum ſubiectarum.

Radii

Radii enim ſiderum pro varietate aſpectuum varie ſe miſcent & operantur.

CAPVT IV.

De Sole.

1. PLanetæ ſunt, vel maiores, vel minores.

2. Planetæ maiores ſunt Sol & Luna.

Maiores appellantur, quod oculis noſtris magnitudine reliquas ſtellas ſuperare videantur, & quod ipſorum influentiæ in hæc inferiora reliquorum planetarum & ſtellarum influentiis ſint euidentiores, & motus eorum notabiliores. Eadem de cauſa in S. literis appellantur magna. Keckermannus appellat planetas principes.

3. Sol eſt planeta maior, qui lucem & calorem inexhauſtarum virium in ſe continet, atque vtrumque per radios in hæc inferiora ad vigorem & virorem inducendum vitamq́; excitandam & promouendam demittit.

Audi hic doctiſſimum Crollium ita diſſerentē baſilic. Chym. p. 208. In cœleſtem regionem Deus poſuit Solem quaſi regem & gubernatorē & fontem omnis luminis: Anima enim mundi ſeu natura media in Sole præcipue habitat, vt quæ globum Solis totum implens radios ſuos vndique quaſi ſpiritum effundit per omnia, vitam, ſenſum & motum ipſi Vniuerſo diſtribuēs, & cuncta permeans Entia: In Sole igitur omnes naturæ vires quaſi in receptaculo & fonte perenni reconditæ

ſunt: & ſicut in humano corpore Cor eſt ſcaturigo vitalis ſpiritus & ſanguinis, omnibus reliquis membris motum & vigorem impertiens: ita Sol cor cœli viciſſim tanquam omnium virtutum Elementarium Dominus per vniuerſam naturam ſuos ſpargit & infundit radios. Quando Sol in cœlo voluitur & permeat vias, ſeu plateas itineris cœleſtis (vbi ad planetarum aliarumue ſtellarum domos & hoſpitia diuertit) confortando illarum vim & operationem, quam in aere habent, excitat, & vnicuique infundit lumen, vitam & motum vſque ad infima & profundiſſima loca terræ: Vnde ab Heraclito fons luminis cœleſtis, ab Orpheo lux vitæ & oculus mundi, ſeu viuificus cœli oculus, qui omnibus rebus calorem, lucẽ, vitamque inſpirat, dicitur. Ignis externi natura eſt omnes ignes in occulto latentes viuificare: ita Sol à Deo ordinatus ad eum finem in hunc mundum eſt, vt omnes occultos & quieſcentes ignes incendat, nimirum ſphæras planetarum, qui nobis non apparent: per ſe enim ſunt mortui: Si vero accenduntur, ſunt viui & operantur ſuas proprietates. A Paracelſo Sol vocatur ſpiraculum vitæ Elemẽtorum: à Platone & Zoroaſtro cœleſtis & inuincibilis ignis appellatus eſt. Pater luminum ſplendorem ignis ſui emittens & communicans primo Soli & cæteris cœleſtibus corporibus: inde tanquam per media inſtrumenta in hunc ignem noſtrum influit: & hoc modo omnium planetarũ vires & virtutes in Sole reperiũtur: Et Iamblichus vere dixit, quicquid habemus boni, habemus à Sole vel ab ipſo ſolo, vel ab ipſo per alia. Quamuis

enim

enim aliquid ab aliis habeamus, illud tamen à Sole desumptum est: Ideo in Sole cœli corde, vt in potenti scaturigine vel fonte cœlesti occultæ operationes corporum cœlestium reperiuntur. Solis ductu planetæ omnes agitantur, præsentia nōdum coniuncti torquentur & coniunctione corporali lætatur. Ex duobus Solis & Lunę fontibus, vt docte disserit Suchtenius, oritur spiritus mundanus naturalis & vitalis, cuncta permeans Entia, omnibus vitam & consistentiam præbens, per quem vt mediatorem omnis occulta proprietas, omnis virtus, omnis vita propagatur in inferiora corpora, in herbas, in metalla, in lapides, in animalia, ita vt nihil sit in toto mundo, quod spiritus huius scintilla careat vel carere possit.

Axiomata.

I.

Solis motus quia maxime notabilis est, mensuram aliis rebus præscribit.

Motus Solis per omnia signa Zodiaci spatio 12. mensium fertur, & eiusmodi transitione euidenter nobis describit annum, secundum quem infinitarum rerum durationes metimur & numeramus. Sol nisi in orbem circa terram moueretur continuo, totam terram calefacere, atque in ea semina mineralium, vegetabilium & animalium excitare, caloreque ea, quę in terræ globo sparsim persistunt, fouere non posset. Notabis hæc quæ dixi, & habebis aditum ad sapientiam mysticam.

II.

Sol spiritum Vniuersi per radios suos in inferiorem Elementorum globum infigit.

Siue mediate, ſiue immediate. Mediate autem per Lunam: Luna enim cœleſtis regina & vxor Solis, omniumque cœleſtium influxuum, virtutumque vltimum receptaculum Solis cæterorumque Planetarum atque ſtellarum radios & influxus quaſi fœtum ſuſcipiens inferiori mundo ſibi vicino quaſi parturiens edit. Et æſtimant Philoſophi à Deo ſapientiſſimo ſphæram Lunæ in infimo loco corporum cœleſtium collocatam eſſe, vt ab illa deſuper poſſint accipi vires & influentiæ cœleſtes aſtrorum, & Luna eaſdem à ſe in inferiora Elementa vſque in terræ globum diſtribuere, & cuiuſque rei peculiare ac proprium innatum aſtrum cum ſuperioribus cõſpirans hoc pacto excitare. Hinc apparet, quomodo anima mundi per ſupercœleſtem inuiſibilem & inſenſibilem ignem commoueat ignem & lumen Solis, qui poſtea moueat vires aſtrorum, & tandem demittat per Lunam in terræ globum, atque eas vſque in intima abyſſi penetralia diſtribuendo, veluti ſemen virile in vas matricis eiaculetur.

III.

Adeo præſtans & eximia eſt Solis ſubſtantia, vt cum omnia corpora inferiora longe excellat, nulli eorum cedere velit, etiam in propagatione & communicatione ſuæ ſpeciei.

Non neſcio multos inueniri, qui hæc, quæ dixi, falſitatis ſint accuſaturi, atque tanquam inaudita paradoxa, ſuauia ſomnia & dulcem phantaſiam condemnaturi: cum impoſſibile eſſe arbitrentur, vt Sol, qui ſit maxime incorruptibilis, ſpeciem

speciem ſuam propaget, ſibique ſimilem ſubſtantiam producat: Verum non ſtatim falſum eſt, quod à vulgi opinionibus recedit: Non ſomnium eſt, nec dulcis phantaſia, quando id, quod aſſeritur, in lumine naturæ fundatum eſt. Etſi hic pro me ſecretiores Philoſophi, qui ab initio mundi vſque in hunc ſtatum vniuerſi vixerunt, ſufficienter reſpondere poſſint, dum minutum mundum ſpiritu Vniuerſi plenum ad exemplar macrocoſmi adeo affabre concinnarunt, vt etiam Sol in eo microcoſmo exacte motum Solis macrocoſmici æmularetur, quod ſane fieri non poſſet, niſi de natura Solis macrocoſmici Sol minuti mundi eſſet: tamen demonſtrare lubet, non repugnare rationi Solis, nec aliquid de incorruptibilitate eius demere, ſi Sol ſtatuitur ſpeciem ſuam alicubi propagare. Extra ergo controuerſiam poſitum eſſe arbitror, indiuidua quæ ſuum genus propagatione ſuæ ſpeciei conſeruant, eſſe non ideo incorruptibilia, quia ſpeciem ſuam propagãt, ſed quia ex impuris & haud perfecte inter ſe vnitis Elementis conſtant. Præterea de ratione Solis eſt lux & calor viuificus. Vtrumque à Solis Archæo ſeu ſpiritu Vniuerſi, qui in Sole potenter habitat, in hæc inferiora immittitur & tranſplantatur: nec tamen aliquid de Sole decedit: addo quod Lux illa emiſſa & calor propter centralis ignis in intimis terræ latibulis & receſſibus latentis correſpondentiam à fixa terra tanquam à genuino magnete facile attrahantur, atque in ea ſimilem poſſint, accedente Philoſophi diuinitus illuminati cura, producere

Solem. Lumen ergo cum calore est semen illud, à quo Soles alii procreari queant. Quomodo hoc fiat, illud Sapientes bene norunt: hos consule, & naturæ miracula videbis. Et ne de obscuritate meæ huius dissertationis conqueri deque terra, in quam Sol cœli sui imaginem inclusit, & lumen caloremque suum incorporauit, dubitare queas, velim, vt hæc consideres, quæ Michael Maierus cap. 9. libro de Circulo quadrato profert, sic inquiens: Solem cœli, quasi imaginem & idolum sui in terra produxisse, *Aurum*, negari non potest. Non mouemur nudis vocabulis, quod Chymici aurum Solem vocent, sed ipsius rei proprietatibus, quæ sunt: quod aurum metallorum purissimum & clarissimum, nec non magis maturum existat, quodque in illis locis potissimum inueniatur, vbi maior vis & calor Solis regnet, vt in India, Arabia, vbi obrizum & purum naturale inuentum est, & adhuc inuenitur. In aliis locis, quo magis ad Septentrionem recedant, eo aurum in ortu suo primo plus imperfectorum metallorum adiunctum habet, quæ si per aquas separatorias & cineritium, aliaque examina inde separentur, massa probata plus quidem amittit imperfectæ substantiæ, at non minus perfectum aurum est, quam Indicum & Arabicum: vt patet de Hispanico, Vngarico, Germanico, alioue, quod illi æquatur per sufficiens purgamentum & examen. Aurum itaque naturale Solis est filius & verus ille Æëta, qui vellus aureum Iasoni seu Medico (qui est Iason) exposuit in luco Martis. Hæc Maierus. Etsi verissima sint

quæ

quæ iam de auro disserui, non minus tamen verum est, quod in reliquis imperfectioribus metallis auri integra essentia spiritualiter lateat, & Solis siderei quinta essentia in iis veluti in centro abscondatur. Quicunque ergo illud quod occultum est in metallis imperfectis, Philosophica & regia via manifestare, & in apricum sistere didicit, absque dubio Solarem substantiam sidereo Soli exquisite respondentem possidebit, & conuenientibus vsibus accommodabit. Imperfecta metalla cum minus compacta sint quam aurum, facilius etiam ipsorum intima viscera profunde occultata eruere, tenebras quibus inuoluta habentur, discutere, & exteriora vestimenta, quibus circumtecta sunt, exuere Philosophi poterunt, quam si thesaurorum in auro reconditorum apertionem & resolutionem molirentur. Tenebras ergo, vitia & mortalitatem imperfectioribus metallis præsertim iis, quæ radici sunt propinquiora, adime, & habebis lucidissimum, ab omni vitio alienum, immortalemque Solem intus & foris tibi lucentem.

IV.

Sol 1. virtute sua spiritus mundiores magnetica sua attractione sibi allicit, quæ non raro meteororum igneorum naturam in superiore aeris regione induunt. 2. sua viuifica dispositione semen mortuum exaltat in proportione decupla, centupla & milleculpa ditius & nobilius quam fuit ante mortem suam. 3. Docemur experien-

tia annuali, quod Solis naturæ lucidæ officium sit subtiliare crassum, & attenuare spiritus & corpora incrassata, & quod mundificet sua præsentia spurcitiem & sorditiem hyemis, exhilaret cælum triste & nubilosum & renouet res quasi mortuas, totumque mundum suo aduentu & accessione nouis & iucundissimis ornet vestimentis. Vide Rudolph. Otreb. Britannum cap. 4. lib. 3. de Resurrectione.

DE LVNA.

(a) *Luna est planeta maior &* (b) *infimus, lucem pro diuerso positu variantem* (c) *ex Sole accipiens* (d) *mensemq; suo per Zodiaci vniuersa signa motu conficiens.*

(*a*) Lunam quasi lucinā Latini dixerunt, quod noctem illuminet. Aristarchus Samius argute videtur dixisse Lunam esse speculum à Sole illustratum, sed maculosum est speculum. Maculæ istæ in Luna sunt, quia partes quædam densiores & impuriores in Luna continentur, quæ lumen à Sole æqualiter recipere non possunt: vt vel hinc maculæ nobis appareant. Maculæ vero istæ in forma hominis videntur, vt inde astrorum influentias & vniuersum hunc mundum propter hominem creatum esse homo intelligat: (*b*) ac proinde terræ & nobis proximus. (*c*) Luna ergo ex Sole recte statuitur oriri: quemadmodum ex costa Adami Eua: vt vel hinc vxor Solis Luna habeatur.

Luna

Luna& Sole congredientibus producitur ſemen, quo vires Solis & Lunæ continentur, & vtriuſque lucis ſpecies in his inferioribus Elementis in hominis vtilitatem propagari poteſt. (*d*) Menſis eſt menſura ex motu, quem Luna per duodecim Zodiaci ſigna conficit, nata.

Axiomata.

I.

Luna moderatur humores in inferioribus.

Vnde decreſcente Luna in oſſibus medullæ, cerebella in capitibus, & humores in corporibus diminuuntur, & creſcente Luna multiplicantur. Vnde deficiente Luna, omnia compatiuntur, & detrimentum accipiunt. Luna quando eſt in oriente, intumeſcit mare & creſcit ex parte orientali, decreſcit vero ex parte occidentali; & è conuerſo, quando Luna eſt in occaſu, creſcit mare ex parte occidentis, & decreſcit ex parte Orientis. Secundum quod Luna plus vel minus proficit in lumine, ſic plus vel minus in ſuo fluxu ſe extendit vel retrahit ipſum mare. Lacertorum iecur creſcit creſcente Luna, decreſcit decreſcente eadem. Oſtrearum conchyliorumque & concharum omnium corpora augeri & rurſus minui lunari poteſtate ait Plinius cap. 41. lib. 2. vt & Ariſtoteles lib. 4. de generat. anim. Omnes etiam, teſte Franciſco Valeſio, qui de agricultura ſcripſerunt, nullo excepto, decreſcente Luna putari arbores iubent, quod tunc minus humiditate redundent, & ea ipſa de cauſa li-

gna eo tempore decisa minus sentire cariem affirmant. Plin.c.99.hominis sanguinem cum lumine Lunæ augeri vel minui docet.

II.

Luna significat mutationes temporum.

Si enim, vt dicit Beda, Luna in principio rubet, vt aurum, ventos ostendit: Si in summo eius corn cuio maculis quibusdam nigrescit, pluuiosum mensis exordium portendit: Si vero nigrescit plenilunium in medio, serenum aerem denotat futurum. Cum in nocturna nauigatione ad remos scintillat, breui tempestas futura erit.

III.

Luna terræ seminibus fœcunditatem singulari priuilegio subministrat.

Est enim Luna humorum plena & de se rorem, quo semina perfunduntur, plene emittit, præsertim tunc temporis, quando Luna lumine suo potenter in hæc inferiora agere potest. Id quod præstat aere sereno, haud pluuioso.

IV.

Luna per mensem suam æstatem facit & hyemem Aristot de generat. anim. lib. 4. c. 2.

Quod idem euidenter confirmatur verbis istis Psal. 120. Per diem Sol non vret te, neq; Luna per noctem. Vrit scilicet per noctem Luna, vt per diem Sol; Cuius est vicaria, lumen ab illo accipiens, vt pro illo præsit nocti, quemadmodum ille diei.

V.

V.

Luna in se vim calefaciendi habet.

Lumen enim & calorem à Sole accipit, non tamen exsiccat propter inopiam & imbecillitatem caloris.

VI.

Luna Solis fœmina est receptaculum influentiarum eius, vt noctu eas in terram demittat. Confer axiom. 2. c. præced.

CAPVT VI.

De Planetis minoribus.

1 MAiores Planetas habuimus: minores sequuntur.

2. *Minores planetæ sunt vel heterodromi vel homodromi.*

3. *Heterodromi sunt, qui diuerso motu, imparique tempore sua conficiunt spacia.*

Hic igitur imparis cursus & temporis ratio spectatur, quo absoluunt suas periodos.

Suntq; Saturnus, Iupiter & Mars.

5. *Saturnus est planeta heterodromus, omnium supremus, colore plumbeo, triginta annis periodum suam conficiens.*

6. *Iupiter est planeta heterodromus, Saturno proximus, duodecim annorum spatio periodum suam absoluens.*

7. *Mars est planeta Ioui vicinus rutili & flam-*

flammei coloris, duobus annis circulum ſuum percurrens.

8. Homodromi ſunt planetæ, qui ſimul currentes fere pari tempore ſuum conficiunt iter.

Hic igitur currentium planetarum fere eſt par celeritas, curſus, & par tempus.

9. Suntque Venus & Mercurius.

10. Venus eſt planeta homodromus, fulgore venuſtiſſimus, matutino tempore antecedens orientem, veſpertino vero ſubſequens occidentem Solem, curſum ſuum anni ſpacio conficiens.

Si Solem antegreditur, Lucifer ſeu Phoſphorus: Si ſequitur, Heſperus ſiue Veſper.

11. Mercurius eſt planeta homodromus, Venere inferior, parumper albicans, annuo ſpacio curſum ſuum abſoluens.

PHYSICÆ HERMETICÆ LIBER VII.

DE METEORIS.

CAPVT I.

De meteoris in genere.

1 *STellis expositis ad meteora descendimus.*

2.(a) Meteora sunt, quæ in aere ex vaporibus generantur, & stellarum virtute in certas formantur species.

(*a*) Dicitur meteorum, quod supra nos in aere tanquam in sublimi generatur. Proinde iis, quæ sub terra fiunt, nomen meteororum non competit. Et hoc videtur etiam indicare Aristoteles lib. 1. meteorolog. cap. 4. cum ait: πάντα κάτω σελήνης ταῦτα γίνεται. Id est: Omnia hæc meteora infra Lunam, hoc est, in spacio illo, quod à Luna ad terram vsque porrigitur, fiunt.

Axioma.

Axioma.

Meteora & mineralia similis sunt originis.

Vtraque enim è vaporibus oriuntur: illa suprà terram, hæc subter terram. Vnde sæpe adeo inter se conueniunt, vt efficacia & operationibus appareant fere eadem. Vt videre est in terræ motu, Sale petræ & sulphure: quorum ille ventorum impetui, hæc vero tonitrui materiæ respondent.

3. *Meteora sunt vel realia vel apparentia.*

4. *Meteora realia sunt, quæ ex realibus vaporibus per se generantur in aere.*

5. *Meteora realia sunt vel leuia, vel grauia.*

6. *Meteora leuia sunt vel ignea, vel aerea.*

CAPVT II.

DE METEORIS IGNEIS.

SECTIO I.

De Cometa, Face & Igne perpendiculari.

1 I*Gnea meteora sunt, quæ è sulphureis eleuatis vaporibus generantur, vt sub ignea appareãt forma.*

2. *Meteororum igneorum sunt* 4. *classes. Ad primam referuntur Cometa, fax, & ignis perpendicularis.*

3. Co-

3. Cometa est meteorum igneum, in superiori aëris regione stellæ imaginem præ se ferens,

Oritur Cometa ex vaporibus siccis, viscosis, copiosis, amplis, arcte compactis, inque supremum aerem euectis, ibidemque inflammatis: Non vero huiusmodi vapores ignei semper ex inferioribus locis sursum in aera eleuantur: sed vel ex cœlestium fluctuum mirabili concursu, vel ex singulari Dei ordinatione supra naturæ cursum in aere nascuntur, vt inde à Deo nobis cometam esse in aere positum in signum iræ suæ aduersus nostra peccata agnoscamus, & ab eo ad pœnitentiam nos moueri patiamur. Barba si quando à Cometa propendet, signaturam gerit ferulę, qua, nisi resipiscamus & ad Dei thronum confugiamus, atque ab eo condonationem peccatorum impetremus; Deus nos puniturus sit. Ferula autem ista triplex plerumque est, pestis, fames, & bellum. Hoc nobis considerandum est, quod historia & communis experientia comprobet, Cometam nunquam apparere, quin multa mala eum sequantur, vt sunt siccitates inusitatæ, immensi ac ardentissimi æstus, ventorum assiduæ agitationes: Vnde postea sterilitas, annonæ caritas, pestis, terræ motus, aquarum inundationes, naufragia, bella, clades, Principum interitus, adeoque mille mala, quæ hinc scintillarum instar suppullulant, & longe lateque in hæc sublunaria se diffundunt. Cometa ex se vel in omnes vel in aliquas partes radios suos spargit, & sic stellam repræsentat.

Moue-

Mouetur aliquando; aliquando ſtat immobilis. Mouetur vero vel ſimpliter ab Oriente in occidentem, vel varie conuerſione tranſuerſa motuque erratico in varias cœli partes, id quod ſit vel impulſu alicuius ſideris Cometæ dominantis, vel vaporum tremulorum, è quibus conſtat, incerto ductu, vel Spiritus alicuius externa agitatione & promotione.

Axiomata.

I.

Cometa quo longius durat, eo longiores & atrociores pœnas portendit.

Cometa, qui ſupra Hieroſolymam per integrum annum ſtetit, excidium Hieroſolymæ & Iſraelitici populi ſignificauit.

II.

Quando tempore inſueto Iris vna cum Cometa in cœlo conſpicitur, mitigari pœnam imminentem docet.

Iris enim eſt certum ſignum gratiæ & miſericordiæ diuinæ.

4. Cometarum alius eſt crinitus, alius barbatus.

5. Crinitus eſt, qui vndiquaque in circuitu radios quoſdam tanquam crines ex ſe emittit. Barbatus eſt Cometa oblongus & productior, appendicem deorſum inſtar barbæ latioris vergentem habens.

6. Fax

9. Fax seu candela accensa est fumus continuus, rarus ac tenuis, & in longum latumque æque distensus, qui superiore parte accensus instar facis inflammatæ ardet.

7. Ignis perpendicularis est fumus longus, & arctius concretus, qui æquabiliter accensus trabis speciem repræsentat.

SECTIO II.

DE IACVLO, CAPRA SALtante & Stella cadente.

1. Ad secundam meteororum igneorum classem pertinent bolis, capra saltans, & stella cadens.

2. Bolis seu iaculum est ignis in summo aere ardens, sursumque euolans, atque teli ardentis discurrentisque formam referens.

Oritur ex fumo mediocriter longo, crassioribus partibus æqualiter cum subtilioribus permixtis constante.

3. Capra saltans est meteorum igneum, quod motu & scintillatione in morem caprarum saltare videtur.

Eius materiam subministrant & fouent fumi disiuncti in longum magis quam in latum porrecti.

4. Stella cadens est igneum meteorum, quod in superiore aeris regione natum citissima latione in forma ignis primum, & deinceps post ignis disparentiam in forma aquæ molliter coagulatæ ad terram prolabitur.

Sunt qui excrementum stellarum quarundam esse arbitrantur, ac proinde liquamen stellarum appellitant: Germanice ein Sterngeschoß. Sed cum rationem certam huius assertionis non videam, cum iis facere non possum. Nutriri stellas à cœlo facile concedo: sed cum in intima cœli substantia nihil impuritatis contineatur, etiam stellæ, quando à cœlo nutriuntur & conseruantur, nihil excrementi inde eiiciunt, sed totam portionem cœli, quam in sua penetralia penitus intromittunt, in suam naturam citra impuritatum segregationem conuertunt. Quod vero quidam inueniantur, qui in stellarum liquamine medicinam Hermetis quærant, mirandum est: imperfectum enim corpus est, nec compar eius habetur, quo ad perfectionem deduci queat. Addo quod adeo impurum sit, vt pura quædam medicina inde vix confieri possit. Quod vero dictum Hermetis: *Pater eius est Sol, mater Luna, & ventus portauit in ventre suo*: ad liquamen istud applicetur, iniuria verbis Hermetis infertur. Sol non est pater eius liquaminis: cum nascatur præcipue tum temporis, quando frigus calorem in æstate pluuiosa superare videtur.

A Luna generari liquamen vix dici potest: quia in ea cœli parte generari videtur, vbi Luna non

non est: nec nascitur, quando præcedente die aer sudus fuit. Tum vero maxime, quando aer pluuiosus antea apparuit, & nox serena insequitur. Nobilis quidam strenuus strenue in ea operatus fuit, sed frustra. E vero semine lapis generatur, non ex alieno. Quod perfectionem aliis impertire debet, perfectum ipsum vt sit necesse est. Extra metallicum regnum qui euagatur, vix tincturam metallicam consequetur.

SECTIO III.

DE LANCEA ARDENTE, Dracone volante, & Igne fatuo.

1. *Meteora tertiæ classis sunt lancea ardens, draco volans, & ignis fatuus.*

2. *Lancea ardens est igneum meteorum, quod accensum è medio aere in mare vel terram instar titionis detruditur.*

Oritur ex fumo oblongo bene compacto.

3. *Draco volans est igneum meteorum, draconis volantis imaginem præ se ferens.*

Oritur ex fumo crassiore, nec valde coagulato & compresso, qui in sublime euectus & incensus impulsu frigidæ nubis curuatur & flectitur.

4. Ignis fatuus seu erraticus est meteorum igneum, candelæ ardentis huc atque illuc errantis speciem repræsentans.

Materia eius est fumus crassior & tenacior in imo aere per antiperistasin nocturni frigoris accensus, qui vento agitatus decliuiora loca petit, & viatores à recta via in præcipitia vel aquas plerumque ducere solet.

Meteorum dictum crebrius apparet circa cœmiteria & loca suppliciis nocentium destituta, patibula, & quibus magna militum strages est facta, quod è cadaueribus viscosæ exhalationes prodeant.

In magnis tempestatibus malo aut antennis nauium propter materiæ vnctuositatem insidens conspicitur, tantisper dum materia consumpta fuerit.

Ignis fatuus aliis dicitur Salamandra. Sed Salamandram aliquando sub ea forma apparere non negauerim. Quod si fit, eius consideratio non erit huius loci.

5. Ignis fatuus est vel vnus & simplex, & vocatur Helena, atque infelix nautis perhibetur: vel duplex, vt Castor & Pollux, & prosperum tranquillumque aerem præsagire creditur.

SECTIO

SECTIO IV.

DE IGNE LAMBENTE, *fulmine, vt & de adiunctis fulminis, fulgure & tonitru.*

1. Meteora quartæ Classis sunt ignis lambens & fulmen.

2. Ignis lambens est meteorum igneum, quod per aera dispersum aliquando hominum vestimentis, eorumque & equorum capillis sine vlla læsione inhærescit.

Materia eius est fumus rarus, subtilis & tenuis. Hoc meteorum plane prodigiosum sine omni causa Physica esse censent: Affertur tamen à quibusdam hæc ratio, quod oriatur nonnunquam ex sudore animalium præcalidi temperamenti: quæ quando velociori agitatu incalescunt, pinguem viscosumque humorem ex se proferunt, qui postea accenditur.

3. Fulmen est meteorum igneum intra nubem detentum, & ex ea violenter per aerem in terram vsque erumpens.

Materia eius est exhalatio calida & sicca, crassior, magisque viscosa, in nube densa intercepta & conclusa, & per antiperistasin inflammata, atque è nube magno impetu excussa & deorsum decidens.

Annotatio.

Plinius & alij tres faciunt ſpecies fulminis, quas Pontanus vno verſiculo eſt complexus:

Sciinditque vritque & longo ſecat aera hiatu.

Prima eſt eorum fulminum, quæ non vrunt, ſed tantum diſſipant, ſcindunt, & diſcutiunt ea, quæ attingunt, vt cum ligna & lateres diſiiciuntur fulmine propter materiæ ſiccitatem ingentem, qua citiſſime penetrat, tantamque moram non facit, vt ſequatur incendium.

Secunda ſpecies eſt vrentium & velociter penetrantium fulminum: Sunt enim ſubtilia & ignea magis quam flammea, quibus per anguſtiſſimum fuga eſt, ob ſinceram & puram flammæ ſubtilitatem: Vnde ea quæ reſiſtunt, adurunt, accenduntque, non aliter ac ſulphureæ candelæ ſolent res admotas accendere.

Tertia ſpecies eſt illius fulminis, quod manifeſta ardoris & ignis ſigna imprimit, res ſcilicet, quas contingit, infuſcando & denigrando ſcilicet ob materiam paulo craſſiorem & viſcoſiorem: Vnde pertinacius rebus, quas contingit, adhæreſcendo relinquit ignium veſtigia expreſſa, qualia inhærent percuſſis. Hoc fulmen minus eſt noxium quam reliqua, quia Spiritus eius minus habet ſubtilitatis & qualitatis venenatæ. Vide Dn. Rod. Goclenij Medicinæ Doct. Profeſſoris, & amici ſingularis Scholia in 2. libr. Plinij p. 329.

4. *Adiuncta fulminis ſunt fulgur & tonitru.*

5. Ful-

5. Fulgur est flammæ micatio ab exhalationibus accensis & è nube erumpentibus exorta.

6. Tonitru est sonus vehementißimus in aere excitatus, quando aqua crassa nubis subito cum igne coniungitur.

Habemus ante oculos exemplum. Dum in calidam fornacem aquam frigidam effundimus, tonitrua excitantur. Drebelius tonitru & fulguris generationem doctissime huncin modum describit, cap. 7. de nat. Element. Wenn es donnert vnnd blitzet / so ist die Lufft trucken / subtiel vnnd sehr warm / vnnd das Wasser das durch die wärme der Sonnen auffsteiget / wirdt verändert in Gestalt der Lufft / vnnd schwebet in der Höhe vber der reflexion der Erden / vnnd wirdt durch die kälte wider vergrobet / vnnd zusammen getrungen / vnnd wider in Wasser verändert: Darumb sincket es wie ein Nebel / vnnd wirdt durch die kalte Lufft getrieben in die subtile / trucke vnnd warme Lufft / welche denn die grobe vnnd dicke Wolcken geschwind durchziehet / entschleußt / subtiel vnnd dünne macht / vnnd verändert sie wider in Natur der Lufft: Darumb jhr Form im Augenblick viel hundertmal vergrössert wirdt. Daraus folget die grewliche Bewegung / welche mit bresten vnnd krachen die Lufft anzündet vnnd bewegt / biß da eine gleichheit ist in der Grösse vnnd Dicke / darnach ist ruhe. Gleich wie wir sehen / wenn der Salpeter gebrochen wirdt durch das Fewer / vnnd

verändert in die Natur der Lufft. Item wenn wir ein nasses Tuch auff ein heiß Eissen oder geschmoltzen Bley schleüdern / so krachet die Feuchte durch die entbindung oder vergrössung der Hitz / vnnd brist gleich dem Donner. Item wir sehen an einem Feuwergezeug durch das geschwinde brechen deß Steines die Vrsach der brennenden Klarheit / &c. Aber wenn vberbliebene Wolcken die örter / welche durch den Donner oder entbundene Wolcken vergrobet vnnd verkület fürvber geführet / kommen sie wider in die subtile vnnd warme Lufft / welcher in die höhe steiget / vnnd sie durch dringet / dünn macht / vnnd in Natur deß Luffts verändert : Darumb hören wir vnterschiedliche Schläge / welche stetig währen an allen orten / welche durch die wärme der Sonnen so sehr dünn gemacht waren / vnnd die darnach wider getemperiret / vnnd erkühlet seyn.

Id eſt, cum tonat & fulgurat, aer ſiccus eſt ſubtilis & valde calidus, & aqua calore Solis aſcendens in aerem mutatur, & vagatur in alto ſuper reflexione à terra, vbi à frigore cogitur & craſseſcit, iterumque in aquam redit. Ideo deſcendit inſtar nebulæ, & frigidi aeris vi in ſubtilem, ſiccum, feruentemque depellitur, qui craſſas nubes celeriter peruadit, diſgregat, attenuatque, & in aerem conuertit. Ideo forma earum vno momento plus centies extenditur : vnde commotiones vehementiſſimæ exiſtunt, quæ fragoribus & crepitibus aerem incendunt & agitant, vſque

dum

dum vbique eadem appareat raritas & densitas. Deinde est quies. Argumento halinitri, cum igne resoluitur, & in aerem transmutatur: aut madefactus pannus cum in candefactum ferrum aut eliquatum feruensque plumbum coniicitur: vnde strepitus & fragor exoritur igne repente resoluente aqueum humorem. Est & documentum in silice, qui ad chalybem celeriter frangit & rarefacit aerem comprehensum, & lucidum ardorem producit. Verum quando residuæ nubes loca, quæ per tonitru antecedens seu resolutas nubes inspissata & refrigerata sunt, præteruehuntur, incidunt denuo in aerem subtilem & calidum, qui sursum fertur penetratque istas nubes, & attenuatas in aerem transmutat, diuersa tonitrua audimus, semper durantia in omnibus locis calore Solis valde disgregatis, moxque iterum temperatis & frigefactis.

Capvt II.

De Meteoris Aëreis.

1. *Meteororum igneorum explicationem proxime sequitur explicatio meteororum aereorum.*

2. *Aerea meteora sunt, quæ proxime ad aeris naturam accedunt, iisque magnam agitationem important, ita vt facile in eundem resoluantur.*

3. Suntq; nihil aliud quam venti.

4. Ventus est meteorum flatuosum, aerem agitans & commouens.

Generantur venti in hunc modum: Solis & aliorum siderũ attractu & inprimis peculiari quorundam astrorum influxu multi halitus confertim in sublime elati ad mediam aeris regionem tendunt, inde ab aere illo frigido & denso protrusi, refracto & dissultanti impetu resiliunt, & quia pulsu deorsum aguntur, & ob insitam leuitatem ad superiora contendunt, dum neutra pars vincit, quasi partita contentione, neque sursum, neque deorsum, sed oblique fluunt.

Axiomata.

I.

Venti induunt diuersas naturas propter regiones diuersas, è quibus ad nos spirant.

Etenim Septentrionales venti frigidi sunt, quia perflant loca niuosa. Australes autem calidi & humidi, quia perflant maria & terram humidam & calida loca, per zonam nimirum torridam.

II.

Venti, qui cum Sole oriuntur, paulatim inualescunt & fiunt vehementissimi meridie, à meridie vero mitigantur & desinunt circa Solis occasum: Qui vero venti Sole occidente incipiunt, media nocte sunt sæuissimi, mane vero cessant.

5. Ventus est regularis vel erraticus.

6. Regularis est qui ex certa & definita mundi regione oritur.

7. Regularis est, vel indefinitus, vel status.

8. Indefinitus est, qui non spirat ad certum temporis terminum.

9. Estq; vel Cardinalis, vel collateralis.

10. Ventus Cardinalis est, qui ex aliquo quatuor cardinum mundi spirat.

Atque est vel Subsolanus, qui ab ortu Æquinoctiali: vel Zephyrus, seu Fauonius, qui ab occasu Æquinoctiali, vel Auster, qui à meridie, vel denique Aquilo, qui à Septentrione spirat. Subsolanus moderatæ, calidæ & siccæ naturæ est, ac proinde saluberrimus: Est enim valde efficax ad halitus temperandos & purificandos. Zephyri natura est humidior & frigidior, atque idcirco pronior ad ciendas nubes & tempestates. Auster calidus est & humidus, atq; idcirco tempestuosus & morbosus. Aquilo est frigidus & siccus.

11. Collaterales venti sunt, qui Cardinalibus ad latera adiunguntur, & sunt numero octo: quippe singulis Cardinalibus bini collaterales adiunguntur.

Subsolano ab ortu æstiuo additur ad latus Cæcias, seu, vt alias vocatur, Hellespontius: ab ortu vero hyberno Eurus. Fauonio seu Zephyro ab occasu æstiuo adhæret Caurus siue Corus: ab occasu ve-

ſu vero hyberno Africus. Aquiloni adiungitur verſus ortum Boreas, NordOſt / verſus occaſum NordWeſt. Auſter verſus ortum habet Euronotum, SudOſt/verſus occaſum Libonatum SudWeſt.

12. Status ventus eſt, qui certis & ſtatis anni temporibus ſpirat.

Vnde & anniuerſarius dicitur, quod ſingulis annis ad idem tempus redeat.

13. Stati venti ſunt Eteſiæ & Ornithiæ ſeu Chelidoniæ.

14. Eteſiæ ſunt venti Aquilonares, qui circiter caniculæ ortum quadraginta dies perflant, & intenſiſſimum Sirij ardorem ſuauiſsimo ſuo flatu mirifice mitigant & leniunt.

15. Ornithiæ ſeu Chelidoniæ ſunt venti Septẽtrionales, qui verno tempore circiter hirundinum aduentum nouem diebus, vel vt Columella vult, triginta ſpirant.

16. Erratici venti ſunt, qui non ex certa mundi plaga oriuntur, ſed vſpiam oberrare videntur.

17. Tales ſunt Exhydrias, Ecnephias & turbo.

Exhydrias eſt ventus vehementiſſimus & impetuoſiſſimus, qui è nube impulſa erumpẽs cum imbribus vel grandinibus graſſatur & omnia proſternit. Ecnephias eſt ventus repentinus & vehemens, qui è multis ſpirationibus denſis & confertim acertuatis collectus & è nube violenter com-

compressa, lateque fracta exortus magno impetu deorsum fertur. Turbo est ventus repentinus, qui è fracta nube erumpens & in gyrum contortus obuia quæque corripit, sursum attollit, & instar rotæ versat,

CAPVT IV.

De Meteoris Aqueis.

1. SIc fuere meteora leuia: Meteora grauia sunt, vel aquea, vel terrea.

2. Aquea sunt, in quibus aqua Elementum præpollet.

3. Aquea meteora sunt, vel liquida, vel concreta.

4. Liquida meteora sunt, quæ aquam externa & interna forma repræsentant: vt Nubes, Pluuia, & Ros.

5. Nubes est meteorum liquidum, quod in aeris media regione fertur: vbi sæpe in pluuiam, sæpe in ventum resoluitur.

6. Pluuia est aqua ex resolutione nubis orta, eq; sublimi in hæc inferiora decidens, vt fæcunditatem terræ impertiat, atq; incrementum fructibus afferat.

Hoc sane hoc in loco ponderandum est, quod pluuiæ insit summa vis à superis astris, præcipue à Solis calore: halitus, qui est materia remota pluuiæ, ex

uiæ, ex inferioribus Elementis in mediam aeris regionem euehitur: vbi post diutius concoquitur & digeritur ab eodem calore, ac proinde spiritu Vniuersi qui in Sole potenter habitat, impregnatur, vt vel inde omnibus, quæ in hisce inferioribus Elementis aqueo nutrimento ad sui conseruationem & generationem indigent, vigor & noua quasi vita accedat. Videtis æstiuo tempore, quo nimius æstus Solis per multos dies inferiora hæc corpora torquet, herbas marcescere, flores flaccescere, folia arborum fere exarescere, atque vigore priuari: Contra vero reaffluentibus pluuiis continuo ad virorem pristinum reduci, & quasi summa affici lætitia. Hæc lætitia pluuiæ est in spiritu, qui aquam actuat, vt sit fœcunda, atque omnes actiones corporum inferiorum promoueat. Iohannes Wolffgangus Dienheim pluuiam medicinæ vniuersalis materiam facit, atque ad eam tabulam Hermetis Smaragdinam accommodat. Num bene, iudicent Philosophi. Ego sane serio statuo, in pluuia præstantissimas contineri medicinas, & non multum abesse à veritate eos, qui vniuersalem quandam medicinam in pluuiæ intimis recessibus latitare, atque ex ea elici arbitrantur, quando genuino semini instar roris pluuia adspergitur, & id, quod in vniuersali semine latet, ad naturalis generationis modum eruitur, vt ex eo pluuia perficiatur, superfluaque humiditate exuatur.

7. *Ros est aqua guttatim mane adhærens plantarum floribus & foliis beneficio Lunæ.*

Gigni-

Gignitur ſereno tempore: quo à calore Solis vapor aqueus ex inferioribus Elementis eleuatur, & non tantum à Sole ipſo, ſed etiam à Luna, cæteriſquè vniuerſis aſtris, noctu influentiis ſingularibus, mediante coctione, actuatur: vt ita vires ſuperiorum & inferiorum in ſe contineat. Proceſſus ergo generationis hic eſt: Tempeſtate ſerena Sol vi caloris ſui ex inferioribus Elementis eleuat vapores aqueos: hos per diem eodem calore coquit: à Sole coctos halitus Luna excipit, & ſua inſita virtute imprægnat. Tandem frigore vapores aquei condenſantur, & ad inferiora Elementa demittuntur: vbi quidam à corporibus nimium ſiccis deuorantur: quidam vero ſub formis guttarum ad folia, flores, & gramen adhæreſcunt. Si ſane alicui corpori ea, quæ in Hermetis tabula docentur, accommodari poſſunt, rori poſſunt. Roris enim Pater Sol eſt: dum interdiu, tempeſtate ſilente, calore ſuo ex inferiori globo aqueos vapores euehit, atque ſuo natiuo calore in aere amplius coquit, influentiiſque præſtantibus induit: influentiæ vero cum in aqua firmiter hærere & perſtare non poſſint, in terra roris figuntur, ab eaque conſtantiſſime ſuſcipiuntur, vt in ea eſſentiam & virtutes Solis merito obtinere poſſis, ſi dextre & Philoſophice eam terram tractaueris & ſolueris. Mater roris Luna eſt: quia ipſa lucente vapores aqueī Solis influentiis referti amplius virtutibus Lunę ditantur, & frigore nocturno in guttulas co-

las co-

las coeunt, quæ ad gramina flores & folia adhærescant: Ventus, qui aer, rorem in ventre suo portat: A terra ad cœlum ascendit specie vaporum: iterumque cœlo ad terram descendit, vt vires superiorum & inferiorum in se recipiat. Præterea cum omnibus regnis, minerali, vegetabili, & animali commercium habet, atque ea singulari virtute refocillare potest; Cum omnibus vegetabilibus vigorem & virorem inducat, animaliumque omnium vitales spiritus per respirationem insensibiliter instauret, iure medicina vniuersalis ex rore conficitur. Ego in rore vidi salia diuersa, spiritum dulcissimum, & oleum subtilissimum & fragrantissimum, quod solo odore suo labascentem hominem mirabiliter erigere potest. Est tamen & aliud subiectum, è quo propinquius medicina Sapientum antiquorum præparari & confici potest. Naturæ potestas & conformitas tibi probe consideranda est. Meo iudicio viam in hisce meis physicis libris apertiorem & ordinatiorem scripsi, quam omnes alii, qui ante me de Sapientum mysterio scripserunt. Si ego & tu, amantissime Doctrinæ fili, ex hac via Sapientiæ Hermeticæ mysterio potiri possemus, merito in genua prolaberemur, & Deo ageremus gratias.

8. Meteora concreta sunt nix, grando, pruina, & nebula.

9. Nix est meteorum concretum, quod à stellis niualibus ex vaporibus sursum eleuatis in molles

floccos

floccos frigore conuertitur, & ad inferiora demittitur.

10. *Grando est meteorum concretum, quod à propriis stellis ex vaporib. aqueis in globulos paululum niue compactiores formatur, & aliquando magnitudine pisorũ superantur, aliquando superant, aliquando æquantur.*

11. *Pruina est meteorum concretum, quod vi vehementis frigoris ex vaporibus aqueis prope terram oritur, atque in forma granorum salis ad superficiem terræ & eorum, quæ terræ adnascuntur, adhæret.*

12. *Nebula est vapor densus in infimo aere oriente potissimum vel occidente Sole excitatus, frigoreque paulatim condensatus, & aerem proximum obscurans.*

Hæc si rarior fuerit, & calore Solis orientis, vel absumitur, vel in terram reprimitur, serenitatem diei promittit: Sin densior fuerit, & sursum attollatur, pluuiam fere denotat.

CAPVT V.

De Meteoris Terreis.

1. *MEteora aquea ita declarauimus: Terrea meteora sunt, quæ ex siccis & terreis eleuatis vaporibus enata sunt.*

Huc referuntur lapides fulminei, qui nunc cunei, nunc globi, nunc pyramidis forma ex nubibus erumpunt.

2. Terrea meteora generantur, quando terrei vapores cum aqua eleuantur, superiorum igne coquuntur, & in compactam naturam abeunt, vt inde lapides, vel alia eius generis meteora fiant.

CAPVT VI.

De Meteoris Apparentibus.

1. Meteora realia hucusq; fuerunt: apparentia sequuntur.

2. Apparentia meteora sunt, quæ ex eleuatis vaporibus per se in aere generantur, magnaque ex parte non sunt, quod esse videntur.

3. Apparentium meteororum sunt tres Classes.

4. Apparentia meteora primæ classis sunt Iris, chasma, & colores nubium.

5. Iris est arcus varicolor in nube rorida, opaca & concaua, ex radiorum Solis oppositi reflexione apparens oculis spectantium.

Si enim nubes in guttas resolui incipit, radii in eas, ceu in specula incidentes, refractione sua circularem figuram eiusmodi efficiunt. Arcus autem siue semicirculus tantum fit, quia iris generatur in loco opposito Soli, qui tempore apparitionis aut

est in Horizonte, aut supra Horizontem, vt de lumine eius illud tantum videatur, quod secũdum angulos æquales ad vnum punctum axis pyramidis radialis reflexum est. Et maior est Iris, quo propinquior Sol fuerit Horizonti. Si plures videantur Irides, posteriores fiunt ex resplendescentia prioris, ideoque sunt obscuriores. Colores proinde Iridis sunt puniceus, viridis, cœruleus & igneus, seu flauus. Oriuntur mistione splendoris Solis, & opacitate obiectæ nubis. Puniceus in extremitate arcus apparet, quia lumen in nube densiore, ideoque nigricante refractum debilius est: Eiusmodi enim lumini debiliori vaporis nigredo admixta puniceum colorem efficit. Viridis oritur, quando lumen Solis nigredini vaporis exactius permiscetur, & pluribus vmbris, minusque etiam & sub maiore angulo reflectitur. Cæruleus apparet, qui ex vaporis multitudine & pluribus vmbris miscetur, præsertim ob debilem visus nostri aciem, qui id quod in nube atrum est, cœruleum iudicat. Flauus oriri videtur è collatione punicei & viridis siue porracei.

6. Chasma est meteorum apparens speciem exhibens aperientis se & dehiscentis cœli.

Generatur quando exhalatio densa & viscosa, serena nocte ad summam aeris oram euecta in extremis partibus, quæ rariores sunt, inflammatur, mediis vero densioribus non accensis: tum enim propter album illum & luminosum partium extremarum & nigrum seu cœruleum

medii colorem cauitas quædam apparet, vt cœlũ quasi discedere videatur. Hæc cauitas si magna atque ampla fuerit, Græce φάσμα, Latinis hiatus dicitur, si minor, fouea appellatur.

7. Colores nubium præcipue quatuor numerantur: color (a) *albus*, (b) *niger*, (c) *rubeus &* (d) *viridis.*

(*a*) Albus generatur, quando in nubem rariorem & ex vapore subtiliore parumque condensato constantem lux luminarium cœlestium incidit, eamque penetrat, & in totum eius corpus æquabiliter diffunditur. (*b*) Niger color in nube ex densa & crassa materia constante parumque luminis recipiente producitur. (*c*) Rubeus fit, cum nubes in se habẽt humidum, fumosum, terrestri adusto commixtum, in quod incidens Solis radius non penetrat, sed repercussus duplicatur, rubeumque colorem efficit. (*d*) Viridis color fit, cum nubes est aquosa & rorida, ac stillare iam incipit, recepto lumine: Quod enim aqueæ est iniectum materiæ, viridem colorem efficit.

8. Meteora apparentia secundæ classis sunt halo & virgæ.

9. Halo (*Senecæ area, Plinio corona*) *est circulus albicans in extremis circumposito nigro, qui Solẽ, Lunam, aut aliam stellam maiorem ambire videatur.*

Generatur si multa exhalatio vel nubes æquabili densitate in orbem sparsa sub Sole alioue sidere constituta sit, ita vt radius corporis luminosi pro-

ſi propter nubis denſitatem recta progredi nequeat, ſed deſiliat, ac per omnes extremitates diffundatur, & ita aream quandam rotundam efficiat. Etſi autem videatur halo proxime ambire Solem, aut Lunam, tamen infra mediam regionem aeris generatur ex diametro & perpendiculariter, vel directe ſub Sole aut Luna, alioue ſidere. Verum viſus imbecillitate ſua deceptus ſic falſo iudicat coronam eam eſſe proxime Solem aut Lunam. Sub qua tamen multo ſæpius videtur halo, quam ſub Sole. Nam hic calore ſuo adurente facilius abſumit iſtos vapores, vt euaneſcant, quam Lunæ lumen.

10. *Virgæ (alias Columellæ & funes tentorij) ſunt lineæ rectæ, quas Solis radij directe in nubem aquoſam, diſſimiliter tamen raram incidentes & refracti efficiunt.*

Generantur, quando ad Solis latera, mediocri tamen interuallo, nubes inæquali concretione, alias videlicet partes denſiores habens, alias rariores, radiis ſolaribus penetratur, & ob diuerſitatem partiũ variis imbuitur coloribus: qui quoniam ad nubis cauitatem ſeſe accommodantes, perpendiculariter verſus terræ ſuperficiem protenduntur, & ita virgarum ſpeciem exhibent, matutino & veſpertino tempore vt plurimum apparent, & ſemper pluuiarum ſunt ſigna.

11. *Meteora apparentia tertiæ claſſis ſunt Parelius & Paraſelene.*

12. Parelius est imago & idolum Solis, in nube rorida & ſplendida expreſſa, quando humidum ſubtile inter viſum noſtrum & Solem concurrit in vnum corpus rotundæ nubis æqualis & pariter diſpoſitæ, ex aduerſo Solis ſitæ, à qua refringuntur radij ſolares tanquam à ſpeculo ad oculum & effigiem Solis efficiunt.

Sic quando duo vel tres ſoles apparent, vnus eſt Sol verus: reliqui ſunt parelii.

13. Paraſelene eſt imago Lunæ, quæ ex refractione radiorum lunarium in nube leui & humida repræſentatur.

Conſpicitur hoc idolum potiſſimum, quando Luna eſt plena, & ſplendore excellit.

HERMETICÆ PHYSICÆ LIBER VIII.

DE MINERALIBVS.

CAPVT I.

De Elementatis Inferioribus & Mineralibus in genere.

1. *Elementatis superioribus expositis, ad inferiorum expositionem accedimus.*

2. *Inferiora ergo Elementata sunt, quæ in aqua & terra, dum generantur, sustentantur.*

Dico dum generantur: Quia inferiora Elemētata, postquam generata sunt, etiam sæpe in aere ad tempus sustentari solent, & tamen ea de caussa ad superiora Elementata reduci non debent, quia dum generantur, in aere sine inferiorum Elementorum sustentatione non generantur.

3. *Inferiora Elementata sub triplici militāt regno, nimirū sub minerali, vegetabili & animali.*

4. *Inferiora ergo Elementata sunt aut mineralia, aut vegetabilia, aut animalia.*

Axiomata.

I.

Quodlibet trium regnorum absque ingressu extraneo in semetipso stat & multiplicatur. Sendiu. de Sulph. p. 82.

Omne enim nascens vel crescens in sua specie multiplicatur. Arnoldus semitæ semitæ p. 438. Homo ergo hominem generat & multiplicat, planta plantam, & metallum metallum. Errant ergo omnes ii, qui metalli summi multiplicationem quærunt in rebus non metallicis. Regnum metallicum tam sibi sufficit, quam cætera regna in specierum propagatione. Vnde Sendiu. tract. 4. de lapid. Phil. ait: ibi esse arti incipiendum, vbi natura desinat, in metallicis videlicet coram oculis nostris perfectis corporibus.

II.

Quodlibet trium regnorum conuenienti aquæ facile virtutes suas imprimit & impertit, quando in ea digeritur & coquitur.

Carnes quando in aqua fluuiali coquuntur, aqua illa vires & virtutes carnium in se recipit: vnde iuscula sæpissime pro carnium suauium ratione suauia & iucunda à coquis præparantur. Herbæ, quando in aqua pluuiali & fontana debite digeruntur & coquuntur, vires suas isti aquæ communicant, vt videre est in decoctis, quæ à Pharmacopœis ex medicorum præscripto conficiũtur, vt & in extractis, quæ à Chymicis ingeniose & naturæ conuenienter parantur. Simili modo aurum,

aurum, quando in aqua metallica Philoſophice digeritur & coquitur, argento viuo ſuas virtutes inſinuat, atque illud in præſtantiſſimam commutat medicinam. Argentum viuum, ait Bernhard. Treuir. in Epiſt. ad Thomam de Bononia, eſt omnium metallorum materia, & eſt veluti aqua, propter (*a*) homogeneitatem, quam habet cum vegetabilibus & animalibus, & recipit virtutem eorum, quæ ſibi in decoctione adhærent & commiſcentur: Quod cum ſit frigidiſſimum, poteſt reddi calidiſſimum breui tempore: & eodem modo temperatum poteſt fieri cum temperatis ſubtiliſſimo artis ingenio. Nullum autem metallorum melius ipſi adhæret, quam aurum, quia, vt quidam opinantur, aurum non eſt aliud quam argentum viuum coagulatum vi ſulphuris. Quod ſi ergo aurum in argento viuo decoquatur, ſeu diſſoluatur debite & via naturali artis, ipſum argentum viuum naturales proprietates illius auri acquiret. Mercurius ergo, ait Arnold. lib. 1. Roſar. capit. 10. cum ſit de ſua natura conuerſiuus, fit vnumquodque metallum cum ſingulis planetis, quos amplectitur. Si iungatur cum plumbo, plumbum erit: ſi cum ferro, ferrum erit: & ſi cum aliis corporibus, conſimilis erit eis. Si autem cum iſtis duobus radiis (auro & argento) iungatur, fit elixir perfectum. Argentum viuum vulgi hic ne intellige, ſed Philoſophorum.

(a) *analogiam*

III.

Quodlibet trium regnorum vitales Spiritus corporibus sui generis impertit.

Id est: Natura singulis regnis appropriata cuilibet corpori sub suo regno vitales infundit Spiritus: vnde fit vt non tantum vegetabilia, & animalia vitalibus Spiritibus abundent, sed etiam mineralia, & sub iis metalla iis ditata sint & referta. Quod vero hæc viuere non videantur, illud fit ex eo, quia vitales metallorum Spiritus firmissimis carcerib. constringuntur & impediuntur, ne vires suas manifesto excercere queant. Placet huc in assertionis meæ cõfirmationẽ vere Philosophicos & nectaris plenos versus Aurelij Augurelli de vita metallorum & aliorum corporũ adscribere, quos lib. 1. Chrysopoeiæ habet, vbi sic canit:

Quæcunque feruntur
Viuere, de propriis vel semina stirpibus edunt.
Vt fœcunda Ceres, vt germen fertile Bacchi:
Vel sibi consimiles natos animantia gignunt;
Vt bellator equus, bos vt bene iunctus aratro:
Vtque hominum proles mixa & cœlestis origo.
Hæc inter variant, quæ nec primordia rerum
Extant, quæque frui vitali sorte negantur:
Vt media quæcunque sedent tellure metalla,
Quique latent miro grati fulgore lapilli:
Nullo namque genus sobolemue augere putantur
Semine, sed cunctos æui torpere per annos.
Verum etiam hæc ipsa secreto viuere quiuis
Sentiat, & vita diuino munere fungi.

Hæc &

Hæc & oriri eadem si contemplabitur, & si
Augeri ex sese penitusque increscere cernet,
Vt mox è variis patefactis nosse licebit.
Quod si non sobolem educunt, non cætera vertunt
In semet, causa est, quod multa spiritus illic
Materie abstrusus, vitam qui porrigit omnem,
Explicat ægre ex se vires, ni viuida promat
Has hominum virtus densa sub mole latentes.
Hoc etenim quicquid diffunditur vndique cœli,
Aeraque, & terras, & lati marmoris æquor
Intus agi referunt anima, qua viuere mundi
Cuncta putant, ipsumque hac mundum ducere vitam:
Ast animæ quoniam nil non est corporis expers,
Mundus at, & mundi partes quoque corpore constant.
Spiritus hæc inter medius fit, quem neque corpus
Aut animam dicas, sed eum qui solus vtroque
Participans in idem simul hæc extrema reducat.
Hic igitur maria, ac terras, atque aera, & ignem
Viuereq; augeriq; atque in se cuncta referre
Semper auet, semper stirpes, animantia semper
Gignere, perpetuamque sequi per secula prolem.
Denique sic etiam fuluo detentus in auro
Ipse manum capit artificis, qui vincula soluat,
Et qui se propria reddat virtute potentem.
Quod si quis properans hunc artis viribus vnquam
Explicet, atque diu tepido post incoquat igni.
Continuo aspicies (visu mirabile) vitam
Auro impertiri, longo cum seminis vsu:
Nec deerit, quin ex auro sibi procreet aurum.
Quod tum ita constiterit, durate & credite dictis
Intenti artifices, & res sperate secundas.

5. Mineralia sunt corpora, quæ à sulphure aquæ insito ex terra & aqua in sinu terræ generantur.

Mihi hæc scribenti in mentem venit, quod sinceriores Philosophi, qui plus in recessu habent, quam vulgaribus Philosophis videri posset, ad mineralium, præsertim vero metallorum generationem ex aqua veræ Sophiæ studiosos adhortari & adducere fideliter annitantur. Et id non sine causa faciunt: aqua enim est ipsa vera materia, è qua tam metalla, quam vniuersalis aliqua medicina originem suam trahunt. In aqua est semen verum omnium mineralium: Quod quidem sub initium non videtur: sed tamen vbi aduentante calore concoquitur, accipit corpus, & fit metallum, vel Lapis, vel Sal, vel Sulphur, vel aliquid aliud. Hoc notabis, in aqua esse duas substantias, quæ in generatione cuiusque rei sunt considerandæ: Vna est terra impura, & quasi innati & per totum aquæ corpus insensibiliter perfusi Sulphuris impedimentum & tegumentum, quo ipsius Sulphuris actio in aquam obtunditur & reprimitur: Altera est ipsum Sulphur, quod est medium certissimum & præstantissimum, quo pura aqua coagulari & in mediam conuerti potest naturam. Hoc Sulphur, quando terram quandam pinguem offendit, se ei immiscet, & creat metallum: quando vero terram non pinguem attingit, & in eam suas operationes exercet, creat lapides, & vnumquodque genus præparat secundum terræ ipsius puritatem

vel

vel impuritatem. Quo purior terra fuerit, eo purius & perfectius metallum, pretiosiorque lapis producitur. Illud innatum aquæ Sulphur adeo præstantis est naturæ, vt si perfecte illud nosses, nunquam Deo ter Opt. Max. agere gratias desineres, atque tibi tantum beneficium diuinitus concessum tanquam thesaurum incomparabilem custodires, ne in maleuolorum manus peruenire posset. O sancta & admirabilis Natura, quæ filios doctrinæ errare non permittis.

6. Mineralia sunt vel extremæ, vel mediæ naturæ.

7. Mineralia extremæ naturæ sunt vel metalla vel lapides.

CAPVT II.

De metallis in genere: De argento viuo & Sulphure metallico.

1 *Metalla sunt mineralia corpora extremæ naturæ, tincturam in argento viuo per Sulphur proprium ab externo motu excitatum coagulato subsistentem, & exinde instar floris protusam habentia, atque ita ad ignem mollescentia, vt fundi & malleo tractari possint.*

Metallum secundum Plinium lib. 33. capit. 6. inde dicitur, quod vna metalli vena proxim ea-

liam inuenitur, & vna post aliam se offert. Quia vero doctrina metallica arcanorum præstantissimorum compages & arca est, eo diligentius in metalla nobis inquirendum. Metalla ideo videntur in inferiora terræ viscera tam profunde esse demersa & abdita, vt diligentiore cura indagarentur, labore maiore eruerentur, & vsibus humanis accommodarentur: præsertim vero aurum: in hoc enim producendo vt natura subterranea quasi summum apicem suæ perfectionis ostendit; ita in eodem conquirendo appetitus humanus omnes neruos intendit, ingenium corpusque excercet, ne frustra generatum æstimetur, nec segniter in cunabulis suis delitescat. Vide Mich. Maier. capit. 1. libr. de circulo physic. quadrato.

Axiomata.

I.

Vnum metallum reliqua distincta in se spiritualiter concludit.

Omnia ergo imperfecta metalla intus sunt aurum & argentum. Confer Paracelsicos Canones libri vexationum.

II.

Vnumquodque metallum propriam suam habet mineram.

Minera est metalli locus, in quo hoc ipsum proprias & genuinas suas sedes possidet, donec pro suo gradu & indigentia perfectæ suæ integritatis culmen attingat, & exactæ suæ concoctionis

his sibi debitæ maturam perfectionem adipiscatur & obtineat. Minder. de Calcantho c. 1.

III.

Omnia metalla ex vna radice proueniunt.

Nimirum ex argento viuo, vt paulo post audies: Sic & Philosophorum lapis ex vna radice oritur. Ars enim Sophorum naturam imitatur. Vnde Treuisanus: Opus nostrum fit ex vna radice, sed ex duabus substantiis mercurialibus, & cæt.

2. Hic 1. metallorum materia, 2. generatio, & conseruatio eorum, & 3. differentia consideranda est.

3. (a) *Materia metallorum est subiectum,* (b) *in quod semen metallicum ad producendum metallum proiicitur, & est argentum viuum Sulphure & Sale naturæ impregnatum.*

(*a*) Vnde argentum viuum etiam est prima materia Alchymistarum in generandis metallis. Paracels. tract. 1. de mineral. pagin. 137. Materia prima metallorum, ait Albertus lib. de miner. simplic. est humiditas viscosa incombustibilis, forti mixtione cum subtili terreo coniuncta in cauernis terræ mineralibus. Argentum ergo viuum, definiente Gebro, est humiditas viscosa per auxilium terrestris suæ partis compositionem intrantis condensata: seu, eodem dicente, est aqua viscosa in visceribus terræ generata, substantiæ subtilis, terreæ, per calorem temperantissimum vnita totali vnione per minima,

ma, quousque humidum temperetur à sicco, & siccum ab humido, æqualiter: Imo fugit superficiem planam de facili, propter suam humiditatem aqueam: non autem adhæret, licet viscosam habeat humiditatem, propter siccitatem illius, quæ illam temperat, & non adhærere permittit. Est enim amicabile & placabile metallis, & est medium coniungendi tincturas, & sine ipso nullum metallum deaurari potest, & non submergitur aliquod metallum in argento viuo nisi Sol. Ex quo maximum elicies secretum: figitur etiam & est tinctura rubedinis, & exuberantissimæ reflexionis & fulgidi splendoris, & non recedit à commixto: commiscetur cum auro & figitur per ipsum maximo ingenio, quod nō peruenit ad artificem duræ ceruicis. (*b*) Itaque est veluti terra, in quam semen aliquod seritur. Errant ergo quicunque opinantur, argentum viuum esse semen metallorum. So wenig als ein Kraut / ait ille Philosophus, qui autor est apertæ arcæ arcani artificiosissimi, pagin. 203. auß der Lufft kan wachsen ohn ein Erden: so wenig ein Metall auß der Erden / oder auß dem gemeinen argento viuo, wenn man gleich gantze Wägen voll seet.

4. (a) *Argentum viuum est liquor metallicus spirituosus, frigidus,* (b) *humidus, albus in manifesto, calidus,* (c) *siccus, citrinus, rubeus in occulto, nihil nisi metallicum madefaciens ac proinde in se admittens, inprimis aurum,* post

post stannum, plumbum, argentum, ægerrime æs & ferrum.

(*a*) Dicitur alias Mercurius, seruus fugitiuus: à multis metallum appellatur, quia in metallum ductile artificio Philosophico facile permutari potest. Argentum viuum, ait Quercet. capit. 33. tetradis suæ, spirituale est corpus, aut Spiritus corporalis admirandæ naturæ: aqua est frigida & sicca extrinsecus; calida vero & humida intrinsecus, vt quæ possit liquefacere, soluere & amplecti in se metallica corpora (pro vt aqua marina continet in se soluta salina corpora.) Homogeneus est Spiritus, cuius vel minima pars Mercurius semper est, perinde ac eius totum: vt qui vi ignis possit quidem auolare tanquam Spiritus volatilis, corpus tamen vbique suum retineat volando, vtcunque altissime etiam eleuetur: Nec vllam inde patitur alterationem aut corruptionem, cum summe adæquata vbique in sua Somatopsychia Elementa habeat, non secus ac in Solis psychosomatia talia reperiuntur. Quæ quidem Elementorum in Mercurio adæquatio tantam illi parit cum Sole analogiam, præsertim cum vterque in essentiam & simplicissimam puritatem redactus est, quæ prima eorum est materia, vt mutuo amplexu auide se excipiant & naturam suam inuicem communicent, ac in vnionem summam corporis & Spiritus vinciantur: Siquidem Spiritus à corpore corporalitatem, & corpus à Spiritu spiritualitatem mutuatur. Si sane argentum viuum Sale naturæ, quod in per-

fectiſsimis continetur corporibus, impregnare ſciueris, dubio procul per illud corpora metallica efficacius diſſolues, quam per quamuis aquam fortem, quæ vulgo circumfertur. Et ſane ſi fateri velimus quod res eſt, ait idem Quercet. lib. 1. de priſcorum Philoſoph. medicin. cap. 4. omnes operationes Chymicæ, deſtillationes, calcinationes, reuerberationes, diſſolutiones, filtrationes, coagulationes, decoctiones, fixationes, aliæque huic ſcientiæ dicatæ non tendunt ad alium ſcopum, quam vt ſua corpora ita reducant in cineres, vt Spiritus Salis & Sulphuris, qui illa perfecerunt (ſub vna tamen eademque eſſentia conſtituti) communicent modo quodam imperceptibili cum ſua aqua metallica, veroque Mercurio, idque in eum finem, vt per vim atque virtutem Salis internam Mercurius atteratur, coquatur, atque tranſmutetur ex ſua natua vili atque abiecta in longe nobiliorem: dum ex Mercurio vulgi fit Mercurius Philoſophorum, beneficio Spiritus Salis, quem attraxit ex cinere ſeu calce viua metallica: Haud ſecus ſane quam euenire ſolet in lixiuio, quod fit ex cineribus & aqua, in quam optime percolatam atque filtratam cinis omnem ſuam animam vireſque tranſmittit, nempe ſuum ſal aquæ prædictæ communicat, quæ aqua & ſi ſemper maneat fluxilis & liquida, non tamen reſtat aqua ſimplex pura atque frigida, vel exiguæ virtutis: ſed iam lixiuium facta fit calida, facultatis exſiccantis, detergentis, & qualitatis prorſus actiuæ, quæ tota eſt virtus atque facultas medicinæ

tranſ-

transmutantis. (*b*) Mihi humidus extrinsecus dicitur Mercurius, quia humectat metallá: Siccus appellatur Quercetano extrinsecus, quia manum admotam non madefacit. (*c*) Siccus propter Sulphur internum mihi appellatur, Quercetano vero humidus per accidens, quia in Salis naturam redactus in humore facile liquescit. Posset & Quercetano dici humidus, quia ab insito Sulphure perpetuum fluorem obtinet instar humoris.

Annotatio.

Crudum argentum viuum offendit cerebrum, neruos, articulos, ossa & dentes potissimum miroque effectu sialismum vel illitu & halitu concitat. Crudum, inquam, impurum & haud legitime præparatum ea mala infert. At quando Philosophica manu ad summam puritatem est perductum, sulphureque naturæ perfectiori ditatum, atque omnem vim venenatam, qua scatebat, deposuit, immensas & intus latentes virtutes ostendit, & in nobilissimum remedium conuertitur: cuius vires & proprietates sunt detergere, mundare, rectificare & repurgare, modo per aluum, modo per vrinas totam sanguinis massam; instaurare & corroborare balsamum nostrum naturalem, cum naturam etiam balsamicam in se contineat. Hinc idcirco lepræ, scrophulis, lui Venereæ, variolis, morphæis, febribus putridis ac continuis, inflammationibus internis, pestilentialibus affectibus oportunum auxilium est, ac tanquam

panacæa omnibus morbis profligandis idonea: cuius ne ipsi quidem infantes nec grauidæ mulieres vsum refugiant: vt quod etiam omnis generis hominum tuendæ ac conseruandæ sanitati conducat, scrupuli vnius dosi aut etiam maiore ex aliqua conserua, aut ex cochleari vini, aliusque congruentis liquoris.

Axioma.

Mercurius in se recipit, quæ sunt suæ naturæ. Auic. tract. Chym. c 1.

Id est: Argentum viuum quia metallica est aqua, in se metallica corpora recipit, vt per ea in perfectionem, si perfecta fuerint, prouehatur.

5. *Sulphur, quo argentum viuum prægnatum est, non est* (a) *Sulphur vulgi, sed* (b) *ignis argento viuo insitus, quo in metallum in mineris interueniente motu excoquitur.*

(*a*) Sic infit Comes Treuisanus pagin. 793. proxime post citati libri: Sulphur non est quid per se seorsim extra substantiam Mercurij, neque vulgare Sulphur: alioqui metallorum materia non esset homogenea: quod pugnat contra omnium Philosophorum assertiones. Morienus & Aros nostrum, inquiunt, Sulphur non est vulgare, sed fixum, & non volatile, de natura Mercurij, & non ex alia re quapiam. Ergo ij non bene refutant sinceriorum Philosophorum decreta, qui ex eo, quia Sulphur est φλόγιστον, metalla constare ex Sulphure inficiantur, cum metalla

talla non ſint inflammabilia: Sulphur enim vulgi φλόγιστον eſt, non Philoſophorum Sulphur, quod eſt fixum, vimque coagulandi ex Sale naturæ habet: vt vel hinc recte Sendiuogius in concluſione libelli de Sulph. aiat, Sulphur eſſe coagulum Mercurij. *(b)* Bernhardus Treuiſanus tertia parte libri ſui de lapide pagin. 792. ait: Sulphur non eſt quippiam à Mercurio diuiſum aut ſeparatum, ſed eſt caliditas & ſiccitas, quæ non dominantur in frigiditatem & humiditatem Mercurij. Idem paulo poſt pag. 793. Sulphur aliud nihil eſt quam purus ignis occultus in Mercurio, qui longo ſucceſſu temporis in mineris excitatur atque mouetur motibus corporum cœleſtium, digeritque frigiditatem & humiditatem in Mercurio pro varietate graduum decoctionis & alterationis in diuerſas formas metallicas. Gebro etiam teſte, in profundo Mercurij eſt Sulphur, quod fit longo ſucceſſu temporis in venis minerarum terræ. Mercurio huic, inquit Bernhard. Treuis. pagin. 794. ineſt Sulphur fixum & incombuſtibile, quod noſtrum opus perficit. Et paulo poſt: Nonnulli perperam exiſtimant in procreatione metallorum interuenire aliquam materiam Sulphuream: ſed contra manifeſto patet Mercurio Sulphur incluſum eſſe, quando natura operatur. Vnde & Sendiuogius recte & bene dicit ſub finem ſui tractatus de Sulph. Mercurium in ſe habere proprium Sulphur, quo in aurum coagulatur.

6. Sal naturæ est Spiritus acidus Sulphure Mercurij indiuisibiliter coniunctus, quo Sulphur hoc potestatis obtinet, vt Mercurium in metallum coagulare possit.

Sal naturæ metallicum cum ante coagulationem Mercurij sit valde infirmum, Philosophi hoc consilij ex Dei inspiratione habuerunt, quo Sal firmum, præstans, perfectum, & valde purum ei adiungere didicerunt, vt id, quod natura per mille annos vix præstare valet, breuiori temporis spacio efficiant, ac proinde aurum secundum naturæ viam è genuinis primordiis suis producant.

Annotatio.

Ex dictis patet, esse tria principia singulorum metallorum: posse tamen reuocari ad duo & ad vnum. Ad duo, quando Sulphuri Sal naturæ intime implicatum intelligitur: ad vnum, quando argentum viuum Sulphure & Sale naturæ intime imprægnatum pro materia metallica sumitur. Non ergo Philosophi sibi mutuo contradicunt, quorum alij vnum, alij duo, alii tria statuerunt metallorum primordia. Ii qui obiiciunt, neque in fodinis metallicis semper aliquid Sulphuris & argenti viui, similisque materiæ siue integræ siue aliquo modo immutatæ reperiri, neque in venis Sulphuris & argenti viui semper aliquid veri metalli dari, nihil solidi afferunt. 1. enim intelligunt Sulphur vulgare, quod tamen

men nihil commercii habet cum vero Sulphure metallico, vt ſupra audiuiſti. 2. Falſum eſt, Sulphur vulgare in fodinis metallicis non inueniri. In omni fodina (ita ſcribit Libauius cap. 1. Epitom. metall. p. 8.) Sulphur inueniri certum eſt, non tantum foſſoribus indicantibus, ſed etiam Philoſophis metallicis. Idem coniunctum eſt venis & metallis excoctis. Refert Kentmannus experientia cognitum eſſe ex omni pyrite Sulphur excoqui: at in pyrite naſcuntur omnis generis metalla. Agricola pyriten coctum Sulphure ſtillare ait, & in argenti fodinis Bohemiæ Bildertzi effodi Sulphur. Autor theatri vrbium narrat, in inſula Sacra verſus Septentrionem rupem eſſe, ex qua effoſſa terra aurea, tuſa, lota, toſta & ſeparata aurum reddat perfectum, & tantam Sulphuris quantitatem, vt hinc ſumptus, qui in ſeparatione impenduntur, facile compenſentur. Alberti hoc eſt: Vidi in monte æris ligna viridia ad lapidem æris appodiata ſtatim cremari propter abundantiam Sulphuris & pinguedinis egredientis de lapide æris. Mattheſius Cadmiam argentiferam incendi & comburi ob Sulphur narrat.

3. Falſum eſt in mineris metallicis non inueniri argentum viuum: autore enim Agricola in mineris eſt quædam lanugo, ex qua conficitur alias argentum viuũ, alias argentum. Mattheſius prodidit, in Ioachimicis album ſuccum Mercurialem ex pendente ſpecu deſtillantem concreuiſſe in argentũ, & obduxiſſe vias & ligna in eadem. Mouffertus docet modum, quo ex omni metallorum

fodina hydrargyrus excipiatur. Quod autem in Sulphuris vulgaris fodinis metallum non detur, ne mirare: Sulphur enim vulgare Sulphur metallicum non eſt, vt antea dictum. In argenti viui mineris metalla dari ex eo patet: quia mineræ metallicæ ante metallorum elaborationem fuerunt mineræ argenti viui, & dubio procul certiſſimum eſt, argenti viui mineras ſi homines quieſcere permitterent, ex iis poſt aliquot ſecula metalla produci. Metalla facile in argentum viuum mutantur tota: Ergo ex argento viuo conſtant. Totum corpus ſi reſoluitur in aliud, ex hoc conſtitutum eſt. Glacies ex aqua conſtat: tota enim glacies in aquam facile reſoluitur. Ex illo quod proprietates Sulphuris & argenti viui non appareant in metallis, Sulphur & argentum viuum eſſe principia metallica recte non negant: principiorum & principiatorum eſſe diuerſiſſimas qualitates & proprietates per ſe patet: Semen hominis eſt album: AEthiops tamen niger. Semen hominis non eſt durum, & tamen ex eo dentes & oſſa dura prodeunt.

Digeſtione qualitates alterantur, ita vt quæ antea latebant, poſtea pateſcant: & quæ antea in ſemine ſe exerebant, in corpore, quod ex ſemine productum fuit, occultentur.

7. Materia metallorum explicata proximum eſt vt generationem eorundem declarem.

8. Generatio

8. Generatio metallorum, quæ antea cap. 1. huius libri quodammodo adumbrata fuit, fit hoc modo:

Æthereus mundi ſpiritus, quem animam appellitant, duo Elementa, aquam & terram inter ſe committit, atque ex vtriſq; coniunctis ſpiritum quendam prolicit vnctuoſum, eumque in centrũ terræ demittit, vt ex eo ſurſum eleuetur, in matricem deferatur debitam, ac in ea in argentum viuum ſulphure & ſale naturæ imprægnatum concoquatur. Ex hoc argento viuo generatur metallum: Metallum vero generatur, quando tinctura occulta in argento viuo in lucem prodit, & naſcitur: tinctura enim nata Mercurius in metallum digeſtus & congelatus eſt. Vbi non ignorandum eſt, Mercurium eſſe tincturæ matricem in humore ſuo ſulphur, quo digeratur, excipientem & gerentem, atque ſibi ipſi adeo ſufficientem, vt ad generationem tincturæ non opus habeat extraneo aliquo nutrimento. Hic tamen Mercurius in locis mineralibus extranea combuſtibili natura, quam quidem Philoſophi impurum ſulphur appellant, infici ſolet: quæ niſi Mercurio ſe immiſceret, Mercurius omnis è ſe per inſitum ſuum ſulphur tincturam auream vel argenteam tanquam florem, non tamen extra ſe, protruderet, vt ita omnia metalla purum aurum & argentum eſſent, nec quicquam metallorum impuritatibus & imperfectione laboraret. Vnde impura hac natura ſuperante metalla inferiora, ferrum, æs, ſtannum & plumbum generantur:

quæ propter eiuſmodi accidentariam impuritatem in igne non fixa permanent, ſed fugiunt & corrumpuntur, nec non ſæpe rubigine conſumuntur: Natura vero, quæ ſemper ſui conſeruationem appetit, continuo eo allaborat & annititur, vt è Mercurio & metallis imperfectis beneficio ſulphuris puri ipſis inſiti (quod non ſublatum, ſed ſuppreſſum eſt) impuritates quaſuis propellat & egerat: Dum vero è Mercurio inditum ſulphur ſcorias & ſuperfluitates impuras eiicit, ſulphur, quia ſibi ſufficiens eſt, alterius extranei immixti auxilio non vtitur, nec in ſe admittit, quod ſuæ naturæ contrariatur, ſed paulatim ſubſidio motus cœleſtis, qui excitationi ſulphuris inſeruit, ſe recolligens & confortans, id quod non eſt Mercurius, foras protrudit & eliminat: non ſecus ac balſamus hominis ad conſeruationem ſuo corpori conciliandam ex cibo & potu, id quod hominis naturæ conueniens eſt, elicit, ſibique aſſimilat: reliquum vero quod virtute nutriendi deſtituitur, excernit.

Axiomata.

I.

Semen metallicum, è quo metallum produci debet, eſt ſulphur argento viuo inditum: argentum vero viuum eſt veluti matrix, in qua è ſulphure metallico metallum generatur.

II.

Sulphur argento viuo innatum cum ſit imperfectum, nec ſe alieno calore perficere queat, con-

continuam sui motionem requirit, vt exinde longo temporis spacio excitetur, & ad coagulationem Mercurij seu argenti viui promoueatur, & sic metallum producatur.

Philosophi vt longinquitatem temporis minuant, & breuiori temporis spacio è sulphure illo imperfecto metallum proferãt, addunt ei sulphur perfectum tanquam semen masculinum, vt ex eo sulphur argenti viui perficiatur, & citius metallum proueniat. Sic quod Natura in mille annis vix præstare potuit, ars cum natura citius vno anno imo spacio vnius horæ perficit. Illud, quod agit, ait Lull. test. theor. c. 67. calor Solis in mineris metallorum mille annis, ipse calor naturalis facit in vna hora supra terram.

III.

Non vero argentum viuum mouetur sine spiritu metallico vicem masculi gerente, qui vbi ad argentum viuum per motum suum naturalem defertur, in eo sulphur tanquam sibi congeneum apprehendit, illudque iuuat, vt exinde argentum viuum in metallum abeat.

Ad generationem metallorum singulorum duo semina seu sulphura requiruntur, masculinum & fœmininum. Fœmininum Mercurio natura insitum est: Masculinum extrinsecus accedit: quod quia eiusdem naturæ est cum fœminino, facilius se ei adiungit, in Mercurio cum eo coit, & motu metallum producit. Quod si vero sulphur in argento viuo solum relinquitur,

argen-

argentum viuum in liquore permanet, nec vllam coagulationem suscipit. Spiritus metallicus vicem masculi sustinens appellatur Sendiuogio pinguedo, vbi sic ait: Longa destillatione purgatur terra: postea accessu pinguedinis (metalla) generantur. Duo ex dictis cognosce. 1. Metallorum semen esse duplex sulphur in mineris: vnum Mercurio innatum, alterum aduentitium, atque ex intima duorum illorum in Mercurio vnione oriri metallum. 2. Mercurium vulgi solum non esse materiam metallicum, cum vnicum sulphur in se tantum habeat. Notabis præterea, quod argentum viuum vtroque sulphure metallico impрægnatum vocetur Dionysio Zachariæ Gallo argentum viuum animatum, & sit verus post intimam coniunctionem Mercurius Philosophorum.

9. Omne quod generatur, conseruatione opus habet: igitur & metalla conseruationem sui requirunt.

10. Conseruantur metalla ab innato sulphure in locis conuenientibus, mediis debitis.

Loca conuenientia sunt, in quibus ea corpora dantur, quæ cum metallis maxime conspirant, & ab hostib. metallicis aliena sunt. Perfecta metalla diutissime per se durant: imperfecta ad sui conseruationem poscunt subsidium ex aliis rebus. Ferri & chalybis, ait Paracelsus lib. 3. de Generat. rerum natur. conseruatiua & præseruatiua optima & vtilissima sunt recens lardum non salsum ex sue castrata, quod quidem omne ferrũ & chalybem

lybem à rubigine custodit, si singulis mensibus eo semel vngantur. Similiter si ferrum cum Arsenico fixo liquefiat & aliquoties fluant, ita renouari & fixari potest, vt in perpetuum non contrahat rubiginem, sicut argentum. Cuprum vero conseruari & reseruari potest, si solummodo cum Mercurio sublimato misceatur, aut oleo Salis inungatur, ita vt in æternum nullum vitriolum, vel viride æris ex se præbeat, aut virescat. Plumbum melius conseruari nequit, quam in terra frigida, & in loco humido, qualis est ipsius natura.

11. Destruuntur autem & corrumpuntur metalla ab iis, quæ cum metallis nullam habent affi-tatem.

Quicunque ergo metallorum destructionem bene intelligere cupit, hostes eorum considerato, & explorato. Sunt, ait Paracelsus paulo ante in citato libro, præcipui metallorum hostes omnes aquæ fortes, omnes aquæ regis, omnia corrosiua & sulphur crudum. Aquæ fortes autem & aquæ regis aliaque corrosiua suam inimicitiam in eo ostendunt, quod omnia metalla mortificent, dissoluant, calcinent, corrumpant, & in nihilum redigant. Sulphur crudum suam inimicitiam ostendit suo fumo: nam suo fumo adimit Veneri suum colorem & rubedinem, & albam reddit. Metallis albis, vt Lunæ, Ioui, Saturno & Marti aufert suam albedinem & rubefacit ea vel colorem ruffum ipsis inducit. Auro detrahit pulchram & amabilem suam flauedinem & aureum colorem, & nigrum reddit, & plane deforme, vt de-

formius

formius esse non possit. Antimonium omnia metalla, cum quibus in igne liquefit, & cum quibus miscetur, spoliat, aufert, & prædatur, & præterea non absimiliter sulphuri, suo fumo metallis genuinum & naturalem colorem furatur & alium substituit.

CAPVT III.

De Auro.

1. *MAteria, generatione, conseruatione, & destructione metallorum explicatis, ad differentiam eorum progredimur.*

2. *Per* (a) *differentiam vero metallum aliud est perfectum, aliud imperfectum.*

(a) Differentia hæc est accidētalis: Differunt enim metalla inter sese gradibus puritatis & impuritatis. Quæritur an specie differant? A nonnullis negatur: & recte, si specie differre idem est, quod essentia materiali differre. Vna enim & eadē materialis essentia est omnium metallorū: Sin vero specie differre, est differre secundū rationem accidētis alicuius, metalla inter se specie differunt: Quare Philosophi recte hactenus statuerunt, metallica corpora inter se pro ratione maioris vel minoris decoctionis discrepare. Si quoq; differre specie est differre forma, metalla etiam inter se specie differunt: Metallorum enim diuersæ formæ & naturæ sunt. Verum ex his ne nega metallorum transmutationem. Vnam enim speciem in alteram

alteram transire in propatulo est: Triticum sæpe mutatur in lolium: Vermis in auem: vt ex apum generatione cuiuis patere potest.

3. *Perfectum metallum est, cuius Elementa ex quibus constat, adeo sunt adæquata, vt alterum ab altero non superetur, sed omnia ita in æquilibrio posita sint, vt nec ab aqua corrodi, nec à terra exedi, nec ab aere alterari, nec ab igne consumi possit.*

Hæc est ratio ob quam antiquiores Philosophi in perfecto metallo magnam quãdam medicinam quæsiuerũt: id enim quod corruptioni obnoxium est, & ab Elementis facile cõsumi potest, nihil constantiæ, nihil perseuerantiæ, nihil sanitatis afferre potest. Quod vero haud facile suæ ipsius substantiæ corruptionem admittit, illud facilime alias substantias à corruptione præseruare & liberare potest.

4. *Eiusmodi perfectum metallum est aurum.*

Compositio enim Elementorum in auro adeo adæquata est, vt à nullo Elemento corrumpi & destrui possit: Inde fit, vt altissimus rerum conditor sapientibus inspirauerit magnam illam & incomparabilem medicinam in auri carcerib. latere: ac proinde Sapientes in id vnice incubuerũt, vt ex auro vulgari aurum Philosophicũ & viuum cõficerent, illudq; à suo cõpede liberarẽt, adeoq; spirituale & animatum redderẽt, quo nostro balsamo, qui de spiritus natura & statu maxime participat, facilime vniri, eumque instaurare, tamquẽ exigua dosi vnius aut duorum granorum ad vltimam

mam vſq; vitæ periodum conſeruare poſſit. Huc facit illud, quod Sendiuog. tract. de Sulph. p. 34. in medium producit conſiderandum, vbi ſic ait: Si homo in Paradiſo manſiſſet, in loco illius naturæ conuenienti, vbi Elementa incorrupta omnia virgo ſunt, in æternum immortalis eſſet. Certum enim eſt, quando Elementa pura in æqualitate virtutibus coniuncta ſunt, ſubiectum hoc incorruptum eſſe, & talis debet eſſe Lapis Philoſophorũ tali creationi humanæ à veteribus illis Philoſophis aſſimilatus: ſed moderni Philoſophi omnia ad literam intelligentes ad huius ſeculi generationem corruptam intendunt. Hæc immortalitas principalis fuit cauſa, quod Philoſophi hunc lapidem quærere ingeniati ſunt: Sciuerunt enim hominem ex talibus Elementis integris creatum eſſe: Meditati ſunt igitur de creatione iſta, quam cum naturalem eſſe cognouerint, cœperunt ſcrutari, an talia Elementa incorrupta poſſint haberi, aut in aliquo ſubiecto coniungi: Quibus ipſe altiſſimus Conditor rerum inſpirauit, compoſitionem talium Elementorum in auro eſſe, quoniam in animalibus fieri eſt impoſſibile, cum ex Elementis corruptis vitam ſuſtentent: in vegetabilibus etiam non eſt (eiuſmodi Elementorum adæquata compoſitio,) quia inæqualitas Elementorum in illis inuenta eſt: Et cum omnia creata ad multiplicationem inclinata ſint, propoſuerunt ſibi Philoſophi in hoc regno minerali hanc naturæ poſſibilitatem experiri: qua inuenta, alia innumerabilia arcana ineſſe (auro viderunt) de quibus vt de

vt de ſecretis diuinis parciſſime (diſſeruerunt & nobis) reliquerunt.

5. *Aurum eſt metallum perfectum, quod ex argento viuo conſtituitur, & ab inſito ſulphure adeo excoctum eſt, vt cum magna exiſtentiæ conſtantia tincturam omnium perfectiſſimam & puriſſimam adeptum fuerit.*

Itaque aurum eſt metallum è Mercurio maturiſſimo puriſſimoque vi ſulphuris præſtantiſſimi conſtitutum, citrinaque tinctura exornatum. Dum aurum citrinum dicitur, externus vultus, qualis eſt poſt excoctionem, reſpicitur. Illa tamen citrinitas igne cæmenti & in opere Philoſophico ſumma rubedine permutatur. Aurum eſt omnium metallorum præſtantiſſimum, & virtute dignitáteque omnes lapides, quamuis pretioſiſſimos antecedit. Quamuis autem gemmæ quędam, ait Crollius in baſil. Chym. pag. 202. auro præferantur, non tamen hoc fit, quod auro ſint meliores, ſed quia rariores & pauciores inueniuntur: Auro enim Natura non contemptibiles indidit virtutes, quas qui ſcit eruere, & arte tractare poterit, comperiet aurum, quod mortuum & ſterile videbatur, viuum adeo eſſe & prægnans, vt germinet, ac de ſe nouum aurum nouis & iiſdem infinitis progeneret incrementis. Quod autem metallorum generatio non adeo vt in vegetabilibus & animalibus ad oculum patet, in cauſa eſt craſſa illa terreſtris moles, per quam ſpiritus vegetatiuus veluti carceri incluſus impeditur,

quo minus officio suo fungi, sibique similia generare possit: Hic si per artem à terrestri illa domo & sepulchro liberatus & ab omnibus inquinamentis exsolutus fuerit, sine dubio æque vt omnes aliæ creaturæ, virtutis generatiuæ particeps erit, fructumque suo semini correspondentem proferre poterit: Sicque metallum producet metallum, aurum generabit aurum. Inde verus Philosophus mirabilem & omnibus expetendam concinnabit medelam, quæ & metallorum imperfectorum & humanorum corporum morbis incurabilibus affectorum omnia vitia tollet. *Paulo post:* Aurum in quo est Elementorum adæquatio, est vniuersale subiectũ ad mineralia, animalia & vegetabilia, vita rerum omnium. Et vt cum Sole cœlesti singularem concordantiam habet; sic et am cum corpore humano sua forma interna magnã possidet affinitatem & harmoniam. Quemadmodum autẽ Sol cœlestis se habet erga reliquos Planetas (tanquam Rex enim sedet in med tullio aliorum planetarum, luce, magnitudine, pulchritudine omnes excellẽs, omnes illuminans, virtutemq; illis ad inferiora quæq; disponenda distribuens:) ita etiam Sol Philosophicus, seu naturale aurum erga reliqua metalla: Metallorũ enim purissimum est aurum, in quo splendor Solis ignisq; cœlestis radius est, & in cuius corpore perfectissimo quatuor Elementa conueniunt. Rubinus habet in se effectũ omnium lapidũ pretiosorum: Sic etiam habet aurum in se virtutem omnium lapidum ductibilium, metallorum scil. quia continet in se omne metallum, & ea tingit & viuificat. Et

sicuti

ſicuti ſuperiores cœleſtes Planetæ ſuum ſplendorem & lumen accipiũt à Sole & Luna cœleſti: Eodem plane ac ſimili modo accipiũt terreſtres Planetę ſeu corpora metallica ſuum ſplendorem vim & radios ab auro, vtpote à Philoſophico & terreſtri Sole. Hinc videre eſt cur antiquiſſimi Cabaliſtæ & Sapientes Magiæ naturalis periti metallis characteres & nomina cœleſtium Planetarũ impertiti ſunt, videlicet propter ſingularem correſpondentiam, & quia ſe inuicem ſine magno diſcrimine interpretantur. *Auro metallorum regi & capiti* ſecundum Hermetem corpori videlicet perfectiſſimo & puriſſimo à nullo Elementorum domabili, & à Deo, & à natura perfecte ſecundum materiam & formam elaborato nõ ſolum omnes cœleſtes vires Planetarum, aliorumque corporum metallicorum ac mineralium, ſed & vegetabilium & animalium infuſæ ſunt. Ideo hanc temperatam Elementorum deſponſationem & coniunctionem non poteſt ignis violentia ſeparare, nec terræ fœculentia vitiare, nec aquæ limoſitas contaminare, nec contactus aeris obumbrare aut corrumpere. Hæc Crollius. Cæterum probe notandum eſt, quod veteres Sapientes Solem & aurum vno charectere hieroglyphico, videl. integro circulo & viſibili centro deſcribere & præfigurare voluerunt; vt ſignificent, in vtroq; tam ſuperiorum quam inferiorum vires contineri: Centrũ n. denotat terram; circulus vero ſeu circumferentia cœlum. Quicunque auri centrum ita dilatare poteſt, vt eius radii ad circumferentiam actualem & virtuoſam deueniant, illam

medicinam adeptus eſt, qua non tantum metallorum, ſed etiam aliorum omnium imperfectorum corporum defectus tollere, & id, quod iis deeſt, adimplere potis fuerit. Aurum eſt cæterarum rerum menſura, & paruum DEI pharmacopolium, in quo omnes cœleſtes adeoque & ſubcœleſtes vires ſunt concentratæ. Hic forſitan ais, aurum eſſe corpus compactiſſimum, Elementaque eius adeo eſſe adæquata, vt vix dari poſſit illud inſtrumentum & medium, quo internæ eius medicinæ, virtutes eximiæ è centro in lucem deduci & promi queant. Verum ſcias Philoſophos fuiſſe, & adhuc in viuis eſſe, qui aurum ſuis compedibus eximere, atque inde nobiliſſimas eſſentias, præſtantiſſimaque medicamenta per medium debitum & conuenientiſſimum ſine omni corroſiuo producere ſciuerint & adhuc ſciant: Nihilominus tamen verum eſt, ideo diuinitus in tam bene munitum & precioſiſſimum ſcrinium tantos theſauros & innumerabiles diuitias depoſitas & incluſas eſſe, ne adeo facile ad indignos redundent, & abuſu vileſcant, ſed vt circumſpecti rerum æſtimatores ingenti labore & indefeſſo ſtudio theſauros iſtos veſtigent, ſolique iis potiantur, DEVM difficultatem apertioni arcæ auriferæ ſuperaddidiſſe. Quod Philoſophi veri ponderantes DEO feliciter annuente & iuuante, medium & clauem, qua bene munitæ portæ auri recludantur, atque ex ipſius abditiſſima arce infinitæ gazæ eruantur, non ſine labore inuenerunt. Memorabile eſt illud, quod Michael Maierus cap. 3. lib. de Circulo quadrato affert, vbi ſic

ſic ait: Creator aurum tam arcte non concluſit, vt auertat curioſos ab eius inſpectione ſolummodo abſque cauſa; imo potius ideo abſcondit, vt aperiatur & perluſtretur: Quæ enim pulchra & optima ſunt, nunquam natura vileſcere voluit, aut ante pedes iacere, ſed ſemper ſudorem ante virtutem poſuerunt Dii immortales, vt Heſiodus inquit: Quæ rara, cara, & τὰ καλὰ δύσκολα. Caſtaneæ nuces, amygdala, & fere omnes fructus meliores vel duris putaminibus teguntur, vel ſpinis armantur acutis, aut quocunque alio modo, ne omnium libidini pateant, defenduntur. Sic res pretioſæ & theſauri gazophylacio, clauſtris & arcis ſeruantur, vulgares vero ipſi populo proſtant, nec abſconduntur vnquam. Hinc non fruſtra aurum ſapientiores ita ſeratum aut concluſum autumant, ſed id inſigniores virtutes præter colorem viſibilem in eſſentiæ ſuæ latibulis abditas habere, quas indignos ſcire aut acquirere non deceat.

Axiomata.

I.

Aurum eſt (a) *citrinum*, (b) *ponderoſum*, (c) *tenue*, *fulgidum*, (d) *æqualiter digeſtum*, *toleratque examen cineritij & cæmenti.*

(*a*) Citrinum eſt per tincturam, quæ proprie citrina eſt. Tincturæ autem voce ne intellige accidens aliquod, nempe ſimplicem illum colorem apparentem, ſed quintam eſſentiam materiæ me-

tallicæ & Mercurii duplicati ex vtriusque naturæ firmissima coalitione, collisione & summa vnione prodeuntem. Excellens hæc substantia in aliquo delectabili colore se ostendit: in auro citrinum, in argento album colorem fundit, & est verum metallorum semen. Quod si in ipsis metallis diutius excoquere, ex iis digestione Philosophica extrudere, ac deinceps in multitudinem regenerare scciueris, tincturam tincturarum tibi comparabis, qua omnia imperfecta metalla in aurum vel argentum pro medicinæ diuersitate permutantur. (*b*) Inter omnes res corporeas, quę æqualem cum auro loci amplitudinem occupant, nulla res grauior & ponderosior est; quia Mercurius in auro magis est compactus & fixus, quam in alio corpore. (*c*) Per tenuitatem aurum est mirum in modum dilatabile, adeo vt vna vncia superficiem alicuius corporis inaurare possit, quam decem argenti vnciæ vix inargentarent: Causa huius tenuitatis in auro est puritas humidi maxime defœcati. (*d*) Ac proinde humidum & siccum, auri essentiales partes igne non dissoluuntur, nec secernuntur. Huic colliquatio auri sæpius igne reiterata fidem facit: Nihil enim ex eius pondere decidit. Memini, ait Castor Claueus, me superioribus annis vnciam auri purissimi testaceo vasculo inclusi, & alteram vnciam argenti puri etiam altero vase separatim inclusi eo loco, quo vitrum vitrariorum fornace liquatum est, perpetuo collocasse, ibique ambo fusa & liquata duobus continuis mensibus permansisse, iisque transactis & à vasculis & fornace vtraque exempta stateris librasse,

brasse, & auri quidem nec minimum de pondere decidisse conspexi, argentum vero duodecima tantum parte.

II.

Aurum extrinsecus est fixum, intrinsecus volatile.

Auri perfecta natura, ait Quercetanus tetradis suæ c.32.p.427. accurate cōsideranda est: Ea enim est omnibus Elementis æqualis & vniformis: duplicis tamen naturæ, spiritualis scilicet seu astralis, formalis, volatilis: & corporalis, materialis, fixæ. Vtraque summo studio inuestiganda est, ne in tam amplo labyrintho erremus: sed vt veram magnæ veræque medicinæ, & veri seu vberrimi Elixiris materiam, quæ præsertim in sola natura & substantia solari consistit, eruere queamus. Confer Roger. Bachon. lib. de compos. lap. Philos. pag. 122.

III.

Auri spiritualis natura sola medicina est.

Id est, aurum tum medetur imbecillitatibus & defectibus aliorum corporum, quando in spiritualem naturam deductum est. Quare cuilibet veritatis medicæ studioso in hoc maxime incumbendum est, vt spiritualem & volatilem naturam ex auro eliciat, atque humanæ naturæ conueniēter præparet. Verum cum nobilissimum illud corpus sit compactissimæ & firmissimæ substantiæ, absque solutione illius nihil boni ex eo educere & extrahere possumus: Nam cum natura

in hoc opere perfectionem attigerit, atque idcirco ab vlteriori operatione quieta esset, arti commisit industriam suam, qua aliquid adhuc perfectius huic corpori tribuat. Idcirco incipit ars, vbi desinit natura, quæ nullum sibi alium proponit scopum, quam perfectionem illam auri auctiorem reddere & illam ex materiali corpore eruere, vt spiritualem, astralem & aeream reddat, medicinæ vniuersali ad omnes corporis humani affectus profligandos idoneam: Quæ quidem sic arte reddita medicina infinitis tum demum virtutibus cumulatur, quæ alioquin in crassa substantia sopitæ languebant. Aurum (inquit Paracelsus lib. 12. de transmut. rerum natural. & lib. de renouatione & restauratione, recensente Quercetano tetradis suæ c. 32.) corpus hominis ad summam sanitatem reducit, omnes morbos curat & tollit, omnes colores restituit, instaurat, renouat. Et lib. 2. de vita longa c. 2. Aurum præseruat à lepra. Et lib. 3. c. 3. Aurum ex vniuersis Elixiriis summum ac potentissimum est: corpus seruat & liberum reddit ab omni ægritudine, neque id corrumpi sinit: corrigit & emendat quicquid non est sincerum. Paracelsus auro tot tantasque virtutes & proprietates tribuit, non quidem illi foliato aut in limaturam comminuto, prout crasse veteres illo vsi sunt, sed Philosophico, hoc est, crassa sua materia vario artificio spoliato, & ad summam spiritualitatem adducto, vt fiat medicamentum multis ac variis iisque grauissimis morbis idoneum. Non possum non hic recense-

re

ræ virtutes, quas Arnoldus de villa noua aquæ auri puri, ſeu auro vero potabili adſcribit in libro de conſeruanda iuuentute & retardanda ſenectute capit. 2. fol. 99. 6. vbi ſic ait: Eſt ſciendum quod innouatio & confortatio cutis fit cum potatione aquæ auri puriſſimi proprie: Ipſa namque Alopeciam curat & tyriam, & tranſmutat corpus humanum, ſincerum reddit & innouat ipſum, & virtus multarum rerum approximat huic operationi: ſed ipſa eſt, quæ prædictum miraculum facit: & quæ non corrumpit, & complexioni humanæ eſt conueniens: neque calefacit, neque infrigidat, neque humectat, neque deſiccat, imo omni temperamento temperata, omnemque rem excedit in temperantia & perennitate, quam habet: & ſubuenit ſtomacho frigido, timidos facit audaces, cardiacos confortat, valet contra melancholiam, & calorem naturalē temperat, in quibus non eſt res aliqua, quæ loco eius ſtare poſſit. In præparatione eius eſt totum ſecretum, quod ſapientes occultauerunt.

VI.

A perfectione auri pendet vniuerſalis cura.

Itaque videndum eſt, ne perfectionem re inconuenienti minuamus. Perfectio autem auri conſiſtit in adæquatione Elementorum: Igitur Philoſophi in id incumbunt, in aquam, qua aurum ſoluendum eſt in medicum vſum, afferant eam, quæ adæquationem Elementorum ſua innata corruptibilitate interturbare & tollere que-

ant, vnde ξὺν θεῷ inuenere aquam virgineam, cuius Elementa adeo inter se proportionata cohæreant, vt à nullo Elementorum eiusmodi proportio distrahi, diuelli & destrui, aurum vero, seruata Elementorum adæquatióne, singulari priuilegio in spiritualem naturam transplantare possit.

V.

Aurum & argentum viuum singularem inter se cognationem & affinitatem habent.

1. Quia vtraque in simplicissimam puritatem redacta mutuo amplexu auide se excipiunt, & naturam suam inuicem communicant, ac in vnionem summam corporis & Spiritus vinciuntur. 2. Quia totum fere argentum viuum facile tinctura Philosophica in aurum permutatur. 3. Quia vtraque incorruptibilia sunt. Differunt tamen Mercurius & aurum accidentaliter: Inter metallica enim corpora aurum est summe purum & summe digestum: argentum vero viuum est impurum & summe indigestum inter eadem. Vnde hoc dicitur inferius corpus, illud superius. Sed superius esse sicuti id quod est inferius, & inferius esse sicuti id quod est superius Hermes pater Philosophorum satis perspicue in tabula sua smaragdina docuit.

VI.

Aurum cum Sole cœlesti & corde hominis euidentem habet analogiam.

Auri analogia cum Sole supra explicata est: Sol

Sol & aurum vnius ſunt naturæ & eſſentiæ; ita tamen vt, quod Sol eſt extrinſecus, id aurum ſit intrinſecus: Vnde ſi vis Solis eſſentiam probe noſſe, expiſcare auri eſſentiam, & perfecte Solis naturam intelliges: Philoſophus eris, ſi ita diſpones aurum, vt ignis, quo pollet, intus, è centro ad circumferentiam prodeat, atque actualem calorem oſtendat. Magnam & eximiam auro eſſe analogiam cum corde hominis patet ex eo, 1. quod cor hominis Soli cœleſti euidenti comparatione aſſimilatur. 2. Quia vt homo eſt præſtantiſſimum animalium, atque ex eius corde in omnia corporis membra vitales Spiritus effluunt; ita aurum præſtantiſſimum metallorum eſt, & omnibus reliquis metallis perfectionem Philoſophica applicatione impertit, vt vel hinc Philoſophi iudicauerint, præſtantiſſimum cordis, imo omnium viſcerum interiorum medicinam in auro contineri.

VII.

Ad aurum reliqua metalla ordinantur tanquam ad finem. Petrus Bonus Ferrarienſis.

1. Quia aurum omnium metallorum perfectiſſimum eſt. 2. quia reliqua metalla tum ſumme perfecta ſunt, quando in aurum vel natura vel artificio tranſmutata fuerunt.

VIII.

Clauſura pororum impedimento eſt, ne aurum ſolius naturæ miniſterio in perfectiorem ſta-

tum

tum prouehatur, atque ſemen de ſe profundat in reliquorum metallorum emendationem.

Aurum & ſi perfectum ſatis eſt qua aurum; tamen quatenus cæterorum metallorum imperfectioni tollendæ ſummæque perfectionis iis inducendæ deſtinandum eſt, abundanti perfectione adhuc opus habet, vt ſit plus quam perfectum, & hac ſua exuberanti perfectione alia metalla perficiat, atque in aurum verum, non Sophiſticum transmutet. Natura, quia per aeris cruditatem, frigoriſque virtutem auri pori occluduntur, ſine artis adminiculo poros aperire nequit, ac proinde nutrimentum, quo aurum ad ſeminis ſpiritualis generationem, ſuæque ſpeciei propagationem ſtimuletur, ſubminiſtrat nullum: Philoſophi vero, videntes à natura ſufficientia media procreata eſſe, omni ſtudio in id incubuerunt, vt naturam naturæ iungere, aurum genuino ſoluente aperire, & exinde theſauros naturæ admirandos per ſe ſeminis in infinitum multiplicationem producere poſſent. Et ne adeo ſollicitus cordatus lector ſit fortaſſis, aperte & ſine fuco ſcribo, verum ſolis Philoſophis notum ſoluens proxime apud aurum in eo loco, in quo naſcitur, inueniri debere, & de natura radiceque metallica vere participare. Vnaquæque aqua corpori, quod aqua ea nutriri debet, in ſuo regno reſpondet: vt alibi explicatum eſt.

Conſectarium.

Aurum ergo crudum non eſt Philoſophorum lapis.

Philoſo-

Philosophis autem sæpe lapis vocatu, non quod sit lapis, sed quod cum lapide cognationem quandam habeat, atque Philosophica regiaque via in antiquorum sapientum lapidem conuertatur, quæ est vera simplexque medicina Hermetis, qua omnes defectus tam mineralium, quam vegetabilium & animalium tolli queant.

IX.

Aurum miscet se omnibus metallis, sed nunquam per inferiora melioratur. Sendiu. tract. 9. de lap. Phil.

Id est, non recipit inferiorum tincturam, vt hinc aliquid perfectionis habeat, atque in inferius metallum transmutatione fiat excellentius. Planetarum virtutes non ascendunt sed descendunt: Sed sine inferiorum metallorum adiumento in spiritualem statum exaltari, atque tincturam suam multiplicare non potest. Vnde sic Sendiuogius loco iam citato: Vnum datur metallum, quod habet potentiam alia consumendi: Est enim fere vt aqua eorum & fere mater. Vnica tantum res, humidum radicale Solis videlicet & Lunæ resistit ei & melioratur per illud.

X.

Auri insita & singularis vis est, humidum radicale in omnibus rebus facile corruptibilibus munire, & ita disponere, ne adeo cito euanescat.

Igitur & humidum radicale cordis humani

cor-

corroborat, & corruptione præseruat auri intima natura. Calidum ingenitum & humidum oleosum, ait Michael Maierus cap. 10. lib. de Circulo quadrato, à seminali principio orta, si perierint omnino morte superueniente, nulla arte restitui possunt: Si vero ex parte consumpta sint, neque tum quod periit, resarciri potest; at quod superest, ne ita cito euanescat, detineri & præoccupari optimis medicamentis, vt & cibis boni succi & digestionis facilis possibile est: Nam si hectica & marasmus contingit calido præternaturali in solidis partibus & ipso corde nimis aucto & incendente calidum natiuum, vbi breui temporis spatio absumat fere omne humidum radicitus implantatum (prout videmus in lampade nimis inflammata oleum mox consumente) quod alias per multos annos conseruari potuisset, ea medicamenta, quæ vel id incendium caloris extinguunt, vel humidum oleosum ab eo defendũt, ne adeo deuoretur, videntur calidum & humidum naturale temperare & conseruare, ne rabie quadam in se inuicem ruant & sæuiant. Tale quid posse fieri à calido & humido auri, si cordi in debita forma & modo propinetur aut offeratur, rationi & experientiæ consentaneum est. Non audiendus hic est Nouus ille Paracelsi impugnator, & hostis, qui asserit remedia metallica humidum natiuum violenter depascere, calori nostro insidiari, eiusque Symmetriam lædere nata esse: Ipsa enim praxis medica D. Francisci Antonij Angli & Paracelsi, aliorumque omnium, qui secundum artem è metallis remedia præparant &

ant & conficiunt, aliud loquitur. Ex toto Anparacelsistæ libro veritatis amatoribus facile onstat, quod ille chymicarum rerum & virium lane sit ignarus, & veras præparationes à falsis on separauerit. Metallica male præparata noent. Bene præparata corroborant.

CAPVT IV.

DE ARGENTO.

FVit metallum perfectum: imperfectum est, quod à perfectione auri recedit.

2. Imperfectum metallum est vel nobilius vel gnobilius.

3. Nobilius imperfectum metallum est arentum.

Nobilius dicitur: quia cætera inferiora metala puritate materiæ & existentiæ duratione longe uperat, atque ad auri naturam proxime accedit. Dicitur easdem etiam ob causas à Philosophis perfectum, quia reliquis metallis, excepto auro, perfectius est.

4. (a) *Argentum est metallum ex* (b) *tinctura alba & Mercurio per purum Sulphur bene excocto*, (c) *constanterque coagulato constans.*

(*a*) Argentum à Græca appellatione suum nomen mutuatur: nam ἄργυρον argentum vocant. Argentum magnam affinitatem habet cum Luna

cœlesti,

cœlesti. Igitur eodem charactere hieroglyphicò nimirum dimidiato circulo in hunc modum ☽ notatur. Ex argento tinctura ad album à Philosophis elicitur. Luna ad vitam deducta Solis fœmina est, (*b*) Tinctura alia aliis dicitur Sulphur album, non vrens (*c*) Per se ergo fixum est argentum: proinde ij, qui gloriantur se posse facere lunam fixam, melius facerent, ex iudicio Sendiuogii, vt plumbum vel stannum fixarent: hæc enim non resistunt examini ignis, dum in sua natura sunt.

Axiomata.

I.

Argentum proprie & singulariter cerebrum spectat, eiusque morbis tollendis tanquam specificum medicamentum destinatur.

Quando videlicet ab Hermeticis sic exenteratum est, & omnibus modis comminutum, vt in impalbabilem & spiritualem naturã corpus eius sublimarint, & quod in eo materiale erat, formale prorsus & incorporeum reddiderint: Vnde virtutes argenti admirabiles & proprietates cerebro conferentes agnouerunt, aliasque non minus nobiles ac efficaces, dum remedia aliorum internorum affectuum vel grauiorum etiam, quam sint scorpionum ictus curari soliti ab antiquis per appositionem laminarum argentearum, ex eo erui posse & elaborari deprehenderunt.

II. *Argent.*

II.

Argentum non est tanti ponderis sicuti aurum. Rich. Ruf.

Propter maiorem raritatem argenti viui è quo constat.

CAPVT V.

De ignobilioribus metallis, Stanno & Plumbo, Ferro & Cupro.

1 I*Gnobiliora metalla sunt duplicia, mollia & dura.*

2. *Mollia sunt, quæ funduntur citius quam igniantur.*

Itaque constant argento viuo humidiore aquosioreque, & minus excocto fixoque, & Sulphure adustili, citoque fusili. Vnde & frigidiora dicuntur, quod igneum principium Sulphuris in iis valde sit occultatum ac proinde debile.

3. *Mollia sunt stannum & plumbum.*

4. *Stannum est metallum molle, album, splendens cum liuore quodam, constans Mercurio puriore in genere ignobiliorum, molliore fugacioreque quam dura; stabiliore vero quam plumbum, & magis excocto, & Sulphure albo, acri, sed minus maturo, quod in recessu tincturam citrinam & rubeam puram quodammodo gerit.*

Propter mollitiem parum ſonat; & quia terreſtreitate quadam Mercurius comprehenditur, ſtridet in fuſione & facile excutitur. Hydrargyro ſeu argento viuo prompte iungitur, & ob id ad perfecta accedit propius quemadmodum & maiore puritate principiorum. Vnde & adhæret auro argentoque pertinaciter, nec dimittit ea facile, adeo vt etiam corrumpat ſeu diſſipet ſecum in igni fulminis aliquam eorum partem. Vertitur in plumbum nigrum pollutione & humefactione. Sal ſtanni mulieribus præfocationem vteri patientibus ſingulare ſpecificum eſt, quando calide vmbilico in ſuffocatione iniungitur. Stannum quibuſdam nominatur plumbum album.

5. *Plumbum eſt metallum molle, liuidius ſtanno, ex Mercurio & Sulphure leuiter coagulatis, fœtidis, impuris, terreis, quodammodo etiam arſenicali Spiritu inquinatis, crudioribus tamen & humidioribus.*

Eſt & acre corrodenſque: Itaque in examine imperfectorum adhibitum imperfecta quæuis conſumit, ſecumque in fauillam ſcoriaſue vertit. Ob mollitiem & leuem coagulationem principiorum funditur facilius omni alio metallo. Ob Spiritus terreos acres calcinat aurum, & argentum viuum cogit. Argento familiare eſt, & in argentum abſumitur prompte, & per artem etiam vertitur. Differt à ſtanno immundicie maiore, humiditate, & difficultate calcinationis. Eius naturæ accedit antimonium magis terreſtre, fœtidum,

fœtidum, arsenicale & rapax. Medicamenta ex plumbo præparata in vlceribus malignis, corrodentibus, cancrosis & similibus Saturninis, lupo, sunt valdè efficacia. Si tamen mihi credere cupis, est in plumbo magna medicina. Virtutes Solis & Lunæ potenter in eo continentur, imo sine eo ex auro tincturam veram nunquam obtinebis. Hæc Paracelsi verba cordi tuo infigito: Ita loquitur Saturnus in libro vexationum. Sie haben mich für jhren Probierer alle Sechs von jhnen außgemustert / vnnd von der geistlichen statt gestossen / haben mir die Wohnung mit einem zerstörlichen liebe zugeworffen. Denn was sie nicht seyn / noch haben wollen / das muß ich seyn. Meine sechs Brüder sindt geistlich / darumb sie meinen Leib / so offt ich fewrend bin / durch gehen / vnnd ich in dem Fewer vergehe / also vergehen sie auch mit mir: ohne zwey die besten / Sol vnnd Luna durch meine Wasser saubern sich gar schön / vnnd werden stoltz. Mein Geist ist das Wasser / das da auffweichet alle gefrorne vnnd starrende Cörper meiner Brüder: Aber mein Leib ist der Erden so geneigt / was ich in mich fasse / wirdt auch der Erden ehnlich / vnnd von vns zu einem Leib gemachet. Es were nicht gut / daß die Welt wüste oder glaubte was in mir ist / vnd was ich vermag. Viel besser were es / so sie solches mit mir thun könt / daß mir müglich ist / sie liesse alle andere künst der Alchimey stehen / vnnd brauchte allein das in mir vnnd mit mir außzurichten ist. Der Stein der Kälte ist in mir / das ist mein Wasser / mit dem ich gestehen vnd erfrieren mach die Geiste der sechs Metallen zu leiblichen Wesen deß sie

benden/das ist/ Sol mit Luna promovieren. Qui habet aures audiendi, audiat. Plumbi naturam qui nescit, non dignus est qui Philosophus vocetur. Sub sordido palliolo sæpissime latitat sapientia. Es ist fürwar / ait Magister Degenh. Monachus Augustinus ein weiser Mann / der des Bleys Natur erkennen kan. Ich sage dir/ sagt Paracelsus / daß du vnter den sieben krancken den allerkränckesten nehmest/dem ist von nöten / daß du jhn in sein Bad der reinigung führest / vnd reinigest jhn von dem / das jhm die Natur wider seinen willen eingepflantzet hat/so hastu ein geheym.

6. Metalla dura sunt, quæ ob siccum & terrestre Sulphur igniuntur, antequam fundantur.

Horum Sulphur plus habet vitriolati succi: itaque magis terreum est & crassum.

7. Metalla dura sunt duplicia, cuprum & ferrum.

Vtrumque in se potest mutuo verti, & ex vtroque elici multum vitrioli.

8. Cuprum, quod & æs vocant, est metallum durum, ex Mercurio & Sulphure impuro, coloris rubei, citiusque ferro ignitur & funditur.

Coloratur magnetide & cadmia glebosa, facileque assumit faciem auri & argenti. Aquis acribus & fumis fatiscit in æruginem, cæruleum vitriolum, flauitiem, & albam quandam substantiam.

9. Ferrum

9. Ferrum est metallum durum, albedinis liuidæ in aperto, rubeum in occulto: tardissime funditur, diu sustinens ignitionem, & calcinatur prompte.

Difficilime adiungitur argento viuo ob paruam eius quantitatem actualem: quanquam si artificio quodam terrestris natura tollatur, & hydrargyrus actuetur, propius commiscetur & pertinaciter cohæret. Mutatur in aciem, fluorum mineralium & extinctionis adiumento. Ignibus pluribus & restinctione in aquis gypseis & similibus ita induratur, vt plane fundi nequeat. Differt ab ære sonitu clariore, quem illud habet raucum, postea quantitate principiorum terreorum & fixorum, quæ in ferro abundant, & hinc etiam difficultate fusionis & receptionis Mercurij. Ferrum & cuprum seu æs tanta affinitate sibi coniuncta sunt, vt ferrum in cuprum auxilio vitrioli facile transmutari queat. Id quod & ars Chymica, & naturales aquæ, quæ per fodinas æris & vitrioli fluunt (sicuti videre est in Zepusio, in Suecia, & prope Goslariam) abunde testantur. Vt autem ex naturalibus causis ferrum in cuprum mutatur: ita etiam omnia inferiora metalla & argentum viuum in aurum naturalibus mediis, disponente Philosopho, transmutari possunt. Vnanimis Philosophorum sinceriorum consensus & historiæ certissimæ, quæ à fide dignis viris recensentur, id confirmant. Impugnauit quidem hanc veritatem Thomas Erastus, sed perspicue & solide à doctissimo Castore Claueo

refutatus eſt. Id quod patere poteſt per realem demonſtrationem, Sophiſticis argumentationibus euerti non debet nec poteſt.

Cæterum vt inique metallorum tranſmutatio: ita quoque immerito auri potabilitas negatur. Rationes autem huius negationis hæ affe-runtur. 1. Quia inter corpus humanum & aurum nulla intercedit ſimilitudo. & 2. Quia aurum eſt corpus ſolidius & craſſius, quam vt à calore vitali corporis humani digeri, vinci ac mutari poſſit. Sed hæc argumenta nullius ſunt momenti & ponderis: Nam aduerſarii ipſi crudum & laminatum aurum medicinis ſuis immiſcent, ac proinde hac mixtione ſimilitudinem quandam inter aurum & corpus hominis oſtendunt. Aurum quidem crudum & in craſſitie ſua conſiſtens ſimilis ſuæ ra[illegible]ionem non demonſtrare, nec à vitali calori corporis humani digeri poteſt: Verum aurum idem vulgi, quando in ſpiritualem naturam transplantatum eſt, tantam habet cognationem & affinitatem cum balſamo hominis, vt calore eius cito in ſubſtantiam balſami ſeu humidi radicalis conuerti poſſit. Teſtes ſunt curæ præſtantiſſimæ Paracelſi & eorum, qui id ipſum & viderunt, & ipſi re ipſa probarunt, fides. Legant veritatis amatores Panaceam auream Clariſſimi & reipſa experientiſſimi viri Dn. Franciſci Antonij, Medicinæ Doctoris Hampurgi excuſam, & virtutes auri veri potabilis omnis generis morbis reſiſtere, & reuera aduerſari ex multis adductis exemplis liquido cognoſcent.

Appendix.

Appendix.

Cum natura metallorum vix à millesimo, qui rerum naturalium cognitionem sibi vendicat, intelligatur, verusque & Philosophicus vsus eorum pateat, sincerioris sapientiæ studiosos moneo & hortor, vt eos scriptores diligenter legant, qui in metallorum arcana & ineffabiles virtutes omni conamine & singulari industria inquisiuerunt, atque id, quod in iis occultum est, artificio Philosophico eruerunt, & in lucem produxerunt. Eiusmodi scriptores sunt omnes Philosophi, qui lapidem antiquorum sapientum & confecerunt, & de eo certa monumenta nobis reliquerunt. Paracelsus vir incomparabilis in euoluendis metallicis palmam omnibus aliis præripere videtur, quia non tantum in Canonibus suis, quos lib. vexationum habet, fundamentaliter & Philosophice de natura singulorum metallorum discurrit, methodumque in iis ex metallis arcana, præsertim medicinam vniuersalem prolectandi sub primum quidem intuitum obscure, sed meditatione profunda, quæ ex crebra sæpiusque repetita lectione nata est, perspicue explicat, sed etiam in libris suis secretorum mineralium & metallicorum vere Philosophicas præparationes & manifestationes ita proponit, vt doctrinæ filii abunde inde instruantur & informentur, indigni vero, quorum sensus superficiei & non profunditati corporum affixus est, & qui vatiniano odio in Hermeticos feruntur, nihil percipiant, quo ad intimam me-

tallorum cognitionem prouehantur. Porci margaritis non ſunt digni.

CAPVT VI.

DE LAPIDIBVS.

SECTIO I.

De Lapidibus pretioſis in genere.

1 LApides ſunt terrea corpora pro vario digeſtionis modo varie diſpoſita & ad perfectionem deducta, quæ nec igne liquefieri, nec malleo duci poſſunt.

2. Lapides ſunt vel pretioſi, vel viles.

3. Lapides pretioſi ſunt, qui digeſtionis in aquæ abſoluta virtute ad magnam puritatem ita deducti ſunt, vt ſingularibus virtutibus præ cæteris lapidibus ditati ſint, & maiori æſtimentur pretio.

Lapides qui non perſpicui ſunt, ex terra craſſioreque quadam ſubſtantia, humido tenaci perfuſa generationis materiam mutuati ſunt: Qui vero pellucidi viſuntur, ex aqua præſertim conſiſtunt, cui ſubtilis quædam terrea nec obſcura materies immixta eſt, vt in cryſtallo & beryllo glaciei ſpeciem plane referentibus videre eſt. Lapides pretioſi appellantur gemmæ.

Axioma.

Axioma.

Mercurius est omnium gemmarum corpus.

Igitur omnes gemmæ ponderosæ sunt, & in omnibus partibus frigidæ, Paracelſ. c. 13. lib. 4. Philoſophiæ de Elemento aquæ.

4. *Lapidum precioſorum conſtituo tredecim claſſes.*

5. *Lapides precioſi primæ claßis ſunt Adamas & Iaſpis.*

SECTIO II.

De Adamante, & Iaſpide.

1. A*Damas est generoſißimus lapis colore ferro candenti haud abſimilis.*

Adamas alius eſt Indicus, alius Arabicus, alius Cenchros, alius Macedonicus, alius Cyprius, & alius denique Siderites. Indicus in auro non naſcitur, ſed quadam cum cryſtallo cognatione, candore placido translucet. Huic proximus eſt Arabicus, minor tantum nec alibi quam in ſinceriſſimo auro generatus. Adamas, Cenchros nominatus, milio magnitudine reſpondet. Macedonicus cucumeris ſemen æquat. Cyprius in ſulphureum deſciſcit, qui licet à prioribus fulgoris languore deficiat, præcipui tamen in medicina vſus eſt Plinio. Siderites ferreo fulget nitore: Optimus autẽ, generoſiſſimus & ſelectiſſimus ex dictis Adamã-

tibus est, 1. qui incudibus & ferreis malleis adeo resistit, vt indomitus citra omnem iacturam à ferro & incude se explicet, 2. qui pusilla tametsi mole, ignibus etiam vastissimis iniectus pertinax atque illæsus ita permanet, vt nullam prorsus ignis actionem admisisse (etiamsi multos dies ibi perseueret) palam ostendat. 3. Crystallo paulo obscurior ferrum candens nitore refert, cœruleoque quodam interfuso splendore, ita quidem refulget, vt flammeum solaremque quendam radium transmittere videatur: quasi scilicet vario translucentique suo fulgore quandam cœlestis arcus anhelationem repræsentet. Adamas contra venena & incantamenta amuletum esse præsentaneum testantur, qui Adamantem præsente toxico madere confirmant, ideoque pestiferis causis resistere creditur. Insaniam, metus quoque vanos ac terrentia intersomnia arcere fertur. Gemma reconciliationis prædicatur, quod hostilem demulceat furorem, & viri cum vxore necessitudinem foueat. Ab incubis & succubis eum, qui Adamantem portat, tutum esse asserunt. Huic lapillo Natura rerum omnium parens tale cum magnete dissidium ingenuit, vt illo præsente omnẽ vim tractricem à magnete direptam plane conspicias. Quin magis tractum ab hoc ferrum feroci quadam vi ab admoto adamante reuelli cernere est. Non sine magno naturæ miraculo fit, vt vis illa indomita Adamantis, qua scilicet suarum partium integram contra ferri ignisque iniurias connexionem pertinaciter tuetur; ab hirci sanguine calido quidem & recenti ita afficiatur, vt

tur, vt tandem conniueat, & atteri patiatur.

2. Iaſpis eſt gemma viridis, Smaragdo ſimilis, ſed craßioris ſubſtantiæ, multos habens alios colores permixtos.

Multæ ſunt Iaſpidis ſpecies: Ea tamen præſtat, quæ apud Indos nata polygrammos nuncupatur, atque ex viridi purpureum quiddam complexa alba præcingitur linea. Porro quod ad vires attinet, omnes pro ſingulari aduerſus pernicioſiſſima quæque venena amuleto toto oriente deferri Plinius in ſcriptis ſuis reliquit. Iaſpis reprimit febres & hydropiſin in his, qui geſtant eam caſte. Iuuat etiam parturientem, fugat phantaſmata, & inter pericula facit hominem tutum, interiorem refrigerat ardorem, fluentem compeſcit ſanguinem & ſudorem, luxuriam cohibet & impedit conceptionem, menſtrua conſtringit & hæmorrhoides, ſi pulueriſatus cum lacte datur: vlcera inueterata ſanat, ſordes oculorum purgat, viſum acuit & cõfortat, maleficiis & incantationibus reſiſtit: efficacior eſt in argento quam in auro. Mortalibus etiam perſuaſum eſt, Iaſpidem hominum gratiam conciliare erga geſtantem.

Annotatio.

In capite aſpidis inuenitur lapillus Iaſpidi ſimilis, qui miræ creditur eſſe efficaciæ & virtutis: & ideo alii Iaſpidem quaſi aſpidem dictum eſſe credunt: Tot autem creditur habere virtutes, quot habet diuerſas venulas & colores.

SECT.

SECTIO III.

De Smaragdo & Sapphiro.

1. L*Apides pretiosi secundæ classis sunt Smaragdus & Sapphirus.*

2. *Smaragdus est gemma excellenter & perpetuo viridis, virore tingens aerem circumfusum.*

Smaragdorum species numerari solent duodecim. Smaragdus selectissimus est, qui viridissimus, lucidissimus ac purissimus existens, suo virore quidem oculos constanter explet, satiatue: ita vicinum aerem proprio tinctu inficiens, vt neque Soli, neque vmbris, neque lucernis cedat: quin potius perpetuo contumacique virenti fulgore semper irradiat, sui semper præbet conspectum, substantia pertinaci ac durissima. Smaragdi plani & læues speculi speciem referunt, & imagines rerum admotarum supini repræsentant. Ideoque in scriptis est, Neronem gladiatorum certamina Smaragdo conspexisse. Vires huic adscribũt præstantissimas aduersus venena omnia, vt & hinc octo granorum hordei pondere in polline deuoctato ratus, venenatos à morte vindicare potens iam pridem exploratus sit. Comitiali morbo vel à collo pendulum, vel annulo gestatum, ceu amuletũ generosum prodesse, hemitritæumque sanare cõfirmant. Iam vero apud omnes conuenit, lapidem hunc rerum Venerearum impatientem esse, vt etiam

iam Albertus ille Magnus asseuerare non dubitarit, regi Hungariæ cum vxore rem habēti, Smaragdum quem annulo portabat, in tres diuulsum fuisse partes: proinde palam esse creditum comperio, ad castitatem non mediocrem hunc lapillum habere proprietatem. Addunt denique & ipsum memoriam fouere, visum recreare, opes augere. Magisterium si quod ex Smaragdo conficitur, peculiariter Epilepsiis succurrit. Si per destillationem fuerit præparatus, sanguinis expuitionem arcet. Paracelsus tract. 4. de præparationibus.

3. Sapphirus est gemma perspicua, coloris cærulei, duritiæq; insignis.

Sapphirorum Ioui Phœboque antiquitus sacrarum duo sunt genera. Sunt enim Sapphiri aliæ Orientales seu Indæ: aliæ podiæ sic dictæ à loco generationis. Earum quæ apud Medos reperiuntur, supremam sibi maiestatem vendicarunt, quæ serenissimi verniq; cœli colorem offerentes cœruleæ conspiciuntur, & ceu transfusas nubeculas (immixta etiamnum leui quadam purpura) repræsentant: vt videlicet sulphuris primum accensi colorem referant, aureis insuper punctis colluceant, scintillentque, ita tamen vt visus aciem materiei crassitie retundant, vt & admotarum rerū imaginem speculi instar minime reddant. Sunt itaque hæ optimæ Sapphiri. Multæ tamen aliæ visuntur, quæ quo magis ab his, vel substantia, vel colore desciuerint, eo viliores censebuntur. Sapphirorum virtutes sunt 1. resistere melancholiæ,

itemque

itemque omnibus morbis cutis. 2. Conseruare corpus, bonumque ei conciliare colorem. 3. Curare anthracem vel solo contactu. 4. Conseruare castitatem, 5. resistere venenis. Nam potu assumptus ad scorpionum ictus inprimis prodest, & antidotis, quæ contra venena & pestiferos affectus parantur, salubriter commiscetur.

SECTIO IV.

De Carbunculo & Carchedonio.

1. *Lapides pretiosi tertiæ classis sunt Carbunculus & Turcois.*

2. *Carbunculus est gemma pellucida, flammei coloris, instar ignis noctu lumen præbens.*

Vnde etiam Pyropus dicitur. Est rex omnium lapidum: quemadmodum aurum est omnium metallorum: Lull. Igitur hæc gemma est nobilissima, & omnium lapidum viribus pollet, ita vt sit veluti Sol inter gemmas. Selectissimorum carbunculorum multiplex est differentia. Quidam enim colore vehementer igneo in modum ardētis prunæ translucent, ita tamen vt extremus earum igniculus in Amethysti violam desinere videatur: Sed & per tenebras lumen diffundunt nō iniucundum: Sunt & alii qui priuato fulgore pellucent. Alii alba præcincti venula, qui coloris præstantia atque illecebra nullis aliis cedant, quibus etiam familiare esse perhibent inter ignitas

prunas

prunas ceu mortuos languidosq; comparere: Superessusa autem aqua, carbonibusq; extinctis, è vestigio priori gratia ceu rediuiuo colore gloriabundos resplendere, tanto naturæ miraculo, vt hinc Carbunculi genus hoc præcipuum nonnulli reputent. Hunc Carbunculum apyrotum nuncupant alii, quod ignem non videatur sentire. Demum & hunc sequitur, qui Sandastros quibusdam, aliis Garamantites vocatus est. Hic ex India vel Arabia, qua meridiem spectat, petitus superiorum splendore atque igneo colore nobilis, aureas insuper guttas veluti stellantes: intro quidem semper, nunquam tamen in facie conspectas, hoc etiam ordine disseminatas, vt Hyades cum guttarum numero, tum serie iudicari valeant. Ideoque & hoc Carbunculi genus viri quidam non incelebres cæteros albis (vt aiunt) equis præire confirmant, quod præ aliis longe vberius cœlestes complectatur vires, siderumq; concepisse similitudinem videatur.

3. Carchedonius est gemma subpurpurea, instar stellæ clare refulgens.

Carchedonium è carbunculorum esse generibus Plinius inter Latinos Philosophos locupletissimus testatur. Autor est Symphonianus Campegius in Lotharingia Carchedonios oriri miræ magnitudinis, & si ferro percutiantur, sonoros, quos & vi præditos scribit aduersus raucedinem, vocemque clarificare: sed alii eum lapidem esse verum Carchedonium pernegant;

Quan-

Quandoquidem optimus colore cõſpicitur medio inter beryllum & hyacinthum, accedente etiam leuicula quadam & ſubardente purpura, vt proinde facilis ſuſpicio ſit coiiſſe beryllum cum hyacintho: ideoque carbunculis pallidior & ſubobſcurior viſitur, quanquam & Sole vel igne acrior excitetur. Dicunt etiam Carchedonios vmbra purpureos oſtendere, ſub dio vero flammeos videri & Soli expoſitos ſcintillare. Commune omnibus Carchedoniis eſt, quod ceram ſignandam ſuo cõtactu ita quidem liquefaciunt, vt eius adhærentem partem conuellant. Sculpturæ contumaces eſſe perhibentur. Virtus Carchedonii eſt, 1. reſiſtere Cacodæmonibus, & pellere triſtitiam, timoremque. 2. feſtucas, ſi calefactus fuerit, trahere.

SECTIO V.

De Amethyſto & Hyacintho.

1. *Lapides pretioſi quartæ claßis ſunt Amethyſtus & Hyacinthus.*

2. *Amethyſtus eſt gemma pellucida, colorem violæ purpureæ referens.*

Amethyſti Indici ſupremam ſibi vendicarunt maieſtatem: poſt hos vero Arabici, Armeniaci, Ægyptii, & qui in Galatia reperiuntur. Infimi omnium qui in Thaſo aut Cypro gignuntur. Indici abſolutiſſimam purpuram repræſentant: inter quos ii quidem præcellunt, qui veluti ex car-

bunculo irradiantis in murice rosei cuiusdam nitoris iucundam anhelationem effundunt. Quorum qui blando quodam aspectu tanquam ignitam eiaculantur scintillam, generosissimi & efficacissimi putantur. Neque etiam hic adnotare pigebit, quod accedunt quidem Amethysti omnes ad vini ruborem; verum eo non adepto in violaceum finiuntur, vt purpuræ videlicet fulgor vsque adeo igneus non sit, sed vt vini colorem euariet. Quanquam & Amethysti quidam ad Hyacinthos deficiunt, alii vero ad vinum magis: nulli tamen vinosi coloris expertes omnino laudantur. Qui vero ad Crystallum seu subalbida quadam & leui purpura descíscunt, cunctis ignobiliores habentur. Amethysti virtus est, 1. Vapores ad caput ascendentes retrahere & dissipare. 2. Ebrietatem prohibere & reprimere. 3. Somnum minuere & vigilantiam excitare. 4. Acuere ingenium. 5. Venenis resistere.

3. Hyacinthus est gemma colore quidem fuluo, ab Amethysto (Plinio teste) differens, quod quæ in hoc emicat viola, in illo dilutior cõspicitur, vt quis scilicet ab Amethysto ad aurum immixta etiam leui quadam, sed subobscura purpura desciscere dixerit hyacinthum.

Triplicem inuenio hyacinthi differentiam: Est enim qui ad rubrum plus inclinat, ignique purpurascit magis: Cui nonnulli primam adiudicarunt autoritatem. Est & alius, è fuluo croceum repræsentans, quique igne obscurior redditur. Tertius è fuluo ad cœruleum accedens non ingra-

tam præ se fert anhelationem: Inde Sapphiri nomen habet, cui alii supremam maiestatem adsignant, vel hoc nomine, quod hyacinthi sapphirique naturas complecti ex vtriusque tinctura videatur. Hic præ omnibus aliis aera sentire perhibetur: sereno scilicet cœlo ceu gratulabundus, impensius superbiens: nubilo autem aut omnino obscuro iniucundior humiliorque apparens. Probantur, qui nec obscuriores, nec clariores sunt, quique igni admoti vtcunque purpurascunt. Probatissimus quisque frigidissimus ore sentitur, & sculpturæ contumax vix tandem cedit. Deteriores habentur hyacinthi, qui propiores Chrysolito sunt, quam qui Amethysto. Scalig. exerc. 325. sect. 12. Virtus hyacinthi est. 1. Febribus ex putredine ortis mederi. 2. Pertinaci frigiditate corpora densare atque reficere. 3. Somnum conciliare. 4. Virtutes corporis (cordis præsertim) tueri. 5. A populatim sæuiente peste cum manifesta sua qualitate, tum recondita quadam proprietate gestantem asserere: Ideoque pro amuleto collo suspenditur è regione cordis, vt cutem attingat.

SECTIO VI.

De Topazio, & Turcoide.

1. L*Apides pretiosi quintæ classis sunt Topazius & Turcois.*

2. Topa-

2. Topazius est gemma coloris aurei, tantum quando Soli exponitur, radios spargens.

Topazius est gemmarum maxima & amplissima: Scripsit enim Plinius hanc gemmam tantæ magnitudinis esse repertam, vt ex ea Philadelphus faceret statuam quatuor cubitorum. Propter suam perspicuitatem gemmarum sibi obiectarum imaginem in se recipit. Virtus eius est; 1. è vestigio sanguinem è vulnere erumpentem compescere. 2. iracundiam & venerea cohibere, 3. aquæ feruorem vsque adeo temperare, vt ab ea omnem bullam & calorem nocuum mox pellat: ac proinde manus topazium habens ab aqua bulliente citra iacturam eripi possit. 4. Vires pro Lunæ augmento aut decremento euariare: vt & hinc lunaticos iuuare perhibeatur.

3. Turcois est gemma coloris cœrulei, ex viridi relucentis, habens substantiam crassam & minime perspicuam.

Turcois alia est Hispanica, alia Indica seu Orientalis. Hispanica colore vtcunque virente, subobscuro adeoque ingrato conspicitur, ideoque respuitur ceu vilissima: Indica autem ex herbaceo, cyaneo quodam lactescente nitore gratiam init non vulgarem: colorem igitur præbet ceu in cœruleum ex viridi lacteum quiddam perfusum imagineris. Raro citra rimulam venulamue reperitur. Probatissima tamen est, quæ simplicissima, & persimili substantia purissimoque & citra omnem labem colore suam com-

mendat iucũditatem. Turcoidis virtus eſt, 1. Cor & oculos recreare. 2. Pericula imminentia declinare. 3. Poſſeſſoris triſti caſu vel morte deformari, & recuperato poſſeſſore alio priſtinum nitorem recipere.

SECTIO VII.

De Sardonyche & Chryſopraſo.

1. *Lapides pretioſi ſextæ claſſis ſunt Sardonyx & Chryſopraſus.*

2. *Sardonyx eſt gemma tranſparens ex Sardio & Onyche quaſi compoſita.*

Sardonyches numeroſa ſpecie viſuntur. Optimæ iudicantur, quæ colore conſtant veluti carnibus humanis vngue interfuſo: vtroque nihilo ſecius colore vtcunque pellucido atque languido, ceu ſcilicet quis rubricam viſum tranſmittere intelligat, affuſo etiamnum colore vtcunque glauco. Tales ſunt Indicæ. Coloris quoque varietate ſuam oſtentant dignitatem, vt vix in alia gemma depingenda naturæ diuina ſagacitas magis reluceat: Ex his namque generoſiores, radice tanquã à baſi quadam nigricante (quam quis non iniuria è nigro ad cœruleum deſciſcere crediderit) Onychas primum quadantenus repræſentant: hinc imitante ſardium ſubrubente zona præcinguntur, à qua deinde linea alba in gyri modum ambiun-

biuntur: Tandem vero lata atque diuersa intercapedine in ampliorem, nec minus artificiosum ac candidum circulum meant. Postrema linea omnibus iis zonis veluti basis quædam altera substernitur, quæ vt Arabibus nigerrima est: ita Indis cerea vel cornea conspicitur. Præferuntur quibus candidæ vel purpureæ zonæ sese ex ordine citra alterius rei intermixtionem recipiunt, & albicantes circuli immixta leui purpura cœlestis arcus anhelationem quandam referunt. Sardonyx vtilis est ad castitatem, plurimumque conducit ad vnguium exulcerationes.

3. *Chrysoprasus est lapis in nocte igneus, in die aureus apparens, seu porri viriditate ad aurum inclinans.*

Optimus ergo est qui aureis guttis conspergitur. In India reperitur, sed ob raritatem maxime carus habetur. Vires eius sunt: Cor corroborare & oculorum imbecillitatem finire.

SECTIO VIII.

De Sardio & Chrysolitho.

1. L*Apides pretiosi septimæ classis sunt Sardius & Chrysolithus.*

2 *Sardius est gemma rubea, subobscure pellucens.*

Vt si quis imaginetur terram rubram pellucere quidem, sed subobscura offundi nubecula. At-

que is ſui generis optimus cenſetur, & quo latius ab hac perfectione reliqui abibunt, hoc minus nobiles iudicabuntur. Virtus Sardii eſt: 1. Timorem pellere, 2. Audaciam præſtare, 3. à veneficiis maleficiiſque geſtantem aſſerere. 4. Sanguinem è naribus fluentem compeſcere, 5. animo lætitiam, ingenio quoq; acumẽ afferre. 6. Et præterea iniurias retundere, vt vel hinc Sardonychas innocuas confirment, quod Sardium complectantur.

3. Chryſolithus eſt gemma cærulea marinæ aquæ virorem ita præ ſe ferens, vt aurum in collatione quadam veluti argenti facie cogat albicare.

Selectiſſima eſt hæc gemma. Alias dãtur chryſolithi Arabici, qui vario colore ac turbulento conſpecti ſunt, & Germanici, qui in iugis Myſinacis & conterminis nati ſplendore ſunt ad candidum languido, magis fragiles quam alii. Vires Chryſolithi ſunt 1. partibus reſpirationis adeoque aſthmaticis conferre, 2. aduerſus puſillanimitatem & contra melancholicos metus ſtultitiamque eſſe verum amuletum. 3. Dæmonas prauos pellere. 4. Sapientiam & animi conſtantiam commouere. 5. Nocturnis pauoribus & moleſtis interſomniis aduerſari.

SECT.

SECTIO IX.

De Rubino & Beryllo.

1. L*Apides pretiosi octauæ classis sunt Rubinus & Beryllus.*

2. *Rubinus est gemma rubra in speciem blandæ cuiusdam scintillæ micans.*

Simplicissima consistit substantia. Virtus eius est: 1. Visum ob fortiorem aspectum Solis debilitatum clarificare. 2. Insomnia tristia & meticulosa arcere. Sunt qui Carbunculis Rubinum annumerant.

3. *Beryllus est gemma viridis & lucida: optima & probatissima est, quæ limpidi maris virorem proxime refert.*

In India nascitur, ita vt raro alibi oriatur. Sculpitur beryllus plerumque forma sexangula, quo color alioqui hebes & languidus angulorum excitetur repercussu. Decem alias faciunt berylli genera: sed sufficiat nobis cum Rueo (quem aliquoties in hac preciosorum lapidum doctrina, propter accuratam explicationem secutum me esse ingenue confiteor) principem indicasse, vel hoc præsertim nomine, quod hac cognita, facile cuiuis fuerit reliquas species ad iam indigitatæ berylli speciem metiri. Virtus eius est, 1. Oculis humentibus, 2. ructibus, 3. suspiriis, 4. iecinoris malis auxiliari, 5. aduersus

hostium iniurias & contra segnitiem pollere, 6. ingenio prodesse, & 7. coniugatos inuicem conciliare.

SECTIO X.

De Achate & Asterite.

1. *Lapides pretiosi nonæ classis sunt Achates & Asterites.*

2. *Achates est gemma varicolor ad croceum colorem seu pellem leoninam tendens.*

Achates quæ apud Indos nascitur, vario colore guttis etiam phœniceis conspersa visitur. Adeo variat colore Achates, vt non facile inuenias Achates eiusdem coloris. Virtus eius est, 1. Venenis pestiferis, araneorum atque scorpionum ictibus aduersari: 2. facundiam & prudentiam præstare: 3. ab aduersa fortuna tutari. 4 visum fouere. 5. Cor recreare. 6. Sitim quando ore continetur, arcere.

3. *Asterites est gemma crystallina, Lunam plene lucentem in sui medietate continens.*

Sicuti autem Carbunculi vires sunt Solares: ita huius gemmæ vires sunt Lunares, vt signatura docet.

SECTIO XI.

De Corneolo & Aetite.

1 L*Apides precioſi decimæ claſſis ſunt Corneolus & Aetites.*

2. *Corneolus gemma eſt vulgaris minij colore, ſublanguido tamen, ceu videlicet in humanam carnem perſpicuitas perfuſa ſit.*

Rheno frequentiſſimus eſt Corneolus: probatur qui puriſſima ac niridiſſima conſiſtit ſubſtantia, colore carneo translucido. Virtus eius eſt, 1. Sanguinem propalam cohibere. 2. liuentes dentes ſuo polline emendare & omnem ab eis detergere ſordem. 3. Iracundum animum placare.

3. *Aetites eſt gemma cortice duro, ſcabro & minime leui, in ſe conceptum lapillum habens.*

Quod ſi ergo quatitur, ſonitus eum lapillum conceptum manifeſte prodit. Quatuor eius genera refert Plinius: vulgato tamen nomine ſinguli aquilæ lapides vocantur. Nihil igne hic lapis deperdere creditur. Virtus eius eſt, 1. grauidis & parturientibus auxiliari: grauidis ob vteri imbecillitatem fœtum ægre continentibus, quando brachio ſiniſtro alligatur: parturientibus, quando ſiniſtræ coxæ imponitur, vt fœliciter ſine labore & periculo enitatur. (poſt fœtum excluſum tollitur confeſtim ne vterus ſubſequa-

tur) 2. Comitiales iuuare. 3. furem prodere, si quis in pane conditum offerat: fur enim tum panem deuorare non potest.

SECTIO XII.

De Galactite & Hæmatite.

1 *LApides pretiosi vndecimæ classis sunt Galactites & Hæmatites.*

2. Galactites est lapis colore cinereus, gustu suauis.

Qui si attritus fuerit, quoddam lacteum de se emittit, vt docet Isidorus. Hic lapis 1. in ore detentus turbat mentem. 2. circumdatus collo vbera lacte replet. 3. Alligatus fæmori dat faciles partus.

3. Hæmatites est lapis exterius (a) *rubeus, interius nigricans, vt* (b) *magnetis colorem quadantenus imitari videatur.*

(*a*) Vnde hæmatites tritus sanguinem refert (*b*) Hinc fieri solet, vt quidam pharmacopolæ eum pro vero magnete non raro, damnoso errore, vendiṫent. Est & alius Hæmatites, qui omni ex parte niger est, & venas rubentes intermistas habet: Sed probatissimus habetur, qui puro colore nigricans est, durus, in se æqualis, & nulla infectus sorde, nulloque Zonarum excursu. Virtus eius est, 1. oculis cruore suffusis mire prodesse. 2. Muliebre profluuium sistere. 3. Cum mali punici succo iis, qui sanguinem reiiciunt, conferre.

ferre. 4. Serpentum ictibus mederi. 5. Ex lacte oculos à lachrymis vindicare. 6. ipsos procidentes ingenita vi continere & cohibere.

SECTIO XIII.

De Magnete & Crystallo.

1. *LApides preciosi duodecimæ classis sunt Magnes & Crystallus.*

2. *Magnes est gemma ferrum ad se spiritu suo trahens.*

Varius est magnes propter colores varios. Alius enim est albus pumici haud absimilis, qui à Troade petitur. Alius ad coeruleum magis inclinat, qui maxime in Aethiopia Zimiri regione arenosa inuenitur. Hic magnetem quoque alium trahit. Alius ferrugineo seu pullo magis colore reperitur in metallis ferreis, qui qua parte cœruleum propinquius refert, acrius trahit. Autor tamen est Diogenianus, probatissimum magnetem argenti adeo similem esse, vt incautos facile fallat. Porro omnibus præfertur, qui maxime trahit, & qui vstus Hæmatitem fere repræsentat. Ferrum quia ipsi nutrimento est, in se ferri Spiritum magnes habet, vt simili nutrimento foueatur. Magnes has habet virtutes. 1. Potus triobolorum pondere ex succo fœniculi hydropicis aquam detrahit. 2. Ferro item intoxicato vulneratis præsenti remedio subuenit. 3. Adusta crematus tritusque sanat, & 4. omnes Martiales morbus attrahendo curat. Martiales autem morbi sunt omnes fluxus mulierum: Deinde

morbi

morbi omnes alii, qui à centro in circumferentiam extenduntur. Hos morbos curat magnes centro applicatus. Magneti contraria gemma est Theamedes omne ferrum à se respuens. De hoc lapide quia non plura inuenio, peculiariter de eo tractare nequeo.

3. Crystallus est gemma perspicua, coloris aquei & relucens.

Gignitur in Asia & Cypro, maxime in Septentrionalibus Alpibus: Crystallus si fuerit Solis radiis oppositus, adeo concipit flammam, vt aridis fungis ignem præbeat. Color crystalli aquæ glaciatæ colori examussim respondet. Virtus ejus est 1. Sitim & ardorem compescere. 2. Lac in mammis augere. 3. Colicæ passioni mederi. 4. omnium gemmarum tincturas in se recipere posse, vt vel hinc mater gemmarum quibusdam statuatur, præsertim quia Philosophi, qui lapidem Sophorum singulari Dei benedictione adempti sunt, gemmas alias ex eo artificiose conficiunt, & tincturas earum crystallo imprimunt. Vide Lullium de animæ transmutatione.

SECTIO XIV.

De Margaritis & Coralliis.

1 *Lapides preciosi decimæ tertiæ classis sunt Margarita & Corallium.*

2. Margarita est gemma in ventre concha

chæ marinæ genita. Dicitur Latinis vnio.

Est ergo margarita nihil aliud, quam genitura seu partus conchæ margaritiferæ: Nam conchæ illæ certo tempore anni, quando eas genitalis anni hora stimulat, sese pandunt quadam oscitatione: Sitiunt rorem veluti maritum, eius desiderio hiant, ac roscido conceptu sese impleri cupiunt. Hauriunt rorem humorem concupitum matrice quasi hiante, & fiunt grauidæ: deinde pariunt margaritas, pro qualitate roris concepti. Si purum rorem conceperint, candore mirabili vnio apparet: Si vero turbidum rorem conceperint, sordescunt & fœtus. Pallent etiam margaritæ cœlo minante tempestates, si fuerint conceptæ. Si tempestiue hiantes conchæ satiantur, margaritæ grandescunt: Si tempore coitus fulgurat, comprimuntur conchæ, ac pro ieiunij modo pariuntur vniones. Si tonuerit, pauidæ repente comprimuntur conchæ, & deinde abortus pariunt, quos physemata vocant. Ferunt etiam si post illatum conceptum crebra audiantur tonitrua, illas exspuere in flumina vniones, ac sic crebro reperiri in fluminibus, vt volunt in Mosella inter arenas. Porro tempore coitus, si vna cum rore incidit in hiantem concham radius Solis, vniones rubedine tinguntur. Propterea oriente Sole margaritæ se mergunt. Postremo margarita fit clarior, si conchæ excipiunt matutini aeris semen, id est, rorem, quam vespertini. Excellentia margaritarum est in candore, magnitudine, pondere, orbe, læuore. Et in aquis omnis vnio mollis est, vt Corallium: Exemptus

aere

aere protinus durescit & fit lapis. Margaritæ 1. prosunt contra Syncopen & cardiacam. 2. Spiritus confortant. 3. Valent contra fluxum sanguinis, item contra lienteriam, diarrhoeam. 4. Conferunt visui. 5. Abstergunt dentes. 6. Sanguinem clarificant.

3. Corallium est lapis ramosus ex planta marina aere indurata genitus.

Nascitur in mari potissimum; & humida viscositate, quæ ex alto extracta statim induratur, quasi offuso aere protinus concrescens. Fruticis lapidescentis figuram repræsentat. Vnde Ouid. lib. 4. Metam.

Nunc quoque Coraliis eadem natura remansit,
Duritiem tacto capiant vt ab aere: quodq;
Vimen in æquore erat, fiat super æquora saxum.

Item lib. 15.

Sic & coralium quo primum contigit auras,
Tempore durescit: mollis fuit herba sub vndis.

Sicut lapis lyncurinus ex vrina lyncis aere congelatur: Sic aere corallium in gemmam. Corallium eximitur circumquaque muscosum, & deraso prius ab artifice cortice, suis coloribus perspicue nitescit. Est autem Corallium vel rarum siue porosum, vel compactum & ponderosius. Porosum conspicitur spongiarum instar inane, niueoque candore, idque frigidius est. Compactum magisque lapideum est tum rubrum tum nigrum. Laudatissimum vero est rubrum & ramosissimum, omninoque læue. Hoc 1. homi-
his

nis male affecti collo annexum pallescit. 2. Sanguinem reiicientibus aut excreantibus medetur. 3. Puluisculus eius oculorum medicamentis conuenit. 4. Item renum & vesicæ calculis pellendis inseruit. 5. Comitialibus insuper vtiliter alligatur & propinatur.

SECTIO XV.
De lapidibus vilibus.

1 *LAPIDES preciosos hactenus euoluimus: Lapides viles sequuntur, qui propter maiorem annexam impuritatem minoris æstimantur.*

2. Hi sunt vel solidi, vel porosi.

3. Solidi lapides sunt qui ex partibus bene inter se compactis constant: vtpote (a) *marmora, saxa, silex, pyrites, cos, lapis calaminaris.*

(*a*) Eiusmodi marmora sunt Porphyrites, Abastrites & Ophites. Porphyrites est marmor instar purpuræ rubens: vnde etiam hoc nomine dicitur. Alabastrites est lapis marmoreus, mellei maxime coloris in vertice maculosi: quo antiqui ad vasa vnguentaria & alia vtebantur. Qui vero hodie in simili vsu est, notissimus læuore pellucido venis subnigricantibus, gypsi potius materia, quam Alabastritæ species est. Ophites est lapis marmoreus, Porphyritæ instar durissimus,

mus, viridi ſaturatus colore ſimilibus maculis reſperſo. Prodeſt Ophites lethargo, dolori capitis, & ictibus ſerpentium. Lapis calaminaris inſeruit mutationi cupri, quando ex eo aurichalcum fieri debet: Multum etiam facit ad exſiccationem vulnerum antiquorum, quando nimio humore ſcatent.

4. Poroſi lapides ſunt, qui ex partibus cauernoſis non bene inter ſe compactis conſtant, vt ſunt, tophus & pumex.

Tophus inæqualis & arenarius lapis eſt: pumex ſpongiæ inſtar fiſtuloſus lapis eſt & rarus.

CAPVT VII.

De Mineralibus mediæ naturæ.

1 MINERALIBVS extremæ naturæ expoſitis ad mineralia mediæ naturæ deſcendimus.

Etſi ante metalla & lapides mediæ naturæ mineralia referri alicui videri poſſint, quia metalla ex iis orta putantur: vt ingenue aſſerit & fatetur Baſilius Valentinus lib. de microcoſmo: tamen placuit poſt metalla & lapides ea explicare.

1. Quia licet metalla ex quibuſdam mineralibus mediæ naturæ fieri conceſſerim, tamen metalla ex omnibus indiſcretim confieri falſum eſt.

2. Quia mineralia mediæ naturæ non per ſe materia

materia fiunt metallorum, sed quatenus principia metallica Sulphur & argentum viuum sibi includunt.

3. Quia permulta à metallis per Salium & Sulphurum opem oriuntur.

2. Mineralia mediæ naturæ sunt, quæ neque metallis, neque lapidibus annumerari possunt.

3 Eaque vel sunt primaria, vel secundaria.

4. Primaria mediæ naturæ mineralia sunt Vitriolum & Antimonium.

Dicuntur primaria, quia de principiis metallicis plus participant, quam reliqua mineralia. Vnde beneficio Vitrioli ferrum in cuprum facile transmutatur: Et Antimonium auri matrix & vena habetur, plumbumque & alia metalla reddit, ac proinde in Antimonio primordia metallorum iacent, vt sit tanquam seminarium aut plantarium tincturæ Sapientum.

5. Vitriolum est minerale mediæ naturæ primarium, habens acorem virosum & stypticum cum dulcedine coniunctum. Dicitur alias Chalcanthum: vulgo atramentum sutorium.

Magna sine vis & eximia virtus est vitrioli, vt etiam in vno hoc minerali indiuiduo apposite & exquisite præparato, & in internas vitalesque partes omnes dextre dissecto non tantum tincturam Veneris, sed etiam integram pharmacopei officinam comperire liceat: Siue enim præparan-

di ſint omnibus modis humores, ſiue quæ craſſa & tartarea ſunt, attenuanda ſint, tenuia incraſſando, impura expurganda, ſuperuacanea per vrinas, ſudores, alui excretionem, vomitum vacuanda, ſiue obſtructa penetranda & reſeranda ſint, ſiue fuerit omnibus modis naturalis calor inſtaurandus, in hoc eodem vitriolo rimari liceat auxilia: quin & idem ipſum verum omnis generis doloribus ſedandis oportunum anodynum deprehenditur, omniumque venenorum ac exitialium humorum alexipharmacum, nec non omnium inflammationum, ardorumque febrilium extinctor & moderator eſt, ſi modo artificio Philoſophico rite præparatum fuerit. Vitriolum inter Salia non minimum ſibi vendicat locum, quia præ omnibus aliis Salibus acetum terreſtre poſſidet, quod omnium rerum terreſtrium fermentationem cum aqua mixtum inducat: cuius aceti tanta vis eſt, vt attollat & excitet paſtam naturæ ad inuehendam rerum tranſmutationem & productionem, ac proinde id, quod haud ſatis maturum eſt, ad maturationem diſponat, Spiritus vehementes conſtringat & ſoluenda corpora diuidat. Multa autem habentur vitriolorum genera. Quod ex Anglia & inferiore Germania aduehitur cœrulei coloris, non vſquequaq; laudabile eſt. Vngaricum vero inter præſtantiora ac meliora habetur. Vt autem bonitatis fiat periculum, admoueatur aut affricetur cultro: ſi ſuo tactu cultrum rubeo, hoc eſt, cupreo colore inficiat, laudatiſſimum ac optimum habetur: Conſtat enim in occultis ſuis viſce-

is visceribus Venerem inclusam continere, cuius contactum Mars statim amplectitur: vsque adeo magna est inter vtrumque metallum sympathia ac consensus. Inter optima Romanum quoque vitriolum censetur, si sincerum nec adulteratum ad nos afferretur: Quod enim aduehitur, vitriolica sua Ochra, qua semen auri in se se conclusum habet, sæpenumero spoliatum est. Alioqui sincerum magno pretio venditur, vt quod nisi coronato libra prostet. Sed omnium præstantissimum est Cyprium Saphyrini coloris, quæ lunaris est tinctura in internis Lunæ partibus. Quæ quidem Luna perfectionem Solis seu auri cominus æmulatur, quo, vt eiusmodi vitriolum maiorem cum auro consensum ac societatem habeat. Hinc fit vt etiam veri Philosophi ex Cyprio vitriolo, Saphyrini coloris, menstruum aut dissoluens vtriusque luminaris maioris, hoc est, auri & argenti norint extrahere: quod ex aliis vitrioli generibus citra additionem fieri nequit: Cyprium enim vitriolum magnam Solis quantitatem in se continet, quod eius supra alia precium auget, vt non nisi tribus aut quatuor aureis nummis singulæ libræ diuendantur. Vide Quercetan. cap. 30. tetrad.

Præterea datur & vitriolum album, è quo excellens vomitiuum Chymici præparant.

6. E vitriolo parantur primo Spiritus, Oleum, & Sal.

Spiritus est substantia vitrioli subtilissima, li-

quidiſſima, & efficaciſſima: in quam virtutes in oleo & Sale eius comprehenſæ & concluſæ ſpiritualiter diffunduntur eo fine, vt facilius intima viſcera cum ſingularis adiumenti ſenſu penetrare queant. Summum arcanum eſt in Epilepſia, paralyſi, ſpaſmo, lethargo, & ſimilibus morbis: ſuffocationibus matricis medetur, oppilationes aperit, reſtringit calores præternaturales, ventriculum roborat. Si quæſiueris, vnde hanc vim & efficaciam habeat, vt tot morbos ſolide curare & propulſare poſſit: Reſp. id fieri tribus de cauſis.

1. Quia ſumme penetratiuus eſt: ac proinde ſubtiliſſimos ſpirituum meatus permeare, in iis materiam obſtruentem diſſoluere, diſſipare atque per ſecretos poros diſiicere nouit. Vnde fit, vt Paracelſo ſummum arcanum pro caduco dicatur eſſe in vitriolo, non in oleo, ſed in volatilitate, id eſt, Spiritu vitrioli: ideo volatilitas, ait Paracelſus, non eſt reiicienda, ſed cum oleo tertio aut quarto igne fortiſſimo deſtillanda, pellicananda aut retortanda: Tum enim oleum acquirit naturam volatilem. Sola namque volatilia aſtris imperant.

2. Quia eſt magnum & validum coagulans: vt vel inde optime & facilime fumos, vapores & ſpirituoſos habitus ac malignos multorum morborum fomites coercere & coagulare poſſit.

3. Quia aciditas in Spiritu vitrioli eſt inſtar magnetis, vt vel hinc ipſe Spiritus vim habeat attrahendi, domandi, euincendique acidos illos me-

los melancholicos ac vitriolicos animalis Spiritus, qui multorum morborum ſunt artifices & autores. Spiritus vitrioli habet & facultatem ſoluendi & coagulandi. Quando igitur Spiritus vitrioli humorem reperit in forma reſoluta ſeu vaporoſa ac volatili, eum aciditate ſua & interna vi coagulat: Quando incidit in humores coagulatos, craſſos, & concretos, eoſdem incidit, reſoluit & liquefacit vi reſolutiua, qua identidem pollet.

Oleum vitrioli eſt liquor terreſtris, acris, pungens violentiſſimo igne ex Colchotare per retortam deſtillatus. Colchotar eſt vitriolum in rubedinem per fortem calcinationem deductum; habet vim exulcerandi. E vitriolo ferri & cupri ſi oleum deſtillatur vulgari illo & cognito modo, illud erit longe maioris efficaciæ & virtutis, quam ſi è vitriolo communi. Oleum hoc 1. digeſtionem promouet, ac proinde debilem ventriculum corroborat. 2. Salutariter vtimur eo in calculo & arena. 3. in ictero. 4 in peſte, 5 in febribus ſtomachi. 6. Externe alopeciam, & vnamquamque tineam tribus diebus illinendo per ſe curat. 7. Tollit omnem ſerpiginem, ſcabiem, pruritum, & quicquid cuti ſolet adhærere, tentiginem prauam, lycones, &c. Si per debitam digeſtionem in dulcedinem redactum fuerit oleum vitrioli, eo efficacius operabitur, & vires ſuas exeret.

Annotatio.

Proprie dicendo non oleum eſt hiç liquor: ſed à Spiritu vitrioli nihil differt, niſi quod ipſo Spiritu ſit craſſior, & penetrandi facultate à Spiritu ſuperetur. Oleum omne facile inflammatur: Id vero, quod oleum vitrioli vulgo dicitur, inflammationis capax non eſt: Sed quia vulgo Chymicorum ita appellare placuit, retineo eius nomen, vt Chymici me intelligant.

Sal vitrioli eſt Sal, quod ex Colchotare conuenienti liquore educitur: appellatur Angelo Salæ vitriolum albificatum: Minderero Alcali de colchotar. Eſt optimum vomitorium detersiuum, dicente Sala, ad purgandum pectus & ſtomachum ab humoribus phlegmaticis & viſcoſis.

Cæterum pro varia diſpoſitione varia remedia ex vitriolo confici queunt: quæ varia obtinent nomina: ſed ſi compoſita non fuerint, ad tres illas principales vitrioli partes facile reduci poſſunt.

7. *Secundo phlegma & caput mortuum*, è quo Spiritus, oleum & Sal extracta fuerunt.

Phlegma aliquid aciditatis adhuc continet, ſed tamen non vſque adeo efficaciter operatur. Vtuntur autem eo Chymici ad eſſentiarum extractionem, præſertim earum, quæ in

com-

compositionem cum vitriolo ad certum morbi genus propulsandum abeunt. Sic in phlegmate vitrioli solemus macerare simplicia antepileptica, atque horum virtute illud impraegnare, vt si vitriolum contra Epilepsiam praeparare nobis proponamus, mediante phlegmate, quod antepilepticis virtutibus impraegnatum est, remedium ex vitriolo acuamus & confortemus. Caput mortuum alias dicitur terra vitrioli mortua, colchotar dulce, indulcatum, dulcificatum, quod inspersum manantia sanat vlcera, Erysipelas vlcerosum cohibet, & noua Epidermidis deperditae superadditione afflictam partem vestit, perniones & quasvis cutis intertrigines redintegrat, vlcerum serpentium ac ex humorum acrimonia aut Salsedine cutem erodentium ferociam domat, Synouiam, vulgo das Gliedwässer/ reprimit cum albumine oui superimpositum, haemorrhagias vulnerum & cruenta sistit stiliicidia venis sanguinem fundentibus applicatum. Mindererus de Chalcant. p. 57.

8. Antimonium est minerale mediae naturae primarium, durum, terrestre, fragile, constans ex Sulphure & Arsenico turbido & (a) hydrargyro magis terreo, naturae volatilis, halitum mediante igni edens foetidum & niueum.

(a) Antimonium corpus ſuum ex Mercurio aſſumit, eſtque natura Mercurii craſſiſſima, poſtquam expurgatur. Vires etiam & virtutes Mercurii omnes retinet. Ex fructibus ergo omnibus, de tribus primis exeuntibus, nullus eſt qui Mercurii vim antimonio apertius retineat: nihilque eſt aliud quam coagulatus Mercurius per Spiritum Salis, & Sulphur: niſi quod Mercurius craſſus ſit aſperque, quia non ex ſubtili natura Mercurii oritur, vide Paracelſ. libr. 4. philos. de Elemento aquæ, capit. 5. Antimonium in ſe vires fere imperueſtigabiles continet, id eſt, omnes & ſingulæ virtutes antimonii vix explorari, & perueſtigari humana induſtria poſſunt. Purgat aurum, ac per hanc virtutem etiam omnia alia, quæ ſunt immunda, præſertim vero hominem, atque inde omnium morborum cura in antimonio deliteſcit, ſi modo via nobis conſtaret, qua eius occultæ vires ex orco tenebrarum eius in lucem apricam produci poſſent. Antimonium, ait Paracelſ. libr. 6. Archidoxis pagin. 48. curat leproſos, morphæam, alopeciam, omnes ſcabies & cicatrices, leoninam, Elephantiam, Tyriam, &c. Antimonium, ait idem capit. 11. lib. de cura vulnerum, virtutem admirabilem poſſidet in curationibus vulnerum, quibus accidentia corporalia mixta, vt fiſtula, cancer, lupus, &c. Confer & lib. 2. chirurgiæ minoris cap. 7.

9. *Principia*

9. Principia & partes Antimonij sunt Mercurius, Sulphur & Sal.

Mercurius est argentum viuum ex Antimonio beneficio tartari, mediante debita ἐγχειρήσει extractum: quod vulgi Mercurio in colore, pondere & qualitatibus exquisite conuenit. Sulphur est substantia Antimonii, per quam est maxime φλόγιστον & inflammabile, cuius ratione in oleum per additamentum conueniens antimonium commutari potest: alias per se in oleum, quocunque modo ignem tuum disposueris, non abiturum est. Sal Antimonii præstans est in reserandis hepatis aut lienis obstructionibus, colicisque doloribus medicamentum. Hæmatosin quoque Epatis mirabiliter auget. Vide Bornett. p. 94.

10. Ex Antimonio solent præparari flores albi & rubri, Regulus, Tinctura, aliaq; plura medicamenta.

Quæ vide in mea Alchymia Philosophica.

11. Mineralia mediæ naturæ primaria fuerunt: Secundaria sequuntur: quæ sunt trium generum.

12. Sub primo genere comprehendo Sal commune, Sal Armoniacum, Sal gemmæ, Sal nitri, & Alumen.

13. Sal commune est, Sal cuius vsus est in condiendis cibis.

Huiusmodi Sal fit ex aquis marinis, fluuialibus, lacustribus, salsis fontanis, putealibus, item ex muria natiua fontium, vt in Hallis Saxonum,

in salinis Thuringiæ & Hassię ad Altendorphium & Niddam: Effoditur etiam in Polonia Wiliciæ & Bochniæ. Sal commune, sal marinum appellatur: quia vel ex mari ipso, vel ex fluuiis è mari scaturientibus oritur & promitur. Quando aqua maris salsa per poros terræ destillatur, & multa milliaria per angusta loca & arenas transit, aqua dulcoratur, & fontes dulces causatur. Quando vero in aliquibus locis pori & meatus terræ sunt maiores & ampliores, per eos aqua salsa erumpit, vnde postea salis fodinæ, salis fontanæ habentur; vt Naumii prope Fridbergam in Weterauia: in quibusdam etiam terræ locis, vt in arenis relinquitur, quando aqua in alios terrę poros sudat, vt in Polonia dictis locis. Confer Sendiuog. tract. de Sulphur. pag. 14. Sal crudum, omnium condimentorum condimentum, ait Crollius, omne stomacho insuaue, insuetumque suaue & nutritioni aptum facit, & cum putredinem nesciat, maxime omnia à putredine vindicat, & naturali corpori salutare, humanæ naturæ adeo conducibile, vt sine eo viuere nequeamus: corporibus inditum quicquid adest humidi absumit, & quod reliquum est, solidæ substantiæ adstrictione contrahit; vnde corpora condita siccat & à putredine vindicat. Das Saltz / ait Basilius Valentinus clau. 4. ist ein Erhalterin aller Dinge / vnnd bewahret für Fäule. & in lib. de microcosmo: In dem Saltz stecket ein Geist / welcher alle andere Balsama in jhrer Würde vnnd Statu beschützen muß.

14. E sale communi elicitur spiritus potens.

Qui

Qui 1. leprosos & alios tam virorum, quam mulierum morbos in vino sumptus sanat & sanguinem purificat, 2. hydropem pellit in aqua absinthii, 3. in aqua lauendulæ, maioranæ, saluiæ caput confortat. 4. Cor in aquis cordialibus frigidis, violarum, rosarum, item Borraginis, Melissæ corroborat. 5. Cibi appetentiam cum aqua Menthæ auget. 6. Hepatis defectibus in aquis cichorii, lactucæ, cardui benedicti medetur. 7. Spleni confert cum aquis Endiuiæ, portulacæ. 8. In peste prodest ægro cum aqua appropriata cordiali, 9. pellit sudorem Anglicum. 10. Renes & vesicam expurgat & calculum rumpit, 11. in aqua Artemisiæ lumbricos pellit. 12. Colicam tollit. 13. Febres extirpat, 14. Icterum sanat, 15. Coeliacam, Dysenteriam, paralysin, Apoplexiam, podagram in aquis appropriatis curat. 16. Vlcera interna etiam sanat. Vide Croll. Basil. Chym. p. 151. 152.

15. *Sal Armoniacum est sal volatile, amarissimum, sub arena ardentissima in Cyrenaica er[...] tum.*

De hoc Sale ita philosophatur Basil. Valent[...] Der Salarmoniac ist nicht der geringste Schlü[...] mit auffzuschliessen die Metallen / darumb wir[...] einem flüchtigen Vogel vergliechen von den Alt[...] ohne bereitung ist nicht viel mit jhme außzurichte[...] dann er zerstöret sonst / vnnd zerbricht die Metall[...] mehr dann er gut macht / vnd führet sie mit durc[...] Rauchloch. Die Tinctur vnnd Farbe der Mi[...] ralien vnd etlicher Metallen / kan er aufführen [...] seinen geschwinden Federn / biß auff das Gebi[...]

da

da man viel Schnee zufinden pflegt in der grossen Wärme deß Sommers. Da er mit dem gemeinen Saltz auffgetrieben wirdt/ so reiniget er sich/ daß er klar wird/ vnnd sauber zugebrauchen. Wer da vermeinet auß diesem Saltze/ so gantz flüchtig ist/ Metallen zuverändern/ der trifft es warlich nicht/ dann soviel ist jhme nicht verliehen: Aber Metallen zuverstören/ vnd solche zu der Veränderung geschickt zumachen/ da findest du Meisters gnug an jhm: dann ohne Bereitung kan kein Metall verändert werden. Mein höchste Kunst/ so in mir steckt/ kan durch sublimiren vnd cementiren/ auß mir gebracht werden: Allein die höchste Heimlichkeit finstu/ wann ich mit der Hydra vereiniget/ daß ich von jhr auffgefressen vnnd verschlungen werde/ daß ich mit jhr zu einer Wasserschlangen worden/ so habe ich der Nymphen Bad bereitet/ vnnd Macht vberkommen/ deß Königs Krone zufertigen/ daß solche mit Edelgestein gezieret/ vnd jhm mit Herrlichkeit kan vffgesetzt werden/ id est: Salarmoniacũ non est contemnenda clauis resoluendis metallis apta. Qua de re ab antiquis Philosophis volanti aui assimilatur. Non vero est magni vsus si crudum & haud præparatum adhibetur: potius enim hac ratione metalla destruit, & ad philosophica opera reddit inidonea, vtpote quæ per fumarium in auras euehat. Tincturas & colores mineralium & quorundam metallorum per suas alas in alpes niue etiam media in æstate obsitas extollit. Istud Sal à communi Sale sublimatum purgatur & clarescit in multos vsus administrandum. Qui per hoc Sal volatile metalla in meliores & perfectiores

natu-

naturas metallicas transformare attentant, longe à vero ſcopo aberrant: tantum enim poteſtatis non habet. Verum ſat virium obtinet in metallis deſtruendis, & iis ad tranſmutationem præparandis: nam ſine præparatione nullum metallum mutari poteſt. Summa ſalis iſtius volatilis vis per ſublimationem & cœmentationem prolicitur & educitur. Summum ipſius myſterium deprehenditur, quando cum hydra coniungitur, & ab ipſa deuoratur, adeo vt cum ipſa in hydram abeat. Tum Nympharum balneum parauit, & vires acquiſiuit regis coronam perficiendæ, vt ea gemmis exornata regis capiti cum honore ſummo imponi poſſit. Sal armoniacum ſal ſciſſile eſt: vocatur & ſal ſagaraicum, cuius Dioſcorid. lib. 5. cap. 75. primo loco meminit, quod ſit candidum, vacans calculis, perſpicuum, æquali parte denſum, ſimile colore alumini, quod Schiſton vocant, longis glebis.

16. Sal gemmæ eſt ſal foßile, è fodinis erutum, inſtar cryſtalli translucens & candidum.

Sal acetoſum Paracelſo dicitur lib. de tribus primis Eſſentiis cap. 2. Appellatur Sal gemmæ, quia clarum eſt vt gemma. In Cappadocia modo ſpecularium lapidum naſcitur. Vires habet Salis Armoniaci. In Tranſyluania effoditur ſal viride, cryſtallinum, quadratum habens corpus, quod etiam Sal gemmæ nominatur.

17. Sal nitri eſt Sal ſulphureum ſpiritu acido præditum, qui impuritatibus exutus terre-

terrestribus dissoluit corpora, & coagulat spiritus.

Haud secus ac coagulatur ab eo ipsum Sal petræ. Mirandum hoc est. Videmus enim sal sulphureum atque igneum, flammamque concipiens, in aqua coagulari, in qua reliqua salia dissoluuntur. Fit vero & componitur ex terra matrice eius, quæ id producit: vel ex cœmiteriis, fimetis, aut eius generis terris & liquoribus pinguibus, animaliumue vrinis inebriatis potius, quam è terra macilenta, exucca, vel pluuiis aliaue simili causa humore illo radicali exuta. Ex terra columbariorum, columbarumque fimo omnium copiosissime extrahitur: & tale nitrum euadit optimum, cæterisque omnibus præstat, quod notatu dignissimum. Generatio Salis nitri ex Paracelsi vera opinione hæc est: Die Erde hat in jhr den Balsam deß Saltzes / durch welchen sie erhalten wirdt. Nun reiniget sie sich von dem Excrement / das ist / sie scheidet den Wust von jhr / welcher nachfolgend in die Wasserklüfft kompt. So er aber kein Wasser begreifft / sondern kompt an den offnen Tag / so wirdt er von Lufft vnd Sonnen verzehrt: So er aber in die Hölen kompt inwendig der Berge / daß er Lufft / Sonn vnd Wasser nicht gnugsam empfindet / so gehet er in ein Gewächs. Wie dann ein jeglicher Leib ein Form haben muß: Also ist sein Form / daß er in ein langen Zapffen wächst / hol / weiß vnnd spitzig vnten auß / vnnd je näher der Wurtzel / je breiter / dicker vnnd stärcker. Also entspringt der Salpeter auß dem Balsam deß Saltzes / daß

zes/daß die Erde in jhrer Gesundtheit behelt/vnnd ist ein Excrement von demselbigen Balsam. Hoc est: Terra in se Salis balsamum, quo conseruatur, habet, ac dum se ab excremento purgat, à se impuritates separat, quæ postea in loca aquosa feruntur. Hæ si nullam aquam apprehendunt, sed luci prostituuntur, ab aere & Sole consumuntur: Sin vero cauernis montium inseruntur, aut aerem Solem & aquam haud sufficienter sentiant; acquirunt formam: vt vnumquodque corpus formam habere oportet: Ita ipsarum forma longam, albam, cauam & interius acuminatam stiriam imitatur: & quo origini radicique suæ sunt propiores, eo latiores, densiores & crassiores. Sic sal nitri, seu Sal petræ ex balsamo salis terram in suo vigore conseruantis oritur, & est excrementum eiusdem balsami. Hæc Paracelsus cap. 6. lib. 2. chirurg. magnæ, tract. 2. Huius Salis nitri tanta est præstantia, vt vix satis deprædicari possit. Nitri, seu salis fusilis, ait Crollius Basil. Chym. pag. 154. vires reconditæ à filiis Hermetis semper in magno pretio fuerunt habitæ. Sal petræ, ait Quercetanus cap. 4. lib. 1. de med. prisc. Philosophorum, præcipua est clauis, atque primarius ianitor, qui aperit corpora durissima, solidissimaque tam lapides quam metalla, ipsumq; adeo Solem & Lunam redigit in liquorem cum aqua propria, extracta ex tota massa absque separatione maris aut fixi. Et quemadmodum spiritualia reddit, atque volatilia omnia corpora metal-

metallica: ita & econtra virtutem habet fixandi & incorporandi ſpiritus etiam ſumme volatiles. Iam quis non miretur vel potius obſtupeſcat, cui conſtat Sal petræ tanta promptitudine concipere flammam, per quam in aerem & fumum exhalet: Interim videat liquidum atque fuſum manere in crucibulo igneo, conſtituto in centro flagrantiſſimorum carbonum, in quo tamen licet ardentiſſimo nec flammam concipiat, niſi flammæ aut ignis admotio fiat ad tactum, & quod magis, cum naturæ adeo ſit volatilis; fixatur tandem, nec patitur ab igne, nec reformidat vel violentiſſimum, quem tamen nec ferre poterat antea, nec vlla ratione pati.

Ex Sale nitri paratur, I. Spiritus cuius vſus eſt in colica, pleureſi & prunella. II. Sal prunellæ, quod Chymici anodynum minerale appellant. Huius vſus eſt 1. in omnibus inflammationibus ſedandis, 2. in vrinis & ſudoribus mouendis atque pellendis, 3. in extrahendis & tollendis venenis peſtilentiæ. III. Balſamus ſimplex, qui eſt remedium ſpecificum ad omnes febres extinguendas.

18. Alumen per ſe notum eſt. Plinio appellatur ſalſugo terræ, ex aqua limoque concreſcens.

Inuenitur id aut per ſe in ſua vena, aut ex aquis mineralibus excoquitur in cortinis plumbeis ad ſpiſſum poſteaque coagulatur in cupis ligneis, aut ex terra & lapidibus aliiſue mineralibus extrahitur

trahitur & præparatur. Eius aqua est fundamentum, quo Chirurgi omnia vulnera, si primum ex ea lauantur, ab omnibus malis accidentibus præseruare possunt. Alumen vstum inseruit detergendis & exiccandis vlceribus. Alumen est, vel candidum, vel nigrum. Candidum est liquidum aut spissum. Liquidum molle, pingue, & limpidum existit, cui immersa charta etiam pessima, & siccata atramentum retinet, ne perfluat. Spissum vel rotundum est vel scissile: illud formam habet Sacchari: hoc in capillamenta quædam canescentia dehiscens videtur. Nigrum in Cypro inuenitur, quo purgatur aurum. Vide Magir. Phys. lib. 5. c. 3. paragr. 17. & seqq.

19. Primum genus mineralium secundariorum fuit: Secundum genus sequitur, quod in se Sulphur & bitumen complectitur.

20. Sulphur est pinguedo terræ per temperatam decoctionem inspissata vsque dum indurata & exiccata fuerit.

Si rem acute consideras sulphur generatur ex purissima terræ siccitate, in qua modis omnibus prædominetur ignis: Rulandus in Lex. Alchymiæ pag. 453. Sulphur aliud natiuum est, aliud factitium. Natiuum foditur in fodinis. Factitium arte præparatur & perficitur, vnser gemeiner Schwefel. Sulphur, hoc est, rubrum vel flauum. Sulphur rubri coloris habet multum arsenici & realgaris, & in medicinam non debet adhiberi. Sulphur flaui coloris admirandas possidet virtutes. In Sulphure, ait Paracelsus lib. 3. de vita longa cap.

 7. bal-

7. balsamum est, de quo nemo non variarum artium studiosus meminisse debet: nam in eo sunt liquores balsami, qui neque viuum, neque mortuum quicquam putrescere sinunt, sed corpus ita conseruant, vt nulla influentia, neque naturalis corruptio impressa in corpore deprehendi possit. Præterea apertam habet signaturam pulmonum: vnde affectibus earum rite præparatum medetur.

Ex sulphure præparantur 1. flores, qui in omnibus morbis efficaci exiccatione opus habentibus offeruntur, sudorem in lue venerea promouent, asthma, tussim antiquam & recentem, catarrhos pectorales phlegmaticos, pleuresin, colicam curant: Eorum vsus etiam est in apostematibus & putrefactionibus corporis, præsertim in omnibus febribus, peste & Epilepsia: impediunt calculi generationem, vinum conseruant, si illi misceantur: Menses promouent: igitur grauidis temere non offerantur. 2. Lac, quod balsamum est humidi radicalis: confortat vires naturales, purificat sanguinem ab omnibus impuritatibus, atque ab Apoplexia, conuulsione neruorum, lue venerea, lepra, asthmate præseruat, tollit & exiccat fluxus capitis, confortat cerebrum, ventositates ventriculi, & colicam impedit, phthisicos ociulariter iuuat. 3. Oleum seu liquor acidus, quo margaritæ & corallia dissolui, mercuriusque seu argentum viuum coagulari potest ad varios vsus. Facit hic liquor ad obstructiones pulmonum, ad gangrænam, fistulas, aphthas, hydropem, dentes infectos, &c. Febres

ventri-

ventriculi, calculum, apostemata. 4. Crocus, qui verum hepatis instauratiuum est, eiusque conducit imbecillitatibus, & omnibus aliis morbis, qui inde oriuntur, quales sunt cachexia, fluxus hepatici, hydropises & similes.

21. Bitumen est succus terræ, lentus, tenax, pici similis, facilime ignem concipiens. Magir. lib. 5. c. 3. phys. Perip.

Dicitur Germanis, Bergwachs.

22. Bitumen est, vel durum, vel liquidum.

23. Durum, quod fortius concretum & tenax est instar terræ glebæ & carbonum. Huius generis sunt Asphaltus, Pissasphaltus & Succinum.

24. Asphaltus est bitumen nigricans pici simile, sed durius & magis inspissatum, splendidius & minus male olens.

25. Pissasphaltus est bitumen quodammodo nigricans, magis terreæ concretionis.

26. Succinum est subtile bitumen vi caloris bene temperati à suis fecibus repurgatum & destillatum in subterraneis cauitatibus, frigoreq́ue aquæ induratum.

Germanis appellatur Börnstein / Agstein: in officinis pharmacopœorum Carabe. Succinum admirandis pollet virtutibus: Ad se instar magnetis attrahit arida arborum folia, stipulas, plumas, fila, & similia, dum modo motu & attritu in panno laneo calefactum fuerit. Ob-

ſtructiones cerebri tollit, catarrhoſque conſumit. Odor ex eo dimanans ad geſtantes, vertiginem, melancholiam, & dolorem capitis mitigat: Gurgulionis laxitatem & elongationem corrigit, prægnantibus mire confert, innumeraque alia in corpore humano præſtat, de quibus legere poteris Medullæ deſtillatoriæ Conradi Khunrath tract. 9. part. 1. Succinum aliud eſt album, aliud flauum, aliud nigrum. Album cæteris omnibus præſtat: Flauum vero nigro. Ex ſuccino paratur, 1. *Oleum*, cuius vſus eſt præſtantiſſimus in peſte apoplexia, paralyſi, epilepſia, ſpaſmo, calculo, difficultate pariendi, frigidis defluxionibus capitis, ſuffocationibus, præcipitationibus & ſtrangulationibus vteri, deliquiis animi, palpitatione cordis, febribus, retentione vrinæ, doloribus dentium, in icteritia, colica, expulſione ſecundinæ, menſium retentione, in contractura & vomitu, in cerebri ſtupore, viſus debilitate & punctura lateris. 2. *Sal ſublimatum*, quod eſt diureticum efficaciſſimum.

27. *Bitumen liquidum eſt, quod vt oleoſus liquor diffluit: Cuius ſpecies præſtantiores ſunt Naphtha & Ambra Arabica.*

28. *Naphtha eſt bitumen liquidum, olei lentore & craſſitie tantam vim ignis habens, vt ignes è longinquo ad ſe trahat & inflammetur.*

Dioſcorides lib. 1. cap. 84. Naphtham à Babyloniis vocari dicit colamen bituminis, & eſſe ſeu

inueniri candidam & nigram. Naphtha candida est petroleum, quod ad nos, licet corruptum, ferunt agyrtæ. Nigra forsitan est illa Amiani picea & glutinosa Naphtha, bitumini persimilis, quæ flagrans nulla alia re extingui potest, quam puluere iniecto.

29. Ambra est bitumen flagrantissimum, vt cum preciosissimis conferatur mercibus.

Nascitur circa Sichrim Arabiæ felicis oppidum.

30. Tertium genus secundariorum mineralium proponit terras minerales, vt Auripigmentum, Sandaracam, Gypsum, Cretam, Argillam, Terram sigillatam, Terram Armeniam.

31. Auripigmentum est terra mineralis lutei coloris, præsentissimumq; venenum.

Dioscorides duo huius genera ponit, aureum & pallidum siue croceum: illud est optimum, hoc deterius. Ex auripigmenti aurei portiunculis admisto sale fit arsenicum album: è quo Chymici præstantissima remedia contra vlcera maligna & cancrosa præparare, atque illud corrosiua sua natura exuere, crystallinaque puritate donare optime norunt. Quantum ad medicinam, ait Paracelsus cap. 9. de Arsenico Tom. 7. pagin. 146. Arsenicum esto crystallinum, ponderosum, durum, bene purum ad lacteum colorem tendens.

32. Sandaraca est terra rufa, cinnabaris colore, nonnihil ad luteum vergens, in metallicis venis plerumq; cum auripigmento redolens sulphuris virus.

Scaliger exercitatio. 104. sectio. 22. arbitratur Sandaracam esse excoctum arsenicum, vel ab arte, vel à natura, & quæ ab arte fiat, longe esse rubicundiorem, quam quæ à natura facta effodiatur.

33. Gypsum est terra candida, læuis, tenax, quæ ex summa tellure effoditur.

34. Creta est terra tenax albissima, in insula Creta fossilis.

35. Argilla est terra pinguis & lenta, è qua fiunt figulina vasa.

Prope Brunsfelsium, quæ vrbs vnum tantum milliare à Wetzflaria distat, argilla effoditur eandem fere naturam habens cum terra sigillata. Sic & inter Rheershainiam & Zigenhainiam Hassorum locus datur, in quo argilla ad eosdem vsus nascitur.

36. Terra sigillata, seu Lemnia est portio terræ valde rubens in insula Lemno & effosa, & Dianæ Sacerdotis sigillo obsignata.

Effoditur & hodie in Silesia terra non deterior, quæ appellatur terra Strigensis. Venenis potenter resistit.

36. (a) *Terra Armenia est portio terræ in Armenia*

Armenia effoſa, colore rubeo, (b) *egregie ſiccans.*

(*d*) Dicitur & bolus Armenus, (*b*) igitur omnis generis fluxionibus ſiſtendis optime conueniens eſt. Præſertim vero vtilis ad catarrhos, ad ſanguinis expuitiones, pulmonis vlcera, ad dyſenteriam, ad profluuia ventris: præcipue etiam valet ad affectus peſtilentiales. Quod ſi phlegma acidum terà Bolo in tenuiſſimum puluerem redacto in balneo abſtrahitur, bolus in oleum perpingue conuertitur. Hoc oleum lentiſſimo igni exſiccari & in puluerem reduci poteſt, qui ad cohibendum ſanguinem vndecunque prorumpentem, & ad vulnera conglutinanda eſt aptiſſimus.

HERMETICÆ PHYSICÆ LIBER IX.

DE VEGETABILIBVS.

CAPVT I.

De Vegetabilibus in genere.

1. POstquam ζωὺ θεῷ *mineralium doctrinam absolui, recta ad vegetabilium explicationem progredi animus est.*

2. *Vegetabilia sunt corpora in terra radicem agentia, atque id, quod ex radice sursum pullulat, in aerem insita vi adiuuante & promouente calore externo producentia.*

Dicuntur alias notiore nomine plantæ. Insita vis, qua vegetabilia è radice in aerem id, quod in semine & radice latuit, promouent & eiiciunt, est balsamus innatus, seu humidũ radicale astris potentibus imprægnatũ. Hoc si externo calore mouetur, sciẽtias quibus instructum est, ad actũ producere, astrorumq; insitorũ vires luci prostituere, iisque

iiſque quia ſpiritualia ſunt, corporeitatem ex Elementis inducere molitur, ac proinde nutrimentum ex aqua & terra vegetabilibus poſcit, vt hinc in radicibus ipſorum illud digeratur, ex iis ſibi aſtra & virtutes imprimat, partim conſeruationi radicum inſeruiat, partim abundantibus virtutibus, potentibuſque tincturis impraegnatum ex anguſto radicum corpuſculo, in quo propter paruitatem diutius ſe continere haud potuit, ſe proripiat, nouam formam aſſumat, atque vel in herbam, vel arborem, vel fruticem abeat.

Axiomata.

I.

Omne quod vegetatur, actu viuit.

Vita enim eſt balſami innati per calorem conuenientem promotio ad habilitandum & diſponendum corpus in hoc, vt aliunde nutrimentum inſtar magnetis ſibi attrahere, atque in eo ſui conſeruationem, propagationemque obtinere poſſit. Balſamus innatus calorem in ſe habet: Calor ille quamdiu ab extraneo calore non mouetur & accenditur, ſuppreſſus manet, nec humorem corporis ſui depaſcere valet: Quando vero aliunde excitatur, pellit humorem in corpore ſuo, eumque foras protrudit, ita vt niſi alius ſubſtituatur, & in eius locum prouehatur, ſemen balſamicum virtualiter in balſamo comprehenſum non haberet materiam, in quam ſe inſinuaret, atque per quam ſe orbi vniuerſo patefaceret: Vnde fit, vt dum humor ille ingenitus foras truditur, ſubiectum eius, quod ſui conſer-

uationem iure appetit, magneticam vim induit ad suscipiendum nutrimentum conueniens, vt ex eo & defectus humoris exeuntis resarciatur, & ex abundantia eius in corpus maius seminali virtute imbuendum excrescat.

II.

Illius quod vegetatur, humidum primogenitum depascitur.

Nimirum à calore: qui si aliquod obiectum fluidum & non satis fixum offendit, efficit, vt illud in vapores abeat, & ad sua redeat principia: Quod si fit, humor ille natiuus absumitur cum humore aqueo, quo veluti vehiculo vtitur natura, quando ex nutrimento humori primigenio congruam essentiam præparare sibi proponit.

III.

Ne igitur aliquid conseruationi corporis vegetabilis desit, aliunde necessario nutrimentum in locum absumptæ portionis accedit.

IV.

Omne vero nutrimentum cum sit è corpore extraneo, à vegetabili corpore corpus, in quo nutrimentum continetur, assumi & alterari oportet.

Ideo assumi oportet corpus, è quo nutrimentum esse debet, quia ea, quæ nutriunt, intra corpus nutriendum recipi oportet. Alteratio requiritur, quia sine alteratione id, quod actu nutrire potest, educi & assimilari nequit. Corpus, è quo petitur

petitur nutrimentum, non potest de se alii corpori nutrimentum subministrare, nisi suum proprium esse amittat, deponatque atque esse aliud sub alterius natura acquirat. Quod sane fieri nequit, quando saluum & integrum manet. Igitur necesse est vt alteretur, atque ex alteratione ista alienum secernatur, proprium vero & naturæ vegetabili conuenientissimum nutrimentum retineatur & assimiletur.

Consectarium.

In quocunque ergo corpore nulla alimenti alteratio, & nutrimenti assimilatio inuenitur, illud vegetabile esse non potest.

Mineralia ergo cum alimentum extrinsecus non assumant, nec illud alterent, nec assimilent, vegetabilia appellari non debent, nec vitam ducunt actualem seu notabilem. A Philosophis vero vegetabilia appellata sunt, non quod reuera sint talia, sed quod è semine suo instar vegetabilium generata fuerint. Vitales tamen potentias in se absconditas & intime occultatas gerunt, vt si à se vegetabilibus & animalibus in actum excitantur, ab iisque in naturam suam transmutentur, innumerabilibus & prægnantibus potestatibus vegetabilia animaliaque referciant & ditent. Sic inueneris vina Sale petræ, alia Sulphure, alia alio minerali infecta: Similiter & arbores, & herbas pro ratione mineralium diuersorum, quibus ipsarum tellus impregnata est, diuersimode se habere, & ad eorundem mineralium naturam accedere.

V.

V.

Quot colores planta, omneque id, quod in & ex ea naſcitur, habet, tot habet virtutes.

Varietas enim colorum eſt à diuerſa diſpoſitione partium, quibus inſunt.

VI.

Planta vna & eadem, atque omne id, quod vi digeſtionis è ſemine plantaue ipſa producitur, diuerſas obtinet vires pro varietate digeſtionis, ſoli, & nutrimenti.

Digeſtio, ſolum, & nutrimentum vbi in plantis eiuſdem ſpeciei variant, virium & poteſtatum varietatem neceſſario introducunt. Conſiderate vuarum naturam. Immaturarum ſuccus refrigerat, adſtringit, incraſſat & repellit, cum vinum depuratum ex iiſdem maturis vuis contra calefaciat, aperiat, attenuet, & diſcutiat: in hoc enim Spiritus ille æthereus maturatione & calore Solis ſatis elaboratus, circulatus & perfectus eſt, qui omnium vini operationum autor exiſtit, in illis nequaquam. Ponderate præterea & hoc in duobus pagis Rheni non longe inter ſe diſtantibus propter terræ diuerſam aptitudinem diuerſum vini genus produci. In Weterauia craſſum vinum naſcitur, cum in Rheni locis ſubtilius & excellentius propter telluris maiorem habilitatem proueniat. Nec minus hoc prætereundum hic eſt, quod nutrimenti varietas eaſdem plantas mutare facile ſoleat: id quod aperte liquet ei, qui ex vſu & experientia didicit, agreſtes plantas in hortos transplantatas, aliuſque aquæ nutrimento ir-

to irrigatas & refocillatas in ſe ſuſcipere mutationem virium ſuarum, vt vel de ſua feritate & acredine aliquid remittant, vel in ſua propria virtute augmentum ſentiant. Nutrimentum afferre virtuti inſitæ aliquando robur vel ex eo patet, quod ij, qui hircino ſanguine adamantem ſoluere intendunt, hircum paſcere prius ſoleant petroſelino, vt ex eo ſanguis vim diſſoluendi acutiorem & penetrantiorem ſibi acquirat. Quidni & ſimili modo idem in plantis fieri contingat? Homines diuerſitate alimenti diuerſam aſſumunt naturam. Plurimi, qui ſuillis & bouinis craſſis, induratiſq; per fumum carnibus quotidie veſcuntur, craſſis corporibus & moribus quotidie incedunt. Carnibus leporinis qui delectantur & frequenter pro alimento vtuntur, timidi euadunt. Simili modo plantarum virtútes variare varietate nutrimenti quis inficietur? Quia igitur varietas digeſtionis, telluris, & nutrimenti aliter atque aliter vnam & eandem plantam aſſiciunt, mutationemq; virtutum ei conciliant, remediis compoſitis, quæ ſparſim apud medicos in ipſorum libris leguntur, non ſemper tuto credendum eſſe merito cum ſanioribus Philoſophis ſtatuo.

3. *Circa plantas quatuor conſideranda ſunt, 1. Partes & ea, quæ è plantis chymico artificio parantur. 2. Propagatio & deſtructio. 3. Species. & 4. Vires ipſarum.*

CAPVT

CAPVT II.

DE PARTIBVS Plantarum.

1 *PArtes plantarum ſunt corpus vegetatiuum & anima vegetans.*

2. Corpus vegetatiuum ex partibus ſuis integrantibus cognoſcitur, quæ vel ſunt ſimilares, vel diſſimilares.

3. Similares ſunt vel liquidæ, vel ſolidæ.

Similares appellantur, quia etiam minutiſſima ipſarum portiuncula idem nomen cum ipſis retinet.

4. Liquidæ ſunt vel ſpirituales, vel corporeæ.

5. Spirituales ſunt (a) *calor natiuus, &* (b) *vapor.*

(*a*) Calor natiuus Græcis dicitur τὸ θερμὸν ἔμφυτον: aliis, ignis, Sol, anima, σπερματικὸς λόγος: Ariſtoteli θειότερον τῶν καλουμένων στοιχείων, καὶ ἀνάλογον τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ, Hermeticis alcool, vis opima lucis. (*b*) Vapor eſt ſulphureæ aut Mercurialis ſubſtantiæ, ſubtiliata eſſentia: Oritur quando ex ſucco, vel oleo intus ſe occultante beneficio caloris id, quod aqueum pingueque exiſtit, eleuatur, & vitæ continuitatem promouet. Appellari ſolet huiuſmodi vapor vulgaribus Chymicis Spiritus: vnde & idem nomen dedi partibus eiuſmodi flatuoſis. Calorem natiuum ſpirituali-

ſpiritualibus annumero partibus, quia penetrantiſſimæ naturæ eſt, ſuaque ſubtilitate non tantum partes molliores & laxiores, ſed etiam duriores & ſtrictiores inſtar tenuiſſimorum ſpirituum permeare potis eſt.

6. Corporeæ partes ſunt balſamus natiuus & ſuccus.

7. Balſamus natiuus eſt Sulphur corporeum, è quo calor natiuus exaltatur ad conſeruandam vitam plantarum.

Dicitur alias humidum radicale, humor primigenius, corpus aquoſum pluſquam eſſenſificatum, Balneum Dianæ, Materia perlata & cryſtallina: Naturæ penuarium, ex quo calor vitalis & Spiritus tanquam è ſpermate prodeunt, vniuerſumque corpus irrorant & ſuſtentant, Hylech, &c.

8. Succus eſt humor ex aqua communi in plantæ interiora viſcera beneficio caloris externi promotus, vt inibi ex corporea plantæ natura exugat vires & poteſtates vel ad flores, folia, fructus & ſemina in debitis vaſculis efformanda, & foras protrudenda, vel etiam ad vitæ conſeruationem.

Semen è quo planta naſcitur, propter copiam balſami natiui & Sulphurei magna quantitate ſucci non opus habet, ſed proiectum in terram propter vim magneticam ſibi inſitam attrahit in ſe aquam, quam mediante & iuuante calore externo in ſe coquit, partemque in ſuam natu-

ram

ram conuertit, ita, vt cum ante ſit paruuſculum corpus, neceſſario per aquei humoris incorporationem, atque ſucceſſiuam additionem rumpatur, augeatur, germenque protrudat: Quod ſi perfectionem nanciſcitur, fit ſubiectum, in quo ſuccus per radicem attractus & ſurſum eleuatus amplius digeritur & perficitur, vt ad extremitates & oras plantæ delatus flores, fructus & folia proferat, vitæque conſeruationi inſeruiat.

9. Partes plantarum ſolidæ ſunt Caro & fibræ.

10. Caro eſt craſſior plantarum ſubſtantia carni vel oſſi analoga, à cortice vndique ſecundum naturam tecta.

11. Fibræ ſunt prælongæ plantarum ſubſtantiæ, continuæ, fiſsiles, quæ eodem modo in plantam vniuerſam feruntur, quo venæ & nerui in animalibus.

Horum exemplo fibræ in plantis quoque aliæ venæ, aliæ nerui appellantur: venæ quidem, maiores & ſucculentiores fibræ: nerui autem tenuiores & ſicciores.

12. Diſſimilares plantarum partes ſunt radix, ſtipes, medulla, ramus, flores, ſurculus, fructus, cortex & folia.

13. Radix eſt pars plantæ terræ infixa alimenti primum receptaculum & digeſtorium, ac proinde officina, in qua nutrimentum præparatur in ſuperiorum partium perfectionem & ſtabilimentum.

14. *Stipes*

14. *Stipes est alimenti ſecundum receptaculum, à radice vſque ad cacumen plantæ ſe extendens.*

Dicitur ſecundum receptaculum, quia alimentum ex aqua à radice aſſumptum poſt aliqualem ipſius mutationem ad ſe recipit, magis magiſque inſiti balſami calore extrinſecus adiuto concoquit, atque in ſubtiliorem naturam tranſmutat. Radix ergo primum receptaculum, & ſtipes ſecundum erit, quia proxime à radice genuinum ſuum alimentum excipit. Stipitis vocabulum hic te non moueat ad contradicendum, beneuole lector, quod apud probatos autores eam ſignificationem, quam hic ei tribuo, non inuenias. Artificium eſt aliquando immutare ſignificationes, quando deſtituuntur vocibus genuinis. Si res per ſe patet, inanis inſtituitur controuerſia de verbis. Alij ſtipitis nomine hoc in loco ſtirpem apponunt: Sed ſtirpis vocabulum anguſtum nimis eſt, & arbori proprie competit. Id quod monere volui, ne potius in cortice, quam in nucleo ſapientiam quæras.

16. *Medulla eſt pars in medio carnis plantæ conſiſtens.*

Quibuſdam cor, aliis matrix vocatur.

16. *Ramus eſt ſubſtantia è ſtipite primum ſub forma noduli, ſecundo ſub ſpecie folij proueniens, vſque dum nutrimenti vberioris ſubminiſtratione in maiorem & conſtantiorē naturam abeat, atque à ſtipite inſtar brachij vel pedis dependeat.*

Annotatio.

Rami cum fructibus auulsi dicuntur Termites: cum floribus vero vel foliis auulsi, frondes.

17. *Flores sunt prodromi fructuum præparantes viam, quam materia fructuum, & deinceps alimentum ipsorum permeare debent.*

18. *Surculus est substantia, quæ ex ramis simplex annuatim oritur.*

19. *Fructus sunt domicilia seminum, per quæ species plantæ propagari queant.*

Appellantur aliis fœtus, per similitudinem quam habent cum fœtibus.

20. *Cortex est plantæ tegumentum, quo caro ipsius vndique induta & circumdata est.*

21 *Isque est vel exterior, vel interior.*

Exterior superficiem stipitis occupat. Interior sub exteriore cum quadam teneritate coniunctus proxime carni plantæ adnascitur.

22. *Folium est flexilis substantia, quæ ramis adnata & singulari virore induta plantam amabilem reddit, atque flores & fructus sua præsentia ab impetu nociuo non raro tuetur.*

Germanis nominatur ein Blat. Per se notum est, ac sic non opus hinc esse videtur, vt accuratius describatur.

23. *Appendicis loco doctrinam & explicationem musci, fungi & lacrumæ hic subiiciam.*

24. Muscus

24. *Muscus est excrementum herbaceum, instar lanuginis in corticibus plantarum nascens.*

Muscus de arboribus pendens instar filorum tenuium & longorum signaturam habet pilorum: ac proinde inseruit restitutioni pilorum in iis locis, è quibus vitio alicuius morbi deciderunt.

25. *Fungus est excrementum solidum, instar spongiæ feræ plantæ adnascens.*

Fungi in medicina suum etiam habent vsum. Fungus betulinus hæmorrhagiam narium & vulnerum mirandum in modum sistit. Sanguinis signaturam in se manifeste gerit. Dicitur & idem præstari à fungo querno.

26. *Lacruma est humor crassus è plantis sua sponte exsudans.*

27. *Estque vel aquea, vel picea.*

Illa in gummi concrescit, hæc in resinam coit.

28. *Gummi est lacruma ex mucilaginoso humore concreta, in igni crepitans, & flammam difficulter concipiens.*

Huc refertur gummi vermiculatum, quod concretum est in grumos vermium figura. Galbanum, quod dat Syria in Amano monte è ferula. Maxime laudatur teste Plinio capit. 26. lib. 12. cartilaginosum, purum ad similitudinem Ammoniaci, minimeque lignosum. Sincerum

ſi vratur, fugat nidore ſerpentes. Per ſe bibitur, ait idem Plinius capit. 5. lib. 24. ad tuſſim veterem, ſuſpiria rupta, conuulſa. Imponitur Iſchiaticis, lateris doloribus, ſtrumis, articulariorum nodis, dentium quoque doloribus: Illinitur & cum melle capitis vlceribus. Odore comitialibus ſubuenit, & vuluæ in ſtrangulatu. Abortus non exeuntes trahit appoſitu vel ſuffitu. Medetur & à Scorpione percuſſis. Bibitur in difficili partu fabæ magnitudine in vini cyatho: nocere vrinæ exiſtimatur. Ammoniacum, Sagapœnum & Opoponacum: Quæ Gummi cum Galbano veniunt in compoſitionem emplaſtri ſtiſtici Paracelſi, & Herniam curare dicuntur.

29. *Reſina eſt lacruma plantæ oleaginoſa, flammam facile concipiens.*

Qualis eſt Terebinthina, larigna, μαςίχη, Colophonia, &c.

30. *Sic fuerunt partes: Ea quæ Chymico artificio è plantis eruuntur, ſequuntur, & ſunt aquæ deſtillatæ, ſpiritus, oleum, cinis, Sal, extractum, cinis omnibus viribus per lixiuium exutus.*

31. *Aquæ vulgariter deſtillatæ participant de natura phlegmatis, ac proinde vix plus virium obtinent, quam aqua communis: Philoſophice vero digeſtæ, coctæ, & deinde ſecundum artem deſtillatæ præſtantiores ſunt.*

32. *Spiritus eſt volatilis ſubſtantia, maxime*

ſubtilis

subtilis, calore eximio impregnata, flammamque facile concipiens.

Vt videre est in Spiritu vini, rosarum, roris marini, &c.

33. Oleum est Sulphur liquidum artificio Philosophico resolutum & prolectatum è plantis.

34. Cinis est puluis è plantis combustione factus.

35. Sal est substantia solida è cinere per aquam communem extracta, & euaporatione humoris incocta.

Sal humorem mirabiliter amat, eique facile se vnit, vt etiam in loco humido positum vapores aqueos inuisibiliter ad se trahat, & exinde in liquorem abeat.

36. Extractum est substantia è plantis elicita per aquam mediante digestione, maceratione, & euaporatione aquæ vsque in liquidam consistentiam.

Non aliter quemadmodum carnes, quando in aqua coquuntur, eidem aquæ suas vires & subtiles essentias ita imprimunt, vt si aquam superfluam euaporare permiseris, crassiorem deinde essentiam in fundo deprehendere possis: ita etiam plantæ si in aqua vel Spiritu vini diu macerantur & coquuntur, ita aquam afficiunt, vt quinta quasi essentia post euaporationem liquoris appareat. Similiter aqua, quando in i-

psis plantis à natura cocta satis est & conuersa in succum, potest tibi esse materia (si succum exprimere noueris) è qua similiter extractum plantæ confieri queat.

37. *Cinis per lixiuium Sale exutus alias caput mortuum plantæ dicitur.*

38. *Hactenus corpus vegetatiuum in suis integralibus partibus fuit explicatum: Animæ vegetantis doctrina insequitur.*

39. *Anima vegetans est ignis in plantarum humido radicali sedem habens, atque actiones vitales promouens.*

Ignis est, quia calorem natiuum è se fundit, & heterogenea à pabulo caloris natiui de die in diem absumpti segregat, & id, quod calori natiuo, humidoque primigenio simillimum est, in hoc disponit, vt in summam puritatem deductum corpori vegetatiuo assimiletur, & sic vitæ continuationem afferat.

40. *Eius officium est, moderari operationes vegetatiuas.*

Vt sunt attrahere alimentum, attractum dissoluere, heterogeneum separare, homogeneum assimilare, & sic vere nutrire.

CAPVT

CAPVT III.
De propagatione & destructione Plantarum.

1 *PArtibus plantarum explicatis propagationem & destructionem earundem declarabo.*

2. Propagatio est plantæ in esse promotio, vt tum diuturniorem, tum meliorem existentiam assequatur.

3. Diuturniorem existentiam consequitur planta nutritione & generatione.

Nutritio conseruationi plantæ diuturniori necessaria est: planta enim quia corpus est ex Elementis haud adæquate mixtis constans, vitamque actualem possidet ex vaporibus actualibus è balsamo fluxili eleuatis, in se calorem, qui de die in diem humidum primigenium absumit, habet, ac proinde restaurationem eius serio requirit. Restauratio istius balsami non potest fieri sine debito alimento, è quo attracto consimilis balsamus ab Archæo plantæ eliciatur, eique assimiletur. Alimentum vero nullum in hoc mundo naturale existit, quod non sit extra illud, cuius conseruationi diuinitus sit destinatum. Igitur & planta extra se habet alimentum, quod eius nutritioni inseruire debeat. Alimentum autem quatenus & quamdiu extra plantam est, conseruare eam non potest. Ea de causa in plantæ interiora viscera intromittatur & recipia-

tur oportet, vt in iis in nutrimentum conuertatur, atque humido seu balsamo natiuo se in conseruationem plantæ firmissime aduniat, vt huiusmodi coniunctio & vnio fieri possit, plantæ insunt vires, quibus & alimentum ad se attrahat & attractum in suis genuinis vasis coquat, digerat, purificet, & in succum & sanguinem (vt sic dicam) conuertat. Hæc dum efficit, impuritates beneficio balsami separat, per conuenientia emunctoria expellit, & sibi tantum ex nutrimento retinet illud, quod suæ naturæ summe consentaneum est, vt ex eo suum esse continent, vitamque sibi tamdiu conseruet, quam diu natura ipsa ex destinatione sua permittit.

4. Nutritione assequitur planta diuturniorem existentiã, dum planta vel ex aqua simplici vel ex aqua corroborata nutrimentum sibi attrahit & assimilat.

Pura & simplici aqua nutriuntur plantæ, quando ratione telluris nihil de alieno Sale & pinguedine immiscetur, & tantum simplex aqua ad nutritionem concurrit: Corroborata vero aqua tum nutriuntur plantæ, quando vel agri stercorantur, & ex fimo humor terræ inhærens pinguedinem quandam sibi assumit, atq; calore extraneo subtiliatus eam secum ad intima penetralia deducit: Vel quando terra naturæ beneficio alieno Sale & Sulphure est imbuta, vt vel hinc de alienis istis substãtiis humor nutriẽs aliquid sibi approprier, atq; in plantarũ substantiã secum vehat, vel quãdo ab homine Sal aliquod pingue adspergitur, vt in humore naturæ conuenienter resolutum per

insitum oleum fertilitatem plantis conciliet. Id quod norunt optime ii, qui cinerem ex lignis confectum terræ adspergunt semina & radices plantarum sustentanti. Vbi tamen non possum non improbare eorum institutum, qui aliis persuadent, vt decidua arborum folia & frutices indiscretim in cineres redigant, & cineres illos deinde in tellurem spargant, cum potius id docendi fuissent, vt per putrefactionem ex deciduis foliis & stramine, aliisque arefactis herbis salis pinguedinem eliciant, atque tum demum terrę inserant. Plus efficiunt qui hoc obseruãt, quam ii, qui violento igne multum pinguedinis innatæ absumũt. Quod etiam ipse euentus tandem docebit. Subitæ naturalium corporum dispositiones raro in aliorum naturalium corporum vtilitatem cedunt. Quo Sal aliquod tardius elicitur, eo tenuius & subtilius in essentia & efficacius in virtute existit.

5. Generatione assequitur planta diuturniorem existentiam, quando in semine suo genuino eius species propagatur.

Generatio plantæ fit hoc modo. Semen eius vel natura in terræ intimis cunabulis delitescit, vel ingenii humani industria in terram proiicitur, aliaue via telluri, in qua alias secundum naturæ influentiam & dispensationem non habetur, inseritur. Quo facto, calore Solis consentaneo humor aquæ terram vbique permeans attenuatur, redditurque idoneus, vt seminis corpus penetrare, penetrando dissoluere atque ad germinis productionem disponere queat. Tum radix &

germen prodit, & in germine noua vasa confi-ciuntur, in quibus humor per radicem (hæc enim eo fine ante omnia nascitur, vt sit primum succi nutrientis receptaculum, & officina digestoria, vt supra perspicue dictum est) attractus vlterius concoquatur, & digeratur ad perfectionis plantalis ampliorem dispensationem introducendã. Et sic fiunt stipites, rami, surculi, folia, flores & fructus.

4. Meliorem existentiam planta assequitur transplantatione & insitione.

5. Transplantatio est plantæ vel partis eius in aliam terram transpositio.

Fit hæc duobus modis, 1. quando integræ plantæ de terra in terram transferuntur, 2. quando partes de plantis auelluntur, & aliis terræ locis inseruntur, vt nouas agant radices, & propriam plantæ speciem constituant. Hoc modo buxus, salices, rosmarinus propagari possunt.

6. Insitio est surculi de planta desumpti in alterius plantæ truncum insinuatio, vt ex viuo isto trunco spiritum vitalem sibi hauriat, humorem nutrientem exugat, & sic in plantam integram excrescat.

Hac via arbores multiplicari & propagari solent, quamuis & aliæ viæ sint, quibus ipsarum species conseruari possint, nimirum seminis proprii promotio & balsami perfectissimi secretior communicatio, de qua arte sincerioris Sophiæ culto-

cultores sibi gratulantur & triumphant. Hi enim sunt veri Philosophi, veræque doctrinæ veri filii, qui non tantum vegetabilium interiores virtutes balsamicas ita corroborare nouerunt, vt etiam vitis in vnius mensis spacio malleolos (qui sunt nouelli palmites plantationi idonei) folia, flores, vuasque maturas proferat: sed etiam metallorum naturas in id disponere didicerunt, vt & semen de se fundant, & perfectioribus præstantioribusque viribus induantur, dum in aurum, reiectis omnibus fecibus & impuritatibus balsamo minerali congeneo & summe exaltato imperfecta metalla transmutantur, & aurum ipsum pro Philosophi ingenio & naturæ permissione in nobilissimam conuertitur medicinam.

7. Propagationis plantarum doctrinam sequitur doctrina destructionis eorundem.

8. Destructio plantarum est, qua vel à sua specie in peregrinam transformantur, vel partes earundem iacturam in suo tali esse patiuntur.

9. Destruitur autem planta, vel totaliter, vel partialiter.

Totaliter, 1. quando è matrice priusquam matura est, eruitur, & ex viuo in mortuum transmutatur cadauer. 2. Quando in minutissimas portiones atteritur, scinditur & finditur in alium vsum, 3. quando aqua ex planta destillando elicitur, extractum macerando conficitur,

vel ipsa

vel ipſa planta menſtruo vniuerſali in medicinam magnam exaltatur. 4. Quando in cineres igne comburitur. 5. quando quidem in matrice relinquitur, ſed nutrimenti priuatione emoritur, 6. quando tota ipſius ſubſtãtia putreſcit; id quod fieri ſolet in ventriculis eorum, à quibus plantæ in cibum aſſumuntur. *Partialiter*, 1. quando ramuli plantæ vi auelluntur, 2. fiſſuræ ei inferuntur, 3. peregrina Salia radicem & caulem corrodunt. 4. Vermes, formicæ, terræ pulices & alia inutilia pondera terram fœcunditate ſua ſpoliant, vt plãta telluri infixa nutrimento ſufficienti deſtituatur, atque de vigore ſuo aliquid remittere cogatur, & 5. quando planta Solis calore emaciatur, & parte nutrimenti inde priuatur.

Annotatio.

Deſtructionis plantarum multi ſunt modi, quemadmodum iam abunde percepiſti ex dictis: Vnus tamen ex iis ante omnia probe conſiderandus eſt, quo deſtruuntur plantæ parteſue eius ex iis quæ vna cum nutrimento plantæ corpori inferuntur, & ſunt plane à corporis natura aliena: Nam hæc quia excerni debuerunt, iure excremẽta appellantur, & nõ exiguam incommoditatem vitiaque innumera introducunt, quando intra plantæ cancellos relinquuntur, atque ibi putrefactionem ſubeunt. Veriſſimum eſt, omne alimẽtum plantæ habere in ſeſe duo: *Vnum* quo à planta aliquid aliud atque diuerſum eſt: *Alterum* quo cum plantæ ratione in ſpiritu vniuerſi conuenit, atque poteſtatem obtinet, qua in plantalem naturam

turam transformari queat. Illud ſecundum quod alimentum à planta differt, beneficio balſami plantæ natura inſiti ſeparatur, & per poros excretioni deſtinatos foras emittitur. Quod ſi vero accidit vt eiuſmodi pori præter naturam conſtringantur, ſuperfluiſque materiis impleantur, excrementa in corpore relinquuntur, & humoribus aſſumptis alienis fiunt matrices ſeminum vitioſorum, è quibus vitia & morbi plantarum poſtea, mediante digeſtione (quæ eſt ſeminibus vitioſis naturalis, non naturalis vero plantæ, in cuius intimis viſceribus alienæ matrices fœtus alienos plantæ mortem & interitum minitantes latitant) ortum ſuum trahunt, niſi à forti balſami plantalis natura humores iſti maligni & ſemina vitioſa vincantur, atque in naturam congeneam & ſalutarem commutentur. Magna ſane vis & metamorphoſis eſt, qua balſamus innatus excrementa vi quadam externa repreſſa in ſalutarem ſubſtantiam ex nociua materia transformantur, atq; in humorem plantæ nutritioni conuenientē permutantur. Scio illum, qui veræ ſapientiæ nondum litauit, vix credere tam regalem virtutem balſamo innato vere tribui poſſe: Sed veræ doctrinæ filii experientia didicerunt, lolium ſæpiſſime in triticum conuerſum fuiſſe: imo ſciunt modum & viam, qua etiam maxime venenata planta in ſalutarem & ſuauiſſimam medicinam fere in temporis momento, balſami incorruptibilis communicati efficacia tranſponatur & conuertatur.

CAP.

CAPVT IV.

De Herbis.

1. *ADhuc de propagatione & destructione plātarum: Sequuntur earum species.*

2. *Planta ergo est trium generum: Primi generis planta est herba: Secundi generis, arbor: Et tertij generis planta est frutex.*

3. (a) *Herba est planta, à cuius radice* (b) *caulis assurgit, vt in eo humor è radice adscendens magis magisque digeratur & subtilietur, atq; tandem protrusus vi plantalis naturæ in folia,* (c) *flores & fructus abeat.*

(*a*) Græcis βοτάνη: vnde βοτανικὸς, Herbarius. Caulis est stipes herbæ. (*c*) Vbi notandum, non semper flores, non semper fructus ab insito herbæ Archæo protrudi: vel quia propter indispositionem herba sterilis est; vel quia externo frigore aliisue accidentibus naturæ vis infertur, vt ne possit flores & fructus eniti. Pœonia masculus semen, quo propagetur, non producit. Sic & filix.

Axiomata.

I.

Natura suis quibusque terris & regionibus suæ genti, suo climati, suo cælo, suo seculo herbas producit & temperat. Croll. ex Paracel. p. 5. præfat. de Signat.

Sicut

Sicut terra cuique regioni victum & amictum exhibet, si non ad superfluam voluptatem, tamen ad necessitatem sufficientem: Sic etiam rerum ipsa Mater, eademque parens Natura, quæ omnibus prouidit abundanter, medicamentorum sufficientiam distribuit necessariam. Vere igitur Agrippa dicit: Stultum esse ex India petere, quod domi habemus, existimantes propriam, neque terram, neque mare sufficere, patriisque rebus peregrina, frugalibus sumptuosa, facile acquisibilibus difficilia, atque ab ipsis vsque terræ finibus importata præferentes. Et quamuis exotica maiores haberent vires, sicuti desidiosi nostra non inquirentes, ac ex peregrina arrogantia peregrina semper sectantes asserunt, qui non communem salutem, sed suæ negotiationis compendium quærunt, persuadentes nobis nonnisi preciosa quæq; plurimum prodesse, tamen illa nonnisi sui climatis hominibus, quibus creata & producta sunt, putabimus salubria: Si enim peregrina nostris corporibus tantopere conuenirent medicamenta, proculdubio natura, quæ omnibus cumulate prospexit, factum esset, vt hęc apud nos quoque nascerentur. Transmarina ergo & domi nostræ non nascentia medicamenta corporibus nostris propter climatum & influentiæ diuersitatem non possunt adeo amica & familiaria esse, Ex eodem Crollio.

II.

Omnis herba suam ipsius insitam virtutem certo & infallibili signo homini ostendit.

Vtno-

Vt nostri intimi mores ex corporis externis notis inuestigari possunt; sic ex plantarum exterioribus signis homo interiorum virium admoneri potest. Planta enim veluti occultis verbis ægris mortalibus vires & abstrusarum rerum thesauros reserat, vt discat omnium miserrimus homo, quomodo sibi morbido opem ferre possit: Quemadmodũ passer stipula pendẽte, & merula cantu suo nidum propriũ prodit: ita herba in se signaturã gerit, qua vires ipsius internæ nobis pateſiãt. Quẽadmodũ in aquis resplendet vultus prospicientium: ita certis signis externis relucet & apparet intuenti virtus intus latens. Ipsa enim proprietas rerum occulta & spiritus latens se ipsum prodit certis quibusdam notis & signis externis, & pro natura ac indole sua talem effingit signaturam, figuram, proportionem & habitum, qualis à Sapientibus vult agnosci. Quæ signatura Magiæ naturalis initium & quasi Alphabetum primumque Elementum est. Signaturæ vero quo plures in eademque planta ad vnam eandemque rem significandam collimant, eo sunt certiores. Vnus spiritus vbique in omnibus idem est. Quanto magis idem spiritus in diuersis rebus conuenientem formam & figuram sub eodem producit climate, tanto magis eædem res se mutuo afficere & iuuate possunt: Simile enim simili additum robur & vires auget, atque si opus fuerit, hostem eius, cui simile est, viriliter exturbat.

III.

Herba quæ prodesse humano corpori debet, debito tempore & loco colligitor.

Verum

Verum enim est, vnam & eandem herbam diuersis horis & diebus collectam sæpe diuersis virtutibus esse præditam. *Sic* bellis maior, bellis minor, & herba paralysis, Schlüsselblumen / quãdo 5.6.& 7. April. mane ante ortũ Solis colliguntur, multum emolliunt & tenuant. Sed eædem herbæ ad hæmorrhæam sedandam colligi debent mense Iunio, secundo die à plenilunio, sub crepusculo noctis. Carduus benedictus sub initium Iunii collectus vulnera recentia mirabiliter curat, si decoctis immiscetur, & in puluerem subtilissimum atteritur, vt in cibo huius sit vsus. Alio vero tempore collectus idem carduus nunquam eas vires de se profundet. Vrtica debito tempore collecta cancri dolores citissime & quasi subito mitigat, & stupendum in modum tollit: indebito vero tempore si collegeris, nunquam illud beneficii præstabit. Possem adhuc infinita exempla de eadem re adiicere: sed non opus esse arbitror, præsertim cum rei plantariæ consultissimi viri Dn. Carrichteri liber de herbis, earum virtutibus & collectione publice excusus habeatur. Quem si quis diligenter & summa cum inquisitione perlegerit, atque ex eo fundamentum in re herbaria posuerit, nihil aberit, quin in meam sententiam sit iturus, atque idem mecum affirmaturus. Quæ cum ita sint, omnis cordatus vir facile errorem quorundam medicorum agnoscet, qui permittunt pharmacopœis, vt herbas, vndecunque apportentur, & quocunque collectæ fuerint tempore venales habeant, & receptis suis immisceant. Admonere illos deberet erroris vel illud vnicum,

cum, quod in curando herbarum eiusmodi v-sus frequentissime fallat, & medicina inde magis magisque in contemptum abeat. Vidi Wetzflariæ ante aliquot annos vetulam, quæ medicinam sibi arrogabat, atque omnis generis herbas, etiam eas, quæ erant inter se diuersissimæ naturæ, in vnum ahenum me præsente conijciebat, aquamque affundebat, & ita coquebat. Decoctum hoc quodlibetarium vendebat hominibus in vsum contra omnes omnium animalium, tam hominis quam bestiarum domesticarum morbos. De fœmina ista rumor hic spargebatur, quod in consiliis dandis vteretur auxilio Diaboli, atque cum eo commercium haberet. Huiusmodi medicastros & alibi inueneris. Sed cum contra naturæ ordinem medicinam faciant, digni sunt, qui è Republ. qualibet extrudantur, atque ad aliud vitæ genus violentia & magistratus serio mandato adigantur.

IV.

Verus Philosophus virtutes herbarum non explorato ex vulgaribus herbariis, sed potius ex signatura experientia, atque ijs hominibus, qui eas certa experientia indagauerunt.

Plurimi inueniũtur, qui ad vulgares herbarios libros adeo adhærescunt, vt in iis nihil nisi meram veritatem contineri, atque infallibiles herbarum virtutes describi arbitrentur. Etsi vero non semper & vbique eiusmodi descriptiones fallant, tamen ita se habent, vt tuto verus Philosophus

ſophus iis credere non poſſit. 1. Quia virtutes herbarum ad certas terræ regiones non adſtringunt. 2. Quia potius ex aliorum ſcriptis, quam experientia propria herbis eas virtutes adſignant. 3. Quia frequentiſſime virtutes herbis adſcriptæ experientiæ non reſpondent. 4. Quia ab inquirendi ſtudio hominem eiuſmodi libri auocant, & 5. Quia illi, à quibus virtutum herbarum notitia ad herbariæ rei vulgares Scriptores peruenit, non nobis, ſed ſuæ patriæ, vtpote quæ eas virtutes tanquam ſibi proprias experta eſt, inde inſeruire voluerunt. Vt complexiones hominum pro varietate regionum, quas inhabitant, variant: ita virtutes quoque herbarum eiuſdem ſpeciei pro diuerſitate ſoli, conſtellationum, diſpoſitionis aeris & temperamenti diuerſæ ſunt. Non ergo ſequitur: Galenus hac herba curauit Elephantiaſin: Ergo & hodierno tempore hodierni medici eadem herba Elephantiaſin curare poſſunt in his regionibus. Græcia enim, in qua Galenus vixit, per ſoli iſtius diuerſam conditionem, aeris aliam temperiem, aliamque conſtellationem, vires herbarum aliter diſponit & diſtribuit, quam hoc in loco noſtra Germania. Vnde radix Aronis in locis noſtris frigidioribus adeo feruens & mordax naſcitur, vt os & fauces exurat: at quæ in Lydia prope Cyrenen vrbem prouenit, exteriori forma noſtræ plane reſpondens dulcis & grata eſſe dicitur guſtu, vt raparum inſtar homines in cibo ſine nocumento ea vti poſſint. Quid? non tantum Græcia à Germania, ſed etiam Germaniæ ipſius

regiones adeo à se inuicem diuersæ sunt, vt herbarum eiusdem speciei virtutes inde necessario longe inter se differant: Id quod vel vina diuersa diuersis in locis Germaniæ nascentia abunde nos docent: Alio modo se habet vinum Rhenanum, alio modo vinum Francicum, alio modo Gueilburgicum, alio modo Thuringicum. Si ergo pro varietate locorum vina in viribus variant, quid prohibeat, quo minus id faciant herbæ? Quid ergo, ô Medice, quisquis fueris, in methodo curandi sine discretione imitaris Galenum, eiusque asseclas, cum hic in Germania tuto ipsorum remediis vti non possis, vtpote quæ ad tuum clima non accommodata sunt? Si sane magna est (vt recte vult & sentit D. Ioannes Freitagius) Italicarum & Germanicarum naturarum seu complexionum discrepantia, quia alia vtrobique cœli solique facies, alia victus ratio, diuersi mores, consuetudines & studia, vt vel hinc Germani normam medendi in Italia receptam non ferant, aliaque medicamentorum genera suis naturis accommodata desiderent, iuxta Hippocratis oraculum præcipientis, largiendum aliquid regioni, consuetudini & ætati, necessario fatendum fuerit, herbarum eiusdem speciei in Germania, Italia, aliisve terris nascentium, etiam esse in viribus discrepantiam easdem ob causas. Quare non regat nos, ait Paracelsus, ingenium & sensus Arabum: Aliud enim est Arabs: Aliud Alemannus, nec vnum est Germania cum Chaldæis. Errauerunt cuncti Auctores, qui sequebantur Auicennam, Hippocratem, obseruantes suos

Canones

Canones in nostris Regionibus. Nec est, quod apud nos verum dixerunt Græci: Scias enim Medicos veritatem in sua patria expertos esse, & generatur quæuis veritas in sua domo: vt Christiani in sua Ecclesia, ita & Medici in sua patria.

V.

Nomina herbarum scire, non est virtutes earundem nosse.

Hoc tempore permulti vbiuis gentium prodeunt, qui vel in eo sibi eruditionem tantam, vt alios nescientes præ se contemnant, adscribunt, quod herbas quoad faciem norint, atque nomina, quæ ab aliis iis insignita fuerint, teneant: sed ingenue fateor, me non posse improbare, quod appellationes herbarum varias didicerint, atque herbam ab herba separare sciant: me vero improbare, quod in notitia nominum eruditionem collocent, cum virtutes herbarum ignorent.

Aiunt quidem se scire quid possit Chelidonia, quid virium habeat Persicaria, quid virtutis in lactuca, brassica, portulaca, &c. contineatur: Sed si examinantur, omnes eas virtutes ex libris incerta pro certis ponentibus hausisse deprehenduntur. Impossibile est ex libris vulgaribus exquisite potestates herbarum addiscere, cum in iis exquisite conscriptæ non habeantur. Id quod suo loco & tempore probabitur, atque satis etiam cuiuis meditanti ex paulo ante dictis patebit.

VI.

Vniuscuiusque herbæ ætas probe dignoscenda est.

Singulæ plantæ quatuor ætates habent: Prima est germinis, in qua succus primum è semine vel radice prorumpit, & in germen efformatur. Sub hanc ætatem etiam cadit surculus arboris trunco alicui iam insitus & vere vnitus. Hæc ætas confertur hominis infantiæ & pueritiæ. Secunda ætas plantæ est status eius, in quo calyculos format, è quibus flores prodeunt: Confertur adolescentiæ & iuuentuti. Tertia ætas est status plantæ, in quo flores & fructus edere apta, ac proinde in summo vigore est: Confertur virilitati. Quarta & vltima ætas est status plantæ, in quo vigor & vires ipsius paulatim minui videntur, ipsaque ad interitum sensim propendet. Plantarum senectus hæc est. Notanda hæc sunt cuilibet naturæ studioso, quæ dico: Vires enim pro ratione diuersarum ætatum in vnaquaque planta variare solent: Quemadmodum videmus recentem cereuisiam virtute laxandi esse præditam: veterem vero constringendi facultate esse indutam: Ita etiam herbæ sub prima ætate alias obtinent vires quam sub secunda. Et quis nescit, vires herbarum consistere in Essentia quinta per Elementum aquæ in intimis plantæ visceribus extracta? Quod aquæ Elementum quo diutius mediante calore congruo in plantæ stipite & ramis excoctum fuerit, eo efficacius ex plantæ corpore vires & virtutes essentiales sibi imprimit,

imprimit, & ſe eis imprægnat. Non aliter ac apparet in coctione herbarum per aquas. Quo longius coquuntur, eo virtuoſius aquæ virtutes & potentias herbarum proliciunt, ſibique aduniunt. Quidni ergo ſimili modo ſuccus in corpore plantæ multum excoctus vires ſolidiores ex eo exugit & acquirit? Adſpicite vitem. Quando in ea aqua è terra per radicem aſſumpta & in ſtipitem delata calore conuenienti longius digeritur, ex vite eſſentiam eius quintam ſibi attrahit, includit, atque in vuas protrudit: Quæ vbi maturuerint, generoſius vinum fundunt, quam ſi citius leguntur, immaturæque ex coctionis defectu relinquuntur. Pyra immatura, quia ſal ipſorum corroſiuam naturam propter imperfectam digeſtionem nō depoſuit, corpori hominis tormina, flatus, dyſenteriam & alia incommoda non raro inferunt: matura vero in hominis ſuaue & ſalubre edulium cedunt. Helueticos milites, ait Quercetanus c.6. pharmacopœæ reſtitutæ, nouimus ceu ſtrage quadam vineta obruiſſe, vuaſq; magna voracitate depauiſſe. At quid accidit? nimirum quia crudum, non coctum nec rite fermētatum vinum vorare quam bibere maluerunt, inconſideratæ voracitatis dederunt pœnas: nam dyſenteria paulo poſt maxima eorum pars interiit. Salubrius & lætius egiſſēt, ſi, quo vnice gaudent, merum perfectum & rite fermētatum fuiſſent præſtolati. Quorſum hæc, forſan inquis? Audi & attende. Medici hodierni vt plurimum receptas, vt vocant, ſeu medicamenta ex variis ſimplicibus cōpoſita ab antiquis mutuātur, ad pharma-

copœos eorum compoſitionem mittunt, & non ſuperaddunt ſimplicium ætates: vt inde pharmacopœi ſuo officio ſe defunctos eſſe arbitrentur, ſi modo ſpecies quocunque tempore indiſcretim collectas medicamenti præſcripti præparationi inſeruerint: Verum quantus ſit error, ex diſcrimine ætatum & virium vnius eiuſdemque herbæ abunde cognoſci poteſt: Et euentus, qui adminiſtrationem eiuſmodi remediorum inſequitur, euidenter probat, temere cognitionem ætatum in herbis præteriri. Imperitum & ineptum oportet eſſe, qui videre nequit, quod medici fundi calamitas non exigua ex ignoratione virium ſecundum ætatem mutatarum exiſtat. Expergiſcimini, ô medici, è ſomno, & in vias inquirite, per quas antiquorum medicina hac in parte emendari & reformari poſſit, ne poſteritas noſtra vos ignorantiæ & inſcitiæ arguat, atque vos veræ medicinæ plane ignaros fuiſſe intelligat.

Audite vocem meam, & eo laborate, vt vera medicina, quæ ſparſim ab indoctis deprauatur, & ab agyrtis deformatur, priſtino reſtituatur nitori, autoritatemque ſuam, quam ex primis eius Doctoribus obtinuit, iterum nanciſcatur. Deum indeſinenter orate, ſtrenue laborate, naturam macrocoſmi & microcoſmi profunde indagate, & obtinebitis illud, quod ſerio optatis.

Sub finem hæc Paracelſi de ætatibus plantarum vobis conſideranda & cum dictis conferenda ſubiicio: Ita ait lib. de ſignat. rerum natural.

Alle

Alle Kräutter / was eines Geschlechts ist / hat auch ein Chiromantiam. Daß aber die Linien derselbigen vngleich sind vnnd in einem mehr vnnd grösser als im andern / ist allein des Alters schuld: derhalben sagen wir hie / daß die Chiromantey der Kraütter zu anders nicht Nutz sey / denn allein zuwissen vnnd zu erfahren das alter eines Krauts vnnd seiner Wurtzel. Denn je älter / je grösser vnnd sichtbarer seine Linien werden / je träger jhre wirckung / kleiner jhre Tugendt / vnnd vnkräfftiger jhre Natur. Derhalben die Kraütter je jünger (in secunda & tertia ætate) sie seyn an Jahren / je kräfftiger auch an jhren Tugenden. Denn zu gleicher Weiß wie der Mensch im alter abnimpt an allen seinen natürlichen Kräfften: Also auch die Kraütter mit dem Alter an Kräfften vnnd Tugenden abnehmen.

VII.

Herbæ à suis astris, non à cœlestibus firmamenti sideribus vires & virtutes suas obtinent.

Sunt quidam in ea opinione, herbas virtutes suas mutuari à cœli externi superioris potestatibus, atque ex earum influentia vicissitudinem & varietatem operationum, vt & essentiales vires consequi. Sed sciendum est, externi cœli astra agere quidem in herbas, mutationemque iis inferre, non vero tanquam herbarum principia operationes earum moderari: Habent enim herbæ à suis sibi innatis astris efficaciam agendi determinatam, ab astris vero externis accidenta-

lem quandam, efficaciæ herbarum ſuperadueni-
entem. Hoc volo: Herbæ id quod agunt ſecun-
dum naturam ſuam determinate, illud idem
quodammodo accidentaliter mutatur ab exter-
nis Elementorum influentiis. Vnicuique cor-
pori ex Elementis conſtituto natura aſtra poten-
tia intime ſingula viſcera inhærent, & cum ex E-
lementis nutrimentum ſuum petere debeant, ac
quotidie etiam aſſumant, ita excipiunt alimen-
tum ex Elementis, vt naturam Elementi vniuer-
ſalem ad certam ſpeciem definitamque naturam
determinent, vt vel hinc innoteſcat vires Ele-
mentorum eorumque quæ in Elementis ſunt, &
ad conſeruationem corporis referuntur, infrin-
gi & ſuperari ab aſtris internis iſtius corporis,
quod ex Elementis Elementatiſque aliis conſer-
uandum eſt. Vbi tamen notandum eſt, quod E-
lementa & Elementata eo citius & minori cum
moleſtia laboreque in naturam herbæ alteriuſ-
ue corporis conuertantur, quo magis & propi-
us cum herba conſpirauerint: & eo tardius ma-
iorique negotio in naturam herbæ corporiſue
alterius abeant, quo remotius ab herbæ eſſen-
tia diſtent. Hoc quando fit, maiores mutatio-
nes externæ herbæ aliique corpori accidunt, &
vires corporum euidentius contorquent & mu-
tant, aliamque accidentalem formam iis infi-
gunt, vt ſub ea facie, qua prodeunt, in lucem
haud veniſſent, ſi potentiora ſidera externam
formam virium & operationum non adeo po-
tenter repreſſiſſent & immutaſſent. Non tamen
externa ſidera reliquaque Elementa, quate-
nus

nus se habent vt vniuersales causæ, vires à propriis astris herbarum primo & immediate prouenientes tollunt penitus & interimunt, sed tantummodo hoc efficiunt, vt eædem vires retusæ appareant, si ab astris externis disconuenientibus influentia in interiora viscera herbarum intromittitur: Si vero astra externa cum astris internis herbarum notabilem & accuratam harmoniam obtinuerint, mirandum in modum operationes earundem herbarum increscunt, potenter se exerunt, atque maiori cum voluptate efficaciaque foras effluunt: Simile enim simili confortatur, contrarium vero è contrario impeditur, immutatur, & sæpe tollitur. Vt hæc, quæ dixi, dilucidius intelligas, finge calorem Solis esse vniuersalem causam (vt quoque est) agereque in ceram & lutum. Cera quia principium mollitiei in se habet ex astro suo, patitur se à Sole emolliri: lutum vero quia principium duritiei ex astro sibi innato obtinet, patitur se eodem Solis calore indurari: Vnde liquet determinari influentias Solis à principiis & astris internis inferiorum. Forsitan hic obiicere possis, quod Medici naturæ hactenus vim intulerint, dum herbas certis & statutis temporibus colligendas esse publicis scriptis prodiderint, cum à superioribus astris actiones & vires herbarum nullo modo secundum sententiam iam ante explicatam proueniant. Verum Medicorum institutum laudabile est, & cum dictis optime conuenit: herbæ enim à suis quidem innatis astris tanquam à genuinis principiis vires suas possident, & ex

influen-

influentiis ſuperiorum aſtrorum aliorumque E-lementorum hoc nanciſcuntur, vt vel potentius agant id quod agunt, vel remiſſius. Siquidem aſtra quorum influentiæ ſunt diuerſiſſimæ ab aſtris herbarum innatis, impediunt & retardant operationes internorum aſtrorum: Ea vero aſtra, quorum influentiæ aſtris herbarum innatis amicæ ſunt, adeo adaugent vires herbarum, vt poſtea potentius id, ad quod deſtinatæ ſunt, efficiant. Vnde medici tempora certa collectionis herbarum obſeruari volunt, vt inde influentias herbarum aſtris amicas cum collectione plantarum coniunctas deprehendant, & inde maiorem in operando efficaciam in herbis excitent. Non neſcio ſeſe oblaturos eſſe homines, qui de aſtris herbarum diſſertationem meam ſint incuſaturi obſcuritatis & falſitatis: partim ex eo quod eam doctrinam intelligere nequeant, partim ex eo quod Paracelſi opiniones in publicis Academiis non ſine ſingulari feruore condemnatas & ad Orcum tenebrarum relegatas in lucem reuocare per eiuſmodi terminos in Scholis Peripateticis & Ramæis plane inuſitatos annitar. Huic accuſationi iniuſtæ vt pro virili mea reſpondeam, primum aio, Paracelſum fuiſſe magnum Philoſophum & Medicum, non tamen me in eius placita vnquam iuraſſe, vt quicquid ipſi in buccam venerit & euulgauerit, tanquam vero conſentaneum admittam tuearque: agnoſco enim Paracelſum fuiſſe hominem, errareque ſæpe potuiſſe, imo etiam erraſſe aliquoties: neque ipſius vnquam voluntatem fuiſſe, vt

iſſe,vt

iſſe, vt omnes homines in aſſenſum traheret, ſibique in omnibus applaudere cuperet. Hoc vero de ipſo ſciri neceſſarium eſſe duco, quod etiam fuerit homo liberi iudicij, atque ex animo optauerit, eſſe etiam eos qui ipſum in iudicando imitarentur. Noli vero ipſius dogma facile falſitatis arguere, quando forſan ea recte non intelligis, tantaque perſpicuitate, quantam in Hippocrate, Galeno, horumque ſectatoribus oculis tuis in craſſa rerum cognitione verſantibus deprehendis, doctrinas Paracelſi refertas eſſe non obſeruas: Sapientia enim vera eiuſque ſecreta diuiniora perſpicue ſine inuolucro manifeſtari non debent, vt lectores librorum, in quibus ſapientiæ ſincerioris arcana profunde latent, habeant in quod ſtudioſe inquirant, & ex quo de die in diem proficere poſſint.

Quemadmodum in hominis intima profunditate potiſſimus theſaurus & margarita præſtantiſſima eo fine diuinitus repoſita eſt, vt homo ſemper habeat quod in ſe expiſcetur, & in quo animus ipſius magis magiſque perficiatur, vt vel hinc veri Philoſophi difficilimum eſſe iudicauerint hominem ſeſe ipſum cognoſcere, & ſic ingentibus laudibus deprædicauerint illud γνῶθι σεαυτὸν: ita etiam Paracelſus vir laude immenſa dignus cortici litterario incluſit & ad centrum litteræ occultauit ſapientiæ ſincerioris nucleum, vt digni filii doctrinæ ingenii excellentia pollentes Deique auxilio nixi magno cum labore theſaurum tantum inde eruerent, atque in magno haberent pretio: indigni vero quales ſunt

les sunt omnes osores Chymiæ, veræque Medicinæ, & ij quoque omnes qui Chymici audire cupiunt, cum nihil minus sciant quam vere Chymica, à tanto gazophylacio arcerentur, & ad tenebras abigerentur. Sufficiat ingenuis viris sapientiæ eximiæ cultoribus nosse, etiam ex Paracelsi instructione, veram clauem, qua porta literaria in ipsius libris reserari debeat, vt perspicue intellectui ipsorum pateat, quicquid Momi arbitrantur esse inuolutum & occultatum. Clauis hæc (en dexteritatem meam) Paracelsicorum scriptorum est ipsum Naturæ lumen & Gratiæ numen: ad quæ ante omnia te Paracelsus remittit. Ex Deo & macrocosmo non tantum discere poterimus veræ sapientiæ initia & fundamenta, sed etiam perfectionem eiusdem, vt nihil nos lateat, quod in sapientum libris vel profundissime velatum & absconditum videtur. Tu igitur qui legis Paracelsi scripta, vide vt introitus tibi concedatur ex Deo & natura ipsa in macrocosmi operationibus se ostendente, & habebis deinceps longe ampliorem materiam, ex qua magis magisque in exquisita eruditione proficere queas. Hæc pro Paracelso dicta sufficiant. Obscuritatem, quam ex voce *Astri* tibi forsan imaginaris, dilucidissima explicatione tollam. Est ergo Astrum igneum punctum in herba, à quo operationes certæ istius prouenire possunt. Omnis operatio herbæ ab igne insito est. Operatio quanto magis varia est, tanto magis ignis variat. Multis ergo operationibus ab herba orientibus & effluentibus multi etiam & diuersi

dabun-

dabũtur ignes in vna ſubſtantia ſimul exiſtentes: ſic & aſtra ſeu ignes aſtrales in herba ſunt illud, quod Peripatetici appellant potentias. Tot ergo ſunt aſtra in herba, quot ſunt potentiæ eiuſdem. Melius autem aſtrorum natura intelligi non poteſt, niſi ex intuitu ſuperiorum; Vbi vides aſtra quædam eſſe perpetuum occultata, quædam vero aſpectui manifeſto patentia: Sic etiam in herbis quædam potentiæ & vires pepetuo natura occulcultantur, quædam manifeſto ſe produnt. Quæ occultantur & natura in apricum haud ſe ſiſtunt, frequentiſſime ſolent artificio Philoſophico mediante igne luci proſtitui, vt in vſum humani generis veniant. Natura vniuerſa huius indolis eſt, vt ea, quæ in centro corporum gerit abſcondita, ad actionem non prius diſponat, quam mediante notabili alteratione centrum illud ex abyſſo in ſuperficiem deduxerit: Nihil enim efficaciter operari poteſt, quod aliis corporeis materiis ſuppreſſum & obrutum eſt. Quare etiamſi multa aſtra ſimul in vnaquaque herba ſint & inueniantur, tamen omnium aſtrorum operationes ſimul prodire nequeunt: ac proinde vnius aſtri notabilis operatio impedit, ne alterius aſtri virtus vis & efficacia percipiatur. Omnia aſtra in qualibet herba tam admirando ordine & diſpenſatione proportionata inter ſe conſpirant, vt quædam ſuas actiones temperent, & ad ſummam extremitatem prolabi nulla ratione patiantur. Accidit vero non raro, vt vel ex naturæ macrocoſmicę ſingulari diſpoſitione aſtrum herbæ, quod in gradu remiſſo ſuas operationes exer-

cere in conseruationem eiusdem herbæ solet, simili astrali natura aliunde illabente inflammetur & exaltetur, vt hinc virtutibus astrorum superiorum se fortiter opponat, bellum cum iis moueat, atque omni conatu vires eorum infringere & opprimere moliatur, & victoria reportata per abolitionem operationum astris superioribus destinatarum mortem interitumque herbæ afferat. Quod si vero natura tum sibi sufficienter prospexerit, atque astris superioribus viam patefecerit, qua ex Elementis Elementatisque similem sui naturam inueniant, sibi applicent, aduniant, & sic suas vires confortent, astri inferioris operationes retunduntur, reprimuntur, & penitus tandem in nihilum abeunt, vt eousque herba salua permaneat, donec astra inferiora cumulate prodeant, similibus essentiis proritentur, atque multis modis dominium sibi arripiant. Secretior hæc Philosophia si alicui cordi fuerit, oculis non corporeis, sed mentis videbit tam sanitatis quam morborum semina & astra in vnaquaque herba delitescere, & pro ratione victoriæ iam astrum sanitatis iam astrum morbi & vitij germen, flores & fructus edere. Quicunque astra & semina morborum tempestiue obtundere & tenebris perpetuis includere nouit, ille secretioris sapientiæ apicem veræque medicinæ fastigium adeptus est. Ne tamen astrorum occultorum & inferiorum vires in herbis aliisque corporibus occultæ manerent, sed humanis sensibus mentique facile patescerent, Deus illud astrum quod in vno corpore occultari & subiici voluit, in altero corpore

corpore manifeſtauit, & ſuperioritate donauit, vt illius quod euidenter ſuas operationes exerit, ope alterius aſtri inferioris in alio corpore conſiſtentis, virtutes excitarentur, vſque dum omnia aſtra in omnibus irreſolubili concordia conſpirauerint, & vnam incorruptamque eſſentiam conſtituerint. Quemadmodum in homine aſtrum arſenicale latet oppreſſum à vegeta balſami natiui natura, inflammarique poteſt aſſumpto arſenico, in quo vires arſenicales per circumferentiam perfuſæ ſunt, vbi contra in hominis corpore eædem arſenicales poteſtates ad centrum reductæ iacent: ita etiam in herbis iam venenatæ qualitates iam aliæ dominium obtinent, mutuamque excitationem ſibi procurant, vt hac via generatio, corruptio & viciſſitudo rerum promoueatur, & tandem omnibus ſeminibus, quæ occultata in profundis corporum viſceribus exiſtunt, in apricum productis, penſoque illorum abſoluto vniformis & perennis gloriæ ſtatus ad vniuerſam mundi creaturam redundet. Cæterum & hoc prætereundum non eſt, quod aſtra & ſemina ſanitatis morborumue in viuis corporibus aliquando transponantur, aliaque atque alia ſubiecta, in quibus conſiſtant, acquirant: Quod ſi fit, in iis tanquam in matricibus ſuis vires alterant, & ſæpe contrario modo corpora afficiunt: Vnde fit vt aſtra & ſemina ſanitatis, quando in matricem aliam transplantantur, morbos proferant, & detrimentum corporibus inferant. Exempli gratia: contuſa corporis humani carne, aſtra ſanitatis, quæ in ea latuerunt,

accessione nouæ matricis ex sanguinis copiosi affluxu degenerant in astra morbifica, atque putrefactionem carnis fieri permittunt, vt inde non raro membrum aliquod inflammetur, morbisue aliis inficiatur. Potest contra fieri, vt astra & semina morborum matricem in corpore inueniant, in qua transformentur in astra sanitatis, & sic morbi euanescant, sanitasque pristina restituatur. Quemadmodum arsenicum venenum hominis præsentissimum, omnesque herbæ venenatæ beneficio balsamici alicuius liquoris fere subito in saluberrimam medicinam conuerti possunt, vt tuto & sine periculo intra corpus assumi queant: ita etiam beneficio balsami Philosophici natura hominis disponi potest, vt omnia venena assumpta transmutet in saluberrimam theriacam, atque subministratione præstantioris matricis sanitati hominis promouendæ destinet. Considerate, quæso, & bene apud vos examinate naturam Fratris illius R. C. qui, teste D. Georgio Molthero, Physico Wetzflariensi, bryoniæ radice non exiguum venenum apud se habente solitus est loco alterius cibi vesci: Huius fratris natura procul dubio ita disposita fuit, vt potuerit sedem & locum in suo corpore astro & semini venenato bryoniæ subiicere, quæ virus ipsius transmutare per insitum sanitatis Archæum optime nouit. Herbæ agrestes, quando sæpius transplantantur, cicurescunt, & de acrimonia sua multum remittunt. Helleborum quo in tellurem meliorem sæpius transponitur, & ab hortulano curatur, eo magis de sua vi vomitiua

nitiua aliquid remittit, & saluti humanæ redditur vtilius. Idem etiam in transplantatione astrorum internorum & inuisibilium fieri veritati consentaneum est.

4. Herba est vel salutaris, vel venenata.

5. Salutaris herba est, cuius astra superiora viribus pollent, quibus astra hominis in debita proportione seruentur, vt nec superiora in inferiorum ordinem descendant, nec inferiora superiorum sedem occupent.

Id est, salutaris herba est quæ hominis sanitati promouendæ sine alicuius artificioso ingenio inseruit: & sic habet vires natura se exerentes, quibus humanæ vitæ conseruationem continuare potest. Astra herbæ superiora sunt ignea puncta balsamo natiuo infixa, & ad radiorum suorum remissionem per naturalem excitationem ordinata, vt hinc herba notabiliter possideat potestates & efficacias pro subiectorum & partium varietate multiplices & diuersas. Astra herbæ superiora si conueniunt cum superioribus astris humani corporis, sanitatem applicata conseruare & prouehere possunt: Sin vero disconueniunt, sanitatis cursum impediunt, & morbos causantur. Inferiora astra sunt ignes suppressi & occulti per se non prodeuntes, sed excitationem sui aliunde exspectantes in corpore silent & quiescunt, quia ipsorum excitatio superiorum astrorum virtuosis & efficacibus actio-

nibus vim inferre & vires eorum infringere ſolet. Notabis herbas hic à me definiri, prout aſſumptæ ſine notabili præparatione & exquiſita reſolutione extra hominis corpus inſtituta innati balſami beneficio præſentaneum auxilium ſanitati afferunt. Alias certo certius eſt, potentiſſima aſtra in corporibus plantarum deliteſcere & remotione impedimentorum per ignem aliaque media conuenientia facta ex intima & profundiſſima earum abyſſo in lucem produci, atque exutis corporum vinculis in ſpiritualem naturam redacta præſtantiſſimas & efficaciſſimas actiones de ſe edere: vt vel hinc cognoſcere ſæpe liceat, quod herba crude aſſumpta ſalutaris ſit, in ſpiritualem autem eſſentiam eleuata venenum inducat, propter præternaturalem aſtri exaltationem & indebitam adminiſtrationem. Vinum eſt fructus vitis ſaluberrimus, quando ex vuis maturis exprimitur, & artis ope ad ſummam puritatem reductum eſt. Poteſt tamen ex eodem vino, quando cum fecibus ſuis deſtillatur, Spiritus educi potentiſſimus, qui homini in minori quantitate exhibitus ſit veneno. Ii qui feces vini in cineres comburunt, ſolent combuſtioni locum deſtinare non intra mœnia vrbis, quam inhabitant, ſed extra vrbem, ne malignus ille fœtor ex fecum iſtarum calcinatione prodiens detrimentum hominibus prætereuntibus inferre queat. Carbonarij ex lignis etiam per ſe ſalubribus igne ſuo fumos pernicioſos & ſuffocatiuos non raro mouent.

Conſtat

Constat ergo ex hisce per præparationem etiam corporis salubris in lucem proferri astrum aliquod malignum hominis naturæ perniciosissimum. Quæ cum ita sint, ante omnia tenetur homo suæ saluti prouidere, & se contra hostes tam corporeos quam spirituales armis balsamicis munire & tueri. De quibus in mea Hermetica medicina Deo vitam largiente & iuuante vberius dissertabo.

6. Salutaris herba est vel alimentaria, vel medicamentaria.

Duobus modis homini herba conuenit, vel quatenus nutriendi facultatem in se habet, vel quatenus præterea alterandi vim primario obtinet, vt ea ratione id quod à natura hominis alienum est, expellat. Priori respectu herba dicitur alimentaria: posteriori vero medicamentaria. Alimentum autem & medicamentum (quod obiter hic adiicio) inter se ita differre vulgo statuuntur, vt alimentum dicatur assimilari corpori quod alitur, medicamentum vero tantummodo alterare. Sed sciendum est, non recte alimento alterationem denegari: ipsa enim alimenta multoties adeo corpus alterant, vt nouum veluti habitum introducere videantur. Considerate studiosorum vitam: Hi domi educati sæpissime sine scabie viuunt, quando permultos annos apud parentes continuo manent. Quamprimum vero ad exteriora loca migrant, atque aliquandiu ibi commorantur, & cibo potuque in illis locis consueto vtuntur, habitus

eorum in corpore euidentem alterationem subeunt, & vel ſcabie, vel alio morbo afficiuntur. Intuemini ſtatum ſtudioſorum VVitebergenſium: pauci poſt multum cibi potuſque vſum ex illa Schola ſine febri ad patriam redeunt. Præterea & notum eſt, multos morbos diæta curandos eſſe: at diætæ ratio potiſſimum circa cibum & potum verſatur. Quis ergo iure inficiari poterit, alimentum alterationem inferre, cum diæta aliquando morbis medeatur? Statuo ergo in alimento ſiue materiis alimentariis hanc virtutem eſſe poſitam, vt primario corpori aſſimilentur & nutriant, ſecundario vero alterationem cauſentur in corpore vel morbis obſito, vel ad morbos diſponendo. Vt ergo medicamento propria non eſt alteratio, ita nec alimento ſoli conuenit aſſimilatio: Nam & medicamenti natura in hoc poſita eſt, vt corroboret balſamum natiuum, eumque ſic ad exturbandos morbos habilem reddat: Confortari autem balſamus non poteſt, niſi aſſimiletur ipſi illud, à quo confortatur. Hoc tamen diſcriminis inter alimentum & medicamentum obſerua: Alimentum dum nutritioni corporis inſeruit, & balſamo natiuo & toti ſubiecto eiuſdem balſami ſimul aſſimilatur: medicamentum vero non corpori & ſubiecto balſami, ſed ipſi tantum balſamo adunitur & aſſimilatur.

Vnde accidit vt nutrimentum tam vim alterandi & medendi, quam facultatem nutriendi ſimul poſſideat: medicamentum vero tantummo-

tummodo poteſtatem curandi ſibi recte tribuat.

7. *Alimentaria herba eſt, quæ vſui hominis cibario deſtinatur.*

8. *Eaque eſt vel olus, vel fruges.*

9. *Olus eſt herba ſatiua in hortis vt plurimum naſcens.*

Eius generis ſunt allium, aſparagus, beta, braſſica, cepa, cucumer, fœniculum, paſtinaca, lactuca, petroſelinum, rapa, raphanus, &c.

10. *Fruges eſt herba ſatiua in agris vtplurimum naſcens.*

11. *Eſtque vel frumentum, vel legumen.*

12. *Frumentum eſt fruges ſpicam in culmo ferens.*

Græce σῖτος. Eius generis ſunt, triticum, ſiligo, hordeum, auena, ſpelta, milium.

13. *Legumen eſt fruges grana in ſiliquis ferens.*

Huius generis ſunt faba, piſum, oryza, linum.

14. *Medicamentaria eſt, cuius vſus potiſſimus in medicina conſiſtit.*

Huc referuntur, Abrotanum mas, Abrotanum fœmina; Abſynthium; Acanthus ſeu branca vrſina; Adianthon; Alcea ſeu herba Simeonis Sigmarskraut; Althea Ibiſch; Alſine Hünnerdarmb; Anagallis Gauchheil; Anethum Dillen; Amara-

cus Mayoran; Anchusa vulgo bugloſſum Ochſenzung; Apiaſtrum ſeu Meliſſophyllum Meliſſen; Aniſum Aniß; Apium paluſtre Eppich; Ampeloprasſum Hundsknoblauch; Anemone Kornroſen / Küchenſchell; Argemone ſeu Anſerina Grenſing; Ariſtolochia longa Oſterlucey; Ariſtolochia rotunda runde Holwurtz; artemiſia Beyfuß; Arum ſeu ſerpentaria minor Teutſcher Ingber; Aſarum Haſelwurtz; Aſphodelus Affodillenwurtz; Aſplenum vulgo in officinis ceterach, Steinfahren/Miltzkraut; Atriplex Milde/Scheißmilde; Atractylis hirſuta officinis carduus benedictus Cardebenedict; Auricula muris Wilde Mangold; Ballote ſeu Marubium nigrum, officinis praſſium fœtidum Schwartz Andorn. Bellis vulgo conſolida minor Maßlieben; Betonica Betonien; Blitum Meyer; Botris officinis quercula Krotenkraut. Caltha offic. Calendula Ringelblumen; Carduus altilis Artiſchock; Caſſuta offic. Cuſcuta Flachſeiten; Centaurium maius; Centaurium minus Tauſendgüldenkraut; Chamædrys Gamanderlein; Chamæpitys offic. iua Arthetica Feldcypreß; Chamæleo albus offic. Carlina Eberwurtz; Chamæmelum Camillen; Chryſanthemum Königsblumen / S. Johansblumen; Chelidonium maius ſeu hirundinaria Schelwurtz; Schwalbenkraut; Chelidonium minus offic. Scrofularia minor Pfaffenhödlein / Feigwartz; Clematis daphnoides ſeu Vinca peruinca Ingrün / Singrün; Colchicum offic. Hermodactylus Zeitloß; Cnicus ſeu hortenſis crocus offic. Carthamus Wilder Saffran; Citago Raden / Korn-

Kornrose / Coronopus Krahenfuß / Hanenfuß: Cuminum satiuum Römischer Kümmel: Cuminum syluestre, seu Consolida regalis Rittersporn: Cyanus Kornblumē: Cyclaminus Schweinbrod: Cynanthemis offic. cotyla, vel cotula fœtida, Krottendill/Hundtsdill: Cynoglossa Hundszung: Cyperus Babylonius, vulgaris galanga, Galgantwurtzel. Dictamnum, Diptam: Dipascus offic. carduus fullonum Kartendistel: Dracunculus offic. serpentaria maior, Schlangenkraut/Drachenwurtzel. Echium, wilde Ochsenzung: Equisetū, Schaffthew: Erigeron, Grindwurtz/Grindkraut/Creutzwurtz: Eupatorium offic. agrimonia, Odermennig: Eryngion offic. iringis, Brachdistel/Mannstrew: Erysimum, Hederich: Euphrasia, Augentrost. Filix, Waldfahrn: Galium, vnser Frawen Bettstroh: Gentiana, Entian: Geranium Storchenschnabel: Geum vulgo benedicta, Benedictenkraut: Gladiolus, klein blaw Schwertel. Halicacabus offic. alkekengi, Indenkirschen: Hedera terrestris, Gundelräben: Helenium offic. enula campana, Alantwurtz: Heliotropium. Sonnenwirbel: Helxine cissampelos, Winnen / Zaunglocken: Helxine, seu muralis herba, seu parietaria, Mawerkraut/Tag vnd Nacht: Hemerocallis, Goldwurtz: Hiacynthus, Mertzblumen: Hypericon. offic. perforata, S. Johanskraut: Hyssopus, Ysop. Iberis seu lepidium, wilder Kreß: Intybus, scariora offic. Scariol: Intubum, vel cichoreum syluestre, Wegwart: Inturis, Latine capparis Cappern: Iris, blaw Schwertel: Isatis, Weyd/ Iuncus, Bintz. Lagopus, Katzenklee: Lappa, Spitzkletten/

Bettlersleuse: Lapathum, Heidnisch Lendenkraut: Laparhum acutum, seu rumex acutus, Mengelwurtz / Grindwurtz: Laser Gallicum vulgo ostrutium, Meisterwurtz: Lathiris offic. cataputia minor, Springkraut: Lenticula palustris, Wasserlinsen: Libanotis offic. fœniculus porcinus, Beerwurtz: Libanotis coronaria, seu rosmarinus, Roßmarin: Lichen offic. hepatica, Brunnēleberkraut: Lilium, Lilien: Limonium, seu beta sylvestris offic. pirola Holtzmangolt / Wintergrün: Lithospermō offic. milium solis, Meerhirsch: Lupus salictarius offic. lupulus, Hopffen. Malua maior, Herbstrosen: Malua sylvestris, Pappeln: Marrubium, Andorn: Melanthium, schwartz Kümmel: Melilotus, Steinklee: Menta, Müntz: Meum seu anethum sylvestre, Beerwurtz / Hertzwurtz. Nardus, Spicknard: Nasturtium, Kreß: Nymphæa offic. nenuphar, Seeblumen. Ophioglossum, Natterzungen: Orchis offic. satyrion, Knabenkraut: Origanum Heracleoticum, Wolgemuht / Dosten: Oxalis offic. acetosa, Sawerampffer: Oxalis minuta vulgo acetosella, klein Sawerampffer: Oxys offic. panis cuculi & alleluia, Guckauchklee / Sawerklee. Pæonia, Peonien: Papauer, Mon: Parthenium, solis oculus Latinis, offic. matricaria, Mutterkraut Mägdblumen: Pentaphyllum, Fünfffingerkraut: Peplus offic. esula rotunda, Teuffelsmilch: Personacea, lappa maior, groß Kletten: Petasites, Pestilentzkraut: Phu, vulgo valeriana groß Baldrian: Phylitis, lingua ceruina vulgo, offic. scolopendria Hirschzung: Plantago maior, groß Wegrich: Polypodium, Engelsüß: Polygonum, Weggraß: Portu-

Portulaca, Grensel/Burtzelkraut: Pulegium, Poley: Pyrethrum, Bertram. Ranunculus, Hanenfuß/Geißblumen: Recomo, ſeu Rhabarbarum, Rhabarber: Ricinus, ſeu palma Chriſti, Creutzbaum/Wunderbaum: Rubia offic, rubia tinctorum, Ferberroht. Saluia, Salbey: Scilla, Meerzwibel: Sedum maius, groß Haußwurtz/groß Donnerbeer: Sedum minus klein Donnerbeer: Sedum tertium, ſeu telephium, Mawerpfeffer/Katzenträublein: Sẽperuiuũ, Haußlamb: Serpillũ, Quendel: Sinapis, Senff: Siſymbrium offic. balſamita, aliis mentha criſpa, krauſer Balſam: Siſymbrium aquaticum, ſeu Naſturtium aquaticum, Brunnkreß: Solanum, Nachtſchatt: Sonchus aſpera, Gänßdiſtel: Sphondylium, ſeu Angelica, Angelick: Spina alba offic. carduus B. Mariæ, Frawendiſtel: Staphyſagria, ſeu pedicularia, Läußkraut/Bißmüntz: Stratiotes, ſeu millefolium vulgare, Garb/Schaffgarb: Symphytum offic. conſolida maior, Walwurtz. Teutlomalache, ſeu Spinachium, Binetſch: Thymu, Römiſcher/oder Welſcher Quendel: Tithymalus, lactuca marina Celſo, Wolffsmilch: Tragopogon, Hirci barbula, Bocksbart/Gauchbrod: Trichomanes offic. Politrichon, rodter Steinbrech/Widertodt: Trifolium patrenſe, Wilder Klee: Tuſſilago, Brandtlattich. Verbaſcum, Wüllkraut/Königskertz: Verbenaca Eyſenkraut: Viola, Viol: Vmbilicus Veneris, Nabelkraut: Vrtica, Neſſel.

15. *Sic fuit herba ſalutaris: Venenata herba eſt, quæ ab hominis natura adeo diſſentit, vt intra cor-*

tra corpus assumpta statim hominis natiuo balsamo in ipsius perniciem bellum moueat, & interitui viuum corpus destinet, nisi homo singularibus medijs contra venenum se præmunierit.

Huius generis herbæ sunt aconitum, bryonia, cicuta, esula, napellus, veratrum, seu helleborus, &c.

Annotatio.

Distinctio herbæ in salutarem & venenatam non adeo accurata est, vt omne examen subire & sustinere possit: nam & herbæ venenatæ aliquando venenum deponunt, & in salutares herbas transplantantur, vt videre est in helleboro, qui multoties repetita transplantatione in meliorem tellurem de vehementia virtutis vomitiuæ non raro aliquid remittit. Aronis radix hic venenata est, in Lydia vero prope Cyrenen vrbem nascitur salutaris. Addo quod omnis herba in se habeat aliquid veneni naturæ humanæ aduersi: & sic herbæ venenatæ à salutaribus non recte distinguantur. A me tamen docẽdi ergo talis distinctio herbæ affertur, quia herbæ inueniuntur, quæ venenũ insitum potentius in hominis corpus infundunt; quædam quæ minus notabiliter. Illæ κατ᾽ ἐξοχὴν à me venenatæ appellantur: hæ salutares, quia plus nutrimenti & medicamenti ex iis ad hominem redundat, quam veneni: & venenum quia alienũ est, sine vlla naturæ perturbatione à balsamo expellitur. Si hæc responsio tibi, mi lector, non sufficere videtur, per me licebit tibi imaginari, quod data distinctio sit superuacanea: quia etiam vene-

natæ

natæ herbæ in ſalutarem vſum medicinæ & alimenti cedere poſſunt. Imo artificio Philoſophico venena herbarum reprimi & tolli queunt, vt ſalutaris vis ſub iis contenta in lucem prodeat. Quod ſi ergo datam diſtinctionem omitti malueris, herbam in alimentariam & medicamentariam diuides.

CAPVT V.

De Arboribus, & Fruticibus.

1. PLantam primi generis in herba explicauimus: Secundi generis planta eſt arbor.

2. Arbor eſt planta, à cuius radice caudex cum ramis aſſurgit vt plurimum longior & denſior.

Multa genera ſunt arborum: aliæ enim videntur ſteriles & nullum ferre fructum, vt ſalix, platanus, fraxinus, tilia, populus, betula, vlmus, buxus, cedrus, & ſimiles. Aliæ manifeſto ferunt fructum, vt pomiferæ & nuciferæ.

3. Tertij generis planta eſt frutex, à cuius radice caudex cum variis ramuſculis infra iuſtam arboris proceritatem plerumq; aſſurgit.

Huius generis ſunt (*a*) cinnamomum, (*b*) cardomomum, (*c*) agrifolium, caryophyllum, chamęcipariſus, vitex, (*d*) vitis, iuniperus, ribes, oxyacantha, ſambucus, rubus, cynosbatos, ſpinus, myrica, &c.

CAPVT VI.

De Viribus Plantarum.

1. *HActenus partes, propagationem, destructionem & species plantarum exposuimus: ad virium ergo earundem explicationem iure descendimus.*

2. *Vires plantarum sunt radij astrorum in plantis contentorum, quibus ipsæ in alia corpora agere & efficaciter aliquid operari possunt.*

Axiomata.

I.

Vires resident in subtiliori plantarum essentia.

Astra enim quorum radii sunt vires, subtiliatum & summe attenuatum seu exaltatum subiectum requirunt, in quo consistant, si per radios suos aliquid in aliena corpora agere debent: multo magis vires seu radii astrorum in plantis subtile vehiculum poscunt, quo in alia corpora ferantur, atque in iis alterationem quandam causentur. Quamdiu corpus plantæ crassum est & manet, tamdiu subtilem essentiam sibi inclusam retinet, per quam vires eius dispensari soleant. Quoties vero per alias substantias subtiliores apprehenditur crassities corporis, toties natura eo allaborat, vt separatis impuritatibus terrestribus

subtilem

subtilem naturam è crasso corpore proliciat, crassitiem tollat, & astrum compedibus corporeis colligatum eximat, & spiritualitate immediatum ipsius domicilium donet, vt efficaciter id, quod potest, præstet, & alia corpora, in quæ inuehitur, suo modo vel iuuet, vel iisdem damnum inferat. Nulla autem planta per se apta est, vt virtutes suas intime conclusas sponte prodat (excipio odores, qui sponte è corpore in aerem effluunt, & ad nares animalium deferuntur) & sine caloris aquæue vt alio artificio hominis luci prostituat. Vnde si in hominem planta vires suas exercere debet, necessarium est, vt vel extrinsecus Chymico artificio planta soluatur, vel ab hominis stomacho, in quem iniicienda erat, digeratur, aperiatur & extractioni virium in ipsa comprehensarum destinetur. Medici non frustra ordinant & iubent sæpe plantarum coctionem in aquis, quia per eiusmodi coctionem vires aquæ insinuantur & communicantur, vt postea ab homine assumente facilius concoqui & ipsi applicari possint.

II.

Ex eo, secundum quod hominis corpori planta conuenit, vel disconuenit, vires suas in corpus exercet.

Si plantæ natura conuenientiam habet cum corpore humano, inseruit cõseruationi & propagationi eius: Sin vero natura plãtę homini aduersatur, vitia adducit & interitum minatur. Quamuis autem in qualibet planta omnes vires vitales

tales contineantur, & exinde alicui eas indiſcretim humano corpori competere videri poſſit, tamen diuerſitas diſpoſitionis in vtroque corpore contrarietatem quãdam introducit, & diſtinctas maximeque inter ſe diſtantes naturas arguit, ita tamen vt vnius plantæ natura remotior ſit ab hominis eſſentia, quam alterius plantæ diſpoſitio. Quo aliquid naturæ humanæ eſt propius & vicinius, eo citius & facilius ab Archæo hominis in humanam naturam transformari poteſt. Quo vero aliquid longius ab hominis eſſentia diſtat, eo tardius & difficilius in eius naturam tranſmutatur, & ſic operationes contrarias & deſtruentes producit.

III.

Vires in centro plantæ tardius in lucem veniunt quam quæ intra centrum & circumferentiam abſtruſæ latent.

Maiori enim alteratione opus erit, priuſquam ad circumferentiam vires proueniant. *Circumferentia* plantę eſt cum diſpoſitione facili ad virium manifeſtarum editionem. *Centrum* plantæ eſt cũ diſpoſitione difficilima ad virium abſconditarum editionem & demonſtrationem. Imaginare tibi circulum, in cuius medio ſit punctum aliquod indiuiſibile plenum virtutum & efficaciæ: effinge etiam in ſpacio, quod intra circulum & punctum illud medium exiſtit, eſſe multa & infinita obſtacula, quæ virium & virtutum è centro abitum ad circulum externum impediunt. Cogita præterea, alias infinitas poteſtates intra circulum & punctũ medium

mediũ consistere, quæ similiter ad actum perduci non possent, nisi etiã in circuli circumferẽtiam sistantur. Potestates intermediæ quia minori alteratione opus habẽt, circuli extremitatẽ attingũt, quam virtutes centro inclusæ; ac proinde hæ maiorem alterationem requirent, quando luci prostitui debent: intermediæ enim vires sunt circumferentiæ propiores.

IV.

Vires plantarum explorare cupiens intuetor 1. plantæ speciem, & (a) signaturam eius, 2. (b) matricem in qua radices egit, 3. (c) cœli sidus & constellationem, sub qua viret, & 4. (d) id in quod suas exercet vires.

(*a*) Quemadmodum princeps ad aliquem locum iam venire cupiens præmittit aliquem è suis ministris, vt aduentum ipsius principis denũciet: ita etiam plãtæ protrudunt prius certum aliquod signum, ex quo virtutes quasi circumferentiæ inhærẽtes & editioni instanti destinatæ homini innotescant. Natura non vult temere plantam tentari eiusq; virium experimentum fieri sine præcognitione, ne in vsu aliquod detrimentum interueniat, & planta pro auxilio destructionem afferat. Eo fine in prodromo meo Physico certas proposui regulas, secũdum quas ex signaturis de potestatibus plantarum statuere debeamus. (*b*) Matrix seu locus in quo planta cõsistit, variat pro varietate mineralium per terræ viscera vbiq; permixtorum, quę quando ab aqua plantarum alimento assumuntur, & in subtilem naturam exaltan-

 tur, vna

tur, vna cum aqua in radices influunt, coctionem vegetatiuam ſuſtinent, & poteſtates ſuas ſpiritualiter imprimunt, vt hinc plantæ vires augeantur & confortentur, ſi mineralia iſta magis conuenientia fuerint; vel minuātur, & reprimātur ſi mineralia à natura iſtius plantę diſſenſerint. Nō vbiq; vitis eiuſdem virtutis profert vuas & vinū: non vbique aronis radix amara exiſtit: non vbique helleborus prodit venenatus & vomitiuus. Quemadmodum omnis corroſiua natura Saturnino ſpiritu dulceſcit, & omnem corroſionem deponit: ita accidit etiam in vegetabilibus, vt corroſiuæ facultates natura iis implantatæ Saturnini alicuius ſpiritus acceſſu plane in contrariam commutentur naturam, quia ſic nouam & meliorem matricem nanciſcuntur, & nouis ſpiritibus renouantur. (c) Per conſtellationē intelligo hic non tantum ordinationem aſtrorum in firmamento, quæ quia ſupra certa vegetabilia directe exiſtūt, in ea exinde ſuas influentias vniuerſales demittūt; ſed etiam diſpoſitionem aeris calidam & ſiccam, humidam & frigidam: Nam ex inordinata aeris diſpoſitione vires vegetabilium infringūtur & immutantur. Sic videmus ex tritico & ſiligine facile fieri lolium, quando autumnus & ver nimis pluuioſa extiterunt: Sic obſeruamus vinum non matureſcere, quando calor debitus è ſupernis denegatur. Flores & tenelli fructus frigore inordinato facile pereunt: calore immoderato nutrimentum plantis non raro detrahitur, vt multæ vires deliteſcere & in lucem transferri haud queant. Præterea aſtra in hæmiſphærio; cui vegetabilia ſubiacēt, influ-

influentias suas communicant hisce inferioribus non determinate, sed vniuersaliter, ita tamen vt iis maxime corporibus imprimantur, quæ sunt maxime habilia ad earum susceptionem. Ea autẽ vegetabilia aptissima sunt in se firmiter recipere impressionem superiorum; quæ astrum conueniens non in centro, sed veluti in superficie gerunt, vt vel hinc cognoscere liceat, vires vel mutari, vel minui, vel augeri pro influentiarum conuenientia, vel disconuenientia, aliis etiam certas sideris alicuius superioris, vt Saturni, Solis, &c. potestates nihil mutationis inferre posse, quando astrum circa circumferentiam gerunt potentius, quod resistat. *(d)* Hic tibi potissimum considerandum est, quod omnia propter hominem creata sint, ac proinde vegetabilia humano vsui potissima ex parte destinentur. Vires ergo herbarum si recte indagare tibi animus fuerit, hominis natura, cui applicari debent, ante omnia bene tibi perscrutanda est. Iam vero scias 1. hominem in hunc mundum diuinitus constitutum esse, & ex mundo propter imperfecti corporis complexionem alimentum petere, vt sic suam vitam vsque ad fatalem terminum diuinitus ipsi destinatum prolonget & conseruet. Alimentum autem, quod ab homine assumitur duo in sese continet, homogeneam naturam & heterogeneam: Homogeneam, quæ post conuenientem coctionem & digestionem in identitatẽ corporis humani insinuatur, & plane eidem assimilatur: Heterogeneam, quæ à balsamo hominis excernitur, ne sibi intra corpus matricẽ seligat, atq;

ad fontem vitæ œconomiam ſingularē aduerſus naturalis vitæ diſpenſationem inſtituat, morbos procreet, & tandem mortem immaturam afferat. Quod ſi vero forſan accidit, vt excrementa intra corporis cancellos relinquantur, meatuſque per quos ſeparari & extrudi debebant, obſtruantur, innatus Archęus debilitatur, & ſine ſubſidio eiuſmodi excrementa (ſiue ſint craſſa & corporea, ſiue ſpiritualia) expellere neſcit. Quod medici vidētes deliberato cōſilio ſtatuerunt ſubſidiū, quo alienæ iſtæ ſuperfluitates è corporis anguſtiis exturbari poſſint & debeant, eſſe ſimiliter ex fructibus terræ, quales ſunt plantæ, promendum & adhibendum. Hinc alia atq; alia experimenta ſub initium facta generales tandem regulas pepererunt, quarum ductu poſteros docuerunt, quomodo ex vegetabilibus ſalutaria medicamina, quibus impuritates heterogeneas è corpore extruderent, ſibi conficerent & præpararent. Verum vel ex incuria medicorum antiquorum vel ex deteſtanda negligentia aſſeclarum in huiuſmodi methodum magna ἀταξία irrepſit, vbi in præſcriptione remedorū locus, tempus, cōſtellationes & ætates vegetabiliū plane omiſſę, & hominū quibus experimenta & medicamēta applicata fuere, conditio & cōplexio, ſedes & regio, alimenta & aeris cōſtitutiones, vt & frequenter ætates neglectæ fuerūt. Quæ omnia cordatiori medico probe cōſiderāda propono, & ſuadeo vt ne ita temere aliorum medicorum experimenta ſibi propria faciat, aliiſq; ex indebito ipſorū vſu & applicatione creet periculū. Philoſophum oportet eſſe, Cabaliſtā & Magum

vere naturalē, qui cum fructu astra vegetabilium cū astris humanis cōnectere, & exinde sanitatem hominis, vel conseruare, vel restituere serio intendit. 2. Scias hominis corpori inesse calorē, quo astrales radii plantarū, postquā vinculis corporeis exēpti fuerint, ad operandum animentur: Sine calore n. nullum astrū alicuius corporis ad agēdum disponi & promoueri potest. 3. Noueris in homine esse etiā naturam balsamicam & salinam, qua primum vegetabilium corpora, si cruda assumpta fuerint, aperiantur & resoluantur, vt exinde astrales radii exire, corporiq; humano conuenienter vniri possint. 4. Scias ab hominib. diuersis propter matricum summam diuersitatē astrales radios, in quibus vires & potestates vegetabiliū consistunt, non æque recipi, sed in hoc homine fortiter, in alio debiliter, in alio pene nihil operari, vt vel hoc vnicū te mouere debeat, quod ab hac planta certæ speciei morbū è quolibet homine absq; omni errore & incertitudine pelli vix credēdum sit. Ne tamen ex dictis conclude, me velle omnium Doctorum Medicorum certissima experimenta incertitudinis pallio induere, atq; felicissimā ipsorū curationem suo digno encomio spoliare: Nā sine Doctorum Medicorū institutione vix eo pertinges, vt feliciter ægros curare discas. Hoc velim, vt primum omnes circumstātias ex dictorum meorū ratione probe examines, & ea quæ Medici posteriores literis consignarunt, duobus oculis aspicias, vno quo intueri possis eorum inuēta: altero, quo ea, quæ aliunde mutuo sumpserūt & in vsum suum traxerunt, cognoscas. Inuēta ipsorum indi-

çabis & probabis ex dictis regulis. Ea vero quæ ex aliis descripserunt, ita inquirito, vt 1. regionem & locum medicorum, à quibus primum ea profecta fuere, 2. terrã in qua vegetabilia, à primis inuentoribus vsurpata, nata fuerunt, & 3. consideratis omnibus circumstantiis vires eorum vegetabilium probe pensites. Quod si feceris, & secundum naturæ lumen ea ratione praxin tuam institueris, nõ tantum solida eruditione animus tuus imbuetur, sed etiam ægri felicissime sanitati pristinæ tua opera restituentur.

V.

Pro diuersitate liquoris, quo vires ex plantis extrahuntur, vires diuersa apparent.

Quemadmodum aliter per acetum, aliter per spiritum vini vires & virtutes, quæ beneficio dictorum mediorum ex antimonio proliciuntur, afficiuntur, & sic variant. Ita etiam ex plantis pro dispositione liquoris, quo ex iis vires educuntur, vires earum in aliam atq; aliam abeunt naturam.

VI.

Plantæ earumue partes suas vires exerunt, tum intus assumptæ, tum foris admotæ.

VII.

1. Intus assumptarum plantarum aliæ vomitum mouent, aliæ per aluum purgant, aliæ vrinas cient, aliæ sudores pellunt, aliæ flatus discutiunt.

Vomitionem mouent.

Vomitiua. Raphani domestici succus ac semen, peponis radix, vrticæ semen, asatum, iuglandis arboris

cortex

cortex medius, helleborus albus & hydragoga pleraque.

Per aluum expurgant

Myrobolani, tamarindi, cassia, rosæ pallidæ, folia senæ, helleborus, cnici semen, agaricus, hermodactylus, turpethũ, colocinthis, ebulus, sambucus, palma Christi, iris purpurea, cucumer agrestis, lathyris, esula minor, daphnoides, euphorbium. *Cathartica.*

Vrinas ciunt

Semen peponis, anisi, apii, fœniculi, seselios, chærefolii, milii Solis, saxifragiæ, maluæ, althææ, hordeum, plantago vtraque, adianthum omne, fructus halicacabi, fraga, parietaria, absynthium, ruscus, chamæmelum, radix asparagi, graminis, petroselini, fœniculi, glycyrrhizæ, valerianę, pimpinellæ, spicæ nardi, & eryngii, cicer omne, terebinthina, fœniculum, daucus, iuniperi fructus, lauri baccæ, calamus odoratus, cyperus, caprifolium, vrtica, cinnamomum, cubebæ, cardomomum, putamina malorum aureorum. *Diuretica.*

Sudores pellunt

Carduus benedictus, scordium, hederæ, lauri & iuniperi baccæ, radices fœniculi, apii, petroselini, bardanæ, pimpinellæ, angelicæ, tormentillæ, Zedoariæ, flores chamæmeli, lignum Guaiacum, sarsaparilla, radix chinæ, sassafras, absynthii, scabiosæ, fraxini, nec non superiorum salia. *Diaphoretica.*

Flatus discutiunt

Origanũ, calaminthe, ruta, anethũ, chamemę-

um, centaurium minus, pulegium, folia & baccæ lauri, semen anisi, carui, ameos dauci, cumini, fœniculi, agni casti.

VIII.

2. Intus assumptæ plantæ earumue partes, eaq; quæ ab ijs promanant, vel capiti, vel pectori, vel cordi, vel ventriculo, vel hepati, vel spleni, vel renibus & vesicæ, vel vtero, vel articulis, vel oculis destinantur.

Destinantur capiti vegetabilia.

1. Quæ in errhina aptantur, vt sunt

Vtraque beta, brassica satiua, sampsuchum, betonica, anemone, nicotiana, elaterium & cyclamini succus.

2. Sternutatoria, vt

Saponaria, castoreum, ranunculi radix, radix iridis nostratis, sinapi, helleborus albus.

3. Ea ex quibus fit apophlegmatismus, vt sunt,

Ficus, vua passa, mastiche, nasturtiũ, piper, pyrethrum, staphysagria & nicotiana mas.

4. Ea quæ capitis ardores & deliria mitigant ac somnum præstant, vt

Rosa sicca, viola, nymphæa, lactuca, solanum hortense, semper viuum maius, hyoscyamus albus, papauer omne, opium.

5. Illa quæ frigidorum affectuum residua dissipant ac cerebrum calefaciunt, vt

Beto-

Betonica, amaracus, ros marinus, lauendula, stœchas, laurus, myrthus, galanga, viscum quercinum, ruta, serpillum, centaureum minus.

6. Hæc quæ catarrhos sistunt & cerebrum roborant, vt

Mastiche, agallochum, spica nardi, nigella, caryophyllum, nux moschata, macis.

Destinantur pectori

1. Quæ pectus & arteriam peculiariter leniunt ac refrigerant, vt

Pruna dulcia, vua passa, semen maluæ, glyzyrrhiza, amygdalæ dulces, nuclei pinei, auellanæ.

2. Ea quæ impactos humores tenuant, tergent ac educunt, vt

Nux pinea, betonica, polygonum, pimpinella, plantago, rosa rubra, sanicula, scabiosa, tussilago, pulmonaria, symphytum.

Cordi destinantur

1. Ea, quæ è corde maligna depellunt, vt

Buglossum vtrumque, viola, nymphæa, semen oxalidis, tormentilla, mali odorati atque cotonei succus, succus mali citrij.

2. Quæ confortant cor, vt

Lignum aloes, cortex citri, nux moschata, cinnamomum, caryophyllum, crocus, moschus & ambra.

Ventriculo destinantur

1. Quæ algenti peculiariter conferunt, vt

Menta vtraque, ſiſymbrium ſiue balſamita, tanacetum, betonica & abſynthium.

2. *Quæ roborant, vt*

Roſa rubra, myrthus, oliua recens, coriandri ſemen, rhus ſiue ſumach, acacia, lyceum, hypociſtis, & ciſtus: maſtiche, crocus, myrobalani, galanga, ſpica nardi, agallachum, macer, nux moſchata, zinziber, caryophyllum & ambra.

Hepati conueniunt

1. *aperientia, vt*

Gramen, intybum omne, hieracium, chondrilla, lichen ſiue hepatica, quatuor ſemina frigida, (*a*) maiora & (*b*) minora, plantago & acetoſa.

(a) *Semina melonum, cucurbitæ cucumeris citrulli.*

(b) *Semina lactucæ, endiuiæ, ſcariolæ, portulacæ.*

2. *roborantia.*

Santala omnia, roſa, hepatica, iuncus odoratus, calamus aromaticus, cubebæ, vua paſſa & piſtacea.

Spleni proſunt

Radix apii, capparis, chamedrys, lupulus, caſſutha, ſcolopendrium, raphanus, cortex tamaricis, agnus caſtus, galanga, ſcylla, lapathum, rubiæ ſemen iris & ariſtolochia.

Renibus ac veſicæ commoda ſunt

Petroſelinum vulgare, raphanus vterque, pæoniæ radix, tribulus vterque, pimpinella, ſaxifragium, milium Solis, ſiſymbrium aquaticum, vrtica, ononis, geniſta.

Nota.

Quæ renibus applicantur medicamenta, nephritica dicuntur.

Vtero

Vtero destinantur

1. Quæ sistunt menses, vt

Cytinus, rhus, rubus, equisetum, virga pastoris, portulaca, myrthus, plantago, nymphæa, semperuiuum vtrumque.

Annotatio.

Quæ sistunt menses, frigida sunt pleraque, genitale semen extinguunt, Veneris impetum & insomnia frangunt, inhibentq; vteri strangulatum.

2. Quæ menses mouent, vt

Capillus Veneris, chamæmelum, betonica, laurus, parthenium, lilium, trifolium odoratum, pæoniæ radix, sampsuchum, ocymum, origanum & melissa.

Annotatio.

Hæc vegetabilia iam recensita vteri durities, strangulatum, flatus ac dolores tollunt, vnaque sordes eius alias excludunt, etiam in prægnantibus tuto.

3. Ea quæ non tantum menstrua mouent, sed etiam partum secundinasque pellunt, vt

Prassium, scordium, artemisia vtraque, pulegium, teucrium valeriana, radix cyperi & rubiæ maioris, seseli, daucus, ruta, calaminthe, sauena, diptamnus, aristolochia, radix gentianæ, iridis, asari, myrrha, styrax.

Annotatio.

Inter hæc etiam sunt quæ fœtum enecent: Cautio ergo vires harum rerum experiri volenti necessaria erit.

4. Illa quæ matricem roborant, firmant & fœtum retinent, vt

Biſtorta, coſtus, betonica, caryophyllum, nux moſchata & macer.

Articulis deſtinantur

Iua arthetica, naſturtii & vrticæ ſemen, helenium, centaurium minus, hermodactylus & geniſta.

Oculis deſtinantur

Chelidonia, ruta, pulpa mali cydonei, euphraſia.

VIII.

Foris admotarum plantarum aliæ emolliunt, aliæ dolorem mitigant, aliæ ſenſus ſtupefaciunt, aliæ detergunt, aliæ ſanguinem ſiſtunt, aliæ glutinant.

Emolliunt

Chamæmelum, melilotus, lilium, ficus aridæ, ſemen lini, fœnugræci, ficus aridæ coctæ, radix iridis, bryoniæ, cucumeris agreſtis, elaterion, ebulus, terebinthina, ſtyrax.

Dolorem mitigant

Althea, malua, lilium, chamæmelum, melilotus, ficus, ſemen lini & fœnugræci, crocus.

Senſus ſtupefaciunt, & ſic dolorem eximunt, ſoporemque inducunt

Hyoſcyamus vterque, cicuta, mandragora, papauer, opium.

Detergunt, puſque eluunt & educunt.

Succus cyhorij, endiuiæ, intyborumque omnium,

mnium, rosarum & semperuiui maioris, plantago, agrimonia, betonica, succus apij, farina fabarum, hordei, cicerum lupinorum, fœnugræci, seminis lini, terebinthina, aloe, myrrha, marrhubium eiusque succus melissophylli, absynthij & anagallidis, scordium, hypericon, vrticæ semen, & aristolochiæ vtriusque radix, centaurei & chelidonii succus, iridis radix & succus, helleborus, sauena, gentianæ, asphodeli, aronis, dracontij & cucumeris agrestis radix.

Sanguinem sistunt

Thelephium, polygonum, pimpinella, vrticæ & pentaphylli radix, androsenum, equisetum, salicis folia, cortex, lanugo & flores, isatis, symphytum maius.

Glutinant

Plantago, cynoglossum, millefolium, scabiosa, sanicula, alchymilla, caryophyllata, serpētina, limonium, symphytum omne, ophioglossum, hypericum, carduus benedictus, myrrha, terebinthina.

Conclusio huius Sexti capitis.

HÆc sunt quæ de viribus vegetabilium philosophari volui: Vbi etsi singularum specierum virtutes coniunctim recensere potuissem, tamen commodius esse mihi fuit visum, quod secundum hominis constitutionem plantarum vires tractauerim & explicauerim, nullus dubitans quin beneuolus lector tamdiu in hoc meo labore acquiescat, vsq; dum Deus animam meam maiori & vberiori rerum naturalium cognitione beauerit,

auerit, & intellectum meum ad rerum naturalium fastigium, quo vires plantarum secundum distinctas ætates pro omnium circumstantiarum exigentia significare, explicare & dilucide proponere possim, deduxerit. De die in diem conabor, vt συνθῶ in naturæ lumine proficiam, & defectus meos resarciam. Vnam quidem atque alteram macrocosmi literam diuina assistente gratia cognosco. Deus cui omnia, quæ noui, refero accepta, faxit vt & reliquas literas profundissimis creaturarum visceribus verboq; diuino occultissime inclusas in Schola macrocosmi, microcosmi, & Dei addiscere possim. Videbo omneque mouebo saxum, vt ad doctrinæ filios meorum studiorum fructus largiter redundet, indigni vero Philosophastri sapientiam in verborum tortuosis lenociniis sitam esse arbitrantes à Philosophico paradiso procul arceantur, ne margaritæ porcis temere obiiciantur. Si quis vero animum suum in vestigandis vegetabilium potestatibus acuere, & pleniorem instructionem reportare ita velit, vt interea temporis, per quod pleniori & euidentiori virium vegetabilium mea tractatione carere cogitur, se exerceat, ei hoc do consilij, vt Carrichteri librum de herbis, earum virtutibus & collectione diligenter noctes atque dies manu verset, meditetur, cum natura conferat, & ex eo ad naturæ maiora mysteria aditum sibi præparet. Pluribus istum autorem laudibus extollere nolim: res ipsa veritasque patebit ei, qui modo vel mediocriter tantum ipsum libeaurit.

PHYSICÆ HERMETICÆ
LIBER X.
DE ANIMALIBVS.

CAPVT I.
De animali in genere.

1 *MINERALIBVS & vegetabilibus hactenus explicatis animalium doctrina sequitur.*

2. *Animal est corpus sentiens & loco se mouens.*

Quia sentiens corpus est, ideo & vegetabile est: nihil enim sentire potest, nisi id, in quo anima vegetatiua cum facultatibus & conuenientibus operationibus vegetabilibus existat.

Axiomata.

I.

Animal ex mineralibus & vegetabilibus suum petit nutrimentum.

Vt mineralia ex Elementis terra & aqua, & vegetabilia

getabilia ex mineralibus & Elementis: Sic animalia ex mineralibus, vegetabilibus Elementisque simul nutriuntur vel mediate vel immediate. Mediate ex mineralibus nutrimentum suum hauriunt animalia per vegetabilia, & aliquando etiam per animalia alia, vt lupus in oue assumit sibi nutrimentum ex vegetabilibus, quibus ouis pasta fuit: ex mineralibus, quia vegetabilia, quibus ouis enutrita fuit, è mineralibus alimentum sibi appropriauerunt. Constat ex hisce, animalia sine vegetabilibus & mineralibus, & vegetabilia sine mineralib. consistere non posse. Ex quo enim aliquid causam suæ conseruationis sibi attrahit, sine illo esse non potest. Noli vero arbitrari à mineralibus crudis animalia sustentari, sed scias mineralia prius in naturam vegetabilium transmutari, vt ex vegetabilibus postea in conuenientius nutrimentum conuerti & concoqui possint. Natura non patitur violentos motus, nec subitos saltus admittit. Ea quæ inter se summe distant, non nisi per certa media coire, & in vnius essentiæ constitutionem abire queunt. Et mineralium Spiritus quia potentissimi sunt, summaque cum vehementia corpus in quod agunt, aggrediuntur, prius per varias alterationes & digestiones in vegetabilibus compescendi sunt, ne animalium naturam in mediocri temperie constitutam suo furore & violentia suaque immaturitate peruertant & destruant. Intuemini vitriolatos, antimoniales, sulphureos, arsenicales & alios salinos Spiritus in mineralium corporibus conclusos: Qui si indomiti ad

miti ad nutritionem animalis erumperent, animalis innatum Spiritum suffocarent, vel vi è corpore euocarent. Cuius assertionis veritatem ob oculos nobis ponunt fossores metallici, qui non raro periculum vitæ ex impetu malignorum mineralium spirituum subeunt. Testatur id etiam tempore pestis aer arsenicalibus & antimonianis venenis vbique infectus, quo veluti subito innumeri homines perire videntur. Quod cum Philosophi sinceriores probe norint, non patiuntur vt cruda illa mineralia sine legitima præparatione vsui medicinali destinentur, sed omnes vires intendunt, vt potentissimi eiusmodi Spiritus mediantibus variis digestionibus coerceantur, & in temperiem cum hominis constitutione conuenientem adducantur, & sic in medicamenta salutaria conuertantur. Obiicis hic forsan, quod ex mineralibus vegetabilia nutriri nequeant, quia dantur metalla natura irresolubilia, vt aurum & argentum. Verum lubenter concesserim aurum & argentum ad suum perfectionis statum deducta Spiritus suos excellentissimos & efficacissimos emittere non posse, nisi duo illa corpora artificio Philosophico absque omni corrosiuo conuenienter resoluta fuerint: Sed tamen ignorandum non est, duo ista metalla, priusquam ad perfectionis naturalis summum gradum prouecta fuerint, ex spiritibus volatilibus & potentibus coaluisse, eosque semper in matricibus mineralibus hærere, nec quiescere, vsque dum vel portiunculam vegetabilibus in-

ſinuauerint, vel portiunculam metallicæ confe-ctioni dicauerint. Ne vero quis negare poſſit ex adeo præſtantiſſimis ſpiritibus præſtantiſſima il-la metalla concreta & producta eſſe, Philoſo-phi ſinceriores ex Dei inſpiratione medium illud aſſecuti ſunt, quo aurum & argentum in ſuam primam materiam reducere, & in argentum vi-uum commutare, & potentiſſimos ſaluberri-moſque eorum Spiritus excitare vſuique huma-no applicare non ſine immenſis laboribus & me-ditationibus didicerunt, naturæ veſtigia inſi-ſtentes.

II.

Omne ſentiens dignius eſt vegetabili.

Nam ad ſentientium organa multo ſubtilior & purior materia requiritur. Sendiuog. de Sulph. p. 7. Quare natura facit & producit ex prima putrefactione res puras, ſed ex ſecunda putre-factione multo puriores ac multo digniores & nobiliores, vt habes exemplum in ligno vege-tabili, in cuius prima compoſitione natura fa-cit lignum: quando autem illud poſt maturi-tatem corrumpitur & putrefit, generantur ex il-lo vermes & aliæ beſtiolæ vitam & viſum ha-bentes.

3. *Circa animal explicantur 1. Partes eius eſ-ſentiales 2. Species e-iuſdem.*

CAPVT

CAPVT II.

De corporis sentientis partibus similaribus.

1 ANIMALIS *partes essentiales sunt corpus sentiens & anima sentiens.*

2. Corpus sentiens est, quod animæ sentientis habitaculum est, & optime cognoscitur ex integralibus suis partibus.

Axiomata.

I.

Quot partes corpus sentiens habet distinctas, tot etiam distinctas virtutes, potestates & vsus possidet.

II.

Quodque corpus sentiens perspirabile est.

Et vt aeri ingressum continuum permittat, & vaporibus summe tenuibus excrementis exitum concedat.

3. Corporis sentientis partes sunt vel continentes, vel contentæ.

4. Continentes partes corporis sentientis sunt, quæ firmam & solidam habent substantiam, atque humores & spiritus in se sustentant.

5. Partes continentes sunt vel similares, vel dissimilares.

6. Similares partes sunt, quæ vndique in simi-

les secundum sensus eiusdem speciei particulas diuidi possunt.

7. Similarium partium sunt 4. Classes: Sub prima classe ossa & cartilagines continentur.

8. Ossa sunt corporis sentientis partes duræ, siccissimæ, maximeque terrestres, ad totius stabilitatem & fulcrum productæ.

Dura sunt ossa, non concretione vt glacies (igne enim dissoluerentur) non tensione vt tympanum, sed siccitate vt lignum. Sicca sunt à calore humidum crudum exhauriente. Generantur ossa ex seminis crassamento: Crassior quippe & terrea eius pars, non sicca omnino, sed aliquantulum humida, eaque non glutinosa, quia ex ea nerui, membranæ, & ligamenta efformantur, sed pinguis est. Hoc indicauit diuinus senex libello περὶ ἀρχῶν inquiens: Vbi pinguedinis plus quam glutinis extitit, ossa formata sunt. Calor autem quia pingue exurit, siccatque durities & soliditas ossium inde exoritur. Hanc ossium ab exustione generationem primus agnouit Hippocrates libro citato, & libro de natura puelli, vbi inquit: Ossa à calore densata indurescunt & resiccantur. Constructa autem sunt ossa, vt sint veluti propugnacula aduersus omnes impetus, & stabilimentum atque robur corpori sustinendo præstent, haud secus atque basis & columna ædibus subiecta. Hinc ergo communis ossium omnium est vsus. Sunt & alij peculiares vsus: motuum quippe varietas, vt in ossibus digitorum, motuum robur, vt in sesamoideis: partium principum tutela, vt cranium,

cranium, vertebræ, costæ; discrimen partium: perspiratio transitusque vasorum, vt in caluaria. Vide c. 1. lib. 6. oper. anatom. Andreæ Laurentij.

Axiomata.

I.

Corpus sentiens pluribus constat ossibus.

Eo fine vt varie moueri, extendi, flecti, circumagi & progredi possit, quod esset impossibile, si vnico eoque continuo osse constaret.

II.

Ossa aut per (a) ἄρθρον *id est articulationem, aut per* (b) σύμφυσιν *connectuntur.*

(*a*) Articulatio est naturalis ossium structura, in qua duorum ossium extrema sese tangunt. Articulatio hæc duplex statuitur: alia enim laxa est, quam διάρθρωσιν vocant, alia stricta, & ita compacta, vt nullum subsit ad motum spacium, quam συνάρθρωσιν dicunt. Illa cum motu est manifesto, hæc motum nullum habet, aut saltem δυσόρατον id est vix aspectabilem. Diarthroseως tres sunt species: Enarthrosis, arthrodia, ginglymos. Enarthrosis est, cum excipiens cauitas admodum profunda est, caputque quod in eam inseritur, oblongum: talis est femoris cum ischio articulatio. Arthrodia cum cauitas est superficiaria, & caput depressum: vt inferioris maxillæ cum osse temporum: occipitis cum primo spondylo articulatio. Ginglymos est, quando os idem & excipit & excipitur, vt in fenestris & ostiis visitur, in quibus ferramentum vtrumque, & quod vehit, & quod circumagit, mutuum habent ingressum. Synar-

throſεως quoque tres ſunt ſpecies, ῥαφὴ id eſt ſutura, ἁρμονία & γόμφωσις. Sutura compoſitio eſt conſutis rebus ſimilis: Ea duplex, ſerrata & ad vnguem. Prior ſerrarum inuicem ſuis ſpiculis iunctarum formam refert, qualis in capite cernitur: Poſterior duorum vnguium ſeſe ſubeuntium figuram exprimit. Harmonia articulatio eſt per ſimplicem lineam rectam, obliquam aut circularem: Sic maxillæ ſuperioris omnia fere oſſa iunguntur. Gomphoſis eſt, cum os oſſi claui modo infigitur, vt dentes. Hæ ſunt articulationis ſpecies duæ, diarthroſis & ſynarthroſis: quibus tertiam ex Galeno addunt, & neutram appellant, quia nec omnino diarthroſis, nec omnino ſynarthroſis, ſed vtriuſque particeps: ratione quidem obſcuri motus ad ſynarthroſin: ratione autem inſertionis, id eſt, cauitatum & capitum ad diarthroſin refertur. Talis eſt coſtarum cum ſterno & vertebris, oſſium octo carpi & oſſium tarſi articulatio. (*b*) Symphyſis eſt naturalis oſſium vnio, per quam oſſa quæ duo erant, continuantur & vnum fiunt, adeo vt ſymphyſεως natura in continuitate conſiſtat, vt articulationis in contiguitate & ſolo extremorum contactu. Symphyſis autem duplex eſt: alia ſine medio, alia cum medio. Quæ oſſa mollia ſunt & fungoſa, ſine medio coaleſcunt. Sic epiphyſes fere omnes, quia molles & cartilagineæ, cum oſſib. per ſymphyſin vniuntur. Quæ vero ſicciora ſunt & duriora, nonniſi alicuius corporis interuentu vniri queunt. Medium illud corpus triplex eſt, neruus, cartilago & caro. Ex Andrea Laurentio.

III.

Ossibus accidunt (a)ἀπόφυσις *&* (b)ἐπίφυσις.

(*a*) ἀπόφυσις est eminentia productio, extuberantia, & processus ossis. ἀποφύσεων duplex est vsus: alter ad partium exortum & insertionem (nisi enim extuberarent ossa, colliumque ritu producerentur, nec musculi, nec ligamenta ex his enascerentur:) Alter processuum vsus est, vt quibusdam partibus propugnaculi vicem gerant, vt in vertebris & scapulis cernere licet. ἐπίφυσις Latinis appendix, applantatio, annexus, additamentum, nihil aliud est quam os ossi adnatum: quasi enim natura sui oblita os breuius fecerit ἐπιφύσει perficit & auget. ἐπιφύσεων vsus est quintuplex. 1. in medullosis ossibus vicem gerere operculi, ne effluat medulla. 2. ad firmiorem articulationem: latiore enim basi melius firmantur ossa. 3. Tertius vsus ἐπιφύσεων in hoc consistit, vt ex iis ligamenta oriantur, quæ vel ossa connectunt, vel musculorum tendines efformant. 4. ἐπίφυσις osse mollior & ligamento durior ad ossium symphysin quasi medium quoddam sese interponit: Sic solet natura mediis extrema copulare. ἐπιφύσεων interiectu sistitur ossis fractura, nec vlterius progreditur, vt in cranij suturis.

IV.

Ossa sunt capitis, trunci, & artuum.

Capitis ossa sunt os frontis, occipitis, syncipitis duo, temporum item duo, sphenoides & ethmoides, maxilla vtraque, superior & inferior. Superior vndecim constat ossibus: inferior duobus tantum.

 tum.

tum. Vtrique tantum dentes ſedecim per gomphoſin articulantur, ex quibus quatuor ſunt τομεῖς ſeu inciſores, duo canini, & tres molares. *Trunci* oſſa ſunt ſpina, coſta, & os innominatum. Spina quatuor habet partes, ceruicem, dorſum, lumbos, os ſacrum. Ceruicis ſeptem ſunt vertebræ, dorſi duodecim: lumborum quinque: oſſis ſacri quatuor, cuius extremum coccyx dicitur. Coſtæ duodecim ſunt: vtrinque ſeptem veræ, & quinque nothæ, quibus os ſterni anteriore parte, clauiculæ ſuperiore, ſcapulæ poſteriore annectũtur. Oſſis innominati partes ſunt, ilium iſchium, & os pubis. *Artuum* oſſa ſunt oſſa manus & pedis. Manus oſſa ſunt oſſa brachij, cubiti, & extremæ manus. Os brachij vnicũ eſt, ſuperne ſcapulæ per enarthroſin, inferne cubito per ginglymon articulatum. Cubitus radio cõſtat, & cubito. Oſſa manus extremæ ſunt oſſa carpi, metacarpij & digitorum: carpi oſſa octo ſunt: metacarpii quatuor: digitorum quindecim, quibus ſeſamoida addere licet. Pedis oſſa ſunt oſſa femoris, tibiæ & extremi pedis: Femoris os vnicum eſt: tibiæ duo: extremi pedis oſſa ſunt oſſa pedij, metapedii & digitorum. Pedii oſſa ſeptem ſunt: metapedii quinque, digitorum quatuordecim. His omnibus oſypſiloides & oſſiculum cordis addamus, quæ cum cæteris articulationem nullam habent. Hæc eſt oſſium omnium humani corporis breuis delineatio.

Anno-

Annotatio.

Homo cum ſit omnium animalium perfectiſſimum, & ex ipſius frequentiori anatomia natura ſitus & figura oſſium homini innotuerint, merito tanquam norma & regula proponitur, qua corporis ſentientis oſſa contemplemur & intelligamus, ſeruata vbique analogia: id quod hoc loco ſemel monuiſſe ſufficiat.

9. Cartilagines ſunt ſubſtantiæ oſsibus paulo molliores, & aliis omnibus membris duriores, flexiles quodammodo, factæ à natura partim propter cohærentiam & ſuſtentationem membrorum, partim propter faciliorem eorundem motum.

10. Secundæ claſſis ſunt ligamentum, tendo & membrana.

11. Ligamentum eſt ſubſtantia ſimilaris neruoſa & alba poſt cartilaginem & os maxime dura, cedens tactui, oſſa inter ſe connectens & reliquas partes oſsibus.

Vſus ergo ligamenti eſt, 1. vel oſſa inter ſe, vel cartilagines cum oſſibus, vel cartilagines inter ſe, vel viſcera cum oſſibus connectere. 2. Chordas muſculorum continere in ſuis locis & ſinibus per quos ducuntur, ne ex iis eleuentur aut excidant. 3. Tegere & munire chordas, 4. interſtitium efficere inter muſculos, eoſque à ſe inuicem diſtinguere.

12. Tendo ſeu chorda eſt ἔκφυσις *quædam fibra-*

rum, ligamenti & nerui, quæ per carnes sparsa in venam veluti chordam coëunt, qua omnes du cuntur articuli, vt voluntati visum est.

13. Membrana est substantia similaris, tenera alba, intus singulas alias partes tegens.

14. Tertiæ classis partes similares sunt nerui, ar teriæ, venæ & fibræ.

15. Nerui sunt substantiæ à cerebro aut spinali medulla exortæ, interiore parte medullares, exte riore membraneæ, spiritum animalem deferentes ad sensum & motum.

Axiomata.

I.

Nerui caui non sunt.

Interior quidem nerui substantia mollior est, quia medullaris est, sed tamen sensilem & conspicuam cauitatem nullam nerui habent, quamuis poris insensibilibus nõ destituantur. Ne ergo dixeris, opticos neruos cauos esse: molliores quidẽ sunt, amplioresque reliquis, sed cauitate sensili destituuntur. Per cauitatem venæ à neruis distinguuntur.

II.

Nerui venæ continuatæ non sunt.

1. Quia venæ cauæ sunt, nerui solidi. 2. Venarum exterior tunica mollis est, neruorum durissima. 3. Nerui interior pars medullosa est: venæ vero nulla medulla hactenus obseruata fuit.

16. Nerui sunt vel molliores, vel duriores.

17. Mol-

17. Molliores sunt, qui ex priori cerebri parte orti sensum exquisitiorem producunt, atq; in sensuum organa propagantur.

Horum septem paria numerãtur: quorum primum & secundum par ad oculũ; illud ad sensum, hoc ad motum: tertium & quartum par ad linguã gustus gratia: quintum ad sensum auditus mittitur: sextum membranis viscerum medii & infimi ventris sensum & laryngi motum ad vocem tribuit: septimum linguæ musculis inseritur ad eius motum promouendum.

18. Duriores nerui sunt, qui à cerebello & spinali medulla prodeunt, & deferunt partibus internis sensum & virtutem motricem.

Horum triginta sunt paria: septem paria quæ ex medulla in vertebris colli oriuntur in capitis partem exteriorem eiusque musculos, vt & faciei disperguntur: paria duodecim, quæ ex medulla vertebrarum dorsi promanant, ad dorsi & toracis musculos feruntur: paria quinque, quæ ex medulla vertebrarum lumborum proueniunt, musculis lumborum inseruntur: & tandem oriuntur quinque paria ex medulla ossis sacri, quæ in musculos vicinos distribuuntur.

19. Arteriæ sunt vasa concaua, oblonga, duplici tunica, eaque crassissima, constantia, deducendo vitali spiritui, nec non temperando & expurgando cordis & singularum partium calori dicata.

Axio-

Axiomata.

I.

Arteriæ ex corde oriuntur.

Ex cordis ſinu ſiniſtro duæ principales proſiliunt arteriæ, à quibus ſeu tunicis reliquæ omnes ortũ ſumunt: arteria aorta, & arteria venoſa. Aorta eſt arteria magna, omnium arteriarum ſtipes, quæ vitalem ſpiritum omnibus corporis partibus deferunt. Arteria venoſa in pulmonem porrigitur, ex quo affert aerem refrigerandi cordis cauſa.

II.

Eodem, quo cor, motu mouentur arteriæ.

Igitur quando implentur arteriæ aere, cor etiam aere impletur & dilatatur: quando contrahũtur arteriȩ, contrahitur & cor, ad expellendas fuligines caloris ſuperuacui.

20. ***Vena eſt pars ſimilaris rotunda, fiſtulæ modo excauata, ab hepate orta, ſimplici tunica conſtans, fibris triplicibus inſtructa, continendo, deducendo nec non coquendo ſanguini à natura dicata.***

Sciendum eſt, nomen apud Hippocratem & Veteres cum arteriis commune eſſe venis: ſed vt diſtincta ſunt vaſa, ita quoque diſcreta erunt nomina. Diſtinguuntur ſtructura, motu & vſu. Structura quidem, quod vena prætenuem habeat tunicam, arteria craſſiſſimam, & vt voluit Herophilus, ſextuplo vena craſſiorem. Motu, quia mouetur arteria ſyſtoles & diaſtoles motu, vena plane eſt im-

est immobilis. Vsus arteriarum & venarum ex singularum definitionibus patescunt.

Axioma.

Venarum aliæ principales sunt, aliæ minus principales.

Principales, à quibus ceu truncis oriuntur reliquæ, sunt vena porta & vena caua. Vena porta est vena insignis, ex concaua hepatis parte prodiens, & omnes mesaręi venas excipiens, quibus ex ventriculo & intestinis chylum accipit, & ad iecoris concauum defert. Vena caua, quæ & magna dicitur, ex gibba hepatis parte enascens, & per totam animalis longitudinem excurrens sanguinem omnibus partibus pro nutrimento defert. Venæ minus principales sunt rami priorum, & vel peculiaria sortiuntur nomina, vel non habent appellationes proprias. Rami venę portæ sunt mesaraicæ & hæmorrhoides. Rami venę cauæ sunt vel interiores, vel exteriores. Interiores sunt venæ emulgentes & seminales. Exteriores, in capite sunt iugulares & soporales: in trunco intercostales: in brachiis axillares, humeraria & mediana: in pedibus sciatica, saphena. Harum rami omnes sparsi in partes corporis, tam exteriores, quam interiores peculiaribus appellationibus destituuntur.

21. *Fibræ sunt partes similares, albæ & subtiles, per membrorum substantiam sparsæ ad promouendum operationes eorum vitales.*

Eæque sunt rectæ, vel transuersæ, vel obliquæ.

Rectæ ſunt, quæ ſecundum membri longitudinem feruntur, & arcana vi attractioni alimenti ſeruiunt. Tranſuerſę ſunt fibræ ſecundum corporis latitudinem tranſuerſim poſitæ, & alimentum attractum retinent. Obliquæ ſecundum obliquũ organo obducuntur, & priores duas decuſſatim ſecant, expellendique vim habent.

22. *Quartæ claßis partes ſimilares ſunt adeps, cutis & caro.*

23. *Adeps eſt pars corporis ſimilaris, ex aerea & pinguiore ſanguinis parte, quæ per tenues vaſorum tunicas roris inſtar exſudat, & ad membranas allabitur, atque innato ſale craſſeſcit, conſtans.*

Vſus hic adipis eſt 1. vt calidis & ſiccis corporibus affuſus ea obliniat humectetque, 2. vt vicinarum partium calorẽ foueat, 3. vt vaſorum, quæ ad cutem feruntur, ſtratum ſit, alioqui nuda periclitarentur, 4. vt per inedias cedat in alimentum. Natura præcognoſcens ſui habitaculi interitum ſibi mature de alimento proſpicit, quo diutius conſeruetur. Mures hyeme cibos non naſci ſcientes ſibi in autumno nuces, & frumentum colligunt, vt inde per hyemem viuant & ſuſtententur. Similiter & membra ex vberiori nutrimento, ſi quando eo potiuntur, adipem per ſuos archæos conficiunt, vt per inedias eo, nutrimenti loco, frui poſſint.

24. *Cutis eſt pars ſimilaris ampliſſima, omniumq; partium corporis tegumentum.*

Cuti alia obducitur membranula, quæ dicitur cuticula, estque nihil aliud, quam tenuissima cutis efflorescentia, ceparum pelliculis tenuioribus similis, è cutis excremento crassiore pronata.

25. *Caro est pars similaris, mollis & rubicunda.*

Sunt qui carnem ex sanguine & non ex semine originem traxisse aiunt, carnemque esse veluti sanguinem concretum statuunt: Sed quemadmodum omnia vegetabilia in terra nascentia è propriis seminibus proueniunt: ita singulæ partes corporis animalis ex propriis tincturis in semine animali latentibus, subministrato ex alimentis superaduenientibus corpore, oriuntur. Non ergo sanguis concretus caro est, sed est substantia, cui nerui, arteriæ, venæ & fibræ mirabiliter permixtæ, ossaque cum membranis annexa sunt, vt harmonico concentu in vnius corporis constitutionem & conseruationem ferantur.

CAPVT III.

De Corporis sentientis dissimilaribus Partibus externis.

1. *Similaribus partibus tractatis, dissimilares partes iure docentur: quæ ex similaribus partibus compositæ diuersi sunt nominis & essentiæ.*

Anno-

Annotatio.

Cum in dissimilarium partium explicatione aliquoties musculorum fiat mentio, iique conuenienter ad partes similares referri nequeant, nec alibi eorum definitionem generalem exprimere commode liceat, iam sub definitione dissimilarium partium in hoc scholio præmittam. Dico ergo, musculum esse partem dissimilarem neruis, tendinibus, venis, arteriis, carne & tunica propria contextam.

2. *Dissimilares partes sunt, vel externæ, vel internæ.*

3. *Externæ partes sunt caput, truncus & artus.*

4. *Caput est summa corporis pars, globosa, collo superimposita, facultatis animalis sedes.*

Est capitis apud Medicos acceptio duplex: pressior & angustior altera, altera fusior ampliorque. Pressiore significato describitur eleganter caput à Celso domicilium & propugnaculum cerebri, cuius caluaria duplici osse cõtexta, diploe intertexta, carunculis venulisque obsita, desuper circumfusa est pericranio, cute capillata velato, subter vero adiacet duræ meningi. Ampliore autẽ & vulgari significato capitis nomine totũ id designatur, quod prima colli vertebra & vertice circumscribitur.

Axiomata.

I.

Orbiculari figura tornatum est caput.

1. Ad

1. Ad capacitatem, vt cerebri vastissimam molem contineat: omnium namque figurarum ἰσοπεριμέτρων circularis est capacissima, 2. ad δυσπάθειαν, vt nocumentis occurset, neque tam facile ictus excipiat, 3. ad faciliorem motum, vt in omnem partem celerius circumagi possit.

II.

Magnum caput, si æqualis omnium sit proportio semper laudatur.

Paruum enim caput semper in vitio est, quia & formatricis imbecillitatem, & spermaticæ materię inopiam arguit. Vnde Physiognomi paruum caput præceps & temerarium ingenium arguere affirmant, ob spirituum paucitatem, qui angusto coerciti conclaui incalescunt sine modo, nec libere exspaciantur.

III.

Moueri in omnem partem decuit caput, ad rei noxiæ fugam, & vtilis prosecutionem.

Motus capitis, qui omnes super prima & secunda vertebra perficiuntur, alii sunt recti, alii obliqui, alii semicirculares. Recti motus duo sunt: flexio, quæ fit annuendo, extensio, quæ renuendo. Flexioni dicati sunt duo tantum musculi anteriore parte siti, mastoidei dicti; grauia enim facile deprimuntur. Oriuntur hi à superiore sterni parte & à clauiculis carnosis admodum, deinde oblique in occipitis processus mamillares dictos inseruntur. Extensioni octo inseruiunt musculi, quatuor magni & parui totidē: ex magnis primi duo sple-

 nii, alii

nii, alii complexi dicuntur. Splenii à ſpinis ſuperioribus toracis & quatuor inferiorib ceruicis orti, in occiput inſeruntur. Complexi ſeu implicati ex tranſuerſis ſuperiorũ vertebrarum toracis apophyſibus & inferiorib. ceruicis proceſſibus enati; in medium fere occiput deſinunt. Parui quatuor graciles admodum à ſitu recti dicuntur; quorum duo à ſpina ſecundæ ceruicis vertebræ prodeunt: alii minores ſub his, à poſteriore parte primi ſpõdyli orti, in occiput feruntur. Hi duo ſunt capitis recti motus, flexio & extenſio. Obliqui duo ſunt; alter in dextrum, alter in ſiniſtrum. Ad hos motus peculiares muſculi deſtinati nõ ſunt, ſed dum alterius partis flexor cum extenſore oppoſito ſimul agunt, obliquum eum motum edunt. Semicircularis motus eſt, quem parui quatuor muſculi obliquum occupantes ſitum præſtant. Primi duo è medio occipite prodeuntes, in tranſuerſas primi ſpondyli apophyſes inſeruntur. Reliqui duo ab acuto ſecundæ ceruicis vertebræ proceſſu exorti in tranſuerſam primi ſpondyli apophyſin deſinunt.

5. *Caput in duas partes externas diuidi ſolet, in capillatam ſcilicet & capillis priuatam.*

Capillata Latinis caluaria dicitur: huius anterior pars ſynciput, poſterior occiput, media vertex, laterales tempora vocantur. Quæ pars pilis orbata eſt, faciem & vultum vocant: huius ſuperior pars frons, inferior, quæ à ſuperciliis ad collũ extenditur, proprie facies appellatur. Caluariæ partes quædam ſunt communes, quædã propriæ:

Commu-

Communes sunt pili, cutis, panniculus carnosus: propriæ, pericraniũ, ossa cranii & meninges duæ, dura & tenuis. Faciei partes etiam aliæ sunt communes, aliæ propriæ. Communes eædẽ sunt, quæ in reliquo corpore, nisi quod cutis varie perforata est, & panniculus carnosus totus est musculosus. Propriæ partes sunt oculi, aures, nasus, gena, os, dentes, lingua, palatum, gurgulio. Confer Andr. Laurentium c. 3. lib. 4. oper. anatom. Oculus est visiuæ virtutis organũ tunicis & humoribus constans pellucidis. Tunicæ (præter albam quæ à peritonæo orta capiti coniungit oculum, vnde coniunctiua & adnata dicitur) sunt quatuor: 1. Cornea, quę perspicua est, & instar cornu lucens: 2. Vuea, quod vuæ folliculo, è quo pedũculus auulsus est, simillima sit: & hæc corneæ adhæret, & pupillã complectitur. 3. retina, quæ ex ipsamet visorii nerui substantia elicitur, afferens oculo spiritum animalem & rursus cerebro imagines. 4. aranea, aranei telam præ se ferens, & hæc crystallinũ humorem sua sede cõtinet, & vitreum ab albugineo separat. Humores oculi sunt tres, primus aqueus, inseruiens colligendis imaginibus: secundus crystallinus, qui præcipuum visus est instrumentum: tertius vitreus, faciens ne imagines penetrent, sed refringantur. Aures sunt instrumenta auditus. Eas natura ex diuersis partibus, neruis, membranis, ossibus, cartilagine artificiose composuit atque anfractibus informauit, qui sonos colligunt & alterant. Nasus est pars organica in media facie posita, respirationis & odoratus instrumentum. Huius pars est, vel superior, vel

Oculus.

Aures.

Nasus.

inferior. Superior eſt oſſea & immobilis,& dicitur colatorium, cribriforme: & hæc pars eſt interior: Exterior vero eſt dorſum naſi. Inferior pars naſi eſt mobilis, in qua ſunt globulus naſi, alæ, quæ conſtant ſuis muſculis, cauitates vtrinque ad alarum latera, foramina, ſeptum cartilagineum.

Gena. Gena eſt maxilla ſuperior & inferior. Superior gena eſt pars faciei fronti proxime ſubiecta, auribus vtrinque ab imo à gingiuis terminata, pluribus ſolidis & duris oſſibus conſtans. Inferior eſt pars faciei infima & mobilis, dentes inferiores continens.

Os. Os totum id dicitur ſpatium, quod diductis labris ad imas vſque fauces interiacet, in quo dentes, lingua, palatum & gurgulio continentur.

Dentes. Dentes ſunt oſſa omnium duriſſima intus caua, venulis, arteriis & neruis prædita, molliendis & præparandis ventriculo cibis deſtinata,

Lingua. Lingua eſt pars carnea, rara, & laxa, ſpongiæ inſtar, medio in ore poſita, guſtus & ſermocinationis organum.

Palatum. Palatum eſt pars oris ſuperior, modice concaua, foraminibus pertuſa, quibus è cerebro pituita in os deſcendit.

Gurgulio. Gurgulio eſt caro fungoſa, oblonga, à palato in os iuxta nariũ meatus propendens, ad vocis articulatæ in homine modulationem, & ad aeris frigidioris inſpirati impetum frangendum, ne in pulmones tam ſubito irruat, conferens. Vide c. 10. lib. 5. phyſiologiæ Ioan. Magiri. Gurgulio dũ integra eſt, γαργαρεών, i.e. gurgulio & plectrum vocatur: dum male affecta eſt, ſi ſuperna ſede tenuior, inferna craſſior inſtar vuæ pẽdentis, vuula dicitur: Si vero teretẽ habeat formam, κιών, i.e. columella nuncupatur.

6. Trun-

6. Truncus est corpus sine capite & artubus, h. e. sine brachiis & pedibus.

Huius pars alia est anterior, alia posterior. Anterior est, vel thorax, vel vēter. Thorax seu pectus est trunci pars anterior, quæ collo subiecta à costis vtrinque circumscribitur, estque sedes membrorum vitalium. Huius partes propriæ aliæ sunt molles & carneæ, aliæ osseæ & cartilagineæ. Carnosæ partes sunt musculi complures in thorace siti, cuiusmodi sunt respirationis omnes musculi, & scapularum fere omnes, & brachium mouentes quidam. Ad hoc carnosum genus refero etiam mammas, quæ sunt partes in media thoracis regione, ad latus eius sitæ, glandulosæ, venis & arteriis intertextæ, lactis generationi in fœminis inseruientes: Hæ enim partes ob raram & cauernosam, quam habent, substantiam, sanguinem menstruum, qui materia est lactis, in se facile recipiunt, qui postea tum à specifica virtute carnis mammarum, tum à vicino tepore & calore cordis leuigatur, coquitur, & in album liquorem cōuertitur. Partes osseæ sunt triplices: Primum os sternum & στῆθ@- nuncupatur, & est pars anterior, in quam costæ conueniunt, & sub qua os ventriculi delitescit. Huius extremitas cartilaginea os ensiforme, scutale & malum granatum dicitur. Secundo duæ clauiculæ, quæ sunt gemina ossa, collo proxime subiecta, & à summis humeris vergētia. Tertio constat thorax costis viginti quatuor. Venter à pectore, vbi veræ costæ desinunt, deorsum ad coxas vsque & pubem protenditur. Huius

Thorax.

Mamma.

Sternum.

Venter.

exterior pars ſupra vmbilicum, quę ad deſcenſum coſtarum ſpuriarum protenditur, dicitur ἐπιγάστριον: inferior, quæ ab vmbilico ad piloſas vſque genitalium partes pertingit, ὑπογάστριον appellatur. Poſterior trunci pars dicitur dorſum, eſtq; totus ille deſcenſus ab occipite ad infimas vſq; nates. Dorſi ſubſtantiam conſtituunt ſcapulæ, ſpina dorſi, & coxæ. Scapulæ duo ſunt oſſa poſt thoracem in dorſo ſita, clauibus & brachio inarticulata, ad coſtarum robur & muſculorum implantationem. Spina dorſi eſt ipſa ſpōdylorum ſeries & ſtructura à prima ceruicis vertebra ad coccygem vſque extenſa, erigendo curuandoque corpori conueniens. Coxæ ſiue coxendices ſunt duo oſſa robuſtiſſima ſacro oſſi vtrinque inſita, ac deſinentia in nates, quæ ſunt muſculoſæ.

Dorſum. *Scapulæ.* *Spina dorſi.* *Coxæ.*

Collum. Trunco infra caput annectitur collum, cuius partes aliæ ſunt anticæ, aliæ poſticæ. Anticæ variæ ſunt, aſpera arteria, larynx & eius muſculi, os hyoides & eius muſculi, iugulares venæ, carotides arteriæ, neruus ſextæ coniugationis cum recurrente, œſophagus, & muſculi quidam capitis & colli. Poſterior pars ceruix dicitur. Eius partes ſunt ſeptem vertebræ, medulla ſpinalis, muſculi caput & collum extendentes, & ſcapularum quidam muſculi, vt trapexius & leuatores. Aſpera arteria præcipua eſt colli pars: eius enim gratia collum conſtructum videtur. Arteriam hanc duæ inueſtiunt tunicæ, quarum altera interior eſt œſophago, linguæ, palato, & ori communis: altera exterior: hæc mollior tenuiorque eſt, illa craſſior, ne ab humoris à ce-

Aſpera arteria.

rebro defluentis acrimonia læderetur. Arteriæ asperæ caput larynx dicitur: corpus est cartilagineum, variis musculis agitatum ad efformandam vocem. Tribus constat cartilaginibus: 1. θυρεοειδὴς, scutiformis, 2. κρικοειδὴς, seu annularis. 3. ἀρυταινοειδὴς dicitur, quod vasculi figuram referat, & à situ postica. Laryngem vocis organum dilatari & constringi decuit necessario; ad eum modum musculi destinati sunt, qui Andreæ Laurentio numero sunt quatuordecim: vide illum cap. 14. lib. 3. Ad latera autem laryngis glandulæ adsunt, quæ humore suo subditas illas partes irrigant. Supremam laryngis partem occludit corpus cartilagineum, oblongum, linguæ simile, vnde ei nomen ἐπιγλῶττις, vulgus laryngis operculum vocat.

Larynx.

ἐπιγλῶττις.

Hoc inspirantib. nobis & expirantibus semper hiat, nec vnquam sponte deprimitur, vt voluerunt quidam, sed solo alimenti pondere, non tamen ita exquisite obseratur, quin portiuncula quædam potus in arteriam asperã influere queat. Neruus sextæ coniugationis arteriæ carotidi cõtiguus dum ad iugulum accessit, in tres maxime conspicuos finditur surculos. Eorum vnus dexter quidem axillarem arteriam amplectitur, & per eam reflexus instar ductarii funis, qui per trochlearum orbiculos traiicitur, sursum ascendit in laryngis musculos, exiles sed numerosos spargens ramos: Sinister ob axillaris arteriæ rectitudinem ibi non reflectitur, sed ma-

Nerui sextæ coniugationis diuisio.

ximæ arteriæ truncum, qua parte in dorſum detorquetur, circumplicat. Hos neruos recurrentes vulgus appellat & vocales, quod vocis præcipua ſint organa: illis namque aut interſeptis aut ſectis ἄφωνον ſtatim redditur animal. Secundus ſextæ coniugationis ramus per latera coſtarum excurrit; coſtalem vocant. Tertius inſignior ad ventriculum fertur, ſtomachicus dictus: huius beneficio tam exquiſito ſenſu pollet ſtomachus, vt veteres καρδίαν appellarint, & medici fere omnes appetentiæ animalis ſedem in eo locarint. Scutiformi laryngis cartilagini proximum eſt os ὑοειδὲς. Huius baſis, cui lingua inhæret & alligatur, latior eſt, foris gibba, intus caua: bini autem vtrinque emicant proceſſus, quos cornua vocãt. Os huiuſmodi ſuſpendunt vndiquaq; octo muſculi, quos Laurentius cap. 16. libr. 3. ſufficienter explicat.

Os ὑοειδὲς.

Oeſophagus.

Oeſophagus Latinis gula, Lactantio cibaria fiſtula, eſt veluti ſyringa & ductus à faucibus ad ventriculum pertingens, quo cibi & potus primum agitatione & motibus linguæ depulſi & quaſi detruſi in ventriculum illabuntur. Fertur œſophagus recta deorſum arteriæ aſperæ ſubtenſus ad quintam vſque thoracis vertebram, vbi paululum ad dextram inclinat, vt aortæ cedat, mox arteriæ ſuperſtratus oblique ad læuam vergit ratione hepatis: ibi diaphragma permeans ad ventriculi os deſinit. Huius figura rotunda eſt, oblonga & ſatis capax, inſtar inteſtini cuiuſdam prærubri. Tota eius compoſitio ex membranis duabus, propriis venis, arteriis & neruis conſtituitur. Membranarum altera externa eſt,

tera

tera interna. Externa tota fere carnosa villisque constat circularibus & transuersis, quorum ope & alimenta trudit in ventriculum, & è ventriculo noxia pellit per vomitum. Has autem contrarias actiones edit eadem membrana eorundem villorum ministerio, diuersa ratione: Nam si villorum circularium contractionem ab ore ordiatur, membrana deglutitioni seruiet: si à ventriculi orificio, vomitui. Interna membrana crassior & neruosior linguæ, ori & palato communis rectas habet fibras, per quas alimentum trahit. Has duas extrinsecus obducit tertia membrana, à ligamentis vertebrarum pronata. Venas œsophagus habet complures, à caua & à porta, nec non arterias ab aortæ descendentis riuis. Neruos accipit à sexta coniugatione insignes, stomachicos dictos. Glandulæ etiam in medio ipsius ductu puluinaris instar appositæ sunt, tum ne facile in alterutrum latus voluatur, tum vt stomachum ad siccioris esculenti velu ti per lubrica, transitum expeditiorem perenni rore perfundant. Connectitur œsophagus ori & ventriculo per corporis continuitatem, arteriæ asperæ dorso & vicinis partibus fibrarum & vasorum interiectu. Atque hæ sunt omnes colli anteriores particulæ. Posteriores sunt septem vertebræ & musculi caput collumque extendentes.

7. Artus sunt duo: manus & pedes.

Artus trunco corporis adnascuntur, quemadmodum rami arborum caudici.

8. Manus est totum illud, quod à scapula ad summos vsque digitos protenditur.

Diuiditur ab Hippocrate in tres partes, in brachium, cubitum, & manum extremam. Brachium id nuncupatur, quod ab humero ad cubitum permeat, & constat vno osse magno, vt supra dictum, & musculis octo: & venis etiam constat duabus insignibus ab axillari ramo scaturientibus, quarum altera per interiorem, altera per exteriorem brachii partem fertur: illam vulgus basilicam vocat, hanc cephalicam. Basilicam Hippocrates de victus ratione in acutis, τὴν εἴσω φλέβα id est, venam internam nuncupat, quam in pleuritide secari iubet, alii hepaticam & iecorariam dicunt. Hæc in profundam & subcutaneam diuidi solet. Profunda axillari arteriæ & tertio neruorum pari attensa ad medium cubiti flexum effertur, & ramo altero secundum radium altero secundum cubiti os per annulum, quod musculorum colligat tendines, delabitur. Priore ramo in surculos complures, pollici duos, indici totidem, medio vnum dirimitur: posteriore in riuos totidem, medio vnum, medico duos, auriculari duos absumitur. Subcutanea per cutim excurrit, & dum ad cubiti articulationem peruenit, in duos finditur ramos, quorum alter ad internum cubitum delatus cum humerario ramo vtitur, &

Brachium.

Basilica vena.

ex eo coitu communis vena enaſcitur, quam medianam vulgus vocat. Mediana ergo riuulus eſt ex cephalicæ & baſilicæ in cubiti articulatione coitu emergens. Alter baſilicæ ſubcutaneæ ramus per infernum brachii latus deſcendit, ramulis in vicinam cutem & partes ſubiectas dimiſſis. Hæc omnis baſilicæ eſt diſcriptio. Cephalica ſic dicta eſt, quod in affectibus capitis tundatur, Hippocrati externa, quod brachii exteriora perreptet, ab aliis humeraria, quod per humerum feratur: Non ab externo iugulari, vt in canibus, ſed ab axillari ramo emergit. Hæc inter deltoidem muſculum & pectoralis tendinem ſuperficietenus delapſa, dum ad cubiti flexum peruenit, in duos dirimitur ramos, quorum alter in interiorem cubitum oblique latus cum baſilicæ ramo coit, & communem venam parit; alter inſignior per radium ad eius fere medium deſcendit: hinc oblique ad carpum excurrens manum externam fere totam irrigat, & conſpicuo ramo inter paruum digitum & annularem deſinit. Venam hanc Arabes Saluatellam vocant, quam in melancholicis affectibus, lienis obſtructionibus & quartanis febribus feliciſſime ſecant. Obſeruarunt recentiores quidam in brachiorum & crurum venis maioribus oſtiola quædam, valuularum & membranarũ inſtar, quæ ſanguinis ad inferiores partes ἀθρόως confluentis impetum ſiſtant: truncus autem venæ cauæ ob ἀνάδοσιν ſemper patens peruiuſque eſt.

Mediana.

Cephalica.

Saluatella.

Præterea brachium conſtituitur arteria vnica,

quæ

Basilica arteria. quæ ab axillari ramo prodit, & Basilica dicitur, eius duo sunt rami, profundus & subcutaneus: vterque varios ex se diffundit riuos: Est tamen subcutanei surculus quidam in carpo conspicuus, vbi pulsuum differentias admota manu explorare solemus. Cæterum per manum sex paria neruorum disseminantur. *Nerui manus.* Primum par à quinto ceruicis spondylo prodiens in deltoidem musculum & cutim illi incumbentem absumitur. Secundum à sexta vertebra scaturiens in bicipitem musculum primum fertur, mox musculo cubiti longissimo ramulum largitur: tandem vbi flexum cubiti attigit, in duos secatur ramos, quorum minor per radium, maior per cubitum membrana carnosa suffultus in totam cubiti cutim & manum absumitur. Tertium secundo permistum in brachii musculum bicipiti substratum riuos diffundit: deinde vbi ad cubiti articulationem peruenit, cum quinto pari confunditur. Quartum omnium crassissimum sub eodem musculo cum basilica profunda & arteria interna delapsum, postquam in musculos cubitum extendentes & cutim internam brachii, externamque cubiti surculos aliquot diffudit: tandem iuxta cubiti articulum in duos scinditur ramos, quorum alter secundum radii, alter secundum cubiti longitudinem excurrit. Ille surculis quinque pollici duobus, indici totidem, medio vnico fruticatur: hic in carpo cessat. Quintum par inter musculos cubitum extendentes & flectentes delatum pone internam brachii apophysin prætęruectum tertioque permistum

iſtum pari in digitos abſumitur, minimo ner-
ulos duos, medico duos, medio vnum diſtribu-
ns. Sextum par inter cutem & membranam car-
oſam per internã brachii apophyſin delapſum
n cubiti cutim deſinit. Brachium iuſſu & ſponte
oſtra mouetur ſurſum, deorſum, ante, retro &
n orbem octo muſculorum opera. Surſum mo-
ent duo muſculi, deltoides & ſupraſpinatus.
Deorſum mouent duo, primo altiſſimus ani ſcal-
tor dictus, aut dorſalis maximus, à ſpinis oſſis
acri, lumborum & nouem thoracis lato prin-
ipio oritur, dein ſurſum aſcendens in omopla-
æ angulum inferiorem primum fertur, mox ro-
uſto & quaſi reflexo tendine ſub humeri ca-
ut inſeritur. Secundo rotundus maior ex ima
omoplatæ coſta in brachii ceruicem fertur. An-
rorſum mouetur brachium vnius tantum mu-
ſculi eiuſque validiſſimi opera: pectoralem vo-
cant. Retrorſum mouent brachium muſcu-
li tres, infraſpinatus, rotundus minor & ſubſca-
pularis. Infraſpinatus à cauitate infra ſpinam o-
ritur: rotundus minor à cocta inferiore omo-
platæ: Subſcapularis ſeu immerſus à ſcapulæ
ſima parte tota. Hi tres in brachii ceruicem & in-
teriorem humerum inſerũtur. Circularis brachii
motus quia compoſitus eſt, à peculiari nullo perfi
citur muſculo, ſed ab omnibus ſucceſſiue agen-
tibus.

Muſculi brachij.

Secunda pars manus cubitus eſt, eiuſque oſſium cubiti & radii diuerſi ſunt motus. Cubiti enim motus proprius eſt flexio extenſioque, radius vero ſuo motu manum pronam & ſupinam fa-
çit. Cu-

Cubitus.

Musculi cubiti.

cit. Cubiti quatuor ſunt muſculi, flexores duo & extenſores totidem: flectunt biceps & brachicus. Extendunt muſculus longus & breuis: Longus à coſta inferiore ſcapulæ oritur: Breuis à ceruice poſtica humeri innatus priori ita connaſcitur, vt ſecerni nulla arte queant. Radium mouent quatuor muſculi, pronatores duo, & ſupinatores totidem. Vide de his, quæ ſub hoc theoremate diximus, Andreæ Laurentii librum quintum anatom. ex quo plurima decerpſi, cum inter anatomicos mihi videatur planior & valde perſpicuus: & ob eandem cauſam etiam ipſum in aliis, quę ex anatomia in phyſicis diiudicari debent, conſulere, ipſiuſque informationem in eorum, qui Phyſica limina ſalutare iam modo cœperunt, gratiam apponere volui. Id quod iam ſemel monuiſſe ſatis eſto, vt in iis, quæ hic forſan deficiunt, ad ipſum autorem fiat recurſus in anatomicorum exploratione.

Manus extrema.

Manus extrema, cuius officium eſt apprehendere, tres ſunt partes præcipuæ, carpus, metacarpium, & digiti. Καρπὸς Latinis brachiale, raſcetta ab Arabibus vocatur, octoque conſtat oſſibus. Metacarpium partem habet externam & internam. Externa, quæ eſt auerſa manus ὑποθέναρ & πρoκάρπιον appellatur. Interna palma dicitur aut vola manus. In palma multa obſeruant chiromantici, monticulos ſcilicet & lineas. Monticuli prominentiores ſunt & carnoſiores partes. Monticulus pollici ſubſtratus mons Veneris: qui indici adhæret, mons Iouis: qui medio, Saturni: qui annulari, Solis dicitur: qui

mini-

minimo subiicitur, Mercurio dicatus est: qui mensali lineæ proxime sub monte Mercurii subiicitur, mons manus & Lunæ vocatur. Lineæ multæ numerantur, sed principales lineæ sunt vitalis, naturalis, mensalis, Saturniana & hepatica. Vitalis inter indicem & tuberculum pollicis sumit initium, & ad rascettam vsque excurrens montem pollicis circumdat, vitæque breuis aut longæ indicium est. Oritur seu imprimitur potius à corde, in quo omnis vitæ nostræ vis actiua consistit. Vnde præ omnibus longior extensiorque videtur, ob virtutem actiuam & formatiuam corporis nostri, videlicet caliditatem cum humiditate temperatam; quæ materiam protendit & dilatat. Linea naturalis debet cum vitali sub medio montis indicis coniungi, eiusque angulus supremus ibidem terminari: & tum significat fidelem, ingeniosum, & bona operantem hominem. Fertur vt plurimum ab initio inter montem Iouis & montem Veneris versus montem Lunæ. Mensalis incipit infra montem auricularis, & transuersaliter per latitudinem manus versus montem indicis ducitur. Saturnina palmæ & digitis per mediam volam occurrens prosperitatis linea dicitur: nam cæteris lineis propria virtute carentibus plurimum suffragatur. Linea hepatica quibusdam incipit à carpo, quibusdam ex linea vitæ suboritur, & per medium palmæ versus ὑποθέναρ porrigitur, quibusdam in linea cerebri desinit, quibusdam ad montes digitorum excurrit: quam-

uis

uis interdum inueniuntur manus hac linea carentes.

Digiti.

Digiti quinque ſunt ſingulis manibus: Primus quod robore & magnitudine polleat, pollex dicitur: Secundus index & demonſtrator: Tertius medius & ob muneris infamiam verpus: Quartus medicus, quo priſci ſolebant pharmaca olim miſcere, & annularis, quia annulos geſtabant illo digito: Quintus minimus & auricularis dicitur.

Muſculi carpi.

Carpus flectitur, extenditur, & oblique ad latera mouetur. Flexores duo ſunt, interni ambo: quorum alter à brachii interna apophyſi ortus, cubito oſſi attenſus, in quartum os carpi craſſo ſuo tendine partim carneo, partim neruoſo inſeritur. Alter ſupernus ab eodem tuberculo pronatus in os metacarpii primum indici ſubiectum deſinit. Extendunt carpum totidem muſculi, externi ambo: ſupernus alter à brachii externa apophyſi ortus, radio inſtratus, in bifidum deſinit tendinem, quorum altero in metacarpii os primum, altero in ſecundum inſeritur. Alter muſculus inferior eodem enatus principio, tendine vnico in metacarpii os quartum, quod minimo digito ſubiicitur, deſinit. Mouent carpum oblique & ad latera iidem muſculi, aut ſeorſim operantes, aut flectentium vnus cum extenſore ſimul agens.

Muſculus palmaris.

Ad carpi muſculos palmarem referre lubet, qui ab apophyſi interna brachii ortus omnibus fere manus muſculis interioribus ſuperiectus, principio carnoſo in anguſtum primum &
longum

longum tendinem protensus, in volam & palmam manus expanditur, cutique adhæret firmiter, atque mirum in modum apprehensioni auxiliatur.

Digiti quatuor præter pollicē flectuntur, extendūtur, adducuntur & abducuntur peculiariter: flectunt duo musculi, sublimis & profundus. Sublimis ab interna brachii apophysi enatus, priusquā ad carpum perueniat, in quatuor finditur tendines: hi validissimo & transuerso ligamento, annuli instar, coeuntes & arctati in secundam digitorum quatuor articulationem inseruntur: dum vero primam articulationem perreptant, ei membranorum & villorum interiectu ita firmiter alligantur, vt ea moueant. Profundus priori substratus, ad eodem exortus tuberculo, in totidem neruosos tendines scinditur, qui primæ & secundæ digitorum quatuor articulationi membranosis ligamentis affixi tandem in tertiam articulationem inseruntur, eamque soli flectunt. Vt autem profundo huic musculo ad tertiam articulationem pateret aditus, natura mirabili artificio sublimes tendines quatuor perforauit. Extendunt digitos musculi quamplures: oriuntur ab apophysi fere omnes, & annulari vinculo prius colligati in secundam & tertiam articulationem inseruntur. Adducunt digitos perexigui musculi quatuor à lumbricorum figura lumbrici & vermiculares dicti. Oriuntur hi à tendinibus profundi musculi, initio carnosi & teretes, dein exili nerueoque tendine, secundum latera digitorum protensi oblique ad

Musculi digitorum.

tertium internodium feruntur. Abducunt digiti interossei sex in metacarpii spatiis latitantes, tres interni & totidem externi, qui ad postremam articulationem eamque externam delati, & cum vermicularibus coeuntes extensioni aliquantulum inseruiunt. Pollex quia toti manui solus æquipollet, peculiares habet musculos, flectentes, extendentes, adducentes, & abducentes. Flectunt duo, alter à superiore radij parte enatus in vltimum articulum inseritur: alter ab osse carpi pollici subiecto exortus in medium pollicem fertur. Extendunt duo, ambo à cubito exorti, prior in tertium articulum vnico tendine inseritur, posterior bifido tendine in varias pollicis partes desinit. Adducunt musculi tres, quorum duo à metacarpio exorti monticulum Veneris constituunt: tertius ab osse metacarpij indicem spectante enascitur. Abducunt pollicem totidem musculi propriis carentes nominibus.

Musculi pollicis.

9. Pes est totum illud, quod ab ischii & coxendicis articulo ad extremos vsque digitos protenditur.

10. Eius tres sunt partes. Prima & superior dicitur (a) *femur, & à coxendicis articulo vsque ad genu fertur. Secunda à genu ad calcem, diciturque* (b) *tibia. Postrema pedis pars vere & proprie pes dicitur, & in tres diuiditur partes, in* (c) πεδίον, (d) μεταπέδιο[ν] *&* (e) *digitos.*

(a) Femo

(a) Femoris carnoſæ & pulpoſæ partes πλιχάδες & πλικάδες ab Hippocrate vocantur; anteriores & externæ παραμήρια; poſterior inferiorque, in quam genu inflectimus, ἰγνὺς ſeu poples, anterior γόνυ genu. (b) Tibiæ anterior pars carne denudata ἀντικνήμιον vocatur, poſterior pulpoſa, Hippocrati γαστροκνήμιον, Latinis ſura. Bini vero proceſſus excarnes malleoli, τὰ σφυρὰ καὶ πέζαι dicuntur. (c) Pedij poſtrema pars πτέρνα & calx, infima vero πέζα & σφυρὸν calcaneum appellatur. (d) Metapedij pars inferior planta & veſtigium dicitur, Græcis πέλμα & τύλωμα, pulpoſa pars στῆθος. (e) Digiti ſuos habent ordines, qui ternas, κονδυλίδας efficiunt, excepto pollice. Hæ pedis in vniuerſum partes ſunt externæ, præter quas aliæ obſeruandæ ſunt, vaſa ſcilicet & muſculi. Quemadmodum aſcendentis cauæ ramus ſubclauius è thoracis cauitate exiliens axillaris dicitur, ab eoque brachij & manus venæ omnes deriuantur: ita deſcendentis cauæ ramus iliacus ſimul atque è peritonæo elabitur, & ad inguina cruraque deſcendit, cruralis appellationem ſortitur. Ramus hic cruralis plures ex ſe promit ſurculos, per femur, tibiam & extremum pedem numeroſa ramorum ſerie ſparſus: ſex tamen maxime conſpicuis ramis fruticatur. Sunt autem hæ omnes propagines ſaphæna, iſchias minor, muſcula, poplitea, ſuralis & iſchias maior. Saphæna ſeu malleoli vena ad inguinis glandulas nata per internam cruris partem inter cutem & membranam carnoſam delata, ad malleolum externum deſcendit,

& in pedis ſuperni cutim varie abſumitur. Iſchias minor è regione ſaphænæ in anteriorem iſchij cutim & eius loci muſculos diſtribuitur. Muſcula in duos finditur ramos, minor in tibiæ muſculos extenſores tuos diffundit, maior profundior in omnes fere femoris muſculos diuaricatur. Poplitea ex ramis duobus cruralis coeuntibus conflata ſurculis aliquot in cruris cutim poſticam ſparſis per medium poplitem delapſa nunc in ſuræ cutim abſumitur, nunc ad calcem vſque deſcendit, nunc per externum malleolum fertur. Suralis in ſuræ muſculos & cutim tibiæ internæ diſſeminata circa malleolum internum reflexa latus pedis infernum & cutim pollicis, raro alios digitos adit. Iſchias maior portione maiore per ſuræ muſculos delata abſumitur in ſurculos decem, ſingulis ſcilicet digitos binos, minore autem inter peronem & calcem ceſſante; interdum perforato medio ligamento in muſculum digitum pedis abducentem & cutim ſpargitur. Cruralis arteria iiſdem fere riuulis fruticatur,, adeo vt vena comitem fere ſemper habeat arteriam.

Nerui pedis. Per totum pedem nerui quatuor inſignes diſſeminantur, qui ex tribus infernis paribus lumborum & quatuor ſuperioribus oſſis ſacri naſcuntur. Primus & ſummus ſub peritonæo ad paruum trochanterem delapſus in cruris muſculos eiuſque internam & externam cutim, priusquam genu attingat, abſumitur. Secundus & inferior cum vena & arteria crurali per inguen in crus deſcendit, ramumque inſi-

gnem

gnem cum vena malleoli per internum femur adpedem vſque demittit, cuti vicinæ interea ramulos largitus: Maior autem pars cum vena & arteria in internos cruris muſculos diſpergitur. Tertius his inferior ſurculos muſculis penis & quibusdam cruris, nec non cuti inguinali largitur, dein in propinquos muſculos ſupra cruris medium deſinit. Quartus neruorum omnium craſſiſſimus, ſicciſſimus, validiſſimus ex quatuor supernis partibus oſſis ſacri ortus, inter os ſacrum & ilium elapſus ramulos vicinis partibus, vt cuti natium & cruris, nec non ſubſtratis muſculis largitur: Deinde in duos abit ramos, eorum minore ſecundum peronem delapſo in pedem ſuperiorem digitis ſingulis binos dat ſurculos: maiore autem per tibiam & pedem protenſo digitis ſingulis binos quoque dat ramos. Sed ambo hi rami muſculorum capita & cutim tibiæ & pedis obiter adeunt & texunt.

Muſculi femoris.

Femur flectitur, extenditur, adducitur, abducitur & circumagitur. Flectunt duo muſculi: alter in abdomine ſitus à lumborum vertebris ſuperioribus exortus valido tendine in trochantera paruum anticæ inſeritur: alter iliacus dictus à tota cauitate interna oſſis ilium enatus in eundem trochantera paruum inſeritur. Extendunt crus muſculi tres natium autores, maior, medius, minimus. Maior quaſi ſemicircularis, omnium extimus & ampliſſimus, à coccyge oſſe ſacro, ſuperna ilium coſta obli-

que descendens, in femoris os, palmum sub trochantere magno desinit. Medius & situ & magnitudine ab anteriore parte costæ ilium in trochantera magnum & superficiem eius externam inseritur: Minimus ab eadem ossis ilium facie externa, sed interna magis, in trochanteris magni supercilium internum fertur. Adducunt crus & circumagunt intro tres, quos pro vnico numerant Anatomici, eumque tricipitem vocant. Primus à commissura summa ossium pubis & eorum spina in ossis femoris lineam sub ipsius ossis medio inseritur. Secundus ab ima pubis commissura sub trochantere paruo inseritur. Tertius ab eodem enatus principio in parui trochanteris radicem fertur. Abducunt crus & simul circumagunt foras sex musculi quadrigemini, & obturatores duo. Quadrigemini sibi omnino similes & parui situ quasi transuerso locati, à tubere ischij enati in trochantera magnum inseruntur. Obturatores, sic dicti, quod foramen inter os pubis & ischij patens obturent, duo sunt, externus alter, alter internus. Externus à toto foraminis externi ambitu natus in cauum trochanteris magni fertur. Internus ab interno foraminis ambitu exortus, supra coxendicem extrorsum trochleæ instar reflectitur, & variis tendonibus auctus tandem vnico in trochantera magnum & eius radicem inseritur.

Musculi tibiæ. Tibiæ iidem sunt qui & fœmoris motus: Flectitur namq;, extenditur adducitur, abducitur. Flectũt quatuor postici appellati: quorũ tres à tubere

ischij

iſchij naſcuntur, interni duo & vnus exterior. Internorum prior ſemiuernoſus, alter gracilis dicitur. Quartus duo habet capita, alterum à cõmiſſura oſſis pubis, alterum ab exteriore femoris parte enaſcitur, & vtrinque vnico tendine in poſteriorem tibiæ partem inſeritur, quam flectit & adducit intro. Extendunt tibiam totidem, rectus, vaſti duo, & crureus. Rectus à ſpina externa & inferna ilium oritur: Vaſti duo à mole nomen ſortiti, externus quidem à radice tota trochanteris magni & cruris oſſe ſubiecto; internus vero à trochantere paruo & cruris oſſe ſubiecto naſcuntur. Crureus oſſi cruris afflixus eſt, vt brachicus brachio. Quatuor hi muſculi in vnicum tendinem ceſſant, qui molam amplexatus in tibiæ principium anticum late inſeritur, & genu hac parte pro ligamento eſt. Adducunt tibiam intro muſculi duo, longus & popliteus: longus muſculorum omnium longiſſimus, ab ilij ſpina exortus, oblique in tibiam internam & anticam deſcendit: popliteus ab inferiore & exteriore femoris tuberculo ortus in interiorem tibiæ partem inſeritur, eſtque quadratus. Abducitur tibia muſculi vnius miniſterio, quem membranoſum & faſciam latam vocant. Oritur hi carnoſo principio à ſpina oſſis ilium, & oblique in tibiam externam fertur, ſuoque tendine latiſſimo omnes fere femoris muſculos inueſtit, & ad extremum vſque pedem excurrit.

Muſculi pedis extremi.

Pes flectitur & extenditur: Flectunt duo tibieus anticus & peroneus. Tibieus anticus

tibiæ affixus à ſuperno tibiæ proceſſu ortus, tendine vnico, ſed ad finem bifido in os pedij pollici præpoſitum inſeritur. Peroneus biceps capite altero à fibulæ ſuperna epiphyſi, altero à medio peronis enatus tendinem geminum mittit: maior ſub plāta obliq; delatus in os pedii è regione pollicis inſeritur: minor in os minimi digiti fertur. Extendunt quatuor, gemelli duo, ſoleus & plantaris. Gemelli (internus quidem ab interno femoris capite, externus autem ab externo) oriuntur. Soleus his ſubditus & latior à tibiæ & peronis commiſſura enaſcitur. Hi tres in vnicum tendinem eumque craſſiſſimum & validiſſimum pternæ calciſque principio inſerendum deſinunt. Poſtremus plantaris dicitur, palmari reſpondens: gracilis eſt, & in tendinem prælongum degenerat, qui ad aſtragali tergum lateſcit, perque latera pternæ in plantæ totius cutim abſumitur.

Digitorum pedis muſculi.

Digiti pedis, vt & manus, flectuntur, extenduntur, adducuntur & abducuntur. Flectunt duo, magnus & minor: magnus profundo reſpondet. Oritur à ſuperna tibiæ epiphyſi, & ſub planta in quatuor finditur tendines, qui minorem perforantes in tertiam quatuor digitorum articulationem inſeruntur. Minor ſublimi reſpondens in planta pedis media ſitus, à pterna inferna ortus quatuor perforatæ tendinibus in ſecundum digitorum quatuor articulum fertur. Extenduntur digiti quatuor vnico muſculo, à ſumma & externa tibia exorto, & in tendines quatuor diſſecto. Adducunt digitos lumbrici qua-

ci quatuor, à profundi flexoris magni tendinibus enati. Abducunt vero interoſſei à pedii oſſibus orti & ſpatia metapedii opplentes flexioni quoque non parum inſeruiunt. Pollex peculiares habet muſculos flectentes, extendentes, adducentes & abducentes. Flectitur pollex vnico à fibula prodeunte. Extenditur altero à media fibula enato, qui ſæpe in duos tendines diuiditur. Adducitur vnius opera, oſſei pedii maximo intus attenſi. Abducitur ab alio, qui à calcis interna parte carnoſo enatus principio in primum pollicis os inſeritur.

Eſt & peculiaris muſculus minimi digiti abductor à calce exortus, adeo vt hi abductores thenari & hypothenari reſpondeant.

CAPVT IV.

DE CORPORIS SENtientis partibus diſſimilaribus internis.

1 *POSTQVAM externas partes corporis ſentientis recenſuimus, internarum partium explicationem iure aggredimur, eaſque in tres claſſes diſponimus.*

2. *Primæ claſſis fuit cor, cerebrum, pulmo, hepar, ſplen, fel & renes.*

Sciendum hic eſt, has partes à Chymicis comparari planetis macrocoſmici cœli, & cor Solem, cerebrum Lunam, pulmonem Mercurium, hepar Iouem, ſplenem Saturnum, fel Martem, & renes Venerem appellari: idque non ſine ratione fieri: quis enim neſcit, Solem macrocoſmicum eſſe omnis caloris fontem, quo omnia reficiantur & foueantur? idem ipſum ſimili plane modo cor animalis ſingulis ipſius membris & viſceribus præſtare ſolet, dum vitales Spiritus in omnia membra tam ſuperiora quam inferiora diffundit, eaque nectare ſuo viuifico caloreque temperato refocillat. Luna creſcit & decreſcit ſingulis menſibus, humoribuſque valde delectatur: Sic & cerebrum in animalibus pro lunaris lucis viciſſitudine iam minuitur, iam augetur. Mercurius dicitur eſſe Ethnicis Deorum nuncius, & influentiis maxime ſpiritualibus pollere, vt vel hinc ſingularem conuenientiam cum pulmone ipſi intercedere facile intelligere poſſis: pulmo enim reſpirationis officina ſpirituali aeris natura gaudet, inſtrumentumque eſt, quo occulto cibo in aere contento omnes partes animalium frui queant.

3. Cor eſt officina & radix viuifici nectaris, ex qua per arterias Spiritus vitalis omnibus aliis partibus in conſeruationem vitæ communicatur.

Cor à currendo Archangelo dicitur: ſiquidem propter perpetuos motus aſſidue currere videtur: Græcis καρδία ἀπὸ τοῦ κραδαίνεσθαι quod eſt vibra-

est vibrare : perenni enim motu cor cietur : at Archangelo ἀπὸ τῦ καρδόπυ, id est, ab area panaria, in qua panis pinsitur, quod in corde sanguis veluti alimentarius pinsatur, & assiduis motibus exagitetur, vt tenuior factus in spiritum vitalem commigret.

Axiomata.

I.

In (a) *medio thorace cor* (b) *situatur, duosque sinus habet* (c) *dextrum &* (d) *sinistrum.*

(*a*) Ideo cor in medio situm est, vt vitalem Spiritum & viuificum nectar salutaris stellæ instar in omnia extrema peræque diffundat. Quia autem motus cordis à sinistris magis persentitur, propter sinistrum ventriculum seu sinum, qui Spiritus conceptaculum est, & arteriam magnam, idcirco vulgus & idiotæ in sinistro latere cor situatum asserunt. Adde quod & in mortuis nonnihil grauitate sua & propter arteriæ magnæ, quæ ei affigitur, pondus ad sinistrum retractum videtur. (*b*) Sinus Galeno κοιλίαι, Iulio Polluci κόλποι Latinis ventres, ventriculi, specus, thalami, diribitoria dicuntur. (*c*) Dexter sinus nutritionis pulmonū gratia creatus est, ac proinde sanguinem naturalem ab hepate per venam cauam suscipit, dum cor dilatatur & in eo alteratur: cuius sanguinis maior pars, dum cor constringitur, non rursus per venam cauam, quia valuu-

læ tres

læ tres intro ſpectantes orificium claudunt, ſed per venam arterioſam in pulmones pro eorum nutritione expellitur, & ne in cor relabatur, de valuulis tribus ſemicircularibus extra ſpectantibus orificium claudentibus natura ſibi proſpexit. In hoc ſinu vena caua & vena arterioſa, quemadmodum in ſiniſtro arteria venoſa & arteria magna, quæ flumina vitæ noſtræ Hippocrates libro de corde vocauit, exiſtunt. (*d*) Similiter ventriculus tantum mouetur, quo inſitus à natura ignis cum Spiritu & ſanguine vitali, ipſius motu ex eo feratur in arteriam magnam, aortam Ariſtoteli dictam: cuius orificio valuulæ tres ſigmoides extrorſum ſpectantes, ne materiæ extra cor latæ relabantur, cæteræque partes vita fruſtrentur, apppoſitæ.

Inde in arteriæ ramis per tres ventres & artus diſperſis in ſingulas corporis partes diſtribuuntur, ſicque vita conſeruatur, partiumque calor inſitus fouetur.

II.

Cor pyramidalis figuræ eſt, & nuci pineæ non admodum diſſimilis.

Ex baſi enim ampliore in turbinatum mucronem ſenſim deſinit. Baſis κεφαλὴ dicitur, caput cordis, mucro autem πύθμη.

X.

Caro cordis dura eſt, denſa, & ſolida.

Vnde Hippocrates cor muſculum appellauit fortiſ-

uit fortiſſimum, abuſiue, non neruo tendineus ſed denſitate carnis. Duritiem hanc & robur carnis exigebat vis illa feruens innati caloris, Spirituum in corde contentorum continuitas, & perpetua neceſſarii motus agitatio. Sed in mucrone quam in baſi, ſolidior apparet, quod ibi vibrarum omnes concuſſus deſinant, & ne in violentis motibus pectoris, os contingens, à quo non longe abeſt, facile læderetur, atque ita ſui motus concentum & perennitatem vitiare cogeretur, caro hæc triplici villorum genere intertexta eſt. Rectos primum habet à baſi ad mucronis extremum productos, tum obliquos, qui ſecundum cordis longitudinem oblique procedunt, tandemque tranſuerſos orbiculatim cor eiuſque ventriculos ambientes. Hi omnes ita implicantur, vt vix arte vlla eos diuellas, & illaceros ſepares. Rectorum opera trahit cor in ſua diaſtole ſanguinem per venam cauam in dextrum, & aerem per arteriam venoſam in ſiniſtrum ſinum. Obliquorum miniſterio gaudet, fruiturque cor attractis. Tranſuerſis vero cor vndiquaque arctantibus fit ſanguinis per venam arterioſam in pulmones, vitalis Spiritus in aortam, & humidorum vaporum in arteriam venoſam expulſio.

IV.

Vena qua cordi nutrimentum affertur, Anatomicis coronaria appellatur.

Totam enim cordis baſin coronæ inſtar cingit: ra-

git: ramulos hinc inde ſpargit, ſed eos in ſiniſtrum latus inſigniores & numeroſiores, quod ea pars denſior & ſolidior copioſiore ſanguine indigeat: Vena hæc *ſæpius* eſt ſimplex, raro gemina. Sic & cor habet arterias coronarias ſæpius duas, per totam eius baſin excurrentes. Præterea neruos accipit à ſexta coniugatione exiles admodum, atque etiam adipe copioſo tota fere cordis ſuperficies oblinitur, ne ob perennes motus incendio conflagret & fatiſcat.

V.

Cor ex puriſſima ſanguinis portione ab hepate communicata ſpiritus vitales diſponente inſito Archæo præparat.

Cum Spiritus vitalis in alimentis aſſumptis profunde lateat, alimenta prius igne culinari coquenda, poſt dentibus atterenda, ventriculo digerenda & in chylum commutanda, duodeno & ieiuno inteſtinis excipienda, & per venas meſaraicas ad hepar deferenda, vt in ſanguinem commutentur, eiuſque puriſſima portio, quæ eſt Sulphur pinguedoque eius, ad cor in Spirituum vitalium refectionem abeat, cum intimus cordis Archæus hanc proprietatem habeat, vt ſuperfluis excrementis ſeparatis illud, quod Spiritui vitali maxime homogeneum eſt, ei aduniat, & ita vitam promoueat. Ne vero cogita omnes impuritates ſpiritibus vitalibus à cordis Archæo eſſe ademptas, ita vt in ſubtiliorem naturam & eſſentiam Spiritus eiuſmodi transformari ne-

ri ne-

ri nequeant, ſed certo tibi perſuade vitales iſtos Spiritus altius eleuari, atque in plexus profundoſque ſinus cerebri ferri, ibique ſubtiliori veſtimento indui ad ſenſuum promotionem, vt paulo poſt fuſius in explicatione cerebri percipies.

4. *Cerebrum eſt ſubſtantia medullaris capite concluſa, in qua ex ſpiritibus vitalibus ab ipſius Archæo ſpiritus animales generantur, & per neruos in vniuerſum corpus deferuntur.*

Pars hæc apud veteres Græcos proprium nomen non habuit, ſed à ſitu ἐγκέφαλον, quod, ἐν τῇ κεφαλῇ inueniatur, dictum eſt. Plato à ſubſtantia μυελὸν vocat. Eſt hoc viſcerum excelſiſſimum, proximumque cœlo: hanc habent ſenſus arcem, hic culmen altiſſimum, hic mentis eſt regimen. Eſt namque crebrum non modo ſenſuum ſedes & motuum προαιρετικῶν artifex, ſed & ſapientiæ, memoriæ, iudicii, cogitationum domicilium.

Axiomata.

I.

Præter caluariam membranis duabus, quarum vna mater, vel menynx, altera pia mater dicitur, natura cerebrum muniuit.

Dura menynx eſt membrana exterior, dura, cuticularis, ſupra piam cranio alligata, cerebrum cingens & vndique muniens. Hac detra-

ꝯ̃ta conſpicua eſt pia mater, quæ eſt membrana tenuiſſima, proximum & immediatum cerebri velamen, non modo exteriorem eius ſuperficiem tegens, ſed in penitiores eius receſſus per-uadens. Tenuis autem conſtructa eſt, tum vt in omnes cerebri ſinus ſe inſinuet, tum ne grauitate & pondere cerebro ſit moleſta: tum denique vt vaſa per vniuerſum cerebri corpus deducat.

II.

Totum cerebri corpus in duas diuiditur partes, in anteriorem & poſteriorem.

Anterior propter magnitudinem totius nomen retinet, & proprie ἐγνέφαλον dicitur, cerebrum: poſteriorem παρεγκεφαλίδα Eraſiſtratus ἐπιγκρανίδα, alii ἔγκρανον, Latini cerebellum dixerunt, quod videtur natura in anterioris ſubſidium fabricaſſe, vt ſcilicet tranſmiſſum à cerebri finibus animalem Spiritum conſeruaret, & ſpinali medullæ adaptaret.

III.

Cerebrum anterius habet amplas cauitates interuallis realiter diſtinctas, quæ nominantur ventriculi.

Sunt autem hi receptacula ſpirituum, qui per arterias aſſidue ex corde aduehuntur, & in eorum plexibus choroidibus lucidiores & quaſi ex cœleſtibus ſupercœleſtes flammæ fiunt, ad actiones animales rite perficiendas. Horum numero

mero ſunt tres, dexter, ſiniſter, & medius: quorum priores duo ab aliis anteriores, rectius autem ſuperiores appellantur. Dexter ergo conſiſtit in dextra cerebri parte, per totam eius longitudinem protenſus ab anterioribus ad poſteriora, figuram ſecti circuli referens: Vſus eius eſt ſpirituum animalium præparatio & generatio. Siniſter in ſiniſtra cerebri parte conſiſtens eandem cum dextro habet formam, ſitum & vſum. Vnde experientia teſtatur, & medicorum obſeruatio confirmat, cerebro violenter compreſſo, aut colliſis his ventriculis animal protinus ſenſu motuque priuari, aut prorſus interire. Collocant etiam in his ſuperioribus ventriculis ſenſum communem, qui diuerſorum ſenſuum obiecta diſcernit. Medius ſeu tertius ventriculus nihil aliud eſt quam duorum concurſus & communis cauitas, in quam ſuperiorum ventrium vterque humiliore ſui ſede dehiſcit. Ventrem hunc medium appellat Galenus, vel quod inter ſuperiores duos & inferiorem quartum, de quo paulo poſt aliquid dicam, ſit ſitus, vel quod centrum fere occupet cerebri: tantum enim ab occipite diſtat, quantum ab oſſe frontis: Medius hic ventriculus ex ſe duos meatus producit, quorum prior recta deorſum verſus glandem vergit, pituitam excipiens: poſterior priore amplior ad quartum ſinum dirigitur. Vulgo collocant in eo facultatem imaginatricem & cogitatricem. Hi ſunt tres ventriculi anterioris cerebri partis: quartus tandem occurrit ſinus, cerebello & ſpinali medullæ communis, o-

minium minimus & solidissimus, qui Spiritus animales à prioribus excipit, & spinali medullæ transmittit. Locus est, in quo memoriam contineri aiunt.

IV.

In cerebri conseruationem sanguis tanquam nutrimentum eius admittitur: sed ad animalium Spirituum in cerebro generationem & fotum vitales Spiritus sursum è corde in eius intimos sinus deferuntur, digeruntur que, ita vt subtiliore natura assumpta anima ad apprehensionem rerum per species foras suos radios in istis animalibus spiritibus mittere & ablegare possit.

Dum operationes cerebri intueor, illudque sedem mentis nostræ esse intelligo, non possum non admirari admirandas actiones, quæ à cerebro & mente proueniunt. In cerebro enim duo sunt maxime consideranda: 1. ipsa essentia eius constans ex pluribus partibus: 2. Spirituum vitalium transformatio in animales ad sensuum mentisque operationes promouendas. Substantia cerebri nutrimentum suum habet ex sanguine puriori per certas venas ex hepate in cerebrum ascendente, ibique perficitur & digeritur, vt humido radicali cerebri maxime assimiletur, & substantiam eius intime conseruet: quod vbi fit, beneficio digestionis eiusmodi impuritates sensibiles ab Archæo cerebri separantur, & per palatum, per oculos & per aures eiiciuntur.

ciuntur. Quæ impuritates quo promptius expelluntur, eo expeditius redditur cerebrum ad operationes ſuas perficiendas: Quando vero craſſæ illæ impuritates in ſinibus cerebri relinquuntur, iiſque vaſa obſtruuntur, vel graues morbi inde oriuntur, vel potiſſimæ meditationis vires intercipiuntur, ita vt Spiritus vitales in cerebrum eleuati in vaſis genuinis ab Archæo concoqui, magis magiſque attenuari, & ſubtiliari non poſſint. Vnde affertur obſtaculum, quo anima hominis in ſe ipſam conuerti, ad theſaurum ſibi incluſum adire, portas arcæ ſapientiæ diuinæ genuinis clauibus reſerare, & in ſupercœleſti illa recondita luce omnium rerum tam ſuperiorum quam inferiorum naturas & actiones intueri nequeat. Vt ſpiritus vitales ſunt craſſiores animalibus ac proinde opus habent per Archæum cerebri clarificatione, vt digni reddantur, quorum beneficio ſenſus vtantur ad externarum rerum apprehenſionem: ita etiam animales Spiritus reſpectu ſpirituum ſupracœleſtium ex anima noſtra profluentium craſſitiem quandam habent, quam neceſſe eſt vt deponant, ſi homo meditando diuiniora aſſequi ſibi proponit. Deponunt vero eas infirmitates Spiritus animales precibus ad Deum continuis, meditationibus frequentibus & occultatione operationum ſenſualium: tum enim anima hominis magis magiſque luce ſupercœleſti inflammatur, ſplendore virtutis diuinæ illuſtratur, & innato Dei verbo omnes tenebras mentis noſtræ diſcutit, eamque ita in Deo purificat, vt magnalia

Dei perſpicue intelligat, Deum de facie ad faciem videat, eum in ſe loquentem audiat, atque tam præſentia quam futura vno veluti intuitu abſque omni velamine cognoſcat. Beatus ille homo eſt, qui Dei ductu eo peruenit, vt ſe abnegare, ad vitalium & animalium ſpirituum operationes non attendere, ſed eas in ſe occultare, Deumque in animæ ſilentio habitantem intueri ſciuerit.

5. (a) *Pulmo eſt ſubſtantia ſpongioſa, vi magnetica aerem ad ſe attractum digerens, digeſtumque ad cor per arteriam venoſam tranſmittens, vt ex eo Spiritus vitalis contemperetur & foueatur.*

(*a*) Pulmo πνεύμων Græcis dicitur ἀπὸ τοῦ πνέειν quod eſt ſpirare. Philoſophi cordis flabellum & ventilabrum vocant: Auicenna culcitram cordis: Hippocrates libro de internis affectibus & tertio de morbis ψαφαρὸν id eſt, tenerum & molle, Plato ἅλμα μαλακὸν appellat. Mihi recte nuncupari etiam poteſt ventriculus vitalis. Vt enim ventriculus ſe habet ad hepar, eique cibum præparat, conuertitque in chylum: ita etiam pulmo aerem excipit, cõficit, præparatq; cordi, vt interior aeris ſubſtantia Spiritus vitalis in corde generati genuinum nutrimentum & fomentum fieri queat. Digeri aerem crudum in pulmone vel ex eo patet, quod per exſpirationem illud quod ad Spiritus vitalis conſeruationem nihil facere videtur, reiicitur, & tanquam alienum

alienum repellitur, non aliter ac à venis meſaraicis chyli puriorem partem deferentibus ad hepar impuritates tartareæ in inteſtinis relinquuntur, & poſtea fellis ope expelluntur. Quod autem non ſemper omnes impuritates cum aere coniunctas pulmo per aſperam arteriam extrudere queat, ex eo non fit, quod pulmo facultate ſeparandi per digeſtionem & expellendi per arteriam feces aeris deſtituatur, ſed quod venenum aeri implicatum citius penetret pulmonis ſinus, & cordis domicilium petat, quam debita digeſtio fiat: adeo enim penetrantis naturæ venenum aliquando eſt, vt ſumma celeritate cor attingat eiuſque Spiritum inficiat. Ad hoc autem malum amoliendum genuinis alexipharmacis opus eſt, & vt cor ac pulmo aduerſus impetus veneni feroces præmuniantur, & ſi quando opus eſt, facile venena iterum exturbentur.

Axiomata.

I.

Situs eſt pulmo in vtraque thoracis amplitudine inter coſtas & alteram interſepientium membranarum.

Implet totam thoracis cauitatem, vt nihil in ea vacuum ſit, dum diſtenditur thorax: dum vero coarctatur, non ita vt in demortuis flacceſcit & collabitur. Liber omnino eſt à connexu vt liberius moueri poſſit: ſuſpenditur tamen vaſorum & arteriæ aſperæ interiectu ne dilabatur.

II.

Pulmo variam & multiplicem pro ratione corporum, quibus accumbit, figuram habet.

Nam vbi cauitatum ſedes ſunt concauæ, ibi gibboſus: vbi vero extuberantes, ibi cauus apparet. Eius tamen dextra pars cum ſiniſtra iuncta bubuli, ceruini aut alius biſulci animalis pedis figuram refert. Ad hanc pulmonis figuram ſpectant etiam illius lobi, quos ideo formauit Deus optimus, ne collaberetur atque fatiſceret eiuſdem caro, tum vt læuior eſſe pulmo, & vt cor vndiquaque amplexaretur. Quoniam vero hi lobi alarum more dilatantur, explicantur & colliguntur, per metaphoram alæ dicuntur: fibras vocant quidam, pinnas, ſummitates: plures in brutis quam in homine ſunt lobi, quia prona terram ſpectant, figuram autem ſolus homo celſam obtinuit.

III.

Pulmo adeo magnus eſt, vt plurimum aeris contineat, qui pluribus cordis pulſationibus ſufficere queat.

Cogimur enim ſæpe in longa oratione, quæ vnico aeris hauſtu perficitur, non interſpirare, vt & in cantu & vociferatione: Quin etiam vt fœtidos ac putres odores fugiamus, & dum natamus, aut aquis immergimur, Spiritum cohibemus. Niſi itaque ampliſſimus eſſet pul-

pulmo, non sufficeret cordis vitali Spiritui refrigerando, nutriendo, expurgando, & cogeretur animal nobiles illas ac necessarias actiones, locutionem, cantum, & mersionem sub aquis interrumpere breuissimis spatijs.

IV.

Pulmo carne constat sibi propria, & triplici vasorum genere: quæ omnia tunica prætenui obducuntur.

Caro propriam & maiorem pulmonum substantiam complet, vnde carnosum viscus & παρέγχυμα dicitur. Caro hæc leuis est, rara, spongiæ similis, & veluti ex spumoso sanguine concreta. Leuis quidem vt facile collabi attollique possit, atque ita thoracis motibus promptissime obsequatur: Mouetur enim à thorace, non vi propria, pulmo. Rara & spongiosa caro est, vt follis instar aere inspirato cito & affatim repleatur, fumidoque vapori pariter viam muniat ad efflandum & exspirandum. Color carnis in fœtu rubet, quia immobilis pulmo nec aere plenus: nobis vero in lucem editis subflauus ob perennem motum & Spiritus contenti copiam. Triplici vasorum genere caro hæc sustinetur & cohæret, vena arteriosa, arteria venosa, & aspera arteria. Vena arteriosa à dextro cordis sinu enata in vniuersam pulmonem substantiam riuos diffundit, sanguinemque tenuissimum ad eorum nutritionum defert. Arteria venosa in omnes pulmonis partes sparsa trunco vnico in sinistrum cordis sinum intruditur, aeremque in

pulmonibus præparatum excipit. Aſpera arteria à faucibus in pulmonem vniuerſum decurrit, aerique deducendo & vaporibus fumidis excludendis dicata eſt. Tria hæc vaſa vndecunque ad extremam pulmonum vſque ſuperficiem eo ordine digeruntur, vt aſpera arteria in medio ſit, vena arterioſa in poſteriori parte, arteria venoſa in anteriore. Tota hæc pulmonum ſubſtantia tunica obducitur prætenui, ne grauior reddatur pulmo, tum vt per eam pus permeare facile poſſit, & quaſi ſuctum peruadere. Hanc tunicam parui attingunt neruuli à ſexta coniugatione exorti, nulli autem in pulmonum ſubſtantiam diſſeminantur.

6. Hepar eſt officina ſanguificationis, ex qua per venas ad omnia membra irriganda & alenda ſanguis, poſtquam in ea præparatus fuit, effluit.

Latinis dicitur iecur: huic ventriculus cibum tanquam famulus ſubminiſtrat: veſicula fellis, lien & renes regiæ huius domus illuuiem expurgant, & velut à culina extrudunt. In huius viſceris εὐπραγίᾳ fundamentum principatuum ac facultatum vitalium ac animalium ſitum eſt, vt in eiuſdem κακοπραγίᾳ deſtructio. Maxima ſane illius eſt dignitas, ſed neceſſitas multo maior, vnde parenchymatum exortu & natura primum ſtatuitur à Galeno.

Axioma-

Axiomata.

I.

Situm est hepar in dextro hypochondrio sub diaphragmate & costis nothis.

Vnde sæpe apud Hippocratem καθ' ὑπεροχὴν hypochondrium dicitur: distat tamen aliquantulum à septo, ne illi quasi flabello præcordia ventilanti obesset. Situm hunc obtinuit à natura tutissimum & dignissimum: costis quippe quasi sepimentis obuallatum: non, vt ventriculus & intestina, ossibus nudum, quia non extendi hepar, vt illa, oportuerat, sed in vasorum tantum conceptaculis sanguinem continere.

II.

Quadrupedum & hominis iecinora figura inter se discrepant.

Homini enim continuum est hepar, nec in lobos secatur, vt quadrupedibus: rimam tantum habet fere in medio (fissuram vocant) intra quam vmbilicalis vena embryi nutricula se penitus abdit, & posteriore parte hepatis portiuncula visitur, ventriculi simitatem implens. Hepatis continuum hoc corpus inferne & intrinsecus cauum, superne & extrinsecus gibbosum apparet. Rursum superior pars leuis, æqualis in acumen vergit, ne diaphragmatis motui obsit: inferior æqualis, multis veluti promontoriis exasperatur, & rupium præcipitiis non est absimilis: Sed & dextra parte rotundum est he-

par, ſiniſtra vero ſenſim attenuatur, & in acutum quaſi vertitur angulum.

III.

Hepar conſtat (a) *carne ſibi propria, tum* (b) *venarum cauæ, portæ, & vmbilicalis radicibus, tertio* (c) *arteriolis, quarto ſurculis arteriarum, modo cauis bilem in veſiculam deferentibus, demum neruulis: poſtremo* (d) *tunicula prætenui totum corpus inueſtiente.*

(*a*) Caro propriam viſceris ſubſtantiam complet, & ea ratione carnoſum viſcus dicitur Hippocrati. Gerit autem caro hæc ſimilitudinem ſanguinis concreti, & veluti ardore toſti. Eius vſum hunc agnouerunt veteres, vt puluinaris inſtar & mollioris ſubſterniculi vaſa fulciret ſtabiliretque, vt & calore ſuo venarum hæmatoſin promoueret, non ſecus ac epiploon, lien ac circumſtantia membra ventriculi coctionem iuuant. Non diuiniorem carnis agnoſcimus vſum, vt ſcilicet propria ac inſita vi ſanguini formam, temperiem, ruborem induat. Ita principem hepatis partem, eamque ſolam primo & per ſe αἱματοποιητικὴν aſtruimus. (*b*) Venarum hepatis aliæ chyli tenuiorem portionem ad hepatis cauitates tranſportant, πύλας vocant: hanc portionem excoquunt, attenuant, præparant: aliæ iam confectum & elaboratum ſanguinem deducunt ad cauæ truncum. Hæ venarum cauæ & portæ radices per vniuerſum hepatis corpus

pus sparguntur, & miro artificio implicantur. (c) Exiles habet iecur arterias ad natiui caloris moderationem & contenti Spiritus conseruationem: verum arteriæ caua hepatis tantum attingunt: nam conuexa diaphragmatis motu quasi flabello perpetuo ventilantur. (d) Totum iecoris corpus membrana tegitur tenuissima à peritonæo exorta, in quam exiles duo sparguntur nerui, vnus à sextæ coniugationis ramis, ventriculi orificio & mesenterio implantatis: alter ab eo exortus, qui per costas excurrit.

IV.

Hepar omnibus partibus connectitur.

Cerebro per neruos, cordi per arterias & venam cauam, ventriculo intestinis, leni per splenicum & mesentericum ramum: denique vix vlla corporis pars habetur, cum qua iecori per venas non intercedat communio. Sed & connectitur hepar diaphragmati, peritoneo, costis nothis, Xiphoidi, vmbilico per ligamenta propria. Eorum vno tereti & validissimo phrenibus adalligatur ac deuincitur, suspensorium vulgus vocat: altero hepatis latera costis annectuntur.

7. *Splen est membrum rarum, fungosum, carne obscura constans, atque per venas ipsi sparsim insitas & à ramo splenico ortas crassum & lutulentum sanguinem ex hepate alliciens.*

Alio

Alio nomine hoc viſcus lien dicitur, Græcis σπλὴν. Dum impurum ſanguinem ſibi attrahit, lien benigniorem ſuccum ex eo ſibi aſſimilat, reliquum vero partim ad ventriculi fundum per vas breue ſeu venoſum relegat: partim deorſum mittit per venas ſplenicas ad podicem abeuntes, & quicquid eſt ſanguinis de alimento lienis ſuperfluum, deferentes pro inferiorum partium alimento ne diſperdatur.

Axiomata.

I.

Situs eſt lien in hypochondrio ſiniſtro ex aduerſo iecoris.

Quibuſdam paulo elatiorem, aliis decliuiorem ſitum occupat. Horum meminit Hippocrates ſect. 2. lib. 2. ἐπιδεμιῶν: Quibus lien deorſum vergit, his pedes & genua calent, naſus & aures frigent.

II.

Lienis figura pro ratione partium, quibus accumbit, varia eſt & multiplex.

Nam qua diaphragmatis cauitatem attingit, leuiter gibbus cernitur, qua ventriculo gibbo & extuberanti innititur, modice cauus occurrit: Huic tamen figuram omnes oblongam & propemodum tetragonam linguæ bubulæ ſpeciem referentem aſſignant, vnde etiam linguoſum viſcus vulgo dicitur. Hippocrates libro de

pro de corporum resectione plantæ pedis assimilat.

III.

Lienis non vna omnibus magnitudo inest, vti neque color vnus.

Est tamen in vniuersum lienis magnitudo deterior paruitate: Et quibus corpus floret, lien minuitur: quibus contra lien augescit, corpus minuitur. Vnde non inepte Traianus Imperator fiscum lienem appellabat: Quemadmodum enim crescente liene reliquum extabescit corpus: ita ditescente fisco populus depauperatur.

IV.

Lienis totum corpus (a) *carne constat sibi propria, tum* (b) *venis &* (c) *arteriis quamplurimis, demum neruulis, postremo* (d) *tunicula totum corpus inuestiente.*

(*a*) Caro est viscus rarum, fungosum & solutum, instar solidioris spongiæ aut leuioris pumicis, hauriendis excipiendisque impurioris sanguinis portionibus opportunum. (*b*) Venæ adsunt insignes in lineam veluti rectam insertæ, & in totam eius substantiam sparsæ: oriuntur omnes à ramo splenico. (*c*) Arteriæ etiam numerosissimæ & insignes in lienis substantiam sparguntur, quarum multiplex vsus est. Primus vt pulsatione sua feculentum expurgent attenuentque sanguinem: vt enim pulmo vehementi refrigeratione, ita splen expurgatione insigni

ſigni indiguit. Secundus atteriarum vſus eſt, vt craſſum hunc ſanguinem ex venis in ſubſtantiam lienis excidere ſolicitent. Tertius vt lienis calorem feculento ſucco pene obrutum ventilent, ne langueſcat. Poſtremus, vt vitalem facultatem lieni impartiantur. (*d*) Subſtantia lienis circumdatur tenui membrana à peritoneo exorta, in quam neruulus à ſexta coniugatione inſeritur.

V.

Lien diaphragmati, reni ſiniſtro & ventriculo connectitur.

Diaphragmati parte gibba: reni ſiniſtro membranarum peritonei interuentu: ventriculo parte ſima, tum per venas, quas illi largitur, tum per epiploon.

8. Fel eſt pars membranea, vnicam & ſimplicem habens tunicam, ſed validam, triplici villorum genere textam, oblonga, rotundaque caua iecoris parti connexa, bilem ex illo attrahens, & in inteſtina propellens.

(*a*) Fellis vocabulum hic accipe pro veſica fellea: alias fel humorem iſta veſica contentum ſignificat. (*b*) Fel intus rectos habet villos, quibus bilem in ſe allicit, & obliquos, quibus retinet: foris autem tranſuerſos & orbiculares, quibus eandem expellit in ἔκφυσιν.

Axiomata.

Axiomata.

I.

Vesicula fellea venulas habet exiguas à portæ trunco cysticas dictas, quibus alitur: arteriolas etiam à cœliaca, & neruulos à costali dextra.

II.

Vesicula fellea oblonga rotundaque est, sensim ad ipsius fundi vsque apicem longioris cuiusdam pyri modo se dilatans.

III.

Ductus habet duos, vnus in hepar, alter in duodenum fertur.

Primus ductus inter venæ portæ & cauæ radices numerosis surculis distribuitur, quibus bilem in se allicit, eamque sinceram, neque alio quodam modo adulteratam. Alter in duodenum immittitur, vt intestina tarda ad excretionem stimulet, lentamque pituitam intestinorum parietibus adhærescentem deturbet. Tertius interdum reperitur ductus, qui ad ventriculi fundum protenditur. Vesalius hunc semel se obseruâsse affirmat. Sed vitiosa est conformatio, & ita affecti bilem euomunt continuo, vocanturque πικρόχολοι ἄνω.

9. Renes sunt partes serum per venas emulgentes ex hepate excipientes, & transcolantes.

Renes νεφροὶ dicti, aut ἀπὸ ξνείφειν quod est nin-

ningere & pluere aut, ἀπὸ τοῦ ῥεῖν, id est, à defluxu humoris.

Axiomata.

I.

Renes sunt (a) *gemini &* (b) *paulo infra iecur positi:* (c) *musculis autem lumborum incubant.*

(*a*) Ne obturato vno serosi humoris cessaret profusio. (*b*) Vt celerius serosum humorem sanguini adimant. (*c*) ψόας Græci dicunt, qui cruri flectendo dicati sunt: vnde calculosorum crus è directo stupore torpet. Quinetiam vtrinque ad latera venæ cauæ positi sunt, ne sanguinis ad inferiora cursus interciperetur. Eorum vnus altero semper est elatior: neque è diametro sibi inuicem opponuntur, ne alter alterius tractui moram afferret, ne serum esset ἰσόῤῥοπον, & vt si seri quædam portio quasi effrænata præterflueret, ea in alterius foueam incideret.

II.

Renes speciem semilunæ imitantur.

Qua enim venam cauam spectant, sinuati sunt & concaui, extrinsecus ad ilia gibbi & oblongi.

III.

Renes (a) *carne propria,* (b) *vasis amplissimis constant,* (c) *duosque sinus habent, &* (d) *duabus tunicis teguntur.*

(*a*) Renum

(*a*) Renum ſubſtantia carnea eſt, rubra, denſa, ſolida admodum & dura, non multum à cordis ſubſtantia differens, niſi quod villis intertexitur nudis. Solida autem fuit, ne immodica laxitate exceptam vrinam ſineret fuſius elabi. (*b*) Renum vaſa ampliſſima ſunt vena ſcilicet & arteria emulgens. Vena à cauæ deſcendentis trunco orta in ſimam renum partem inſeritur: per hanc ſeroſum humorem è venis prolectant renes κατὰ φύσιν, non nutritionis gratia, ſed mutua & communi, qua inter ſe conueniunt, familiaritate ad id incitati: Arteria etiam adeſt inſignis, non tam vt vitalem Spiritum deferat, quam vt arterioſum expurget ſanguinem, ſerumque in arteriis copioſiſſimum refundat in renes. Horum vaſorum per renum carnem diſtributio pulcherrima eſt: Primum enim in duos finduntur ramos: horum rurſus vterque in alios: omnes demum in quamplurimos diſperguntur, donec in munitiſſimos & capillares abeant. (*c*) In renibus ſinus duo obſeruantur, vnus ab arteria & venarum extremis in multos canales diuiſus ſinuum cerebri inſtar, ſanguinem ſeroſum ſuſcipit, ſerumque ſanguini permiſtum ſecernit. Alter inſignior, priori occurrens, ſerum iam depuratum & ſenſim inſtillans ſuſcipit. Hic miro artificio fabrefactus eſt: plures enim habet fiſtulas, quarum extremis carunculæ apparent pupillarum more extuberantes, ſingulas fiſtulas obturantes: per has in ſinum vnicum membranoſum & inſignem, tanquam ventrem aut ciſternam ab vretere efformatam,

ſerum corriuatur, & ab eo per vreteres in veſicam. (*d*) Vnica tunica externa eſt, altera interna: illa inuolucri modo vndiquaq; obducitur, vnde etiam renis falſcia vulgo nucupatur. Ortum habet à peritonæo, multoque abundat adipi. Hæc proxime ſubſtantiam renum inuoluit, à vaſorum extremis orta: neruum accipit à ſtomachico, vnde renum & ventriculi mirus conſenſus.

IV

Renes connectuntur lumbis, veſicæ, cerebro, cordi, hepati.

Lumbis peritonæi interuentu: veſicæ per vreteres; cerebro, cordi, hepati per venas, arterias & neruos.

V.

Renibus inſeruiunt ad humiditatem ſeroſam euacuandam tum venæ emulgentes, tum vreteres.

Venæ emulgentes ſunt venæ à vena caua ortæ, & in renes inſertæ, aquoſam ſuperfluitatem ex ſanguine emulgentes, & ad renes tranſuehentes. Vreteres ſunt duo vrinarii canales, orti ex lacunis renum, albi, conſtantes vna ſimplici tunica, vrinam vi renum ſecretam in veſiam deducentes.

10. *Secundæ claſſis partes diſſimilares internæ ſunt ventriculus, inteſtina, meſenterium & veſica.*

11. (a) *Ve-*

II. (a) *Ventriculus est cibi potionisque commune receptaculum, alimentumq; ingestum convertens in chylum.*

(a) Veteres Græci κοιλίαν & γαστέρα appellarunt. Est autem τῆς κοιλίας apud Hippocratem acceptio multiplex. Sæpe τῆς κοιλίας & γαστέρος nomine tota illa ventris capacitas & amplitudo designatur, quæ definitur à sterno ad pubem: Interdum κοιλίη conspicuam omnem, eamque internam cauitatem denotat, vt cerebri, cordis, thoracis: Sic vterum κοιλίην νευρώδη appellat 2. de morb. mulier. Aliquando κοιλίη cauitatem omnem, etiam vix sensilem designat. Sic musculorum interstitia & spatia eorundem vacua κοιλίαι dicuntur aphor. 20. sect. 6. libello περὶ τέχνης. Quæcunque partes carnem in orbem circumsitam habent, κοιλίαν habent. Sed proprie & κατ' ἐξοχὴν τῆς κοιλίης & γαστέρος nomine ventriculum intelligimus, cibi & potus receptaculum, & veluti promptuarium quoddam, cuius in œconomia naturali maxima est dignitas, sed necessitas multo maior.

Axiomata.

I.

Ventriculus rotundus est & oblongus instar cucurbitæ aut barbyti pastoricij.

Rotundus est, quia promptuarium omnium ciborum esse debuit, & proinde capacissimum: siquidem rotunda figura omnium ca-

pacissima. Oblongus est ratione duorum orificiorum, quorum altero cibos admittit, altero confectos protrudit in intestina.

II.

Positus est ventriculus sub diaphragmate inter iecur & lienem medius.

Maior tamen eius pars sinistrum occupat hypochondrium, vt sinistrum latus dextro foret omnino æquabile, & hepatis pondus ad lienem compensaretur. Cæterum non statim post os situm obtinuit: tum quia respirationis organa elatius collocari oportuerat: tum quia in locum imum releganda erat culina.

III.

Ventriculi substantia membranea est, duabus propriis (a) *tunicis & tertia communi* (b) *venarum & arteriarum* (c) *surculis pene innumeris, necnon amplissimis* (d) *neruis contexta.*

(*a*) Tunicarum propriarum interior neruosa est, œsophago, linguæ palato & ori communis, cuius continuitatis euidens signum est oris amaror, quando nimia humoris biliosi abundantia natat aluus. Triplici hæc villorum genere intertexta est, tum vt extendi ad omnes positiones queat ventriculus, tum vt eorum ministerio alimentum trahat, retineat, expellat. Interior tunicæ huius superficies crusta quadam obducitur, cuius hunc vsum agnoscimus,

ſcimus, ne calloſior euaderet interior tunica, ne venarum oſcula occæcarentur, & vt ad moderatam cibi retentionem aliquid conferret: Lubrica enim & æqualis ſuperficies cibos præterlabi ſinit. Exterior tunica carnoſior eſt, fibras habet tranſuerſas quamplurimas, obliquas paucas admodum. Quæ proprias has tunicas extrinſecus obducit, communis eſt, à peritonæo exorta, omnium craſſiſſima, epiploi antici procreatrix. (*b*) Venas habet ventriculus à porta multiplices, à trunco quidem gaſtricam maiorem, & gaſtrepiploim: à ramo autem ſplenico minorem gaſtricam, coronariam, epiploim poſticam, & à ſummo prope lienem ramo vas venoſum habet: hæ omnes & ſanguinem ad ventriculi nutritionem deferunt, & tenuiorem cremoris portionem ad iecoris caua tranſportant. (*c*) Arteriæ fere totidem venas has comitantur. (*d*) Nerui adſunt inſignes à ſexta cerebri coniugatione.

IV.

Præterea ventriculo ſunt (a) *orificia duo, &* (b) *fundus.*

(*a*) Inferius, & ſuperius. Hoc non raro ſtomachus dicitur, illudque veteres medici καρδίαν appellarunt, quia exquiſitiſſimo ſenſu eſt præditum & cordi maxime vicinum: illud πύλωρος, Latinis ianitor dicitur, quod prolabentia è ventriculo alimenta tanquam oſtiarius quidam cohibeat. Duo habet glanduloſa tubercula, veluti annulum conſtituentia, quæ, dum ſeſe

applicant, exitum claudunt, aperiunt vero dum laxata ſeſe obducunt, non imperio voluntatis, ſed naturæ impulſione. Hoc os non recta deorſum fertur, vt ſomniarunt veterum quamplurimi, ſed ſuperiora ſpectat, ne quid niſi plane coctum & leuigatum elabatur, poſtea recta deorſum in duodenum vergit. Duo hæc orificia & ſitu & magnitudine inter ſe differunt. Superius enim in ſiniſtra parte ſpinam verſus ſitum eſt: inferius dextram ſedem occupat: Illud amplius latiuſque à natura conſtructum eſt, quia dura nec plane contrita famelici plerumque deuoramus: hoc anguſtius multo, quia è ventriculo nihil elabitur, quod non exquiſite attenuatum & comminutum ſit. Cæterum duo hæc orificia ſubſtantia conſtant craſſiore, quam reliquum ventriculi corpus, ne forte tranſeuntium impetu diuellantur. (b) Fundus eſt ventriculi pars in medio fere epigaſtrii ſita, in ſiniſtrum tamen potius quam dextrum inclinans latus, ciborum promptuarium & alimentorum vaſculum, officinaque præparationis chyli: non enim in orificiis, ſed in fundo perficitur chyloſis, idque tum ingenita proprietate, tum inſito ventriculi & vicinarum partium calore: Propterea ſagax & prouidens natura ventriculum vndiquaque partibus fouit, quæ non ſecus atque lebeti magno circumiectus ignis, coctioni auxiliantur.

Dextra parte ventriculum hepar ad vnguem amplectitur, ſiniſtra lenis rarum parenchyma: ſuperiore adeſt diaphragma, quod tum pro-

prio calore, tum alieno, quem à corde mutuatur, ventriculum fouet: inferiore omentum & colum inteſtinum adipe copioſo circumfuſum: parte anteriore epiploon tanquam tegumentum obtenditur, iuuantibus peritonæo, abdominis muſculis & vena vmbilicali: poſteriore parte adeſt ſpina & ſpinales vocati muſculi: illa vt propugnaculum, hi veluti ſubſterniculum quoddam molle: tandemque venæ cauæ & magnæ arteriæ truncus.

V.

Ventriculus connectitur cum (a) *venoſo & arterioſo genere, cum* (b) *cerebro,* (c) *æſophago,* (d) *inteſtinis, & denique cum* (e) *partibus in ventre inferiore contentis.*

(*a*) Per venas & arterias quamplurimas. (*b*) per neruos inſignes. (*c*) per ſuperius orificium. (*d*) per pylorum. (*e*) peritonæi communione & interiectu.

12. *Inteſtina ſunt oblonga, rotunda & concaua corpora à pyloro ad podicem vſque producta alterandis aliquantulum cibis, diſtribuendo in iecur chylo & euehendis ſuperfluitatibus deſtinata.*

13. *Inteſtinorum alia ſunt gracilia, alia craſſa.*

Inteſtinorum corpus licet vnum ſit & continuum ab imo ventriculo ad anum vſque pro-

tenſum, tamen pro ratione ſubſtantiæ & ſitus inteſtina in gracilia & craſſa diſtinguuntur.

14. *Gracilia inteſtina ſunt, quorum ſubſtantia eſt tenuior, & ſunt ſuperiora tria, duodenum, ieiunum & ileos.*

Græcis gracilia appellantur ἀραιὰ, λεπτὰ ἔντερα. Plautus lactes vocat ob mollitiem candoremq; pinguedinis.

Axioma.

Gracilia inteſtina ſunt excipiendo, diſtribuendoque chylo dicata.

15. *Duodenum eſt inteſtinum gracile, ſupremum, proxime ventriculo adhærens, fere duodecim digitos longum.*

Græci δώδεκα δάκτυλον ἔκφυσιν vocant. Enaſcitur hoc inteſtinum ab ima ventriculi parte & ſpinam verſus deſcendit, nullis intortum anfractibus, tum vt venæ portæ à iecoris cauo prodeunti cedat; tum quia vacuam ea parte ſedem nullam obtinuit, qua flecti in gyros poſſet: arctiſſimum eſt omnium, ne tam cito præterlaberetur chylus. Quatuor habet duodenum ſibi peculiaria: Primum venam à portæ trunco non tranſuerſim nec oblique, ſed ſecundum longitudinem recta deorſum protenſam, quam ob id inteſtinam dicunt. Deinde nullis à meſenterico ramo riuulis rigatur. Tertio ductum excipit cholidocum, quo bilem expurget veſicula,

[...]t tarda inteſtina ad excretionem ſtimulet, len[...]amque pituitam interioribus membranis ad[...]æreſcentem deturbet. Poſtremo πάγκρεας glan[...]doſum corpus, appellatione excellenti ita co[...]gnominatum ſubſtratum habet.

Situm eſt duodenum in dextro latere ſpinam verſus.

16. *Ieiunum eſt inteſtinum gracile, duodeno continuum, habens multas venas meſaraicas, per quas hepar ex eo optimam chyli partem ad ſe rapit.*

Ieiunum dicitur, non quod Anatomicis omnino vacuum, ſed reliquis inanius appareat. Vacuitatis cauſa triplex, hepatis celerius cremorem ſugentis vicinia, venarum promptius chylum exhaurientium maior copia, & bilis acrimonia ſua laceſſens, ſuccumque nulla cunctatione extrudens. Occupat inteſtinum hoc totam fere regionem vmbilicalem ſuis circumuolutionibus, ad ilia vſque ſe extendens. Vaſis plurimis ſcatet, & paulo eſt rubicundius, & magis vacuum apparet quam reliqua.

Ileos eſt inteſtinum reliquis gracilius & tenuius, plurimos anfractus obtinens, ideoque chylum diutius retinet, vt ſuccus inde melius eliciatur, nec opus ſit ſubinde nouos cibos ingerere.

Ileos ſubter vmbilicum ad ilia & coxas vtrinque poſitum eſt, vnde & ilibus nomen dedit. Frequens eſt huius in ſcrotum prolapſus. Cœcum

cum & colon cum vicinis adhæreant partibus, non prolabuntur.

Annotatio.

Tria dicta gracilia inteſtina plures in tunica interiore tranſuerſas rugas obtinuerunt, quia longior erat externa, non ſecus atque in virili pudendo exterior cutis criſpatur & rugas contrahit. Sed & obſeruatione dignum eſt, interiorem tunicam villoſæ ſerici parti ſimilem eſſe & cruſta quadam obductam.

18. Craſſa inteſtina ſunt, quæ denſiores habent tunicas, & craſſiorem chyli partem continent.

19. Craſſa inteſtina ſunt inferiora tria, cæcum colon & rectum.

20. Cæcum eſt inteſtinum craſſum, amplum & breue, vno tantum ductu & foramine peruium, ad cuius extremum cernere eſt appendiculum contorti lumbrici ſpecie, meſenterio nulla ex parte alligatum.

21. Colon eſt inteſtinum craſſius cæteris, multos habet maiores anfractus, veluti cellulas, excipiens feces, & ne fluxu inuoluntario profluant, eas in anguſtiores meatus transmittens.

Fertur inteſtinum colon à rene dextro ad iecoris cauum, hinc ventriculi fundo annexum lieni accumbeus, reni ſiniſtro alligatur, à quo in poſteriora reflexum duos efficit gyros, tandem-

emque in ossis sacri principium desinit, ita vt suis circumuolutionibus tenuia fere omnia sepimenti instar obuallet.

22. *Intestinum rectum est intestinum crassum & infimum, nullis orbibus & anfractibus intortum, in extremum podicem desinens, & excrementa euehens.*

Recti inferior pars à musculis in orbem circumfusis σφίγγεται, h. e. constringitur: qui ob id etiam sphincteres dicti sunt, ne ante iustum rationis & arbitrium voluntatis feces ab aluo extrudantur.

23. *Mesenterium est corpus membranosum intestina colligans*, (a) *duabus tunicis*, (b) *venis &* (c) *arteriis innumeris* (d) *neruis*, (e) *adipeque copioso & adenibus contextum.*

(*a*) Tunicæ oriuntur à ligamentis, quæ lumborum vertebras connectunt, & os sacrum ilium ossibus committunt. Hinc mira lumborum & intestinorum sympathia. (*b*) Venæ omnes à portæ ramo, quem mesentericum dicunt, propagantur. (*c*) Arteriæ ab inferiore & superiore mesenterica defluunt. (*d*) Nerui à sexta cerebri coniugatione scaturiunt. (*e*) Media inter venas arteriasque spatia adeps copiosus infercit, in quem adenes, id est, glandulæ insistunt quamplurimæ, vt sint veluti ligamenta vasorum, ne in violentis motibus disrumpantur.

24. *Vesica*

24. Vesica est pars neruosa, duabus tunicis constans, triplici fibrarum genere intertexta, rotunda & aliquantulum oblonga, vrinam ab vreteribus aduectam excipiens & foras excernens.

Sita est in hypogastrio, recto intestino in viris innixa affixaque, in mulieribus vero inter vterum & os pubis est posita. In vniuersam vesicæ substantiam venæ complures ab hypogastrica feruntur, sparguntur etiam arteriæ quamplurimæ, quæ illuc vitæ Spiritus effundunt. Nerui duo sunt: horum alter à sexta coniugatione, alter à spinali medulla ortum ducit. Præter hæc vasa conspicuus est canalis, è vesicæ fundo in vmbilicum porrectus, quo olim dum vtero gestaretur infans, vrina in allantoidem effundebatur. Vesicæ partes duæ sunt, fundum & ceruix: in fundo continetur vrina. Hoc sensim in angustiora coarctatur, & in ceruicem carnosiorem desinit: musculo cingitur, qui ianitoris vicem gerit: Græci σφιγκτῆρα vocant. Huius proprium munus est exitum intercludere, ne inuitis nobis effluat vrina. Vesicæ collum maribus angustius & oblongius, fœminis breuius & latius.

25. Tertiæ classis partes similares internæ sunt organa generationis, quæ generi continuando propagandoque sunt accommodata.

26. Et hæc aut vtrique sexui sunt communia, aut vni peculiaria.

27. Commu-

27. Communia sunt vasa seminaria, testes & [παρ]αστάται.

27. Vasa seminaria sunt vasa à testibus sur[su]m ascendentia, & in παραστάτην ἀδηνοειδῆ *inser[ta], materiamque seminalem & spiritum vitalem [a]d testes deferentia.*

Sunt duo, dextrum & sinistrum: illud immediate à trunco descendentis cauæ oritur: hoc ab [e]mulgente ramo.

29. Testes sunt partes molles, glandulosæ, al[b]æ, raræ & cauernosæ, in quibus semen excoqui[t]ur & perficitur.

In viris maiores & extra corpus protenduntur: [i]n fœminis vero minores sunt, & vtrinque late[r]ibus vteri accumbunt.

30. Parastatæ sunt duo vasa candida, glan[d]ulosa & cauernosa, orta à testibus, semen in testibus elaboratum deferentia, in viris ad pe[n]is radicem, in fœminis ad fundum matricis.

31. Membra vni sexui peculiaria vel viris tantum, vel fœminis competunt.

32. Viris competit virga seu penis: estque pars in maribus pendula, prælonga, vndiquaque fistulosa, ad semen excernendum aptissima.

Duobus constat neruis cauis, meatu vnico semini & vrinæ communi, quatuor musculis, venis & neruis quamplurimis, postremo membrana neruosa & cute. Huius extremitas dicitur

citur glans, constans carnosa substantia, quæ tegitur cuticulari excrescentia, quæ dicitur præputium.

33. Fœminis propria est (a) *matrix seu vterus: Estque veluti campus & hortus feracissimus, excipiendo virili & muliebri semini ad sobolis propagationem comparatus.*

(*a*) Dicitur matrix, quia mater est fœtuum, qui ex ipsa nascuntur, vel quod matres efficiat quæ ipsam habent. ὑστέρα quoque appellatur seu postrema, non quod generatione vltima sit, (simul enim cum reliquis partibus conformatur) sed quia situ est viscerum vltima. Sunt qui φύσιν eam vocitent, ἀπὸ τοῦ φύεσθαι, quoniam si bene excolatur, & statis temporibus sementem excipiat, aliquid perpetuo fundit ex sese.

Vterum Latini dicunt, quod in eo velut ventre fœtus contineatur: Alia vuluam quasi voluam aut valuam. Aristoteles nunc locos vocat, nunc membrum seruile.

Axiomata.

I.

Situs est vterus in hypogastrio inter vesicam & rectum intestinum medius.

Duo hæc puluinaris & substerniculi vicem gerunt, ne ossium duritie offenderetur fœtus. Situs hic tum ad vsum venereorum (quia longe

longe à facie & nobilissima rationis arce est dissitus) tum ad concepti fœtus incrementum, tum ad perfecti enixum commodissimus est: Medium autem occupat non dextrum sinistrumue, vt corpus esset ἰσόῤῥοπον.

Earum, quæ non gerunt, vterus vix ossis pubis & vesicæ altitudinem superat: Prægnantium vero ad ista vsque extenditur, nunc dextram, nunc sinistram partem magis occupans, pro ratione fœtuum qui geruntur.

II.

Magnitudo vteri varia est pro ætate, temperie, venereorum vsu, muliebri profluuio, corporis proceritate & fœtura.

Nam enixæ quam grauidæ minor est, & virginibus, vetulis ac sterilibus, quam vtero gerentibus.

III.

Vterus aliquantulum oblongus est, pyro maiusculo similis.

IV.

Substantia vteri membranea est.

Vt claudi ad conceptionem, dilatari ad incrementum fœtus, cogi ad exclusionem eiusdem, secundinarum, & rerum quæ contra naturam continentur, posset. Hoc enim soli membranæ conceditur.

V. Tota

V.

Tota vteri compositio duabus (a) *tunicis, duabus* (b) *venis, totidemque arteriis & neruis constituitur.*

(*a*) Tunicarum exterior communis dicta, omnium quæ à peritonæo (peritonæum est membrana tenuis, latis & continuis aranearum telis simillima, omnia membra naturalia inuoluens, continens & dorso alligans) oriuntur, crassissima est: interior vero reliquas totius ventris membranas crassitie superat, non tamen omni ex parte pariter crassa visitur. Namque ad fundi osculum crassissima est: qua vero in obtusos definit angulos, tenuior apparet. Triplici hæc villorum genere intertexta est. Rectos primum habet maxime conspicuos, quibus semen è sua ceruice allicit: tum obliquos, quibus fœtum retinet: postremo transuersos & circulares ad exclusionem fœtus & sordium.

Interior hæc tunica valde carnosa est, vt ad conceptionem augeatur vteri caro. (*b*) Duas habet venas vterus, alteram à spermatica, quæ per vteri corpus excurrit: alteram insigniorem ab hypogastrica, quæ ad interiorem tum vteri, tum ceruicis faciem riuulos diffundit. Illius oscula acetabula dicuntur, per quæ fœtus cum matre σύμφυσιν habet.

6. Præterea

VI.

Præterea magis compositæ vteri partes quatuor statuuntur, (a) fundum, (b) orificium, seu os matricis (c) ceruix seu collum vteri, & (d) pudendum seu orificium colli.

(*a*) Fundum Græci κόλπον, id est, sinum vocant. Est autem pars illa amplior, latior & superior, quæ vesicæ fundo incubat. In hoc vnicus est sinus, vnica cauitas, quæ tamen in dextram & sinistram partem diuidi solet. Hæ partes nullo septo discretæ sunt, sed linea tantum distinguuntur, quam δικρῦν, id est, medianam vocauit Aristoteles, qualis in scroto & lingua percipitur. Fundum hoc vteri excipit & concipit semen virile, suoque complexu fouet ad fœtus procreationem. In eo alitur, viuit, & augetur fœtus. (*b*) Orificium vteri, seu os interius vteri est meatus satis angustus, in quem vteri cauitas tandem dehiscit. Hoc angusto orificio maris semen prolectat vterus: quo concepto ita exquisite clauditur, vt ne aciem quidem acus aut specilli admittat. Conniuet hoc perpetuo nisi cum aut semen admittere aut fœtui mensibusque exitum præbere debet. (*c*) Ceruicis & colli nomine id complectimur, quod ab ore interno ad pudendum & vuluam vsque protenditur. Canalis oblongus est admodum, vaginæ instar, & penis virilis receptaculum. (*d*) Soranus κόλπον γυναικεῖον vocat, Latini vuluam, orificium ceruicis, aut os vteri externum, sinum pudoris, laruam.

VII.

Connectitur vterus toti corpori.

Hepati quidem & venoſo generi per venas, tũ ſpermaticas, tum hypogaſtricas: cordi & arteriis per eaſdem numero arterias: cerebro & ſpinali medullæ per neruos, tum à ſexta coniugatione, tum à rachiti exortos: cum recto inteſtino & veſica per villos quamplures: cum oſſe ſacro, pubis, & ilium, tum per tunicam à peritonæo ortã, quæ vterum his oſſibus annectit, tum per vincula, quę laxa admodum ſunt, vt moueri & diſtendi facile poſſet. Sed inter cætera duo ſunt maxime conſpicua, & ipſi vtero propria, quæ à lateribus proceſſuum orta & ſuper os pubis delata ad inguina & coxas excurrunt.

CAPVT V.

De Partibus contentis.

1. PArtibus continẽtibus corporis ſentientis ſuccedunt contentæ, quæ in continentibus exiſtunt: Eæq; ſunt, vel vtiles, vel inutiles.

2. Vtiles contentæ partes ſunt, quæ aliquid vtilitatis ad totius conſeruationem corpori ſentienti afferunt.

3. Vtilium partiũ claſſes ſunt quatuor: Ad primam claſſem refero chylum & chymum.

4. Chylus eſt mixta quædam ſubſtantia ex cibo & potu ore aſſumptis, & per æſophagum in ven-

tricu-

triculum delatis, ibiq; alteratis, & in gracilia inteſtina deiectis, ampliusq; ibidem digeſtis conſtãs, vt venæ meſaraicæ ex ea puriorem naturam exſugant, & ad hepar deferant.

Chylus in ſe duas naturas complectitur, puriorem & impuriorem. Puriorem ad hepar venæ meſaraicæ tranſmittunt, impuriorem beneficio amari fellis, quod per certum ductum in duodenũ defertur, in craſſiora inteſtina natura detrudit, vt ſuo tempore excernatur. Natura quando intime occultatas eſſentias in lucem proſtituere ſibi proponit, in id ſerio incumbit, vt omnia obſtacula, quæ præſtantiſſimarum illarum occultarum naturarum vires & lucem impediunt, tenebriſque conſecrant remoueantur: Secundo per ſubtiliora inſtrumenta limatius corpora efformat: Tertio perfectionis ſuperiori gradu conuenientibus mediis exaltat, idque tamdiu continuat, vſque dum perfectionem quam intendit, ex iſtis corporibus in apricum produxerit. Quare cibus & potus in ventriculo & inteſtinis primum in chylum conuertitur, corpus multis impuritatibus adhuc permixtum: Secundo venæ meſaraicæ ex ieiuno inteſtino chylum arripiunt, illumque in chymum conuertunt, ſubtilitatem maiorem impartiendo: Tertio hepar ex meſaraicis chymum arreptũ amplius coquit, tranſmutatq; in ſanguinem, poſtquã per certos ductus veſica fellea & ſplen alios impuriores humores in ſuos vſus ex hepatis ſubſtantia attraxerint.

5. *Chymus eſt chylus à venis meſaraicis ex ie-*

iuno attractus, in iisque amplius præparatus, quo maiori cum commoditate ab hepate recipiatur.

6. Secundæ claßis vtiles partes, sunt sanguis & Fel.

7. Sanguis est humor rubeus, in hepatis substãtia excoctus, & per venas in vniuersum corpus distributus.

Cum vnaquæque pars in corpore sentiẽte humorem & calorem innatum sibi habeat; humorem, vt per illum vigeat & vegetetur: calorem vt vegetationem eam actuet. & sic humorem de die in diem, vel alio pellat, vel in se absumat, nutrimento cõtinuo opus habet, quo vigor quodãmodo discedens restituatur, & humidũ absumptum resarciatur. Ad hũc vsum sanguis singulis corporis sentientis partibus per conuenientes venas communicatur, & ab Archæis ipsarum amplius digeritur, & conuertitur in substantiam plane similem, facitque vt eædem partes viuant vita vegetabili. Ne tamen vitam hanc viuant solam, natura cordi impreßit & in intimos eius sinus indidit Archæum, qui purißimum sanguinem per venam cauam in cor delatum abundanti perfectione transformet in spiritum vitæ animalem, quo per arterias in singulas partes distributo animal euidentioris vitæ specimen edat, & cerebrum habeat materiam, ex qua subtiliores spiritus ad motus varios conficiendos & sensuum actiones promouendas præparet.

8. Fel est humor amarus, & in vesica fellea ex chymo,

chymo, dum ab hepatis Archæo in ſanguinem elaboratur, enatus, qui per certum ductum in duodenum defertur ad promouendam excrementorum inteſtinalium expulſionem.

Accidit aliquando vt fel per aduentitium aliquem ductum ventriculo inſertum in ventriculum dilabatur, vel per vapores malignos ex inferioribus & craſſioribus inteſtinis ſurſum agitatos violenter in ventriculum intrudatur, ibique excitet indiſpoſitionem quandam multorum morborum cauſam, niſi benignitate naturæ debito tempore, vel euomatur, vel conuenienti medicamento in ſalutarem humorem commutetur.

9. Tertiæ claſſis vtiles partes contentæ ſunt balſamus natiuus, ſpiritus & ſemen.

10. Balſamus natiuus eſt liquor oleoſus, tenax, ſingulis partibus continentibus innatus, & calore viuifico actuatus ad conſeruationem animalis.

Vulgo dicitur humidum primigeneum & radicale: habet in ſe duas naturas, aquam & ignem. Aqua intelligitur non gelida illa & relollacea, ſed cœleſtis, aerea, pinguis, & primigenea. Ignis nomine venit calor ille æthereus & viuificus, qui oleagineæ iſti aquæ implantatus eſt, atque animæ totius Vniuerſi particula.

Axioma.

Balſamus natiuus per inſitam oleoſam ſubſtãtiam eſt ſpiritus è balſamo emanantis materia, ac proinde paulatim abſumitur.

Non aliter ac oleum lampadis est flammæ materia & proximum pabulum: ita etiam oleosa substantia balsami est spirituum in viuentibus animalibus nutrimentum & materia, è qua enascũtur. Vnde fit, vt innatus balsamus magis magisque minuatur & consumatur. Ne tamen animal adeo subito pereat, ex olei innati absumptione natura innato balsamo indidit Archæum, seu calorem æthereum, quo ex sanguinis portione purissima aliam portiunculam oleosam proliciat, & in absumptæ partis locum restituat. Id quod fit quando Archæus innatus attractum sanguinem vberius concoquit, digerit, & in consimilem naturam subiecti balsamici transmutat. Potest tamen etiam accidere, vt balsami innati genuina substantia subministratione congruentis pabuli perpetuo manere videatur, quando beneficio alicuius incorruptibilis medicinæ ignis balsamicus, seu Archæus in iusto vigore conseruatur, vt impuritates quaslibet diu vegete & viriliter à pabulo aduenien te separet, & separatas sine vlla molestia etiam expellat, atque sic constantiam quandam & diuturnitatem vitæ animali impartiatur. Sed vitæ vera perpetuitas hæc non est. Id quod ipsa experientia loquitur: Philosophi illuminato suo intellectu animaduertentes harmoniam superiorum & inferiorum, & intuentes aquam igneam supercœlestem, cœlestem & terream, eam similiter deprehenderunt in animalibus, præsertim in homine, didiceruntq; quomodo inusitatæ continuationi vitæ promouendæ, tã

ex su-

ex ſuperioribus, quam ex inferiorib. leuamina & auxilia ferre queant, ac proinde balſamus ſimilis tanquam arbor vitæ ex iis rebus, quæ nulli corruptioni ſunt obnoxię, & ſine defectu vitalem flammam ex incombuſtibili oleo promanantem fundant, veſtimentis & velaminibus impuris detractis educatur, Dianaque nuda ſine veſte conſpiciatur. Si eſt poſſibile arte fieri & ex impuris corporibus oleum quoddam ardens & tamen incombuſtibile, quod etſi in omnia ſecula ardeat, flammamque de ſe edat, tamen non abſumatur: multo magis Deo feliciter iuuante illud idem oleum & remedium balſamicum humanæ naturæ conuenienter præparari poteſt, vt hinc homo vſitatos vitæ terminos tranſgrediatur, vitamque ſuam etiam in mille annos protrahat. Tanto beneficio quidam Philoſophi præſertim Patriarchæ V.T. ante diluuium diuinitus donati fuerunt. Ne vero arbitrare, tantum theſaurum ſapientiæ hoc noſtro ſeculo hominibus piis diuinitus eſſe denegatum & plane ademptum. Certo enim certius ſcio, filiis doctrinæ Theoſophiſque veris, mediantibus precibus continuis à DEO hoc etiam abiecto tempore permitti, vt in accommodationem olei iſtius incombuſtibilis perpetuoque ardentis inquirant, oculiſq; ſuis deprehendant rationem & viam, qua oleum ipſorum incombuſtibile ita diſponatur, vt etiam in aqua perpetuam flammam, & ſic perpetuam vitam edere poſſit. Si ergo tu quicunq; ad diuinam hanc ſapiẽtiam adſpiras, Philoſophicũ iſtud oleum ſanguini noſtro immiſcere, illudq; in eo conſtanter flagrare cura-

veris, aditum habes dubio procul ad nobilissimũ quendam thesaurum, quo post verbum DEI in hoc mundo vix maior possidetur. Vt propius ad rem accedam, oleum & balsamum incombustibile, quod ad vitæ prolongationem facit, è metallis, per, in, & cum metallis producitur. Igitur minerale est. At mineralia animalibus per se conuenire & prodesse non possunt, priusquam in naturam vegetabilem transmutata fuerint: quia infimum non potest fieri supremum, nisi per mediũ, nec infimum potest supremo aliquid vtilitatis afferre, nisi auxilio medii, quod prius transiri oportet. Cum ergo mineralia inferiorem locum occupent, animalia superiorem, & vegetabilia mediũ in regnis naturalib. necesse est vt mineralia prius in naturam vegetabilium abeant, quam vtiliter ad conseruationem sanitatis animalium promouendam adhibeantur. Videmus animalia immediate non frui mineralibus, sed vegetabilia eorum virtutes & tincturas sibi è terris, quibus innascuntur, attrahere, atque diuinitus dotata esse scientiis, quarum auxilio mineralia transponantur & transplantentur in naturam ipsorum vegetabilium, eo fine, vt postea animalia in vegetabilibus commodius frui queant mineralibus: Mineralia enim cum propter indispositionẽ actuali & notabili vita destituantur, obscurioremque vitam traducant, non sine magna molestia ab iis, quæ illustrius & eminentius viuunt, assumi, tractari & vtiliter adhiberi queunt. Quod vel ex eo videre est, quod potentissimi spiritus mineralium in animalibus à sanitate aberrantibus potentissi-

mas turbas excitare ſoleant, & econtra remedia è vegetabilium promptuario deprompta maiori cum commoditate ſine vlla moleſtia alterationẽ in corporibus animalium moueant: vt vel hinc ſumamus exemplum in præparandis remediis ex mineralium penu, & mineralium naturam in naturam vegetabilium prius, debitis digeſtionibus & coctionibus transformemus, quam homini ægro propinemus. Ratum ergo & firmum eſto, oleum incombuſtibile metallicum non debere homini adminiſtrari, priuſquam in vegetabili & animali natura, præmiſſis variis alterationibus, Philoſophice coctum fuerit, & naturam vegetabilium ſibi propriam fecerit. Sapienti ſat dictum. Si hæc, quæ dixi, intelligis, facile diiudicabis eorũ labores, qui ſecundum vulgarem viam mineralia reſoluere, & ex iis medicamenta præparare ſolent.

11. Spiritus eſt vapor oleagineus, ſubtilis, è balſamo effluens, vitaque actualis certiſsimum indicium.

Quia vapor oleagineus eſt, ex oleo balſamico eleuatur, & à balſamo reuera non differt niſi ſubtilitate. Quemadmodum omnis flamma ſubtilitate & claritate oleum, è quo oritur tanquam ex ſuo proprio nutrimento, ſuperat, ab eoque alio modo non differt: Ita etiam ſpiritus in homine ſubtiliores ſunt balſamis ſingularum partium, è quibus emanant, & ab ipſis balſamis eſſentialiter non differunt. Intuere olea per deſcenſum facta è lignis: Si ligna libero in aere comburũtur, flam-

ma abit in auras, & petit principium suum, nec oculis hominum, se de natura olei esse ostendit. At contra si eadem flamma includitur vasi terreo & quidem firmo in destillatione, quę fit per descensum, integra flamma in oleum commutatur, & in inferius vasculum illabitur: id quod vel vulgaribus destillatoribus notum est. In lampade purum oleum totaliter in flammā absumitur. Cum vero flamma eadem in oleum redire queat, vt euidenter patet Chymicis, oleum & flamma essentialiter non differunt, nisi gradu subtilitatis. Sic & spiritus animalium à balsamis eorum essentialiter non discrepant; subtilitate vero & volatilitate balsama animalium ab ipsis vinci negare non ausim.

12. Spiritus alius est inferior, alius superior.

13. Spiritus inferior est, vel terrestris, vel aqueus.

14. Terrestris spiritus est spiritus ossibus animalium inditus, tenacißimeq; ipsis infixus.

Spiritus hic ab oleo balsamico ossium tardissime emanat, & mouetur, quia balsamus ossium magis fixus est, quam reliquarum partium balsamus: Vnde merito infimū locum occupat, & vera basis & sustentaculum est reliquorum spirituum, quia ossa reliquarum partium fundamenta recte statuuntur.

15. Spiritus aqueus est vapor oleagineus in sanguine residēs, cumq; ipso sanguine vniuersam corporis œconomiam in venis permeans.

Vulgo

Vulgo naturalis dicitur ſpiritus. Huius aquei ſpiritus beneficio ſanguis craſſior ad reliquas partes fertur, earumque inſitus naturalis ſpiritus corroboratur & recreatur.

16. Spiritus ſuperior eſt vel aereus, vel cœleſtis.

17. Aereus eſt, qui ex pulmonis balſamo effluit, aere externo alitur, & à pulmone per arteriam venoſam ad cor tranſmittitur, in refocillationem ſpirituum cœleſtium ex balſamo cordis ſcaturientium.

Hic eſt verus ſpiritus vitalis, qui ſuam radicem agit in pulmone, & ab eo ad cor transfertur. Vulgo vero huic ſpiritui primarium domicilium ſtatuitur cor, quod mediantibus arteriis cordis à pulmone in vniuerſum corpus diffunditur. Quēadmodū à puriſſima & oleaginea ſanguinis ſubſtantia in cordis intimos ſinus delata balſamus natiuus cordis fouetur & reparatur: ita aereo ſpiritu ſpiritus cordis ex balſamo eius oboriens refocillatur & alitur, prouehiturque in ſuperiorem regionem capitis, vt ibi magis magiſque per accuratas & exquiſitas alterationes ſubtilietur, & in ſpiritum animalem conuertatur.

18. Spiritus cœleſtis, ſeu igneus eſt ſpiritus ex cordis balſamo fluens, & ad reliquarum partium vitam fouendam & ad ſubminiſtrandam cerebro materiam, è qua in ſuis ſinibus & vaſis ſpiritus animales conficiat ad promouendas actiones ſenſuum.

Hic

Hic ſpiritus, quia aereo ſpiritu fouetur, vitalis etiam dici poteſt: quando vero è corde amplius eleuatur ad cerebrum, & in eius plexibus magis excoquitur ad promouendas actiones ſenſuum, nomen animalis ſpiritus deinceps ſuſcipit, & per neruos in organa ſenſoria defertur. Hoc ſpiritu animali anima hominis ad cognitionem rerũ craſſarum ſeu naturalium craſſas notiones de ſe emittentium vtitur. Felix ille homo eſt, qui eiuſmodi ſpiritum reprimere, & ad centrum cogere potis eſt, vt diuina animæ eſſentia radios, ſeu ſpiritus ſuos ſuperæthereos fundere, & ad Entia, quæ ſupra naturæ inferioris circulum conſiſtunt, dirigere, ibique magnalia Dei introſpicere, mirari, Deumque ipſum tam præſentia quam futura explicantem audire queat. Quod ſi homo præſtat, Apoſtoli Pauli monita obſeruat, quæ habet Coloſſ. 3. verſ. 1. 2. 3. vbi ſic ait: Si reſurrexiſtis vna „ cum CHRISTO, ſuperna quærite, vbi CHRISTVS „ eſt ad dexteram DEI ſedens: Superna curate, „ non terreſtria: ſiquidem emortui eſtis, & vita „ veſtra abſcondita eſt cum CHRISTO in Deo.

10. Semen eſt liquor viſcoſus ex ſanguine puriſſimo per vaſa ſeminaria ad teſtes delato, & ab Archæis ipſorum elaborato ortus, tincturasq; omniũ partium vi magnetica ſpiritualiter in ſe attrahẽs, ad propagationem ſpeciei animalis.

Semen animale eſt de quo loquor, & eſt Chaos, in quod vires macrocoſmi inferioris mirabiliter concentratæ ſunt, ac proinde virtutes aſtraq; cœli ſiderei, aeris, aquæ & terræ diffuſæ iacent.

Sed

Sed cum potenter se exerere per se haud possint, vi magnetica semen à natura dotatum est, vt aliũde ex Elementis nutrimentũ sibi sumat, corpusq; maiori spatio cõprehensum & extensum sibi formet, & hac ratione illud quod antea spiritualiter & inuisibiliter in chao seminali latebat, corporaliter & visibiliter in lucem prodeat. Semen ergo essentialiter ab eo animali, cuius semen est, seu quod ex eo semine producendum est, non differt. Vnde recte Scaliger exercit. 268. *In semine* est materia & forma futuri canis: neq; differt à cane canis semen, nisi sicut potestas ab actu: quia semen fit actu canis, perficiendo, non autem per putrefactionem. Neq; dicitur alio modo corrumpi semen, nisi quia desinit esse quomodo erat, sc. potẽtia, & fit quomodo non erat, id est actu. Est autẽ materia eadem cum eodem principio formali: cui nihil aliud additur, quam organorum expressio, quæ confusa prius erant. Igitur est Ens quod erat, sed non quomodo erat: quia essentia seminis est hæc: Esse quod est, vt aliud sit, *id est, animal.* Vniforme quidem semen apparet secundum visum, sed astrorum in ipso latentium multitudo dissimilitudinis in ipso contentæ indicium est. Hoc tamen attento naturæ studioso ex vniformi seminis facie patet, quod postquam id, ad quod destinatum est semen, ex eo productum fuit, tandem semen sit rediturum in vnam naturam, pẽsis prædestinationis absolutis: Omne enim, quod ab vno incipit, in vnũ desinet. Si sane hic oculos Philosophicos tibi comparares, atque astrorum admirandam vnionem in chao illo balsamico at-

tente intuereris, eaque perpetuitatis tinctura impraegnare, & incorruptibili balſamo ad conſtantiſſimam monadem reducere noſſes, haberes radicem, qua aſtra ſimilis animalis iam actu exiſtentis vere confirmarentur, & omnes partes vniformiter renouarentur, vt hac ratione noua aſtra plane conformia prioribus ſubſtituerentur, animalque ipſum vere regeneratum appareret. Æquum eſt vt omnis renouatio prius fiat in radice, quam in eo quod ex radice ipſa profluxit. Medere origini, & medeberis facile deinceps ei, quod ex ea origine promanauit. Medere primo metallo, & reliquis omnibus medeberis: perfectis vt tingant; imperfectis vt in perfectionem metallicam per tincturam eleuentur.

Axiomata.

I.

Semen animalis duplex eſt, maſculinum & fœmininum.

Vtrumque quidem eſt vnius naturæ: Vnum tamen altero digeſtius: Maſculinum enim maiori digeſtione elaboratum eſt, quam fœmininum: Vnde & calidius. Et quia maſculinum ſemen calidius, ideo agentis nomen apud Philoſophos reportauit: Fœmininum vero patientis: In quocunque enim maior calor eſt, in eo actiones ſunt illuſtriores. Omnis actio naturalis ſine calore perfici non poteſt. Quia vero in fœminino ſemine actiones non ſunt adeo euidentes, patientis vicem gerit. Addi & poteſt, quod fœmininum

ſemen pati dicatur, quia in ſe maſculinum recipit: omnis enim receptio eſt paſſio. Agit tamen, quia in ipſo eſt balſamicus ſpiritus, quo non tantum nutrimentum ſibi ex ſanguine matricis attrahit, ſed etiam intime ſemen maſculinum amplectitur, ſibique in vnius compoſiti conſtitutionem adunit. Quemadmodum cœli & terræ aſtra ad ſeminum vegetabilium productionem tanquam mas & fœmina concurrunt, aſtraque cœli rationem maſculi, aſtra vero terræ rationem fœminæ ſuſtinent: ita quoque ad productionem ſeminis animalis mas & fœmina congrediuntur, vt ex duorum ſeminum congreſſu vnum ſemen hermaphroditicum ad conſtituendum animalis fœtum in vtero fœminæ reddatur. Quia autem propter aſtrorum cœleſtium diſtantiam & aſtrorum terreſtrium occultationem operationes ſuperiorum maſculinæ & actiones inferiorum fœmininæ ſenſu perfecte cognoſci non poſſunt, DEVS, qui nihil occultum manere voluit, animalia condidit ſub duplici ſexu, vt ex iis coitus cœli & terræ in productione ſeminum vegetabilium & conſeruatione eorundem homini pateſceret. Hinc ſexus in animalibus diſcretio, ſeminiſque maſculini & fœminini diſtinctio neceſſaria fuit.

II.

Semen animalis anima impragnatum eſt.

1. Quia nulla particula mũdi eſt, quæ anima careat

reat: 2. Quia nihil aliud ſcit organa animæ propria effingere & præparare, quam ipſa anima. Omne quod agit anima ſentiens, agit illud in organis cõuenientibus: organis enim diſconuenientib. functiones animæ impediuntur. Verum cũ nihil melius ſciat, quæ organa conueniant, quæ diſconueniant, quam illud quod iis organis vti debet, anima quoq; organorum ſuorum ſcientiam exactiorem habebit, quam vllus alius ſpiritus diſtinctus ab anima: ac proinde ipſa ſua efformabit organa, & ſic in ſemine anima præexiſtit, vt in eo organa ſuarum actionum præparet, id eſt, vt ſemen ad ſuſcipienda organa actionibus debitis deſtinata diſponat. Extra controuerſiam eſt in ſuarum actionum promotione animam vti calore tanquã organo primario. At calor in ſemine animalis eſt antequam fœtus ex eo fiat. Ergo & anima in ſemine erit. Nullius enim inſtrumenti actio vnquã in lucem prodire poteſt, ſi deſtituitur moderatione & regimine cauſæ principalis, cuius inſtrumẽtum eſt. Quicunque ergo negant animam ſentiẽtem eſſe ex traduce, manifeſto errant. Idem quoque de anima rationali dicendum eſt. Vtramque animam in ſemine vna propagari & non denuo creari patet euidenter ex Dei benedictione, qua animalia & homines Deus multiplicari voluit: *Creſcite & multiplicamini*, ait Deus Gen. 1. & 2. Nec aliquid roboris habet, quod ſpiritus naturã propagatio ſpeciei euertere videatur. Deus ſi corporibus multiplicationem conceſſit, quid ni & animabus? Animarum tamen multiplicatio non fit ſimpliciter modo ſpirituali, ſed in ſeminali corpore:

pore: quia in corporibus exiſtere & operari debent.

20. *Quartæ claſsis partes contentæ vtiles ſunt ros & gluten.*

21. *Ros eſt humor, qui ex ſanguine in vaporem reſoluto partim per venarum tunicas reſudans, partim per earum oſcilla diffluens inſtar roris deſtillat.*

22. *Gluten eſt humor ex rore primum ad ſubſtantiam partis appoſito, & adhæreſcente, & deinde à calore partium immutato genitus.*

Dicitur gluten, quia partibus agglutinatur, in articulis conſiſtens appellatur ſynouia, das Gliedwaſſer.

23. *Inutiles partes contentæ ſunt tartarum, ſerum, & flatus noxij.*

24. *Tartari nomine comprehendo omnes mucilagines ſeu viſcoſos humores infructuoſos, mucum narium, calculum & excrementa alui.*

Quercetanus conſilii ſui de arthridite & calculo p. 238. & ſeqq. ita tartarum explicat: Salſugi-noſa ſubſtantia cum ſemper admixtam habeat aliquam portionem terreſtrem (licet liquefactiua in ea prædominetur) in homine appellatur tartarum, apto profecto & apprime ſignificanti vocabulo, quod inditum eſt ab analogia, quam humores corporis noſtri, atq; ipſe etiam ſanguis habeat cum ſubſtantia vini: quod inter omnia vegetabilia plurimum habet tartari. Per tartarum hic non tantum intelligo eam ſubſtantiam, quam li-

quefactam cum vino recenti turbido adhuc & musto appellato admixtam esse constat: quæque postea separata tanquam crassior, terrestrior atque impurior abeat in feces, & subsideat in fundo, quam vini feces nuncupant. Neque illud etiam tantum tartarum intelligo, quod temporis progressu à vino secretum doliorum lateribus adhæret, quodque proprie tartarum appellatur: sed per tartarum etiam intelligimus illud, quod perpetuo cum vino liquefactum, admixtum atque coniunctum est cum vino etiam purissimo, quodque colorem ei tribuit rubrum, aut alium quemuis. Verum hoc tartarum per euaporationem aut simplicem destillationem, vel per ipsum etiam balneum maris mediocriter calidum deprehenditur: Nam residet in fundo separata ea humoris parte, quæ est liquidior, quæque dissolutum illud tartarum in se continebat, eiusque erat quasi vehiculum. Hic sane humor totus albus & limpidissimus exstillat, si vel ex vino rubro fuerit: substantia vero corpulentior atque rubra, quam tartarum dicimus, in fundo remanet: substantia solida tantoque durior & siccior redditur, quo plus substãtifici humoris per calorem elicueris. Nec tantum in vino albo vel rubro, aut quouis alio defruto tartarum hoc, sed & in nostri corporis humoribus seu liquoribus existit & reperitur: Nec solummodo in chylo, qui proportione respondet musto vini modo extracto ex vindemia, à quo chylo haud secus ac ex musto plures denuo feces impuriores atque tartareæ substantiæ separantur: sed & in sanguine nostro,

nostro, etiamsi purissimo simili prorsus modo ac ratione, vt de vino diximus: quemadmodum ars destillatoria (etiamq; ea, quæ fit per temperatissimum ignem) ostendit & patefacit nobis eiusmodi tartarum: Sic quoq; natura igne suo naturali efficere potest & in dies efficit eiusmodi separationes tartari, etiam per consumptionem partium humoralium corporis nostri, ex quibus Dogmatici calculos generari putant. Ex qua separatione mirum quot morborum genera obstructionum seu oppilationum interuentu procreentur: speciatim vero & arthritis & calculus. Qui morbi vt ipsimet sentiunt Dogmatici, frequentius iis superueniunt, qui hepate sunt calidiore atq; feruentiore, & per consequens ventriculo frigidiore, quique multas ingenerant cruditates & mucositates: quæ non rite coctæ atque digestæ conferuntur cum fructibus crudis, qui defectu maturationis debitæ & conuenientis (quæ fit à calore contemperato omnia coquente & digerente) remanent acidi, austeri, acerbi atque crudi. Hi sane permixti cum sanguine ac de integro coquuntur à calore naturali, fitque separatio partis crudioris atque tartareæ, quæ postmodum & visceribus adhærescit, variasque causans obstructiones in articulos protruditur & decumbit: Natura quippe cuiusuis corporis partis gaudet suo simili: partes carnosæ portione sanguinis magis liquidiore & Mercuriali vescuntur: adiposæ & medullosæ ea portione sanguinis delectantur, quæ magis est oleaginosa seu sulphurea. At cum articulorum partes suapte natura glutinosæ &

mucilaginosæ sint, glutinosum etiam & per consequens salsuginosum & tartareum nutrimẽtum poscunt. Quæ partes in quibusdam naturis cum vel ob imbecillitatem, vel ob dispositionem innatam seu hæreditáriam, vel ob similem aliam causam crudam & iam indigestam tartaream illam materiam propria & particulari digestione digerere aut expellere non possint, fit vt illa materia de natura salsa & viscida coaguletur & articulorum ligamenta, partesque alias sensibiles offerciat atque tandem excruciet. Quę vera est, atq; ex veris, hoc est, naturæ fontibus dolorum atque tophorum arthritidis causa coniuncta atque proxima. Eadem causa alia magis, alia minus excruciat, idque pro natura atque conditione eiusdem tartari. Nam quemadmodum videmus in macrocosmo magnam esse salium diuersitatem: quippe terra nobis producit & salem gemmę, qui sali marino proportione quadrat, qui gustu tantum salsus est: & salem nitri sapore amaro: salem aluminosum austero & adstringente: salem vitrioli & armoniacum acerbo acido: itemq; vt nobis producit sales quosdam alkali dictos corrosiuos & acres: & alios saccharatos & dulces: Ita quoque in microcosmo, corpore, inquam, humano generatur tartarum aut sal, qui dissolutus solummodo salsum efficit humorem, quem Dogmatici pituitam salsam vocant, aut simpliciter humorem salsum: aut nitrosus & amarus sal generatur, quem bilis amara refert & vrina: aut vitriolatus & acidus, quem pituita acida continet atque melancholia. Ita etiam tartara sunt aluminosa & austera, quæ-

ra, quæque salis acrimoniam referunt: vt manifeste patet ex tot contracturarum & adstrictionum neruorum affectibus, & ex tot acrimoniarum, vt dysenteriarum & variorum vlcerum, tam internorum quam externorum molestiis, quæ ex diuersis salium differentiis diuersa corporis mala producunt. Cur enim id non faciant, quod & cõuenientiora sint & significantiora, & naturas diuersitatesq; causarum ex ipsa natura rerum fidissima interprete melius exprimentia? Melius me hercle morborum tartareorum, seu salsorum distinctiones atq; essentias exprimunt, quam quatuor illi humores, qui sanguinei, pituitosi, biliosi & melancholici vulgo appellantur, tum quod nihil exprimant, quod sit de essentia morbi, tum quod in illis formandis applicandisq; Dogmatici plurimum fluctuent.

25. *Tartarus est vel peregrinus, vel innatus.*

26. *Tartarus peregrinus est ex cibo & potu, firmamentiq; impressione.*

Omne quod edimus & bibimus, habet in se mucilaginosum, luteum & arenosum tartarum sanitati humanæ nociuum. Natura non accipit nisi quod purum est: Stomachus qui est instrumentum Archæi hominis, seu internus chymicus innatus, ac à DEO implantatus, statim vbi ad se recepit comesta ac ingesta, separat impurum fœculentum tartareum à puro nutrimento: Si Stomachus validus & maxime vi sua separatiua, purum transit ad membra nutrimenti causa, impu-

rum per ſeceſſum exit: Si ſtomachus debilis, mittitur impurum etiam per venas meſaraicas ad hepar: ibi ſecunda fit digeſtio & ſeparatio: Hepar ergo ex duobus illis ſeparat viciſſim purũ ab impuro, videlicet Rubinum à Cryſtallo: Rubinus eſt nutrimentum omnium membrorum, cordis, cerebri, &c. Cryſtallum, ſeu quod non eſt nutrimentum, expellit ad renes, & eſt vrina, quæ nihil aliud eſt quam ſal expreſſum à Mercurialibus per violentiam ſeparationis in reſolutionem coactũ, quod reſoluitur per hepar in aquam & expellitur: Si hepar ex debilitate nõ recte ſeparat, mittit mucilaginoſum & calculoſum ad renes, ibi in defectu bonæ ſeparationis ex potentia prædeſtinationis mediante ſpiritu ſalis in arenam ſeu tartarum, aut bolarẽ, aut mucilaginoſum coagulatur. Tartarus ergo hic eſt excrementum cibi & potus, qui in homine per ſpiritũ ſalis coagulatur, niſi vi propria expulſiua immiſceatur excrementis & ſimul egeratur. Ex Crollio.

27. Sunt autem huius tartari genera quatuor, è quadruplicibus Elementorum fructibus nos nutrientibus originem ducentia.

Primum genus oritur ex vſu creſcentium terræ, leguminum, herbarum, quibus veſcimur. Secundum prouenit ex illo noſtro nutrimẽto, quod ex aqua ſumimus, vt ſunt piſces, conchilia. Tertiũ eſt in carne quadrupedum & volatilium: Quartũ è firmamento, cui ſpiritus vini ſua ſubtilitate eſt ſimilimus, quod eſt validiſſimæ impreſſionis, dũ videlic. aer è vaporibus terræ & aquę & firmamẽti infe-

infectus nos postea inficit, vt videmus in acutis illis & perniciosis morbis astralibus, pleuresi, peste, prunella, &c. vide eundem Croll. p. 74. prefat. admon. in Basil. Chym.

28. Tartarus innatus est, qui cum homine in vtero matris connascitur.

Connascitur autem tartarus cum homine duobus modis, vel ex nutrimento, quod fœtus in vtero matris suscipit, vel ex tinctura, quam semẽ hominis ex tartaro parentum contrahit. Per tartarũ qui ex tinctura ea oboritur, podagricos generare solent podagrici, nisi benignitate seminis alterutrius, aut fœminei, aut masculini tinctura ea tartarea opprimatur, & sic ad frugem non veniat.

29. Serum est humor sale crasso, balsamici salis in sanguine existentis excremento impregnatus.

Sal balsamicus in sanguine existens subtilis naturæ est, & nutrimentum sumit ex sale per alimẽtum allato: Calore vero insito excitatus crassum sal superaduenïens intra suam substantiam non patitur, sed cum humore aqueo, tanquam illud, quod à nutrimẽto corporis animalis alienum est, separat & extrudit: non aliter quemadmodum sal petræ à sale balsamico terræ tanquam illud, quod à terræ salina substantia alienum est, segregatur & expellitur.

30. Seri nomine intelligo catarrhalem fluorem, vrinam & sudorem.

31. *Catarrhalis fluor est humor liquidus & clarus è naribus eorum, qui coryza laborant, destillans.*

Hic fluor partim ex ſanguine inferiori eleuatur in caput, partim ex ſanguineo cerebri nutrimento naſcitur, & dehinc, intercedente incompleta quadã obſtructione, quæ craſſa cerebri excrementa per nares emittenda reprimit, in liquorem tenuem reſoluitur, atque per anguſtiores poros in nares dalabitur.

32. *Vrina est ſerum ab hepate per certos ductus ad renes delatum, & per eos transcolatum, atque exinde per vreteres in veſicam promotum, vt poſtea debito tempore in canalibus propriis emittatur.*

Vrina quia ſerum eſt, ſalſus humor eſt, & guſtus ipſe facile idem probare poteſt. Oſtendit etiam id ipſum experientia Chymica, qua ex vrina ſal quoddam volatile præparatur, & menſtruum ſoluendis metallis deſtinatum elicitur: nullum enim metallum ſine ſale reſolui poteſt. Talia ſalia ex vrina produci in Alchymia mea Philoſophica abunde percipies.

33. *Sudor est ſerum per inuiſibiles poros cutis transſudans.*

Serum quia per ſe rubeum non eſt, ſudor naturaliter fluens rubere non debet. Quod ſi autem rubuerit ſudor aliquis, ſudor ille non naturalis, ſed præternaturalis eſt, ortus ex imbecillitate digeſtionis, quia tinctura ſanguinis rubea à ſero diſcerni debuit.

34. *Fla-*

34. Flatus noxij sunt vel spiritus fuliginosi calidi, qui à pulmone è corde attrahuntur, & mediante aere è pulmone per asperam arteriam expelluntur, vel vapores in intestinis & ventriculo oborti.

Vapores in ventriculo existentes plerumque per os exeunt, & ructus mouent: in intestinis vero nisi cancrino gressu in ventriculum remeent, existentes vapores per aluum, sæpe cum crepitu, excernuntur: id vero si fieri non poterit, & eiusmodi vapores in intestinis remanserint, sale quodam corrosiuo imprægnati tormina excitare solent: quæ si in colo sentiuntur, colica passio oritur.

Annotatio.

Galenici & Peripatetici quatuor humores in corpore animali esse agnoscunt & statuunt, sanguinem, flauam bilem, atram bilem, & phlegma. De sanguine nulla controuersia est: Flauam bilem choleram vocant, & eius naturam fellis humor explicat. Atram bilem melancholiam appellitant, eiusque sedem in splene faciunt: Sed naturalis eiusmodi humor spleni non est, cum ater sanguis, vel nunquam, vel rarissime in sectione spleni inesse deprehensus sit. Phlegma seu humorem aqueum seri nomine complecti poteris: Quanquam non desunt, qui in vno sanguine istos quatuor humores contineri statuant, & adeo confuse explicent, vt ne Oedipus scire possit, quid & quales isti humores sint. Causas morborum & sanitatis eos humores Galenici faciunt:

ſed illud potius ex opinionibus aliorum, quam ex rei in natura poſitæ veritate audent. Firmitas cognitionis medicæ non in opinionibus aliorum ſed in naturæ lumine ſtatuenda eſt. Forſan dabitur occaſio in meo Syſtemate medico vberius de hiſce humoribus philoſophandi.

CAPVT VI.

De Anima ſentiente & ſenſibus.

1. *HVcusque corpus ſentiens in partibus ſimilaribus explicatum eſt: Sequitur anima ſentiens.*

2. *Anima ſentiens eſt ſubſtantia ſpiritualis, quæ in totius animalis balſamo reſidet, radicem vero quatenus ſentiens eſt, agit in cerebro, ſcientiis instructa ſentiendi, appetendi & locomouendi.*

Anima ſentiens eſt ſpiritus Vniuerſi, ſeu animæ mundi particula, deſumpta ex cœli ſiderei quinta eſſentia, & impreſſa animalium ſemini, vt pro diuerſitate Rationum & Scientiarũ per Verbum Dei implantatarum diuerſa producat animalia.

Axiomata.

I.

Animæ ſentientis radij extra animales ſpiritus ſe non porrigunt.

Ani-

Animant enim ipſos & reddunt dignos, quorum beneficio ſenſationes perficiantur. Itaque ſe in limitibus ſenſibilium continent, diuinioraque apprehendere nequeunt. Animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei, ait Apoſtolus. Quod inferioris macrocoſmi terminis concluditur, illud extra eos terminos non euagatur. Cum ergo anima ſentiēs ſit ſidereæ naturæ, illud, quod ſupra ſidera viſibilia poſitum eſt, intelligere & cognoſcere non poteſt. Tacent & plane quieſcunt omnes ſenſus in iis, qui Chriſtum in nouo Olympo regenerati intuentur, & in eo tanquam in perfectiſſima Dei imagine omnes ſapientiæ theſauros reconditos dilucide apprehendunt, ita vt nihil adeo occultum ſit in tota rerum natura, quod, ſopitis ſenſibus à Deo per Chriſtum piis non reueletur.

II.

Radij animæ ſentientis ſunt quidem lucidi, ſed cum ſine animalibus ſpiritibus ſenſationem nullā efficiant, aliquid tenebrarum inde ſibi adſciſcunt.

Vnde imperfecta animæ ſentiētis cognitio eſt, & ſuperficies rerum tantum attingit, nō profunditates. Lucidum tantum vim penetrandi habet: tenebricoſum impedit. Igitur etſi particula animæ mundi ſpiritibus animalibus incluſi in ſe ſatis ſit lucida, tamen quia animalium ſpirituum cancellis & tenebris veluti ſuffocatur, intima rerum penetralia per ſe ſine ſuperiori ſubſidio & diuiniori numine perſcrutari nequit. Beſtiæ ergo terreſtria tantum contemplantur, & quidem obiter,

quia

quia oculos ſuos defixos ſemper ad inferiora habent. Homo autem quamdiu indulget vigori ſenſuum, & ſpiritibus animalibus dominium in cognoſcendis rebus permittit, accurate res mundo inferiore comprehenſas perſpicere & conſiderare nequit. Id quod omnem veritatis ſtudioſum mouere debet ad maioris luminis acquiſitionem, & ad conquirendum ſubſidium ex cœlo angelico, in quo non Sol terrenus lucet, ſed Deus tanquam perpetuus & omnium puriſſimus Sol lumine ſuo ſtupendo corda Sanctorum illuminat, omniumque rerum cognitione adimplet. Quodſi Sol macrocoſmi inferioris omnia ea quæ noctis tenebris viſui noſtro adimuntur & occultantur, poſt ortum ſuum iterum conſpicienda offert: multo magis Sol ille ſupercœleſtis IESVS CHRISTVS in iis, qui cum ipſo reſurrexerunt & ſenſuales operationes ſecundum ipſius mandatum abſconderunt, omnium myſteriorum cognitionem excitare, & tam futura, quam præſentia perſpicue cognoſcenda exhibere poteſt. Hermes cum de Natura cogitaret, & mentis aciem ad ſuperna erigeret, ſopitis ſenſibus, omnia didicit: vt alibi dictum eſt.

III.

Ad cognitionem ſenſibus perficiendam requiritur, vt anima ſentiens à re in ſenſus incurrente ſibi ſpeciem formet.

Quando enim ſpeciem ſibi fingit extra obiecta ſenſuum, ſenſualis ea cognitio non eſt, id eſt, organis ſenſoriis non perficitur, ſed radiis animæ

ſentientis

ſentientis reflexis, & in ipſius animæ intimos ſinus reductis, ita vt ſi aliquod ſenſile ſenſibus obuerſetur, vel plane non percipiatur, vel imperfecte cognoſcatur. Res autem in ſenſus incurrit, vel per ſpeciem, vel per ſe: per ſpeciem color in oculum: per ſe ſapor in guſtum, odor in olfactum, ſonus in aurem, tactile in tactum.

IV.

Anima ſentiente à ſenſuum operationib. quas externas vocant, radios ſuos retrahēte in ſe ipſam, lux eius magis inflammatur, & oritur imaginationis exaltatio.

Imaginatio enim eſt firma impreſſio ſpirituum ſeu radiorum animæ ſentientis in ſpeciem intus formatam, vel ad res diiudicandas per illam ſpeciem, vel ad nudam earum contemplationem directa. Quando vero accidit vt ex ſanguinis feculentia fuligines nidoroſæ in caput ferantur, tum vim formatiuam ſpecierum in anima ſentiēte exiſtentem perturbant, & alienas imagines ſubminiſtrant, vt inde aliquando melancholia, aliquādo mania & phrenitis oriantur. In ſanis animalibus recteque ad ſenſuum operationem diſpoſitis quando radii animæ ſentientis ad ſuum principium redeunt, & intro ab ipſa anima recipiuntur, anima ſentiens in ſeſe magis ſplendeſcit, & quaſi igneſcit, vt exinde etiam nō raro mutationes & alterationes intercedente imaginatione interueniant, quia tum imaginatio exaltatur. Exaltatur vero: 1. Quando ſibi obiectum fingit appetitque, nec tamen eo frui homini licet. Vnde

prægnan-

prægnantibus mulieribus (in quibus imaginatio vehemētiſſima eſt, propter fœtus, quem vtero gerunt, ſidus, quo percelluntur, quando ſingulare aliquid appetunt) aliquid cibi appetentibus nec tamen fructibus euenit, vt vi inflammatæ & exaltatæ imaginationis eius, quod appetiuerunt, formā & figuram fœtui imprimant, imo & ſæpe mortem inferant: id quod ex hac hiſtoria cognoſcere eſt: Mulier quædam vterum ferens deſiderio humeri piſtoris denudati, dum panem ad furnum defert, omnem cibum penitus faſtidiebat præter carnem humeri dicti piſtoris. Maritus percharæ vxoris miſertus certam pecuniā pro ſingulis morſibus pactus fecit vt ille duos dētium mulieris inſultus ſuſtinuerit. Tertium vero doloris pertæſus cū amplius ferre nollet, hinc mulier tergeminos eſt enixa, duos viuos & tertium mortuum. Ex Lāgio refert Mizaldus Centur. 1. Huc referuntur & hi, qui ſapientiam magnam affectant, ea vero præ ingenii ſui imbecillitate, tenuitate & ſtupiditate potiri nequeunt, atque plerumque in inſaniam incidunt. 2. Quando ab obiecto homini terror incutitur. Hinc & homini ſæpe aliquid detrimēti infertur. Terror plurimis peſtem incutit, & ita per peſtem affert mortem. Eſt Gueilburgi vxor cuiuſdam piſtoris, quæ dum vterum geſſit, in ſyluula ligna legens à ciue quodam eius loci perterrita alteram manum manu attriuit cōpreſſitque, ac deinceps filiolum vna manu præditum, quem vidi, atq; in ſchola publica ibidē informaui, enixa eſt. Eodē modo hominum noctu à phantaſmatis & ſpectris perterritorum alii in morbos inciderunt

& perie-

& perierunt, aliis pili à suo natiuo colore in alienum abierunt, quando eos in ipso terrore attigerunt. Noui duos, qui illud sibi contigisse affirmarunt: vnus habet barbã dimidia parte canã: alter capillorũ aliquam partem in albũ colorẽ versam, ceteris pilis suũ pristinum colorem adhuc retinẽtibus. 3. Quãdo nausea per obiectũ sensus mouetur. Vnde fit vt homo perturbetur, & non raro similiter ad nauseã permoueatur, quando id, quod alii euomuere, attente intuetur. 4. Quando quis malum in quo versatur, intolerabile sibi esse fingit: Vnde homo de salute sua desperans sæpe sibi ipsi mortem consciscit. 5. Quando in aliquod obiectum firmiter remota omni hæsitatione creditur: tum enim per radiorum animæ sentientis recursum ad centrum renouatio naturæ oboritur, & sic id quod petitur & creditur, ex sinu animæ mundi acquiritur. Vnde fieri solet, vt credentes firmiter in aquam aliquã, id est, certo sibi persuadentes se ex vsu istius aquæ ad pristinam sanitatem redituros, vim quandam nouam ex exaltata ista imaginatione imprimant aquæ, vel potius sibi, & sic restituantur. Prope Cassellas fons est, ex quo plurimi tam cœci, quam claudi aliisque ex morbis laborantes sanitatem recuperarunt ab eo tempore, quo ægri se aqua istius fontis sanari posse, sibi certo persuaserunt.

Quamprimum vero accidit, vt incredulus aliquis de fonte biberit, & tamen sanitati restitutus haud fuerit, alii de fontis virtute dubitare cœperunt, resque eo rediit, vt paucissimi sanitatem suam pristinam inde hoc tempore

reci-

recipiant. Id quod idem etiam de aliis similibus fontibus dici posset. Sed labore isto differendi consulto supersedeo. Hoc tamen tibi, quod Crollius præfationis suæ admonitoriæ pag. 83. affert, „ considerandum propono, vbi sic ait: Homo per „ fidem imaginationis sępe facit, quod optimi me„ dici cum suis medicamentis idoneis non possunt „ efficere: multoties etiam fides seu persuasio illa „ plures sanat quam vlla efficacia seu virtus medi„ camenti à medico exhibiti, vt superioribus annis „ in decantata illa Panacæa Anvvaldina vidimus, „ & nunc in nouo illo medicinali fonte in finibus „ Misniæ & Bohemiæ hoc anno emerso, ad quem „ incredibilis infirmorum copia fere indies con„ fluit: causa non potest reddi alia, quam constans „ & excessiuus affectus ipsius sumentis, quæ pote„ stas est in ipsa anima sumentis pharmacum, quan„ do excusso omni metu aut sinistra imaginatione „ fertur in aliquem magnū sui desiderii excessum. „ Vnde Auicenna: Natura obedit cogitationibus „ & vehementibus desideriis animæ, & affecto spiritu afficitur corpus in quo Spiritus delitescit.

3. Circa animam sentientem sensus & affectus animales considerandi sunt.

4. Sensus est animalis ab anima sentiente communicata facultas sensile beneficio animalium spirituum apprehendendi.

Vel, si mauis, sensus est radix spirituosa animæ sentientis emittens spiritus per neruos in sensoria ad rerum externarum apprehensionem. Sensus autem vocabulum ambiguum est; vel enim ipsam

ipſam ſenſationem ſeu actum ſentiendi ſignificat, vel facultatem animalis ab anima ſentiente prodeuntem. Poſterior hæc ſignificatio definiti eſt.

5. Senſus cognitioni lucem affert explicatio ſenſorij & ſenſilis, vt & ſpecialis tractatio ſenſus.

6. Senſorium eſt organum, quo ſenſilia ab animali apprehenduntur.

7. Organum autem eſt quintuplex: oculus, auris, nares, lingua, & nerui per totum animalis corpus diſperſi tactum cauſantes. Hinc quinque dantur ſenſus: viſus, auditus, olfactus, guſtus & tactus.

8. Senſile eſt omne illud quod ſenſibus percipitur.

Vulgo obiectum ſenſus appellatur.

Axiomata.

I.

Non omnia quæ in ſenſus incurrunt, per ſpecies, ſeu imagines intentionales incurrunt.

Tactus enim, guſtus, & olfactus realia habent obiecta circa quæ verſantur. Non imaginem rei dulcis, ſed ipſam dulcedinem lingua deprehendimus. Bonum odorem non ſpeciem eius & imaginem naribus attrahimus. Tactu duritiē & mollitiem rerum corporearum, non ſpeciem duritiei & mollitiei percipimus.

II.

Quæ ſenſibus percipiuntur, animæ ſentienti

per ſpeciem imprimuntur, & vt dijudicentur, & vt reſeruentur, & veluti in gazophylacio custodiantur.

Bene diſtinguendum eſt inter perceptionem ſenſualem & cognitionem ſenſualẽ. Multa enim ſenſibus percipiuntur, quorum natura tamen nõ cognoſcitur. Et ſine imagine ſui multa in ſenſus incurrunt, quæ tamen ſine ſui imagine ab anima ſentiente intelligi nequeunt. Vnde neceſſarium eſt, vt anima ſentiens, poſtquam ſenſu res ipſas apprehendit, ab iiſdẽ ſpecies ſumat & formet, per quas de rebus diiudicare poſſit, & quarum veſtigia ſibi imprimere valeat vt earum ſuo tempore & loco recordetur. Hinc à vulgaribus Phyſicis tres ſtatuuntur ſenſus interni: Senſus communis, phantaſia & memoria: Sed cum iudicium, ſpecierum formatio ex obiectis, earundemque reſeruatio vni animæ ſentienti adſcribantur, animaque ipſa ſuis inſitis ſpiritibus ea omnia præſtet, ſub hoc axiomate dato modo eos ſenſus explicatos volumus, & tantum eorum ſenſum, quos externos vocant, declarationem paulo poſt ſubiiciemus.

III.

Quæ ſenſibus apprehenduntur, tum cognoſcũtur, quando anima ſentiens attendit.

Id eſt, quando anima ſentiens radios ſuos infigit illi rei, quæ ſenſu percipitur, eoſq; alio nõ vertit. Sic Philoſophi, qui profundis meditationibus circa diuina & naturæ ſecretiora myſteria incumbunt, frequentiſſime alios etiam vociferantes, licet præ-

cet præsentes sint, non audiunt. Archimedes vbi Syracusæ fuerunt à Romanis captæ, præ profundis suis cogitationibus, quibus tum vnice intentus erat, hostem in ipsius musæum vi irrumpentem non animaduertit, priusquam gladio confossus in terram prosterneretur.

IV.

Vt debite apprehendantur sensilia, organorum integritas necessaria est.

Id est, vt alibi explicaui, ad sensibilium debitam apprehensionem organum cuiuslibet sensus recte & secundum naturam oportet esse dispositum, integrum, vigens & illæsum. Secus si fuerit, alia forma, quam qua debent, sensilia sensibus obiiciuntur. Sic febricitantium gustui dulcia videntur esse amara, quia lingua vitiata est. Ebriosi radios opticos fuliginosis vim alteriusue potus vaporibus inferciunt & replent, & sic oculorum naturalem dispositionem infirmant, vt sæpe id quod vnum est, duplex illis videatur, homo pro homine intelligatur, & obiecta sub alienis formis appareãt. Id quod nupertime nobili cuidam viro accidisse ex fama patet, qui quẽdam doctum virum sibi obuium pro mercatore quodam Monasteriensi ebrius agnouit, & ex odio, quo in mercatorem flagrabat viro illi literato mortem attentare per errorem conabatur, quod etiam forsan factum fuisset, nisi monitus acutius & attentius oculos in præsentem virum defixisset, & errorem suum deprehendisset.

V.

Senſilia quæ quaſi momento præteruolant, nihil admodum ſenſus afficiunt.

Quare mora requiritur moderata in ſenſatione, ne ſenſus decipiantur, & ſenſilia alio, atq; alio modo cognoſcantur.

VI.

Senſilium alia communia ſunt, alia propria.

Communia ſunt, quæ à pluribus ſenſibus percipi poſſunt. Horum ſunt quinque: motus, quies, figura, numerus, magnitudo. Proprium ſenſile eſt, quod vno tantum ſenſu comprehenditur, nec vllo alio ſenſu percipi poteſt. Et huius genera quoque ſunt quinque: color, ſonus, odor, ſapor, & tactile.

9. *Specialis declaratio ſenſuum viſum, auditum, guſtum, olfactum & tactum ordine exhibet & exponit.*

10. *Viſus eſt ſenſus, quo viſibile oculi apprehendunt.*

11. *Ad viſionem faciendam neceſſaria eſt: 1. Receptio ſpeciei in oculum. 2. Emiſſio radiorũ viſiuorum ad baſin rei viſibilis, 3. medium illuminatum, & 4. viſibile.*

12. *Receptio ſpeciei in oculum eſt imaginis, quam viſibile è ſe ſpiritualiter emittit, in oculum translatio.*

13. *Species rei viſibilis eſt forma & imago, quam*

go, quam visibile de se emittit, & ad oculum sistit.

Axiomata.

I.

Vnius corporis vna tantum species est, quæ immediate ab eo profluat.

Species enim debet respondere ei, cuius species est: Quod cum sit vnum, necessario vna species erit: Quando autem fit, vt plures species vnius rei appareant, illud fit vel ex indispositione medii, per quod species transit ad oculum: vel vitio oculi recipientis intra se speciem: Vnde ex specie visibilis corporis oculus aliam speciem aliquando sibi format, & animæ sentienti proponit inspiciendam; id quod sæpissime melancholicis accidere solet.

II.

Species rei visibilis adeo homogenea est, vt etiam singulæ partes ab ipsa diuisæ imaginem totius speciei præ se ferant.

Sume tibi speculum, illudq́; in plures confringe partes, & te in iis partibus intuere, tot tui corporis imagines videbis, quot sunt partes speculi, vbi tamen prius ante fractionem speculi vnica tãtum tui corporis imago in speculo apparebat. Sic etiam ex specie à corpore visibili prodeunte oculi multorum hominum circumstantium partem sibi decerpunt, & in ea totius visibilis perfectam imaginem apprehendunt.

III.

Quantitas speciei pro dispositione (a) *medij &* (b) *oculorum recipientium variat.*

(*a*) Medium enim duplex si fuerit, species rei visibilis refrangitur, & ex refractione istam maiorem quantitatem sibi acquirit. Vnde axioma opticum: Id quod per duplex medium videtur, maius apparet. Vnde si aquam claram vrceo haurimus, & ad eius fundum nummulũ aureum ponimus, non nummulus, sed nummus nobis videtur, quia duplex medium est, per quod nũmulus aureus videtur, aer & aqua clara. Hic habes etiam fundamentum specillorum, quorũ beneficio homines acutius videre solent, dum species per specilla refranguntur, & refractæ oculis insinuantur. Vbi tamen sciendum est, species rerum visibilium tum per duplex medium apparere maiores, quãdo inter res visibiles & inter medium crassius aliquod spatium aereum intercedit, & medium crassius non nimis oculis appropinquat, seu oculorum pupillis arcte admotum non fuerit, sic si habueris crystallum, illumque oculis tuis arctissime applicaueris, nihil fere videbis, dummodo crystallus alicuius densitiei fuerit: Si quoque crystallum rebus visibilibus imposueris, videbis quidem maiores apparere res visibiles, sed tamen multo maiores imagines tuis oculis obiici animaduertes, quando paululum crystallum remoueris à rebus visibilibus, ita vt aliquid aeris interueniat. Præterea medii crassioris, licet clari, diuersa forma quantitatem speciei etiam mutare solet.

Si enim

Si enim tibi cryſtallus fuerit tres digitos latus & longus, & digitum vnum atque alterum profundus, eiuſque ſuperior ſuperficies plana, inferior vero ſit gibboſa & rotunda, tum ſi rotundam ſuperficiem rebus viſibilibus admoueris, minores formæ rerum viſibilium tibi apparebunt. Sin vero planam ſuperficiem viſibilibus rebus admoueris, formæ rerum videbuntur maiores.

Ratio autem hęc eſt, quia ſpecies rerum ſuperficiei medii craſſioris planæ firmius imprimuntur quam rotundæ. (*b*) Specula ita diſponi & confieri poſſunt, vt pro ratione puritatis & materiæ diuerſæ imagines, quæ in iis repræſentantur, aliam atque aliam quantitatem ſuſcipiant. Id quod ſpeculum concauum te abunde docere poteſt: in hoc enim ſi propius radios oculorum tuorum defixeris, grandiorem & ſtupendam formam tui capitis in eo videbis: Sic & ſimili modo quando humor oculorum cryſtallinus diſpoſitus fuit, & intra oculum excauatam formam obtinet, ſiue id fiat vitio alicuius morbi, ſiue natura, tum ſpecies rerum aliæ atque aliæ apparent, vt vel hinc homo mirabilia ſibi imaginetur, ſeq; videre autumet, quę tamen reuera extra poſita non ſunt. Nec ſtatim diuerſarum iſtarum imaginum apparitiones vitio imaginatricis facultatis adſcribendæ ſunt, cum anima ſentiens poſſit ſpecies ab oculis vitiatas intueri, & ſic alienum iudicium de rebus ſumere: Quamuis non negem animæ ſentienti aliquando hoc accidere, vt ex imaginibus recte ad oculos delatis ſpecies alienas

fingat, & in iis se exerceat: tamen illud probandũ non est, cum hac ratione luci tenebræ permisceãtur, & falsitas in scientias rerum irrepat. Hoc plerumque fieri solet, quando aliorum hominum, qui à nobis solide docti iudicantur, sensibus plus creditur, quam sensibus nostris, dum in imaginibus rerum ab eruditis illis viris perscriptarum animam nostam exercemus, ipsique nostris sensibus macrocosmum non perscrutamur: Vnde fit, vt sæpius plus temporis in aliorum opinionibus intelligendis insumamus, quam in disquirenda rerum ipsarum veritate. Nobis quid imagines aliorum sint, disquirendum non est, sed quid luminis & veritatis tam macrocosmus, quam microcosmus nobis exhibeat, nostris ipsorum sensibus expiscãdum. Dulcius ex ipso fonte bibuntur aquæ.

IV.

Figura qua species ex visibili corpore ad oculũ defertur, pyramidalis est, sed species ipsa formam pyramidis non habet.

Accidit enim speciei, vt videatur sub forma pyramidis deferri, cũ tamen reuera pyramidalis non sit: Nam quando oculus minor est re visibili, oculus partem speciei à re visibili emissam sibi appropriat, & in ea totam speciem contemplatur. Ab huius partis extremitatibus si traduxeris lineas ad extremitates basis rei visibilis, figura vel conica, vel pyramidalis, vel alia, quæ sit latior, tibi apparebit. Pyramidalis ergo figura potius speciei à Mathematico affingitur, quam reuera ponitur.

14. *Emis-*

14. Emissio radiorum visiuorum ad basin rei visibilis est spirituum opticorum in pupilla oculi concentratorum effluxus ad illud quod videtur.

Sunt qui negant radios emitti ab oculo dum aliquid videtur, ac proinde Platonem arguunt statuentem per emissionem spirituum ex oculis fieri visionem. Sed Plato & omnes alii, qui in ea sententia sunt, inique reprehenduntur. 1. Quia intra oculum magnitudo rei apparere nequit, atque sic radiorum visiuorum effluxus requiritur, vt iusta magnitudo apprehendatur. Non autem arbitraberis, magnitudinem quandam de se speciem edere posse, & eam speciem ab oculo percipi. Nam magnitudo per se colorata non est, & pẽdet ab ipsa substantia cuius magnitudo est. Similiter & species magnitudinis pendebit à specie rei, quæ reuera magna est: Cum autem species ipsa rei magnæ in oculo non magna, sed parua est, species magnitudinis in oculo repræsentari nequit, ac proinde anima sentiens per pupillam oculi spiritus suos ablegare tenetur ad basin rei visibilis, vt eius quantitatem percipiat. 2. Quia distantiæ imago nulla potest esse in oculo maxime exiguum spatium occupante: at anima sentiens per oculum percipit rerum à se inuicem longissime remotarum distantiam inter se: Ergo emittit spiritus suos ad corpora longe inter se separata & distantia. 3. Addo quod corpus sensu nullo præditum etiam velocissime spiritualem naturam, nempe speciem sui de se in medio illuminato

fundat, quidni & anima ſentiens ſubtiliſſimæ naturę & ſpiritualis eſſentię radios viſiuos per debita organa emittere ad res viſibiles non poſſit? 4. Et perſuadere cuilibet cordato viro debet, quod emiſſio ſpirituum opticorum in viſione faciẽda ſit neceſſaria, quia duplex rerũ cognitio eſt, alia ſuperiorum & diuiniorum, alia inferiorum & terreſtrium. Prior cognitio fit radiorum animæ recurſu in centrum: Poſterior radiorum ſpiritualiũ excurſu è centro ad circumferentiam. In priore cognitione anima ſpiritus ſuos reflectit in ſe ipſam, & in ſe omnium rerum diuinarum naturas, arcana & ſtupenda myſteria tanquam in imagine Dei intuetur: In poſteriore cognitione, quia à perfectiore deficit, ſpiritus & radios ſuos anima à ſe ad alia auertit, vt in aliis perfectionem, à qua excidit, inueniat: Vnde etiam fit, vt cũ oculi ſint talis cognitionis potiſſimum ſubſidium & inſtrumentũ, per oculos anima ſentiens radios viſiuos ad res videndas proiiciat.

Axioma.

Radÿ viſiui ſunt radÿ animæ ſentientis per oculos in ſpiritibus animalibus ad rem viſibilem delati.

Anima ſentiens per ſe eſt ſubſtantia ſpiritualis, eiuſque natura, quia de anima vniuerſi participat, ita eſt diſpoſita, vt niſi certis inſtrumentis ad externa feratur & veluti adſtringatur, ſemper in ſe reuertatur, & in ſe omnium rerum ideas diſquirat & iudicet: Sibi enim ſola ſuffi it ad rerum cognitionem, cum ſit ſpiritualiter omnia

mnia

omnia Entia, quæ in macrocoſmo hoc inferiori exiſtunt. Quod vero vno & eodem momẽto omnia intelligere non poteſt, in cauſa eſt ipſius implicatio cum tenebris corporis: Quo enim arctius operationibus corporis affixa eſt, eo minus in ſe contemplatur ideas inſitas, ſed corporeis actionibus intenta ſæpiſſime propter organorum defectum nihil ſentire, nihil cognoſcere & intelligere poteſt: vt videre eſt in vegetabilibus & mineralibus, quorum operationibus ita indulgere tenetur, vt, niſi transponatur in animalem diuinioremq; naturam, res extra ſe poſitas intueri & conſiderare nequeat. Animam intellectualem, id eſt, quæ ſcientiam intelligendi in ſe habeat, vegetabilibus & mineralibus etiam ineſſe vel ex eo patet, quod ex vſu certorum vegetabilium, nimirum ex moderata aſſumptione optimi vini intellectus hominis corroboretur, ita vt profundius iudicium de rebus inde non raro habeat. Lapidis Philoſophici legitima adminiſtratione & aſſumptione intra corpus ita homo afficitur, vt tam naturalia quam ſupranaturalia diuino etiam modo intelligat, in ſanctorum Angelorum conuerſationem deueniat, & omnium quæ in mundo ſunt, fuerunt & futura ſunt, in perſpicua imagine veluti in infallibili ſpeculo vno intuitu aſpiciat & cognoſcat: quod ſcio lectorem difficulter intelligere, præſertim eum, qui mirandorum Chymicorum plane ignarus eſt, & tantum in ſchola hominum, non in ſchola Naturæ Deiq; informatus eſt: ſed hac in re veris Philoſophis, qui vſum myſterii Sophici certa experiẽtia addidicerunt,

runt, fides adhibenda est: In sua arte vnicuique artifici est credendum. Placet in assertionis meæ veritatem adscribere instructionem, qua rusticus quidam (rusticus hic habitu & forma quidem fuit rusticus, sed rei Philosophicæ tamen scientissimus) quendam Iuris Doctorem adhuc, ni fallor, viuentem, Lapidisque mysterium habentem instituit, vt videre est in arca aperta arcani artificiosissimi Francofurti ad Mœnum excusa apud Ioan. Bringerum: vbi p. 135. & seq. hæc habentur verba: Er lehrete mich auch darneben/daß/so ich 9. Tröpfflein oder Gränlein/neun Tage nach einander brauchen würde/ich mit Engelischem Verstand begabet werde/vnd mich im Paradeiß zuseyn schätze: Wie ich dann deß Wunders auß dermassen viel von jhme vernommen/daß ich nimmermehr geglaubet hette/wann ich es nicht selbst gesehen; Sed experientia mille testes. In hæc consentit etiam Comes Treuisanus, vbi in præfatione sui libri hunc vsum lapidis Philos. etiam recenset, inquiens: So zieret auch die Kunst / wann die Composition deß warhafftigen Steins gemacht / den Menschen mit solchem Verstandt / daß sich der Mensch darüber in sich selbst erfrewet / vnnd mit hertzlicher Begierde/ Gott für solche Wolthat dancken vnnd loben muß. In Summa/weil andere Künste / dieser weit nicht werht sind / dieweil diese Kunst ein sonderliche Gab Gottes ist/vnd wol einen bösen Buben / der sie recht sehen möchte / zwingen köndte / daß er Gott liebete/ vnd von seinem bösen Leben abstünde / so ist sie nicht allein sehr nutz / sondern sie sol auch zu keinem andern Ende/als zu Gottes Ehre/vnnd deß Nechsten Wol-

Wolfahrt gebraucht werden. Doch kan ich dir nit gnugsam erzehlen/wie einbrünstig gegen GOtt der Mensch / so sie recht hat/nur wirdt/daß mich gleich jammert/daß sie also vernichtet seyn sol. Vnde recte Thomas de Aquino: Ars ista (quæ productionem Lapidis Philosophorum nouit) vel reperit hominem sanctum, aut reddit eius inuentio sanctum.

15. Medium illuminatum est medium lumine illustratum, per quod à visibili species defertur in oculos.

Tale medium est aer aquaue radiis solaribus illuminata.

Axiomata.

I.

Medium aliud est simplex, aliud diuersum.

Simplex est, quod per omnia æqualem raritatem densitatemue habet. Medium diuersum est, quod differt densitate & raritate.

II.

Quodcunque per medium multiplex videtur, maius videtur.

Sic literæ quamuis minutæ & obscuræ per vitream phialam aqua plenam maiores clarioresq; cernuntur: poma vero per vitrum formosiora & maiora. Quicquid videtur per humorem, longe amplius vero est, ait Seneca. Sic literæ crassiori humidiorique chartæ inscriptæ dilatantur maioresque apparent: Sic quoque color medio humido craſ-

do, crassóque incidens, dilatatus & distractus maiorem sui speciem visui exhibet: Denique quanto medium densius est, tanto maius apparet per ipsum visibile. Hinc itaque Possidonius apud Cleomedem lib. 2. ait: Si fieri posset, vt Sol per parietes solidos aliaque corpora à nobis spectaretur, quemadmodum de lynce ferunt fabulæ; fore vt multo maior cerneretur, quam per humorem crassioremque aerem visus. Ratio autem dati axiomatis consistit in refractione speciei: quando enim species fertur ad medium densius, dilatatur & extenditur in eo, & sic apparet maior. Vnde omnino fieri potest, vt per refractionem videatur quippiam, quod alias directe in conspectum venire nequit. Hac fallacia aliquando decepti Astronomi stellam putant esse supra Horizontem, quæ adhuc sit infra: Imo Sol & Luna tantum segmento aliquo minore orti possunt hac fallacia toti supra finitorem videri. Idem plane in occasu potest accidere, vt totum lumen supra esse credatur, cuius tantum segmentum supersit, radiis à vapore fractis speciem falsæ magnitudinis repræsentantibus. Ex dictis etiam perspectiuarum ratio facile tibi constare potest, quarum beneficio res vltra tria, quatuor, vel quinque milliaria dissitas distincte cognoscere licet: Vbi quia per triplex mediũ plerumque species in oculos venit, multiplici refractione maior apparet in extremitate sua, quam reuera est, vt hinc remotissima propinquissima facile diiudicari possint.

III. Me-

III.

Medium tanto fortius illuminatur, quanto propinquius est luminosum corpus.

Certum enim est, agens tanto fortius agere, quanto patienti fuerit propinquius: Sic ictus iactusque cominus facti sunt valentiores: Sic ignis proxima quæque adurendo consumit; plus æquo remota non amburit: Sic denique luminosum corpus ex minori interuallo fortius illuminat opacum.

16. *Visibile est quicquid per speciem oculis conspiciendum exhibetur.*

Axiomata.

I.

Inter visibile & oculos iusta requiritur distantia.

Nisi igitur visibile quodlibet certo moderatoque interuallo radiaret, seu speciem suam emitteret, non videretur: Quin imo ipsa experientia testatur visibilia propius ad visum admota confuso nigricanteque colore prorsus sine figura fere apparere. Quemadmodum igitur species radiatione longinquiore visibilium punctorum dissipari intermediisque vmbris permisceri oportet; sic radiatio propinquior crassas turbidas ac nonnihil cõfusas visibilium species defert, quæ in aerem paulo longius diffusæ attenuantur, purificantur, & in ordinem rediguntur, obque tenuitatis moderationem videndi sensum congruenter lacessunt: non secus ac florum, rerumque odori-

odoriferarum halitus è breui interuallo multa crassa ac feculenta secum ad nares deferunt, quæ iniucundos ac insuaues eosdem reddunt, è longiusculo vero spacio aduolantes, feculentis crassisque partibus decidentibus puriores, sinceriores que effecti nares suauius feriunt.

II.

Visibile splendidum offendit visum.

Radius enim ab excellenti splendido emissus naturam quodammodo eius corporis imitatur, ac propterea visum lædit: Id quod experientia quotidiana testatur. Sic iubar Solis, fulgetrum, fulgor, colorum claritas & pleraque alia cum ad visum delata fuerint, continuo eum offendunt & quasi reprimunt. Democritus Abderites Philosophus Physicus, vt est apud Agellium 17. c. lib. 10. exstructo æreo clypeo contra Solem ex eius radiis vehementioribus oculos sibi aciemq; luminis effodit, ne, malis ciuibus quod bene esset, videret: Sic Xenophontis milites, vt auctor est Galenus lib. 10. de vsu partium & exercitus Alexandri in quadam expeditione, teste Diodoro Siculo, è niuis nimiæq; claritudinis refulsione graues noxas oculorum contraxerunt.

III.

Visibile splendidum maius officit minori.

Sic lux Solis occultat stellas interdiu, vt, si nũquam stellas nocte serena vidissemus, in cœlo nullas esse iudicaremus: itaque vbi Solis lumen hebetatur, vt in Eclipsi, stellæ meridiano tempore

re poterunt videri, quod Thucydides ætate sua contigisse memoria prodidit.

IV.

Omne visibile coloratum est.

Color quo visibile coloratur, est vel purus vel mixtus. Purus est color igneus albusue, luci eiusue radiis inhærens. Mixtus color est rerum sub ignis natura positarum, constatque ex lucis & tenebrarum in rebus visibilibus existentium commixtione. Variat autem autem multis modis in visione. 1. ratione lucis & tenebrarum: sic in columbis plumæ vnius quidem coloris diuersis tamen aspectibus à luce illustratę. variis coloribus & specie differentibus oculo repræsentantur. Sic anatum pauonumque colla alio atque alio ad lucem situ mutant colorem: sic quædam vestes Indicæ è pulmis contextæ colores varios pro lucis qualitate repræsentant. 2. Pro varietate medii quod transit. Sic videmus lucem per fenestras vitreas coloratas transeuntem similiter colorari, exindeque obiectum colore quodam imbuere: Sic prætereuntes prata vernantia vel vmbras viridium arborum virides videntur, vt est apud Cardanum lib. 4. de subtil. 3. Pro lucis distantia. Sic alba eminus visa videntur minus alba, nigra nigriora: Sic vmbræ quædam, veluti nubes, quæ in aere videntur albæ, in aqua videntur aut puniceæ aut purpureæ aut virides, aut cœruleæ. 4. Ex oculorum debilitate: id quod euidenter demonstrant oculi veternosi, arquati, aut glaucomate affecti.

V.

Puncta in re circulariter mota videntur circuli & peripheriæ.

Singula enim puncta motu suo describunt peripheriam: Nam quodlibet punctum non figitur in eodem loco sensili tempore, sed exiguo tempore circumgyrat totam peripheriam, in qua voluitur. Forma itaque puncti non prouenit ad visum, vt est punctum ipsum, sed per modum peripheriæ: Circularis enim motus est totus vnus & vniformis, non distinctus tempore, proptereaque visus non potest arripere formam puncti, nisi secundum peripheriam rei circulariter motæ. Et si varia sint puncta, variæ deinceps quoq; peripheriæ describũtur. Sic in ludo puerili trochus in plano exagitatus & variis versicoloribusq; punctis insignitus describit suo motu varias peripherias versicolores concentricas: Cuius quoque agitatio si fuerit intensissima, ipse visui existimabitur quiescere, immotusque stare; quandoquidem nullum in eo punctum certo loco consistens tempore sensili comprehenditur, sed minimo tempore & momento vno tota illa trochi rotunditas circumgyratur.

VI.

Sphæræ conuexum vel concauum eminus videtur planum: conus autem ante oculos constitutus triangulum: cylindrus quadrangulum rectilineum apparet.

VII.

Figura angulosa eminus angulatior & tandem rotunda videtur.

Sic pro triangulo sexangulum, pro quadrato octangulum, tandemque pro octangulo rotundum videbitur. Sic sæpius turres vrbium è longinquo conspectæ, etsi sint quadratæ, rotundæ tamen apparent.

VIII.

Sæpius sese conuertenti omnia moueri videntur.

Spiritus enim visiui ex motu totius corporis intus concussi huc illucque oberrant & circumaguntur, neque mouendi corporis fine facto, ipsoque corpore externo quiescente Spiritus interni quiescunt. Nam cum multo sint leuiores corpore concreto, multo etiam sunt mobiliores, & minor animæ potestas eos commouet: illi vero commoti formas imaginesque rerum commotas ac agitatas animæ sentienti obiiciunt, ac repræsentant: quippe ea omnia, quorum formæ commotis spiritibus obiiciuntur, etiam quiescente eo qui cernit, moueri videntur: non aliter ac rota ab aliquo impulsa diu mouetur, posteaquam etiam manus, à qua impulsa est, moueri iam cessauit.

IX.

Visibile quod videri debet, directe ad oculum per medium transmittit speciem.

Vnde Optici Allazenus 21. & 38. lib. propof. 1. & Vitello lib. 2. prop. 3. collocationem visibilis ante visum directe requirunt, nec nisi è regione visibile oppositum videri docent. Quare partes visibilis non in omne oppositum radiant, sed tantum in id, quod cum parte radiante linea recta connecti potest: itaque visio quibusdam fieri dicitur per rectam lineam.

17. Auditus est sensus auribus sonum percipiens.

Fit vero auditus quando sonus per meatum auditorium foris obuium semperque patentem primum membranæ siccissimæ maximeque sonoræ (quam propterea tympanum vocant) allidituri: menynx pulsata ossicula tria mouet, eiusque soni characterem momento imprimit. Hunc sonum vernaculus aer & congenitus statim excipit, quem per fenestellas in anfractus tortuosos & labyrinthum, mox in cochleam defert: ab hac in neruum auditorium traiicit, & ab eo ad animam sentientem tanquam ad censorem & iudicem transmittit.

18. Sonus est tonus auribus aliunde illatus.

Oritur vel à spiritibus, vel à solidis corporibus. Quando à spiribus oritur, tum Spiritus per angustum aliquod foramen adacti sonum excitant, vel ex insita sua facultate subito se comprimentes strepitum & vocem, etiam sine externorum corporum subsidio edunt.

Quando

Quando autem à solidis corporibus sonus efficitur, tum ex collisione eorum id fieri necesse est.

Axiomata.

I.

Sonus adeo vniformis sibi est, vt singulæ particulæ eius integro sono respondeant.

Vnde fit vt plures auditores vnius hominis vocem percipientes sub singulis particulis, in quibus eam accipiunt, integram vocem audiant: non aliter quemadmodum videntes in particula speciei è corpore visibili emissæ totam speciem sentire solent.

II.

Soni excessus lædit auditum.

Quemadmodum rei visibilis nimius splendor visum: Hinc illi qui perpetuo intersunt officinis ferrariis, & malleationes audiunt, facile surdastri fiunt.

III.

Corpora quo sunt duriora & puriora, eo clariores sonus edunt.

Hæc causa est quod aurum non adeo clare sonet, quia licet sit purum, tamen minus durum est: vbi vero admiscetur durioribus metallis, & sic ex accidente duritiem quandam adsciscit, claritatem soni facile amplificat & auget.

IV.

Fissuræ & fracturæ corporum impediunt soni claritatem.

Corpus enim ſonum edens continuum eſſe oportet: id quod vulgus fœminarum ſatis nouit: Fœminæ enim ad forum prodeuntes & ollas figulinas emere ſibi proponētes, eas de manu vna prius pendunt & altera pulſant, vt ollarum earum integritatem inde explorent. Sciunt enim ollas non eſſe probas, quæ obſcurum clangorem vel plane nullum edunt, atque ideo vel non eſſe eas à figulo ſatis excoctas, vel rimulas habere.

V.

Variat ſonus varietate (a) *corporum, quorum colliſione ſonus editur, & diuerſitate, diſpoſitioneque varia* (b) *organorum, per quæ ſpiritus impulſi ſonum excitare ſolent.*

(*a*) Hinc diuerſum ſonum diuerſæ campanæ edunt. (*b*) Organa muſica, quorum concentus frequenter in templis audiuntur, id ipſum abunde teſtantur. Nam ampliora craſſiorem ſonum; anguſtiora exiliorem ſonum fundunt. Igitur fiſtulæ Diſcanti ſonos formantes ſemper habentur anguſtiores reliquis, quæ inferiorum vocum formationi deſtinantur. Ad eundem modum pro dilatatione & compreſſione arteriæ vox hominis vel eleuatur, vel deprimitur.

19. *Sonus eſt vel articulatus, vel inarticulatus.*

20. *Articulatus dicitur vox, & est sonus animalis, qui aeris in guttur attracti respiratione excitatur.*

21. *Vox est vel bestialis, vel humana.*

22. *Bestialis vox nihil certi effert, cuiusmodi sunt mugitus, hinnitus, rugitus.*

Vulgo inarticulata vox dicitur: sed minus recte, quia articulorum multorum vsus necessarius est etiam in bestiis ad vocis formationem.

23. *Vox humana res certas distincte effert.*

Alias dicitur sermo, & est nuncius & interpres propriæ cogitationis, proceditq; ex mentis conceptione.

24. *Inarticulatus sonus est, qui ab aliis rebus præter animalia procedit.*

25. *Accidit sono repercussio, & dicitur Echo, quæ nihil est aliud quam geminatio seu reciprocatio soni facta ex reflexione soni in aliquo cauo opposito.*

Echo quia in illa itione & reditione languescit, extremas tantum syllabas vocis aut soni alterius ad auditum nostrum defert.

26. *Olfactus est sensus* (a) *naribus odorem percipiens.*

(a) Nares sunt odoratus organum externum: inferius autem cartilaginosæ, vt facile claudi, & malorum odorum ascensus prohibere possint: odoratus organum internum sunt proces-

ſus mammillares, qui ex cerebro per os frontis deriuantur, & in duas craſſiuſculas partes prope cauitates oculorum deſinunt: Sunt tubercula duo mammillarum ritu extuberantia, quæ ſummo narium oſſi obiecta inſident. Non facimus ergo cum Ariſtotele, qui inſtrumentum odoratus opercula duo in naribus recondita & per aerem reſpiratione attractum aperta facit: Quod ſi enim paria tegumenta eſſent, procul dubio aeris ingreſſu ſemper reſerarentur, quod tamen non experimur: aer ſiquidem quamuis vehementi impulſu nares ingrediatur, odorem nullum excitat, niſi inſpiratione attrahatur.

24. *Odor eſt Spiritus ſulphureus ex* (a) *poroſorum corporum inhærente ſulphure in aerem* (b) *aquamue delatus ad* (c) *afficiendos Spiritus ſimiles in aliis corporibus exiſtentes.*

(*a*) Poroſa corpora oportet eſſe, è quibus ſulphureus iſte Spiritus promanet & exhaletur, quia è compactis & valde conſtrictis corporibus nihil odoris exire poteſt. Hinc aurum nullum è ſe odorem edit, quamuis ſulphure potentiſſimo polleat, cum ſit corpus compactiſſimum. Aliter autem iudicandum eſt de auro Philoſophice reſoluto, veroque auro potabili, quod quia ex temperatiſſimo corpore factum eſt, dulciſſimum & ſpiritibus animalium conuenientiſſimum odorem è ſe profundit. (*b*) Aliquando etiam odorem per aquam deferri patet ex eo, quod piſces iniectam eſcam è lon-

ginquo ſentiant,& catetuatim ad eam confluant. (c) Spiritus afficit odor vel refocillando,vel moleſtando,& lædendo. Odor homogeneus refocillat,heterogeneus moleſtat:id eſt, ille odor qui Spiritibus maxime affinis eſt,eos reficit:qui vero ſumme alienus eſt, & eorum naturæ aduerſatur, moleſtiam & dolorem iis concitat. Sic odor roſarum homines refocillat, fœtor excrementorum moleſtat, quia hic naturæ humanæ contrarius, ille ſimilis eſt. Econtra fœtor excrementorum humanorum vpupam delectat, ſuauis vero odor ipſam lædit, quia hic cum ſpiritibus ſulphureis in illa contentis diſconuenit. Poteſt tamen accidere, vt odor aliquis natura diſſentiat à ſpiritibus alicuius animalis, qui tamen ſucceſſu temporis ipſi familiaris fieri poteſt, ita vt odor, qui antea naturalis erat, in naturam plane contrariam ipſi abierit: non aliter ac ſi quis certi alicuius veneni paſtui ſe aſſuefecerit, ac in naturæ conuenientiſſimum pabulum, aſſiduo vſu venenum commutauerit: tum adeo familiare venenum redditum fuit, vt, licet poſtea ſe velit eo interficere, tamen non poſſit.

Quod videre eſt in Mithridate, qui hoſtis ſui impetu in anguſtias redactus veneno vitam ſibi adimere conſtituerat: ſed familiari venenorum vſu quia ſuum corpus ita diſpoſuerat, vt venena, quæ antea erant non naturalia, in ordinem naturalium abiuerint, nullo toxico mortem ſibi inferre, quamuis auſus fuerit, potuit.

Axiomata.

I.

Odor qui naribus percipitur, realis & ſpiritualis ſubſtantia eſt.

Vapor enim ſulphureus eſt, nec imago & ſpecies dici poteſt, qui odoratus organo ſentitur. Anima autem quando de odore iudicare debet, poſtquam realem odorem ſuis inſtrumentis percepit, ſpeciem inde prius format, vt & eius genera diſtinguere, & iudicium ſuum etiam, odore non præſente ſtatuere poſſit.

II.

Odor variat 1. pro (a) varietate corporis è quo euaporat, 2. pro ratione (b) progreſſus.

(*a*) Putrefacta enim corpora & male diſpoſita male olent: Contra vero corpora temperatæ naturæ bene. Et inter bonos odores etiam certi gradus ſunt: aliter enim cinnamomum aliter caryophyllum, aliter ſpica nardi, aliter roſa, aliter crocus olet. (*b*) Odor enim quo propius apud corpus eſt, eo fortior eſt: quo vero remotius diſtat, eo languidior eſt. Vnde etiam poteſt contingere, vt odores, qui origini ſunt viciniores, propter vehementiam ſuam olfactus organum lædant, remotiores vero ſuauius afficiant: quod vel ob id fieri ſolet, quia progreſſu odores craſſitiem vaporoſam odorum comitem deponunt, & ſub-

& ſubtiliores ac proinde gratiores & acceptiores redduntur.

28. *Guſtus eſt ſenſus lingua ſaporem corporum percipiens.*

Fit guſtus hunc in modum: Corpus ſi actu eſt humidum, facile ſaporem linguæ imprimit: Sin autem ſiccum eſt, comminuitur prius & mox cum humiditate linguæ permiſcetur, ſaporque in humorem translatus linguæ neruoſiori parti communicatur.

29. *Sapor eſt Spiritus* (a) *ſalſugineus corporibus ita inſitus, vt linguæ admotus facile ſentiri poſſit.*

(*a*) Salſugineus dicitur, quia omnis ſapor à ſale oritur.

Axioma.

Sapor pro ſalis varietate variat.

Sal igitur cum ſit multiplex, multa etiam ſaporum genera ſtatuuntur. Hinc ſapor alius eſt ſaccharatus, alius vitriolatus, alius aluminoſus, alius acetoſus, alius aliter ſe habet pro ſalium temperie, tam in mineralibus, quam vegetabilibus & animalibus exiſtente, vt fere tot genera ſaporum facile inuenire liceat, quot genera ſunt rerum ſapidarum: Hinc datur ſapor melleus, ſapor abſynthiacus, ſapor roſaceus, &c. Vulgus autem ſapores diſtinguit in extremos & intermedios. Extremi ſapores Ariſtoteli ſunt dulcis, amarus, Galeno acerbus & acris. Inter-

medii ſapores Ariſtotelicis ſunt quinque: Salſus, acer, auſterus, acerbus, acidus. Sed notandum etiam eſt, addi poſſe hiſce ſaporem obſcurum, qui rebus inſipidis inexiſtit, vt aquæ ſimplici & aeri. Inſipidæ autem ſubſtantiæ dicuntur, non quod omni ſapore deſtituantur, ſed quod ſal ipſis inſitum non ita euidenter, quemadmodum aliarum ſapidarum rerum ſalia, ſentiri ſoleat.

30. Tactus eſt ſenſus tactilia percipiens.

Hic communiſſimus eſt, per omnes & ſingulas fere corporis partes diffuſus, maximeque neceſſarius, ſine quo ne dici quidem animal poteſt.

Vnde etiam primus inter reliquos ſenſus vocatur Ariſtoteli lib. 2. de animal. c. 8.

31. Tactilia ſunt omnia ea, quæ tactu percipiuntur.

Referuntur ergo ad tactilia calor, frigus, humiditas, ſiccitas: item aſperum, leue, durum, molle, aridum, lubricum, lentum, friabile.

CAPVT

CAPVT VII.

DE AFFECTIBVS Animalibus.

1 *SENSVS fuerunt: Affectus animales sequuntur, quorum tria iam recensere & explicare genera placet.*

2. *Primum genus continet appetitum & auersationem animalem, amorem & odium.*

3. *Appetitus animalis est concupiscentia eius, quod anima sentiens iudicat esse bonum.*

Nemo enim appetit per se malum. Vnumquodque sui destructionem studio vitare & auersari solet. Accidit vero aliquando vt anima sentiens à vero iudicio aberret, & id, quod malum est, bonum esse putet: Tum quidem aliquando appetit anima sentiens malum, sed sub specie boni. Venenum bonis succis sæpe adeo subtiliter miscetur in cibo vel potu, vt nihil nisi bonum & salutare alimentum præberi videatur: Appetit ergo homo vel aliud animal illud. Sed euentus tandem docet, venenum fuisse, quia vel morbum diuturnum vel mortem produxit. Hoc ipsum sciunt impii homines, qui alterius hominis vitæ clam insidiantur: Præparare enim didicerunt venena, vt appareant sensibus salutaria, assumpta vero vel celeriter vel tarde internecionem

necionem pro arbitrio eorum afferant. Constat ex Hermolao Barbaro, viro incomparabilis doctrinæ, qui nihil non cognitionis sui seculi ad antiquitatem referre conatus est, Scalig. exc. 157. Aconiti radicem præparari posse, vt biennio tollat, anno, mensibus sex, tribus, duobus, vno. Detestandam hanc artem incrustatoriam & ad inferos relegandam omnes veri Christiani mecum statuunt.

4. Appetitum animalem (a) *ex parte declarant fames & sitis.*

(*a*) Dico, ex parte: quia animalia plura alia appetunt quam cibum & potum: vtpote amari ab aliis, fœtuum suorum salutem, suæ speciei propagationem, hostium interitum, & multa alia, quæ omnia vno fasciculo difficulter nos includere possumus.

5. Fames est appetitus cibi, qui tum oritur, quando anima sentiens eum deesse intelligit.

Quando saturari cibo cupimus, argumentum est de nostrorum corporum membris aliquid decedere, & nisi restauretur, aliudque assimiletur, morbum mortemq; afferre: Vnde Paracelsus: Der hunger ist ein Fürhalter des Todes zukunfft in abgang der Glieder: Paramir. lib. 1. de orig. morbor. ex tribus primis oppositis.

6. Sitis est appetitus potus, qui tum oritur quando cibus in ventriculum iniectus vel vltra modum exsiccatur, & sic transmutationi suæ in

Chylum

chylum impedimento est: vel sal aliquod cum cibo assumptum non conuenienter dilutum est, sed sua intensa potestate ventriculum arrodit, potentiusque exsiccationem causatur.

Appetitus hic est ordinatus & debitus: alias inordinatus appetitus est potionis, quando vel propter voluptatis complementum, quod ex potu conuenienti ad animal redundat, vel ex quadam consuetudine, vel ex eo, quod inebriari cupiat, &, animam sentientem turbari & agitari superfluis vaporibus, felicitati adscribat, potionem aliquam animal sibi infundit.

7. *Auersatio est abalienatio animæ sentientis ab eo quod malum esse iudicat.*

Id quod ergo animal sensu cognoscit esse malum, auersatur & fugit.

Amor est complacentia in rem amatam ab animali delata.

Sunt qui amorem definiunt appetitum: Sed falso, quia amori appetitus accidit: siquidem posteaquam amata re potiti sumus, cessat appetitus, manet amor.

Multa mihi desunt, quæ amo, nec tamen appeto: Amo Cicerons eloquentiam, non appeto.

9. *Odium est displicentia, qua animali res aliqua displicet.*

Odio frequentissime accidit auersatio: illud enim quod odio habetur, plerumque fugitur & vitatur. Potest tamen odium aliquando in

do in illud ferri, quod vel plane vitari, vel commode ab iis, quæ odio habent, abesse non potest. Odi venenum aeris tempore pestilentiæ: sed eius impetum vitare nequeo, quia aerem, in quo venenum est, necessario haurio.

10. *Secundum genus animalium affectuum continet voluptatem & dolorem, lætitiam & tristitiam.*

11. *Voluptas est delectatio ex fruitione.*

Dum enim animal fruitur aliqua re, illaque delectatur, voluptatem habere recte dicitur: Vnde Scaliger lib. 3. poet. c. 106. voluptatem definit fruitionem boni expetiti.

12. *Dolor est molestia animalis ab eo, quod sensu percipitur, illata.*

Vt plurimum oritur à salibus potentissimis corrodentibus, pungentibus, acidis, amaris, & sulphure inflammante, aliisque rebus immodice sensus ferientibus.

13. *Lætitia est spirituum animalium cum delectatione promptissima à centro ad circumferentiam agitatio.*

Oritur sæpe à puritate spirituum: Vnde qui laudato sanguine abundant, frequentius lætantur. Promouetur lætitia per lucem, cuius præsentia valde delectatur. Hinc Solis luce accedente multi gaudent, eadem à nobis discedente tristantur. Vitam conseruare & prolongare lætitia creditur, nisi in lætando animal cōmittat excessum. Repente insperato gaudio expirasse animam

nimam refert Aristoteles Polycratam, nobilem fœminam è Naxo insula. Philippides quoque comœdiarum Poeta haud ignobilis ætate iam edita cum in certamine Poetarum præter spem vicisset, & lætissime gauderet, inter illud gaudium repente mortuus est. De Rhodio etiam Diagora celebrata historia est. Is Diagoras tres filios adolescentes habuit, vnum pugilem, alterum pancratiasten, tertium luctatorem, eosque omnes vidit vincere, coronarique eodem Olympiæ die. Et cum ibi eum tres adolescentes amplexi coronis suis in caput patris positis suauiarentur; cumq; populus gratulabundus flores vndique in eum iaceret: ibi in stadio, inspectante populo, in oculis atque in manibus filiorum animam efflauit. Vide Gellium lib. 3. noct. Attic. cap. 15.

14. *Tristitia est spirituum animalium cum perturbatione à circumferentia ad centrum cordis latio.*

Tristitia igitur est contractio spirituum à re non conueniente ad sua principia. Scal. exc. 312. Accelerat mortem, si continuatur: Spiritus enim nimium angustantur, & tenebris offunduntur. Vnde inuenti fuerunt, qui ob mortem alterius mortem vel sibi ipsis intulerunt, vel temporis breui spacio alio fato ex hac vita discesserunt.

15. *Tertium genus affectuum animalium exhibet somnium & vigiliam, itemque motum localem.*

16. Somnus est cessatio sensationum ex animalium spirituum defatigatione.

Spiritus animales dum ab anima sentiente potenter agitantur, & mouentur, vaporibus ex inferioribus corporis partibus eleuatis resistunt, & prohibent, ne ab istis vincantur, obruantur, & sopiantur: vnde vigiliam efficiunt. Si vero Spiritus animales sat diu in externarum rerum cognitione sensuali hæserunt, defatigantur, & non adeo viriliter vaporibus discutiendo resistunt, sed se superari ab iis passi intus se abscondunt, & Somnum efficiunt, vsque dum exinde refocillentur, & id, quod foras proficere & efficere debent, cum alacritate & nouis viribus aggrediantur. Nam

Quod caret alterna requie, durabile non est,

Dum vero anima somnum capit, anima sentiens radios suos in se conuertit, & pro ratione rerum, quas vigilans percepit, vt & pro interna dispositione varias sibi fingit species, in quibus delectatur, & intuetur tam præsentia quam futura. Vnde somnia, quæ & brutis & hominibus simul conueniunt. Somnia ergo sunt visiones in somnis. Quousque se anima sentiens suis radiis extendit, eousque somnia in ea prodeuntia porriguntur. Anima sentiens est veluti speculum similium rerum, id est earum quæ crassitiei inuolucro & tenebris mundi inferioris teterrimis detinentur, capax: & est compendium omnium eorum, quæ in vniuerso hoc corporali seu mundo inferiori quatuor Elementorum corporibus

conclu-

concluſo continentur, ita vt, quia vnaquæque mundi particula totum mundum in ſe ſpiritualiter concludit, nihil fiat extra animal, quod non etiam ſimul per quandam ſimilitudinem intra ipſam ſentientem animam appareat, etiamſi anima propter certa impedimenta omnia ſimul intueri nequeat. Impedimenta autem hæc partim ex admirando omnium rerum concentu oriuntur, partim ex iis, quibus alias anima ſentiens intente indulget. Rerum concentus requirit, ne omnes virtutes alicuius corporis vel Spiritus vna prodeant, ſed vna poſt aliam ſe oſtendat, ne ordinis huius conturbatio errorem ſuperinducat: Excitantur autem virtutes iſtæ animæ ſentientis in dormientis corpore exiſtentis ab ipſa anima, & pariunt fructus præſtantiores, quo ſubtiliores & puriores ſunt vapores ex inferioribus membris aſcendentes ſomnumque producentes.

Pro diuerſitate vmbrarum ſpeculum variat ſpecierum ſplendorem,

17. *Vigilia eſt animæ ſentientis conueniens promotio cum attentione ad externa ſenſilia.*

Quemadmodum artifices vitrarij cinerem cum arena diu incoquunt, priuſquam vitra ex iſta materia conflent, idque eo fine faciunt, vt materia illa magis magiſque purificetur & purgetur, quo vitrum reddatur clarius & magis pellucidum: ita craſſus cibus per ſomnum prius ita digerẽdus eſt, vt ſubtilior fiat; & ſubtiliores Spiritus animæ

ſentientis cognitioni inſeruientes producat, atque ſic ſenſationibus externis firmius & conſtantius accommodet, quo animal vigilando circa ſenſuum obiecta certius verſetur. Vigilia autem ſemper coniuncta eſt cum radiorum animæ ſentientis affixione & applicatione ad ea, quæ xetrinſecus feriunt, ac proinde in ſentiendo anima ad ſenſibilia attendit. Vigiliam dico eſſe conuenientem promotionem: Naturæ enim amica eſt, & durat tantum eo vſque, dum Spiritus defatigati in exterioribus intus ſe recipere cogitant, vt reficiantur & corroborentur: alias interdum fieri ſolet, vt Spiritus peregrini & ſulphurei ſuperaduen iant, naturaleſque radios perturbent, ſomnique aduentui viam omnem præcludant. Vigilia hæc naturalis non eſt, ac ſic haud naturæ animalis conuenit: Vulgo & quidem Barbaris barbare dicitur inſomneitas. Eſt morbus. Omnis vigilia in ſalutem animalis data eſt.

18. Supereſt ex animalibus affectibus motus localis.

19. Motus localis eſt, quo anima ſentiens corpus ſuum localiter mouet.

Motus localis multæ ſpecies ſunt: Anima enim ſentiens corpus totum de loco ad locum mouet: vt videre eſt in inceſſu, volatu, natatu, reptatu. Mouet etiam partem aliquam tantum. Hic motus localis varius eſt & multiplex, ob partium diuerſitatem, partim ob ſex poſitionis localis differentias, ſecundum quas corpus mouetur: vt ſunt, ſupra, infra, ante, retro, dextorſum,

trorſum, ſiniſtrorſum: partim ob varietatem & diſtinctionem modorum, quibus motus localis fieri ſolet: vt ſunt extenſio, contractio, dilatatio, compreſſio, erectio, incuruatio, & id genus alij.

Annotaio.

Plures quidem eſſe affectus animæ ſentientis facile agnoſco: ſed omnes non libuit explicare: quia ad explicationem eorum, quæ magis vtilia ſunt, propero, & ea, quæ omiſſa ſunt, ſine magna iactura abeſſe poſſunt.

CAPVT VIII.

De Beſtiis.

1 *HActenus partes eſſentiales animalis enarraui: ſequuntur ſpecies eiuſdem.*

2. *Animal ergo eſt vel beſtia, vel homo.*

2. *Beſtia eſt animal brutum.*

Ac proinde irrationale. Sunt quidem homines, qui beſtiis quibuſdam rationem tribuant, cum actiones hominum æmulari videntur: ſed longe errant: Non enim omnia, quæ ab homine fiunt, à ratione eius proficiſcuntur: Huiuſmodi igitur actiones, quæ à ratione non promanant, cum beſtiæ ſæpe imitentur, & præter naturæ ſuæ conſuetudinem iis paulatim aſſueſiant, non inde rationis participes iudicari debent.

4. Bestia est vel perfectior, vel imperfectior.

5. Bestia perfectior est bestia corpore integro & sanguine, quem intra se gignit, constans.

6. Est hæc vel terrestris. vel aquea.

7. Terrestris est, quæ aerem inspiratione haurit, & extra aquam ordinarie viuit.

8. Terrestris bestia est vel gressibilis, vel volatilis.

9. Gressibilis est, quæ vtitur gressu in terra.

10. Estque vel quadrupes, vel reptilis.

11. Quadrupes bestia est bestia quaternis pedibus incedens.

Iisdem propemodum partibus constat, quibus homo: nisi quod pro brachiis pedes habeat priores.

12. Reptilis bestia est, quæ humi repit.

Hiusmodi bestiæ sunt viperæ & coluber, quæ renouandi facultatem habent, quia exuuias deponendo se quotannis renouare solent.

13. Porro bestia volatilis alias vno verbo dicitur auis.

14. Aues aereæ sunt naturæ, bipides, multifidos pedes habent, & alis seu pennis supra terram volando se promouent.

Generatio earum fit ex ouo: atque inprimis ex al-

ex albugine: vitello enim nutriuntur, donec excludantur: Vegetantur autem & vitam concipiunt oua à calore fœminarum incubantium. Distinguuntur aues ratione victus, ita vt aliæ sint carniuoræ, veluti eæ, quæ vngues habent aduncos: vt accipiter, miluus: aliæ vermiculis, aliæ herbis, aliæ frugibus vescantur.

15. Tantum de terrestribus bestiis: Aqueæ sunt, quæ in aquis degunt.

16. Huius generis sunt pisces, quæ sunt animalia corpore oblongo cute squammata, in aquis viuentia.

Piscium propagatio vt plurimum fit per seminalem rationem, sed cum hoc discrimine, vt vt quidam oua generent & aquis fouenda committant: quidam vero pariant viuos fœtus, vt cete ingentia, delphinus, phoca: Tempore coitus gregatim par cum pari versantur, & coeunt in occursu leui, & exiguo contactu, vt visum fallant, concipiuntque fœmellæ oua in matrice, sed ea non perficiuntur nec fœtus dant, priusquam à lacte seu semine masculi adspergantur: In quæ enim oua semen masculi eiicitur, ex illis fiunt pisces, reliqua manent sterilia.

17. Et hæc de bestiis perfectioribus: imperfectiores bestiæ appellantur insecta.

18. Insecta ergo sunt animalia imperfectiora, sanguine carentia, incisuris distinctum corpus habentia, & propterea non respirantia.

Huiuſmodi ſunt muſcæ, culices, papiliones, apes, veſpæ, cicadæ, ſcarabæi, cantharides, formicæ, aranei, locuſtæ, pulices, vermes, bruchus, eruca, tinea, ſcorpio, &c.

CAPVT IX.

DE HOMINE, EIVSque anima rationali.

1 *Sic de beſtia: reſtat vt de homine, tanquam de præſtantiſſimo animalium agamus.*

Homo eſt animalium præſtantiſſimum, quia præter animam ſentientem poſſidet rationem, & ſupra rationem mentem, qua in Chriſto Ieſu imagine Dei Patris viua Deum intuetur, & multo eminentiora magnalia, quam quæ per ſenſus in mundo hoc viſibili explorantur, cognoſcit.

2. *Homo eſt animal rationale.*

Seu eſt animal anima rationali præditum. Homo vt omniũ creaturarum nobiliſſima eſt, ad cuius vtilitatem omnia ſunt facta: ita etiam omnium partium ſtructuram præ aliis animalibus elegantiſſimam habet, erectus & cœlum ſuſpiciens. Cæterum cum homo ſingularum beſtiarum, plantarum, meteororum, ſtellarum, omniumque Elementorum naturam, eſſentiam & virtutes in ſe reuera habeat, atque à Deo poſtremo

ſtremo loco creatus ſit, omnium creaturarum, quæ hoc in mundo continentur, perfectio, & complementum recte dicitur, ac proinde iure poſt cæteras omnes & ſingulas creaturas in Phyſica docetur. Quo ſimplicius aliquid eſt, eo magis præcedere debet: Iam omnes aliæ creaturæ ſimpliciores ſunt homine: quia homo in reſpectu ad vegetabilia & animalia corpora habet animam rationalem, qua tam beſtiæ & plantæ, quam ſtellæ & elementa deſtituuntur: in reſpectu vero ad intelligentias ſibi adiunctum habet corpus, quale illæ non habent. Accedit quod ex macrocoſmo microcoſmus facile cognoſcitur; Quicquid vero non poteſt ſine aliquo cognoſci, illud eſt poſterius eo, ſine quo cognoſci nequit. At microcoſmus ſeu homo ſine creaturis ſupra explicatis perfecte cognoſci non poteſt: Igitur homo eſt poſterior iis: & per conſequens, ratione methodi poſteriore loco tractandus.

3. Hominis primum partes eſſentiales, deinceps vero eius ortus, conſeruatio tractanda ſunt.

4. Hominis partes eſſentiales ſunt corpus & anima rationalis.

5. De corpore hominis vt multum agam, non opus eſſe reor, quia facile ex corporis ſentientis explicatione eius natura ſciri poteſt.

Hoc tantum habet priuilegium, quod organa cognoſcendi in corpore hominis ſint ſubtilio-

ra & limatiora, quam in brutis: Vnde anima quæ corpori hominis insidet, radios suos altius eleuare, extollere & sublimare potis est.

6. Anima rationalis est anima sidereæ naturæ, facultatem habens intelligendi omnia ea, quæ sub cælo Empyreo in macrocosmo continentur.

Sidereæ naturæ dico esse animam hominis: quia ex astris visibilibus nutrimentum suum haurit, & è cælo sidereo ortum suum trahit, dum corpus suum spirituale, quod immediate inhabitat, ex eo assumpsit, sibique proprium fecit. Vnde omnia cognoscendi principia, quæ alibi in brutis sparsim & seiunctim reperiuntur, in vno homine coniunctim reperire licet. Differt ergo ab anima sentiente existente in brutis, quod cognitionis vires omnes simul in se habet, quas bruta discretim & seiunctim pro sua singulorum dispositione obtinent. Anima rationalis dicitur internus & sidereus homo, & est lumen naturæ suis radiis penetrans macrocosmum inferiorem & corporeum, desinensque in mundo spirituali, angelico & superiori, qui dicitur à me in primo libro cælum Empyreum: Huius enim profunditatem propter superiorem & eminentiorem subtilitatem, puritatemque, quæ in cælo illo supranaturali reperitur, permeare nequit: Sed ante eius cititimam superficiem sistere se cogitur. Purissimis impura conuenienter admisceri non possunt.

Impurum

Impurum magis ad ſuperos, quam ad inferos fertur.

Axiomata.

I.

Anima hominis ita diſpoſita eſt, vt, ſi pura ſit, in ſe omninm rerum in macrocoſmo inferiori exiſtentium imagines, quas modo voluerit, concipere & diiudicare poſſit.

Eſt igitur inſtar ſpeculi, quod imagines rerum etiam remotiſſimarum in ſe recipere & cognoſcere poſſit. Arte poteſt fieri, vt remotiſſimum videatur per perſpectiuam præſentiſſimum: Multo magis ea, quæ fiunt in remotiſſimis locis, ſpeculo noſtro ſpirituali, quod eſt anima rationalis, repræſentabuntur & cognoſcentur. Cum veero huiuſmodi cognitio per ſenſus externos fieri nequeat, neceſſarium eſt, vt anima Spiritus & radios ſuos ſenſibus externis ſubtrahat, & in ſe conuertat, quo inde lux animæ intrinſecus augeatur, & impedimenta, quæ imaginum, ſecundum quas res remotæ & profundæ in notitiam deueniunt, apparitionem reprimunt & vetant, remoueantur. Beatus ille, cuius animæ ita lux affulgeat, vt rerum imagines aperte intra ſuæ animæ abyſſum ſine admixtione peregrinarum tenebrarum ſe conſpiciendas offerant: Illi enim omnia quæ fiunt in vniuerſo mundo etiam vltra centum & plura milliaria adeo pateſcere poſſunt, ac ſi præſens omnia ſuis externis oculis contueretur: imo imagines & ſpecies,

ſpecies, quas alii homines in animo ſuo verſant, ita in eius animo reſplendebunt, vt nullum conſilium, quod alii ineunt, ipſi eſſe poſſit occultum. In ſomnis, quando exteriores ſenſus quieſcunt, & homo puræ mentis eſt, vitamque alias agit piam, tenebræ menti officere nequeunt: ſed poſt earum diſcuſſionem homo videt amicos, conſanguineos, & multa alia remotiſſima eorumque ſtatum ita explorat, ac ſi præſens fuiſſet. Hoc admirandum eſt, quod nihil fiat in macrocoſmo inferiori, quod ſingulari quodam modo ſe non ſignificet animæ rationali, dummodo peregrinis tenebris via non præcludatur, qua imagines & ſpecies rerum in animam perueniant. Quemadmodum imago & ſpecies alicuius corporis viſibilis ita totum viſibile repræſentat, vt etiam ipſius minutiſſimæ particulæ à ſpeculis variis exceptæ totius ſpeciei formam & figuram referant, ad repræſentandum totum viſibile: ita etiam anima rationalis, quæ eſt particula animæ vniuerſi, in ſe omnium quæ in hoc macrocoſmo inferiori continentur imagines ſpiritualiter continet, vt (remotis impedimentis & obſcuritatibus, quæ interuenire ſolent) liquido & dilucide eas intueri queat: non aliter ac maiori cum maieſtate anima vniuerſi eaſdem ſpecies in ſe actu comprehendit & intuetur. Quomodo anima in puritatis thronum eleuari poſſit, vt ea, quæ alibi in remotiſſimis locis fiunt, contempletur & cognoſcat, Cabala Chriſtiana manifeſte docet. Non parum tamen ad eius modi apprehenſionem facit animæ rationalis in-

lis in-

iis intimior & profundior consideratio: ad quam per hunc sequentem discursum candido Lectori subministrabimus occasionem. Verissimum ergo est, animam rebus certis per sensus exploratis intentam eo tempore, quo iis intenta est, in aliorum cognitione profunda non versari, & quo sensualibus magis indulget, eo difficilius radios suos ad alia auertere posse: Radij enim ij eiusmodi sensilibus quasi captiui detinentur, & abstractionem sui ab iis difficulter admittunt. Quod si vero fieri potest, vt ab iis sensibilibus anima suos radios ita separet, abducat & subtrahat, ne in ea intendat, tum anima redditur libera, & radios suos in se ipsam reflectit. Radij ij cum sint de natura lucis, ingenitam animæ lucem adaugent, & inde anima maiorem in lucem exaltata disponitur ad discutiendas tenebras, quæ imaginum aliarum aduentum vel plane retorquent, vel imaginibus istis alienas figuras imprimunt, ne res ipsæ debite cognosci queant. Ecstasis hæc est: quæ quando intenditur cum seria diuini numinis inuocatione, Deus qui in nobis est, supranaturale lumen superaddit, & illustriorem rerum abstrusarum cognitionem infundit: imo si cum vera & perfecta nostri resignatione & abnegatione suscipitur, in Deo acquiescimus, & magnalia eius, quæ supra huius inferioris mundi conditionem exaltata sunt, intelligimus, & ineffabilem dulcedinem ex eiusmodi sapientiæ gustatione percipimus. Quod si autem anima nostra in hunc statum deducta fuerit, non appellatur anima rationalis, sed mens, in

mens, in qua Deus habitaculum ſibi conſtituit, & ſe mortali homini adunit, vt eum ex immortalitatis infimo ſtatu, in immortalitatis ſupremam naturam transplantet, & è tenebris craſſioribus in lucem ſplendidiſſimam eleuet, atque ex miſeria maxima in inexhauſtam beatitudinem exaltet.

Hæc quæ dixi, vulgus Philoſophorum quidem capere non poteſt: at ij qui in profundiori ſapientia aliquandiu verſati fuerunt, & certa experientia animi ſui vires in ſe aliquoties cognouerunt, me non phantaſtica, ſed talia, quæ veritas approbet, iam protuliſſe videbunt.

II.

Anima concipit imagines, quando ipſius luce aucta tenebras diſcutit, quibus conteguntur, & velantur imagines.

Vniuerſus mundus in anima noſtra ita eſt, vt nulla ſpecies dari queat, quæ non actu animæ inſit. Sed cum ſpecies rerum omnium in mortali corpore propter anguſtos limites cognoſci & conſiderari vno & eodem tempore haud poſſint, magnaque exinde oriretur confuſio ſi illud fieret, tenebris adnatis quædam imagines teguntur & obſcurantur, vt inſtar aſtrorum nubibus circumducantur, & ſic cauſſentur, vt aliarum rerum imagines certius & exquiſitius intellectui repræſententur, præſertim quando accedente luce ſiue extrinſecus ſiue intrinſecus anima hominis illuſtratur. Hinc homo vaticinari aliquando, & ſibi ſuum futurum ſta-

tum

tum prædicere poteſt: aliquando etiam præcognoſcit ea; quæ aliis contingere debent. Bruta ſi vim eiuſmodi præcognoſcendi ſibi inſitam habent, multo magis homo, qui nobiliori rationis ſubſtantia præditus eſt. Mures tam maiores quam minores ædium proxime collapſurarum ruinam præſcientes aufugiunt, priuſquam ruant ædes: E naui, cui naufragium imminet, mures ſimiliter ante nauis ſubmerſionem ſecedunt: Pauo præſentit heri ſui mortem, quam cantu horrendo ſignificat.

Sciendum vero eſt, non cuilibet homini diuinitus conceſſum eſſe, vt latentem vaticinandi virtutem exerceat, propter harmoniæ conſeruationem, & propter inconſtantes vmbras, quæ imagines rerum futurarum repræſentant, non adeo certitudinem vaticinij vbique conſtare: itaque melius eſt vt homo ſe in vtilioribus rebus exerceat, videatque vt in aliis apicem attingat.

Accedit quod non adeo vtile ſit & neceſſarium vbique & ſemper res futuras noſſe. Vates, qui ſerio ſomniis, futurorum præſagiis explicandis incumbunt, plerumque confunduntur.

Somnia ne cures, ait Cato: Homo vero, cuius anima in mentem transformata diuinituſque illuminata fuerit, futura certo præcognoſcere poteſt: ſed ille non tenetur aliquid de iis ſignificare, niſi apertum habeat diuinum mandatum: quod Theoſophi bene intelligunt.

III. *Anima*

III.

Anima hominis quo pertinacius ſuos radios per ſenſoria in exteriora diſpergit, eo minus ſuam naturam, & ea, quæ in ipſa ſunt, intelligit.

In quæ enim anima radios ſuos immittit, & figit, in ea intendit. Iam vero animæ noſtræ natura eſt, vt pluribus ſimul intenta eſſe, ac proinde intenta externis id, quod internum debite explorare & intelligere nequeat. Diuerſa & contraria vno & eodem modo ſimul & eodem tempore percipi non poſſunt. Anima dum externis incumbit, interna prætерit & negligit. Sed cum interior animæ natura longe præſtantior ſit, quam natura corporum externorum, quia in hæc inquirenda dominium habet & ſpiritualis eſt, æquum eſt, vt animæ noſtræ, quæ in corpore noſtro eſt, & eius tenebris concluditur, intimam naturam expiſcemur, & ea, quæ ipſius inuolucro comprehenduntur, exquiramus. Vt autem id ſine moleſtia fiat, diſcendum eſt, quomodo à ſenſoriis externis radios animæ abſtrahamus ad internam ipſius animæ eſſentiam, & ibi lucem animaduertamus, qua vniuerſus mundus illuminatur. Quando anima id, quod extra hominem poſitum eſt, intelligit, radios ſuos in illud transmittit & fortiter imprimit: Similiter eadem anima ſe ipſam intelligere volens radios ſuos ad circumferentiam promiſſos in centrum ſuum reflectere tenetur, vt ſe & magnalia ſua cognoſcat. Vnde quo ſuos radios firmius

mius in externa abripit, eo difficilius se cognoscere poterit: quia cognitio animæ fieri debet per reflexionem radiorum in ipsius animæ intimam profunditatem.

IV.

Quando animæ duo vel plura obiiciuntur, è quibus vnum ipsi eligendum sit, illud quod ipsi videtur optimum, eligit.

Si nimirum recta ratione vti velit. Fit autem interdum & quidem non adeo infrequenter, vt homo velit ea, quæ rectæ rationi non consentanea esse cognoscit, vbi in gratiam alterius aliquid eligit, quod tamen alias nollet. Animæ nostræ inest voluntas: sed ea proprie defertur & refertur ad externa, quæ libere volumus, libere nolumus. Externa autem intellige quæ ad esse necessaria non sunt, sed ad bene esse in hoc mundo: in illo non est voluntas libera, quod euitari nequit. Huiusmodi autem voluntas imperfectionis nostræ indicium est. Ad perfectionem hominis propius accedit propriæ voluntatis abnegatio, & solius Dei voluntatis acceptatio, qua ea tantum homo vult, quæ Deus. Perfectio est hominis summa, ita in Deo viuere, vt omnia quæ pro ratione suæ imperscrutabilis voluntatis ab illo Deus exigit, præstare nunquam recuset.

V.

Anima hominis credendo perficitur.

Vel vere, vel apparenter. Vere quando ho-

mo veris rebus fidem adhibet: Apparenter, quando falsis adhæret: Hinc est superstitio, vt inde fides. Fides enim est radius animæ, quo adhæret verbo alicuius vera proferentis. Qui Deo credit, illi omnia sunt possibilia: qui vero creaturis, confunditur. In Deum credentis anima ita disponitur, vt quicquid homo velit, necessario fiat. Vult autem ille homo ea quæ Deus, & Deus quæ ille. Is homo suam voluntatem abiecit, & tantum Dei voluntati acquiescit.

In cæteris fides aliquando fallit: quamuis etiam aliquando miracula efficere valeat.

VI.

Ex animæ rationalis singulari dispositione per conuenientia organa homo iudicat, discurrit, approbat, improbat, loquitur, ridet, & lacrymatur.

Anima quicquid agit exterius, per organa conuenientia efficit. Organa enim corporis eo fine diuinitus concessa sunt, vt anima possit in externis se delectare, & ex iis se perficere: Quamuis hæc perfectio mera sit imperfectio. Melius enim illi esset, si intro in se ipsam ingrederetur, thesaurumque sibi inclusum intueretur; tum nihil in vniuerso hoc mundo esset, quod non patefieret. Actiones autem istæ externæ quæ sint, quæ earum organa habeantur, vt explicem multis verbis, non necesse esse arbitror. Per se enim patent: Et multo adhuc nobiliora supersunt, quibus studiosius mihi incumbendum

cumbendum est. Ad ea propero. Si quis tamen risus & lachrymarum penitiorem cognitionem habere cupit, legat de iis clarissimi & acutissimi viri M. Rodolphi Goclenii, amici, præceptoris & fautoris perpetuum honorandi Commentationem physicam annexam compendio physico Hermolai Barbari, & Marpurgi Anno 1597. typis Egenolphi excusam.

CAPVT X.

DE GENERATIONE hominis.

1 *PArtes hominis essentiales fuerunt: ad ortum, conseruationem, & destructiones eiusdem procedimus.*

2. Ortus hominis duplex est: præternaturalis & naturalis: ille dicitur creatio, hic generatio.

3. Creatio hominis describitur à Moyse Gen. 1. 26. 27.

His verbis: Ait Deus: faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & dominetur piscibus maris & volatilibus cœli, & bestiis vniuersæque terræ, omnique reptili, quod mouetur in terra. Et creauit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam, ad imaginem Dei creauit illum: masculum & fœminam creauit eos. Modus vero creationis 2. capit. vers. 7.

explicatur, vbi ſic ait Moyſes: Formauit Dominus Deus hominem de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viuentem. Hæc fuit creatio Adami: Euæ vero ſeu fœminæ creatio ibid. verſ. 22. deſignatur & docetur his verbis: Immiſit Dominus Deus ſoporem in Adam: cumque obdormiuiſſet, tulit vnam de coſtis eius, & repleuit carnem pro ea. Et ædificauit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adamo, in mulierem & adduxit eam ad Adamum: dixitque Adamus: Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur virago, quia de viro ſumpta eſt.

4. *Generatio hominis ita ſe habet:*

Mas & fœmina congrediuntur, atque in vterum fœminæ bene diſpoſitum ſemen emittunt: ſemen retinetur, orificium vteri conſtringitur & excluditur, & ſic fit conceptio. Conceptum ſemen à calore matricis alteratur, atque in eo omnia membra delineantur & elaborantur: vnde fit fœtus formatio. Formatus hic fœtus materno vtero vaſorum & membranorum interiectu alligatus per oſcula venarum miro artificio coeuntia maternum ſanguinem trahit, eumque puriſſimum. Hunc per venam vmbilicalem, quæ portæ eſt propago, & ad iecoris fiſſuram fertur, in hepatis corpus refundit. Ibi non aliam induit formam, ſed magis magiſque perficitur. Mox per portæ radices craſſior crudiorque eius pars in ventriculum, in lienem & inteſtina

ſtina diſtribuitur: cuius reliquiæ per ſplenicum & meſentericum ramum in cauitatem inteſtinorum amandantur, ibidemque ſenſim colliguntur, & diutina mora ita reſiccantur, vt craſſitiem & calorem atrum meconio ſimilem acquirant: purior autem magiſque percocta ſanguinis pars in cauæ truncum, à quo per ramos tanquam riuulos in ſingulas corporis partes diffunditur, atque ea ratione fœtus nutritur, vſque dum infans grandior factus vberius alimentum & Spiritum, quam à matre ſuppeditatur, efflagitans, veluti indignabundus exitum ſibi quærit, calcitrandoque membranas, quibus inuolutus eſt, perrumpit. Quo facto, vterus, qui toto geſtationis tempore clauſus erat, tum demum partim ob molem & pondus infantis, partim ob eius inquietudinem & calcitrationem dehiſcit, & aperitur, atque ſic ad expellendum fœtum ſe conſtringit. Aperto vtero infans ſentit aerem ingredientem, eumque captans inuertit ſeſe, capite ſecundum naturam ad orificium matricis prolapſo, facie vero ipſius verſus dorſum matris conuerſa. Atque ſic tandem, Deo & natura iuuante in lucem cum ploratu prodit. Cæterum cum in omni nutritione fiat ſeparatio puri ab impuro, atque impurum neceſſario excerni debeat, ſerum quod à ſanguine matris nutriente ſegregatur, & nutritioni ineptum eſt, partim per ſudores digeritur, partim à renibus trahitur, & ab his per vreteres in veſicam tranſcolatur. Sudori excipiendo membranam amnion dictam dicauit, natura: Vrinæ autem

continendæ allontoidem, in quam non per pudendum vrinam refundit, ſed per vrachon, qui canalis eſt oblongus exanguiſque, à veſicæ fundo ad vmbilicum perductus.

CAPVT XI.

DE SANITATE.

1. *CONSERVATIO hominis fit, quando continuatur vita in corpore humano.*

Quamdiu enim anima vitales actiones in corpore humano exercet, tamdiu homo conſeruatur. Conſeruant hominem Deus, Elementa, alimenta & homo. Deus hominem conſeruat, quando ſpiritui bono tanquam cuſtodi tutelam hominis committit, atque iniurias omnes mortem inferentes ſua poteſtate repellit. Elementa, quando debite ad hominis conſeruationem concurrunt. Alimenta, quando ex iis id, quod nutrit, aſſumitur, impurum vero, quod non nutrit, excernitur. Homo, quando aduerſus iniurias hoſtium hominem tuetur. Huc multum facit pius Magiſtratus, qui inſontes & pios ex mandato Dei defendit: & medicus, qui morbos aliunde illatos conuenientibus medicinis pellere nouit.

2. *Dum vero homo conſeruatur, in duplici ſtatu eſt: vel in ſano, vel in morbido.*

Vnde aut ſanus eſt, aut æger.

3. *Sanitas*

3. Sanitas ergo & morbus hic Hermetice explicari debent.

4. Sanitas est status à vigore balsami in partibus humanis bene dispositis dependens, ad promouendas actiones animæ.

Vigor balsami est duplex: natiuus vel aduentitius. Vigor natiuus balsami est, quo balsamus ex hæreditario iure vegetus & fortis est. Aduentitius vigor est, quo balsamus est vegetus & fortis ex iis rebus, quæ extrinsecus adueniunt ad conseruationem hominis. Huiusmodi res sunt Elementa, alimenta, & medicamenta. Ex Elementis & alimentis tum innatus balsamus vigorem reportat, quando ita res extraneæ assumuntur, vt pars in nutrimentum & fomentum cedat, pars ad conseruationem haud idonea vel per insensilem transpirationem, vel per nota emunctoria, vt per nares, os, oculos, aures, anum & pudenda excernatur.

Ex medicamentis balsamus robur accipit, quando illa maximam cum eo cognationem habent, in eius naturam mirabiliter conuertuntur, atque vires balsamo adiungunt, quibus morbos ex aduentitiis impuritatibus intra corpus relictis generatos balsamus noster strenue & fortiter abigit, & sic amissam sanitatem corpori suo restituit, restitutamque diutius conseruat.

Axiomata.

I.

In quocunque corpore tria principia hypostatica per vnionem conueniunt, illud vere sanum iudicari potest: Croll. præfat. admonitoriæ. pag. *24*.

Quando enim principia inter se debite non conueniunt, mouent inter se bellum & inferunt destructionem. Homo in statu integritatis ita erat constitutus, vt nullum Elementum in eo haberet prædominium, sed omnia in æquilibrio stantia eum constanti sanitate donarent. Quam integritatem homo retinuisset, si ex vno Deo intus perfectionem suam haurire longius voluisset. Postquam vero delectationem in vno Deo respuit, & ex intimiori sui cordis scrutinio oculos ad exteriora conuertit, Paradiso excidit, & in externis perfectionem suam conseruare voluit. Externa autem quia corruptioni obnoxia erant, æqualitatem principiorum hypostaticorum interturbabant, & vnionem eorum ita infringebant, vt homo æternum viuere non potuerit. Interim tamen Deus permisit, vt aliquandiu principia illa hypostatica inter se vnita permanerent, hominemque ad certum tempus conseruarent, ne priusquam suam miseriam intellexisset, periret, & annihilaretur. Vnde diuinitus concessum est, vt trium principiorum vnio quædam remaneret, & sic conuenientia eorum daretur, qua ad aliquot annos

vita hominis conuenienter porrigeretur. In hac vnione quanto minor pugna ſentitur, eo diutius corpus ſupererit, & recte ſtatuetur ſanum, ſecundum datum axioma. Quando vero pugna excreſcit, & vnum principium alterius abolitionem cum victoria intendit, tum corpus non ſanum, ſed morbidum iudicari debet.

II.

Sanitas ieiuniis conſeruatur, ac optimum regimen ad prolongandam vitam eſt moderata Diata. Croll. præfat. admonit. p. 106.

Homo dum in externis ſui conſeruationem quærere voluit, eam amiſit: Ab vno perfectio, à multitudine eſt imperfectio. Quare etiam ii, qui variis cibis & potionibus quotidie ſe inferciunt, citius ſanitatem abiiciunt, quam qui moderatius cibo & potu vtuntur. Vnde recte d. l. Crollius: Multi viuentes vt edant, voluptuoſamque abundantiam naturali neceſſitati paucis contentæ præponentes, crapula ſibi abbreuiant vitam, & reperiunt mortem in olla. Noſtrates, ait Sendiuogius de ſulphure p. 34. temere gula & inordinata vita ad corruptionem feſtinant. Hinc factum eſt, vt Philoſophi miſeriam fragilitatis humanę intuentes certo conſilio contrarium ordinē in aſſumendis alimentis externis ſtatuerint & moderatā diætam inſtituerit. Quanto plus cibi & potus in corpus ingeritur, tāto plus negotii balſamo natiuo imponitur in ſeparatione

puri ab impuro, purique assimilatione & impuri excretione: Et quanto maiori copia alimenti corpus obruitur, tanto maior abundantia impuritatum accedit, & sic naturæ maius onus in exturbatione excrementorum facessitur: vnde facile ex accidenti aliquo fieri potest, vt copia earum fœcum balsamus molestetur, eiusque actiones intercipiantur, ac sic morbis fomentum & radix subministretur. Bono ergo consilio iejunia & moderata diæta à Sapientibus proponuntur, vt impuritatum abundantia præcidatur, & morborum multorum, qui vitam nostram abbreuiare soleant, caussa euitetur. Tanto vero magis ieiunia & moderata vita instituuntor, quanto magis non tantum sanitatem corporis, sed etiam animæ nostræ rationalis promouent. Sanitas animæ rationalis consistit in recto rationis vsu: At is vsus per crapulam impeditur & reprimitur. Nimia vini & cereuisiæ assumptio ebrietatem caussatur, & cogitationes animæ inordinatas reddit, vt rem debite anima apprehendere nequeat. Ventriculi per nimium cibum repletio obtusam efficit ingenij aciem, hominemque ad meditandam segnem & torpidum facit. Nunquam ad sapientiæ apicem perueniunt, qui magis crapula quam sobrietate delectantur. Crassi vapores continuo ad cerebrum ascendentes subtiles animæ nostræ radios obscurant & suffocant.

CAPVT XII.

DE MORBO.

1. *MORBVS est status ab imbecillitate balsami in partibus humanis male dispositis dependens, ad impediendas actiones.*

Definitur vulgo affectus præter naturam actiones primo lædens. Pendet vero morbi exquisita cognitio à cognitione causæ, à qua oritur: igitur in eam altius & profundius inquirere animus est. Sed ante omnia notandum est, quod morbus duobus modis in homine oriatur; vel ex iure hæreditario, vel modo aduentitio. Iure hæreditario ad hominem morbus peruenit, quando parentes fixis morbis molestati liberos eisdem morbis obnoxios generauerunt: id quod fit, dum parentum semina, è quibus liberi prognati fuerunt, tincturas seminales ex inhærentibus morborum caussis simul contraxerunt, & ita tandem digestis temporibus præ imbecillitate balsami in liberis existentis permiserunt, vt in similes plane morbos excrescerent, & liberorum corpora, non aliter quam parentum antea, conficerent.

Modo aduentitio homo in morbum incidit, vbi vel violentia quædam externa crassi ali-

ſi alicuius corporis mole vel acumine ſolutionem continui cauſſatur, vel ex alimentis elementisque externis, quibus homo ad ſui conſeruationem carere nequit, impuritates vna aduehuntur, quæ intra œconomiam humanam relicta pro naturę ſuæ varietate varios producunt morbos.

Quæ omnia diſtinctius in ſubiectis quibusdam axiomatibus explicabo.

I.

Morbus omnis ex ſuo ſemine naſcitur.

Excipitur morbus, qui eſt à violentia externa ſolutionem continui per molem quandam, vel per vſtionem, vel per ſectionem, vel per punctionem, vel per frictionem, vel per contuſionem fractionemue aduenientem cauſſante. Præter hunc morbum alius omnis morbus è ſuo ſemine eſt. Hoc vero non ignorandum eſt, quod vulnere vel fracturis accidentibus ſemina morborum in corporibus hominum ſemper deliteſcentia facile actiuentur, & ad animationem irritentur, atque ſic in morbos enaſcantur. Vnde à morbo externo alius deinceps prodit morbus è ſuo tamen ſemine. Vt autem axioma noſtrum melius intelligatur, lubet ſic philoſophari: Omnium corruptibilium ſubſtantiis ſemina tam ſanitatis quam morborum permixta habentur, ita vt ſeminibus ſanitatis prædominantibus, ſanitas; morborum vero rationibus dominium ſibi vendicantibus,

cantibus, morbi oriantur. Huiuſmodi ſemina ſunt impuritates, quæ puris corporum partibus adeo ſubtiliter vnitæ ſunt, vt oculis & ſenſu, dum ita pura cum impuris cohærent, differentia nulla animaduerti poſſit. Quæ impuritates etſi ſeminali malitia imprægnatæ ſint, tamen ſuam malignitatem non ſemper exerunt, ſed quieſcunt, vſque dum aliunde ex aliis aduenientibus impuritatibus fomentum accipiant, illudque ſuæ naturæ adiungere poſſint, vt exinde earum malitia augeatur, & morbi generentur. In hunc ſenſum verba Seuerini obſeruanda ſunt, vbi capit. 12. ideæ med. Philoſ. mihi pagin. 212. ſic ait: *Vnicuique ſpeciei & radici mundanæ adiuncti ſunt hoſpites, aduenæ, impuritates, quæ ſine diſcordia & lite in ſcientiis, vitalibus principiis concurrunt, explicatæ vero in generationum & augmentationum fluxu concontinuo ſeparatæ & exaltatæ inimicitias, diſſolutionum mortiſque authores, exercent. Ita mineralium radices ſuas habent impuritates adiunctas, quæ, digeſtis temporibus abſolutis, rubigine & æruginoſa corruptione diſſolutionem moliuntur. Vegetabilium quoque balſamus hoſpitum & impuritatum commercio inquinatus, ſenectutis, morborum & mortis anatomiam admittit. Hic corruptionum ſpecies variæ apparent σήψεις, ἀβάνσεις, iuxta proprietates & ſcientias impuritatum. In quibus Mercuriales impuritates & ſulphureæ hoſpitantur, putredine diſſolutionem abſoluunt, vt herbæ fere omnes; præſertim mercuriales, anguriæ, cucumeres,*

cumeres, melones. In quibus vero impuritates mercuriales non ſunt ita copioſæ, & ſalium robuſtior natura, ἄβανσιν vel cariem expectant; vt arbores plurimæ, fruticeſque nonnulli. In radice vel mumia animalium, quia vegetabilibus & mineralium reſolutionibus nutriuntur; ſimiles impuritates reperiuntur, differentes tamen ſecundum ægrotum naturam: Facta eſt enim transplantatio ex prouincia balſami vegetabilis in rempubli. animalis. Diſſolutiones proinde & mortes ſimiles experiuntur. Humana vero radix quia omnium fauore & miniſterio vtitur, vniuerſis quoque impuritatibus inquinata, morborum & mortis infinitas ſpecies obtinuit. Hæc Seuerinus.

II.

Semina morborum partim cum (a) *ſemine homini implantata ſunt, partim cum* (b) *Elementis & alimentis in corpus recipiuntur.*

(*a*) Vbique ſunt bona mixta malis, & mala mixta bonis. Ergo & ſemen hominis habet tincturas ſeminales, è quibus morbi oriri poſſint. Non vero morbi ex iis ſemper prodeunt; quia à bonis tincturis teguntur, reprimuntur; ac proinde balſamus hominis natiuus ſuis actionibus vegetis & efficacibus potenter vitam tuetur. Quod ſi vero accidit, vt impuritates latitudinem quandam aliunde adſciſcant, vires aſſumant, & ſic actiuitatem quandam conquirant,

quirant, tum morbos excitant. (*b*) Elementa & alimenta ita necessaria sunt ad conseruationem hominis in hac vita, vt sine eorum fruitione homo existere nequeat. Postquam autem homo se semel ab æternitatis fonte spontaneo consilio segregauit, posteri eius in corruptibilibus alimentis & Elementis suæ vitæ continuationem & propagationem quærere coacti fuerunt. Illa autem cum impuritatibus infinitis scateant, eas simul in hominis corpus ingerunt, quæ, si ex imbecillitate balsami natiui intus relinquuntur, & generationum latitudinem accipiunt, vitalibus actionibus bellum mouent, & dissolutionem serio studio moliuntur, nisi insitus balsamus paulatim se colligat, vel aliunde vires congeneas sibi acquirat, quibus se fortiter hostibus opponat, eisque viriliter resistat. Homo, quia ex externis Elementis & alimentis suam vitam prolongare debet, assumit ea intra corpus suum: Quia autem impuritates simul cum ipsis in corpus ingrediuntur, in corpore fit à superante balsamo mediantibus debitis organis impuritatum segregatio & excretio. Et hinc sanitas accedit. Quod si vero impuritates non bene à pura natura separantur, nec, etiamsi bene superatæ fuerint, exturbantur, tum intra corpus relinquuntur, & vi seminali sua morbos procreant. Exemplis res fit manifestior.

Cibus & potus ingeruntur per os in ventriculum: In ore cibus manditur. Potest accidere vt inter mandendum pars cibi sub cauitatibus

tibus dentium relinquatur, & ibi putrefiat. Ex ista putrefactione benignus ſuccus in ſuperiora aſcendit & inſtar roris refocillare poteſt illa: ſed cum id, quod præter illum bonum ſuccum ſupereſt, per debita emunctoria conuenienter non excernatur, ſed vltra debitum tempus intra dentes relinquatur, contrario modo dentes moleſtat, & ſuo Sale neruos dentium perſtringit, ac ſi pro ratione Salis dolorem creat, & conſumptionem molitur. Præterea dum cibus & potus in ventriculum proiicitur, in ventriculo aliquandiu commoratur, & ventriculo bene diſpoſito in chylum bonum conuertitur: Archæo vero ventriculi infirmato chylus non bene præparatur, ſed cibus vel plane indigeſtus permanet, vel in prauum chylum citius æquo liqueſcentem abit. Ex illo lienteria, ex hoc diarrhœa oritur. Lienteria ergo eſt, quando cibus adhuc plane crudus per inteſtina excernitur. Diarrhœa eſt chyli totius ex deprauata ventriculi concoctione ſic præparati per aluum effluxus intempeſtiuus. Poſtmodum ventriculi Archæo bene ſuam functionem obeunte chylus mittitur per orificium ventriculi inferius ad inteſtina, & in ieiuno per venas meſaraicas pars eius ſincerior ad hepar defertur: impurior vero pars ad inferiora inteſtina abripitur, ibique detinetur, vſque dum ſuam emiſſionem vel pondere vel accedente felleo humore vrgeant. Quod ſi vero eiuſmodi impuritates de Salis conſtringentis natura participent, vel ſulphur aliquod inflammabile in ſe continent, tunc ſulphuris nimia caliditate impu-

impuritates exiccantur, vel salis styptici virtute intestina contrahuntur, & adeo angustantur, vt postea excrementa excerni nequeant. *Hinc* permulti solent oriri morbi. Quod si tum excrementa flatuosam naturam secum habuerint coniunctam, flatus ad colon abeunt, ibique tormina ventris excitant: si simul ad generationem vermium disposita fuerint, vermes generabunt: Si sulphurei & fuliginosi vapores inde exierint, cordis capsulam aliquando ferient, & palpitationem creabunt: aliquando vero in caput eleuabuntur, & ibi dolores, epilepsiam, melancholiam, maniam pro fuliginum istarum acrimonia vel remissiore efficacia mouebunt. Addo quod salis acrimonia in excrementis intestinorum existens sæpe dysenteriam causetur, quando ea arrodit & exulcerat. Porro sinceriorem partem chyli ad hepar delatã hepar in sanguinem elaborat: vt vero defœcatior reddatur sanguis qui totius corporis nutrimentũ fieri, & spiritibus vitalibus materiã subministrare debet, tres separationes in hepate animaduertuntur: 1. impuriorem sanguinem splen in se attrahit, fel vesicula fellea sibi elicit, & serum per venas emulgentes in renes delabitur: Reliqui sanguinis parte primũ ipsum hepar nutritur; altera pars per venam cauam in omnia transmittitur membra, & vt spiritum aqueum iis impertiatur, & vt suppeditet nutrimentum, quo alantur & restaurentur: Archæus attractum impuriorem sanguinem magis magisque in officina splenis digerit, & id quod purum est, sibi appropriat, impurum vero segregat & dissipat: Quod si præstare nõ poterit,

& cum impuritatibus intra ſplenis ſubſtantiam relictis ſal quoddam ſulphureum connectitur, inflammatio & ſcirrhus ſplenis producitur. Veſicula fellea quando ob obſtructionem ductus, quo in duodenum euacuatur, vel ob copiam peregrini humoris in ſanguine exiſtentis nimio felle repletur, ſolet vel in ſanguinem refundere humorem, & ſic icteritiam flauam introducit, vel in ſtomachum per quendam ductum deponere, qui tũ non raro digeſtionem impedit, & aſcénſu ſuo ſpirituali os ſuperius amaro ſapore inficit. Quando fel à ſanguine puro perfecte ſeparatum non eſt, nutritioni omnium membrorum eſt impedimento (fel enim quia per ſe nutrire non poteſt, à ſanguine nutriente reiicitur) & ſic ſenſibilem paulatiuam tamen ἀτροφίαν introducit, quam Hermetici phthiſin nominant. Serum quod ſuperfluum ſecernitur à ſanguine, & ad renes delabitur, vel in ipſis venis emulgẽtibus, per quas ad renes affluit, relinquit tartarum aliquem, & ſic venarum earum obſtructio oritur, vnde ſerũ retro ire tenetur, & ſanguini puro rem ſceri cogitur. Quod vbi facit, officinam hepatis corrumpit, tartarum in eã deponit, & hepar peregrinis impuritatibus adeo defœdat, vt de laudabilis ſanguinis elaboratione & confectione aberret, & ſecundum naturam tartari puriſſimum ſanguinẽ in ſerum cõuertat: Quod quia ad omnia membra neceſſario defertur, nec tamen nutrire poteſt debite, opplet membra mole ſua, & tumorem iis inducit: vnde hydrops oritur, qui recte vniuerſalis dici poteſt, totamque maſſam carneam in liquorem ſpiſſum reſoluit.

Dicitur vulgo nimis ſtricte Anaſarca. Quando vero vel ex diſpoſitione alimenti, vel ex indiſpoſitione hepatis ſanguis partim in flatus, partim in ſerum commutatur, flatuſque ipſum abdomen penetrant, fit Tympanites, alia hydropis ſpecies. Poteſt etiam accidere, vt venæ, per quas ſanguis ex hepate in abdomen fertur, renum officium per obſtructionem imitentur, & non patiantur ſanguinis ruborem, ſed ſolummodo ſerum ad abdomen prolabi, tum aſcites producitur. Idem in vtero fœminæ aliquando contingit, qui vel ex obſtructione venarum deferentium, vel alio ſuo vitio ruborem attrahere nequit, ſed tantum pro ſanguine ſerum aſſumit, vt ſic intumeſcat & in morbum incidat, qui hydrops matricis appellatur. Cæterum ſerum ad renes delatum per vretres ad veſicam delabi tenetur: Verum ſæpe euenit, vt ex quadam ſuperadueniente imbecillitate Archæus renum omne tartarum cum ſero ad veſicam ablegare nequeat, ac proinde locum & ſedem ei concedit in officina renum. Horum vires cum inde magis magiſque moleſtentur|& obtundantur, tartarum relictum amplius digeritur ibique vel putreſcit, vel paulatim in acrem & corrodentem ſalem reſoluitur: Vnde nephritis & calculus renum oritur.

Quod ſi vero tartarum vlterius ad vreteres prolabitur, ibiq; figitur, ſerum ex parte regurgitat, & ineffabiles dolores in renibus, dorſo & lũbis cauſatur. Sin vero è renibus in veſicam ſerum illabitur, & in ea vel ex vi conſtringenti ſalis tartarei in ſero contenti, vel ex tenacitate tartari

 aliquan-

aliquandiu perſeuerat, calculũ veſicæ generat, & pro diuerſitate ſalis diuerſos dolores creat. Quod ſi calculus ille fuerit valde compactus, difficillime ſoluitur & expellitur: Si vero arenarius, facilius eiicitur. Iam venio ad digeſtionem, qua ſingula membra in ſanguinem operantur, & ex eo nutrimentũ ſibi hauriunt, vt inde intelligi queat, quomodo ex nutritione membrorum impuritates relinquantur, infinitorum morborum procreatrices. Vbi ante omnia ſciendum: 1. Sine alteratione ſanguinem in ſubſtãtiam membrorum permutari nõ poſſe. 2. Alterationem eam ſanguinis fieri mediante Archæo ſingulis membris deſtinato & appropriato, dum aſſumptum ſanguinẽ digerit, & amplius coquit. 3. In omni eiuſmodi digeſtione fieri ſeparationem puri ab impuro, & impurum, quando relinquitur in ipſis membris, vel ad alia membra, quæ à ſe illud repellere nequeunt, propellitur, pro ratione ſuæ naturæ dolores & morbos excitare. Quot ergo membra in homine, quæ ſanguine nutriuntur, reperiuntur, tot etiam ſpecies morborum dari poſſunt. Intuemini articulos. Hi ex ſanguine eliciũt illud quod eſt mucilaginoſum & viſcoſum ad ſui nutritionẽ. Quod ſi vero cum eo nutrimento ſal aliquod peregrinũ in articulos inſinuatur, quod expelli nequit, generatur arthritis, quæ in manus articulis chiragra, in pedis articulis podagra, in genibus gonagra, in vertebris dorſi, das Rückwehe appellatur. Similiter vbi in inferioribus partibus poſt digeſtionem nutrimenti impuritates relinquuntur & reſoluuntur, ſurſum ex iis vapores eleuantur; qui

tur;qui

tur, qui cum à ſuperioribus partibus etiam diſſentiant, agunt in ſpirituum ergaſteria, ſpirituſq; adeo moleſtāt, vt ordinarie & moderate ſuas actiones abſoluere nequeant: itaque vel vaſa ſuperiora obſtruunt magna ex parte: & ſic Epilepſiam inuehunt, dum per vehementem iſtam obſtructionem ſpiritibus à corde ad cerebrum aſcendentibus liberam ſurripiunt motionem & operationē, conuulſionemque cauſantur: vel manifeſta vi in ſpiritus agunt congelando: quod fit vel vaporibus ſulphuribuſq; narcoticis, quæ ſenſum & motum adimunt neruoſis partibus: vnde lethargus, paralyſis & apoplexia oriuntur; vel vitriolaticis ſpiritibus: qui humores coagulant, & coagulando debita vaſorum officia impediunt: Vnde aliquando lucta inter ſpiritus vitales & animales producitur, & Epilepſia etiam naſcitur. Præter iſta ſciendum eſt, alimenta ingeri debere, quando corpus bene & temperate conſtitutum eſt: alias etiam bonum ſuccum & humorem in contrariam mutari naturam, & morbos imo ſępe mortem generare: Tum enim impuritatum cum alimento aſſumptarum à conuenienti puritate ſeparatio legitima fieri nequit. Sic corpore nimium inflāmato homo in ingentem ſitim fertur: qui vbi deinde potionem frigidam in ventriculum infundit, humor potionis ſubito in vapores reſoluitur, & vel ſuffocationem ſpiritibus infert, vel vaſa in intemperiem diſponit, vt varii inde morbi ſuam ſumant originem. Eſt & adhuc alius modus, quo, præter impuritatum ex digeſtione ſanguinis ad partium nutritionem facientis relictionem, morbi oriun-

tur ex ſpirituum digeſtione: Dum enim ſpiritus aqueus cum aereo in officinam cordis fertur, mutatur in ſpiritum vitalem. Hæc mutatio non poteſt fieri ſine ſpirituum digeſtione, ac proinde tum impuritates quædam fuliginoſæ ſæparantur: quæ ſi intra cordis capſulam per quandam obſtructionem aliquandiu detinentur, palpitationem, vel ſyncopen non raro producunt. Si deferantur in pulmonem, ſecumque ſimul habent ſal aliquod aluminoſum & acre, pulmone male alias affecto, facile eum exulcerāt, & ſic phthiſin, quā Dogmatici vocant, efficiunt. Sin vero ſurſum cum ſpiritu impuritates iſtæ ſulphureæ & ſalinæ aſcendunt, neruos obſtruunt, ſtuporem inducunt, caput feriunt, dolores excitant, vertiginē cauſantur & multa alia infinita mala. Accedit quod etiamſi legitima fiat excretio impuritatum per digeſtionem ſpirituum in officina cordis factam, tamen in cerebro ſpiritus vitales nouam mutationem ſubeant, & perfectius digeſti in animales radios cōmutentur. In eiuſmodi digeſtione ſi fortaſſis peccatur, & impuritatum ſpiritualium perfecta ſeparatio non ſit, tum ſeſe vaſis ſuperiorib. immiſcent, intemperiem inuehunt, & impedientes functionem animalium ſpirituū omnis generis morbos pro ratione ſuæ naturæ, ſulphureæ ſcilicet ſalinæve aut Mercurialis in capite gignunt. Conſiderabis hæc omnia, ô homo, apud te exactius, & in profundiorem morborum cognitionem euheris, nullusque fere morbus, qui ex impuritatibus per digeſtionem ſeparatis ortum ſuum trahit, tibi ignotus eſſe poterit. Elementum aeris per inſpirationem

rationem & transpirationem secum adducit aliquoties venenum. Quod si à vitali facultate & balsamo hominis natiuo superatur & repellitur, nihil noxii affert: Sin vero ex imbecillitate quadam internarum virtutum venenum separari nequit, agere illud incipit in corpus, & vel subito, si spiritus nimium potentes habet, œconomiam humani corporis dissoluit & destruere molitur, vel si spiritus non adeo potentes sunt, sed corporis cuiusdam mole quodammodo coercentur, sese intimius partibus imprimit, vsque dum tandem cum successu temporis exacerbetur, & pro varietate naturæ suæ varios progeneret morbos.

III.

Omnis humor naturalis si è suo genuino loco mouetur, & in alienum corporis locum delabitur, morborum multorum fit radix.

Id sic intellige ex hoc exemplo: Sanguis venosus venis tanquam propriis vasis continetur: Si vero accidit vt extra ea vasa oberret, & vel in pleuram musculosve mesopleuriticos internos vel in diaphragma alioue feratur, putrefieri incipit & pro putrefactionis ratione inflammationem gignit, ex qua deinceps pleuresis & alia mala suboriri queunt. Quando humor naturalis in aliena parte est, pars illa innato calore agit in eũ, & id, quod sibi est inconueniens, non tantum segregare, sed etiam exterminare conatur. Vbi quia naturali emunctorio, per quod expurgatur, destituitur, in acrimoniam impuritas exaltatur, & sic

putrefactionem partis, ad quam prolapsus erat humor, mouet.

CAPVT XIII.

De Destructione.

1. *DEstructio hominis est animæ humanæ à corpore separatio.*

Quod si anima separatur, mors oritur. Destruitur autem homo variis modis: 1. à Deo immediate: Sic Moyses mortuus est, 2. manu Angeli, 3. manu hominis, 4. impetu alicuius bruti, 5. lapsu aliquo repentino, 6. oppressione subita, & 7. veneni coniuncti cum iis, quę conseruationi hominis inseruire debent, dominio: Venenum enim illud quando naturales vires superat, certissimam affert mortem.

2. *Anima hominis post separationem à corpore ad Deum, qui dedit eam, redit: corpus autem eius in Elementa.*

Reuertitur puluis in terram, vnde erat, & spiritus redit ad Deum, qui dedit eum. Ecclesiast. 12. vers. 7.

Axioma.

Resolutio seu destructio hominis fatalis est, & euitari nullo subsidio humano potest.

Id est, homo quia immortalis est, & in externis vitæ suæ conseruationem quærit, tandem moritur, etiamsi fieri possit, vt terminus vitę prolongetur, & hora, qua per naturam moriendum fuisset,

pro-

procraſtinetur. Prolongationis autem certa ſunt auxilia & media, per quæ euitare licet non ipſam mortem, ſed horam quandam mortis. Media talia ſunt Pietas & Medicina. Timor Domini apponet dies, & anni impiorum breuiabũtur Prou. 10. 27. Ezechias poſtquam à Propheta Eſaia nomine Dei ipſi mors annunciata fuit, Eſa. 38. 1. faciem ſuã ad parietem conuertit, & orauit ad Dominum ib. v. 2. & ipſius diebus 15. anni à Deo adiecti fuerũt, ib. v. 5. Medicina tam diætetica, quam prophylactica & therapeutica intelligitur. Hic commẽdatur valde remedium metallicum, quod vocant vniuerſale: ſed magis commendatur ad eundem vſum medicamẽtum deſumptum ex radice hominis, quæ eſt ſanguis ipſius. In ſanguine hominis proximius cõtineri balſamum humanum, quam in aliis rebus toto genere diuerſis, vt vegetabilib. & metallicis, nemo neſcit, ac proinde recte medicinam vere confortatiuam ex eo elici merito ſtatuimus: Sed cum ſit euidenti corruptioni obnoxius ſanguis, curandum eſt, vt ex re minus corruptibili metallica ipſi balſamum adiũgamus, & ſic in medicinam longæuitatis permutemus. Radice bene curata facilius & melius curabitur id, quod ex ea radice eſt. Medicina autem ex ſanguine & balſamo vere metallico confieri nequit, niſi balſamum metallicum è ſtatu minerali in vegetabilem & animalem, arte iuuante & ingenio Philoſophi tranſplantatum & tranſmutatum fuerit. Doctrinæ filiis id conſiderandum & peragendum relinquo.

HERMETICÆ PHYSICÆ LIBER XI.

DE HARMONIA RERVM *Naturalium.*

CAPVT I.

DE HARMONIA RERVM NATVRALIVM in Genere.

1. *HActenus ſimplicem Phyſicam tractauimus: ſupereſt Harmonica, quæ harmoniam rerum naturalium explicat.*

2. *Harmonia rerum naturalium eſt, qua res naturales vel inter ſe, vel etiam diuinioribus ſunt ſimiles.*

Iam tandem, Deo benedicente, ad nobiliſſimã Phyſicæ Hermeticæ partem accedo, eiuſque explicationem non ſine ſingulari delectatione inſtituo. Video enim & re ipſa cognoſco, fundamẽ-

talem rerum naturalium cognitionem in harmoniæ genuinæ apprehensione consistere. Omnia ab vno profluxere, & omnia in vnum redeunt: Vnde etiam in vno fundamentum harmoniæ collocatur. Sunt qui harmonicam rerum cognitioné plane repudiant & reiiciunt tanquam humanum figmentum: sed si intimius diuina & mundana inspicerent, & Deum in dispositione eorum singularem concentum obseruasse scirent, vtique perfectius & exquisitius scripturam sacram, macrocosmum & microcosmum intelligerent. Omnia ordine, tempore, mensura & pondere à Deo creata subsistunt. Syrach. 39. 26. Harmonia ad omniū mysteriorum cognitionem DEO singulariter sic ordinante certissima via est. Etsi autem superius in prodromi physici c. 6. collationem macrocosmi cum microcosmo instituerim, & quodammodo explicuerim, tamen cum harmonia rerum latius se ostendat, hic ex professo de harmonia agā, atq; dilucidiori methodo ξὺν θεῷ eam proponam.

Axioma.

Harmonia est similitudo rerum.

Non tantum respectu essentiæ alicuius communis, sed etiam ratione conuenientiæ in quantitate, qualitate, actionibus, passionibus & relationibus.

3. Harmonia rerum naturalium est 1. Rerum terrestrium inter se. 2. Rerum inferiorum & superiorum. 3. Macrocosmi inferioris cum macrocosmo superiore. 4. Macrocosmi vtriusq; cū homine tanquam

quam microcosmo, & 5. Macrocosmi cum perpetuo mobili.

CAPVT II.

DE HARMONIA TERRESTRIUM respectu generationis.

1. *HArmonia terrestrium inter se est, qua terrestria sibi inuicem respondent.*

2. *Idque potissimum fit tribus modis, Generatione, Conseruatione, & Destructione.*

Metalla, vegetabilia, & animalia tria constituunt inter se distincta regna: Et tamen vbiq; idem modus generationis, conseruationis & destructionis obseruatur.

3. *Generatione terrestria sibi inuicem respondent, quia vno & eodem modo singula generantur & producuntur.*

4. *Vno autem & eodem modo generantur metalla, vegetabilia, animalia, sanitas, morbus.*

Generantur

Metalla ex

(*a*) Sulphure & argento viuo: vbi Sulphur rationem masculi & agentis, argentum viuum rationem fœminæ & patientis habet. Quæ duo quãdo inter se connectuntur, aquam viscosam proximã metallorum materiam constituunt.

Hæc

Hæc materia dum (*b*) *mineræ tāquam matrici* includitur, insita vi magnetica ex ea sibi (*c*) aquam tanquam alimentum attrahit, insito Archæo seu calore natiuo illam in suam naturam metallicam conuertit, idque eo vsque continuat, donec pori, per quos nutrimentum intus recipitur, externo aere vel salis interni coagulantis abundantia cō-stringuntur & clauduntur, vt hinc amplius foueri & nutriri nequeat. Tum generata est metallica (*d*) stirps in se omnia habens, quibus ad sui vberiorē conseruationem & perfectionē opus habet. Sulphur ergo insitum, seu calor natiuus metallicus, tum non amplius intendit in nutrimenti absentis assumptionem, sed assumpti digestionem, & metallicæ formæ confectionem. Sed cum sulphur sub primum impetum propter suam imbecillitatem omnes Mercurii seu argenti viui cruditates superare nequeat, (*e*) motu suo sibi vires colligit, & paulatim eas vincere conatur. Dum autem ita agit, primum plumbeo, 2. stanneo, 3. argenteo, 4. cupreo, 5. ferreo, & 6. aureo colore materiam metallicam inuestit & perficit, vt hinc Saturnum radicem metallorum recte statueris.

Vegetabilia

ex

(*a*) Semine vegetabili, quod in sua natura Hermaphroditicum est. Tale semen est granum tritici, è quo triticū, nucleus pomi, è quo pomus, nux auellana, è qua corylus nascitur. Quod si semen istud in (*b*) terram conuenientem proiicitur, ex indito perfectionis appetitu (*c*) aquam (*d*) in-

acsue-

teruenienᴛe calore extraneo ex Elemento terræ allicit, ſibi intime vnit, & balſamicum ſalém, quo aqua ea imprægnata eſt, ſibi appropriat, vſq; dum in herbam, arborem vel fruticem pro ratione naturæ ſuæ excreuerit.

Animalia
ex

(*a*) Sanguine in ſperma digeſto & cõmutato pro ratione animalis cuius iſte ſanguis eſt, in organis ſeminalibus. Semen hoc animale à duobus animalibus eiuſdem generis ſexu tamen maſculino & fœminino diſcrepantibus prouenit, & ad animalis ſimilis productionem concurrit, quãdo vel in vterum fœminæ ex certo coitu tranſmittitur, ibique ex ſanguine matricis nutritur, (*d*) calore eius fouetur, & in fœtum aut in (*e*) ouum efformatur, vel in Elementum conueniens fœmina ſuum ſemen prius eiicit, & poſtea maſculus ſuo tactu & affuſione viuificæ ſeminalis virtutis illud diſponit, vt ex eo ſimile animal naſci queat. Naſcitur autem animal ex ſuo ſemine vel mediate, vel immediate. Mediate, quando ex ſeminum concurſu in vtero fœminæ ouum fœcundum producitur, quod poſtea incubatu aliove conueniente calore excoquitur. Immediate, quando viuus fœtus in vtero ex ſemine animali formatur: qui ſi excluditur, vel perfectus ſecundum externam figuram apparet, vt videre eſt in infantulis hominum, pullis equorum, &c. vel imperfectus ſecundum externam figuram adhuc exiſtere videtur, id quod

aperto

aperte vrſinus fœtus teſtatur, qui poſt excluſionem ab vrſa lambendo in formam vrſinam efformatur.

Sanitas

ex

(*a*) Balſamo hominis (*b*) corpori inhærente, quãdo (*c*) ſimilem balſamum ſeu humorem oleagineum ex alimento vel medicamento ad ſui confortationem ſibi (*d*) accedẽte caloris externi auxilio adiungit, eo ſe fouet, & ita exaltat, vt omnibus iis, quæ ſanitatem vel impediunt, vel plane tollere ſolent, fortiter ſe opponat, & ſic ſanitatem procuret.

Morbus

ex

(*a*) Tincturis malignis ſeu impuritatibus (*b*) bonæ hominis ſubſtantiæ pexmixtis, dum (*c*) impuritatibus & tincturis aduentitiis ex alimentorum & elementorum vſu obortis (*d*) externi caloris ſubſidio irritantur, fouentur, nutriuntur & exaltantur, vt balſami innati functiones interpellent & plane obtundant, eaque ratione morbum procreent. Impuritates aduentitiæ ſunt tartareæ ſubſtantiæ ſeu humores peregrini, qui ex digeſtionibus ſanguinis vel ſpirituum in corporis humani œconomia relinquuntur, & occultis morborum ſeminibus excitandis fouendis & alendis deſtinantur. Habent hæ aduentitiæ tincturæ ſe inſtar maſculi, quemadmodum inſitæ tincturæ fœmineam naturam induerunt.

Colla-

Collatio.

Vides ita ex dictis, ea, quæ generâtur, singula ex suo semine (*a*) in conueniẽti matrice (*b*) produci, humore cõsimili (*c*) nutriri & conseruari, donec tandem aliquando suum prædestinatum terminum assecuta fuerint. Insuper etiam facile hic animaduertis ad generationem requiri motum, (*d*) qui ab externo quodam calore excitatur. Notandum quoque hic est, quod stirps metallica & ouum (*e*) singularem concordantiam inter se habeant: vnde & ouum Philosophorum stirps metallica vocatur, quia instar oui omnia in se continet, quibus ad productionẽ lapidis indiget. Terra enim metallica tantum aquæ sibi hausit, vt sufficiens sit medicinæ vniuersalis productioni, ita vt alia aqua non opus habeat. Cætera si diligenter dicta perlegeris, & inter se comparaueris, facile ipse iudicabis, & harmoniam eorum intelliges.

CAPVT III.

De Harmonia Terrestrium respectu conseruationis.

1. Conseruantur terrestria, 1. caloris fotu, & alimenti subministratione, 2. speciei propagatione, 3. Regeneratione, & 4. Renouatione.

2. *Caloris fotu & alimenti subministratione conseruantur*

Vege-

Vegetabilia:

In terra radicem agentia, dum calore Solis externo & ſulphure innato fouentur, eo aqua ſubtiliatur, & in vapores adigitur, atque ita diſponitur, vt per eam inhærens terra attenuetur, & per vapores in radices propulſetur ad nutriendum vegetabilia. In eiuſmodi nutrimenti aſſumptione pro organorum ratione & caloris inſiti virtute ſeparantur impuritates & reiiciuntur, quamdiu vegetabilia ſana ſunt. Remanentibus vero iiſdem fecibus intra vegetabilium corpora corruptio ſequitur, vt in ſequenti capite latius audietis.

Animalia:

Tam reſpirantia, quam alia, quorum Elementum aqua eſt, dum inſiti balſamici ſulphuris & externi caloris beneficio fouentur, alimentum genuinum ſibi colligunt, intra ſe recipiunt, digerũt, in ſanguinem conuertunt, ſanguine omnia membra nutriunt, & impuritates, quæ in eiuſmodi digeſtionibus ſeparantur, excludunt, & ſic vitam ſuam continuant.

Annotatio.

Sanitatis conſeruatio & cum generatione eiuſdem & cum conſeruatione animalium coincidit: quare ſeparatim ea explicanda non eſt.

3. Speciei propagatione conſeruantur terreſtria, dum ſimilia generando ſui ſpeciem poſt ſe relinquunt, atq; in ea conſeruantur.

Vt vegetabilia, animalia pleraque.

4. Regeneratione conſeruantur, quæ externam quidem formam quodammodo abijciunt, internā autem naturā & quidem præſtantiorem retinent, & foras oſtendunt. Hoc modo regenerantur lolium ex tritico natum, & metalla.

Lolium

in terram viuaciorib. ſpiritibus, & balſamico ſulphure imprægnatam, ac proinde meliorem ea, è qua natum eſt prius, proiicitur, aqua conuenienti, quæ balſamicum terræ ſpiritum in ſe continet, conuenienter nutritur, calore ſulphuris innati & extrinſecus moti genuino fouetur; & ſic tritici natura intus abſtruſa tandem cum multiplicationē in lucem prodit.

Metalla

in argentum viuum ſeminantur, & in eo, ingenio veri Philoſophi diſponente nutrimentum ſibi ſumunt, atque tam diu coquuntur, donec omnibus impuritatibus abiectis ſpiritualem naturā induerint, & aliorum imperfectioni tollendæ inſeruire queant. Hinc Paracelſus lib. de generat. rer. natur. Zu gleicher weiß/ wie der Menſch widerumb in ſeiner Mutter Leib mag gehen/ das iſt/ in die Erden/ darauß der erſte Menſch kommen/vnd alſo zum andern mal mag gebohren werden / am Jüngſten Tag: Alſo mögen alle Metall widerumb in den Mercurium viuum gehen / vnd mit ſampt jhm ſolvire /vnnd ein Mercurius werden/ vnnd durch das Fewer zum andernmal gebohren / vnnd clarificiret werden / ſo ſie biß in die viertzig Wochen in ſtätiger

Wärme/

Wärme / wie das Kind in Mutterleib / darinnen verharren/ꝛc. Also werden nun nicht allein gemeine Metall / sondern tingirende Metall gebohren. Dann so das Silber/wie gemeldt/zum andernmal gebohren wirdt / tingirt es darnach andere Metall zu Silber : Also auch das Goldt andere Metall zu Goldt: Deßgleichen mit allen andern Metallen zuverstehen ist. Qui imaginantur ſubtilia, nihil inueniunt: Qui vero ſimplicem incedunt viam, ad ſapientiæ apicem pertingunt.

4. Renouatione conſeruantur (a) *vegetabilia,* (b) *viperæ* (c) *cancri,* (d) *cerui,* (e) *gallina,* (f) *vulpes, &* (g) *imperfecta metalla.*

(*a*) Dum verno tempore virorem ex fermentato terræ prægnantis ſulphure induunt, & quæ quaſi mortua per hyemem viſa fuerunt, reuiuiſcunt. (*b*) Balſami renouantis in terræ latibulis exiſtentis hauſtu, vnde pellem antiquam exuunt, & noua veſtiuntur. (*c*) Similiter etiam cancri quotannis renouantur; qui cruſtam antiquam deponentes molliori tegumento amiciuntur. (*d*) Cerui quotannis cornuum generatione & regeneratione ſuæ vitæ innouationem oſtendunt. Ad ſenium prouecti ſpeluncas viperarum veſtigant, & illuc venientes ex iis ſpiritu ſuo viperas attrahunt, attractas deuorant, ſeque totos inde ita renouant, vt iam non amplius ſenes, ſed iuuenes videantur. Ferunt in eiuſmodi renouatione ex oculis certorum Bezoar exudare & coagulari. (*e*) Gallinæ poſtquam ouis pariendis finem impoſue-

runt, singulis annis veteres plumas abiiciunt, & nouis iterum ornantur. (*f*) Vulpes pilos mutant quotannis: Quod venatores probe sciunt, ac proinde iis verno & æstiuo tempore non insidiari solent. (*g*) Imperfecta metalla renouantur lapidis Philosophici communicatione: intus enim cum sint aurum, aureitas ista Hermetici lapidis proiectione augetur, & foras se sistit, dum in aurum verum mutantur, & sic à corruptione, cui antea obnoxia erant, præmuniuntur.

CAPVT IV.

De Harmonia Terrestrium respectu Destructionis.

DEstruũtur terrestria, vt metalla, vegetabilia, animalia, aquis fortibus. Aquas enim fortes, quia cum natura ipsorum pugnant, tanquam nutrimenti vehiculum admittere nequeunt. Vnde & aurum aquis fortibus in se permittit ingressum, quo externa illa forma plane destruatur: taceo vegetabilia & animalia, quæ tenerioris naturæ sunt, & corruptioni magis appropinquant. Illa enim fortius per aquas fortes euertuntur. 2. Vegetabilia & animalia euidentius etiam impuritatibus ex separatione & digestione alimentorum relictis ad interitum feruntur. Vegetabilia enim ex terra cui infixa sunt, per aquam alimentum suum hauriunt: Tertia vero cum impuritatibus abũde scateat, impuritates se nutrimento in aqua ad radices plantarum vniunt, vbi vel foris relinquuntur, vel si

vel si subtiles fuerint, cum nutrimento simul in substantiam vegetabilium ingrediuntur: vnde radicum quarundam corrosio & putrefactio præmatura sæpe oritur: fit & inde quoque ex frumēti grano lolium: Quando vero ex rebus alimentariis impurum à balsamo naturæ vegetabilis separatur, forisque relinquitur, illud fit sub mucilaginosa & tartarea aliqua specie, è qua putrefacta vermes, formicæ, terræ pulices & alia inutilia pōdera nascuntur, quæ fœcunditatem terræ exenterant & tollunt, vt non immerito homines querātur, hisce temporibus agrorum & vinearum quarundam etiam probe stercoratarum prouentus prioribus prouentibus non respondere. Vnde fit vt multis in locis vineæ, quæ antecedentib. temporibus etiam nostrorū hominum memoria fœcundissimæ fuerunt, iam euertantur, atque in agros, hortosque spe maioris vtilitatis commutentur. Si hoc vegetabilibus accidit, quid putas fieri in animalibus, quæ vegetabilibus vescuntur? Siquidem in hisce separationum vasa & instrumenta sunt longe plura. Quo vero plura sunt separationū vasa in aliquo corpore, eo plus periculi est, ne facultas coquens & digerens propter impuritatum cum nutrimento se insinuātium admixtionem deficiat, atq; ex defectu radicem corruptionis corpori induci permittat. Confer quæ supra de morborum ortu præcedente libro disserui, & harmoniam corruptionis facile intelliges. 3. Morbus & hostis vno & eodem modo propulsatur. Dux qui vrbem vel propugnaculum aliquod occupat & possidet, militem intra illud admittit, vt

eius ſubſidio hoſtem forinſecus obſidentem & ſibi habitationem iſtam appropriare conãtem fundat, pellat, & prorſus interimat. Hinc ſtudioſe primum ſibi proſpicit, ne cuniculos hoſtis ſub terra fodiat, per quos clam in propugnaculum illabatur, & ipſum improuidũ exturbet. Deinde omnia machinaméta, quę ab hoſte propius vrbi admota fuerunt, tormentis bellicis aliisve viis diſcutit, dirumpit, & plane deſtruit, quam diu hoſte fortior fuerit. Imo interdum occaſione oblata extra munimentum ſuum erumpit, & milite ſtipatus hoſtẽ viriliter adoritur, oppugnat, & vel fugat, vel forti manu interficit. Sic etiã balſamus innatus animalis cõducto milite medicamentorum balſamicorum morbum aduenientem, vel iam intus exiſtẽtem tam fortiter aggreditur, vt, niſi poteſtate inferior fuerit, morbus cedere cogatur, & ſic ſanitas vel vacillans, vel plane amiſſa debito modo in diuturniorẽ animalis conſeruationẽ reſtituatur.

CAPVT V.

De Harmonia Superiorum & Inferiorum.

1. *HArmoniam qua terreſtria ſibi inuicem reſpõdent, explicauimus: Harmonia, qua ſuperiora inferioribus, cœleſtia terreſtribus aſſimilantur, ſequitur.*

2. *Vbi primum ſciendum eſt, Solẽ quendam in centro terræ inuiſibiliter concluſum eſſe, qui è cẽtro vndiq;*

vndique ad terræ circumferentiam radios suos in promotionem fructuum terræ transmittat, non aliter ac Sol cœlestis radios suos è cœlo in terram demittit.

Sol vero istiusmodi eo fine in centro terræ latitat, vt semina rerũ in centrũ terræ deiecta sursum eleuet ad rerum productionem. Centrum terræ abyssus talis est, quæ nõ patiatur diu iniecta semina latere: ac proinde insita sua virtute ea ad superficiem per radios suos promouet, vt id, quod occultum est, manifestum fiat. De harmonia quam Sol terrenus cum Sole cœlesti habet, sic philosophatur Sendiuog. tract. 11. Sicuti Sol inter sphæras Planetarum centrũ est, & ex hoc cẽtro cœli deorsum calorem motu suo spargit: sic in centro terræ Sol terræ est, qui motu suo perpetuo calorem vel radios sursum ad terræ superficiem pellit. Is calor intrinsecus multo efficacior est hoc igne Elementali, sed temperatur terra aqua, quæ de die in diẽ poros terræ penetrat, illamq; refrigerat: Sic Solẽ cœlestem & eius calorem tẽperat aer, qui de die in diem circumuolat orbem, & nisi hoc esset, calore tali res omnes cõsumerentur, nec quicquã nasceretur. Sicuti autẽ ignis ille inuisibilis seu calor cẽtralis omnia consumeret, si nõ intercederet aqua: Sic Solis calor omnia destrueret sine intermedio aere. Sicuti Sol cẽtralis, ait idẽ autor in epilogo 12. tractatuũ, habet suũ mare & aquã crudã perceptibilẽ: Sic Sol cœlestis habet suũ mare & aquã subtilẽ & imperceptibilẽ (aerem videl.) in superficie terræ radiis iungantur, & producunt flores & omnia.

3. Quemadmodum autem in cœlo & in terra Sol datur: ita etiam in singulis terræ fructibus Solis natura latitat, quæ actionum omnium origo & radix est, & ad similitudinem externi Solis radios suos è centro corporis sui ad circumferentiam in lucem propellit.

4. Inter fructus terræ numerantur mineralia & vegetabilia.

Quemadmodum omnia sidera, tam minora, quam maiora de Solis cœlestis natura participãt: ita & fructus terræ Solis terreni sunt participes: vnus tamen magis quam alter. Vnde astris cœli superioribus comparari solent: & metalla planetis recte assimilantur. Sic Saturnus terræ plumbum, Iupiter terræ stannum, Mars terræ ferrum, Sol terræ aurum, Venus terræ cuprum, Mercurius terræ argentum viuum, & Luna terræ argentum est. Vbi notandum est, aurum Solẽ terrę dici, non quod sit Sol centralis terræ, sed quod in terra natũ eundem respectum ad reliqua metalla habeat, quem Sol cœlestis habet ad reliquos Planetas, & quod non aliter ac Sol cœli complementum totius Vniuersi eminenter in se habeat, vt vel hinc vno signo hieroglyphico (circulo videlic. in cuius medio centrum consistat) tam aurum quam Sol notentur. Ex auro lux seu tinctura Philosophico ingenio elicitur, quæ vbi reliquis metallis communicatur & insinuatur, omni imperfectione metalla exuuntur, & perfectione auri induuntur. Alias terrea illa corpora planetis non comparantur: nisi quod singula omnium astrorum superiorum tin-

ctura

ctturas in se habeant, & eas etiam actu ostendere possint, si philosophice præparentur. Id quod euidēter microcosmus Philosophica manu ex metallis erutus nobis demonstrat. Quod natura diffundit in Sole cœli: id eadem natura coarctat in auro. Quod libere in Saturno natura operatur in macrocosmum, illum ipsum plumbo inclusit eadem natura, vt in inferioribus etiā essent corpora, quorum resolutione sidera remotissima explorari possent. Miserādum est, quod cœlestia perscrutari conemur, & negligamus terrestria, in quibus cœlestia tamen occultantur, & facilius resolutione debita præmissa, vires eorum explicatæ exhibentur.

5 Magneti cum stella poli Arctici locum sustinentis tanta conuenientia est, vt ab vna parte semper ad Septentrionem respiciat.

Magnes & stella illa vnius generis spiritu ferreo pollent, cuius radii ab vtroque corpore per rectā lineam sibi inuicem occurrunt, se mutuo amplectuntur & quiescunt: Quando vero oblique se tangunt, magnetis radii consistunt irrequieti: id quod euidenter in pixide nautica nobis innotescit. Hæc enim ligulam in se habēt, cuius vna pars lilii imagine insignita ferrea & magnete confricata est. Ligula illa quiescere non potest, vsque dum lilium istud, seu pars quæ ad magnetem affricata est, septentrioni obuertatur, vt radii radiis directe obuiam venientes se mutuo amplexu excipiant, & amore spiritus vinciantur.

6. Cum humoribus tantus Lunæ concentus est,

vt Luna decreſcente minuantur, creſcente vero augeantur.

Hinc & cerebra animalium iam accreſcunt, iam decreſcunt pro luminis Lunaris diminutione & auctione. Cancri in plenilunio pleni, in nouilunio vacui ſunt. Luna ad culmen diei aſcendente mare affluit & intumeſcit: à culmine vero diei ad occaſum quãdo Luna deſcendit, mare detumeſcit & refluit. Rurſus cũ Luna ab occaſu ad culmen noctis aſcendit, mare intumeſcit & affluit: cũ vero à noctis culmine ad occaſum redit, mare detumeſcit & refluit. Cũ enim Luna ab ortu ad faſtigium diei mouetur, tum ſupra noſtrũ verticem aſcendit, & ita aquas marinas ſuo motu & aſcenſu velut eleuat: aquæ autem eleuatæ per ſex horas defluunt: dum autem mouetur à culmine diei ſiue à meridie ad occaſum, per ſex horas continenter recedit à noſtro vertice ſeu hemiſphęrio, atque ita remittendo vim ſui motus facit vt aqua marina decreſcens refluat, nõ ſecus ac calor ignis ſi remittat, facit vt aqua in olla ſeu aheno detumeſcat: Cum deniq; ab occaſu ad culmen noctis Luna mouetur, quia ſupra hemiſphærium nobis oppoſitum aſcẽdit, vt ibi etiam mare intumeſcat, & contra cum deſcendit, etiam detumeſcat. Ita fit vt in noſtra parte ſeu hemiſphærio intra 24. horas bis mare æſtuet, ſemel à portu in altum affluendo & ſemel ex alto in portum refluendo: In parte vero mundi nobis oppoſita etiam bis æſtuet, defluendo nimirum & refluendo, atq; ita intra 24. horas integrum mare quater reciprocatur, noſtri reſpectu bis, & bis etiam reſpectu eorum, qui ex aduerſo

uerso nobis habitant. Vide Keckermanni problemata nautica.

7. Plantæ quædam, quæ radios quasi vndique vibrare videntur, folijs in orbem digestis veluti radiis, solisequæ & heliotropiæ appellantur, quod flores semper Soli obuertant, motumq; eius imitentur, etiam nubilo die.

Quales sunt Cichorium, lupinus, flos magnus Peruiuanus, calendula, crocus, &c. Plantæ florib. albis spectabiles plerumque Lunæ orbem repræsentantes sunt Chamomillæ genera, Oenanthe, seu saxifraga rubra, lilium conuallium, pœonia, & quæ folia habent in falcis formam sinuata, vel corniculata, vt lunaria minor: quæq; lunam crescentem & decrescentem imitantur. Semperuiuum & asphodelus Saturno; Eupatorium & gallitrichon Ioui: Peucedanum Marti, rapsum barbatum & pentaphyllum Mercurio, & Verbena Veneri respondet.

CAPVT VI.

De Harmonia Macrocosmi Inferioris & Superioris.

1. MVndus est duplex: alius Spiritualis & purus: qui dicitur superior, alias cœlū Empyreum: alius corporeus & impurus, qui appellatur inferior.

In illo

In illo habitant ſpiritus omnibus maculis deſtituti, & Dei Omnipotentis gloria eminenter illuceſcit: In hoc viſibiles ſubſtantiæ ſubſiſtunt.

2. *Tanta autem inter duos iſtos mundos harmonia eſt, vt nihil exiſtat in macrocoſmo ſuperiori, quod non ſui imaginem oſtendat in macrocoſmo inferiori.*

Id quod futurum eſt in macrocoſmo ſuperiori, id prius adumbratum apparet in macrocoſmo inferiori. Hinc à cognitione inferiorum aſcẽdimus in cognitionem ſuperiorum.

3. *Sicuti ergo in hoc inferiori macrocoſmo quatuor ſunt Elementa extrinſecus corporea & impura: ita in ſuperiori macrocoſmo quatuor ſunt Elementa extrinſecus ſpirutualia, & in ſe totaliter pura.*

Vbi tamen ſciendum eſt, quod terra & aqua ſuperioris macrocoſmi vnum globũ conſtituant, nomineque aquarum ſupercœleſtium in S. literis veniant, vt ſupra lib. 2. c. 2. innui.

4. *Sicuti Sol macrocoſmi inferioris influentiarum ſuarum radios lucem & calorem in hæc inferiora demittit, vt exinde tenebræ & frigora inferiorum diſcutiantur, & lumen calorq; rerum inſitus è tenebris euocentur, omniaq; ſic vere animentur, & vitæ vigore induantur. Ita etiam ſupercœleſtium aquarum continuis radiis omnia ſuperiora ſidera illuſtrantur, & earum virtutes iis inſinuantur, vt mediantibus aſtrorum viſibilium radiis*

diis inferiora ſupranaturalium aquarum virtutibus inuiſibiliter potiantur.

Aſtra cum quotidie effluant, ſpiritus vniuerſi in aquis ſupercœleſtibus eminenter cõtentus neceſſe eſt vt continuo viciſſim influat,ne defectus in inferiorum conſeruatione accidat. Mundus enim hic inferior ſi conſeruatur,conſeruatur ſpiritu Vniuerſi,qui è ſuperis in intimas inferiorũ corporum abyſſos & centrum delabitur,iiſque ita ſe incorporat, vt inferiora corpora merito gloriari & triumphare poſſint, quod id, quod ſuperiora in ſuperficie obtinent, in centro ſuo intimius abſconditum gerant. Cœlum ergo Empyreum cum omnibus virtutibus,poteſtatibus & tincturis per Verbum Dei & continuum ſuperiorum influxũ in intimis inferiorum profunditatibus inuiſibiliter habetur. Vbicunque autem cœli Empyrei eſſentia eſt, ibi & Deus eſt. Cœlum enim illud ſine Deo per ſe ſubſiſtere nequit.In Deo ſumus , viuimus,& mouemur.

5. *Quemadmodum terra ab aſtris fouetur & conſeruatur: ita aquæ ſupercœleſtes,quæ terrã virgineam ſibi incluſam habent , ab igne diuiniori, mediante aere ſupercœleſti animantur & ſuſtentantur.*

Metalla,vegetabilia & animalia à macrocoſmo inferiore ſui conſeruationem petunt. Similiter macrocoſmus inferior à ſuperiore : quia in hoc continetur & comprehenditur.

6. *Spiritus vt naturales elementis corporeis continentur & ſituantur: ita etiam ſpiritus puriſ-*

ſimi

ſimi in elementis illis diuinioribus ad Dei ſummam Maieſtatem deprædicandam habitant.

Annotatio.

Aliquid hic etiam dixiſſem de harmonia ſocietatis humanæ cum ſocietate Angelorum, (omne enim quod fit in terris, fit ad exemplum cœleſtis Monarchiæ,) ſed quia magnum illum virum Dn. M.S. qui eam Harmoniam exquiſitius intelligit, quam ego, de ea Harmonia diſſerentem prius audire malo, mea cogitata differam, & ſuo tempore, vbi iis maior acceſſio, partim ex aliorum fideli inſtitutione, partim ex ſingulari Dei fauore facta fuerit, exponam.

CAPVT VII.

De Harmonia Macrocoſmi vtriuſq; & Microcoſmi.

1. *IAm aggredior rem magnã, dignam quæ probe à naturæ ſecretariis expendatur & conſideretur. Nam poſtquam harmoniam, 1. rerum terreſtrium inter ſe comparatarum, 2. rerum terreſtriũ & cœleſtium, & 3. macrocoſmi inferioris & ſuperioris pro virili perſpicue explicaui, ſupereſt doctrina, qua omnia quæ in vtroq; macrocoſmo continentur diſtincte, in vno homine ſpiritualiter reperiri ingenue doceatur.*

Homo enim Vniuerſi compẽdium eſt, & in eo omnium rerum vires, tincturæ & poteſtates veluti in centro concentratæ latent.

2. Vbi ante omnia sciendũ est, quod omniũ eorũ, quæ in macrocosmo vtroq; habentur, imago in homine dari possit: & quod quo aliquid magis recedit in macrocosmo ab impuriorib. elemẽtis aqua & terra, eo profũdius in hominis abyssũ sit immersũ.

Hinc merito statuimus, quod ea quæ sunt omnium suprema; in intimo hominis centro ab inferiorib. occultata iaceant, & prodire nequeant, nisi tantum thesaurum sibi inesse homo agnouerit, Deumque assidue sine intermissione in vera fide inuocauerit. Deus enim solus est, qui lucẽ verbo suo inclusam è tenebris cimmeriis euocare, & mundo, si quando ipsi Deo visum fuerit, demonstrare sciat. Verbum DEI scriptum viam ad ista sternit, & docet nihil esse occultum, quod non manifestari debeat.

3. Qui ergo hæc, quæ dixi, perfectius intelligere cupit, infimũ & intimum locũ in mũdo occupari à terra veluti à cẽtro, & supremũ extimũq; locũ à cœlo Empyreo, cetera q; elemẽta esse intermedia scito.

Ita tamen vt supra terram aqua, supra aquam aer, supra aerem cœlum sideribus aspectabile, & supra cœlũ sidereũ macrocosmus superior seu cœlum Empyreum statuatur. Contrario autem ordine omnia ista in homine sunt, secundum quod vires suas exercent. Cœlum Empyreum, in quo Maiestas DEI eminentissime residet & relucet, in centro hominis est, terra vero in eius circumferentia. Cætera vero ita se habent, vt proxime cœlo hominis Empyreo adiaceat cœlum sidereum, huic aer, huic aqua, & huic

terra

terra, cuius virtutes primum se ostendunt non tãtum in eo, quod hominis corpus multis impuritatibus refertum est, sed quod fructibus terræ notabiliter & visibiliter in sui conseruationem potiatur.

4. Vt autem euidentius omnia pateant, cœlum Empyreum in homine dicimus esse (a) *Mentẽ seu spiraculum vitæ: cœlum sidereum, animam rationalem cum spiritu animali: aerem, spiritum vitalem, aquam sanguinem, & terram, corpus ex osse, carne, cartilaginibus, membranis, ligamentis, venis, arteriis, neruis, & medullis constans.*

(*a*) Mens est anima hominis exaltata, in qua Deus Pater, Deus Filius, & Deus Spiritus sanctus habitaculum sibi cõstituunt, suamq; superexcellentem maiestatem ostendũt. Mens igitur hominis proxime adhæret Deo, & fit cum eo vnus Spiritus. Sol mentis est Christus, qui eam spiritu suo illuminat & firmat. Fides in Christum est mentis vigor. In quocunq; homine mens suos radios ad operãdum emittit, ibi Christus omnia operatur. Ille homo non facit ea, quæ vult propria voluntate, sed quæ Dei voluntas postulat. Totus Deo est deditus, & vere in Christo regeneratus. Quamdiu vero homo mentis suæ operationes occultat, & tenebris inuolutas esse permittit, tamdiu mundo viuit, & supranaturalium cognitione genuina destituitur. In mente omnia eminenter latent, & nihil potest esse ei occultum, qui per fidem in Christum animam in mentem exaltare nouit. Naturalia obtundenda & reprimenda sunt, si supranaturalia

ralia intelligere, & ex Olympo nouo Iesu Christo operaverę virtutis exercere desideramus. Hermes cum mētis aciē ad superna erigeret, sopitis sensib. omnium rerum scientiam adeptus est. O homo, qui diuinitus imago Dei factus es, te ipsum intuere, meditare, & inuenies maiorem thesaurum in te ipso, quam extra te in alienis creaturis. Tu fac, vt tuū talentū fœnori exponas, & ne sepelias. Vende omnia, & eme agrū, in quo pretiosa illa regni cęlestis margarita recōdita est. Plura iā nō superaddā.

4. Præterea in homine quatuor mundi cardines habes: Orientē in vētriculi fundo, Occidentē in ano, Septentrionē in tergo, & Meridiē in vmbilico.

5. Similiter astrorum influentias repræsentant Spiritus terrei, aquei, aerei, & cœlestes, seu Spiritus vt vulgo vocant, naturales, vitales, & animales.

Per hos n. astra animæ humanæ agūt in vniuersum corpus, illudq; tam ad motū, quā ad sensum disponunt. Insuper accedunt adhuc aliorū astrorum influxus: vnde phantasia, memoria & intellectus causantur. Quādo cor, pulmo, hepar, vesicula fellea, splen, cerebrū, renes Planetæ nominantur, intelliguntur ipsorum Archæi, vt in Prodromo Physico abūde docui. Eclipsin Solis & Lunæ epilepsia explicat, ortum Solis, vigiliarum accessus; occasum Solis somni accessus demonstrat.

7. Stellæ fixæ in fixiorib. humani corporis partibus nimirū intra ossium, cartilaginum, ligamentorum, membranarum, arteriarum, venarū, neruorum substantiam sine notabili motu sedem sibi

constituunt, quia pertinaciter ijs affixæ adhærent, & sunt dictarum partium Archæi.

Etsi autem quædam ex dictis partib. cauæ sunt; vt spiritus à se diuersos in se vehant, vel aliquid crassius; tamen ipsarum natura intima fixioris essentię est, & astrorum fixorum domicilium. Sicut etiam singulæ stellę fixæ in cœlo propriis nominibus destituuntur: ita etiam Archæi fixiorũ humani corporis partium propria nomina non habent, nisi à partibus, quas inhabitant, eos denominare velis. Et fixis cœli stellis, quando inter se coordinantur, certæ quædam figuræ & signa constituũtur: simili modo ex ossium, cartilaginum & reliquarum fixarum partiũ in homine coordinatione dantur positiones certæ, secundum quas Planetæ microcosmici, vel bene, vel male operantur pro constellationis varietate.

8. Meteora hominis sunt flatus, qui vẽtos repræsentant. Et catarrhi, qui pluuiis similes sunt, & rori, si quando naturæ conueniunt: Si vero disconueniunt, pariunt diluuiũ & hydropem, aliosve morbos. Fulmini apoplexia & paralysis respondent.

Vt Solis beneficio vapores, tam humidi, quam sicci è terræ gremio in medium aerẽ eleuantur, & pro natura sua tam aerem, quam terram relabendo afficiũt: ita etiam in hominis corpore iam mitiores & benigni vapores eleuantur, & relabũtur coagulati: iam vehementiores & maligni pro ratione materiæ in inferioribus partibus existentis. Vnde ex benignis sanitas promouetur, ex malignis vero perturbatur & morbi oriuntur. In hanc

tem

rẽ sic philosophatur doctiss. Quercetanus tetrad: suæ p.51. Obseruandum est & notandũ, quotquot vapores, fumi, halitus, fuligines quotidie in corpore nostro generantur, & ex quibus euaporationum & exhalationum generibus tot ac tam varia, perinde ac in maiore mũdo, meteora in nobis, siue frigida, siue calida & ignea, humida vel sicca excitantur, succorum ac substantiarũ mercurialiũ sulphurearum & salinarum naturam redolere ac participare: à quibus etiam prodeunt & exhalant, vt subiectæ substantiæ similem esse defluxum oporteat: Modestiores enim, benigniores ac vtiliores vapores nũquam non à Mercuriis aut liquoribus bonis & laudabilibus proficiscuntur, vt à sanguine sincero, qui ab omni superfluo ac corrupto humore, crudo ac retorrido acri aut salso purus sit & defœcatus: benignoq; ac naturalis balnei nostri leni igne sit probe concoctus & dulcoratus. Atq; his aut huiusmodi dulcibus & benignis vaporib. vt & aliis optimi nutrimẽti, eiusdem naturalis caloris beneficio excitatis, perfusum & imbutũ cerebrum, nec non referti nerui: condensatis vtcunque in illis partibus eiusmodi vaporib. animales spiritus antea vigiles & mobiles, subsidere incipiunt, & quodãmodo aggrauati mẽbra antea labore agitata quiescere, & motũ ac sensum paulatim deponere, suaui sc. & placidissimo obrepente somno & quiete: dulcibus ẽt & gratissimis perfusa insomniis. At contra si vapores ex liquoribus mercurialib. iisq; incoctis, crudis aut malignis humorib. exhalauerint, inde molestior somnus & grauior futurus est, niuosis insomniis, glacialibus &

diluuia effigiantib. stipatus. Quæ quidẽ temperamento pituitoso & phlegmatico, ac mercurialib. humiditatibus referto propria sunt. Biliosorũ vero vapores, aut eorũ, qui calidiore sunt sanguine aut nitrosulphureo præditi, breuiores in cerebro somnos conciliabunt: quorũ somnia seu phantasmata ac euanida rerũ simulacra nihil prçter incẽdia, coruscationes, bella, furores repræsentãt. Sicut ẽt melãcholicorum habitus nihil nisi molestissimos somnos inducũt, & in somniis deserta, cœmiteria, sepulchra, pauores, terrores, suspiria, lacrymas & id genus alia exhibebunt. Atq; hi sunt vaporũ & exhalationũ effectus, qui pro varia hominũ natura & tẽperamentis varii ẽt produci solent. Qui vero vapores caloris excessu & vehemẽtia, ex sanguine aut vitiosis & excremẽtitiis, ac nõ naturalib. sed alienis humoribus procreãtur: ii nõ in cerebro tantũ, sed aliis ẽt partibus, longe alios effectus, sinistros nẽpe & morbificos proferunt: præsertim si diutius in corpore retineantur, & ab eo exhalare, resolui aut dissipari per meatus & occultos corporis ductus nequaquã possint. Ista de primis exhalationum generib. & differentiis, qui mercuriales sunt liquores in corpore humano dicta sunto: illi n. vapores primi omniũ expirant, vt in artificiosis destillationib. videre est. Hos sequãtur calidiores & licciores, ac spiritualiores fumi, seu aquç vitæ, ac benignioris, ac suauioris sulphuris sanguinis nostri naturã redolẽtes: quiq; per tẽperatum caloris gradũ è sanguine exhalãtes optimũ & gratissimũ spiritib. nostris alimentũ erogãt. Qui si ab extraneo & vehemẽtiore calore siue ex-

terno,

terno, vt à violentiore motu: siue interno, vtpote aliqua calidiore intemperie aut ardore febrili huiusmodi fumi pellãtur aut vrgeãtur: ii acriores redditi & aridiores, necnõ incendio cõcipiendo adaptati vigilias, deliria, & inquieta somnia inducũt: idq; iuxta eã naturã & qualitatem variã, quam ex diuersis calorũ gradib. ex variis hominũ temperamentis & humorũ proprietatib. possident: siue etiã mercuriales, siue sulphurei, siue tartarei ii sint fumi, qui euaporãt: horum n. alii acriores & mordicãtiores, alii minus, alii tenuiores & spirituosiores, alii crassiores & dẽsiores, qui iuxta variã illam suã conditionem varios affectus in corpore suscitant. Halitus aquosi & mercuriales dẽsiores sunt: & minus spirituosi fumis calidis & ventosis, ꝙ hi de sulphure viscoso & glutinoso sanguinis nostri magis participẽt: Qui aũt per secundũ caloris gradũ ex tẽperato & laudabili sanguine exeunt fumi aut halitus, ii quiddã cõmune & affine habent cũ subtili & vitali arteriarũ nostrarum sanguine. At si ex corrupto sanguine & calidiore exurgunt hi vapores: cũ plus quã par est, vrgeantur incẽdio, benigniores quidem & vtiliores halitus euanescunt: Alii (autẽ) nitrosulphureã & inflãmabilem naturã induentes, in cordis sinus delati, synochũ inualescentẽ aut decrescentẽ suscitant, prout eiusmodi halit⁹ minus vel magis vitiosus: aut velocioris vel tardioris fuerit resolutionis. At ꝙ ex humorib. excremẽtitiis exhalationes, vtpote ex fecib. & tartaro corporis nostri emergunt, & violẽtiore impetu extrudũtur, ꝓ natura sui generis diuersa, diuersas quoq; morborũ & symptomatũ species inducũt.

9. Mineralia vel cum toto humano genere, vel cum partibus ſingulorum hominum analogiam habent.

10. Cũ toto humano genere conferũtur metalla.

In ſcholis verorũ Philoſophorũ notum eſt, & extra controuerſiam poſitum, 1. quod metalla omnia vnius ſint originis & naturæ. 2. quod imperfecta adſpirẽt ad perfectionem auri, quod omniũ perfectiſſimũ eſſe perhibetur. 3. ꝙ ex metallis ipſis medicina eruatur, qua imperfecta in aurum facile tranſmutentur, & 4. quod eiuſmodi medicina lapis Philoſoph. appelletur. Vt autẽ harmonia, quæ intercedit metallis cum humano genere, euidentior & manifeſtior appareat, ſic eã explicabo: Sulphur Solis ſeu auri vbi vidit reliquorum metallorum impuritates, & ſcintillulam ſuæ naturæ iiſdẽ impuritatibus plane obtectam & obrutã, ac proinde euenire, vt imperfecta metalla facili corruptioni obnoxia eſſent, miſericordia motum eſt, & cum auro patre ſuo in deliberationẽ abiuit, vt in viam & modum, quo imperfectorum metallorũ impuritates extirparẽtur, eſſentiaq; aurea intus in metallis talib. occultata in lucem rediret, inquirerent. Tandem deliberatione habita decretum eſt, cõmode imperfectorum metallorũ exaltationẽ & tranſmutationem obtineri non poſſe, niſi ſulphur Solis deſcenderet, humiliaretur, & imperfecti alicuius corporis intimis ſinib. inſinuaretur, vt mortali iſto corpore indutũ pati, mori, reſurgere & ꝑpetua gloria cõdecorari poſſet, quo deinceps carne ſui glorificati corporis per proiectionẽ cõmunicata imperfecta corpora in verũ & probatiſ-

ſimum

ſimũ aurũ conuerterẽtur. Decreto hoc ab omniũ mineralium cœtu approbato & promulgato ſulphur auri ſe abiectiſſimi metalli veſte induit, & in matricẽ ſuam redit primã, è cuius ſinu in mineris terrę paulatiuo tẽpore, interueniente debita concoctione & digeſtione procreatũ iã olim fuerat: vbi primũ moritur, incineratur, & in nigrũ liuidũq; colorẽ mutatur, qui inſito ſulphure Mercurii extrinſecus conuenienter excitato tandẽ in album, citrinũ & rubicundiſſimum ſanguinẽ tranſplãtatur, quo cõſperſa reliqua metalla ex corruptionis carcere redimũtur, digna ſanitate cõtinua reddũtur, & in perfectiſſimũ aurũ transformãtur. Similiter ẽt Deus Pater vbi vidit humanũ genus ex regno cœleſti excluſum, & in tenebris ignorãtię dẽſiſſimis verſari, mortiq; ęternę appropinquare, miſericordia motus Filiũ ſuũ vnigenitũ in hunc mũdum miſit, qui in vtero V. Mariæ carnẽ aſſumpſit mortalem, vt in ea pateretur, moreretur & reſurgeret, & æternam gloriam indueret ad humanum genus, quod in ipſum crederet, à morte æterna redimendum & glorificandum. Huc refer illa Henrici Kunrathi: אדם μικρόκοσμον, ἀνδρόγυνον & formatione & natura καθολικὸν, perſona terrenum, ob peccata vilem atque immundum, flammeo δεκαλόγȣ contritionis piſtillo in glebam puluuream, conuerſionis ſale fœcundo viridantem, reuerberando exoluito. Ex puluere pœnitentia in ſacco & cineribus liquefacto, necnon digito gratiæ DEI, commoto, Aquam lacrymarum ardentium hylealem, regenerationis ſcaturiginem, igne crucis & tribulationum patienter

extrahito. Ex aqua nouæ obedientiæ in Spiritu S. Euangelico amoris diuini igne viuifico, in ieiunio pie digesta & sapienter dissoluta, *Spiritualis*, rite separãdo eliciatur Charitatis animatus igne serenæ fidei, aer: & derelicto malo, trireunitus, regenerãdo sublimetur Mentigneus, καθολικὸς אדם.

11. Cum partibus singulorum hominum conferuntur metalla, aurum, argentum, stannum, plũbum, ferrum, cuprum, Mercurius. Aurũ cordi, argentũ cerebro, stãnũ iecori, plumbũ spleni, ferrũ vesiculæ felleæ, cuprũ renib. & Mercurius seu argentũ viuum pulmoni respondet propter balsama insita.

Hæc enim si Philosophice ex iis eruta & preparata fuerint, faciunt ad confortationẽ partiũ, quibus respõdent. Quo respicientes Chymici in auro nobilissimã medicinã contineri iudicarũt, vtpote quæ nobilissimo hominis visceri corroborãdo sit destinata; Id ꝙ etiam ipsi Dogmatici non inficiabuntur, qui vsum auri crudi, necdum Philosophice resoluti in praxei sua valde commendant.

12. Cæterũ lapides repræsentant calculi & arenæ in vesica, renib. iecore & aliis partib. Sulphuris naturã adeps & pinguedo omnis: vt & excremẽta intestinorũ & auriũ abunde demõstrant: Salis naturã articuli exhibẽt in podagricis, caro & mẽbranæ in exulceratione, sanguis emissus, dũ gustatur.

13. Vegetabilium natura in homine conspicitur non tantum ex eo, quod veteribus homo inuersa planta dictus fuerit, sed etiam quod nulla herba

repe-

reperiatur, cuius non sit aliqua analogia cum humani corporis partibus, excrementis, & habitu.

Hinc videre licet, reperiri plantas figuris cordi, iecori, spleni, renibus, testiculis, calculis, &c. similes: vt hinc intelligamus partes cōfortari ab iis plātis, quæ cū iis sub eandē figurā cadunt, morbosq; extirpari ab iis plantis, in quib. symptomata morborū certa quadam forma repræsentētur. Eadem natura, idem spiritus vbiq; easdem figuras efficit ad similitudinis demonstrationem. Vide de huiusmodi signaturis mei Prodromi physici cap. 6.]

14. *Animalium naturam homo ita sibi inclusam gerit, vt in gestibus, habitu & aliis modis eam strenue imitetur.*

Hinc quidā reperiuntur homines fortes instar leonum: quidam rapaces instar accipitrum: quidā proximum suum labascentem videntes pro virili incumbūt, vt eum ad genua prolapsum plane detrudant, & opprimant. Habent hi naturam gallinarum, quæ morbo corripi aliam gallinā videntes in ipsam vbiq; inuolant, & mordendo magis magisq; opprimere solent. Sunt homines qui aliorū fortunæ inuident, & sic canū naturam sibi innatā esse testantur. De huiusmodi collatione potes etiā mei prodromi cap. 6. legere, & serio statuere, quod omnis bestię, cuius actionem & virtutes homo æmulatur, natura reuera homini insita sit. Cuiuscūque bestiæ essentia in homine dominatur, illa se primum & facile exerit, cæteris suppressis.

15. *Quod si autē homo vltra animaliū sortem se euehi patietur, & vitā viuet vere angelicā, nobis*

in S.S. manifestatam, angelis similis euadet, & testabitur etiam naturam supracœlestem verè angelicam animæ suæ inditam esse.

Huius vitæ imaginem perfectam Deus Pater nobis in filio suo Iesu Christo Deo vero & Redemptore totius humani generis ostendit, & viam ad perfectionem angelicam perueniendi mõstrauit. Plura & quidẽ angustiora hic ex singulari Dei gratia adducere possem de transfiguratione nostra, sed eorum, qui videri malunt quam esse sapientes, præiudicium non dignum arbitror, cui tantæ perlæ conspiciendæ exhibeantur. Veri Cabalistæ secretioribus suis discipulis talia cõcredere solent. Quod vulgo maximo cum applausu approbatur, minima Sapientiæ portio est. Præstantissima Naturę & Gratię mysteria paucissimis nota sunt: Et credat vniuersus mundus, quod nunquã manifesto stylo vllus Sophorum tanta secreta dicere, nedum adeo aperte reuelare audeat, vt à quolibet intelligi possint. Accidit quidẽ interdum, vt initiati, qui primum limen sapientiæ ex longinquo intuentur, summo gaudio ex eiusmodi cognitione perfundantur, ac aliquando ex improuiso erumpant, seq; sapientiæ omnes gradus transcendisse opinentur. Talis fuit Hẽricus Kunrathi, Med. V. D. & Theosophiæ initiatus: Talis fui aliquando & ego, vbi fundamentum veræ Sapientiæ primis, quod aiunt labris tantum gustaueram. Sed iidem coguntur tandem suum errorem agnoscere & confiteri, quando in vera humilitate continuis & ardentibus precibus ad Deum

sapien-

ſapientiæ ſincerioris ſtudium proſequuntur,& tã manu,quam mente plura myſteria naturæ explorarunt: Tum enim tacere & in ſuo ſinu gaudere addiſcunt.Imprudẽter non ſunt propalanda,quę Deus mundo occultata manere voluit. Prophetæ ſuis filiis tantum aperiunt myſteria, neq; citius q̃ diuinitus iuſſi fuerint vt ea reuelent. Cum hodie quilibet ſibi fingat ſapientiam,Sapientiæ vere diuinæ capax non erit. Sapientia vera intrat in eum hominem qui aliena Sapientia plane deſtituitur. Propria ſapientia obſtaculo eſt, ne homo credat ſapientiã Dei oblatam eſſe veram ſapientiã. Vende omnia quæ habes, & eme tibi agrum Sapiẽtiæ: tum ea potieris,& in ea vere apud te ſine vlla gloriatione triumphabis.Hodie ſapientiam quęrunt multi in aliorum ſcriptorum refutatione: At in refutatione tali non eſt.Permitte quempiam ſibi eſſe ſapientẽ,& tu in natura,in temetipſo,& in Deo quære ſapientiam per licitas vias:tum in ſapientię filium adoptaberis. Non omnia,quæ tibi vidẽtur abſurda, falſa,talia ſtatim ſunt: Tu forſan nõdum mentem ſapientis aſſecutus es: & eius ſcripta ſe tuæ cenſuræ ſubmitti non patiuntur. Non omnia quæ videntur talia,talia reuera ſunt. Fingunt alii ſibi principia,quæ veriſſima iudicant, ac proinde ex iis iudicium ſuum formãt. Sed ea ſæpe ſunt falſiſſima,vt ex examinatione conſiſtit. Igitur & iudicium tale ex iis principiis erit incõueniens. Natura non ad ingenium detorquenda, ſed ingenium ad naturam dirigendum,& in eius vero lumine informandum eſt.

CAPVT VIII.

De Harmonia macrocoſmi & perpetui Mobilis.

1. *HActenus Harmoniam terreſtrium inter ſe collatorum, terreſtrium & cœleſtium, macrocoſmi inferioris & ſuperioris, macrocoſmi & hominis pro ingenij modulo explicaui: ſupereſt harmonia, quæ eſt inter macrocoſmum & primum mobile.*

2. *Huiuſmodi autẽ harmoniæ cognitio conſiſtit potius in oculari demonſtratione, quam verboſa explicatione.*

3. *Conſulendi ergo & compellandi ſunt veri Philoſophi, qui manu ſua perpetuum mobile confecerunt, atq; non tantum in eius confectione mũdi creationem oſtendere, ſed etiam in eo confecto & elaborato curſum aſtrorum, Elementorum, & omnium naturã compendioſe monſtrare poterũt.*

4. *Nullus dubito, quin omnes ij, qui dignãtur tãti theſauri diuinitus hominib. conceſſi aſpectu, Philoſophiam verboſam & diſputatoriam ſint reiecturi, & aliter de veris Doctrinæ filiis iudicaturi.*

Ego admiror, & tamen nondum meis oculis illum minutũ video. Deum oro, vt in Philoſophorum, tam precioſam gazam poſſidentium notitiã me adducat. Deum oro & non hæſito. Deus adaugeat fidem. Amen.

Concluſio

Conclusio totius Operis.

NVnc, ô Lector, huic meo operi Physico ξὺν θεῷ finem impono. Tu vero, si cādidus es, ne impone finem lectioni & meditationi. Necessarium enim est, vt cōtradictiones frequenti meditatione inter se concilies, si me intelligere cupies. Non te absterreat à lectione, quod prima fronte paradoxa tibi in meis scriptis appareant. Considera ea probe & suspende iudicium. Vtilitatem re ipsa videbis. Opinionibus hominum, nō ipsi Naturæ mea paradoxa aduersantur. Si forsan quædā non intelligis, permitte me frui meo iudicio, & mea ne iudica. In Deum, in Naturā, & eius secretarios si quæ dicta à me sunt, dicta ne sunto. Liberum probo philosophandi genus. Si meos libros physicos probe perlegeris, & contenta in iis apud te aliquoties meditatus fueris, ad te hæc vtilitas, si non alia redundabit, vt facile & sine omni dubitatione intelligas, profundiorem etiam dari Philosophiam, quam eam, quæ publice in scholis legendo & disputādo docetur. In vltimo libro doceo Harmoniam: imperfecte quidē, quod fateor: sed ita tamen vt aliis occasionem exquisitius in eā inquirendi subministrem. Si Deo visum fuerit, meamq; operam gratam fore animaduertero, in pleniorem Harmoniæ tractationem serio, Deo iuuante, incumbam, & suo tempore vltimum librum auctiorem in lucem emittam. Deus interea ocium dabit vberius, quo ad Harmoniæ considerationem frui possim. Hoc tamen tibi certo persuade, in Harmoniæ meæ libello plura mysteria

Naturæ

Naturæ detegi, quam sub primum intuitum & lectionẽ credere queas. Philosophos veros testor. Sunt qui Harmoniã rerum promiserunt, eos admoneo, vt eam publici iuris faciant: inprimis vero rogo magnum illum Philosophum M. S. vt sui promissi memor harmonicam doctrinam edat, & mihi aliisue veræ doctrinæ filiis materiam meditandi vberiorem suggerat. Vale, Lector, & si quid ex meis Physicis discursibus didicisti, illud tibi habe, & tacere disce. Loquacitate & temeraria garrulitate mysteria profanantur. Si vis loqui & scribere de naturæ adytis, imitare in eo stylum verorum Philosophorum, vt vidẽtes ne videant, & intelligentes ne intelligant. Ne tamen ea pro mysteriis habe, quæ non sunt talia. Sophistæ pro more id habent, vt sua figmenta magni vendant, & sic eruditionis nomen apud alios aucupentur. Mysteria sunt reconditioris literaturę semina. Eaque partim de Chymiæ summo miraculo, partim de occultiori Theosophia agunt. Hæc ita tractabis, vt ad impiorum & indignorum manus ne deueniant. Cætera apertiori stylo explicabis. Iterum vale & vni Deo viue.

Vni Deo sit Sempiterna Laus & Gloria. Amen.

687

HERMETICÆ PHYSICÆ

APPENDICES DVÆ:

Quarum vna

PANSOPHIÆ FVNDAMENTVM:

Altera vero

PHILOSOPHIAM HERMETICAM DE LAPIDE PHILOSOPHORVM quatuor tractatibus,

Antehac editis, iam vero recognitis & auctis comprehensam proponit

Autore

HENRICO NOLLIO.

PRÆFATIO AD *Lectorem.*

QVÆ in ſequentibus tractatibus propono, affinitatem magnam habent cum iis, quæ in Phyſica mea doceo: Et multa in iis tractantur, quæ ex Phyſicis præceptis elucidari poterunt; vt & plurima in Phyſica occultãtur, ad quorum illuſtrationem via in appendicibus meis explicatur. Lege igitur & meditare, agnoſces facile quo in cardine Hermetis Sapientia verſetur. Vale & ama.

H. N.

AP-

APPENDIX I.

Exhibens

PANSOPHIÆ FVNDAMENTVM, THEOSOPHIÆ ET secretioris Philoſophiæ Studioſis monſtratum ab

HENRICO NOLLIO.

Admonitio.

HARMONIA rerum ſuperiorum & inferiorum ſi tibi, beneuole Lector nota fuerit, atque ex ea tam theoſophice, quam phyſice Panſophiæ (quæ eſt rerum ſuperiorum & inferiorum ex infallibili harmonia ſcientia) fundamentum oblatum intellexeris, ea quæ in Naturæ gremio inuoluta habentur, & quæ è Dei ſinu à Chriſto nobis proponuntur arcana, tibi vno intuitu pateſcent. Millies relege modo, & toties deuote meditare.

IN NOMINE IESV Amen.

QVicquid eſt in ordine Entium, aut ſummum eſt, aut infimum, aut intermedium.

Summum eſt, quod ita de luce participat, vt tenebræ actuales in ipſo reperiri & dari nequeant. *Infimum* eſt, quod ita de tenebris participat, vt nulla lucis portiuncula in ipſo ſe prodat, nec vnquam ſe in actum producere & exerere valeat. *Intermedium* eſt, quod de luce & tenebris vna participat: Vbi ſciendum eſt, inueniri Entia, alia quæ plus lucis quam tenebrarum, alia quæ plus lucis tenebrarum quam lucis poſſideant. Tenebrarum autem dominium cum ſit fons omnis inconſtantiæ & corruptionis, quemadmodum lux omnis conſtantiæ & perſeuerantiæ, neceſſario ſtatuendum eſt: 1. Ea Entia in quibus tenebræ dominium habent, corruptibilia eſſe & interire: ea vero in quibus lux tenebris dominatur, incorruptibilia eſſe, & æternum perſiſtere. 2. Lucem quando tenebris premitur & occultatur, non quieſcere: cum æquum ſit, vt id, quod in intermedia natura optimum eſt & tegitur, prodeat, & vinculis redimatur, & æternis lucidiſque ſubſtantiis adiungatur. 3. Id quod in Ente intermedio eſt lucidum, elici debere per aliud, quod ſit lucidius & potentius, vt hac ratione lux, quæ in tenebris occultata continetur, emicet, & æternis aliis rebus in perpetuum ſe deuinciat. 4. Lucem è tenebris non emergere, niſi tenebræ prius diſcu-

ris diſcutiantur: tenebras autem diſcuti non poſ-
ſe, niſi corpus tenebrarum plenum corrumpatur
& deſtruatur. Hinc omnis corruptionis ori-
go & ſcaturigo: omnis calamitatis fons &
fundus.

Ens ſummum eſt ſolus & vnicus ille Deus, qui
omnia verbo ſuo creauit, & Spiritu oris ſui ſa-
pienter diſpoſuit, vt inde in mundum anima,
vita, viror & vigor diminauerint. Hic Deus
cum ſit puriſſime lucidus, habitat in luce, ad
quam nihil niſi pure lucidum accedere & ap-
propinquare poteſt, vt vel hinc homo in car-
ne ſua, quatenus nondum glorificata nec in lu-
cis puræ naturam transformata eſt, nunquam
Deum ſit viſurus. Deus ſicuti lux eſt maxime
ſplendida, maxime pura, ita à mentibus tene-
brarum actiones deponentibus & reiicientibus,
atque ſe à mundo vere ſeparantibus, nec non
luce ſplendida ſe induentibus inſpici, cogno-
ſci & apprehendi poteſt. Felix ille homo, qui,
quoties voluerit, mentem ſuam è corporis erga-
ſtulo per fidem eleuare, ad thronum Dei luci-
dum intus in hominis centro (quod eſt τὸ κρυπ-
τὸν, ἐν ᾧ ὁ Πατὴρ βλέπει καὶ ἐστι. Matth. 6. 4. 6. 17.)
latitantem ſiſtere, ibique cum Deo & angelis
Sanctis colloqui, atque ab iis ineffabilia doce-
ri queat. Talis homo θεοδίδακτος eſt, & omnia,
quæ à Deo in nomine IESV Domini noſtri per
fidem petit, facile impetrat. Viuit hic homo in
mundo ita, vt mente ſua ſemper extra mundum
exſpatietur. Senſus ſuos ſopitos ſubiicit men-
ti, vt hæc ſola agat, atque à Spiritu Dei ad agen-

dum inflammetur. Videtur quidem mundo ſtultus & inſipiens: ſed ſapientes huius mundi ſapientia longe ſuperat: imo cœci & ſtulti ſunt, quibus homo diuinus videtur eſſe ſtultus. Quo quis magis indulget temporibus, eo remotior eſt à Dei gratia & luce: & cum lux illa omnium virium ſit ſcaturigo, eo minus aliquid homo præſtare poterit, quo longius à lucis fonte diſtat. Senſus in ſuo centro lucem mentis concluſam gerunt: Homo, qui ſenſus à circumferentia in centrum cogere & lucem incluſam ad circumferentiam producere didicit, eſt verus Cabaliſta & Theoſophice doctus. Tales ſunt Ecſtatici, qui, præmiſſis ad Deum verum precibus, & inſtante ad thronum Dei pulſatione, aſſiduaque ſecundum Chriſti verbum inſtituta veſtigatione, ſenſuum operationes occultare, & mentis operationes è tenebris eruere, atque per Spiritus diuini lucidiſſimam flammam illuminare optime nouerunt. Hi ſunt veri miniſtri Dei, qui etiam aliquando glorificationem aliqualem ſuæ naturæ hoc in mundo perſentiſcunt. Conſiderate Moſis faciem ſplendore fulgido maxime ex colloquio diuino illuſtratam. Exod. 34. Intuemini Chriſtum cuius veſtimenta Petro, Iacobo & Iohanni ſummo ſplendore & niuea albedine circumfuſa apparuerunt: Marc. 9. & habebitis adumbrationem glorificationis, quæ in hoc ſeculo ſanctis Dei ſeruis contingere ſolet. Si autem quæris, qua via eouſque exaltari poſſis, vt in colloquium Dei venias, facile tibi reſpondebunt S. litteræ, & ſuggerent, à Chriſto viam

eam ex abundanti esse monstratam. Si sermonem Christi seruas, in luce Deum apprehendes, & à Deo ita illuminaberis, vt mentem Deo firmiter vnitam habeas, vereque diuinus euadas. Quam perfectionem vbi nactus fueris, videbis Angelos Dei cœlo descendere, & in cœlum ascendere, atque hominum piorum conseruationibus summe delectari. Sermo Christi duo requirit, abnegationem mundi & nouam vitam. Abnegatione mundi voluptas circa temporalia propter regnum cœlorum reiicitur & contemnitur, ac proinde est prima ianua ad regnum cœlorum. Noua vita post abnegationem mundi pie secundum sermonem Christi viuitur, & in solo Deo omnis fiducia collocatur. Hæc est secunda ianua ad regnum cœlorum. Abnegatio mundi includit desertionem inferiorum: Noua vita apprehensionem superiorum. Hucusque qui in Spiritus S. schola ex Dei verbo manifestato peruenit & profecit, nihil non à Deo contendit & assequitur. Credenti omnia possibilia. Huiusmodi homo reuelationibus diuinis delectatur & fruitur, nec non in scientia & iustitia de die in diem incrementum capit. Qui iustus est, iustificetur adhuc. At ais, impossibile esse, vt ad legem Christi viuant, qui negotiis mundi implicantur. Bene ais & recte, si in curis mundanis nihil diuini concurrat: Mundo enim mori debes, vt Deo viuas: Mortuis mortuos sepeliendos relinque. Sic mundana tractaueris, vt ea nihil cures, neque in iis felicitatem tuam colloces. In solo Dei verbo ti-

ti tua quies esto: hoc noctes diesque meditator, vt ex eo Dei reddaris filius, vitam tuam iuxta verbum Dei instituendo. Ascendito non descendito: Supremo Enti intime adhærescito, ab infimo te longe separato, vt vere beatus sis & appelleris.

Ens infimum est Ens nigrius nigro, abyssus tenebrarum, Nihilo potius quam Enti propinquum, omnis imperfectionis radix, nihil lucis in se actu gerens: Cui quo aliquid vicinius & propius est, eo imperfectius, obscurius, tenebricosius & corruptibilius est. Deus vero qui & hoc obscurum Ens latere noluit, in formam liquidam, quam aquam appellant, illud constituit, & ei lucem permiscere voluit, vt per lucem id ex infimo statu in splendidiorem, eminentiorem, illustriorem & superiorem conditionem eueheret, & sic id, quod summe imperfectum fuit, perfectione quadam donaret. Deus vbi misericordia erga tenebrarum abiectionem ductus lucem abysso tenebrarum admiscuit, non statim luci dominium concessit, sed tenebris lucem inclusit, vsque dum verbo & Spiritu oris sui vires & admirandas operationes occultatæ lucis mouendo excitaret, atque ex Chao illo tenebricoso lucem inditam in se abscondente, mediante stupenda fermentatione, omnia alia intermedia Entia crearet. Vnde primum per verbum Dei ex Chao illo Elementa, & ex his Elementata, eaque superiora & inferiora, tam cœlestia & terrestria, quam supercœlestia prodierunt. Supercœlestium nomine veniunt

niunt Angeli, qui ſupra ſidera in cœlo Empyreo apud Deum viuunt, ibique Deo ita ſeruiunt, vt ſingulis momentis ſint parati ad facienda iuſſa Dei. Hiſce angelis redduntur ſimiles, quicunque diuinæ ſapientiæ pennis ſurſum eleuantur, atque in Deo luce ſumma perfectionem iſtam ſupranaturalem quærunt. In mortali homine radius diuinus latitat. Quem ſi verbo Dei in lucem produxerimus, carnemque noſtram, & eius actiones vere cum omnibus concupiſcentiis attritione & lacrumarum expreſſione crucifixerimus, radius ille in illuſtrem & ſplendidiſſimum Solem diuinæ virtutis pleniſſimum commutabitur, atque in Dei ſecretum habitaculum supercœleſti metamorphoſi transformabitur, vt inde non amplius nobis, ſed ſoli Deo deuote viuamus. Da Deus, qui hæc me ex ſingulari gratia, & lucis tuæ mirabili affluxu realique demonſtratione intelligere facis, vt ſcintilla mentis diuinæ mihi gratuito oblata & data in me in inexhauſtum lucis fontem excreſcat, & ego cum angelis tuis tua mirabilia conſiderando, tuaque iuſſa præſtando in te ſolo quietem animæ meæ inueniam, per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.

Amen.

HERMES LIBRO DE Vnitate Entis.

RIchte dich gantz vnnd gar zu dem das vber dir ist / erhebe die Flügel deines Verstandes zu dem Schein der Obern Substantz / so wirstu mit deinen Augen in vnnd außwendig anschauwen deren vnzahlbar vnnd hohe Schönheiten / vnnd ein ander Liecht / welches alle Liechter vbertrifft: Wirst dich verwundern / vnnd alle Werck der Welt nicht achten / auch bey dir in deinem hertzen für der rechten Zeit den Todt wüntschen vnnd erwehlen / deinen Leib casteyen vnd tödten: vber das aber wirstu deine Seele selbst verlaugnen vnnd hassen / den König aller Könige / vnnd Gott der Glori mit herrlichen schönen Lobgesängen preisen / vnnd das Wort des Vatters / welches vns so sehr geliebet / vnnd des Vatters Hertz ist / sollen wir von gantzem Hertzen vnnd Seele anbetten vnnd lieben / vns vber so grossem Schatz verwundern / jn glorificiren / daß wir entlich der gemeinschafft GOttes gewürdiget durch jhn mti gnaden erfüllet werden: Welchem sey lob vnd Ehr in ewigkeit zu ewigkeit.

AMEN.

APPENDIX

APPENDIX II.

Exhibens

HERMETICAM PHILOSOPHIAM DE LAPIDE PHILOſophorum, quatuor tractatibus, quorum

1. eſt VERVS HERMES.
2. PORTA HERMETICÆ SAPIENTIÆ.
3. SILENTIVM HERMETICVM.
4. AXIOMATA HERMETICA.

explicatam

Autore

HENRICO NOLLIO.

PHILOSOPHIÆ HERMETICÆ

Tractatus primus, qui est

VERVS HERMES.

Autore

HENRICO NOLLIO.

NEMO non hoc seculo, qui vel simplicem aquam, vel oleum è corpore extrahere nouit, non tantum haberi, sed etiam audire Hermeticus desiderat. Et Medici hodierni, qui Chymiæ beneficio remedium aliquod concinnare didicerunt, ab Hermete nomen mutuantur: idque eo fine, vt veris Philosophis verisque Medicis à vulgo annumerentur: Manifestum enim est, & vel vulgo notum, quod Hermes Philosophorum pater appelletur, veramque Sophiam, Deo inspirante, obtinuerit, atque ex ea summam totius mundi gloriam, vniuersam omnium rerum imperfectionem quandam habentium medicinam sibi comparauerit. Quis ergo non ex animo optet esse Hermetis verus & genuinus filius, atque eiusdem Sapientiæ particeps? Verum enimuero quemadmodum Consulis nomine non dignatur, qui nunquam consulatu functus est: ita quoque nunquam nomen sapientis Hermetis sibi sumat, qui sapientia Hermeticæ ne micam poßidet. Id quod ex animo pen-

sitans

ſitans hodiernorum ſophiſtarum arrogantiam, qua ſimiles viris antiquis, veræ ſapientiæ cultoribus videri quam eſſe malunt, agnoſco: Vnde in ſincerioris Philoſophiæ gratiam, atque in ſophiſticæ ambitionis refutationem hunc compendioſum tractatum conſcribere, atque Verum Hermetem inſcribere volui, vt candidus lector veros Hermeticos à pſeudo-Hermeticis & ſophiſtis diſcernere ſciat: Tempus enim eſt præſens, quo Philoſophia in vulgus nota atque cum ſophiſtica ſummum commercium habens repudietur, veraque ſapientia, quæ ab antiquis Sophis exculta, & ad nos propagata eſt, è tenebris ad lucem reducatur, atque ſophiſticæ altercationes ad autorem ſuum, Cimmeriaſque tenebras redeant, ne inpoſterum ſumptus & horæ in ſophiſticis ſcriptis inutiliter inſumantur. Vt vero hic tractatus certa & perſpicua tractetur methodo, docebo: 1. Quis HERMES Philoſophorum pater fuerit? 2. Quam doctrinam HERMES docuerit? 3. Quomodo propagata? 4. Qua occaſione à Sophiſtis defœdata fuerit? Et 5. qua ratione è tenebris vera HERMETIS Sophia ſit eruenda.

Deus ita gubernet & mentem & calamum meum, vt quicquid hiciam ſim in medium prolaturus, veræ Philoſophiæ filiis in ſummam cedat vtilitatem; ſophiſticæ vero amatoribus, atque indignis homuncionibus via & aditus ad penetralia ſolidæ noſtræ ſcientiæ præcludatur, ne margaritæ porcis obiectentur, & indigne conculcentur.

AMEN.

CAPVT I.

QVIS HERMES?

AB Hermete cum perplures Chymiſtæ nomen mutuentur, atque ingenue Hermeticos ſe appellitent, ante omnia neceſſarium eſt, vt, quis ille Hermes fuerit, à quo hoc tempore denominari ex animo cupiunt, edoceamus, atque probe diſcutiamus: Autore enim bene cognito, facilius inde ij, qui ſiue ſecundum rei veritatem, ſiue falſo nomen illud ſibi tribuant, innoteſcunt. HERMES ergo, de quo iam loquimur, fuit Rex Ægypti, dictus Triſmegiſtus ſeu Termaximus, quod omnium rerum hoc macrocoſmo contentarum, atque in tria regna, nimirum in minerale, vegetabile & animale diſtributarum perfectam & exquiſitam ſcientiam habuerit, atque vniuerſi huius theatri quintam eſſentiam omnium virium tam ſuperiorum, quam inferiorum receptaculum non tantum elaborauerit, ſed etiam ad poſteros ænigmatico & obſcuro ſtylo tranſtulerit. Tanti theſauri deſcriptionem in tabula Smaragdina in valle Ebron poſt diluuium inueniſſe, atque Dei inſtinctu & inſpiratione eius tabulæ genuinum ſenſum percepiſſe ille dicitur.

CAPVT

CAPVT II.

QVAM DOCTRINAM HERmes docuerit?

DOcuit ergo HERMES nullam aliam doctrinam, quam illam, quæ in tabula Smaragdina comprehensa est, atque vniuersi mundi compendium nobis ob oculos ponit.

TABVLA SMARAGDINA hæc est:

Verum, sine mendacio, certum & verissimum. Quod est inferius, est sicut quod est superius: & quod est superius, est sicut quod est inferius, ad perpetranda miracula rei vnius. Et sicut omnes res fuerunt ab vno, meditatione vnius: sic omnes res natæ fuerunt ab hac vna re adaptatione. Pater eius est Sol: mater eius est Luna. Portauit illud ventus in ventre suo. Nutrix eius terra est. Pater omnis telesmi totius mundi est hic. Vis eius integra est, si versa fuerit in terram. Separabis terram ab igni, subtile à spisso, suauiter, cum magno ingenio. Ascendit à terra in cœlum, iterumque descendit in terram, & recipit vim superiorum & inferiorum. Sic habes gloriam totius mundi. Ideo fugiet à te omnis obscuritas. Hic est totius fortitudinis fortitudo fortis, quia vincet omnem rem subtilem,

omnem-

omnemque solidam penetrabit. Sic mundus creatus est. Hinc erunt adaptationes mirabiles, quarum modus est hic. Itaque vocatus sum Hermes Trismegistus, habens tres partes Philosophiæ totius mundi. Completum est, quod dixi de operatione Solis.

Hæc tabula omnem sapientiam, quæ in lumine Naturæ sese offert conspiciendam, compendiose describit, atque insignes eius vires commendat, dum id, quod in ista tabula docetur, omnes virtutes, quas & superiora & inferiora corpora obtinent, possidere dicitur. Magna sane Philosophia, quæ tam eximium & preciosum thesaurum nobis pandit! Et nemo hominum vni nostro Deo sufficientes grates agere potis est, quod Hermetem Philosophorum omnium principem excitarit, permiseritque ab eodem sinceriorem Philosophiam ad posteros propagari. Nostrum est singulis horis Deum orare, vt in vere Hermeticæ Sophiæ penetralia introducamur, & genuini Hermetis filij reddamur.

Vt vero beneuolus lector & veritatis Sophicæ studiosus dilucidius sapientiam recensita tabula comprehensam percipiat, 1. Specialius thesaurum & mysterium sincerioris Philosophiæ tractabo. 2. Materiam eius more Philosophico explicabo: & 3. Modum arcani istius ex materia Philosophica conficiendi demonstrabo, vt vel hinc constet, eum non esse verum Hermeticum, qui ad istum modum veram materiam non tra-

ctet;

ctet. Vt igitur exordiar à primo capite, thesaurus & mysterium sincerioris Philosophiæ à veris sapientibus arcanum arcanorum & medicina medicinarum appellatur. Arcanum arcanorum vocatur, quod, cum macrocosmi totius vires in se tãquam in compendio complectatur, nullumque aliud arcanum ei respondeat, præ cæteris omnibus mysteriis celari, arcanumque manere debeat, ne ad indignos deueniat, atque in summum abusum, nimirum in damnum & pernitiem proximi, contemptumque Dei trahatur. Medicina medicinarum dicitur, quod omnium aliarum medicinarum virtutes & efficaciam in se quasi contractam possideat, omniumque imperfectionum, quibus tam mineralia & vegetabilia, quam animalia obnoxia sunt, curam & sublationem subministratione eminentiæ & substitutione perfectioris essentiæ vere sine omni difficultate instituat. Est vero hic thesaurus nihil aliud, quam Spiritus cœlestis à Sole & Luna, cæterisque astris ad nos demissus, atque in catholico Saturnio subiecto in summam medicinam excoctus, quo homo omnibus morbis eximitur, in sanitatis perpetuo statu vsque ad terminum vitæ diuinitus sibi præfixum conseruatur, ingenium eius acuitur, memoria adiuuatur, intellectus mirandum in modum illuminatur, metalla imperfecta in verum & non apparens aurum transmutantur, vegetabiliaque omnia ita reficiuntur, vt vires, vigorque ipsorum in summo gradu facile deprehendi possint. Cætera taceo, ne maleuolis & calumniatoribus ansam vituperandi & conuitandi præbeam.

1 *Thesaurus & mysterium Philos.* [illegible]

E Sole vero tanquam mare & patre, & Luna tanquam fœmina & matre ſumma illa medicina deſumitur, atque non niſi in Mercuriali ſubſtantia reperitur, ſecundum hunc verſiculum:

II. Materia lapidis.

Eſt in MERCVRIO, quicquid quærunt ſapientes.

Si per Mercurium ſolum perficere poteris magiſterium, ait ſubtiliſſimus Geber, eris precioſiſſimi operis indagator. Itaque quia ſolus Mercurius vera materia medicinæ eſt, materia illa erit vna. Et quia vna, multa ſimul ad ipſam medicinam non requiruntur. Vnde Philoſophi aiunt, artem ſuam in multitudine rerum non perfici.

III. Modus operandi in veram materiam.

Ex dicta autem materia medicinæ Hermeticæ conficiendæ modum Hermes noſter in ſua Tabula hiſce verbis exprimit: *Separabis terram ab igne, ſubtile à ſpiſſo, ſuauiter, cum magno ingenio.* Tria hic notabis. 1. Ignem Hermetis eſſe vnicum, quia operatio deſcribitur vna. 2. eſſe tenuem & lenem, quia ſeparatio terræ ab igne debet fieri ſuauiter cum magno ingenio. 3. ipſam operationem, quæ in ſeparatione terræ ab igne, ſubtilis à ſpiſſo conſiſtit: id quod fit continua irrigatione & aquæ affuſione. Quo enim ſæpius terræ aqua affunditur, eo magis ipſa terra attenuatur & ſubtiliatur, vſque dum anima Separata Corpori puro iterum iungatur, & infans Sophorum exinde prodierit. Vnde vt aſcendendo à terra in cœlum, & iterum deſcendendo in terram filius ſapientiæ primum à natura generatur: ita idem filius ſimili aſcenſu & de-

ſcenſu

ſcenſu in Philoſophico vaſe in ſolidam medicinam, reiectis vulgaribus Chymiæ operationibus, regeneratur. Sic tandem concludo.

Veri Hermetici veram Philoſophici myſterii materiam paulo ante deſcriptam ſciunt, nonniſi vnam agnoſcunt, atque modum in Hermetis tabula depictum & adumbratum in operando obſeruant.

Atqui vulgares Chymiſtæ nec ſciunt veram materiam, nec vnam ſed plures adhibent, nec modum operandi Hermeti obſeruatum ſectantur.

Ergo vulgares Chymiſtæ non ſunt veri Hermetici.

Propoſitio negari non poteſt: æquum enim eſt, vt, qui ab autore aliquo nomen ſibi ſumit, eiuſdem autoris inſtitutum ad amuſſim ſequatur. Aſſumptio tamdiu vera eſto, donec vulgares chymiſtæ demonſtrauerint, ſibi & veram materiam, modumque in illam operandi verum, perfectum & exquiſite notum eſſe. Pro me aſſumptum confirmat Michael Sendiuogius, qui tractatu ſuo primo in hæc verba loquitur. *Si hodie* „ *reuiuiſceret* ipſe Philoſophorum pater Hermes, „ & ſubtilis ingenij Geber, c[illegible] profundiſſimo „ Raimundo Lullio, non pro [illegible]iloſophis, ſed po- „ tius pro diſcipulis à noſtris [illegible]hymiſtis haberen- „ tur: Neſcirent tot hodie vſitatas deſtillationes „ tot circulationes, tot calcinationes, & tot alia „ innumerabilia opera Artiſtarum, quæ ex illo- „ rum ſcriptis huius ſeculi homines inuenerunt & „ excogitarunt. Vnicum tamen nobis deeſt, ſci- „

" re quod ipsi fecerunt, lapidem videlicet Philoso-
" phorum, seu tincturam physicam. Nos dum il-
" lam quærimus, *alia inuenimus*. Quæ cum ita sint,
ratum & firmum esto: Quicunque scit Herme-
tis magisterium, eiusque præparandi modum,
verus est Hermeticus: Qui nescit, & se tamen
Hermeticum κατ' ἐξοχὴν salutari cupit, quamuis
omnia alia olea, salia & aquas distillare nouit, il-
le est mendax & sophista.

CAPVT III.

QVOMODO HERMETIS DO-ctrina propagata fuerit?

DOctrina Hermetis cum tantum arcanum,
quo in vniuerso hoc mundo ex naturæ pro-
fundissimo penu non habetur maius & præstan-
tius, proponat, atque eius cognitione indignum
vulgus, quod plus mundi gloriam, quam suam
ipsius salutem & æternam felicitatem affectat, ad
abusum facile prolabatur; veri Philosophi vnani-
mi consensu id mysterium sibi solis concreditum
seruare, atque omnes indignos omni studio ab
eo procul arcere voluerunt. Audi subtilissi-
mum Raimundum Lullium, qui theor. test. cap.
6. sic ait: *Secretum teneas, quia totum fit arte & sci-
entia, & nulli dices: nisi velis maiestatem Philosopho-
rum & secreta eorum accusare, &c.* Quæ cum ita
sint, sinceriores Philosophi stylum suum in hunc
modum formarunt, vt à solis doctrinæ filiis ipso-
rum dicta apprehendantur & intelligantur, So-
phistis vero & indignis veræ sapientiæ nucleus

mane at

maneat abſconditus. Vnde iam ænigmatico & parabolico, iam plane alieno ſtylo ſapientes artem Hermetis conſcripſerunt & expoluerunt, vt nihil niſi inania figmenta Philoſophaſtris, ingentia vero myſteria veris Hermetis diſcipulis tribuiſſe videantur. Lapidem ſeu medicinam ſuam omnibus nominibus nominauerunt, quia omnium rerum virtutes in ſe continet. Ad literam ergo Philoſophici tractatus nec volunt, nec debent intelligi.

CAPVT IV.

QVOMODO ET QVA OCCAſione Hermetica Philoſophia defœdata fuerit?

MVndus cum diuitiis adeo indulgeat, vt noctesque diesque in corradendis pecuniis inſumat, atque per otium & negotium nihil niſi argentum meditetur, variæ technæ à plurimis hactenus inuentæ fuerunt, quibus alios circumueniant, diuitias vndecunque colligant, aliorumque loculos emungant. Verſutia hic opus eſt. Vnde inueniuntur, qui diuitibus, (cum hi, quo ditiores fuerint, eo ardentius ad auri ſui maiorem acceſſionem adſpirent) magnam auri copiam, & ſapientiſſimi opulentiſſimique Salomonis immenſos auri theſauros pollicentur, atq; ſe indubitatos auri cōficiendi prorſus tenere temere gloriātur. Auari iſti homines, qui Midæ ſimiliores quā Hermeti Philoſophorū patri haberi vo-

lunt, mox fidem adhibent, ſumptus ſubminiſtrant, ingentibus muneribus impoſtores afficiunt, atque auro inhiantes de die in diem Pluti acceſſum expectant. Sed omnis ſpes in nihilum tandem abit: Impoſtores cum dedecore vel aufugiunt, vel ſe quodammodo excuſant. Sunt & præterea alii, qui ex ſcriptis Sophorum litteraliter intellectis ſine naturæ veræ vera cognitione ad magiſterij Hermetici veritatem prouehi intendunt; Verum cum ad literam vbique Philoſophorum ſcripta intelligant, ad ſua ſophiſtica figmenta, quæ vel ipſi imaginati fuere, vel ab aliis accepere, ſenſum eorum detorqueant, nec Naturæ viam notam habeant, nunquam ipſorum conatus ad frugem peruenit, ſed in perpetuum quærentes nihil inueniunt, quod vel micam ſapientiæ Hermeticæ habeat. Si in opere ſuo colorem aliquem ſimilem colori alicui à Sophis depicto deprehenderint, lætantur, exultant & triumphant, & cogitantes, quod cuique corpori omnis generis colores inſint, atque ignis varij varia diſpoſitione è tenebris prolici queant. Inter iſtas vero lætitias proceſſus fingunt, eos dictis Sophorum palliant, atque caro precio vendunt, vt ſibi ad delicias mundi argentum concilient. Sophiſtæ hi ſunt, qui Hermeticæ arti ex eiuſmodi ſophiſticationibus & deceptionibus maculam affricant, contemptum afferunt, atque alios homines vel ipſius veritatis amantiſſimos in conſortium ſuum trahere, extremamque in perniciem intrudere pro more habent. Hiſce nebulonibus piorum aures non pateant: ſed ſe-

ſed ſerio cogitent, ſtudium Hermeticum verſa-
ri non primario circa auri elaborationem, ſed
circa medicinam, quæ non tantum auri, ſed et-
iam omnium aliorum tam ſuperiorum quam in-
feriorum corporum vires in ſe poſſideat. Tan-
tum de Hermeticæ doctrinæ conſpurcatione a-
liunde inuecta dixiſſe ſufficiat, & verum mane-
at, auri aucupio, ſophiſtarum fraude, litterali
dictorum Philoſophicorum ſenſu, proceſſibus
ſcriptis atque naturæ neglecta conſideratione
veram Hermetis artem defœdatam eſſe, atque in
odium & contemptum deueniſſe.

CAPVT V.

QVA RATIONE E TE-nebris vera Hermetis So-phia ſit eruenda.

MAGNA ſane ſapientia eſt, quam Hermes Dei inſpiratione ſibi acquiſiuit, & quanto maior & præſtantior eſt, tanto maiorem diligentiam ei comparandæ quiſque hominum adhibere cupiat: Æquum enim eſt, vt, quod omnium hominum vtilitati inſeruire poteſt, omni ſtudio quæratur & veſtigetur. Verum cum Philoſophi artem Hermetis ſtudio ex Dei indultu obſcure tractarint, eam ſolis doctrinæ filiis ſcripſerint, atque Sophiſtæ ſuis fraudulentis proceſſibus magis magiſque obfuſcarint, in rationem, qua è tenebris ars illa diuina eruatur, quiſ-

que veritatis amans inquirere studeat. Ego hac vice iis, qui ex intimis cordis visceribus & non ex ficto animo ad sinceriorem Philosophiam adspirant, viam certissimam, qua è tenebris in lucem ars Hermetis statuatur, ex Philosophorum vnanimi consensu & ipso Naturæ lumine explicabo. Moneo itaque primum, vt porta mea Hermeticæ sapientiæ diligentissime legatur, & ad eius monita artis Philosophicæ studiosus omnes suas cogitationes & operationes dirigat. Non vero arbitrator, sibi viam ad arcanum arcanorum ex porta mea patere posse, nisi virtutibus iam recensendis sit præditus.

Qui ergo Philosophici mysterij ab Hermete Philosophorum patre per tabulam Smaragdinam ad nos tanquam ad genuinos hæredes propagati scientiam ex animo consequi desiderat, ille

1. *Deum timeto & se humiliato.*

Initium sapientiæ est timor Domini, ait Syracides. Eum, inquit Hermes lib. de compositione, qui in hanc artem & scientiam introduci vult, oportet arrogantiæ vitium à se repellere, & pium esse & probum, ac profundæ rationis, hominibus humanum, & sereni vultus ac hilarem, Deumque ante omnia timere.

2. *Esto sufficienter locuples.*

Id est, tantas habeto diuitias, quantæ sumptibus in magisterio collocandis, & sustentatione vitæ suæ, dum operatur, sufficiunt: Cum enim sumptus nostro operi impenduntur, im-

possibile

possibile est, ex Aristotelis sententia, indigentem philosophari.

3. *Beneficus & largus.*

Itaque nec auarus, nec vsurarius, nec monetæ renouator, nec mercator esto. Atque hinc Lull. cap. 29. theor. test. ait, illud secretum non manifestari, nisi Philosophis, & Philosophiæ veræ filiis, qui sunt indagatores & amatores eius, & non sophistis, plenis mendaciis, nec auaris, nec amatoribus mundanis, sicuti sunt vsurarii, mercatores & renouatores monetæ, cambiatores & congregatores thesaurorum, condemnatis, & per Diabolum incantatis, qui nolunt laborare, nec inquirere nisi in res palbabiles.

4. *Mitis, seu humanus.*

Teste Hermete citato loco.

5. *Sobrius, non gulæ deditus.*

Atque hinc facile intelligis, quam procul à nostra arte absint, qui dum aliis aurum cudere moliuntur, noctesque diesque potationibus continuis indulgent, & ebrietatem studio sectantur.

6. *Firmus in proposito & constans.*

Rosarius phil. pag. 206.

Vnius esto voluntatis in opere naturæ, nec modo hoc, modo illud attentare præsumas: quia in rerum multitudine ars nostra non perficitur.

Lull. lib. de animæ transmutatione.

Non fatigeris, nec ab opere cesses, & inuenies quod optas.

Michael Sendiuogius tract. 2.

Scrutatorem Naturæ oportet eſſe veracem, ſimplicem, patientem, *conſtantem, vnicæ ſaltem rei* animam applicantem.

7. Patiens.

Id eſt: moram, quæ in noſtro magiſterio eſt maxima, non ægre ferto.

Thomas Aquinas c. 2.

Qui patientiam non habet, ab operatione manum ſuſpendat.

Moſeus in Turba.

Niſi patientiam habeatis, errabitis in regimine, & corpus corrumpetis.

Zenon in Turba.

Qui prolixitatem decoctionis & compoſitionis patienter fert, lucrum accipit.

Bacaſer in Turba.

Qui patiens eſt in regimine, ingredietur artem.

Lull. c 19. theor. teſt.

Intellige, quod omnis mora, nec non tarditas in hac arte electæ ſunt operando patienter; nec ſine patientia iter arripias: cum tibi contigerit ſtudio cognoſcere multa, patientiam retine, ſemper operando directe, & ſic Philoſophiam habebis habituatam. Operi patientia datur: Patientia enim morum ſemper eſt maxima in noſtro magiſterio.

8. Taciturnus.

Ea enim quæ ex ſincera Philoſophia addiſcit, & indu-

& indubitata experientia vera esse deprehendit, in vulgus non spargito, nē porcis margaritas obiicere videatur, & per abusum arcanorum pereat. Confer c. 1. libri Thomæ Aquinatis ad Rainaldum.

Augurell. 2. chrysopoeiæ.

Illud sæpe etiam inprimis iterumque mouebo,
Ne, si rara tibi contingat gratia cœlo,
(Namque aliunde sibi nemo sperauerit) vlli
Hanc vix insinues charo fidoue sodali,
Nedum aliis referes: ea ne te noscere iactes,
Quæ scieris: verum secreto in pectore seruans
Tecum habita, & tecum tantum ipsa arcana reuolue.
Nam suspecta probis, ars ipsa inuisaque multis
Inuisos etiam cultores efficit artis.

CONSECTARIVM.

Ac proinde ne disputato, nec altercator.

Hoc nostro seculo, & ante in scholis publicis sapientiam veram altercando & disputando assequi nemo non in animum inducit suum. Et qui à studiosorum & literatorum vulgo commendari laudarique desiderat, animum totum vel ad refutationem aliorum scriptorum appellit, vel nouas controuersias mouet. Verum vt in sapientia vulgari, quæ nihil arcani in se complectitur, illud studium merito probatur, cum indignis philosophastris quiete animi, quæ in solida naturæ cognitione consistit, frui haud liceat: Sic sincerior Philosophia econtra quie-

te animi delectatur, dum omnem dubitationem circa arcana naturæ excludit, atque de iis cum nullo hominum confert, ne mutua ex disceptatione forte fortuito summum Philosophiæ arcanum indigno alicui innotescat. Id cuius reuelationem Deus sibi soli reseruat, nemo manifestato.

9. Ingeniosus.

Id est: Non esto ingenio stupido, sed sagaci & subtili. Videndum tamen, ne sit nimium subtilis, qui præ nimia sua subtilitate dictis Sophorum & ipsi naturæ nouitatem quandam inuehat, sensum afferat, non exinde efferat, atque naturam potius ad suæ rationis cogitata, quam hæc ad illam metiatur: Siquidem inde naturæ simplicitas peruertitur, & ad intima veræ sapientiæ penetralia accessus impeditur. Natura vt simplex est: ita indagatorem simplicem non nimis subtilem requirit.

10. Metallorum originem, generationem, differentias, amicitias & inimicitias perfecte scito.

Si nostrum consilium, ait Sendiuogius pagin. 49. de Sulph. vis sequi, consulimus, vt antequam ad hanc artem accedas, inprimis discas compescere linguam, & naturam minerarum & metallorum inquiras. Geber ab initio suæ summæ præcipit, vt à practica operis Philosophici abstineant, qui vera fundamenta materiarum ac minerarum ignorant.

Quare veri Philosophi studiose filios suos ad inqui-

inquisitionem metallorum ipsorumque generationis vbique adhortantur.

II. *Pseudochymicos & sophistas vitato.*

Qui, vt verbis Rosarij Philosophorum vtar, decepti ingenii sui tarditate, & ad inopiam deducti alios etiam tentant seducere, & ad miseriam compellere. Hinc ita Treuisanus: Fugite sophisticationes Alchymistarum nequam, & quoscunque alios, qui fidem istis adhibent: nam si quid boni vos lectio librorum docuit, falsis iuramentis & assertionibus adimere conantur. At ais: te ex animo velle fugere sophistas, si nosses; & cum non noueris, te non posse eos vitare. Vt igitur conqueri desinas, atque ex suis signis sophistas dignoscas, characteres eorum nouem propositionibus describam.

I.

Sophistæ vulgaribus operationibus, calcinationibus, solutionibus, congelationibus, &c. insudant.

Vnde huiusmodi operationes Treuisanus appellat deceptiones: vt vero intelligas, quantum sit discriminis inter nostras & vulgares operationes, attende ad ea, quæ iam sum dicturus: Vulgo calcinant, sed sine corporis multiplicatione, potius cum diminutione; Philosophi calcinant cum corporis multiplicatione: Vide Quercetan. resp. ad Aubertum p. 66. Vulgo calcinant igni comburenti: Philosophi aqua: Vulgo soluunt, & solutione facta separant menstruum: Philosophi soluunt ita vt soluens & solutum in vna homogenea essentia permaneat:

Treuis.

Treuis. in epistol. ad Thomam de Bononia. Vulgo solutio & congelatio diuersis fiunt temporibus & horis: Philosophi dum soluunt, simul congelant: vide Lud. Puer. mihi pag. 198. Præterea vulgus corpora liquefacit per ignem comburentem: Philosophi per aquam: vnde dicitur: Liquefacite corpora liquefactione non vulgari, sed nostra, quæ est cum aqua. Vide Auror. consurg. c. 27. & Rosar. Phil. mihi p. 333.

II.

In illo laborant, quod in se tincturam Philosophis notam non habet.

Stultis sunt stultiores, ait Senior, qui præparant illud, quod in se tincturam non habet. Omnia alia despicias, ait autor Rosar. Philosoph. p. 302. quibus non est naturaliter virtus tingendi; cum in ipsis nullus sit fructus, sed solum perditio rerum & stridor dentium.

III.

Variis in vasis suas materias coquunt.

Operantum, inquit Dionysius Zacharias Gallus, hac tempestate pars maxima errorem suum hoc ipso fateri cogitur, cum nemo non ipsorum tres vel quatuor furnos habeat, & nonnulli decem vel duodecim; hunc ad calcinandum, illum ad soluendum, alium ad sublimandum, & innumera vasa, quibus vtuntur: verum enim vero ij in extremum operarentur, priusquam hac via ad perfectionem peruenirent, nisi suas operationes corrigerent.

IV. In-

IV.

Ingentes ſumptus ad magiſterium requirunt.

Id quod Reges, Principes, Comites & nobiles viri, qui eos alunt, vbertim teſtari poſſunt. Sed multæ expenſæ non ſunt noſtro magiſterio conficiundo neceſſariæ; quia vna materia, vnum vas, & vna ſola coctio ad lapidis creationem requiritur. Vili precio, ait ſubtiliſſimus Geber, ad complementum peruenies.

V.

Proceſſus habent ſcriptos, ſecundum quos operantur.

At ars noſtra nullo continuo proceſſu ad litteram intellecto continetur: Philoſophi veri adeo hanc noſtram ſcientiam ænigmatibus, parabolis & figuris occultauerunt, vt impoſſibile ſit ſola librorum lectione ad cognitionem huius artis peruenire. Dionyſ. Zachar. Gallus. Impoſſibile eſt (ſic diſponente diuino conſilio) reperiri omnia ex ordine ſcripta, quæ ad hanc artem ſunt neceſſaria. Idem in præfat.

VI.

Vltro ſua officia magnatibus deferunt, atque iis artem auri conficiundi pollicentur.

Magnates vel ad ſuperbiam, vel ad mundi delicias, vel ad tyrannidem diuitias expetunt, ac proinde iis, qui ſe auri conficiendi rationem tenere gloriantur, faciles præbent aures: non co-

gitan-

gitantes, quod auri ſtudium à Philoſophis non primario, ſed ſecũdario ſpectetur. Aurum primò non intendit, qui omnium rerum, non ſolum metallorum, ſed etiam vegetabilium & animalium vitia imperfectioneſque vno Catholico remedio ex debito corpore extracto auferre, & in perfectiones transplantare ſibi proponit. Si metallorum perfectionem ſolam non quærunt Philoſophi, quo fine opus eſt vt in metallico corpore omnium rerum ſupplementum & inſtaurationem quæramus. Tinctura auri cum certum & determinatum rerum ſublunarium genus ſit, catholicum remedium eſſe nequit: ac proinde qui vniuerſalem affectant medicinam, tincturam auri per ſe non appetunt: Secus qui faciunt, ſophiſtæ ſunt, & nunquam noſtro magiſterio dignabuntur. Quia autem magnates ſunt ſitientiſſimi auri & pecuniæ, ſophiſtas auri tincturam primario intendentes ad ſe vocant, vel quando ſuam operam deferunt, deuinciunt, vt breui magnam argenti copiam ipſorum auxilio corradant. Verum vt ſtultum eſt hoc magnatum propoſitum: ita nunquam aliquid aliud, quàm ſummam argenti iacturam inde reportant. Suſpectus omnis, ait Thomas Aquinas, in hac arte ſeruiens regibus & prælatis.

VII.

Aſſeuerant ſe ſæpius feciſſe, ſed tum non habuiſſe neceſſaria. Treuiſ.

VIII.

Se continuò maxima cum diligentia per multos an-

tos annos ad fornaces ſuas adſediſſe; & ſine intermiſſione operatos fuiſſe prædicant.

Hoc eo fine faciunt, vt aliquid arcani ex tanto labore didiciſſe videantur, & apud incautos facilius ſe inſinuent.

IX.

Ex lumine naturæ rationem ſui operis exponere neſciunt: ſed ſine rationibus ſuam ſcientiam veram eſſe garriunt, adduntque ſæpe, ſe arcanorum fuiſſe participes redditos à docto quodam viro, quem fingunt, vt alterius eruditione fraudes & ſophiſmata ſua pallient.

Non enim ſunt Philoſophi, nec guttulam de fonte naturæ guſtauerunt: ac proinde ſatis mirari non poſſum, quod magni viri ab eiuſmodi impoſtoribus ſibi imponi patiantur, non reputantes, ſine artibus præclaris & liberalibus nullam myſteriorum perfectam cognitionem vnquam eſſe acquirendam. Quicunque, ait Treuiſanus, radices minerarum & ſimplices & compoſitas ignorat, principia naturæ ignorat: Ergo & artis: & per conſequens erit ſophiſta potius quam Philoſophus.

CONCLVSIO.

Quod ſi, ſuauiſſime lector, hunc meum tractatum, quem VERVM HERMETEM inſcribo, diligẽti lectione percurreris, non tantum ex eo abunde perci-

de percipies, hodiernos Chymistas non esse veros Hermeticos, imo potius sophistas, qui sanam nostram Philosophiam suis falsis receptiunculis obscurent, deprauent, atque cum arcanum Hermetis assequi nequeant, quascunque Chymicas operationes Hermeti adscribant, ne ab Hermetis studio alieni videantur: sed etiam via, qua ad secretioris Philosophiæ magisterium promoueri possis, tibi profunde rem pensitanti, & sedulo inquirenti demonstrabitur. Interim vale diu in Deo, & filio eius Iesu Christo.

DEO VNI, ET FILIO EIVS Iesu Christo sit laus & gloria in æternum, Amen.

PHILO-

PHILOSOPHIÆ HERMETICÆ

Tractatus ſecundus, qui eſt

PORTA HERMETICÆ SAPIENTÆ.

Cum quinque Clauibus appropieatis.

Autore

HENRICO NOLLIO.

PRÆFATIO.

HVNC tractatum, *beneuole Lector, pro tam ſapientiæ Hermeticæ inſcribo, quo nemo ad arcanum Hermetis peruenire poteſt, niſi clauibus à me hic propoſitis ad reſerationem portæ vtatur* Eſt vero porta ſapientiæ noſtræ *nihil aliud, quam* naturæ inuolucrũ, quo macrocoſmi filius, filius Solis & Lunæ, lapis Philoſophorum alias dictus, in abſtruſo Saturni Philoſophi regno latet. *Qui ſi in lucem ſiſtitur, atq; è naturæ tenebricoſo corpore eruitur in nobiliſsimam omnium abit medicinam. Si tu ſincere Lector, myſterium illud omnium præſtantiſsimum, & miraculum naturæ vere admirandum ex ſincerioris Philoſophiæ arce reportare in animo habes, per genuinam portam ingredere, atq; ad eius apertionem proxime enarrandas claues adhibe. Claues vero enumero quinque:* Quarum prima eſt; Inuoca-

tio Numinis diuini. 2. Meditatio. 3. Viua institutio. 4. Lectio. & 5. Operatio. *De singulis ordine tractabo.*

CAPVT I.
DE INVOCATIONE NVminis diuini.

1 T*V, qui ad Philosophorum artem adspiras,* (a) *sine intermissione* (b) *in fide*, (c) *nihil hæsitans*, (d) *Deum* (e) *orato, vt eius auxilio ad arcanum arcanorum peruenias.*

(*a*) Sine intermissione oportet orare, & non defatigari. Luc. 18. 1. (*b*) Omnia quæcunque petieritis in precatione, credentes, accipietis. Matt. 21. v. 22. Marc. 11. 24. (*c*) Si cui vestrum deest sapientia, à Deo dante omnibus simpliciter nec exprobrante postulet, ac dabitur ei: postulet vero cum fiducia, nihil hæsitans: Nam qui hæsitat, fluctui maris, qui ventis agitur & impetu rapitur, similis est: neque existimet homo, se quicquam accepturum à Domino. Iac. 1. 5. 6. (*d*) Omne enim donum perfectum è supernis est, descendens à Patre luminum. Iac. 1. 17. (*e*) Quisquis enim petit, accipit, & quicunque quærit, inuenit, & pulsanti aperietur. Matth. 7. 8. Itaque cum hæc pura & diuina scientia, teste Morieno & omnibus Philosophis, sit donum altissimi, qui eam suis cõmendat, nemo (ait Dionysius Zacharias Gallus in præfatione) per se ipsum absque diuina inspiratione comprehendere atque intelligere potest *opus diuinum*, etsi doctissimus alioqui Philosophus

existat:

existat: nec decet, inquit Morienus, quenquam se ab hoc magisterio retrahere, sed suam fidem & spem in altissimo firmiter configere, illumq; assidue orare, vt diuinũ & mirabile opus efficiat. Vnde Sendiu. de sulph. p. 53. Tu quicunq; cupis ad hanc S. scientiã accedere, pone inprimis spem integrã in Deo Creatore tuo, illumq; precib. fatiga, & crede firmiter te ab illo non derelinquendum: quoniam si Deus cor tuum candidum & spem integram in se positam cognouerit, facile dabit medium. Initiũ sapiẽtiæ est timor Domini, ora nihilominus & labora. Melius est, Sendiu. iudicante, ab ipso Naturæ magistro, quã à discipulis discere.

Basilius Valent. mihi p. 2.

Ich sage dir in lauter Warheit/daß/so du vnsern grossen vhralten Stein machen wilst / so folge meiner Lehre / vnnd bitte für allen dingen deinen Gott/ den Schöpffer aller Creaturen / daß er dir darzu Segen vnd gedeyen geben wolle.

2. Deo ex toto animo in precibus voueto, te per Philosophorum arcanum Ecclesiæ, pauperibus, omnibusq; piis, qui tuum poscũt auxiliũ, adfuturũ.

Alio profecto fine ne quærito Hermetis magisterium: si secus feceris, non acquires. Vnde & omnes ij, qui eam ob causam Chymiam Hermeticam tractant, vt mundanas diuitias sibi comparent, splendide & magnifice inde viuant, atq; tyrannidem suam, quam sub corde tectam gerunt, magis magisque exercere valeant, nunquam adepturi sunt, quamuis in mille annos vestigent.

Basil. Valent. mihi p. 3.

Gedencke/wenn du zu ehren gesetzt wirst/daß du

dem armen vnd dürfftigen darbietest/jn auß Elend zu erretten/vnnd mit deiner hülfflichen Hand zuerfrewen/auff daß du desto mehr Segen vom Herrn empfangest/vnd einen Stuel im Himmel durch bestetigung deines glaubens vberkommen mögest.

CAPVT II.

DE MEDITATIONE.

1 *Antequam ad opus te accingas, imaginare diligenter quid quæras, & quis sit intentionis tuæ scopus & finis.* Sendiug.

Lull. c. 24. theor. test.

Antequam aliquid facias, vide quid velis facere, & sapienter operare.

Et c. 31. eiusdem libri.

Debes præmeditari, fili, cui rei debeas manum apponere ad operandum.

2. *Diligenter* (a) *naturam rimator, &* (b) *dicta Philosophorum probe meditator.*

(*a*) Sine lumine enim & cognitione naturæ impossibile est hanc assequi artem, nisi singulari reuelatione alicui contingat, vel per secretam amici demonstrationem: Sendiuogius. Frustra ergo, vt ait idem in Epilogo, laborat ille, qui sine naturæ cognitione manus ad labores porrigit. Idem in præfat. ad Lect. tract. de sulph. si, quomodo natura operetur, maturo iudicio considerares, non opus haberes tot voluminibus Philosophorum.

(b) *Lull. c. 29. Theor. test.*

Nota doctrinas nostras, & glossa fortiter per multas considerationes & reiterationis speculationes, si desideras nos intelligere.

Morienus.

Si quis Philoſophorum dicta inuenerit, in illis diligenter ſtudeat, donec ea recto modo intelligat: cum diuturnitate enim meditationis immenſæ ſcientiarum arcanum & incomparabilem theſaurum inuenit.

CONSECTARIVM.

Itaque ad praxin ne accedito, niſi in theoria diligenter verſatus fueris.

Oportet enim, vt in hoc ſtudio doctrina experimentum præcedat.

Lull. c. 53. theor. teſt. ſub finem.

Niſi per theoriam naturas intelligas, nullo tempore per practicam opus tuum corrigere ſcies: ſed potius in errorem cades.

Treuiſanus ad Thomam de Bononia.

Errare contingit ad opus accedere volentes omiſſo & neglecto mentalis practicæ iudicio, quam theorica in animo operatur, priuſquam ad opus conficiendum operationes accedant.

Razes.

Non poteſt facile eius in praxei manus inclareſcere, niſi cuius mens in theorica prius maceretur: ille enim ad operationes ſecurus accedit, cuius in mente plures operationum imagines reſultant. Confer & Arnold. præt. in Roſ.

Lull. lib. Vademecum.

Ars noſtra ſine philoſophia nec doceri, nec poſſideri debet.

Paracelſus lib. vexat. p. 932.

Wer baß dichtet/der trifft auch baß die Kunſt/

vnd findet die Warheit. Id est: Qui rem acutius perpendit, veritatem attingit.

Idem lib. de imag. c. 12.

Einer der da speculiret / vnd hat deren Dingen einen Verstandt / darinnen er speculiret / läst er nicht davon ab / vnd jm ernstlich angelegen seyn / so erfindet er in solcher speculation die Practick. Id est: Qui speculatur, & res, quas speculatur, intelligit, si non desinat, sed sollicite rem curæ cordique habeat, per speculationem talem practicam inuenit.

3. *Diligenter considerato, num propositum tuum cum natura concordet, an sit possibile: ab exemplis discito apparentibus, ex quibus rebus quid fiat: quomodo & in quali vase natura operetur.* Sendiuog. quem alias soleo anonymum Leschum appellare.

CAPVT III.

DE VIVA INSTITVTIONE.

ESSET sane hæc clauis omnium tutissima, & certissima: sed cum ea pauci ob artis summæ summam eminentiam & seriam Philosophorum prohibitionem potiri queant, non possum aliquid de hac claue proponere. Qui possidet hanc diuinam scientiam, eam nemini facile aperit: Qui vero non habet, docere nequit. Quod sane mouere debet magnates, ne credant iis, qui se exactissime artem tenere gloriantur, & cum magnates huius seculi Hermetis arcanum propter abu-

um ad pompam & tyrannidem appetant, fere omnes indigni Dei iudicio habentur: Et si quis huiusmodi viris se aperiret, magisteriumque demonstraret, sibi periculum fabricaret: id quod ex Sendiuogij Epilogo luculenter constat, vbi sic ait: *Non dubito multos bonæ* conscientiæ & voluntatis homines illud donum Dei clanculum possidere: Hi meo moniti exemplo, & meis periculis cautiores & prouidentiores facti Harpocratis sibi commendatum habeant silentium: Quotiescunque enim me magnatibus detegere volui, semper aut in damnum aut *in periculum mihi cessit.* Quare præceptum Trismegisti magnifaciendum & studiose obseruandum esse arbitror, vbi ait: μηδενὶ ὦ τέκνον ἐκφαίνων τῆς παλιγγενεσίας παράδοσιν: idest, nemini, ô fili, aperias regenerationis doctrinam.

CAPVT IV.

DE LECTIONE.

I Diligenter verorum Philosophorum libros legito, & lectione assidua id, quod legisti, repetito.

Basilius Valentinus mihi p. 2.

Verachte mein Freund auch nicht / noch verschmehe die warhafftige Schrifften deren die den Stein für vns gehabt haben: Denn durch die offenbahrung Gottes hab ichs von jhnen / vnnd solch lesen muß vielfältig vnd offter geschehen / damit der Grund nicht vergessen werde / vnd die Warheit wie ein Liecht verlesche.

Theophilus in Turba.

Nemo nouit artem numi & auri arcanum, nisi qui Philosophiæ libros diligenti & assidua lectione perlegerit.

Dionys. Zach. Gall.

Qui ad veri lapidis cognitionem prouehi desiderant, constanter & patienter prius legere & intelligere bonos autores discant, quam operi manum admoueant, intellectum à Deo precibus impetrantes.

Idem in præfat.

Quicunque desidiosus erit & oscitans in nostrorum lectura librorum, ineptus etiam erit ad præparandas materias, quandoquidem vnus alio declaratur, tum quod in vno fortasse requiritur, suppletur in alio.

Treuisan præfat. in Alchym.

Te primo intuitu dicta nostra intellecturum ne arbitrator: vix enim decima lectionis repetitio ne sensum eorum apprehendes. Quo sæpius lectionem repetes, eo exquisitius vim dictorum intelliges.

CAVTELA.

Cauebis, ne pro verorum Philosophorum libris impostorum scripta & recepta legas.

Hæc enim omnia fallunt, & à veritate longe abducunt.

Corrector fatuor. præfat.

Omnes huius artis apicem diligentes studiis conentur insistere, & ex libris haurire veritatem, & non ex mendosis neque ex fabulosis.

Treui-

Treuiſanus.

Qui artem veram aſſequi cupit, verſator cum ſapientibus, h.e. eorum & non impoſtorum libros legito, licet obſcuris verbis eam doceant.

Obſeruatio.

Vt vero vere Philoſophicos libros à ſophiſticis exquiſite ſecernas, omnes alios libros cum his quos in hoc volumine Hermetico exhibeo & allego, conferto. Si ipſorum doctrina cum hiſce libris conſpirauerit, eos pro Philoſophicis habeto. Sin vero diſſenſerit, atque nihil niſi fictos proceſſus ad Solem & Lunam conficiendam tibi obtulerit, ſophiſticos eos libros eſſe tibi certo perſuadeto.

2. Sub initium ſtudii Hermetici vnum librum tantum legito, ex cuius multoties repetita lectione errores vulgarium operantium dignoſcere, terminis Philoſophorum aſſuefieri, generationem rerum naturalium intelligere, atque veſtigationis veræ materiæ fundamentum certiſſimum ponere queas: poſt autores alios addito & conferto.

Hanc viam ſi iueris, ad propoſitam metam citius peruenies, atque noſtra Philoſophia tibi magis dulceſcet, quam ſi per multos libros ſuperficiaria lectione ſine requiſito iudicio & debita obſeruatione percurras. Ex multitudine potius confunderis, quam proficies. *Diſtrahit animum*, ait Seneca, *librorum multitudo.* Itaq; cum legere non poſſis, quãtum habueris, ſat eſt habere quantum

legas. Sed modo, inquis, hunc librum euoluere volo, modo illum. Fastidientis stomachi est, multa degustare: Quæ vbi varia sunt & diuersa, *coninquinant, non alunt. Probatos igitur semper lege, & si quando ad alios diuerti lubet, ad priores redi.* Tutius ergo, ego aio, semper est vnius Philosophi dictis, quamuis obscuris, pertinaciter adhærescere, in sensum eorum studiose meditatione attentissima inquirere, & in vno autore suæ Philosophiæ fundamentum iacere, quam multa non intellecta legisse videri. Ego Bernhardi Comitis Treuisani opusculum Hermeticum sub initium legi. Tu tractatus duodecim Michaelis Sendiuogij, qui in titulo sui libri diui Leschi genus amare scribitur, tibi comparare, atque vel centies cum summa meditatione perlegere poteris. Vix sine fructu, si modo Deum sine intermissione certa fide fultus imploraueris, librum eum depones.

3. Iudicio sincero in legendo vtitur.

Sapienter inquit Lull. c. 20. theor. test. Consideres doctrinas nostras, ne te, (vt verbis Philosophi Apuleij vtar) antiquorum librorum textus, qui verba nonnunquam transponunt, decipiant.

CONSECTARIA.

I.

Itaque ad naturam dicta Philosophorum reuocato.

Sendiuog. sub finem tract. de sulp. pag. 83.

Inquisitor bonus omnia ad possibilitatẽ naturæ applicare debet: Si cum natura non conueniunt omittenda sunt. Idem eiusdem lib. præfat. Meum consi-

consilium est, vt in textu maneas, & quicquid legis, omnia ad possibilitatem naturæ applices.

Ludolph. Verdeman. præf. in test. Lull.

Philosophorum scripta non ex verborum cortice, sed ex naturæ viribus intelliguntur.

Treuisanus.

Vos oportet dicta Philosophorum ad naturæ possibilitatem, & non ad sonum verborum intelligere.

II.

Obscura loca cum apertis conferto.

Doctrina enim vnius aperit doctrinam alterius. Lull. c. 3. 31. theor. test. Quod illam viam insistere debeamus, suo exemplo admodum pulchre docet Treuisanus, vbi sic ait: Consideraui, quibus in locis libri maxime in eundem sensum inter se conuenirent, ibidem existimaui potissimum latere vertatem.

III.

Ea circa quæ Philosophi se errasse ingenue fatentur, probe notato, vt ab iisdem erroribus tibi caueas.

Sophisticos huiusmodi errores plurimos recenseri à Bernhardo Comite Treuisano, Zacharia Gallo ex ipsorum libris intelligis: Tu modo attende & caue nam:

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.

IV.

Axiomata generalia à Philosophis adducta eruito, & ante omnia exquisitissime pensitato.

Deducunt enim te ad veram luminis naturę cognitionem

cognitionem atque tibi iudicium ingenerant, quo ſophiſtas dignoſcas, atque veros Philoſophos ab iis facilime diſcernas.

4. In lectione tamdiu perſeuerato, vſque dum mirabilem harmoniam & conſenſum dictorum Philoſophicorum videris.

Baſil. Valent. mihi p. 2.

Setze dein vornemen nicht in einen Wanckelmuth/ſondern folge dem geſatzten Felß nach/da alle Weiſſen zuſammen treffen. Id eſt: propoſitum tuum haud ſit incertum & dubium, ſed immotæ petræ, in qua omnes ſapientes conſpirant, innititor.

Idem von der groſſen Heimligkeit der Welt/ *mihi p. 197.*

Es gebüret zu einem wahren Philoſopho vielfältiges fleiſſiges leſen vielerley Schrifften der alten Weiſen/ſo für vns gelebet haben: vnd erwege ſolche wol/mit offter widerholung. Mercke auch in ſolcher erneuwerung jhr einhelliges Gemüt da ſie ſamptlich zum Ziel treffen. Id eſt, verus Philoſophus multoties ſcripta antiquorum ſapientum, qui ante nos vixerunt, ſumma cum diligentia legere tenetur. Et tu ea ſæpius repetita bene penſita, & dum repetis, vnanimem Sophorum conſenſum, quo omnes vna ad ſcopum collimant, obſerua.

Dionyſ. Zach. Gall. in præf.

Amatores huius artis rogo, vt omnibus dubiis, quæ circa ſingulas operationes in compoſitione neceſſarias verſantur, collatis, & quæ ſibi mutuo contradicere videbuntur, ænigmatum æquiuoca-

uocationibus & figuris animum adeo resolutum & liberum habeant, vt videant & intelligant, diuersa Philosophorum verba in vnitate sensus conspirare, & non esse nisi meras concordantias.

CAPVT V.

DE OPERATIONE.

Operatio, clauis portæ nostræ non contemnenda, secundum hos canones instituitor:

1. *In omnibus naturam imitator.* Treuis.

Aurora consurgens c.3.

Diuersos naturæ processus Philosophi superadduxerunt, vt per hoc adstruerent, scientiam fore naturalem, & in omnibus naturam imitari.

Dionys. Zachar. Gall.

Quotquot naturam imitati fuere, ad huius artis notitiam peruenerunt.

Clangor Buccinæ.

Plus imitatur Alchymia inter omnes alias artes naturam: aliæ enim artes imitantur naturam similitudinarie: Alchymia vero mera veritate.

Imitator vero naturam. 1. *In materia:*

Sic enim ait Zach. Gall. Si naturam ars imitatur, necessario fatendum est, ipsam vti simili materia qua natura. At natura in procreatione metallorum solo argento viuo vtitur. Itaque (vt cum Assiduo loquar) opus Philosophorum & Prophetarum non fit, nisi in solo argento viuo. Naturam

turam exactiſſime imitamur, ait Treuiſanus, quæ in ſuis mineris aliam non habet materiam, in quam operetur, præterquam puram formam Mercurialem. 2. *In remotione extranei.* Treuiſ. Turba Philoſ. Morienus. Itaque qui aliquid aliud quam Mercurialem naturam ad opus noſtrum aſſumunt, ſophiſtis merito aſſociantur. 3. *In pondere.* Quicunque naturam in his imitari volet, huius obſeruet ordinem & pondera duntaxat: Treuiſan. Si velis, ait Sendiuog. tract. 12. vt natura melioretur in actu, ſolue corpus quoduis, & illud, quod naturæ acceſſit heterogeneum, ſepara, purga, coniunge pura puris, cocta coctis, cruda crudis, ſecundum naturæ pondus, non materiæ. 4. *In colore.* Ita enim Treuiſanus: Pro gradibus huius alterationis Mercurii (in noſtro opere) per ſuum ſulphur diuerſi colores oriuntur, non aliter quam per naturam in mineris: Colorum eiuſmodi primus eſt nigredo Saturnea: Secundus albedo Iouialis: Tertius Lunaris: Quartus Venereus: Quintus Martialis: Sextus Solaris: Septimus vero color vno gradu Solarem vincit: ſiquidem materiam noſtram perficimus, & pluſquam perfectam reddimus poſt dictos colores rubeo ſanguineoue colore exaltatiſſimo. 5. *In igne.* Nam ignis duntaxat, ait Treuiſanus, omnem artem regit; quo natura vtitur. 6. *In operando*: ars enim adiuuatur diſcendo ab operationibus naturæ. Treuiſ. 7. *In operationis tarditate.* Natura facit, ait autor Roſar. Philoſ. mihi pagin. 214. ſuam operationem paulatiue: Ego vero volo, vt tu idem facias: imo

imo ſecundum naturam tua ſit imaginatio. Hinc Philoſophi feſtinationem prohibent.

2. Non operator, niſi rationibus certis, quæ vel ex frequenti & aſsidua lectione tibi natæ fuere, vel lumine naturæ niti videntur, ad operandum permouearis.

Ab alterius, qui tibi aperte auri conficiendi rationem, & Mercurii fixationem, aliaque plura pollicetur, nudis verbis & ſophiſticis proceſſibus plane nihil ad operandum flectaris: imaginare tu potius ex natura ſecundum naturam, quid tibi fuerit faciendum. Nam multo melius eſt cerebro & imaginatione prius diſcere, quam re, quam manu & ſumptibus: teſte Sendiuogio.

3. Operationes tuæ non ſunto vulgares.

Itaque 1. varia & multa Chymicorum vaſa, 2. ignem, quem vulgus Chymicorum adhibet, & 3. inſtrumenta vulgaria reiicito: ſed tibi vas vnum, ignis vnus, inſtrumentum vnum, & regimen vnum eſto.

4. Diligenter operator.

Scala Philos.

Cum in opere fueris, adſit aſſiduitas, & patientia cum expectatione congrua, cuius finis commodum

modum & lætitia: absit pigrities & negligentia, & festinatio diabolica, cuius finis damnum & tristitia.

PORTÆ HERMETICÆ
SAPIENTIÆ
FINIS.
Laus Deo.

PHILOSOPHIÆ
HERMETICÆ
Tractatus tertius, qui est
SILENTIVM HERMETICVM.
Quo tacenda HERMETIS Philosophia compendiose & neruose describitur ab
HENRICO NOLLIO.
PRÆFATIO.

HVNC tractatum suauissime Lector, Silentium voco Hermeticum, quia id, quod in eo proponitur, sub alto silentio à Philosophis tractatur, & variis ænigmatibus, parabolis, & figuris velatur, ne indignis reueletur, sed solius veritatis studiosis, & piis animis otium per negotium quærentibus, nimirum sincerioris doctrinæ filiis innotescat. Philosophiam vero Hermetis hoc in libello certis erotematum & Responsionum formulis depingere & describere placuit, non alia de causa, quam quia sic lubuit, & huiusmodi docendi ratio doctissimis viris probari solet.
Quid

Quid est ergo Hermetis antiquorumq; Sophorum vera Philosophia?

PHilosophia antiquorum sapientum non est studium altercandi à Sophistis ad Academias translatum, sed est spiritus Vniuersi (quem vulgo naturam appellitant) omnia in omnibus operantis, rerum conseruationem promouentis, vitam omnium viuentium perpetuantis, generationem procurantis atque defectus omnes sua ipsius præsentia & efficaci actione tollentis scientia.

Quid est Spiritus Vniuersi?

Spiritus Vniuersi est essentia subtilissima, per omnes creaturas hoc mundo comprehensas diffusa, summa agendi potestate prędita, penetratione sua omnibus robur & vires concilians, atq; ita disposita, vt corpora, quibus inest, conseruet, vegetet, animet, atque ab omni imperfectione liberet, si modo perfectionis fuerint capacia.

Vnde est autem Spiritus hic Vniuersi?

A Deo sub initium mundi creatus, atq; corporeæ mundi substantiæ incorporatus est, ita tamen vt in constantiori corpore maiori cum virtute & copia inueniatur.

Quodnam illud corpus est, in quod Spiritus Vniuersi copiose transfusus est?

Est corpus omnium subtilissimum, & à corruptione crassitieque remotissimum, nimirum cœlum, quod per astra & luminaria sua summam y-

niuersi Spiritus copiam possidentia in hæc inferiora corpora vim & essentiam vniuersi demittit, vt hinc in vigore persistant, ad vitam disponantur, anima impraegnentur, atque ab omni imperfectione ad perfectionem certis mutationum gradibus prouehantur.

Estne ex dicto Spiritu vitæ infinita constantia & perpetuitas?

Philosophi quidem huic spiritui, cum sit naturæ constantissimæ & perfectissimæ, illud potestatis tribuunt, quia perpetuum primaria & cœlestia corpora persistunt: sed cum homo propter peccatum in DEVM commissum morti sit obnoxius, in hisce inferioribus creaturis prolongationem vitæ, nō perpetuitatem operatur: Homo enim quia in DEVM peccauit, Legemque diuinam transgressus est, factus est haud capax perfectionis cum perpetuitate & æterna constantia coniunctæ.

Igitur, vt audio, operatur vitæ prolongationem?

Imo Patriarchæ per spiritum & animam mundi vitam in multos protraxere annos. E mineralibus auro summam iste Spiritus impertit constantiam: Huius enim corpus cum spiritu vniuersi summe sit impraegnatum, atque ad summam sit deductum perfectionem, elemēta eius adeo sunt adæquata, vt nec ab aere alterari, neque ab aqua mutari, neque ab igne consumi, neq; à terra exedi possit. Atque hinc Paracelsistæ nobilissimam medicinam

dicinam ex auro eliciunt, dum in ſpiritualem naturam illud tranſplantant, atque è fixo volatile conficiunt.

Quo medio Spiritus Vniuerſi haberi poteſt?

Eo medio, per quod è cœleſtibus luminaribus ſublunari creaturæ communicatur & incorporatur, dubio procul acquiritur. Iam vero aqua eſt medium, cuius interuentu non tantum mineralia & metalla, ſed etiam vegetabilia & animalia de ſpiritu ex Sole & Luna, cæteriſque ſtellis defluente participent. Quis ergo in aqua ſpiritum Vniuerſi quærendum eſſe inficiari poterit? Et Moſes ipſe Geneſ. 1. Spiritum Domini latum fuiſſe ſuper aquas, ingenue fatetur.

Spiritus Vniuerſi eſt ne Lapis Philoſophorum?

Non per ſe, quatenus iam actu omnia ſuſtentat & conſeruat, ſed quatenus iam ex Vniuerſali medio in medicinam eminentiſſimam Philoſophica digeſtione decoctus eſt, dicitur & eſt Lapis Philoſophorum.

Quid ergo eſt Lapis Philoſophorum?

Lapis Philoſophorum eſt Spiritus Vniuerſi, incubatu ſuo actuans aquas, atque in medicinam tam ſuperiorum, quam inferiorum habitaculum digeſtione Philoſophica deductus, eaque virtute præditus, vt imperfectis ſubſtantiis perfectionem ſua ipſius communicatione ingeneret.

Quænam est perfectio, quam Lapis Philosophorum rebus sui communicatione impertit?

Lapis legitime administratus metalla imperfecta in auri statum deducit, vegetabilibus maturationem, virorem & vigorem inducit, animaliaq; quæcunque, siue sint bestiæ, siue rationales creaturæ, si quo morbo infecta fuerint, stupendum in modum ab eo sub minima dosi liberat. Imo hominem Angelica exornat sapientia, ita vt nihil in vniuerso fiat & inueniatur, quod non cognoscatur eius vsu legitimo.

At impossibile est, aurum ab arte fieri posse, & vnam medicinam omnibus morbis mederi posse?

Verum est ab arte non posse produci substantiam, ac proinde nec aurum; sed sine natura artem intellige: Naturæ enim subsidio, si auri primordia habentur, aureitatem imperfectis metallis inscribi posse nemo inficiabitur, cum Philosophorum chorus vnanimi consensu id ipsum asseueret, & hoc per ipsam experientiam ante hæc secula toti orbi innotuerit. Ars tantum hoc in negotio auxiliatur naturę. Vnam vero medicinam omnib. posse mederi morbis vel ex hoc constabit, quod vna hominis natura est, vna materia, vnus cib⁹ omnibus hominib. in vniuersum satisfaciens, vnus potus omnibus animãtibus sufficiens, vnusq; Deus, qui hominem condidit. Vno conseruatore dato dabitur & vnum quid, quod à morbo quemlibet

custodiat

custodiat & liberet: Liberare enim à morbo conseruare est: quamuis non omne conseruare sit à morbo defendere: Conseruantur enim & ii, qui nondum in morbum prolapsi sunt. Præterea ex abundanti iam concludo hoc syllogismo: Id quod omnium tam superiorum, quam inferiorum vires in se continet, omnibus morbis mederi potest.

Atqui Lapis Philosophorum omnium tam superiorum, quam inferiorum vires in se continet: Ergo Lapis Philosophorum omnibus morbis mederi potest. Propositio sua luce radiat, nec negari potest. Assumptum Philosophorum consensus stabilit, & Hermes in tabula Smaragdina id ingenue affirmat, nec illud alio modo hic probare licet, ne indignis mysterium & miraculum macrocosmi vnicum & summum pandatur.

Qui vero meos omnes tractatus Hermeticos diligenter legit, meditatur, & sæpius attente repetit, euidentissimam assumptionis probationem exinde percipiet: Caligo enim oculorum ex crebra repetitione & immensa meditatione discutietur, & intellectus cœlestis lucis radiis illuminabitur, vt quæ mundus in tenebris delicias & otium quærens cernere non potis est, dilucide, veluti in clarissimo speculo suam ipsius imaginem, sincerioris nostræ sapientiæ veritatem videat.

Ex qua materia habetur Lapis Philosophorum?

Ex aqua viribus superiorum & inferiorum impraegnata.

Assumiturne sola aqua ad lapidis productionem?

Assumitur: Sic enim autor Rosarii Philos. mihi pag. 214. ait: Moneo te, vt totum tuum intentum sit in decoctione aquæ, & ne redeat te, si vis habere fructum, & non cures de aliis rebus vanis, nisi de sola aqua. Coque ipsam paulatim putrefaciendo, donec mutetur de colore in colorem perfectum. Quare Morienus & Aros iubent, vt imitemur naturam, quæ in mineris in nullam rem aliã operatur, quam in pure Mercurialem formam. Vide Treuis. mihi p. 298 Si per solum Mercurium perficere poteris magisterium, preciosissimi operis eris indagator, ait Geber. Si cum Mercurio, ait Thomas Aquinas cap. 4. lib. ad Rainaldum, nulla re extranea addita, operatus fueris, consequeris optatum, &c.

At ex aqua & terra lapis constitui Philosophis dicitur?

Dicitur quidem, sed ea de causa, quia aqua Sophorum terram actu in se habet, quæ in ipsa operatione prodit, quando ex aqua generatur. Anima postquam separatur à nigro corpore, aqua & terra simul apparent: At ante separationem vna est substantia.

Estne

Estne igitur vna materia lapidis?

Vna; Audi Morienum, qui mihi pag.25. sic ait: Huius rei prima & principalis substantia & materia est vna, & de ea est vnum, & cum ea fit, neque ei aliquid additur vel minuitur. Id quod & Hercules quidam Rex & Philosophus approbat dicens: Hoc magisterium ex vna primum radice prouenit, quæ postmodum in plures res expanditur, & iterum ad vnam reuertitur. Quare paulo post Morienus p.27. Multiplicia quidem, inquit, eius radicis sunt nomina, sed si ea, quæ supra dicta sunt, recto ordine inspexeris, vnam eius radicem, & substantiam & materiam inuenies.

At Philosophi fœminam & masculum simul requirunt?

Requirunt quidem, sed id ea de causa non fit, quod duæ sint res distinctæ & à se inuicem separatæ in nostro opere, sed quod in vna nostra materiæ duæ sint substantiæ, fixa & volatilis, quarum hæc nomen fœminæ, illa vero nomen viri obtineat, Sperma nostrum Hermaphroditicum est, omnia, quibus opus habet, in se continet. Vnde lapis Philosophorum dicitur se ipsum perficere & coagulare, modo fiat administratio ignis legitima.

Quomodo ex aqua Philosophorum lapis præparatur?

In aqua est semẽ sapientiæ: Hoc dũ in aqua tan-

quam in proprio vaſe coquitur, aqua in terram Philoſophico proceſſu vertitur: terra continuo irrigatur, & exinde in cryſtallinam, pellucidamque aquam tranſmutatur, poſtmodumque eodem proceſſu rubicundiſſimus prodit ignis. Quæ aqua nimirum & ignis ſi in vnam eſſentiam coaluerint, medicina medicinarum, quam ſupra declaraui, inde proueniet.

Sapienti ſatis.

SILENTII HERMETICI SILENTIVM.

Laus Deo vni in æternum. Amen.

PHI-

PHILOSOPHIÆ HERMETICÆ

Tractatus quartus:

SEV

AXIOMATA HERMETICA,

In gratiam eorum, qui ad veram Hermetis Sapientiam adſpirant,

COLLECTA ET EXPLICATA AB HENRICO NOLLIO.

PRÆFATIO.

TRACTATVS hic eſt meæ Hermeticæ Philoſophiæ quartus, in quo Axiomata ſeu generales ſententiæ ad medicinæ Hermeticæ, quam lapidem antiquorum Philoſophorum vocitant, cognitionem quoquo modo deducentes ex Sapientum libris proponuntur & explicantur. Si hæc axiomata attente legeris, atq; ad naturæ fon-

tem examinaueris, facile Philosophiæ nostræ immotum fundamentum tibi innotescet, & dubio procul dignus euades, qui ad intima Hermeticæ sapientiæ penetralia admittaris, atq; in genuinum Hermetis filium adopteris. Verum vt debito ordine omnia hic proponantur, quinque huius tractatus Axiomatici capita faciemus, quorum primum axiomata de generali magisterij indagatione, 2. de materiæ veræ vestigatione, 3. de materiæ præparatione, 4. de lapidis creatione, & 5. de lapidis Philosophici multiplicatione exhibebit.

AXIO-

AXIOMATVM HERMETICORVM

CAPVT I.

De Magisterii generali Indagatione.

1. *QVod potest fieri per pauciora, frustra fit per plura.*

Scala Philos.p.130. Querc. pharm.rest.p.314. Itaque cum materia Philosophici magisterii vna sit, neque ex Philosophorum sententia præter illam vnam materiam quicquam sit ad opus nostrum assumendum; errant omnes ii longe, qui duas vel plures materias diuersæ essentiæ & naturæ præparant, atque in medicinam Hermetis concoquere intendunt.

2. *Ars substantiam non producit.*

Ἡ τέχνη, inquit Pachymerius, οὐσίαν οὐκ ἀπεργάζεται. Vnde Lull.c.53.theor.test.p.93.b. Ars nō potest dare formam substantialem rebus, sicuti facit natura per ingenium suæ nobilis operationis: ideo necesse est artem ad naturam recurrere, vt eius substantiales formas, quam iam creauit, ad formandum corpus obtineat.

Hoc

Hoc ſaltem ars poteſt, nempe auxiliari naturę, habito ſemine. Quemadmodum id euidenter agricultura docet: vbi agricola ſemen creat nullum, ſed tantum arando, occando, & ſtercorando agrũ colit, atque eo diſponit vt ſemen iam ante à natura creatum fœcundiores ferat fructus. Olitor etiam hic tibi exemplo erit: Hic nõ creat ſurculum, quo arbores propagare nouit, ſed iam à natura in ſua arbore productum atque inde reſciſſum alii trũco adhuc viuo inſerit, vt in eo in arborem magnam excreſcat, atq; plures proferat fructus, quã ſi in ſua prima arbore relictus fuiſſet. Quod bene notabunt Sophiſtæ, qui ſemen auri ex rebus alienis, nempe ex vitriolo, ſale, alumine, ſtercoribus, ouis, imperfectis metallis, &c. per artem fabricare ſtudent, non cogitantes, ſemen auri eſſe ſubſtantiam iam dudum à Sole & Luna creatam, ſuoque primordiali corpori inſitã, ac proinde omnis artis operam fruſtraneam eſſe in producendo ſemine, quod Deus naturæ incluſit: cum ars vi noſtri axiomatis ſubſtantiam non producat.

3. *Non inuenitur in re, quod in ea non fuerit antea.* Arnold. cap. 10. lib. 1. Roſarii ſui. Treuiſ. pag. 7.

Conſectarium.

Itaque nullus à natura debet petere, quod non habet, nec habebit vnquam. Lull. cap. 18. theor. teſt. p. 35.

Catholicum ergo remedium ne quære in particulari corpore. Catholicum è ſolo Catholico deſumendum eſt. Auari cum nihil niſi aurum noctes-

noctesque diesque meditentur, auri veram tincturam quærentes nihil de vniuersali medicina cogitant, ac proinde id quærunt in rebus, quod in iis non continetur. Tinctura nostra physica generalis est, atque non tantum ad minerale & metallicum regnum, sed etiam ad vegetabile & animale spectat. Itaque tinctura auri non tantum vestiganda est, sed tinctura vniuersa æque tria sublunarium corporum regna respiciens. Hæc cum ex auro vulgari hauriri nequeat, ex alio corpore, quod communiter corpora mineralia, vegetabilia & animalia ex æquo pure concernit, atque vere viuum est, desumatur necesse est: in illo enim, quod catholicum est, catholicum remedium facilius habebitur, quam in illo quod particulare est, subq; vno regno tantum militat.

4. *Omnis natura naturaliter perfici desiderat, ac destrui abhorret.* Rosar. Philosoph. mihi pag. 395.

Destructio est duplex: Violenta & naturalis. Violenta est, qua semen corporis penitus destruitur, atque corpus inhabile ad suæ speciei propagationem efficitur. Huiusmodi destructionem quodlibet corpus fugit: Naturalem vero corruptionem maximo desiderat desiderio natura: Naturalis enim corruptio fit cum seminis conseruatione, quippe essentia seminis per eiusmodi corruptionem magis magisque perficitur: vt videre est in semine humano, quod in vtero matris destruitur, vnde inde fœtus & homo fiat. Simili modo nostrum semen in aqua nostra putrescit,

corrum-

corrumpitur, & secundum externam formam destruitur, vt inde magis magisque in perfectionem & summam multiplicationem ingenio Philosophi sic disponente deducatur.

5. *Nulla materia potest perfici, nisi patiatur diu.* Lull. c. 25. theor. test. p. 46.

Inspice generationem tritici, quod per multas septimanas in terra iacet, in eaque variis & longis passionibus subiacet: putrescit enim cum longa mora, dum humorem vegetabilem paulatim & non subito in se absorbet, & pars post partem perfecte soluitur, vt inde id, quod intus in profundo fuit absconditum, facilius prodeat & progerminet. Semen virile in vtero fœminæ non alteratur subito, sed cum mora, quia humorem animalem, quo nutritur & soluitur, paulatim attrahit, atque hinc vt plurimum post quadraginta septimanas fœtus excluditur perfectus. Similiter Philosophi volunt in creatione lapidis sui non esse festinandum, sed patienter propter moram, quæ est in opere magisterii propter Elementorum repugnantiam maxima, operandum, vsque dum arcanum Philosophorum absolutum fuerit.

6. *Succurrendum est naturæ per artem (in eo) quod omissum est per naturam.* Scal. Phil. p. 13. Lull. c. 57. theor. test.

Sic cum natura agrum excolere nequeat, ars naturæ venit subsidio, agrum aratro proscindit, fimisque impinguat conuenientibus, vt semen iniectum vberiores fundat fructus. Sic & Phi-

losophica

losophicæ nostræ materiæ hoc auxilii ferentes, nam certo vasi includimus, in eoque tamdiu igne nostro humido coquimus, vsque dum in sua propria aqua solis filius in rubicundissimam medicinam permutetur; fixissimaque inde tinctura prodeat.

7. *Natura non emendatur, nisi in sua natura propria:* Treuis.p.14.

Hoc est, vt ipse Treuis.p.35. explicat: natura metallica non emẽdatur, nisi in sua natura metallica, & non in alia quauis. Huc refer quod Sendiuog. tract.1. de natura ait: Si præstantibus quid molitis quam natura, animaduerte in quo & per quid melioretur. Et semper id fiet in suo simili. Exempli gratia: Si cupis metallum, (quæ est nostra intentio) vlterius, quam natura fecit, in virtute promouere, naturam accipere oportet metallicam.

8. *Natura naturâ lætatur, & naturam continet, & natura naturam vincit.*

Quia bis vocabulum *Naturæ* ponitur, duo esse, quæ magisterium nostrum constituunt, intelligito: sed cum hæc duo in eadem sententia eodem vocabulo, mutato saltem casu, exprimantur, vnius naturæ & essentiæ ea esse certo statuito. Naturæ vero eæ dicuntur fixum & volatile. Fixum in operatione nostra continet naturam volatilem, ne ab igne fugiat: volatilis natura fixam substantiam sibi natura ita inclusam habet, vt sensum fugiat, neque ante decoctionem debitam videatur. Volatile à fixo tum superatur, quando ab eo figitur, atq; sibi ita incorporatur,

ratur, vt aduerſus ignis vehementiam ſub forma perfectæ medicinæ conſiſtat: Fixum à volatili vincitur, quando in volatilem naturam à volatili mutatur, atq; ſub mercuriali forma apparet.

9. Ignorato motu ignoratur natura. Ariſtotel.

Sine motu enim nihil generatur: Lull. cap. 49. theor. teſt. Igitur & metalla, quando in mineris generantur, ſine motu non generantur. Motus autem requiritur ad excitādam naturam ſulphuris, quod eſt in materia metallorum, vt ita ignis Mercurii in humiditatem eius operetur, & ſucceſſu temporis producat ex Mercurio metallum.

10. Omne quod eandem cum aliquo compoſito operationem efficit, eſt eidem per omnia ſimile. Zach. Gal. p. 77.

Id eſt: Vbi eædem operationes, ibi eadem eſſentia, vt ait Athanaſius Dialog. 2. de Trinit. Itaque aurum Philoſophica proiectione productū cum eaſdem cum auro à natura generato operationes habeat, eandem quoque cum eo eſſentiam habet.

11. Nullus tranſitus poteſt fieri vnius extremi ad alterum, niſi per medium. Lull. cap. 78. theor. teſt. Arnold. Roſarii ſui lib. 1. c. 10.

Priuſquam igitur terram in aere tranſmutas, eam in aquam transformabis: aqua enim inter terram & aera eſt media: & antequam aquam in ignem vertis, eam in aerem mutabis. Hic enim eſt inter aquam & ignem medius, &c. Affine dato axio-

co axiomati & hoc eſt: Duo contraria non poſſunt vniri ſine medio. Drebel. c. 2. de Elementis.

12. Metalla tranſmutari non poſſunt, niſi in primam reducantur materiam.

Nam quando metalla, ait autor Clãgoris Buccinæ pag. 487. ad primam materiam reducuntur, habetur proprium ſperma eorum, ex quo artificialiter generantur.

13. Simile in ſimile non agit, ac proinde ſimile à ſimili non patitur. Roſ. Phil. p. 233.

Intellige id, quod eſt alii per omnia ſimile. Sic corpus in corpus, & ſpiritus in ſpiritum omni ex parte ſimilem non agit. Atque hinc diſſimilia in noſtra arte habemus: Vnum eſt indigeſtum, immaturum, crudum, imperfectum, humidum, molle, volatile: Alterum eſt digeſtum, maturum, coctum, perfectum, ſiccum, durum, & fixum. Illud quia volatile eſt, dicitur ſpiritus: Hoc quia fixum, corpus. Diſſimilitudo hæc eſt in qualitatibus, non in eſſentia: vt aperte ex hoc Arnoldi dicto patet: corporis ſoluti & aquæ ſoluentis vna natura eſt, niſi quod natura corporis completa eſt, digeſta & fixa: aquæ autem natura incompleta, indigeſta & volatilis. Differt ſoluens à ſoluendo proportione & digeſtione, non eſſentia: Treuiſan. in epiſt. ad Thomam de Bononia. p. 58. Per hanc accidentariam diſſimilitudinem ſpiritus & corpus appellantur inimici. Quo refert illud Philoſophorum: Fac pacem inter inimicos, & habebis quod quæris.

14. Immaturis succurrendum est per matura. Rof.Philof.p.301.

Vnde idem autor p.232. Corpus, ait, perfectũ per nostrum magisterium iuuat & perficit imperfectum sine mixtione alicuius rei extraneæ. Nota, ait autor Clang.buccinæ pag.486. quod illud, quod non est bonum in corpore imperfecto, perficiatur per illud, quod est bonum in corpore perfecto. Treuif. pagin. 68. Eapropter aurum dissoluitur arte cum Mercurio, vt ex maturo subueniatur immaturo, & sic arte decoquente & natura perficiente maturatur compositio.

15. Omne peius laborans in aliqua arte, de sua naturali malitia melius destruere nititur: & omne melius laborans in aliqua arte peius perficere conatur.

Rof.Philof.mihi p.296.

Peius est argentum viuum, melius aurum: argentum ergo viuum aurum destruit, vt ab eodem perficiatur, & in naturam supereminentem, expulsis impuritatibus, exaltetur, & sic ab auro in igne perseuerantiam mutuetur, cum alias citra auri subsidium ab igne fugiat, eiusq; vehementiam ferre nequeat.

16. Omne quod alterat, in alterandum intrat.

Quicquid enim ingreditur, transmutat, inquit autor Rosar.Phil.mihi p.358. Et quod non intrat, non alterat: Treuif.ad Thom.de Bonon.p.103.

17. Omne subtile ingreditur in omne spissum. Hermes citante Seniore p.164.

Cum

Cum igitur illud, quod aurum dissoluere debet, in aurum ingrediatur, necesse est, vt soluens auro sit subtilius: alias in intimos auri recessus se immittere & insinuare non posset.

18. Aqua quæ dissoluit corpora, ab ijs vicissim inspissatur.

Treuisan. ad Thomam p. 63.

Corpora non dissoluit aqua, nisi illa, quæ fuerit suæ speciei, & quæ à corporibus inspissari poterit.

Idem pag. 58.

In vegetabilibus humor aquæ simplicis pro dissolutione interna sumitur, vt res congelatæ in illam suos effectus diffundant: & rerum dissolutio contingit cum aquarum congelatione, & congelatio aquæ cum rerum dissolutione: Sic & eodem modo fit in aqua minerali cum suis speciebus.

Scala Philos. mihi p. 132.

Non subtiliatur terra, nisi inspissetur aqua, nec aqua inspissatur, nisi subtilietur terra, id est: Solutio corporis fit cum congelatione spiritus, & congelatio spiritus fit cum solutione corporis. Lull. cap. 19. theor. test. pag. 37. & cap. 94. pag. 157. b. Quantum ergo corpus soluitur, tantum spiritus congelatur.

19. Corpus grossum (spissum) cum simplici (subtili) & simplex cum grosso propter contrarietatem se coniungere non potest, nisi grossum in subtilitatem per suum simplicem spiritum conuertatur: & tunc sunt commiscibilia. Rosar. Phil. mihi p. 305.

Calid.lib.1.Secretor.p.322.

Cum iam corpus attenuatum fuerit & ſubtiliatum, & exierit à ſua denſitate & ſpiſſitudine ad tenuitatem, & à groſſitie & corporeitate ad ſpiritualitatem, tūc commiſcebitur ſpiritibus, & imbibetur in eis: Et ſic vterque euadent vnum & idem, & non ſeparabuntur: ſicut nec aqua mixta aquæ.

20. Glacies per minima non coniungitur aquæ, niſi calore in aquam vertatur. Confer Roſ.Phil. mihi p.298.

21. In calcinatione Philoſophica nulla debet fieri corporis diminutio, imo potius multiplicatio. Querc.reſp.ad Aubert.p.66.

Aqua enim, qua Philoſophi calcinant, cum corpore calcinato vnum quid eſt, & in vnam naturam arctius coaleſcit, ac proinde corporis pondus adauget. Id quod Sophiſtæ obſeruabunt, vt ſuum errorem agnoſcant, dum ita calcinando corpora corrumpant, vt pondus ipſorum minuatur.

22. Calx non ſublimatur, niſi Mercurio ſe incorporet. Arnol.Roſar.ſui lib.2.c.18.

Corpus, quod non eſt aqua, vna cum aquâ fit aqua, ait Agadmon in Turba.

23. Nihil fructum in noſtra arte facit, niſi prius ſit mortificatum. Exerc.Turbæ p.170.

Quod enim ſeminas, non viuificatur, niſi moriatur, ait Apoſtol. cap. 15. verſ. 36. 1. Corinth.

Qui

Qui ergo, ait auctor Auror. consurg. pag. 213. argentum viuum sciuerit occidere & mortificare, magister & Philosophus in hoc opere appellatur: Nam argentum viuum, teste Rosar. Philosoph. pag. 252. per se nihil valet: cum vero mortificatur cum corpore occulto, tunc valet, & viuit vita incorruptibili; & hoc corpus est de natura Solis.

Hermes cap. 3. de comp. p. 117.

Oportet nos duo argenta viua simul mortificare & venerari.

Basilius Valent. im vierdten Schlüssel.

Wo erstlich kein Erden wirdt / da kan auch kein Aufferstehung folgen in vnserm Werck: Dann in der Erden steckt der natürliche Balsam / vnnd das Saltz derer / so da gesucht haben die Wissenschafft aller Dinge. Id est: Nisi primum corpus in terram abeat, non poterit in nostro opere resurgere; nam in terra naturæ balsamus & sal eorum, qui omniũ rerum scientiam vestigarunt, continetur.

24. Idem ipsum quod mortificat, id & viuificat. Parm. Turbæ p. 8.

Seu vt Lull. cap. 42. theor. test. ait: Id quod corrumpit, hoc idem creat. Sic infit autor Scalæ Phil. Vnde fit corruptio, inde fit vita & regeneratio. Natura quæ regit corpus, ait Parmenides dicto loco, illudq; diruit, ac in puluerem & in nihilum conuertit, idem deinde renouat, reiterat, & gignit frequenter.

Treuis. 4. part. Alchymiæ.

Rex occiditur à fonte, & per ipsum resuscitatur.

Consectarium.

Cum ergo corpora Sophorum argento viuo mortificentur, ab eodem etiam viuificabuntur.

Mortificari vero argento viuo corpora metallica patet ex Turba, vbi sic legitur: Argentum viuum est igneum, omne corpus magis comburẽs, quam ignis, & corpora mortificans: & quodcunque corpus ei commiscetur, teritur & morti datur.

25. *Omnes res habens semen multiplicatur in eo, sed non absq; naturæ auxilio.* Sendiu. tract. 6. mihi p. 25.

Nihil enim sine semine nascitur: Sendiuog. tract. 7. & crescit, teste eodem tract. 6. p. 27. Quare si metalla multiplicari debent, necesse est ea semine non destituantur. Ne vero longe ab inuentione seminis metallici aberres, scito semen metallorum vere & realiter ipsis inditum: Send. tract. 6. p. 27. Nec minus scito, illud etiam alibi in subiecto liberiori & non adeo compacto reperiri. Meditare & ξὺν θεῷ inuenies.

26. *Omnis res in mare & fœmina multiplicatur.* Sendiu. tract. 6. p. 28.

Non enim ingenio artificis ex vno vnum creatur, quia id solius Dei est proprium: sufficiat te posse ex duobus creare vnum tibi vtile. Sendiu. eiusdem tract. p. 29.

27. *Non totum granum, vel corpus vertitur in* semen,

semen, sed tãtum est in corpore scintilla aliqua necessaria, quæ à suo corpore custoditur ab omni excessiuo calore & frigore. Sendiu. tract. 3. p. 18.

Si habes aures & sensus, hic animaduerte, & securus eris non tantum ab illis, qui locum spermatis ignorant, totumque granum in semẽ reducere nituntur: verum etiam ab his omnibus, qui in solutione metallorũ versantur vana, & metalla per totum soluere volunt, vt postea ex illorum commixtione nouum creent metallum. Vide eundem Sendiuog. d. loco.

28. *Virtus cuiusq; seminis est vnicuiq; rei in suo regno se coniungere.* Sendiu. tract. 7. p. 31.

Semen enim non miscet se naturaliter alicui rei extra suum regnum: Sendiu. ibid. Regnum naturæ est triplex: minerale, vegetabile, animale. Vt ergo vnumquodque secundum naturam propagetur, mineralia mineralibus, vegetabilia vegetabilibus, & animalia animalibus coniunguntur; id quod datum axioma postulat.

29. *Pura matrix purum dabit fœtum.* Sendiu. tract. 8. p. 33.

Pura ea dicitur matrix, quæ alienâ naturâ non est conspurcata, sed impuritatibus omnibus depositis cum semine in suo regno mirabilem harmoniam obtinet.

30. *Ignis seu calor nõ aliter excitatur nisi motu.* Sendiuog. tract. 12. p. 45.

Quod facile videre est apud fabrum ferrarium, ferrum lima comminuentem, quod eatenus motu vehemẽtiore incalescit, ac si igne incanduisset.

31. *E fixis sales redduntur volatiles, per solam propriæ aquæ Mercurialis additionem.* Querc. pharm. restit. p. 445.

Sic ex cinere vegetabilis alicuius corporis per aquam nubis vegetabilem sal vegetabile elicitur. Similiter ex calce metallorum Philosophice præparata sal metallicum per aquam metallicam Philosophice deducitur, atque è fixo corpore in volatilem naturam permutatur.

32. *Totum magisterium vno modo incipitur & finitur.* Lud. puer. pag. 190. Scilicet coquendo.

31. *Totum opus & regimen non fit nisi aqua.* Afflict. in Turba p. 32. Semit. sem. p. 439.

Si æs nostrum, ait Custos Turbæ p. 24. aqua rexeritis, omnia prædicta inuenietis. Igitur præparatio terræ semper est cum aqua; Clang. buc. pag. 499.

CAPVT II.

De Vestigatione Materiæ.

1. O*Mnis res est de eo, & ex eo, in quod resoluitur:* Sem. sem. p. 437.

Sic glacies est ex aqua: resoluitur enim per calorem in aquam. Metalla ex argento viuo constituuntur: resoluútur enim artificio Philosophico in illud, & quidem in operis initio. Vide Thomam Aquin. ad Rainald. p. 35.

2. Vbi

2. *Vbi vera principia deficiunt, necessario progressus deficit & generatio eorũ, quæ à veris principiis debent oriri.* Pet. Bonus.

Cum itaque aurum debeat esse verum, quod Philosophorum proiectione efficitur, illud quoque ex principiis veris constituitur; ac proinde omnes, qui ad auri veri productionem adspirant, videant, vt veri auri vera principia sine alienæ naturæ immixtione habeant. Quæ si habuerint, ad optatum finem sunt perventuri. Si vero scire velint, quæ sint auri vera principia, consulant Philosophos, dicentes Metalla ex Mercurio & Sulphure oriri, & in mineris primum produci ex iis plumbum, post reliqua vnum, post aliud, vsque dum natura in Sole quiescat.

3. *Vbi natura* (a) *desinit, ibi ars incipit.*

(*a*) In metallicis videlicet coram oculis nostris perfectis corporibus. Sendiuog. tract. 4. pagin. 20.

4. *Ars Hermetis in multis rebus non perficitur.* Lull. theor. test. cap. decimooctauo. Arnold. cap. sexto, libr. 1. Rosarii sui. Rosar. Philosoph. pag. 206.

Lapis enim vnus, vna medicina, vna materia, vnicum medium quo perficitur, vt Liuius citante Zach. Gal. pag. 76. aperte docet.

Aquinas ad Rainald. cap. 2.

Opus nostrum in vna re, vno vase, vnâ viâ, se-

cundum Hermetem, & vna operatione perficitur.

5. *Materia arcani esto* (a) *pura*, (b) *incorruptibilis, ac proinde* (c) *incombustibilis.*

(*a*) Puram esse debere materiam magisterii hæc loquuntur dicta.

Lull. cap. 71. Theor. test.

Fili, lapis noster nunquam fieri potest, nisi de pura natura.

Arisleus in visione, citante Rosar. Philosoph. pag. 246.

Non assumas naturam, nisi puram, mundam, amœnam, terream & rectam.

Agadmon in Turba.

Non ingreditur alienum, neque quippiam, nisi quo sit sincerum.

Etsi ergo materia nostra extrinsecus est impura, vilique vestitu induta; tamen intrinsecus est purissima & præstantissima.

(*b*) Incorruptibilis esto lapidis Hermetici materia, quia id, quod omni corruptioni tollendæ destinatum est, nulli corruptioni obnoxium esse, ac proinde ex eo, quod ab omni corruptione alienum est, sumi debet, vt ait auctor Dialogi, qui vulgo Lullio adscribitur, pag. 446. Ex re corruptibili vniuersalis medicina elici non potest: id enim quod se ipsum ab omnibus corruptionibus præseruare nequit, multo minus alienas naturas ab omnibus morbis liberabit. Velle præseruari, ait

ut Lullius, per rem putridam & corruptibilem, & formari per rem fœdam, & deformitati subiectam, & velle facere incorruptibile per rem corruptibilem, & infirmum curare per rem infirmã, est phantasticum & inane. Igitur Philosophi ex auro medicinam vniuersalem confecerunt: aurum enim incorruptibile est propter Elementorum in eo adæquationem. Hinc sic Augurellus lib. 1. chrysop.

Vni nil deperit auro
Igne, velut solum consumit nulla vetustas,
Ac neq; rubigo, aut ærugo conficit vlla.
Cuncta adeo firmis illic compagibus hærent.

(c) Tinctura non est in corpore combustibili, ait Senior p. 63. Vnser Stein der Vhralten/wächset nicht auß den Dingen so verbrennlich seyndt. Basil. Val. lib. de Lap. Philos. pag. 4. Id est: Noster lapis Philolophorum non nascitur ex rebus combustibilibus.

6. *Semen Lapidis Philosophici ne in Elementis quærito.*

Sendiuog. de Sulph. pag. 41.

Relinque Elementa, quoniam ex illis nihil facies. Dei solius est ex illis res creare.

Basil. Valent.

Es ist nicht von nöthen / daß du deinen Sahmen in den Elementen suchest: Dann so weit ist vnser Sahme nicht zu rück gesetzt / sondern es ist ein nähere Statt / darinnen vnser Sahmen seine gewisse Wohnung vnnd Herberg hat. Id est: Non necesse est, vt quæras tuum semen in Ele-

in Elementis: Nostrum enim semen non tam longe remotum est, sed alius locus propinquior est, in quo certam & fixam sedem semen nostrum habet.

7. Materia Lapidis Philosophici mercurialis est.

Treuisanus.

Opus nostrum fit ex vna radice, & ex duabus substantiis mercurialibus. Hinc Philosophi vnanimi consensu approbant hunc decantatissimum versiculum:

Est in Mercurio, quicquid quærunt Sapientes.

8. Nihil alieni ad opus nostrum assumendum. Treuis.

Itaque id quod non est Mercurius, ex nostro opere reiicitur.

9. E metallis Lapis Philosophorum conficitur.

Sendiuog. de Sulph. p. 54.

Si intendis metallum facere, metallum tuum sit fundamentum: quia non generatur ex cane nisi canis, ex metallo metallum: Nam certo scito, si non ex metallo accipies humidum radicale optime separatum, nihil facies vnquam.

Hermes lib. de compos. pag. 119.

De cauernis metallorum lapis occultus est.

Treuis. pag. 16. 17.

Materia nostra componi debet ex argento viuo,

uo, & hoc alibi non reperitur, quam in metallis.

Paracelſ.lib.vexat.

Die wahre Alchymey / die allein lernet von einer Kunſt *Solem*, oder *Lunam* zumachen von den fünff vnvollkõmenen Metallẽ/ gebraucht ſich keiner andern Recept / ſondern allein von den Metallen / durch die Metallen / vnnd mit den Metallen / werden die vollkommene Metallen gemacht. Id eſt: Alchymia vera, quæ vnico tantum artificio Solem aut Lunam ex quinque imperfectis metallis fabricare docet, aliud receptum non admittit præter illud, quod ſic ſe habet: Solum ex metallis, per metalla, & cum metallis perfecta metalla fiunt.

Baſil.Valent.de Lap.Philoſ.

Der Sahme vnſers Steins muß nirgend herflieſſen / dann auß einer Metalliſchen Wurtzel / darauß auch die Metallen ſelbſt/ durch den Schöpffer zugebähren/ verordnet. Id eſt: Semen noſtri lapidis aliunde non dimanat, quam ex metallica radice, ex qua, diſpenſante creatore, ipſa metalla generantur.

10. *E metallis quidem non omnibus, ſed è ſolis perfectis arcanum Hermetis educitur.*

Hermes citante Roſ.Philoſ.p.295.

Tinctura debet eſſe corporea, à corporib. metallis

tallicis perfectis extracta per beneficium & medium mineralium.

Lull.cap.53.theor.test.

De metallis perfectis humiditatem liquorosam trahes, quia de ipsis venit nostræ perfectionis terminatio, & claritas quinti luminis.

Idem cap.56.eiusd.libri.

Bonus artista metalla pro mediis in opere magisterii capit, & specialiter Solem & Lunam.

Consectarium.

Itaque ex auro & argento lapidem suum Philosophi cudunt.

Aurum enim & argentum sunt perfecta metalla.

Augurel.Chrysop.lib.1.

Hordea cui cordi, demum serit hordea: ne tu
Nunc aliunde pares auri primordia; in auro
Semina sunt auri: quamuis abstrusa recedant
Longius, & multo nobis quærenda labore.

Lull.cap.17. theor. test.

Nostra medicina elicita & elucidata est de auro, tanquam omnium metallorum preciosissimo.

Rosar.Phil.mihi p.234.

Aurum totum est Mercurius, quod patet ex ipsius pondere & facili combinatione cum Mercurio: Ergo in ipso est totalis & radicalis Philosophorum intentio & voluntas.

Clang.

Clang. Bucc. p. 486.

Totum beneficium huius artis est in Sole & Mercurio: Etenim ipsa in vnum coniuncta lapidem Philosophorum constituunt, & tincturam habent infinitam: Nam in corpore acquirit colorem sanguine rubicundiorem.

Arnold. lib. 1. Ros. sui cap. 5.

Aurum est tinctura rubedinis tingens & transformans omne corpus: argentum vero est tinctura albedinis perfecta albedine tingens cætera corpora.

Annotatio.

Duo posteriora axiomata de metallis dicentia si proprie intelligi debent, requirunt in fermentatione aurum & argentum: Lapis enim Philosophorum non potest per se tingere, nisi tingatur; auro ad aurum, & argento ad argentum: prout perfectionis ipsius ratio id postulat.

Sin vero extra fermentationem aurum & argentum considerantur, non sumuntur proprie, sed improprie. Proprie enim accepta ad lapidis creationem nihil faciunt. Philosophicum enim aurum, Philosophicumque argentum non sunt metalla mortua, sed viua. Quemadmodum ex ouo cocto pullus non nascitur: ita ex auro fuso medicina vniuersalis non conficitur. Hinc clara voce Philosophi (vnanimiter exclamant, aurum suum non esse au-

rum vulgi; argentum ſuum non eſſe argentum vulgi.

11. Ex Sulphure & Mercurio medicina Sophorum producitur.

Id ſic intelligito: Ex Mercurio, cui ſulphur proprium innatum eſt, lapis Philoſophorum conſit: id quod ingenue affirmat Treuiſanus, vbi ſic ait: Mercurio ſulphur incluſum eſt, quando natura operatur: Verum non dominatur in eo, niſi per motum calidum, quo ſulphur dictum alteratur, & vna ſimul cum eo qualitates duæ Mercurii. Et paulo ante: Mercurio huic ineſt ſulphur fixum & incombuſtibile, quod noſtrum opus perficit abſque alia ſubſtantia, quam pura ſubſtantia Mercurii. Hinc Geber: In profundo naturæ Mercurii eſt Sulphur. Item Morienus & Aros: Noſtrum ſulphur non eſt vulgare, ſed fixum, & non volatile, de natura Mercurii, & non ex alia re quapiam.

Quemadmodum ergo Sapiētes, aio cum Philippo à Gabella, aurum vulgare non intelligunt: ita quoque nec Sulphur, nec Mercurium vulgi volunt intelligi. Illorum aurum viuum, ſubtile & ſpirituale eſt: vulgare noſtrum denſum, durum, & fixum eſt. Mercurius illorum eſt materia prima omnium rerum, & ſine qua nec M. conſiſtere poteſt: Mercurius vero currens, ſeu argentum viuum vulgi res eſt metallica, conſiſtens in proprio ſemine.

Deinde Sulphur Philoſophorum eſt purum, fixum, album vel rubeum, ignem non fugiens: vulgare

[v]ulgare autem est res impura, fœculenta, combu[st]ibilis, non fixa, &c. Vnde facile cognoscitur, [q]uæ sit differentia inter aurum Philosophorum [&] errantium: inter Sulphur Philosophorum & [i]nsipientium: inter Mercurium Sophorum & i[g]norantium. Itaque quanta est differentia in[t]er cœlum & terram, tanta est sapientum & so[p]histarum dissimilitudo.

Aurum autem Philosophorum est aurum à na[t]ura nondum firmiter coagulatum & fixatum: nam si hoc esset, ignis artificialis in eo nihil ope[r]aretur: & consequenter artifex artificio suo fru[s]traretur. Hæc Philippus à Gabella doctissime & verissime.

12. Non est tingendum, nisi cum illis, quibus virtus inest tingendi.

Rosar. Philos. p. 302.

Iam virtus tingendi inest auro & argento: hæc enim ea virtute tincta sunt. Tinge ergo auro & argento, quia aurum aureum, argentum argenteum tribuit colorem: Ita ait idem auctor citato loco. Fermentationi axioma datum applicabis, & intelliges.

13. Materia eadem est artis nostræ supra terram, quæ est metallorum in terra.

Treuis. pag. 33. Zach. Gall. pag. 92. 93. 94. & 98.
Lull. c. 17. theor. test.

Itaque cum, testibus Philosophis, vt Treuisano pag. 18. 20. 22. & 26. Zach. Gall. pag. 79. Lullio, citato loco, sulphur & argentum viuum sint ve-

ta materia erunt. Extrahe argentum viuum, ait auctor Clang. Buccinæ pag. 491. seu Lapidem Philosophicum tam à corporibus, quam à viuo argento, quoniam vnius sunt naturæ: & habebis Mercurium & Sulphur de illa materia supra terram, de qua aurum & argentum generatum est in terra. Quid autem per Sulphur & argentum viuum seu Mercurium Philosophi intelligant, abunde ex 11. axiomate huius capitis paulo ante percepisti.

14 *Ars nullum creat sperma.*

Sendiuog. tract. 11.

Scito te nihil creare posse, quod solius DEI proprium est: Sed res occultas in vmbra latentes facere apparẽtes, & vmbram ab ipsis tollere, hoc Philosopho intelligenti à Deo per naturam concessum est.

Guilielm. Parisiensis citante Treuis.
pag. 25.

Creare spermata non est artis: at postquam à natura creata sunt, tum demum ars per solam virtutem naturalem existentem in spermaticis materiis iam à natura creatis, coniungendo, veluti naturæ minister succurrit ipsi rei quidem existenti, sed nondum perfectæ.

Basil. Valent. de magno mundi arcano, mihi
pag. 217.

Homo non potest nouum semen formare, sed tantum semen natura formatum propagare & multiplicare ex arte nouit.

Treuis.

Treuis. Alchym. pag. 26.

Frustra ager colitur, nisi adsit materia creata per naturam, scilicet frumenti granum.

15. Id quod vis metere, illud seminabis.

Quæ enim seminas, ea etiam metes: Rosar. Philosoph. pag. 315. Ergo si stercus, ait idem Rosar. pag. 313. seminas, merdam & metes. Quare non est mirum, quod vix vnus inter mille aut nullus de talib. perficit. Semina aurum & argentum, & afferent tibi fructum millesimum cum labore tuo, mediante natura. Aurum & argentum vulgaria hic ne intellige. Illud enim aurum est ad nostram artem assumendum, quod in ipsa operatione moritur, & ex ipsa morte sua propria virtute in eminentem & præstantem virtutem naturam resurgit. Quod vero moritur, antea viuum sit necesse est. Aurum ergo Sophorum non est aurum vulgi, (quia hoc mortuum est,) sed viuum: Quod necessario seminandum fuerit, si viuum aurum, quo omnium rerum imperfectiones in perfectionem transformari debent, à nobis meti debet.

16. Simile generatur ex simili. Vide Rosar. Philosoph. pag. 226. & 318. Basil. Valent. de lapide p. 4. & in 12. claue.

Sic ex homine homo; ex leone leo; ex auro aurum; & ex argento argentum nascitur.

17. Ea quæ in nostrum magisterium intrant,

radicaliter inter se commiscetur. Confer Treuis. pag. 34.

Sic Sulphur nostrum Mercurio nostro naturæ beneficio radicaliter commixtum est, vt, debito administrato igne, ex eo Lapis Philosophorum producatur.

CAPVT III.

DE PRÆPARATIONE Materiæ.

1. *OMne, quod densum & durum est, oportet conteri, vt subtilissimum fiat & penetratiuum.* Auror. Consurg. p. 233.

Lull. cap. 19. theor. test.

Corpora sunt fortis compositionis, & ideo indigent longa separatione & contraria operatione, videlicet quod primo Philosophice calcinentur, & postea etiam Philosophice soluantur: Quia quando calcinantur, leuius dissoluuntur: Calor enim ignis corpus penetrat, & penetrando partes eius facit aquam post eum ingredi.

Arnold. citante Dorneo pag. 131.

Non pigeat vos cruciare & corrumpere corpus terendo & imbibendo, donec aquam extraxeritis, ac corpus tenue factum sit ac impalpabile.

Aui-

Auicenna cap.3.tract.sui p.415.

Patiens ſis, coque, tere & incera, & non tædeat te hoc multoties reiterare. Confer Arnold. c.3. lib. 2. Roſarii ſui.

Aſcanius in Turba.

Cum corpus diligenter teritur, ex eo munda anima ac ſpiritualis & ſublimis extrahitur.

Calid.

Niſi corpora conuerteritis in ſubtilitatem, vt ſint impalpabilia tactui, non dirigetur vobis quod quæritis. Et ſi trita non fuerint, ad operationem reuertimini, quouſque terantur & fiant ſubtilia: Quod ſi feceritis, vobis, quod optatis, dirigetur.

2. *Quanto magis teris, tanto magis mollificas, & partes groſſas ſubtilias, donec ſatis exiſtat:* Auicenn. tract. ſui cap.3. Arnold. lib. 2. Roſar. ſui cap.3.

Auicen. cap.7. pag.432.

Quanto magis teruntur corpora & miſcentur, tanto magis habitilantur & attenuantur.

3. *Quæ imbibuntur, per aquam mollificantur.* Auicenna & Arnoldus citatis locis.

CAPVT IV.

DE CREATIONE Lapidis.

1. *Corporum in argentum viuum reductio est artis fundamentum.* Arnold. Floris florum pag. 479.

Hæc reductio appellari solet solutio, qua corpus seu sulphur nostrum Mercurio nostro inclusum soluitur: quod dum fit, argentum viuum seu Mercurius noster coagulatur.

Sendiuog. tract. 11.

Cum in congelato corpore metallico non appareant spiritus, oportet vt prius soluatur corpus, & pori eius aperiantur, quo natura operari possit.

Arnold. cap. 9. lib. 1. Rosar. sui pag. 402.

Necesse habes, quicunque vis operari, vt in solutione & sublimatione duorum luminarium primo labores, quia primus gradus est, vt argentum viuum fiat ex ipsis.

Scala Philosoph pag. 131.

Soluere corpus, & congelare spiritus est opus nostrum primum.

Corpus autem, quod soluitur, aurum est: solutio auri sic describitur áb Augurello chrysop. lib. 3.

Inpri-

Inprimis auri laminas ramentaue puri
Accipiens crebris contundes ictibus, atq;
Pulueris in morem triti aut fluuialis arenæ
Diminues, longumq; teres, quo deniq; putri
Humore ex sese interius resoluta quiescant.
Proderit huc etiam largos infundere rores
Seminis interdum proprij, ne forte alienum,
Vt docui supra, quicquid miscere labores.

3. *Solutio Philosophica requirit permanentiam simul soluentis & soluti.* Treuis. ad Thom. de Bononia.

Itaque 1. fatui sunt, qui metalla aquis fortibus soluunt: hæ enim à metallis separantur, & non fiunt vna homogenea essentia cum eis. Errant, ait Lullius lib. de transmut. animæ, arbitrantes corpora metallorum fortibus communibus aquis, & aquis contra naturam reduci in materiam primam. Similiter Sendiuog. tract. 6. pag. 28. in regeneratione, ait, metallorum sinistre proceditur à vulgaribus Chymicis: Corpora metallica soluunt siue Mercurium, siue aurum, siue Saturnum, siue Lunam, & corrodunt illa aquis fortibus, aliisque rebus heterogeneis ad veram artem non requisitis: postea coniungunt & simul cogunt, nescientes, quod ex corpore humano dissecto non generatur homo: quia corruptio hominis & seminis destructio hoc pacto præcessit.

2. Errant, qui ignẽ excessiuum, quo humor noster soluẽs à corpore discedit, in soluẽdo adhibẽt. Rosar. Phil. 20. Putrefactio fiat igne lentissimo

fimi calidi & humidi, & nequaquam alio: ita vt nihil aſcendat: quia ſi aliquid aſcenderet, fieret ſeparatio partium. Et p. 265. Iubeo poſteros facere corpora non corpora per diſſolutionem, & incorporea corpora per ſuauem decoctionem, in qua ſumme cauendum eſt, ne ſpiritus conuertatur in fumum, & euaneſcat per nimium ignem.

3. Errant qui arbitrantur antimonium eſſe verum ſoluens, & tamen illud ſæpius violento igne ab auro abſtrahunt: Sic enim aurum nunquam ſoluetur. Id quod mihi ex ipſa notum eſt experientia.

3. Niſi ſemen reſoluatur calido vapore, nullius eſt vſus. Sendiu. tract. 6. p. 25.

4. Terra fructum non gerit abſq; frequenti irrigatione. Roſar. Philoſ. p. 336. Auicen. pag. 420. Ariſtot. Chym. pag. 370. Confer Scal. Philoſoph. pag. 444.

Democritus citante Dorneo pag. 171.

Si vaporem ſiccum humido vapore irrigaueris, diuinum opus efficies.

5. Irrigatio fit aqua conſanguinea.

Conſanguinea enim, ait Parmenides conſanguineis in arte noſtra iunguntur: & Poëta quidam ſic canit:

Semine natali poſtquam ſeiunximus oſſa:
Hæc conſanguinea deinde lauamus aqua.

Quare Philoſophi, docente auctore Auroræ conſurg. pag. 231. granum ſuum humore connaturali nutrire volunt, donec vegetetur & fru-

ctum

ctum afferat talem, qualem intrinſecus habet, & volunt viuificare illud, quod mortuum eſt, à forma metallina, quouſque fuſionem metallicam perfectam præſtet.

6. *Omne ſiccum naturaliter appetit bibere ſuum humidum, vt in ſuis partibus ſit continuatum.* Roſ. Phil. p. 298. Ariſt. Chym. p. 368. Arnold. c. 14. lib. 2. Roſar. ſui.

Huc refer illud Ariſtotelis Chymici: Coque ſiccum terræ nigræ cum humido aquæ ſuæ, donec ſiccum bibat humidum; & totum habebis magiſterium.

7. *Quoties cinerem imbuitis, toties ipſum ſiccari & rurſum humectari oportet, donec eius color in id quod quæritur, vertatur.* Ardar. in Turb.

8. *Omne ſemen per ſe nullius eſt momenti, niſi ponatur, vel ab arte, vel à natura in matricem debitam.* Send. tract. 8.

Sic ſperma viri non prodeſt, niſi in matricem mulieris proiiciatur. Arnold. flor. flor. pagin. 474.

9. *Calor agens in humido nigredinem, in ſicco albedine, in albo citrinitatem generat.* Arnold. cap. 5. lib. 1. Roſ. ſui. & cap. 4. lib. 2. eiuſdem Roſar.

10. *Ignis noſter eſto* (a) *æqualis*, (b) *blandus, temperatus, lentiſſimus*, (c) *continuus*, (d) *humidus*, (e) *albus*, (f) *calidus, tepidus*, (g) *cir-*

(g) *circumiens, clarus, clausus, penetrans, viuus, incomburens, & esto is dumtaxat, quo natura vtitur.*

(*a*) Rosar. Phil. p. 226. Morien. p. 42. Scal. Phil. pag. 142. (*b*) iisdem locis & Rosar. Phil. p. 260. (*c*) Treuis. Alchym. p. 35. & 36. Scal. Phil. dicto loc. (*d*) Treuis. p. 37. Rosar. Phil. p. 226. (*e*) Rosin. pag. 256. Ros. Phil. p. 276. (*f*) Ros. Phil. iam dicta pagina. Treuis. p. 37. (*g*) Treuis. p. 36. vbi & cæteræ ignis proprietates, quæ in axiomate subiiciuntur, recensentur. Treuis. p. 35.

Augurell. lib. 3. Chrysop.

Seu quis sementem faciendi quæritat auri,
Seu prius argenti recte primordia poscit,
Nosse gradus primum varios ne spreuerit ignis.
Sunt plures etenim, per quos procedat oportet.
Sed duo præcipue; naturæ est æmulus alter
Tranquillæ; ast alter violentæ conuenit arti.

II. Omnes operationes nostræ fiunt in vno vase, præter amotionē ab igne. Vide Zach. Gall. p. 85. 86.

Iohan. Austri Philosophus in ludo Puer. pag. 178.

Sufficit tibi lapidem in nostro vase semel ponere & claudere, quousq; totum compleatur magisterium. Quod autem amplius est, à malo est.

Dionys. Zach. Gall. p. 87.

Vnicus est operandi modus in vnico vase, in vnica fornacula (quam Treuisanus ignē clausum, humidum, vaporosum, continuum & digerentem vocat) præter amotionem, donec decoctio impleatur.

12. *Vas*

12. *Vas diligenter & fortiter claudendum est.* Pandulph. Ardarius, Afflictes in Turba.

Idque faciendum duabus de causis.

1. *Ne aqua inde exeat, & sic magisterium nostrum destruatur.*

Morfoleus in Turba.

Vas vndique obturetur, ne corpus æris & spiritus eius fugiens inde extrahatur.

Clangor Buccinæ p. 501.

Ideo requiritur vas sigillatum sigillo Hermetis: quia si vas in nostra arte non esset clausum ad inclusionem spiritus, tota vis exhalaret: Sicut in generatione metalli: quia si fumus, ex quo metallum in terra generatur, inueniret locum apertum, abiret in auras, & nullum generaret metallum.

Rosar. Philos. p. 213.

Ideo Philosophi iusserunt claudere os vasis, ne aqua benedicta nostra exhalaret, sed defenderet à combustione hoc, quod in vase est.

2. *Ne aliquid alieni inferatur.*

Balg. in Turba.

Claude domum, ne ventus puluis ad eos perueniat.

13. *Videto ne vas aperias, donec totum humidum terminetur & finiatur.* Lull. cap. 25. theor. test. pag. 44.

Cap.

CAPVT V.

De Multiplicatione.

1. *QVanto magis materia erit debite præparata & subtiliata, tanto magis virtutes naturæ superioris obtinebit & in se retinebit.* Lull. c. 84. theor. test. & c. 32. pract. test. Confer item Clang. Bucc. pag. 502.

2. *Æs humore inspirato vitam suscipit, multiplicatur, & augmentatur, vt cæteræ res.* Bonell. in Turba.

3. *Quanto magis nutritur lapis, tanto magis augmentatur.* Sem. sem. pag. 442.

Nutritur lapis lacte suo, id est, spermate, ex quo fuit ab initio: imbibitur autem argentum viuum sæpius, quousque sufficiat. Ibid.

AXIOMATVM HERMEticorum Finis.

CONCLVSIO PHILOSOPHIÆ HERMETICÆ.

IN lucem emiſi ante duos annos Philoſophiam Hermeticam incluſam ſeptem tractatibus, è quibus quatuor priores hic repetere volui: cum reliquos Phyſicæ Hermeticæ inſinuauerim, & conuenienter in ea explicauerim: Quod ſi autem hos quatuor tractatus Philoſophiæ Hermeticæ, vt & Syſtema meum Phyſicum ex Hermetico fonte inſtar riuuli dimanans legeris, & multoties relegeris, te in Philoſophia vera multum profeciſſe ipſe fateberis. Vide tamen vt id, quod legis, profunde mediteris: ſine meditatione enim aſſidua nihil intelliges. Medicinam vniuerſalem multi negant: Sed plerumque ij id faciunt, qui eam aſſequi non valent. Credimus eſſe: Quia ante nos Philoſophi nobilem eam medicinam poſſederunt: & dubio procul hoc tempore ſunt multi bonæ conſcientiæ & voluntatis homines, qui donum illud DEI clanculum habeant. De quibus ſi ego & tu mereri poſſemus, vt ipſorum beneficentia tantam medicinam & videre, & in noſtram

ſalutem

nobis applicare liceret, quid nobis, quæso, præstantius obtingere posset. Non cuiuis homini contingit adire Corinthum: Inconstantia & negligentia in operando raro etiam eum, qui rectam incedit viam, interturbant. Constanti labore qui occultum fecerint manifestum, ex meo iudicio habebunt illud, quo vix post verbum Dei datur homini aliquid maius. Vale Lector & ama.

Δόξα τῷ Θεῷ.

793

STVDII MEDICI REMORA

EXPLICATA

Ab

HENRICO NOLLIO.

IN REMORAM
STVDII MEDICI
PRÆFATIO.

CVm videam, impedimenta, quibus Cursus medicus interpellari soleat, non esse exigua, volui in tyronum medicorum gratiam ea consignare & explicare, remediaq; subijcere, quibus ea euitentur & tollantur, vt studiosi Medicinæ alacriores & promptiores ad addiscendam medicinam reddantur. Sanioris mentis homines meum hoc studium bene interpretabuntur, &, si aliquid vtile me effecisse iudicauerint, à me eadem methodo impedimentorum, quæ felicem morborum curationem interturbant, expositionem expectabunt.

STVDII MEDICI REMORA.

IMPEDIMENTA, *quæ Medici studij cursum interpellant, sunt hæc:*

I.

Ante examen ingenij se consecrare Musis Medicis.

Non exiguum impedimentum est, si quis medicinam tractare & discere sibi proponit, priusquam ingenij sui naturam & vires probauerit. Voce ingenij non tantum intellectum, sed etiam mores in vita cum omnibus circumstantiis complector. Quis dubitat, multos dari homines stupidi intellectus & incultorum morum, qui res difficiles medico scita necessarias propter indispositionem apprehendere nequeunt, atque animo vel in superbiam, vel in ambitionem vel in auaritiam ferantur? Hi omnes profecto haud digni sunt, qui ad secreta medica admittantur. Cum vel plane medicinam ex arte facere nequeant, vel ad deprauationem medicinæ maxime sint procliues. 2. Sunt & aliij homines, quibus quidem per ingenium in medicum sacra-

rium intrare liceat; Verum propter amoris in medicinam carentiam non vacet. Huiuſmodi homines, cum ad alia ſtudia nati videantur, animum ſuum prius exploranto, atque ſuam ineptitudinem ad ſacrum noſtrum ſtudium agnoſcunto: Secus ſi fecerint, ipſi tandem, poſtquam iudicium cum ætate acceſſerit maturius & politius, inconſtanter medicis adhæreſcent & animum ad aliud Muſarum genus applicabunt. 3. Sunt etiam homines, qui magis ocio quam negotio delectantur. Hi cum ſe ad otium propenſos eſſe mature animaduertant, medicinæ ſtudium aggredi non debent, quia ad verum fundamentum & debitam perfectionem peruenire non poſſunt. Quæ omnia cum ita ſe habeant, morbo recenſito oppono huiuſmodi

Remedium.

Qui Muſis Medicis ſe conſecrant, ſe examinanto, & vidento, num 1. ſint ſagaces, 2. impigri, 3. Superbiæ, ambitionis & auaritiæ oſores & 4. quaſi natiuo amore in medicinam ferantur.

Hiſce virtutibus ſi induti fuerint, & ante omnia Deum timuerint, dignos eos arbitror, qui ad penetralia medica admittantur. Ex dictis patet error parentum & dominorum, qui liberos ſuos certo ſtudij generi quaſi alligant, atque non conſiderant, num habiles & capaces ſint eius eruditionis, cui aſſequendæ eos deſtinant.

Errant

Errant & illi, qui eo fine liberos aliis in litteris informandos committunt, vt inde ad summos euehantur honores. Hoc tempore plurimi studium iuris persequuntur, non vt in eo aliquid proficiant, atque proximo vtilitatem afferant; sed vt ad illud tantum adspirare videantur, quod autoritatem & honores apud Magnates conciliet, & ex aliorum loculis miranda arte diuitias colligat. Vnde cæteræ artes & facultates etiam ab ingeniosis & sagacibus hominibus frequenter contemnuntur, vt vix vel difficulter bonum & doctum medicum reperire liceat. Plurimi ad superbam & inflatam scientiam magis propendent, quam ad Reipub. salutem. Plurimi sua potius quam proximi quærunt commoda. Improbandi ergo sunt illi, qui superbia & ambitione turgentes, auaritiamque sectantes artem medicam tractant: Siquidem in iis scientia putatitia & apparens tantum est, non firma & constans. Laudanda plurimum est, inquit [13] Rodericus Episcopus Zamoracensis, Romanæ Ecclesiæ Castellanus in speculo suo vitæ humanæ, ars medica si bonum subiectum virtuti deditum reperit; Si denique id ipsum sciendi ge- [14] nus optimum ac naturalibus scientiis, infallibilibusque fundamentis communitum prius medici discerent, quam exequerentur.

II.

Mundum, non Deum colere.

Quis sanæ mentis vnquam dubitat, omnia perfecte bona à Deo vnico ad hominem redundare;

re, cum omnia quæ sunt & subsistunt, (excepto peccato) à Deo ortum suum trahant? Inueneris tamen permultos, qui illud non agnoscant, sed adeo corrupti viuant, vt partim labori suo, si quid possident, tribuant; partim eo bono miserandum in modum abutantur, ac hac ratione cultum Deo debitum non raro ipsi mundo præstare videantur. Mundus tum colitur, quando in eo sine Deo sapientia quæritur, illi honos nomine datoris bonorum defertur, & impie viuitur. Mundum cognoscere sapientia est: At sine Deo propria meditatione & scrupulosa cogitatione, imperfectio. Si nobis tanquam è nobis rerum accuratam notitiam attribuimus, mundi rudia & imperfecta opera approbamus, atque ea ratione mundum magis quam Deum colimus: Hinc fit vt non tantum in theologicis, philosophicis & iuridicis, sed etiam medicis rebus multum hallucinemur, & à veritatis semita sæpissime exorbitemus.

Remedium.

Deum recte colito, qui feliciter notabili cum profectu medicinam addiscere in animum inducit suum.

Deum recte colit 1. qui suam insufficientiam agnoscens à Deo perfici & sufficiens reddi desiderat, proinde pro impetranda sufficientia submisse Deo supplicat. 2. Qui Deum continuis precibus sollicitat. 3. Qui credit à Deo id, quod petit, præstari posse, & de exauditione nullus dubitat. 4. Qui id, quod mandat Deus, dili-

diligenter obſeruat, & legi eius obſequi ſibi ex animo proponit. 5. Qui id, quod ſibi ex mandato Dei proponit, etiam occaſione data præſtat, & reipſa ſe filium Dei eſſe ita oſtendit, vt ex animo diligat Deum & proximum ſicut ſe ipſum. Quæ omnia ſi obſeruauerit, Deos alienos non habebit, nec adorabit, Dei nomine non abutetur, frequenter Dei verbum meditabitur, in proximum omnia beneficia confert, nunquam illi aliquid damni inferet; imo hoſtibus benedicet, atque omne, quod faciet, ad ædificationem proximi diriget, ac proinde inanes ſectarum logomachias poſtponet & vnicæ pietati ſe totum dabit. Ethnici, qui Chriſtum veritatis Doctorem & ſalutis monſtratorem, noſtrumque ſaluatorem non nouerunt, vbi deuote vixerunt, recompenſationem ſuorum operum ſenſibiliter deprehenderunt! Quid quæſo nos reportabimus, ſi per Chriſtum fidem noſtram piis operibus exornauerimus, atque bene agendo alios ad pietatis ſtudium excitauerimus? Profecto reipſa comperiemur deinceps, pietatem eſſe ad omnia vtilem, ideoque in aſſequenda non exiguum auxilium nobis afferre.

III.

Linguas peregrinas addiſcere, tanquam neceſſarias ad medicinam.

Sunt multi in ea opinione, quod ſine linguarum peregrinarum cognitione medicina perfecte intelligi non poſſit, vt eadem de cauſſa ſuos natos ad ſcholas mittant, & in linguis ipſos in-

formandos præceptoribus committant. Linguarum cognitio ſane magnum Dei donum eſt in eo, qui ea præditus eſt: ſed iis adhæreſcere, quando quis bene de rebus naturalibus iudicare poteſt, non eſt è re tyronis medici; Studium enim medicinæ longum eſt, & longam exquirit experientiam: Linguarum vero ſtudium quia circa rerum conſiderandarum cortices verſatur, à naturalium rerum cognitione auocat, atq; vocibus nos plus æquo immorari facit, impedit, ne profunde ea, quæ ad medicinam faciant, meditemur. Cæterum nemo ſanæ mentis affirmabit, quod medicina adeo linguæ alicui, etiam vernaculæ, ſit alligata, vt ſine ea medicina addiſci non poſſit, nec potuerit. Si exceperis latinam linguam, nihil agis: nam in Græcia multi medicinam ſciuerunt & factitarunt, qui tamen linguam latinam non calluerunt. Si Græcæ linguæ neceſſitatem prædicaueris, fruſtra prædicas: nam ſine Græcæ linguæ peritia permulti fuerunt medici. Si in Arabica lingua medicinæ perfectionem quæris, nihil quæris: Nam & medici facti ſunt & fiunt abſque illa lingua. Si vernaculam linguam, nimirum Germanicam ad ſtudium medicum tanquam neceſſariam requiris, te temeritatis accuſabunt omnes ij medici, qui in aliis regionibus felici cum ſucceſſu praxin exercent, & tamen Germanorum linguis loqui neſciunt. Quid ergo ſtatuendum hic arbitraris? num nulla ſit lingua ad medicinam neceſſaria? Abſit vt hoc aiam. imo potius ingenue fateor, nec perfecte diſci nec doceri poſſe medicinam

ſine

sine aliqua lingua: sed ad vnam certam linguam medicinam esse determinatam & necessario affixam inficior; vt vel hinc sciatur, non adeo peregrinarum linguarũ cognitionem esse tyroni medicinæ necessariam, vt sine iis medicas Musas colere non possit: ac proinde impedimentum afferri ei, qui medicinam sectari, & tamen peregrinas linguas nosse in animum inducit suum. Bonum medicum non tam πολυγλωττία, quam πολυπραξία efficit, Mediçique ab ægro opera conducitur, non oratio. Non desiderat Cicero in Philosopho eloquentiam: multo minus Celsus eandem in medico: sed vt rebus & doctrinæ satisfaciat. Hic obiicere videris, quod sine Græca lingua medicina percipi vix possit, cum Galenus & Hippocrates, Medicorum coryphæi dogmata sua Græce scripserint. Verum vt respondeam, scias 1. Medicinam ab Hippocrate & Galeno non pendere, ac proinde sine iis studio acquiri posse. 2. Galenum & Hippocratem imperfecte de medicina commentatos esse. 3. Deum non esse inuidum, qui hominem nostræ nationis similibus donis exornare nolit, sed tantam esse in omnium nationum homines Dei beneficentiam, vt quod in antiquis tantum adumbrauit, in nobis hodie consummet & perficiat.

Non ergo est, vt Dei potentiam nostro æuo contractiorem putemus & iniquiorem quam vetusto, cum beneficiis maioribus fecem mundi beauerit quam florem. Quemadmodum in negocio theologico ratio non habetur dictorum ab hominibus prolatorum, quatenus dicta

ſunt, ſed quatenus cum verbo in ſacris litteris manifeſtato conſentiunt; ita non fidem habemus Galeno, Hippocrati, Fernelio, Mercato & aliis medicis niſi quatenus ea agunt, quæ ex lumine naturæ nata ſunt & cum natura bene conſpirant. Hodie ſtudia ſine præiudiciis non tractantur. Principia artibus per humana figmenta inferuntur, non ex artibus efferuntur, vt naturæ lumen & verbum Dei ad ipſa contorqueantur, non hæc ex illis examinentur & formentur. Præceptores hodie id docent, quod ex ſuis anteceſſoribus audiuerunt, & id alta mente repoſitum aliis concredunt, atque hac ratione opiniones quaſdam iuuentuti ingenerant, vt has ceu principia indubitata amplectantur, eaſque ex veritatis teſtibus, verbo Dei & lumine naturæ omni conatu præpoſtere confirmare & probare ſibi proponant. Sed ſatius facerent informatores, ſi ſtudioſos ad leges naturæ lumenque ipſius, vt & ad verbum Dei ſine ſectarum diuerſarum explicatione deducerent, atque mentem eorum omni præiudicio eximerent, vt incorrupte de rebus, de theologicis ex ſola Sacra ſcriptura, de phyſicis & medicis ex vno lumine naturæ, de iuridicis ex legibus rectæ rationi conſentaneis & in natura fundatis iudicare addiſcerent: Sic fieret vt principia medicinæ potius ex lumine naturæ, quam ex Galeno, Ariſtotele & aliis anteſignanis deſumerent.

Remedium.

Quicunque bene in litteris medicus proficere cupit, pere-

cupit, peregrinis linguis nimis ne adhærescito, sed a lingua, quam optime nouit, in cursu studii sui vtitor.

Si Aristoteles priusquam philosophiam didicisset, peregrinas linguas tractare, easq; plene imbibere debuisset, sibi in assequendo sapientiæ scopo fuisset impedimento. Hoc vt præcaueret, philosophiam Græco Idiomate, quod ex suis parentibus didicerat, tractauit & explicauit. Tempus, quod in linguas impenditur, artibus detrahitur: ac proinde ob vitæ nostræ breuitatem debita elegantia artes destituuntur, cum elegantia ex magno studio ad artes redundare soleat. Galenus propterea in medicina inclaruit, quod ex peregrinis linguis medicinam non hauserit, sed Græce prosecutus fuerit: Sic enim factum fuit, vt iudicium illud, quod linguarum studio alias conseruasset, vni medicinæ dicaret & nuncuparet, atque sic diligentius (quam alias factum fuisset, si peregrinis linguis se exornare voluisset) ex praxei medica principia artis secundum asseclarum opinionem conformaret. Paracelsus recte in hæc verba tract. 1. de pestilitate concludit: Es ist der gantze Himmel vnnd alle Kräuter zehen mahl vnnd leichter zu lernen / dann das heillose Latein / vnnd Griechisch Grammatic: Vnd were besser / man studierete die nötigsten Ding / zur Artzney gehörig / vorhin / vnnd das Latein hernach: Dann ihr liebet die Sprachen / wie der Baur den Adel / id est, Labore multo minore opus est ad cœlum vniuersum cum omnibus herbis di-

ſcendum, quam linguam Latinam, Græcamue. Adeoque conducibilibus foret, res eas primum addiſcere, quæ ad artem ipſam faciunt: & poſtea latinum coniungere. Sed monitus tales apud vos inanes ſunt, vt qui linguas captatis veluti nobilitatem ruſtici. Si ſane à pueritia medicinæ ſtudium tractaremus, atque eius explicationem in Vernacula lingua audiremus, plus efficere poſſemus, quam ſi prius peregrinas linguas imbiberemus: variorum enim tractatione certum aliquid, quod primario intenditur, perfecte non percipitur, nec eleganter ornatur. Si Ariſtoteles ſuam philoſophiam & Galenus ſuam medicinam didicerunt, atque peregrinis linguis non opus habuerunt, quid ergo quæſo emolumenti nobis dabunt peregrinæ linguæ ad medicæ artis faſtigium attingendum? Ais, non poſſe ſic intelligi Ariſtotelis philoſophiam, & Galeni medicinam, niſi noueris linguam Græcam: Sed regero, & moneo vt tibi non hominum, ſed naturæ Philoſophiam & medicinam pateſcere cures: Sic enim abſque aliorum ſcriptis & libris philoſophari & mederi poteris. Philoſophia non eſt Ariſtotelis, nec medicina Galeni; ſed Dei & naturæ: Ex hiſce addiſce, ſi quid mente aſſequi cupis. Homines id moris habent, vt frequentiſſimi præiudicent, & ex affectibus de rebus ſtatuant. Omnium philoſophorum & medicorũ dicta in tantum tibi placeant & accipiantur in quantum è natura deprompta ſunt, & cum ejus ſtatutis conſpirant. Inſtas, per latinam linguam in Scholis publicis Medicinam doceri,

Re-

Respondeo id non fieri vitio medicinæ, sed vitio hominum, qui latinam linguam tanquam Idolum hactenus coluerunt. E re esset reipubl. vt medicina, omnesque aliæ artes publice proponerentur in vernacula lingua: Sic enim fieret, vt etiam ij, quibus propter inopiam vel negotia latinā linguam discere non licuisset, medici euaderent. Quod si fieret, medicina non adeo in contemptum abiret, sed summo cum splendore floreret: Siquidem tum sæpe magis naturæ indoles, quam parentum & amicorum suasio ad medicinam hominem traheret. Quis dubitat, præstantia ingenia, quæ propter certa obstacula linguam Latinam & Græcam assequi non potuerunt, hoc tempore per earum linguarum ignorationem manere inculta? Imo hoc recte & vere affirmauerim, quod sæpe satius esset, vt ingeniosus puer ab aratro ad medicinam admitteretur, quam obtusi ingenii diues ad litteras. Ordinatione hominum qui Musis suam destinat operam, minus proficit, quam qui Dei instinctu & propensione. Quem homines alicui arti destinant, is omnia quasi coactus facit, & plerunque arti aliena & heterogenea immiscet. Quod parentes liberorum bene pensitare debent, vt & liberis & artibus recte consulant. Non ex quouis ligno fit Mercurius. Non cuiuis homini contingit adire Corinthum.

IV. *Negle-*

VI.

Neglecta Philosophia, medicinæ studium aggredi.

Philosophiam intelligo naturalem, quæ non ex principiis ab alio fictis, sed realibus & veris pendet, quæque naturam eam, quæ proprie & recte sanare dicitur, perfecte explicat. Sine hac qui in medicina progressus facere sibi proponit, nunquam bene medebitur, sed sophismatis innumeris implicatus in errores prægrandes prolabetur.

Remedium.

Naturæ ergo exquisita cognitio præmittatur, & deinceps medicinæ opera consecretur.

Vbi physicus desinit, ibi medicus incipit. *Natura* vniuersi primum, 2. hominis, & 3. remedij cognoscenda est. Natura vniuersi quæ cognosci debet, est Chaos constans ex aqua & igni. Ignis proprie dicitur natura, & est Spiritus seu anima, qua omnibus viuentibus vita & vigor accedit. Deus volens ea, quæ antea in Chao confusa latuere, distincte ponere & è tenebris in lucem proferre, inferiora & superiora mundi corpora ex Chao creauit & inferioribus plus aquæ, superioribus plus ignis indidit, vt superiora eminentem vim agendi in hæc inferiora haberent, atque id, quod adhuc in inferioribus impurum remansit, actione superiorum separaretur,

etur, pura ignis essentia in æquali brio cum aqua consistens puræ superiorum naturæ adderetur, & tandem nunc Globus longe purior, perfectior & præstantior priore inde in hominis, ob quem factus est mundus, vtilitatem educeretur. Inferiora ergo hæc corpora propter impuritatum admixtionem Deus mutationibus subiecit, vt interior superiorum natura, quæ est ignis & aqua pura, magis magisque prodiret, & tandem, quando Deo visum fuerit, & status mundi necessario postulauerit, ignis & aqua in æquilibrio starent, mediam naturam ab omni corruptione alienam constituerent, piisque in Deo sint perpetuum & purum domicilium: in quo qui habitauerit, propter mutationum & discordiarum omnem sublationem nutrimento perpetuitatis, quod est arboris vitæ fructus, in omnia secula confederabitur. Ideo vero hæc vniuersi natura cognoscenda est, vt, cum microcosmus ex hac vniuersi natura constet, vtpote quæ ex alimentis & elementis per alterationem & assimilationem ab insito nostro balsamo sibi propter aquæ & ignis discordiam non constante in humanæ naturæ continuationem assumitur; homo circumspiciat & videat, num Dei indultu & benedictione subiectum eiusmodi exquirat & inueniat, quod nostrum humidum radicale ad summam mediocritatem & constantiam deducere, atque in mediam incorruptibilem naturam conuertere possit: Quam naturam si obtinuerit, atque ex debita materia Philosophice elicuerit, medicinam nostræ naturæ conuenientissimam habe-

habebit: Quæ cum ſit ſumme pura, inſitum noſtrum balſamum moleſtare, eique negotium faceſſere nequit, vt ne in impuritate eius per digeſtionem ſeparanda & exturbanda laborare (quemadmodum alias in crudis & impuris remediis fieri ſolet) teneatur: ſed potius vel citiſſime mirabili metamorphoſei in hominis balſamum agit, eumque ad temperiem vt perfectam, ita ſuauiſſimam promouet. Nobiliſſima hæc medicina fons vitæ & lux lucens in tenebris eſt. Eſt arbor vitæ, cuius fructus improbæ manus attingere non poſſunt, ne habeant vnde perpetuum viuant. Tantum de natura *Vniuerſi* hoc in loco philoſophari lubuit. Hominis *natura*, quæ cognoſcenda eſt, eſt humidum ipſius radicale & natiuus calor: Dicitur Hermeticis vna voce balſamus: qui quando nos recte moderatur & integre valet quicquid vitioſum eſt aut redundat, id omne ex corpore excludit, ac proinde ſanitatem in corpore producit. Quod ſi vero balſamus heterogenea & à natura hominis aliena ſeparare & excernere propter accedentem quandam organorum indiſpoſitionem & imbecillitatem ſuam non potis eſt, aliunde ex macrocoſmico aliquo remedio balſamus corroborandus eſt vt ita corroboratus balſamus morbos quoſcunq; extrudat & extirpet. Remedij huius hæc natura eſto, vt non tantum vnius membri, ſed omnium aliorum in homine conſiſtentium balſamo reſpondeat, maximeque ſit ſimilis. Quod ſi vero accidit, vt balſamo vnius membri remedium conueniat, à balſamo vero

alterius membri dissentiat, non pro remedio agnoscendum est illud, sed penitus è foro medico exterminandum, nisi arte singulis partibus conuenienter præparetur. Errant ergo omnes medici, qui ita curant, eo fine medicamenta administrant, vt dum ex vno membro morbum pellunt, per remedium alii membro morbum inferant, nisi illud membrum minus nobile fuerit, & conuenientior meatus, per quem causa morbifica ex corpore secedat, dari nequeat. Balsamus etsi vnus in homine est, tamen in singulis humani corporis membris per characteristicam tincturam verbo Dei impressam atque in singulis partibus variantem diuersus est: Quemadmodum ergo vnus panis assumitur, vt singula diuersaque membra inde conseruentur, & ita totus homo in sanitate permaneat: Ita etiam vna medicina adhibenda est, qua singularum & vniuersarum partium balsamus ad tollendos morbos, vbicunque fuerint, confortetur, vt vnio corporis cum anima firmiter perseueret.

V.

Præter medicinam alia sibi proponere:

Id est: vno & eodem tempore, vno & eodem modo, filo & stilo diuersorum generum studia tractare: Qui hoc facit, feliciter medicinam haud facit, nec eius fastigium assequitur.

Pluribus intentus non est ad singula sensus.

Non frustra ipse Hippocrates ad perfectam medicinam

medicinam requiritur inter alia etiam institutionem à pueris, ne videlicet ad medicum vsum admittantur, nisi qui à primis Musarum annis vnicæ medicæ arti & non aliis scientiis simul incubuerint.

Remedium.

Vni ergo medicinæ studio, eiusque praxei, quæ ab alio artis perito exercetur, adhærescito, qui in Schola medicorum erudiri & proficere desiderat.

Multa ingenia, quæ hinc atque illinc vagantur & vt omnia videantur scire, quamlibet scientiam ex parte degustant, vbique reperiuntur: Vnde fit, vt multis artibus ediscendis vna vice incumbant & confuse diuersa Musarum genera tractent. Sed quanto cum errore & damno illud fiat, euentus ipse tandem testatur. Nunquam potest excellere, qui in multis simul quærit gloriam. Tutius & conducibilius est, vt quis in ea arte, ad quam adspirat, se tantum exerceat, & vna eademque opera aliam addiscere sibi ne proponat. Non vero velim, vt diuersa studia quolibet tempore & loco omittantur & reiiciantur: Quædam enim ita se habent, vt per angustiam suam facile apprehendi & conquiri queant, nec coniuncta aliis nocumentum, sed commodum afferant. Vnam & eandem serram perpetuo ad vnum eundemque modum ducere tædiosum est: Et varietate operationum tædium si quod ex vnius rei tractatione forsan conce-

ptum

ptum est, non raro tollitur, vel saltem minuitur. Hinc non improbanda est licentia, qua lusus honesti discipulis permittuntur, vt à labore studij ferientur & maiori cum delectatione ad Musas redeant. Videndum tamen est, ne quis ei studio, quod à principali Musarum cultu auocet, se consecret & dedat. Consultum ergo est vt qui medicinæ nati sunt, aliquando in Philosophicis pratis animum pascant, ad naturæ arcana abeant & in iis se oblectent: nec minus incommodum est; vt veterum Medicorum praxin in libris ad nos delatam legant, intueantur, ponderent & cum hodierna medicorum praxei conferant. Quod si fecerint, immensum se profectum in litteris Medicis fecisse ipsi breui temporis spacio agnoscent, & mea hæc consilia magnifacient. Cæterum notabunt medicinæ studiosi, quod in remedij paulo ante dati explicatione velim, ei praxei, quæ ab alio Medicinæ sufficienter perito exercetur, esse adhærescendum! Non enim medicinæ studiosus adeo sagax esse potest, vt ex sola lectione & pensitatione scriptorum medicorum proficere & feliciter curare queat. Indiuidua, quæ curantur, & media, quæ ad curam eorum adhibentur, frequentissime multis modis variant ita vt hoc tempore medicina propter morborum vehementiam & fixam inhærentiam, atque propter diuersissimam hominum constitutionem alium tractandi modum necessario requirat. Quæ cum ita sint, merito reprehendimus omnes eos, qui medicum in forum se iniiciunt, & ex se, alio-

rumq; receptis vndiq; congestis morborũ curam aggrediuntur. Horum quidam sunt temerarij homines, qui medicinam pro prostibulo habent, & ea in perniciem proximi, suumque priuatum commodum abutuntur, dum de nundinis in nundinas, de pago in pagum, de oppido in oppidum proficiscuntur & fictis mendaciis suas Merces exornantes ei quod pro medicamento venditant, efficaciam & vires minime inhærentes eloquio suo affingunt. Circumforanei hi priusquam ad concionem admittantur, à perfecto medico examinandi fuissent. Præterea sunt alij, qui ex frequenti lectione & collatione de controuersiis, methodum quandam medendi se reportasse sibi imaginantur, atque hinc adeo se infatuant, vt secundum suam conceptam methodum se bene & recte curando aberrare haud posse firmiter statuant: non cogitantes, quod ij, ex quibus eam addidicerunt methodum, principiis infirmis medicinam suam fulciuerint, atque hypothesibus fictis & falsis firmauerint. Principiis hominum, non naturæ inniti periculosum. Nec refert, quod plurimi Doctorum applaudant, atque approbent. Multitudo errantium errori non parit patrocinium. Non tamen omnia quæ vulgata sunt, reiicito Medicinæ cultor: Est enim etiam in vulgatis & veritas & lux. Sed quia veritati & luci falsitas & tenebræ in vulgaribus medendi modis coniunguntur & quasi implicantur, nostrum est furfures à polline separare, vt ex hoc, reiectis illis, medicinæ veræ vitam nutriamus & foueamus.

VI.

Præferre vocem mortuam voci viuæ.

Studiosi quidam hanc habent indolem, vt potius domi sedeant, atque ex mutis præceptoribus, quales sunt libri, discant, quam vt publicas lectiones audiant, atque publicis collationibus se immittant. Sed quanto cum errore & detrimento illud fiat, euentus tandem loquitur. Studiosi medicinæ parum proficiunt, si priuatim res medicas tractant, atque ex solis libris hauriunt: 1. enim libri vulgares plerunque ita sunt dispositi, vt omnia, quæ continent, ex aliis transportata & desumpta videantur, ac proinde cum eiusmodi compilationes ex diuersis autoribus detractæ fuerint, frequentissime cimmeriis tenebris inuoluantur, magnasque difficultates secum vehant. 2. libri in vulgus noti praxin rite non ostendunt: Cum impossibile est, vt vniuersalibus præceptis praxis includatur. 3. inanes quæstiones non raro tractant vt tyro vix sine præceptore eas ab vtilibus segregare queat. 4. Adeo sunt sæpe obscuri, vt Oedipo opus sit, si recte intelligi debent. 5. pauci sunt studiosi, qui libros debite & fructuose legere sciant. Et quamuis multi sibi methodum quandam imaginantur, tamen ipsa res tandem testatur, eam methodum lectionis esse maxime confusam, cum se nihil ex ea profecisse ipsi tandem animaduertant.

Remedium.

Recte ergo præfert vocem viuam voci mortuæ, qui rei medicæ fundamentum quærit.

Id eſt, præceptores audit in ſchola docentes, & mutos Doctores, quales ſunt libri, ita legit domi, vt horum explicationem à viua præceptorum voce expectet. Vtilitas huius remedii cernitur in ſtudio medico maxima: Qui enim ab ore medici quotidie pendet, & ex eo vniuerſalium theorematum ad vſum explicationem in praxei medica frequenter percipit, non tantum præcepta medica abunde intelliget, ſed ita ſe firmabit, vt breui cum ægrorum ſalute ipſi manum rite admouere ſciat. Quemadmodum omnium artium præcepta ex praxei nata ſunt: Ita etiam ex eadem recte & perfecte intelliguntur. Ex praxei vero præcepta medica non intelliget, niſi viuo cuidam ſe coniungat, cum eo quotidie verſetur, atque ex eius praxei præceptorum veritatem audiat, experientia tyronis propria infirma eſt. nec praxis eius admitti debet: Cum impoſſibile ſit praxin eſſe iuſtam, quæ ex ſola librorum lectione nata ſit.

VII.

In libris potius hominum, quam naturæ fundamentum medicinæ ponere.

Adeo ſcripti libri de medicina & eius controuerſiis hodie excoluntur & obſeruantur, vt in iis non pauci medicinæ perfectionem collocent, atque vel Galeno vel Paracelſo nimium quid tribuant,

buant, Sebastianus Aquilanus præf. *libri sui de morbo Gallico* ait, illum vere in medicina profecisse, cui Galenus placeat. Etsi non diffitear, ex Galeni librorum lectione posse ad medicinæ studiosum multum vtilitatis redundare, atque statum medicinæ pristinum exinde cognosci, tamen verum in medicina profectum adscribere ei, cui Galenus placeat, mihi videtur esse absonum & à veritate prorsus alienum: siquidem Galenus imperito Asino placere potest, vel quia excellens medicus Galenus fuit, vel quia sub ipsius nomine suam tegit inscitiam: vel denique quia Galeni asseclas singulari fauore prosequitur. Ille autem in medicina solide profecit, qui ex Galeni laboribus ea, quæ ipsius seculi & terræ fuerunt propria & quæ cum aliis doctis omnibus aliis seculis habuit communia inter se discernere, atque vere vniuersalia axiomata à Galeno adducta ad hodiernam praxin accommodare nouit, nec non præterea defectus & excessus Galeni ex naturæ lumine solide & vere explorauit, naturæque humanæ confortatione balsamica omnes morbos pellere ex sana Philosophia & certa experientia didicit. Cæterum hodie etiam se offerunt plurimi, qui Galeni methodum nauseabundi reiiciunt, atque in vno Parecelso medicinam ad perfectionem summam peruenisse, ac proinde eam ex ipsius & non aliorum libris esse discendam statuunt. Sed hic quoque in excessu peccatur: Tribuendum est multum Theophrasto Paracelso, sicut & ipsi Galeno, ac ille sua laude non priuandus, quod medicinam præ aliis exco-

lucrit, Germaniæ oculos aperuerit, atque per secretiorem philoſophandi rationem & ſecretorũ Chymicorum additionem medicinæ forum auguſte amplificarit: in eo vero robur medicinæ collocare, atque ex illo ſolo ſolide proficere velle in medicina imbecilli ingenii eſt. Homo fuit, atque nec ſib, nec aliis ſemper ſatisfecit. Suo philoſophãdi genere libere in alterius opiniones animaduertendi atque errores aliorum caſtigandi occaſionem præmonſtrare voluit, ne libris aliorum nimium adhæreſcendo à veritatis via aberremus & cum proximi damno medicinam facere cogamur.

Remedium.

Fundamentum medicinæ in naturæ libro, non in aliorum ſcriptis ponito, quicunque in medicina proficere deſiderat.

Scripta enim aliorum eatenus probantur, quatenus naturæ conſentanea dicunt. Melius eſt ab ipſo magiſtro Natura, quam à diſcipulis diſcere. Send. perſ. de ſulph. Liber vero naturæ eſt mũdus; isq; duplex, Macrocoſmus, & microcoſmus. Vterq; legendus & indagandus eſt. Hic, vt ſubiectũ, circa quod medicina verſatur, bene cognoſcatur; ille vt inde ſalutares medicinas habeamus, quibus ſanitatem microcoſmi conſeruemus, & amiſſam reſtituamus: Microcoſmus enim à macrocoſmo pendet, ſicut pomum ab arbore; Quod facile matureſcit, ſi debitum nutrimentum ex arbore accipit, atque externæ iniuriæ repelluntur: Sic etiam homo facile conſeruatur, quando

quando è macrocoſmo alimentum conueniens ſibi aſſumit & contra externos venenorum inſultus defenditur. Quamuis ergo hanc ob cauſam in naturæ libro medicinæ fundamentum iaciendum eſt, tamen libros ſcriptos è ſtudioſorum manibus excutiendos eſſe non arbitramur, quippe ex iis ad naturæ veritatem perſcrutandam datur introitus; Modo in hoc incumbamus, vt naturam, non aliorum cogitata inde exploremus; ſæpius enim accidit, vt dum naturam ex aliquo libro addiſcere nobis proponimus, id mentibus noſtris inculcemus, quo in naturæ lumine non continetur.

VIII.

Multos & varios autores medicos ſine electione legere.

Plurimi ex ſtudioſis inueniuntur, qui ſe tum bene ſtudere opinantur, quando vndique multos ſibi coemunt libros, atque indiſcretim eos legunt, non eligentes certum autorem, quem ſibi præ cæteris maxime familiarem reddant. Sed quemadmodum qui vbique eſt, nuſquam eſſe videtur: ita etiam qui varios libros ſine diſcretione legit, haud faciet felices progreſſus, inueneris multos medicinæ ſtudioſos, qui iam Galenum, iam Hippocratem, iam Fernelium, iam Mercatum, iam alios legunt, & in iis autoribus præcepta à controuerſiis diſtinguere neſciunt. Nunquam hi perfecti euaſuri ſunt medici, niſi mature reſipiſcant, atq; vnum ex iis ſibi primario legendum proponat, quo certum fundamentum iudicii ſui in vno iaciant, & deinceps felicius alios conferre poſſint.

Remedium.

Conſilium ergo meum hoc eſt, vt medicinæ ſtudioſi autorem aliquem compendioſum, qui cæteros eruditionis & praxeos eminentia facile antecellat, in manus ſub initium ſumant, ex eo terminos medicinæ addiſcant, eumque multoties repetita lectione ſibi familiarem reddant.

Sic enim fiet, vt deinceps cum fructu mederi & alios autores vtiliter conferre ſciant. Si quis fieri cupit Galenicus medicus, ipſi ſub initium Sennerti inſtitutiones medicas diligenter tractandas eſſe quis inficiabitur? Paracelſicum compendium, quod ſit informationi ſufficiens nondum in lucem editum video. Si Paracelſi & Dogmaticorum ſententiæ conferrentur, atque in vnum corpus congererentur, ita vt diſſenſiones omnes tollerentur, Medicinæ ſtudioſi cum fructu inſigni medicinæ faſtigium breui temporis ſpatio attingerent; Maiorem vero vtilitatem reportarent ſi medicum compendium abſque affectu & præiudicio conſcriberetur & ex naturæ lumine deduceretur: Hac enim via ſcopum addiſcendæ medicinæ, qui eſt remediorum debita & naturæ hominis balſamicæ conueniens pro loco, tempore & ſubiecto modo adminiſtratio, felicius aſſequerentur. Faciam ego breui periculum. Id quod defuturum eſt, alij ſuperaddere poſſunt. Suffecerit mihi aliis occaſionem & anſam ad maiora dediſſe.

IX. De

IX.

De nouo aliquid legere & discere, priusquam illud, quod ante ex præceptoris præscripto lectum est, bene intellectum fuerit.

Maxime cursum suorum studiorum intercipiunt & impediunt, qui variis delectantur lectionibus, & non curant, vt id, quod antea legerunt, bene intelligant: Quis enim nescit, eo fine aliquid legi, vt ex eo lecto intellectus aliquid proficiat? At quando id, quod legitur, non intelligitur: intellectus non perficitur, nec sibi vnquam de profectu gratulabitur. Notari hic velim, quod in Aphorismo subinnuam præceptoris præscriptum esse in legendo obseruandum: vt hinc arbitrariam lectionem artium plane sub initium studij medici reiiciam & eos redarguam, qui pro libitu iam hanc iam illam partem in facultate medica legant, & immaturo iudicio sibi leges legendi fingunt.

Remedium.

Consultum ergo est, vt tyro medicinæ id, quod ex præceptoris præscripto sub initium legit, bene pensitet, eius sensum, si non satis ipsi patuerit, ex Doctore petat & deinceps, eo intellecto, ad sequentia progrediatur.

Quantum hac methodo studiosus medicinæ sibi profuturus sit, si modo ea legerit, quæ ad rem faciant, & medicinæ terminis concludantur, non eloqui possum. Euentus ipse testa-

bitur, quod iudicium suum studiosus ita formaturus sit, vt neruose deinceps cum aliis disputare, & dextre de aliorum sententia statuere possit. Prodest multum, non multa legisse. Hic ordo tyroni in studiis medicis obseruandus. 1. naturam bene explorato. 2. intellecta natura videto, quid de ea alij scripserint. 3. vt autem aliorum sententias de natura eiusque viribus recte examinare & ad naturæ lumen reuocare sciat, necesse est vt eos autores legat. 4. Ita vero legito eos autores, vt bene intelligat. 5. vt bene intelligat autores, quos sibi in manus sumit, vnum ex iis eligito, quem sibi repetendo & meditando maxime familiarem reddat. Et 6. in eo autore legendo à dicto ad dictum sicco pede non transilito, sed videto vt id, quod primum legit, meditatione, repetitione & informatione probe intelligat, & deinceps, eo bene percepto, ad alia progrediatur: prout remediũ nostrum suadet.

X.

Controuersias, quæ nullum vsum in vera medicina habent, mouere, motis diu inhærere, & inde logamachias sectari.

Vt vero candidus lector sciat, quænam eiusmodi controuersiæ sint, hæc obseruato. 1. Controuersiæ, quæ de mente & verbis Galeni, Dioscoridis, Paracelsi & aliorum suscipiuntur, in medicina vsu & fructu destituuntur: Siquidem animi studiosorum à fundamento medicinæ, quod est lumen naturæ, ad opiniones aliorum abstrahuntur & vera medicina in nominalem & verba-

verbalem inde transmutatur. 2. Controuersiæ, Pquæ ad mentem Galeni, aracelsiue aut aliorum deciduntur, ad medicinam veram nihil faciunt: Siquidem ex præiudicio, quo de iis medicis plus quam decet, statuant, eiusmodi decisiones fiunt, atque potius in homine aliquo, quam ipso naturæ lumine veritas medicinæ quæritur. 3. Controuersiæ, in quibus de generium terminorum accommodatione ad res naturales disceptatur, nullius sunt momenti in medicina: Animas enim hominis dum generales istos terminos meditatur, frequenissime in sophisticis rebus occupatur, atque vim naturalium rerum non apprehendit. Scholastici Theologiam euidenter corruperunt, quia terminos metaphysicos Logicos, physicos, practicos rebus sacra scriptura comprehensis applicauerunt, atque de applicatione eiusmodi dubia mouerunt. Sic & medici generali generalium terminorum cognitione imbuti ad eos naturam, non ad hanc illos contorquent: vt vel hinc de caussis, effectis, signis & aliis terminis plures controuersias moueant, quam ex quibus secundum naturæ exigentium, & medicarum rerum sufficientiam se expedire queant.

Termini generales rebus ordinem non præscribunt: Sed res terminis: Rebus enim termini limitantur, quia ex iis nati sunt.

Remedium

Remedium.

Controuersiæ ab aliis motæ nec legi, nec tractari debent, sed potius iis autoribus adhærescendum est, qui id, quod docent, ratione & experientia confirmant.

Itaque ante omnia cognitioni medicinæ & earum rerum, quæ ad medicinæ perfectionem requiruntur, studiosi insudanto, vt ne opinionum aliarum potius quam veritatis medicæ scientes habeantur. Hoc seculo non habetur doctus, nisi qui multa legerit, controuersias in vtramque partem tractaro, & terminos scholasticorum barbarorum explicare nouerit, atque sui iudicij (quamuis sine fundamento in cognitione veritatis posito) acumen in aliarum opinionum examine ostenderit. Quid quæso prodest vt sciam, quod alij falso opinati fuerunt? Nonne dum ipsorum somnia lege & pensiculate meditor, plus proficerem, si ad fontem veritatis propius accederem, atque ex eo naturæ vires addiscerem? Malim ire rectam semitam, quam tot auia loca peragrare. Hæc, quæ dixi, non ita intelligenda sunt, ac si velim nullas plane controuersias quocunque loco & tempore non tractandas esse: Eo enim fine omnia à me proferuntur, vt ne sub initium studiorum suorum tyro medicinæ se logomachiis inuoluat inanibus, & tricis aliorum inhæreat. Fundamentum medicinæ primum ex lumine naturæ & methodico compendio iaciendum est: Et deinceps eo posito, medicinæ studiosus cum fructu controuersias

ias tractare poterit. Constat nouellos studiosos ex triuialibus scholis ad Academias euectos adeo sibi in inanibus & futilibus inutilium quæstionum turbis placere, vt, si vel vnam sophisticam sententiam publice defendere vel ruditer examinare se posse sibi persuadent, cristas erigant, eruditionem sibi affingant, aliosque contemptim habeant: Verum enim vero tandem vbi vel ad eruditorum hominum examina sistantur, vel progressu ætatis suam infantiam in rerum scientia agnoscunt, illud, quod sciunt, ad vsum transferre nec volunt, nec possunt. Simili modo nouelli medici etiam sub initium quæstionibus physicis, quæ in Peripateticorum & Galenicorum scholis proponuntur, se inuoluunt, iis immorantur (ô vtinam quidam non immoriantur) atque quomodo vel in hanc vel in illam sententiam propendere queant, curant. Quod si in illis inanibus persuasionibus suum iudicium interponere sibi videantur, adeo sibi applaudunt, vt omnium rerum cognitionem sibi attribuant, ac proinde doctiores consulere, atque ex iis, quod ipsis adhuc ignotum est, addiscere erubescant: Sed quam misere decepti fuerint, aliosque in posterum decipiant, proh dolor, ipsorum praxis non sine vitæ proximi iactura frequentissime testatum facit.

XI.

De iis, in quibus medicinæ fundamentum positum est, cum præceptore disputare.

Fieri non potest, vt, quamprimum aliquis ad medicinam

medicinam admittitur, omnia fundamenta & firmamenta bene intelligat, atque primis institutionis horis illud, quod proponitur, accurate percipiat. Multoties principia artium audienda sunt, priusquam perfecte ipsorum vis & scopus cognoscantur. Id quod magnus ille Philosophus Pythagoras agnoscens noluit, vt discipuli citius quinquennio de iis, quæ proposuisset & explicasset, inter se conferrent, atque ea in dubium vocarent. Vnde apud ipsos τὸ αὐτὸς ἔφα (ipse sc. Pythagoras dixit) per silentij tempus increbuit & valuit. Quod si in medicina & in aliis omnibus artibus obseruaretur, & discipulis ius examinandi, antequam præceptoribus eos esse bene in medicina fundatos constaret, non permitteretur, medicina non adeo in contemptum abiret, atq; admodum superuacaneis & sophisticis cōtentionibus non conspurcaretur. Sane antiqui medici id moris habuerunt, vt remedia, eorumq; conficiendorum modum de manu in manum posteros suos docuerint, atq; hac ratione Sophisticis ingeniis omne carpēdi & refutādi ius adimerint. Quod si etiam hoc tempore idem fieret, facile eo medicinæ studiosi possent adduci, vt ad quinquennium vel saltem vsque dum ipsorum iudicium maturuerit, silerent, atque ex præceptoribus sine vlla contumacia & disputandi animo quiete salutaria fundamenta audirent & plene imbiberent. Ne obiice, hac via ex homine effici brutum, cum iudicium eius libertate ingenita priuari videatur: Nam libertas iudicio non adimitur, sed vsus libertatis ad tempus differtur, quia

tur, quia tum facile homo libertate iudicij propter imperfectam rerum cognitionem abuti, & id falsitatis ex ignoratione circumstantiarum; quod tamen à veritate minime remotum est, arguere potest.

Remedium.

Consultum ergo & è re tyronis medicinæ est, vt ad tempus à præceptore præscriptum tyro in doctrina docentis acquiescat: videlicet vsque dum fundamentum in medicinæ principiis bene posuerit, & ipse se multum ex informatione profecisse sentiat.

Fundamentum medicinæ est lumen naturæ, ac proinde videat primum tyro, vt rerum naturalium notitiam adipiscatur; Et deinceps earum vsum ad hominis defectus & sanitatem accommodandum ex Doctore addiscat Quæ omnia placida & modesta mente nunquam sciscitabitur, nisi ad tempus in iis, quæ ipsi proponuntur, acquieuerit. Nam si citius iusto contra nitetur atque informationi Doctoris se opponet, non tantum Doctoris animum à concepta informationis methodo auocabit, sed etiam perpetua dubitatione certitudinem fundamenti euertet.

Veritas magis quiete meditando, quam rixose disputando acquiritur. Et dum aliquid perfecte non intelligitur, sinistre de eo iudicatur. Nemo ergo præceptoris doctrinam diiudicabit, nisi qui eandem bene & non mutilata

titale ex Doctore hauserit, vt autem quis accurate doctrinam Doctoris imbibat, ad præceptoris placita per certum tempus sileat necesse erit. Quæ à nobis hodie discuntur, vel ab aliis explorata & iam dudum iuuenta sunt, vel nobis adhuc indaganda & inuenienda restant. Illa ex aliis, hæc vero à Deo, nostraque industria & meditatione ex macrocosmo cursuque operationum naturalium & supernaturalium impetramus & habemus. De prioribus loquor, quando discipulus medicinæ ad Doctoris informationem tacere debere à me dicitur: Ea enim, quæ ab aliis in medicina iuuenta sunt, à nobis eadem facilitate, qua per informationem acquiruntur, nunquam comparabuntur. iuuentis frui licitum est: sed iuuenta exornare, non deformare, laudabile. Exornare vero ea non possumus, nisi perfecte per communicationem ab aliis ea possideamus.

Quis ergo iure inficiabitur, ad tempus quiescendum esse, vsque dum ab iis, qui inuenerunt, eadem consecuti fuerimus.

VII.

Theoriam vere medicam à praxei seiungere.

Quantus morbus sit medicinæ, quantumque impedimentum studiosis medicæ artis obtrudatur, quando à praxei theoriam vere medicam separant, & excludunt, vix est qui verbis exprimere possit. Hoc moris habent studiosi quarumlibet artium hoc tempore, vt primum præcepta artium memoriæ

memoriæ infigant, & poſt ad vſum transferant. Præpoſterus ordo eſt, & minime in vlla arte admittendus, niſi quis ſerio hominem à veritate & conditione rerum abducere velit: Siquidem præceptorum artium finis probe cognoſcendus eſt, qui non vult, vt exinde praxin addiſcamus, ſed vt eam confirmemus. Si ex Grammatica inſtitutione latinitatem tibi conciliare intendis, longe erras. Latinitas enim ex certo auctore vni dialecto aſſueto primum addiſcenda eſt, vt certum loquẽdi genus habeatur: Verum ſi ex exẽplis in Grammaticis inſtitutionibus Latine loqui diſcere intenderes, non tantum Ciceronis ſtylum cum Terentii, Plauti, & Liuii, ſed etiam cum Poetarum curſu confunderes: Siquidem ex omnibus iis autoribus exempla Grammaticorum deſumpta eſſe, & tamen nemini inde certam Latinitatis dialectum innotuiſſe, quis non iam dudum animaduertit? Quemadmodum ii qui primum artes cõſcripſere, ex vſu longo & indubitato generales leges prompſerunt, & pepererunt: ita etiam neceſſe eſt, vt qui artes eaſdẽ addiſcere ſibi proponunt, ex vſu certo eas indagent, & animis ſuis inculcẽt: idem enim autor eſt generationis & cognitionis rerum: id eſt, per quam cauſam aliquid naſcitur, per eandem cauſam etiam cognoſcitur. Recte ergo ſtatuo, medicinam ex praxi, quemadmodum ex ea nata eſt, optime intelligi. Quorſum vero, inquiat aliquis, præcepta medica, quæ hactenus à doctiſſimis medicis euulgata & in lucem emiſſa ſunt? Theoria medica ſi à praxi non ſeiungeretur, præceptis iis non opus eſſet. Paucis reſpondeo.

Præcepta medica non reiicio: ſed ea ſub initium delibanda propono, vt quando poſtea ex praxei medicinæ Theoria diſcitur, praxis medicinæ inde cõfirmetur & ꝓbetur. Alio fine ſi medicinę pręcepta ꝓponuntur, fruſtra ꝓponuntur. In ſyſtematib. ſuis medici ſciũt optime definire morbos, & oſtẽdere eorũ differentias, imo & optime pręſcribere remediorũ, quib. morbi propulſentur, formulas: ſed cum ex praxei diſcipuli morbos & remediorũ formas nõdum intellexerint & probauerint, nullus medicorum, qui ſecundum eaſdem formas & doctrinam ægro ſuppetias ferre velit, de felici curæ euentu vnquam certus eſſe poteſt. Idem negotium in medendo faceſſunt Studioſis medicinæ compendioſi iſti artis medicæ ſcriptores & Deus. Deus enim omnes medicinas macrocoſmo incorporauit & homini in mundo proponit: Sed cum ſine ſpeciali Dei & præceptorum informatione & ſagaci per experientiam obſeruatione, quæ vtiles, quæ inutiles ſint ad repellendum hũc vel illum morbum cognoſci non poſſit, ex Dei beneficentia ſola, qua medicinas eas omnes toti orbi conſpiciẽdas exhibet, nemo perfecte medicinam facere poteſt, niſi ſubſidia differentiam remediorum morbis appropriatorum certiſſimam demonſtrantia aliunde conquirat. Similiter etiã quamuis ſub præceptis artis medicæ omniũ medicamentorum farraginem haberes, tamen ſumma difficultas tẽ teneret, qui poſſis ſcire, hoc remedium eſſe huic homini, illud alii adminiſtrandum. Cæterum etſi conceſſerim, aliquid facere ad percipiendam medicinam theoremata artis

medi-

medicæ; tamen certiſſimum manebit, tantum occaſionem meditandi & amorem in medicinam offerri in compẽdioſis iſtis libellis, & ex hiſce deſumi locos communes, ad quos ſi quid in praxei ſingulariter obſeruatum eſt, referatur.

Tandem non poſſum quin hic lectorẽ admoneam de abuſu vocis Theorias. Etſi non neſciam multas eſſe eius vocis ſignificationes. Vulgarem, qua videlicet vel putatur eſſe rerum diuinarum inſpectio, vel ludorum ceu certaminum ſpectatio, vel ſpectaculũ quod aditur, vel inſpectio morum cuiuſque ciuitatis: vt videre poteritis in Lexico Scapulæ: vel denique Philoſophicam, qua Theoria denotat facultatẽ res Philoſophiæ & artibus liberalib. ſubiectas ſpectandi & cognoſcendi: vel etiam qua ipſum actũ contemplandi comprehẽdit; Philoſophica tñ hæc ſignificatio noſtro inſtituto inſeruit: Quis n. dubitat, in Medicinæ Studioſo requiri accuratam rerum naturalium cognitionem, & agẽdorum in praxei medica prælibationem? Qui n. naturam, atq; corpora quibus ineſt natura, nõ intelligit, in medicina fundamentum non poſuit, nec ſe dignum efficit, qui ad arcana Aſclepiadea admittatur: Siquidem naturale corpus morbos patitur, natura in repellendis & exterminandis morbis nulli labori parcit, de die in diem agit, vt hoſtem corporis, quod informat, extrudat, & è limitib. ſuæ ditionis propulſet: imo natura ſi ſufficiẽs ſibi nõ fuerit intra corpus, docet quomodo foris in macrocoſmo ſimilis inueniatur eſſẽtia, qua laborãti balſamo ſubueniri poſſit: Theoria hæc eſt vere Philoſophica; & neceſſario

ſtudio medico præmittenda: vtpote quæ rerum naturalium exquiſitam & accuratam contemplationem proponat, & cuius defectus imperfectam reddat medicinam.

Vtut hæc ſint, tamen in propatulo eſt, hoc tempore eos bene in theoria verſatos haberi, qui inutilibus & futilibus Scholaſticorum, Peripateticorum & Galenicorum controuerſiis diu adhæſerunt, atque ex ſe multa ſubtilia fingere nouerũt: Sed abuſus hic eſt vocis Theorias, quo ſignificat phantaſticam quandam imaginationem ab vno ad alterum quaſi hæreditario iure propagatam: Medicus enim naſcitur ex natura, non ex iis, quę mens ex ſe tanquam aranea producit & ſpeculatur.

Remedium.

Theoria in medio foro agendorum cum praxei coniungenda eſt.

Ex praxei enim perfecte intelligitur & naſcitur. Et iuramentum Hippocratis theoriam praxei iungit. Praxin vero intelligo non ſcriptam, ſed ipſo opere à viuo quodam doctore ad oculos ſubpræmonſtratam, & ad indiuiduum aliquod ſubiectum ſecundum naturæ exigentiam & poſtulatam explicatam. Fateor equidem eam theoriam, qua naturalia in macrocoſmo contemplamur & rimamur, debere praxei præmitti, cum ea ignorata nemo medicinam aſſequi valeat: Verum ea theoria, qua in foro medico agenda contemplamur, & ſpeculamur, vt nobis ex praxei naſcitur, ita cum ea neceſſario coniungitur. Tyro ergo ad

ægros

ægros vna deducitor, atque illi locus affectus, affectus species, speciei causa, causarum series, morbi terminus, transplantatio, nexus gradusque vero & sincero animo ad Hippocratis Patauinorumque exemplar ostenditor, vt ita ex hac sensuali demonstratione generalem præceptorum constitutionem confirmet & probet. Cum tyro ad praxin adducitur, & in ea fundamenta ei proponuntur, cum praxei theoriam addiscit, atq; in ea ita se firmat, vt fundamentaliter de artis medicæ momento cum quolibet disserere, & sui felicis progressus euidentem rationem afferre possit. Similiter eos artifices optime suæ peritiæ elegantiam & perfectionem aliis probare posse, qui manu opificium didicerunt, atque artificii fundamentum posuere, videmus, cum contra ii, qui ex praxei artem mechanicam nesciunt, & ex sola cōtemplatione de eius subiecto, operationibus & formulis multa garrire solent, nunquam certi de sua scientia esse queant. Maneat itaque firmum & fixum, 1. naturalium rerum scientiam ante medicinæ studium discendam & imbibendam non ex aliorum opinionibus, sed ex natura mūdi se suasque operationes de die in diem patefaciente, & 2. contemplationem modi, quo natura, eaq; quæ per naturam sunt, in hominis vtilitatem adhiberi debeant, sine praxei non esse ex solis libris petendam, sed cum praxei coniungendam, ita vt tanquam filia ex praxei progerminet, & certitudinem suam exinde acquirat.

XIII.

Chymiam veram vel plane negligere, vel

vulgari Chymiæ nimis intentum esse.

Multi sunt, qui se medicinæ apicem consecutos esse autumant, etiamsi Chymicas rerum dissolutiones non didicerint: Sed errorem errant maximum: Sine Chymia enim vera constitutio Systematis medici perfecta esse nequit, nec grauissimorum morborum radicata curatio subsistere potest. Itaque medicinæ Studiosus Chymiam veram ne spernito, sed eam studiose amplectitor. Chymia autem vera est, quæ ex lumine naturæ, non ex phantastica & fortuita operatione sine sanæ rationis discursu nata est. Chymiam veram ne iudicato ex experientia qualicunque, sed ex experientia eorum, qui longa & profunda disquisitione superiorum & inferiorum harmoniam perscrutati, & superiora in inferioribus contineri secretiori via expiscati sunt: Qui quoque regnorum trium mineralis, animalis & vegetabilis confusionem ex animo improbarunt. Philosophica hæc Chymia est de qua loquor, nec tamē velim vt Chymia vulgaris ex iisdem fundamentis plane contemnatur: nam ex Chymia vulgari rerum dissolutiones inconueniētes etiam addisci possunt: Siquidem fortuita rerum naturaliū coniunctio sæpe dissolutionem corporis demonstrat præternaturalē, quæ alias non apparuisset, ac proinde quodāmodo facit ad cognitionē morborū prouenientiū ex rerū heterogenearū cōiūctione.

Remedium.

Itaq; Chymiæ veræ cultores studiosus medicinæ obseruato, Chymiā veram noctesq; diesq; tractato,

& sis

& si occasio sese obtulerit, etiam vulgariū Chymicorum experimenta tā mente, quam oculis notato.

Ex Chymia enim vera conuenientem naturæ humanæ præparationem remediorum: ex experimentis vero vulgarium Chymicorum media, per quæ Entia incōuenienter corrūpātur, explorabit.

XIV.

Anatomiam mortuam vitali præferre.

Anatomia mortua est artificiosa cadaueris humani sectio, qua vasa continentia cum situ, forma & contentis corporeis dignoscuntur. Vitalis anatomia est, qua microcosmi vitales operationes in assimilatione homogeneorum & separatione heterogeneorum consistentes ex rerum macrocosmicarum functionibus constantiam, vel mutationem inferentibus ad sanitatis morbiue rationem intelligendam cognoscuntur. Illam quidam vitali longe præferunt, imo hanc plurimi ex Galeni asseclis repudiant, illam solam amplectūtur. Quod tamen faciendum non esse patet 1. ex eo, quia sanitas & morbus insunt viuentibus corporibus. 2. Quia vasorum continentium cum situ, forma & contentis corporeis cognitio est sensualis & particularis. Particularis appellatur, quia sæpe variat, atque non raro dispositiones membrorum in viuentib. discrepant. Et quis certo statuere potest, plane eandem partium corporis humani dispositionem, situm & formam esse in viuentibus adhuc corporibus, atque in iis, quæ antea ab anatomicis secta fuerunt, & in libris eorum nobis proponuntur? Anatomici de

die in diem multa inuenta superaddunt. Si singula hominum cadauera secarentur, in dispositionibus membrorum summam varietatem se oblaturam certissimum est. 3. Quia minutiarum anatomicarum scrupulosa cognitio ad medicinã, eiusq; curam nihil confert. Nam etiãsi quis ossium, cartilaginumque compaginem, os occipitii, ceruicis vertebras septem, thoracis vertebras duodecim, lumborum vertebras quinque, sex ossa ossis sacri, coccygis ossicula quatuor; transuersos, descendẽtes, ascendẽtes posterioresque vertebrarum processus, caluariam, maxillam inferiorem, dentes, scapulas, clauiculam, cubitum, manum osseam, os coxæ, femur, cartilaginem pubis ossium, patellã, tibiæ pedis ossa, talum, calcem, os nauiculare, tarsum, laryngem, musculos, glandulas, ligamenta, membranas, venas, arterias & neruos, horumque coniugationes, &c. ex anatomia illa mortua didicerit, tamẽ nisi vitalis anatomiæ bene peritus fuerit, in cura aliquid adiumẽti & promotionis inde sæpe non habebit: siquidem partim propter intimam vnionem earum partium, implicatamq; cohærentiam, partim ob accidentium inconstantiũ præsentiam nec de sede morbi, nec de cura eius ex historica illa secti corporis notitia certo semper alicui constare potest. Non exiguum momentum anatomia illa vulgaris ad medicinam conferret, si eodem modo in curando partes corporis viuẽtis medici visui se ostenderent, & non tantum ad probabile iudicium medicum mouerent.

Remedium.

Nec vitalis anatomia præ mortua, nec mortua

præ

præ vitali reijcienda est, sed cuiq; suus genuinus vsus & locus in medico foro relinquendus.

Cum homo totius mundi sit compêdium, adeo vt ea, quæ implicite in homine continêtur, explicite & distincte in macrocosmo oculis nostris præsententur. Vnde ex macrocosmo homo tanquã microcosmus recte cognoscitur. Vitalis hæc anatomia est, atq; adeo necessaria, vt sine ea morbi eorumque cura perfecte apprehendi nequeat. Nõ vero velim, vt forma ex forma indagetur: Microcosmi enim & eorum, quæ in & ab eo sunt, forma frequentissime longe à macrocosmicarum rerũ formis discrepat: sed vt virtutes & functiones macrocosmicarum rerum inspiciantur, ex formis seu signis cognoscantur, id quod eas promoueat & lædat corrũpatue, exploretur, modusque mutationis ex meteororũ mutatione cognoscatur. Duo sunt medico inprimis consideranda: Conseruatio & destructio microcosmi. Illam cõsiderato, vt non minus sanitatem in homine conseruare, quam amissam restituere sciat: Hanc, vt ea, quæ mortem inferunt, præuideat, atq; mature destructionis causas remoueat. Sed ista omnia exquisitius intelliget, quando 1. Eorum, quæ facile generantur & facile corrumpuntur, meteororũ videlicet, naturam scrutabitur, & deinceps quomodo eiusmodi faciles mutationes accidant: 2. Metallorum, 3. vegetabilium, & 4. bestiarum cõseruationem destructionemque in macrocosmo bene cognoscet. Hæc omnia in Physico meo systemate vna cum applicatione ad microcosmum latius explicata sunt.

XV.

Magis intentum esse ad morborum scrupulosam & superuacaneam notitiam, quam ad eorum curam & sublationem.

Morbus necessario cognoscēdus est, qui specificis remediis propulsari debet: secus si res fit, non ex arte, sed ex imperitia morbus curatur, vt vel nō raro summum periculum & damnum ad patientem exinde redundet. Scrupulosa tamen & superuacanea morbi cognitio morbi cognitio merito taxatur & reprehenditur: cum ad huius morbi, qui curandus proponitur, naturam cognoscendam, vel plane nihil, vel parum faciat. Scrupulosam morborum cognitionem appello, qua ex antesignanorum sententiis & opinionibus de morborum natura, & differentiis aliquid homini innotescit, & generalium de morbis propositionū ab aliis prolatarum inquisitioni plus æquo medicæ artis tyro incūbit, cum antesignanorum illorū cogitata partim ex aliorum antecessorum figmētis enata, partim ab ipsis in naturam intrusa, non ex ea desumpta fuerint. Quid quæso te iuuat, vt varias morbi definitiones ex variis autoribus scias, & tamen de iis omnibus dubites? Satius est scire morbum esse, & ex praxei specialium, & singularium morborum naturam explorare.

Superuacanea morborum cognitio, i. ex vrina petitur. Incerta hæc est, & plane inutilis, cum ex certiorib. signis possimus certi fieri de morbi natura & specie. Quantū fieri potest, columnæ medicæ artis firmo & stabili fundamento infigantur: vt cura feliciter & ex voto tam medici, quam pa-

tientis

tientis ſuccedat. Sed quandiu Vroſcopia ad medicum agrum admittitur, tamdiu inſtabili & arenario fundo medicinarum columnæ imponuntur, & medicaſtri verorum medicorum titulo in artis Aſclepiadeæ ruinam & iacturam petulanter abutũtur: Medicaſtri enim ſe omnes morbos ex vrina cognoſcere poſſe gloriantes id efficiũt apud vulgus, vt ad peritum medicum, qui vrinam intueri nolit, veniẽs de docto medico ſiniſtri ſuſpicari incipiat, & inde famã eius apud alios dilaceret. Vt ut hæc ſint, per vroſcopiam incerto & dubie morbos cognoſci probare lubet. Imperfecte, incerto & ſine fundamento morbi ex vrina intelliguntur, 1. Quia ſanorum & ægrorum vrinæ neque quoad ſubſtantiam, neque quoad colores, neque quoad ſedimentum & alia contẽta non differunt. Id eſt: Vrinę ægrorum quoad hanc ſubſtantiam, hos colores, & hęc contẽta aliquãdo & alicubi exquiſite reſpõdet vrina quorundã ſanorũ. Non n. ſubſtantiæ, colores & cõtenta vnquã in ægrorũ vrinis data fuerunt, quæ nõ in ſanorũ vrinis vel apparuiſſe legantur, vel ſine naturæ vegetæ læſione apparere poſſint. Largior equidem in vno eodẽq; homine ſæpius differre vrinarũ diſpoſitiones, ſed exinde certũ poſſe fieri hominẽ de veris morborũ differentiis & naturis diuerſis plane nego: idq; multis de cauſis. 1. Quia eadẽ diſpoſitio vrinæ in alio homine portendit ſanitatẽ, quæ in hoc corpore denotat ægritudinem. 2. Quia ad vnum genus reuocari vrinæ eorum, qui eiuſdem ætatis, ſexus & loci ſunt, ac proinde vrinarum differentiæ in ſanis exactæ dari non poſſunt. Si quis exacte

exacte vrinas diiudicare velit, necessarium fuerit, vt ante omnia vrinas sanorum variæ complexionis contempletur: Vbique enim æquum est, vt ex recto obliquum, ex vero falsum, ex perfecto imperfectum cognoscatur: Quicquid enim non rectum, non verum, non perfectum apparet, iure obliquum, falsum & imperfectũ habetur. Quare qui vult de vrinis ægrorum iudicare variorum, illi incumbit prius variorum & longe inter se ratione diuersæ dispositionis discrepantium sanorum hominum vrinas, earumque differentias exquisite cognoscere: Verum cuius quæso medici contẽplationi hoc tempore & ante offerri solent sanorum vrinæ, vt ex his de legitima hominis constitutione iudicent? Hic ais, certa præcepta tamẽ esse à medicis proposita, è quibus sanorũ vrinæ perfecte intelliguntur. Regero, illa omnia præcepta esse incerta & nullius fidei 1. propter cognitionis istius summam imperfectionem in antesignanis præcepta eiusmodi præscribentibus existentem: Omnium enim sanorum vrinas ipsi intuiti non fuerunt: nec ex propriarum vrinarum quotidiana contemplatione quicquam certi eruere potuerunt, cum non semper sub eodem climate, sub iisdem astrorum influentiis, eodem victus genere ad eundem modum vtentes vixerint. 2. Propter diuersas diuersorum in diuersis regionibus existentium hominum dispositiones: Ea enim quæ Galeno in Italia & Græcia obseruata fuerunt, vel nullum, vel saltem exiguum vsum in his terræ locis obtinent. 3. Propter experimentorum hodiernorum aliud docentium & suadentium veritatẽ

Cæterum

Cæterum etsi haud diffitear, aliquando probabiliter ex vrina dispositionem internam renum, vesicæ, & eorum canalium, per quos serum transit, iudicari posse, tamen iudicium illud esse infallibile & certum plane pernego: ac proinde vroscopiam vt certum genus cognitionis morborum reiiciendam esse recte statuo: cum ex iis morborum cognitio petenda sit, quæ recta via naturam morborum nobis aperiunt, vt & cura sit certa, & ægro salutaris. Vt autem vrinarum contemplatio inutilis & superuacanea, ita non minus superuacanea est earundem destillatio, quam Thurneiserus introduxisse videtur: siquidem ex hac dispositio hominis interna cognosci certo non potest: Omne enim quod destillatur, eo fine destillatur, vt ipsum, nō aliud cognoscatur: & q̄n alia exinde intelliguntur, intelligūtur ex eo per accidēs, quatenus conuenientiam quandam cū iis habere putatur. Verum nulla conuenientia est excrementitiarum materiarum cum natura hominis: Eo enim fine à balsamo hominis extra corpus propulsantur & eiiciuntur, quia cum natura hominis nō conueniunt. Varia & diuersissimis proprietatibus distincta sunt humani corporis membra: Vrina autem in tot partes singulis membris respondentes artificiose diuidi non potest: ac proinde exquisite ex vrina membrorum singulorum constitutiones nunquam cognoscuntur: Omne enim quod cognoscitur, & quidem certo, ex propriis signis cognoscitur. At in eo, quod angustius est cognoscendo, non sunt propria signa, ex quibus cognoscitur. Quippe singulæ partes corporis cognoscendi

gnoſcendi non habebunt deinceps, vnde rite & exquiſite intelligantur. Concludimus ergo non immerito, judicium vrinarum omne eſſe ſuperfluum, & è foro medico exterminandum.

Præterea ſuperuacanea etiam eſt morborum cognitio, quæ petitur ex Diabolo: Diabolus enim vt pater eſt mendacii, ita veritatem ab eo non expectare debemus: 1. quia hominum ſalutis eſt oſor, & omne bonum humano generi inuidet, 2. quia veritatem dum aliquando docet, eam docet, non vt vere homini inde conducat, ſed vt in maius malum ipſum præcipitet: iuuat vt magis noceat: Dolores aliquando minuit, vt alio tempore & loco eos maiores reddat. Improbo hic omnium eorum medicorum opera, qui ex malorum ſpirituum familiaritate ægris conſulere pro more ſibi habent.

Hi quidem ex reuelatione eorum certo ægris omnia ſymptomata & euentum enarrare ſciunt: ita vt adſtantes in admirationem trahantur; ſed tamen fructus fere nullus exinde ad ægros redundabit. Quid enim boni & fructuoſi ex impii cordis ſcaturigine promanare poteſt? Statuimus ergo, & quidem recte, ex Diabolo conſilia de morborum cognitione nunquam peti debere. Si vero ex me quæſiueris, quibus aliis mediis morbi perfectius, accuratius, & certius cognoſcantur, te ad meum compendium medicum, quod ſub manibus habeo, remitto.

Reme-

Remedium.

Qui feliciter in agro medico operari intendit, magis intentus esto ad curationem morborum, quam ad superuacaneam & scrupulosam eorum cognitionem.

Ex hac enim nihil fructuosi, ex illa vero multum vtilitatis & salutis ad ægrum redundare solet. Quod si ergo tyro medicinæ morborum superuacaneam & intricatam cognitionem postponet, & sollicitus erit de vera morborum curatione, finem sui studii quem intendit, cito summa cum voluptate & suauitate obtinebit. Qui vero de morborum cura sollicitus est, non reiicit morborum cognitionem, sed in hoc intendit, vt veras causas & radices eorum rimetur, & iis indagatis morbos curare deinceps sibi proponat. Insuper & hoc sciendum est, quod morborum species non possint semper cognosci, & tamen æger auxilium poscat. Hoc ipsum moueto tyronem medicinæ, vt in medicinam quandam vniuersalem inquirat diligentius, eiusque genuinum vsum ex informatione sinceriorum Philosophorum obtineat. Medicinam enim vniuersalem qui possidet, speciem morbi scire non tenetur.

XVI.

Ex Elementaribus qualitatibus earumq; gradibus vires medicinarum addiscere & iudicare velle.

Absur-

Abſurdum eſt ex remotis principiis de ſpecifica natura principiatorum iudicare. Ea quæ communia ſunt, & inhærent aliis, declarant tantum illud in iis, quod commune eſt: Proprietates vero ſpecificæ ex ſpecifica diſpoſitione communium cauſarum vt pendent, ita ex eadem cognoſci debent, quatenus illa per propria ſigna ſe prodit. Non igitur fieri poteſt nec debet, vt Elementorum, communium principiorum, qualitates nos in ſingularium proprietatum & virtutum cognitionem deducant, ac eam ob cauſam ex eiuſmodi communibus qualitatibus vires rerum ſpecificæ & propriæ diiudicentur. Elementorum qualitates primariæ ſunt quatuor, frigiditas & caliditas, humiditas & ſiccitas. Gradus harum recenſentur itidem quatuor, primus, ſecundus, tertius, & quartus. Diſcrimen horum gradum ex ſenſu diiudicant, ita vt primus gradus ſit tenuis & parum ſenſibilis, ſecundus intenſior, notabiliter ſenſibilis, tertius vehementer ſenſilis, & quartus cum læſione ſenſorii. Sed gradibus hiſce non eſſe tuto credendum in medicamentorum compoſitione patet 1. ex eo, quod ſingulis annis pro diuerſitate tempeſtatis aereæ & varietate loci gradus ipſi varient, ita vt quædam herba in hoc anno ſit calidior vel frigidior, quam alio: illud maxime & euidēter cognoſcere eſt in vite, quæ licet in eadem tellure maneat, diuerſis tamen annis vina caloris gradu variantia non raro profert. Quemadmodum eius rei multoties ſenſilem obſeruaui probationem. Si in vite manifeſto id quod volo euincitur, multo magis gradus ſuos mutabunt

plantæ

plantæ minus excellentes & efficaces. Quæ cum ita se habeant, non tutum vbique est compositionem medicamentorum ad inconstantes gradus qualitatum primariarum instituere.

Addo quod Medici primas illas qualitates medicamentis adscribant non semper inhæsiue, sed sæpe tantum effectiue, quia eas qualitates in homine progenerant.

At vero quis nescit, subiecta in quæ medicamenta & simplicia agunt, inter se esse frequentissime diuersissima, ac proinde non æque ab agentibus medicinis affici, vt ea de causa recte statuatur, etiam gradus eiusdem simplicis non vbique esse eosdem. Vnde videmus vinum idem diuerso caloris genere diuersos conuiuas vno & eodem tempore calefacere: Omne agens enim agit pro ratione diuersi subiecti, id quod agit. Quare si propter effectionem simplicibus qualitates illæ primariæ tribuuntur, tuto compositionibus gradus earum propter inconstantiam non inseruiunt.

Cæterum & hoc notari velim, quod omnis caloris & frigoris non sit idem fons & origo: Quidam enim calor est cœlestis originis, & solem agnoscit patrem. Quidam terrestris est, & est vel artificialis, vel naturalis. Artificialis non vbique idem est, vel enim ex terris, vel ex lignis, vel ex radicibus, vel lapidibus conficitur. Naturalis est, qui subtus terram perpetuo sine hominum ingenio & dispositione ardet: vt nobis documento est mons, qui Æthna appellatur. Horum omnium ignium & calorum radix, iam est bitumen, iam

ſulphur, iam alterius generis oleaginoſa ſubſtantia. Quid quæſo graduum caloris à dictis rebus prodeuntis obſeruatio prodeſt, cum terreſtria calorem de ſe fundentia in homine non ex calore ſuo certum aliquod producant effectum, ſed ex ſpecifica ſua proprietate affectum quendam ſingularem imprimant? Miſerandum eſt, quod hoc tempore pluris æſtimantur antiquorum Philoſophorum ſimii & Sophiſticationum compilatores, quam veri ſapientum & medicorum filii.

Remedium.

Cum qualitates illæ primariæ, calor & frigus, humiditas & ſiccitas ab eſſentia medicinarum & promanent & pendeant, ſibi bene conſulet tyro medicinæ, ſi ante omnia eſſentiam medicinarum non ex communibus Elementorum affectionibus & accidentibus, ſed ex ſpecifica ipſarum proprietate ſpecificoque vſu certis morbis tollendis deſtinato indaget.

Luce enim clarius eſt, multa mederi morbis, non quod ſymptomata & operationes operationum morbis contrarias producant, ſed quod ſpecificam aliam proprietatem poſſideant, qua morbos ex neceſſitate pellant. Vnde fit vt in morbis calidis non frigida, ſed calida medicamenta interdum exhibeamus.

Carduus benedictus eſt herba calidæ naturæ: hæc pleureſin cum febre coniunctam curat, non qua

qua calidæ naturæ eſt: (Sic enim febris, quæ Galeniſtis dicitur eſſe calor præter naturam in corde accenſus, non poſſet curari) ſed qua ſpecificam proprietatem ex aculeis ipſius notam habet ad eum morbum tollendum. Spiritus vitrioli calidiſſimus eſt: & tamen febricitantibus ſingulari virtute prodeſt. De oleo vitrioli idem ſtatuendum. Crocus metallorum, qui ex Antimonio per Sal nitri præparatur, intenſiſſimæ eſt caliditatis, & tamen ex naturæ ſuæ inſita proprietate febres etiam ardentiſſimas legitime adminiſtratus tollit.

At ais frequentiſſime contingere, vt calidis frigida, frigidis calida curentur medicamentis. Respondeo illud fieri per accidens, non per ſe, quatenus talia ſunt: ſed quatenus aliam appropriatam vim obtinent morbis illis oppoſitam. Hæc quando morbum eiuſque radicem pellit, etiam ſymptomata calida & frigida pellit. Radice euulſa & proiecta, truncus & rami facile exareſcunt & abeunt. Vna natura eſt in homine, quæ ſanitatis eſt autor, & omnium morborum, frigidorum, calidorum, humidorum & ſiccorum propulſator: ſiue vno & eodem tempore exiſtant in corporis diuerſis partibus, ſiue diuerſo tempore idē membrum affligant. Hæc natura ſi non ſatis robuſta nec ſibi ſufficiens eſt ad reſiſtēdum morbis contrariis, corroboranda eſt, vt radicē morbi extirpet, & cū ea radice ſymptomata inde pullulantia abigat. Hic nō per ſe reſpicitur ad qualitatum illarum diſpoſitionē. Quis enim neſcit, fonte ſublato riuos exiccari & euaneſcere? Non tamen

eo inficias aliquando fieri per accidens, vt cogamur eiuſmodi qualitates intueri, pręſertim quando in iis corporibus continentur, quæ in ſe alias fomitem morbi habent. Sic medici vino interdicunt quibuſdam febricitantibus, quando illud in ſe habet tartaream quandam naturam febrium fomitem. Secus ſi res ſe habuerit, conuenientiſſime potio vini boni & minus tartarei permittitur & ægro conceditur: præſertim ſi cum eo ſal quoddam ſpiritus ſulphureos coagulans propinatur: Vinum enim ſingularem quandam affinitatem habet cum calore natiuo, ſeque huic facile adunit, ac ita eſt inſtar vehiculi, quo medicina ad inſitum noſtrum balſamum perferatur, eique intimius vniatur. Vnde quidam Philoſophi ſecretiores lapidem ſapientiæ in ſolo vino aduerſus omnes morbos propinaſſe leguntur.

XVII.

Specierum fere infinitarum miſtioni addiſcendæ incumbere.

Non exiguam laudem reportare hodie ſibi videntur ii medici, qui receptas (vt vocant) longiſſimas formant, & ad Apothecariam officinam mittunt, vt inde pharmacopœorum loculos potius pecunia impleant, quam ſalutem ægrorum quærant. Laudem, inquam, merentur ii non apud doctos & vere ſapientes, ſed apud auaros pharmacopœos & imperitum vulgus: Verum vt laus ab inſipientibus profecta vituperium eſt: ita ab indoctis eruditio laudari nequit, ſed

potius

potius dum laudatur, vituperatur. Nemo recte de arte iudicabit, nisi artis fuerit peritus: & qui ex affectu de arte iudicat, sinistre iudicat, ac proinde eam si laudat, non recte laudat. Ad rem. Videamus quid nos moueat vt statuamus, eum qui specierum fere infinitarum mistioni incumbit, in medico cursu facile impediri, ne ad fastigium artis facile perueniat.

Dicimus ergo id fieri, quia medicus dum variarum & in summa copia se offerentium specierum applicationem ad vnum vsum considerat, se præter necessitatem dubiis cogitationibus ita inuoluit, vt vel plane non, vel summa cum difficultate inde se expediat: Necessarium enim est, vt 1. naturam rerum ingredientium exacte sciat, 2. vt videat num debito tempore & loco fuerint collectæ, 3. num vires ipsarum senio, marcore & adueniente putredine sint exoletæ & penitus euanuerint, 4 num pharmacopœus sit satis fidus, qui in defectu necessariorum non substituat non necessaria, ac proinde quid pro quo non superaddat.

Iam vero cum impossibile sit, vt medicus exquisite naturam rerum ingredientium propter ipsarum varietatem diuerso sub climate à diuersis influentiis & diuersa soli dispositione obortam in specie norit (quamuis specie eædem sint vbique substantiæ) & raro debito tempore & loco ingredientia colligantur, frequentissime senio, situ & marcore vires eorum in officinis pharmacopœorum & minuantur, & plane aboleantur, atque tandem ingenua dexteritas in pau-

cis Apothecariis qui omnia necessaria habeant, atque quid pro quo compositionibus suis non infarciant, emineat; quis non mecum serio statuat, studium compositionis adeo variarum & inter se discrepātium rerum esse superuacaneum, acproinde eum, qui ei studet, in cursu medico plurimum impediri.

Remedium.

Quantum igitur fieri potest, ante omnia Studiosus medicinæ contendito, vt simplex medicamentum adhibeat, vel, si res aliter feret, vna vice pauca ingredientia ad vnius medicinæ compositionem admittat, paucas sibi comparet medicinas, earum vsum viresq; certissime in variis morbis exturbandis exploret, atq; sic notam incertitudinis medicinæ inustam deleat.

Quæ omnia si exequi sibi proposuerit, citius scopum attinget, atque mirandum in modum successus felices in studio medico persentiscet. Antiqui Philosophi inique à recentioribus nasutulis reprehenduntur, quod se totos inquisitioni vniuersalis alicuius medicinæ, qua omnes ad vnum morbi extirpentur, dederint: nam maximam difficultatem, quam remediorum pro vnoquoque morbo depellendo conuenientium inuentio, eorundemque pro personarum, temporis & aliarum conditionum varietate dexter vsus in medendo parit, considerantes magno opere medicos

medicos ſubleuare voluerunt inuẽtione & communicatione vniuerſalis cuiuſdam remedii. Hoc enim vbi adhibetur, nullam indicationum perplexæ particularitates, contrarietates vel ordines ſedem inueniunt, neque opus eſt peculiari quodam & ſpecifico vehiculo, quo ad partem adfectam deducatur & determinetur: Siquidem arctiſſima φιλοφρονήσει cum Archæus balſamum hunc πολυπόθητον complectatur, eiuſque ſatis confortetur copiis ipſemet ſine ductu extraneo ſcientiarum, virtutumque ſuarum prædeſtinationes in quibuſcunque membrorum aſtris explicet, deletiſque morborum tincturis in ſanitatis ſignaturam eas tranſplantet, adeoque ſecundæ valetudinis characterem in vniuerſam corporum anatomiam fortiter imprimat. Vna eſt hominis mumia & eſſentia. Et quo magis aliquid vnitatis naturæ appropinquat, eo magis illud quod vnum eſt, in concordiæ vnitate conſeruat.

Vnde nemo niſi impos mẽtis vnum & ſimplex illud remedium Philoſophorum repudiabit, ſed ſumma contentione vt tandem ξὺν θεῷ illud conſequatur, efficiet, atq; ſi eo per cauſas Deo notas potiri non poterit, in id incumbet, vt particulare remedium in vna ſubſtantia, quoad fieri poſſit, conquirat & ęgro propinet, vt id, quod vnum eſt, vna in ſua vnitate cõſeruetur natura. Si rem fateri lubet prout eſt, ingenue aio, ex ignorãtię tenebris compoſitionem variarũ & multarum rerũ in medicis templis ortam fuiſſe, vt quod vno ſimplici non contineatur in alio coniuncto & coordinato

certo habeatur & ægro exhibeatur. Cum vero hodierni isti histriones & laruati medici subodorentur, originem illam à doctis viris facile deprehendi, cognosci, atque eadem de causa ipsos recte vituperio dignos iudicari, prætendere solent, vnum simplex alteri simplici superaddi, non vt vni virtus ad finem compositi medicamenti respiciens & directa denegetur, sed vt inde alterius simplicis robur agnoscat & acuatur.

Vt ad hunc ipsorum prætextum respondeam, non inficias eo, sæpissime additione alicuius simplicis alii simplici in legitima confectione & compositione robur & acumen accedere; interim tamen non negabit mihi vllus sanæ mentis Philosophus, ea superadditione non opus esse, si satis potens remedium exploratum & è natura erutum fuerit. Vnicum illud artificium segnes adeo reddidit naturæ ministros, vt in valida & sufficienter efficacia medicamenta inquirere sibi haud vnquam proposuerint, sed in otio potius marcescere, quam negocio & debito labore in salutem Reipublicæ inclarescere maluerint.

Præterea ad suarum compositionum defensionem & hoc medici illi compilatores in medium producunt, quod propter corrosiuam quarundam simplicium specierum naturam necessario efflagitetur corroboratiua quædam essentia, ne ex aliena ista corrosione maius nocumentum, quam emolumentum ad hominem redundet.

Verum

Verum & in hoc fucum vulgo obiiciunt, atque ſuam tegunt inſcitiam. Veris enim medicis conuenit, vt in omni eo, quod alienas naturas ſeditionem in corpore mouentes extrudit, ſit eſſentia hominis balſamo adæquate reſpondens, ac inde ad roborandam noſtræ vitæ mumiam faciat.

Legitima medicina primo collapſæ & debilitatæ naturæ inſtaurationi, & deinceps exterminationi humorum, qui ſanitatem minuunt & tollunt deſtinator. Medicus ſi hanc methodum non obſeruauerit, medici officium non exequitur: Natura enim ipſa propenſa & procliuis eſt ad expellendum illud, quod ipſi aduerſatur. Ex imbecillitate accidit, vt quando morborum propulſationem molitur, aliquando hoſtem diutius intra ſua caſtra pati & ferre cogatur. Quod ſi tum ſimili natura iuuatur, corroboratur balſamica hominis natura, & redditur ſatis potens ad id, quod heterogeneum eſt, extrudendum. Quæ cum ita ſint, inique quidam medici de corio hominis ludunt, atque vt tuto medicamenta ab hominis balſamo aliena propinare poſſint, ea quaſi quodam corroboratiuo additamento incruſtant.

Porro ad hæc aiunt, quandoque cum hoſte aperto Marte primitus per medicamenta pugnandum, ac deinceps naturam vigori reſtituendam priſtino. Verum cœci iſti homines non vident nec agnoſcunt, nullum medicamentum aliquid operari hactenus potuiſſe ſine natura intus in homine exiſtente: A natura enim hominis hoc ha-

bet remedium, vt, quod efficere debet, conuenienter agat, & debite ſanitatem reducat. Igitur neceſſarium fuerit, vt primo cum natura in balſamo facile conſpiret, ne, ſi à natura itidem alienum eſſet, humores alienos accumulet, atque natura ipſa inde vel ad expellendum ſe mouendo nimium perturbetur, vel penitus deſtruatur.

XVIII.

Ea quæ particulari & certa regione probata ſunt, vniuerſalitate vel donare, vel ex aliorum auctoritate credere eſſe vniuerſalia.

Vniuerſalitate donare eſt illud remediũ, quod certis hominum indiuiduis, vel certæ alicuius regionis incolis eorumque morbis tollendis deſtinatum eſt, indiſcretim omnibus hominibus vbique locorum deſtinare. Quod hæc herba in illa regione aliquid auxilii ægro attulerit, atque morbum eius extirpauerit, ſæpiſſime cauſa fuit climatum & influentiæ ſiderum conuenientia cum ægri natura.

Iam vero cum in aliis regionibus eorundem ſit ſumma diuerſitas, ita (vt medicamenta & homines ſub iis climatibus diuerſas virtutes edant, eadem remedia, quæ aliarum regionum incolis nata & appropriata fuerant, alibi nihil efficient.

Tranſmarina ergo & domi noſtræ non naſcentia medicamenta propter climatum & influentiæ diuerſitatem corporib. noſtris non poſſunt adeo amica & familiaria eſſe, ac proinde res non

non caret periculo, ea statuere vniuersalia, qua ex vniuersali fonte non profluxerunt, sed loci proprietate certis terris propria facta sunt. Non nego medicinam dari vniuersalem: eam enim in meis libris dilaudo & defendo: sed medicinam certo hominum generi diuinitus ex singulari priuilegio concessam aliis indiuiduis sine iudicio applicari non probo.

Remedium.

Itaque vt particularia remedia maneant talia, & tyro medicinæ ea facile ab vniuersalibus distinguat, diligenter pensitandum est, 1. quomodo singula remedia in diuersis locis operentur: 2. Num iis, quibus ea remedia administrantur, eadem sit morborum origo. 3. Num vnius generis homines morbis illis originaliter, alterius vero generis homines per contagium & veluti transplantationem corripiantur.

Quæ omnia si accurate secum considerauerit tyro, videbit 1. quædam remedia dari vniuersalia, quæ in omnis nationis hominibus easdem in pellendis morbis exerant vires, vt Rhabarbarum, Agaricum, Argentum viuum præparatum. 2. Morbos eiusdem speciei à diuersis causis exortos eiusdē speciei remedio non esse abigendos, & 3. Trãsmarina & exotica eiusdē speciei morbis pellēdis adhiberi & sufficere, si morbi illi aliũde ex ei⁹ loci, in quo medicamēta illa nascuntur, hominib. ad ex-

ad exteros per contagium & tranſplantationem deriuati ſunt & diminauerunt. Exemplo nobis eſt lues Venerea, quæ curatur & apud nos & apud Indos ligno Guaiaci, quod Indis ſolis naſcitur. Ideo vero in Guaiaco vniuerſale antidotum contra eiuſdem ſpeciei luem Veneream, tam in Germania, quam in India, Hiſpania, & Gallia datur, quia ab Indis hic morbus 1. ad Hiſpanos, 2. ab Hiſpanis ad Gallos, & 3. à Gallis (vnde noſtræ gentis hominibus morbus Gallicus die Frantzoſen dicitur,) ad Germanos defluxit & propagatus eſt. Vides ita verum eſſe, quod Deus ibi remedium producit, vbi morbum creari originaliter permittit. Quod ſi ergo Medicæ artis tyro ita diſtincte de remediis iudicauerit, atque particularia ab vniuerſalibus bene ſeparauerit, in curſu medico nullum exinde impedimentum ſentiet, ſed magis magiſque ad penetralia medica ſe intro admitti re ipſa animaduertet.

XIX.

Sibi profectum non exiguum tribuere.

Multi ad eruditionem perueniſſent, niſi putaſſent ſe perueniſſe. Ingeniorum peſt s eſt illud ſcire quod adhuc diſcendum reſtat: Qui enim ſe multum in arte aliqua profeciſſe ſibi imaginantur, negligenter artem eam tractant, & attente eius explicationem ex præceptore non audiunt: Vnde ſatius eſſet, vt vel nihil vnquam ſtuduiſſent, vel maiorem diligentiam adhiberent. Medicinæ calamitas eſt, vbi quis medicum ſe pro-

ſe profitetur, priuſquam factus fuerit medicus. Veſica aere deſtituta non admittit aquam, niſi aer prius exiuerit: ita nunquam ſolidum in medicina fundamentum ponet, qui ſe illud poſuiſſe ſibi perſuadet.

Remedium.

Itaque medicus ſemper ſentiat & ſtatuat, ſibi multa deeſſe, quæ ad perfectionem medicinæ faciant.

Naturæ abyſſus profundiſſima eſt; & ab vno homine exhauriri nequit. Sunt quædam quæ in lucem prodeunt, plurima quæ latent. Et omnium morborum remedia nondum inuenta ſunt, nondum poſſidentur, niſi quis vniuerſale illud alexipharmacum, quod lapidem Sophorum vocitant, habuerit. Huius tamen inuentio adeo difficilis & laborioſa eſt, vt pauciſſimi ſint, quos tanto theſauro DEVS dignetur.

Et quanquam quis ex vniuerſali illo fonte bibere potis eſt, tamen in particularioribus illum ſudare oportet, vt videat quomodo ſparſim in pluribus id inueniatur, quod naturæ dominus in vnam naturam alicubi colligauit. Hoc diſcere qui deſiderat, etiamſi infinitarum rerum cognitionem adeptus fuerit, tamen ſuam imperfectionem agnoſcere tenetur. Non poteſt ergo non fieri, quin ſemper multa medico inquirenti deſint. Medicus ergo ſuos defectus agnoſcito, ne per putatitiam plenitudinem vacuus ab eruditione maneat.

XX. Præ-

XX.

Præmature colophonem studiis imponere, honores doctoreos appetere, iisq; superbire.

Inueniuntur plurimi, qui vbi titulo doctoræ potiuntur, sibi omnia nota esse, omniaque licere arbitrantur. Sed cœcutiunt. Citius quam decet, ad honores illos euecti fuerunt. Titulus ipsis impedimento est, ne vlterius in medica inquirant.

Remedium.

Itaque discere medici nunquam cessanto, nec honores appetundo summos, nisi & plurimum se re ipsa profecisse cognouerint, animumq; plura indies discendi habuerint.

Non tantum Doctores, sed etiam factores medicinæ debemus esse. Titulus sine re inflata scientia est. Titulum Doctoris qui habent, plerumque malunt æstimari ex suauiloquentia, insignibus aureis & splendidis vestibus, quam ex solida rerum medicarum scientia. Et vulgus ad huiusmodi artis deformationem Doctoribus plurimis suggerit fomentum, dum medicinæ veritatem & cognitionem secundum dictas inanitates iudicat.

Ii Doctores, quia à vulgo & famam & argentum expectant eiusque loculis ad vitæ splendidam sustentationem insidiantur, malunt videri quam esse. Non sufficit vt aliorum medico-

rum

rum opiniones ſciant, ſecundum quas titulos ſuos promeriti fuerunt; ſed vt, quomodo naturæ veritati eæ opiniones reſpondeant, re ipſa ex naturæ lumine cognoſcant. In oratorio & laboratorio per totius vitæ curſum ſudet neceſſe eſt, qui ad iſtum apicem adſpirat: ac proinde inanibus mundi titulis permotus nemo ſtudiis imponat fidem, ſed noctesque dieſque eo allaboret, vt titulum ſi quem hic nactus eſt, magis magiſque eruditionis maioris incremento exornet, & re, non verbis tantum, medicum ſtudium amplificet.

REMORÆ STVDII MEDICI Concluſio.

HÆC ſunt impedimenta ſtudij medici, & remedia, quibus ea remoueantur: ſcripta eo fine, vt is, qui animum ſuum ad rem medicam appellit, ante omnia legat & penſitet, ne in labyrinthum ſe inuoluat, atq; difficultatem in ſtudio poſt ſentiat. Paucæ ſunt paginæ, ac proinde exiguo tẽporis ſpatio perlegi poſſunt. Scio cordatũ ſtudioſum pro hoc meo labore Deo gratias acturũ. Bene cupio & noſtræ arti Aſclepiadeæ, & eius cultorib. Agnoſcent

scent omnes, qui & meam Hermeticam Physicam, cui hunc libellum instar appendicis adiungere volui, & meam Hermeticam medicinam, quam iam publice hic Steinfurti prælego, diligenter sunt lecturi. Vale Lector Candide, & authorem fauore tuo prosequere.

Θεῷ μόνῳ δόξα.

ELEN-

ELENCHVS LIBRORVM ET CAPITVM, QVÆ TRACTATV hoc Physicæ Hermeticæ continentur.

PHYSICÆ HERMETICÆ

LIB. PRIMVS

De Chao.

CAP. I.

LIBER II.

De Elementis.

CAPITVM.

CAP. I.

LIBER III.

CAP. I.

LIBER IV.

De principiis hypostaticis, Sale, Sulphure & Mercurio.

LIBER V.

De Generatione, Conseruatione, & Destructione Elementatorum.

CAPITVM.

CAP. I.

LIBER VI.

De Stellis.

CAP. I.

LIBER VII.

De Meteoris.

CAP. I.

LIBER VIII.

De Mineralibus.

IV. De

CAPITVM.

LIBER IX.

De Vegetabilibus.

LIBER X.

De Animalibus.

IV. De

CAPITVM.

LIBER XI.

De Harmonia rerum naturalium.

CAP. I.

HERMETICÆ PHYSICÆ Appendices duæ, quarum vna Pansophiæ Fundamentum, altera Philosophiam Hermeticam de Lapide Philosophorum proponit.

III. *Quo-*

TRA-

TRACTATVS QVARTVS, siue Axiomata Hermetica. 745

FINIS.

ADMONITIO AD LECTOREM.

IN numeris, quibus paginæ notantur, non pauci quoque errores occurrunt, quos beneuolus Lector corriget, priusquam errata in contextu secundum paginarum designationem hîc propositam emendare incipiat. In hoc enim catalogo legitima numerorum series vbiq; est obseruata. Vale.

ERRATA BENEVOLVS LECTOR SIC CORRIGET.

Pag.	lin.	Lege
[illegible]	10.	ritatem
[illegible]	12.	obtineri
[illegible]	5.	rectâ
[illegible]	5.	nisi in
[illegible]	23.	concreduntur
	25.	debeant
	27.	ænigmate
[illegible]	27.	substituit
[illegible]	22.	respondet
[illegible]	19.	corticariis.
[illegible]	14.	agnis.
[illegible]7.	16.	Sole
[illegible]42.	15.	oculis.
[illegible]43.	14.	Quæ cordis figuram referunt, cordi conferunt; vt malum citrinum, &c.
[illegible]52.	17.	scorpionibus icto
[illegible]64.	26.	illacrumant
71.	11.	narcotica
73.	vlt.	symphiti
75.	8.	operationes & separationes
77.	2.	fœtorem
79.	21.	Alchymiæ
88.	4.	impendunt
111.	10.	statuas
113.	27.	Alchymistæ
120.	8.	terra
132.	2.	dele *de* ante vocem *astris.*
139.	25.	*ex* semel deleatur
141.	26.	secunda
143.	11.	coagulare
147.	1.	profunditati
158.	17.	dele *nem*
164.	vlt.	permittunt

* 178.

Pag.	lin.	Lege
178.	vlt.	materiam
180.	25.	principia
196.	16.	proferet
197.	post lineam 16. ponatur titulus: CAPVT VI.	
202.	24.	axioma
206.	28.	penitiùs
208.	3.	humorem animalem
211.	20.	arboribus patet
212.	4.	constringantur
215.	30.	pingui
216.	15.	sulphurib. aut
219.	9.	equa cũ asino
222.	10.	equa & asinus
224.	9.	possint
	12.	contribuant
226.	21.	alimentum
228.	19.	quia balsamus renouans
235.	10.	Renouato
237.	18.	hac
239.	9.	fructũ
241.	9.	Elementatorũ corporeorũ
	10.	Elementata corporea
	11.	ergò corporea
242.	6.	plurium
	12.	stellarum
	vlt.	sub nouis
244.	10.	generans & concilians
245.	25.	mouetur
261.	20.	corruptibilia
264.	post lin. 9. ponatur titulus: CAPVT V.	
268.	13.	vesper dicitur
276.	10.	destinata
281.	25.	eiq́;
289.	17.	rarior est
329.	28.	incumbunt, n
	vlt.	queat
331.	17.	præstantissim
332.	5.	perfectioni
	20.	dele *se*
333.	1.	vocatur
334.	1.	à corruptione
336.	5.	alba
	19.	impalpabilem
339.	13.	Leibe
342.	17.	similitudinis
	18.	calore
363.	19.	argentò
	penult.	morbos
365.	24.	Mosella fieri inter &c.
367.	18.	Alabastrites
369.	25.	sanè
	penult.	pharmacopœi
307.	3.	incrassanda
371.	14.	quo fit
372.	13.	penetratiuum
375.	20.	stillicidia
376.	15.	purgat
378.	15.	Poloniæ
383.	10.	sentiunt
395.	22.	dele *se*
	23.	transmutantur
401.	15.	Artificum
403.	10.	ferè
408.	3.	aduniat. Vt &c.
411.	12.	Congenere
	17.	Earundem
412.	20.	partes vel earũ
413.	12.	fœtuum alienorum

Pag.	lin.	Lege
	13.	minitantium
	18.	à balſamo innato
22.	11.	flores
26.	1.	quandam mutationem
	7.	intimè per
29.	6.	dogmata
43.	21.	Thymus
47.	11.	aquæve beneficio aut alio
	18.	pro *iubent* lege *imperant*
448.	pen.	impediant
449.	2.	poſſint
	4.	propiùs attingunt
450.	pen.	deliteſcant
462.	vlt.	libauerit
464.	21.	quæ
467.	17.	excrementitiis
469.	25.	Arthrodia cum
472.	12.	partes tres
	20.	ſeſamoidea
	26.	os ypſiloides
474.	2.	vnam
476.	5.	ceu
481.	8.	omnium oſſium
	antep.	mammillares
482.	2 & 4.	thoracis
489.	1.	altera
490.	vlt.	humerariæ ramo vnitur
491.	7.	diſtributio
495.	5.	Saturnina
	antep	ὑποθέναρ
497.	16.	ab
	25.	apophyſi externa
498.	1.	digitos
499.	14.	ternas σκυταλίδας
	21.	iliacus, ſimulatque
500.	17.	digitis
501.	25.	anticè
502.	1.	os palmum
	24.	externo
503.	14.	affixus
	26.	hic
	29.	inueſtit
504.	7.	minor in os
	28.	perforatis
505.	9.	oſſi
	pen.	ſunt
508.	10.	ſiniſter ventriculus
509.	7.	vibrarum
511.	18.	cerebrum
	25.	meninx
512.	14.	ἐγκέφαλον
518.	12.	eſſet
519.	27.	pulmonum
522.	7.	arteriarũ modo cauis,
	20.	Nos
523.	16.	lieni
529.	20.	minutiſſimos
530.	2.	vna
	4.	faſcia
	5.	adipe
	24.	veſicam
531.	pen.	capaciſſimus
534.	5.	plenè
	31.	lienis
536.	5.	ileon

Pag.	lin.	Lege
	25.	δωδεκαδάκτυ-λον
537.	23.	ileon
	28.	ileon
540.	21.	σφιγκτῆρας
	25.	dissimilares
542.	19.	Alii
550.	7.	pereat ex olei innati absumptione
556.	vlt.	diffusa
559.	3.	spiritus
566.	27.	conchylia
568.	10.	delabitur
571.	26.	inclusa
572.	19.	abscondiderũt
578.	21.	sensuum
579.	17.	vini
582.	5.	ista
586.	3.	dele *non*
587.	25.	pro *in perspicua imagine* lege *imagines in sua anima*
593.	17.	plumis
596.	26.	spiritibus
607.	24.	Ciceronis
610.	17.	animal
612.	6.	extrinsecus
613.	6.	Annotatio
615.	1.	albumine
618.	24.	in secundo
	28.	citimam
619.	1.	magis ad inferos, quàm ad superos
	6.	omnium
	16.	verò

Pag.	lin.	Lege
	24.	affulget
622.	2.	mortalitatis
	16.	aucta
623.	27.	certo
624.	9.	internum est,
627.	13.	destructione
628.	19.	occluditur
	23.	membranarũ
629.	5.	colorem
	vlt.	dicauit natura
630.	1.	allantoidem
633.	antep.	instituerint
636.	6.	relictæ
640.	9.	sic
	29.	vrgeat
642.	17.	quod tanquã
	27.	sanguinem
646.	5.	separantur
	23.	fit
648.	25.	mortalis
650.	14.	etiam rebus
657.	9.	impuritates
658.	antep.	solviret
660.	antep.	terra
663.	19.	terrena
	vlt.	radii radiis iunguntur
665.	7.	illud
	24.	habet
666.	11.	ad ortum
667.	3.	quasi
	9.	Peruvianus
674.	11.	ex
675.	25.	aggrauari
678.	5.	notum
	vlt.	corpora
682.	8.	augustiora
683.	27.	constitit
684.	24.	minutũ mũdũ

690.

Pag.	lin.	Lege
690.	13.	*lucis* priori loco deleatur
	24.	è vinculis
691.	9.	dimanauerint
692.	5.	temporalibus
693.	7.	conuersationibus
	vlt.	tibi
696.	antep.	mit
700.	22.	transtulerit
703.	vlt.	conuitiandi
705.	2.	reiectis
707.	antep.	processus
708.	20.	non cogitantes
711.	14.	palpabiles
712.	3.	animum
713.	7.	monebo
718.	20.	sibi deuinciunt
	28.	habuisse
721.	6.	appropriatis
	10.	portam
	11.	quòd
	17.	Philosophici
724.	10.	Sendivog.
729.	25.	permultos
730.	19.	vtitor
731.	18.	veritatem
	26.	caue: nam
739.	26.	inferiorum virium
747.	pen.	quas
749.	pen.	vt inde
751.	12.	præstantius
757.	27.	aëra
756.	20.	corrumpunt
758.	13.	omnis
759.	19.	coniunguntor
761.	14.	post reliqua; vnū post aliud,
762.	16.	quod
764.	22.	ex metallo nisi
769.	vlt.	sint vera materia metallorum, eadem quoq; nostrę artis vera materia erūt.
771.	15.	dele *virtutem*
772.	1.	commiscentur
773.	21.	habilitantur
775.	26.	generatur
777.	24.	albedinem
779.	23.	ventus aut puluis
782.	4.	non raro
785.	16.	scitu
	pen.	alii
789.	9.	conferet
	23.	in medicina assequenda
790.	6.	requirit
794.	2.	conducibilius
	27.	frequentissimè
797.	1.	æquilibrio
	3.	tandem vnus globus
	18.	conseruabitur
	23.	discordiam (ignis enim quia superat humidum nostrum primigenium, consumit illud, & de die in diem corpus hominis ita afficit, vt restaurationem aliunde appetere cogatur)
800.	1.	requirit
804.	18.	cuidā Doctori
	20.	audiat. Experientia
805.	26.	Paracelso
806.	7.	sibi
	21.	præf.

Pag.	lin.	Lege
807.	12.	quod
	24.	progreſſus. Inueneris
809.	17.	legunt
811.	2.	Paracelſiue
	8.	generalium
	11.	Animus
	24.	exigentiam
812.	12.	tractare
	18.	lego
	24.	dele *non*
813.	9.	ſiſtuntur
814.	22.	adimerent
816.	1.	tilate
	ibid.	hauſerit. Vt
	16.	inuenta
820.	17.	medico
	25.	poſtulatum
826.	9.	*morbi cognitio* ſemel deleatur
827.	9.	ſiniſtrè
832.	17.	graduum
833.	17.	in quod agit
843.	1.	quæ
844.	2.	dimanauerunt
845.	2.	diſtenta
846.	2.	ſtudiis
	12.	appetunto
847.	8.	finem.

FINIS.

BIBLIOTHECA
STRAHOV
REGIAE CANONIAE
PRAGAE BOHEMIAE